

G R Á G Á S.

PARS II.

SUMTIBUS LEGATI MAGNÆANI

HIN FORNA

L Ö G B Ó K Í S L E N D Í N G A

SEM NEFNIST

G R Á G Á S.

CODEX JURIS ISLANDORUM ANTIQVISSIMUS,

QVI NOMINATUR

G R Á G Á S.

EX DUOBUS MANUSCRIPTIS PERGAMENIS (QVÆ SOLA SUPERSUNT) BIBLIOTHECÆ
REGIÆ ET LEGATI ARNÆ-MAGNÆANI, NUNC PRIMUM EDITUS.

CUM INTERPRETATIONE LATINA, LECTIONIBUS VARIIS, INDICIBUS VOCUM ET RERUM p. p.

PRÆMISSA COMMENTATIONE HISTORICA ET CRITICA DE HUIUS JURIS ORIGINE ET INDOLE p. p.,
AB J. F. G. SCHLEGEL CONSCRIPTA.

PARS II.

Lundblaka

H A V N I Æ.

SUMPTIBUS LEGATI ARNEMAGNÆANI,

TYPIS H. H. THIELE.

1 8 2 9.

С. ПЕТЕРБУРГ 1880

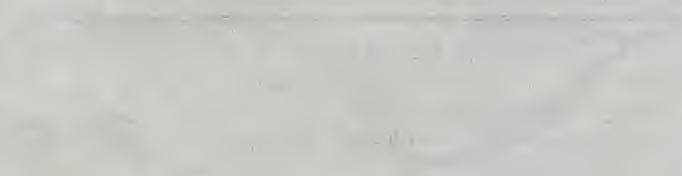
ВРЕДНАЯ

СЕРИЯ

№ 100

С. ПЕТЕРБУРГ

1880

Vigslopi.

- I Capituli: upphaf vigslopa: um lögmæt frumhlaup.
II Capituli: um þat, ef frumhlaup er a gangi stöðvat.
III Capituli: um þat frumhlaup, er maþr fellir mann.
IV Capituli: um felling oc handran oc rysking oc kyrking.
V Capituli: of þat frumhlaup, er aunnin verk verða.
VI Capituli: um sar.
VII Capituli: um vig.
VIII Capituli: um heimanfarar til averka.
IX Capituli: of þat ef maþr stendr fyrir veganda.
X Capituli: um drep þat, er bein brotna.
XI Capituli: um drep þat er eigi verþr a-synt.
XII Capituli: um þat drep, er heyrn eþr syn spilliz.
XIII Capituli: um þat hverso maþr a at hefna sara sinna.

SECTIO VIIIa.

Quæ traha cædis dicitur, et jus criminale continet.

- Titulus I: trahæ cædis initium; de aggressionibus lege definitis.*
II: de aggressionibus, quæ in actu subsistunt.
III: de aggressionem, quæ quis alterum prosternit.
IV: de arietatione in terram, crimine manus expilatæ, quassatione et faucium compressione.
V: de aggressionem (violenta) non trans-eunte.
VI: de vulneribus.
VII: de cæde.
VIII: de excursionibus animo læsiones corporales inferendi susceptis.
IX: de eo, si quis homicidam protegerit.

- X: de ictu, quo ossa franguntur.*
XI: de ictu transeunti.
XII: de ictu, quo auditus, visusve læditur.
XIII: de modo vulnera ulciscendi.

- XIV Capituli: um vettvang. *XIV: de loco rei gestæ.*
- XV Capituli: um þat hverso griða scal
beipá. *XV: de modo pacem expetendi.*
- XVI Capituli: um lysingar. *XVI: de denuntiationibus.*
- XVII Capituli: um þat, ef maþr verþr
o-mali af sarum. *XVII: de eo, si quis vulnerum causa lo-
qvelam amiserit.*
- XVIII Capituli: um vig oc benjavetti. *XVIII: de cæde et vulnerum lethalium
testibus.*
- XIX Capituli: um benjalysing. *XIX: de vulnerum lethalium denuntia-
tione.*
- XX Capituli: um a-verka lysing a manna
fundom. *XX: de læsionis corporalis denuntiatione
in conventu hominum-facienda.*
- XXI Capituli: um þat at lysa frumlaup
eþr sar eþr vig. *XXI: de modo denuntiandi aggressionem,
vulnera vel cædem.*
- XXII Capituli: um kvaþir. *XXII: de evocationibus.*
- XXIII Capituli: um bua-qvöþ. *XXIII: de evocatione accolarum.*
- XXIV Capituli: um þat hveria bua qveþia
scal. *XXIV: de eo, qvinam accolæ evocandi
sint.*
- XXV Capituli: um þat hverir þingkaupi
eigo at gegna. *XXV: de eo, qui tributum comitiale sol-
vere debeant.*
- XXVI Capituli: um einvirkia. *XXVI: de rusticis famulitii expertibus.*
- XXVII Capituli: um þat hvörn er at
qveþia fyrir oförs manz bu. *XXVII: de eo, qvinam excusati loco ab
ejus prædio evocandus sit.*
- XXVIII Capituli: um buaqvöþ. *XXVIII: de accolarum evocatione.*
- XXIX Capituli: um heimanqvaþir viþ
vatta. *XXIX: de domo-evocationibus, testibus
coram, alicui insinuandis.*
- XXX Capituli: um þat hve heiman scal
qvatt et siþarsta. *XXX: de ultimo evocationis insinuandæ
termino.*
- XXXI Capituli: um hveriar konor maþr
a vigt. *XXXI: de fæminis, quarum stupratores
jure quis cædit.*
- XXXII Capituli: um þat ef yngri maþr
vegr mann eum XII vetra. *XXXII: de eo, si duodecim annorum mi-
nor cædem commiserit.*

- XXXIII Capituli: um ora-verk.
XXXIV Capituli: um vaða-verk.
XXXV Capituli: um aþildir vigsaða.
XXXVI Capituli: um lögsculdar-menn.
XXXVII Capituli: um vig utlendra manna.
XXXVIII Capituli: um þat, ef menn sættaz a vig fyrir lof fram.
XXXIX Capituli: um þa menn, er eigi eigo þingreitt.
XL Capituli: um biargir veganda.
XLI Capituli: um þat, at selia vigsöc.
XLII Capituli: um þat, i hvern dom sakir scolo coma.
XLIII Capituli: um lysingar a varþing-um eþr leiþum.
XLIV Capituli: um þat, ef menn vinnaz a i þingför.
XLV Capituli: um alþingis averka.
XLVI Capituli: um þat, hve lya scal alþingis-averka.
XLVII Capituli: um þat, hverir scogar-menn ero gildir a III merkr.
XLVIII Capituli: um þat at kiosa mann til veganda.
XLIX Capituli: um morþ.
L Capituli: um þingferþir þeirra manna, er ben eþr sar ero rett lyst a hendr.
- XXXIII: de cæde a mente captis commissa.
XXXIV: de læsione casuali.
XXXV: de cædis causas agendi competentia.
XXXVI: de iis, qui legalis debiti causa aliis addicti sunt.
XXXVII: de cæde peregrinorum.
XXXVIII: de inita super cæde præter veniam specialem transactione.
XXXIX: de his, qui personam in iudicio standi non habent.
XL: de opitulatione homicidæ præstita.
XLI: de mandanda cædis actione.
XLII: de eo, cui iudicio causæ inferantur.
XLIII: de denuntiationibus in comitiis vernalibus vel conventibus promulgationum instituendis.
XLIV: de comitia petentium læsionibus reciprocis.
XLV: de læsionibus in comitiis generalibus illatis.
XLVI: de modo, quo læsio in comitiis generalibus illata denuntietur.
XLVII: de proscriptis, quorum capita tribus marcis emuntur.
XLVIII: de modo occisorem desuiendi.
XLIX: de homicidio clandestino.
L: de eorum in comitia profectione, qui cædis vel vuluerum graviorum jure insulantur.

- LI Capituli: um sar.
- LII Capituli: um averka a þingom eþa leiþum.
- LIII Capituli: um þat, ef maþr særir sik sialfr.
- LIV Capituli: um vigsbötr.
- LV Capituli: um þat, ef maþr lyst ross undir manni.
- LVI Capituli: um vapna-abyrgþ.
- LVII Capituli: um averka a þingom.
- LVIII Capituli: um saka tilbuning.
- LIX Capituli: um erlendis vig oc rau.
- LX Capituli: um rog við höfþingia.
- LXI Capituli: um hræ.
- LXII Capituli: um lysingar.
- LXIII Capituli: um þat hvener sakir ero heraðfleygiar.
- LXIV Capituli: um buaqvapir.
- LXV Capituli: um þat, ef mal er buit til ohelgi enom vegna.
- LXVI Capituli: um sakir þær mæR eþr eckia a selia.
- LXVII Capituli: um þat, at qveþia vættis.
- LXVIII Capituli: um byrging.
- LXIX Capituli: um þat, ef maþr eltir ross undir manni.
- LXX Capituli: um averk við unga menn.
- LXXI Capituli: um þat, ef sa maþr er veginn, er eigi er i ætt kominn.
- LI: de vulneribus.
- LII: de læsionibus corporalibus in comitiis vel conventibus promulgationum illatis.
- LIII: de eo, si quis propria sese vulneraverit manu.
- LIV: de multis homicidiis.
- LV: de eo, si quis equum, quo alter vehitur, verberaverit.
- LVI: de obligatione damnum armis illatum præstandi.
- LVII: de læsionibus in comitiis.
- LVIII: de actionibus causarum instituentis.
- LIX: de homicidiis et rapinis peregre commissis.
- LX: de falsa coram magnatibus delatione.
- LXI: de cadaveribus.
- LXII: de denuntiationibus.
- LXIII: de causis per tribum fama delatis.
- LXIV: de accolarum evocationibus.
- LXV: de actione, qua quis jure cæsus fuisse postulatur.
- LXVI: de causis quas virgo vel vidua alteri demandare tenentur.
- LXVII: de testimonio postulando.
- LXVIII: de obstructione ædium.
- LXIX: de eo, si quis equum, cui insedit alter, persecutus fuerit.
- LXX: de læsionibus minorenni illatis.
- LXXI: de cæde ejus, qui patris familie non jure adscriptus est.

- LXXII Capituli: um hervigi.
- LXXIII Capituli: um þat, ef forþat er frumlaupsmanni.
- LXXIV Capituli: um drep.
- LXXV Capituli: um qvafir, um drep-raþ oc sar-raþ oc bana-raþ.
- LXXVI Capituli: um hunda.
- LXXVII Capituli: um biörno.
- LXXVIII Capituli: um gripung ygian.
- LXXIX Capituli: um þat, ef maþr meipir smala manna.
- LXXX Capituli: um þat, at sökia um frumlaup.
- LXXXI Capituli: um heimanqvöp.
- LXXXII Capituli: um vattorþa-qvöp.
- LXXXIII Capituli: um bua-qvöp þar er menn bregþaz frumlaupom víþ.
- LXXXIV Capituli: um biargqvipo.
- LXXXV Capituli: um alioz-raþ oc fiör-raþ.
- LXXXVI: um brennor.
- LXXXVII Capituli: um þat, ef ausit er eldi a mann.
- LXXXVIII Capituli: um þat, ef maþr bindr mann.
- LXXXIX Capituli: um þat, ef maþr vill öþrom bana raþa.
- XC Capituli: um þat, ef maþr hvelfir scipi undir manni.
- XCI Capituli: um þat, ef maþr scerr har af manni.
- LXXXII: de cæde in pugna cõmissa.
- LXXXIII: de protectione aggressori præstita.
- LXXXIV: de ictu.
- LXXXV: de evocationibus circa consilia data, ad ictum, vulnera vel cædem inferenda.
- LXXXVI: de canibus.
- LXXXVII: de ursis.
- LXXXVIII: de tauro petulante.
- LXXXIX: de damno alienis pecudibus injuria dato.
- LXXX: de modo, circa aggressiones, actiones instituendi.
- LXXXI: de domo evocationibus.
- LXXXII: de testium evocatione.
- LXXXIII: de accolarum evocatione, ubi aggressiones fuere reciprocæ.
- LXXXIV: de veridicorum effatis purgatorii.
- LXXXV: de consiliis circa alium lædendum, cædendumve.
- LXXXVI: de incendiis.
- LXXXVII: de eo, si quis ignem in alterum conjecerit.
- LXXXVIII: de eo, si quis vincula alteri inmiseric.
- LXXXIX: de eo, si unus alteri interneccionem intentaverit.
- XC: de eo, si quis navim, qua alter vehitur, subverterit.
- XCI: de eo, si quis crines alterius capiti præsciderit.

- XCII Capituli: um þat, ef maþr hnyckir hetti af höfpi manni.
- XCIII Capituli: um bit oc klypiug.
- XCIV Capituli: um læknug.
- XCV Capituli: um hernaþ.
- XCVI Capituli: um hernaþar-raþ.
- XCVII Capituli: um þiofnaþ.
- XCVIII Capituli: um vig a scipi.
- XCIX Capituli: um þat, at sökia um erlendis-vig.
- C Capituli: um lysing at lögbergi.
- CI Capituli: um vestrlanda-vig.
- CII Capituli: um vig a Grönalandi.
- CIII Capituli: um þat maþr verþr sekr a Grönalandi.
- CIV Capituli: um fullrettisorþ.
- CV Capituli: um þat, ef maþr bregþr manni briglum.
- CVI Capituli: um scaldscap.
- CVII Capituli: um scaldscap at sökia.
- CVIII Capituli: um hyvig.
- CIX Capituli: um scogarmanna-vig.
- CX Capituli: um þat, ef scogarmenn laupa i auþna-hus.
- CXI Capituli: at lysa scogarmanz vigi.
- CXII Capituli: gripamal.
- CXIII Capituli: trigþamal.
- CXIV Capituli: baugatal.
- XCII: de eo, si quis pileum alterius capiti eripuerit.
- XCIII: de morsu et contortione.
- XCIV: de sanatione.
- XCIV: de damno violento.
- XCVI: de consiliis circa damna violenta inferenda datis.
- XCVII: de furto.
- XCVIII: de homicidio in navi.
- XCIX: de actione in eadem peregre commissam instituenda.
- C: de denuntiatione ad rupem iurisdicundi.
- CI: de cæde in terris occiduis commissa.
- CII: de homicidio in Grönlandia perpetrato.
- CIII: de eo, si quis in Grönlandia condemnatur.
- CIV: de iniuriis verbalibus, plena juris personalis violati multa expiandis.
- CV: de eo, si quis diceritis alterum lacessaverit.
- CVI: de versificatione (famosa).
- CVII: de actione in pœtam (injuriantem) instituenda.
- CVIII: de cæde in servos commissa.
- CIX: de cæde proscriptorum.
- CX: de proscriptis solitarias casas petentibus.
- CXI: de cæde proscriptorum denuncianda.
- CXII: formulæ pacem constituendi.
- CXIII: formulæ fidem et fœdus constituendi.
- CXIV: recensensus annulorum (multatitorum).

CXV Capituli: um rannsóknir.

CXVI Capituli: um ran.

CXVII Capituli: um rannsócnir.

CXVIII Capituli: rannsóena-pattr.

CXIX Capituli: um gipatac.

CXX Capituli: um reizlor.

CXXI Capituli: um verpla-cast.

CXV: de rannsóknibus.

CXVI: de rapinis.

CXVII: de inquisitionibus circa res fur-tivas.

CXVIII: sectio de inquisitionibus.

CXIX: de rerum alienarum ablacione.

CXX: de stateris (injustus).

CXXI: de alearum jactibus.

V i g s l o þ i.

I. CAPITULI.

Upphaf vigslopa. Um lögmæt frumhlaup.

1) Eiorbaugsgarþr varþar, ef maþr leypr til manz lögmætu frumlaupi. En þau ero V. 2) laup, ef maþr högger til manz, eþr dreþr, eþr leggr, eþr scytr, 3) eþr kastar, þa varþa öll siörbaugsgarþ, ef eigi kömr a, en scoggang ef a kömr. En þa er frumlaup lögmætt, ef maþr reiþir fram 4) [þann viggöl] 5) er hann vill öþróm mein með göra oc veri hann sva nær, at hann mundi taka til hins, ef hann hæfpi eþr ecki stöþvafi a gangi. Þat er enn frumlaup, hvario sem hann scytr eþr verpr, ef hann veri sva nær, at

TITULUS I.

Trahæ cædis initium; de aggressionibus lege definitis.

Exilio puniatur quicumque legibus definita aggressionem alterum invaserit. Sunt vero aggressiones illæ quinque: si quis alterum ceciderit, percusserit, punxerit vel missili petiverit. Hæc omnes, si effectu carent, exilio, noxiæ vero proscriptioe puniendæ. Aggressiones tum ad lege definitas referendæ, si quis instrumenta lethalia, animo læsionem inferendi alteri intenterit, tam prope adstans, ut si recte collineasset nec in actu subsisteret instrumentum, alterum tangere possit. Aggressionibus etiam annumerandum, si aliquid jaculatus fuerit vel

1) B cum suis incipit: Þat er mælt er menn finnaz a sörnun vegi at &c., Legibus cautum est, quod si quis alteri in via occurrens eum (legibus definita aggr. invaserit, exil. pun.)

2) B cum suis legit: lögmæt frumlaup, aggressiones lege definitæ.

3) B cum suis legit: eþr verpr, (sensu eodem).

4) B cum suis omittit: þann viggöl, sed ejus loco habet: oc berr þat qvifr, veridicis manantibus.

5) B cum suis legit: at hann vildi a mann lata coma, eum hominem collineare voluisse.

haun mundi þvi coma til þess, ef hann hæfpi eþr ecki stöþvafi.

conjecerit in alterum, tam prope constitutus, ut modo recte collineasset, nec in actu subsisteret missile, ille perstringeretur.

II. CAPITULI.

TITULUS II.

Um þat, ef frumlaup er a gangi stöþvat.

De aggressionibus, quæ in actu subsistunt.

Þa er frumlaup a gangi stöþvat, ef kömr a vapn, eþr vapir, eþr a völl, eþr taki menn vjþ ¹⁾[a lopti]. ²⁾[Ef menn þræta um frumlaup hvart a hafi comit eþr eigi oc seal þviat ejns drep vera, ef qviþr herr þat, at a hinn mundi koma, ef hann stæþi herr fyrir. En um þau frumlaup V er nu ero talit, oc siörbaugsgarþ varþar, þa er eigi soen til nema þau se lyst fyrir buum V fyrir þriþio sol eþa nefndir at synar-vattar ella, a enom sama vettvangi].

Tum aggressio in actu cohibetur, si in arma, indumenta (militaria) vel terram incidat, aut advolans missile excipiatur manu. Mota super aggressionem utrum strinxerit, nec ne, quæstione pro ictu modo habeatur, si veridici assæruerint futurum, ut alter, nullus obstans, perstringeretur sed de nominatis illis aggressionibus quinque, exilio puniendis agere non licet, ni ante solem tertium accolis quinque coram denuntientur, vel in loco rei gestæ testes oculati de ea antestentur.

III. CAPITULI.

TITULUS III.

Um þat frumlaup er maþr fellir mann.

De aggressionem, qua quis alterum prosternit.

Þat er VI frumlaup, ef maþr fellir mann oc varþar þat scoggang. En þat er fall, ef hinn styþr niþr kne eþr hendi, allra helzt, ef hann fellr meirr. ³⁾En þat er et VIIða frumlaup, ef maþr renir mann handrani. ⁴⁾[En þat er handran, ef

Sexta est aggressio, si quis alterum in terram arietaverit, quæ proscriptione puniatur. In terram quem cecidisse censendum est, si genū vel manū terræ innitatur, maxime vero, si magis prosternitur. Pro septima aggressionem habeatur, si unus in

¹⁾ B cum suis omittit: a lopti, sed addit: þa er fram var reitt, cum ejiciebatur.

²⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit.

³⁾ B cum suis crimen expilata manus ut octa-

vam aggressionis speciem ponit sed raptationem ut septimam.

⁴⁾ Unojs inclusa B cum suis omittit.

maðr slitr or höndom manni, þat er hinn heldr á æðr, eðr af baki hanom þat varðar oc scoggang]. En þat er et VIII, ef maðr ryskir mann, oc varðar þat scoggang. Þat er et IXda, ef hann kyrkir mann oc varðar þat scoggang. 1)[Um frumlaup þau IX, sem þar eru nu talip þar er vigt igegn þeim öllum a enom sama vettvangi, oc eigi lengr enn sva].

IV. CAPITULI.

Um felling, oc handran, oc rysking oc kyrking.

Þat er mælt um þau frumlaup 2)IVor [er scoggang varða], felling oc handran, rysking oc kyrking, at þau er eigi scylt at lysa, ef þau fara einsaman oc göriz eeki fleira af a þeim vettvangi. En þa seal 3)þua qveþia heiman til. Nu göriz fleira af 4)[a þeim vettvangi], þa seal þau lysa sem önnor frumlaup, oc metz til ohelgi 5)[þeim manni er liop fyrir öndverþo nockoro því frumlaupi].

alterum crimen expilatæ manus commiserit. Crimen expilatæ manus est, si id quod alter manu detinet vel dorso portat violenter eripitur. Hoc etiam proscriptione coercendum. Aggressio octava numeratur, si quis alterum concutierit, quod proscriptione puniatur. Nona est, si unus alteri fauces compresserit, qui et proscribendus est. Novem hæc memoratas aggressiones in loco rei gestæ nec diutius cæde ulciscendi licentia læso conceditur.

TITULUS IV.

De arietatione in terram, crimine manus expilatæ, qvassatione et faucium compressione.

Quoad quatuor illas aggressiones proscriptione puniendas, arietatione in terram, crimine manus expilatæ, qvassatione et faucium compressione constituitur legibus, eas non necessario esse denunciandas, dummodo sola adsit, nec plura in eodem rei gestæ loco fiant. Hoc tamen casu accollæ domo evocentur. Qvoadsi plura noxia in eodem rei gestæ loco acciderint, aliarum aggressionum instar denuntientur et securitatis vitalis dispendio ei æstimetur, qui primus nominatarum aggressionum aliqua alterum adoriebatur.

3) *Quod superest tituli B cum suis omittit.*

2) *B cum suis pro: IV, legit: öll, omnes, et omittit: er scoggang varða.*

3) *B cum suis legit: vettvangs-þua IX, rei gestæ loci accollæ.*

4) *B cum suis omittit: a þeim vettvangi.*

5) *B cum suis quod superest tituli omittit, sed addit: lysa seal maðr frumlaup öll önnr, ef hann vill sökia um, cæteras omnes aggressiones ille denuntiet, qui circa eas agere cupit.*

V. CAPITULI.

Um þat frumlaup, er annuin verk verða.

1) Ef maþr leypr lögmæto frumlaupi til mannz a þeim vettvangi er annuin verk verða með mönnum 2)[af því síþan], oc varþar þat scoggang, 3)[þott þat varþi síorþaugsgarþ, ef þat föri eitt saman].

Þat er enn ef maþr leypr lögmæto frumlaupi til mannz, oc leypr hann til ohelgi ser oc sinom lagsmönnum, þeim er visso með hanom 4)[at hann mundi því laupi laupa] a þeim vettvangi, nema hann laupi til þess mannz er aþr hefir til ohelgi ser verkat.

5) Nu leypr maþr igegn or öþrom flocki, oc leypr sa til þess mannz er eigi vissi með hanom 6)[raþ] oc verða þa frumlaup i baþa flocka 7). Ef menn verða vegnir eþr sarir i hvarntveggia flock, oc verða allz sarir III eþa fleiri 8), þa scal i þann flock frumlaup bera, er fyrri var or laupit, 9)[en hvarirtveggio ero öilir til doms].

TITULUS V.

De aggressionē (violenta) non transeunte.

Ubi quis lege definita aggressionē alterum adortur, et in eodem rei gestæ loco læsionibus mutuis aggressio continuatur, hæc proscriptioe coercenda est, sola quamvis per se exilio tantum punienda fuerit.

Si quis præterea lege definita aggressionē alterum adortus fuerit, securitatis vitalis dispendium incurrit tum ipse cum omnes ejus facinoris participes, et conscii eorum quod in eo rei gestæ loco alterum aggressurus esset. Excipiatur tamen, si eum adoriatur, qui antea securitatem suam vitalem facinoribus commissis perdiderat.

Quodsi quis e caterva contraria vicissim aggressus fuerit quendam cum primo aggressionis consiliis non participem, tum ex utraque parte aggressionis crimen commissum esse censeatur. Si ex utraque parte quidam cæsi vel vulnerati fuerint, ita ut in totum tres pluresve vulnerentur, aggressionis crimine caterva insimuletur unde primum incurrebatur; utrosque vero ad latam usque sententiam alere liceat.

1) *B cum suis ita incipit: Þat er mælt, legibus cautum est.*

2) *B cum suis omittit: af því síþan.*

3) *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

4) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

5) *B cum suis incipit: Þat er mælt, legibus cautum est.*

6) *B cum suis omittit: raþ.*

7) *B cum suis addit: Þat er oc mælt, ef maþr særir mann, at þat varþar scoggang, lege etiam cautum est, ut si quis alterum vulnere affecerit, proscriptioe puniatur.*

8) *B cum suis addit: a þeim vettvangi, in eodem rei gestæ loco.*

9) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

VI. CAPITULI.

Um sar.

¹⁾ [Ef maþr særir mann oc varþar þat þat scoggang. En þat er sar, ef þar blöþir sem a-kom, en þoat maþr liosti mann a meþal herþa eþa a nasir, sva at blöþ rioti or munni eþa navsum, oc er þat eigi sar, ef eigi blöþir þar sem a-kom].

VII. CAPITULI.

Um vig.

Ef maþr veqr mann oc varþar þat scoggang. Sa maþr er o-öllum til doms er hann veqr mann eþr veitir ²⁾ [hin meiri sar. En þau ero hinn meiri sar], heilund oc holund oc mergund. Þat er heilund er rauf er a hausi ³⁾ [til heila], hvart sem hann er höggvinn eþr rifnaþr ⁴⁾ [eþr brotinn]. En þa er holund, er blöþ ma falla a hol or sari. En þa er mergund, ef hein er i sundr til mergiar, þat sem mergr er i, ⁵⁾ hvart sem þat (er) höggvit eþr brotit. ⁶⁾ Þat metz sem hin meiri sar, ef maþr scerr tungo or höfpi manni, eþr stingr augo or höfpi, eþr scerr af manni nef, eþr eyro, eþr brytr tenn or höfpi manni. En þa er scorit, er skeddr

TITULUS VI.

De vulneribus.

Si quis alterum vulnere affecerit, proscriptionis pœnam luat. Vulnus est si sanguis e loco cæso promanaverit. Si quis contra alterum in humeros vel nasum ita verberaverit, ut vel ex ore vel naso sanguis prosiliat, hoc vulnus esse haud censeatur, dummodo e loco cæso sanguis non promanat.

TITULUS VII.

De cæde.

Si quis alterum ceciderit proscriptionis pœnam luat. Qui alterum cædit vel gravioribus afficit vulneribus ad latam de eo sententiam usque non alendus est. Ad vulnera graviora refertur vulnus cerebri, vulnus cavitatis et vulnus medullæ. Vulnus cerebri dicitur, cum ad cerebrum usque fissura in cranio adest, sive cæsum, sive ruptum, sive fractum fuerit. Vulnus cavitatis est, cum sanguis e vulnere in cavitatem introfluit. Vulnus medullæ, cum os cui medulla inest ad medullam usque dirumpitur, sive sit cæsum, sive fractum. Ad vulnera graviora refertur, cum quis linguam alterius capiti exsecat, oculos effodit, nasum auresve amputat vel dentes labefac-

¹⁾ Hanc titulum B cum suis omittit nisi quod nuperrime sub num. 19 legitur.

²⁾ Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.

³⁾ B cum suis omittit: til heila.

⁴⁾ B cum suis omittit: eþr brotinn.

⁵⁾ Pro: hvart — brotit, B cum suis legit: þott brotit se, quavis frangatur.

⁶⁾ B cum suis legit: þessi averk metaz sem hin meiri sar &c., sequentes lesiones ad graviora vulnera referendæ.

beini eþr brjósci. Sva er oc ef maþr geldir mann eþr böggv klamhöggu um þjó þver.

1) [Ef maþr lýstr mann sva at bein brotni, oc metze þat sem hin nieiri sar, þott eigi blöþi, með hverigo sem maþr lýstr mann, oc varþar þat scoggang. Slikt skal oc alt et sama, þott hann veiti hinom af öþrom lutum beinbrot].

VIII. CAPITULI.

Um heimanfarar til averka.

Hvar þess er meðan fara með þann hug 2) [heiman] at þeir vilia a mönnum vinna, oc varþar scoggang, ef framkömr, 3) [en fiörbaugsgarþ ella]. Þeir verþa oc ohelgir við averkom öllum, er fyrir coma a för 4) til þess fundar, 5) [er þeir hittaz] þott hinir laupi fyrri 6) [er siþarr foro heiman].

IX. CAPITULI.

Of þat, ef maþr stendr fyrir veganda.

7) Ef maþr stendr fyrir þeim manni, er

tat. *Secatum dicitur cum os vel cartilago leditur. Item si unus alterum castraverit vel ictu contumelioso per nales transversos eum percuterit.*

Si quis alterum ita percuterit, ut os frangatur, ad graviora hoc referendum est vulnera, sanguis quamvis non promanaverit, quocumque tandem instrumento factum sit, et proscriptioe puniatur. Item omnino obtineat, si alio quovis modo (non verberando) ossa alicui fregerit alter.

TITULUS VIII.

De excursionibus animo læsiones corporales inferendi susceptis.

Quicumque domo profisciscuntur eo animo, ut læsiones aliis inferant, proscriptioem luant, si effectus proposito responderit, sin minus, exilio puniantur. Qui porro primi eodem animo viam incunt eo, ubi congregiantur cum adversariis, immunitate a læsionibus destituti sint, adversarii, serius exeuntes, primi quamvis adoriantur.

TITULUS IX.

De eo, si quis homicidam protexerit.

Si quis homicidam aut eum, qui vulnera

1) Reliquum tituli B cum suis omittit.

2) B cum suis omittit: heiman.

3) B cum suis omittit: en fiörbaugsgarþ ella.

4) B cum suis interponit: með þann hug, eo animo.

5) Omissis: er þeir hittaz, B cum suis addit:

er aummin verk verþa með mönnum, ubi læsiones inter partes accidunt.

6) B cum suis omittit: er siþarr foro heiman.

7) B cum suis incipit: þat er mælt, legibus cautum est quod &c.

mann hefir vegit, ¹⁾ eþr á manni hefir unnit, eþr veitir hann hanom líp á þeim vettvangi, oc varþar þat scoggang; hann verþr þa oheilagr fyrir öllom averkom á þeim vettvangi, víþ þa menn alla, ²⁾ er hins vill hefua þar, er a er unnit, uema hann vilþi scilia þa rettum scilnaþi, oc verþi hinom þat at líþi, er a hefir unnit, oc varþar hanom ecki su veizla. En þa scill hann þa rettum scilnaþi, ef hann getr þann qviþ, at hann mundi sva scilia þa, ³⁾ þott sa heþfi silcan sva averka á ser fengit, er nu hefir öþrom veitt, sem hinn hefir er þa er fyrir orþinn.

Þott eigi verþi fleiri menn vegnir eþr sarir eþr lostnir, sva at blatt eþr rault se eptir enu II, oc se or sinom flocki hvarr, þa ero hvarirtveggio ⁴⁾ öllir til doms, ef þeir bregþaz frumlaupum víþ hverngan veg er um frumlaup berse. Ef menn forþa fiörvi frumlaups manuz ⁵⁾ þess er averk let fylgia sva, at þeir veri hann oddi eþr eggio, oc varþar þat fiörhaugs-garþ er eigi er á vettvangi.

Nu leyrþ averkamaþr i einstigi, oc standa menn fyrir hanom þar, þa eigo þeir, er eptir sökia at beiþa hina fragöngo oc framsölo at hanom, þa varþar sva

alteri intulit, protexerit vel in loco rei gestæ opitulatus fuerit, proscribendus est. Læsionibus corporalibus in loco rei gestæ ab omnibus iis inferendis, qui læsum ulcisci capiunt, jure expositus sit. Qvodsı pugnautes modo legali distrahere voluerit, at ita lædenti incidenter auxiliatur, talis opitulatio ei impunis sit. Legali modo pugnantibus interceditur, si veridicorum effato probare possit intercedens, se itidem intercessurum, qvamvis modo lædens talem retulisset læsionem, qvalem alteri janjam læso intulerat.

Qvamvis duo tantum, e singula parte unus, vel cæsi sint, vel vulnerati, vel ita icti, ut lividum et rubrum colorem epidermis referat, utrosqve ad latam usqve sententiam alere liceat, qvomodocunqve de aggressionē probatio processerit, modo utrinqve adsit aggressio. Si aggressoris læsionem inferentis vitam, sed extra locum rei gestæ aliquis ita protegat, ut cuspidē et acie eum tueatur, exilium luat.

At læsionem inferens in fauces non pervias profugit, ubi alii eum protegunt, tum eum insequentes, hoc, ut abeant et eum prodant, postulent, et propugnatio læ-

¹⁾ Pro: eþr — unnit, B cum suis legit: eþr særþann, sensu eodem.

²⁾ B cum suis legit: er hinnm vilia veita líþ, qvi alteri (læso) auxiliū ferre cupiunt.

³⁾ B cum suis paulo aliter sed sensu eodem hæc ita exprimit: þott sa in seri heþfi slie avere veit

hinom sem þa haþfi hann tekinn á ser fra hanom, vulneratus qvamvis alteri tales intulisset læsiones, qvales modo ipse ab eo retulerat.

⁴⁾ B cum suis legit: o-wir, non alendi.

⁵⁾ Qvod superest tituli B cum suis omittit.

fyrirstafa sem nu var tint. Ef nokorr maþr sökir sa eptir er sin a at hefna þar at lögum eþr annars mannz, en þeygi verþa þeir ohelgir fyrir averkum, er fyrir standa, ef eigi er a vettvangi.

Um þau averk varþar fyrirstafa fyrir utan vettvaug, er lyst verþa annatveggia aþr eþr siþan sva at biargir varþa. Um þa fyrirstöþo alla er eigi er a vettvangi, oc ero þat alt stefno-sakir, oc scal qveþja til IX bua a þingi þaþan fra er sök görþiz].

X. CAPITULI.

Um drep, þat er bein brotna.

Ef maþr drepr mann sva at bein brotna, oc metz sem hin meiri sar. Hvargi er maþr drepr mann oc varþar þat scoggang. Þat er drep, ef maþr lystr annan meþ öxar-hamri oc sva hvarngi vigvöl er maþr hefir. Jamt er drep, þott maþr leggi til eþr kasti, ef a-kömr. Sliet er þott klæpi verþi a milli, brynja eþr hialmr, ef a myndi koma, ef eigi yrþi þat fyrir. Drep er oc þott maþr spyrni föti a öþrom eþr hvati hnefa. Drep er oc þott maþr reiþi þann vigvöl fra manni er hann veit, at þa mundi laupa at hannom sialft, ef hann lætr laust. Sva er oc,

dentis præstita tum eadem ac nuper est memoratum pæna coercenda est, dummodo aliquis, cui seipsum vel alium ibi alciscendi jus conceditur, insequatur. Læsionibus vero jure inferendis ne expositi sint propugnatores, si in loco rei gestæ non agitur.

Extra locum rei gestæ propugnatio lædentis ibi tantum reatum adfert, ubi læsiones illatæ vel ante vel post ita denuntiantur, ut opem ferre illicitum sit. De propugnatione quavis in loco rei gestæ non facta actio per dicam instituat, novem in comitiis accolis inde, evocatis, ubi causa accidit.

TITULUS X.

De ictu, quo ossa franguntur.

Ubi quis alterum ita ferit, ut ossa frangantur, vulneribus gravioribus hoc adscribitur. Quicumque ictu aliquem ferierit, pro-scribendus est. Ad ictus refertur, si quis alterum malleo securis vel alio quodam lethali instrumento ferierit. Ictibus etiam annumeratur, ubi quis in alterum vel pungit vel jaculatur, modo scopum feriat. Nihil ad rem facit, quamvis vestimenta, lorica vel galea interveniant, modo his non intervenientibus perstringeretur alter. Ad ictus porro referatur cum quis alterum calcitrat vel pugno ferit. Tandem ictibus annumeretur, cum quis instrumentum aliquod lethale ab altero retrahit, sciens futurum, ut hoc, cum remittitur, ei ipsum incurrere;

ef hann fellir a mann þat, er hann fær högg af.

XI. CAPITULI.

Um drep, þat er eigi verþr a-synt.

Þriu ero drep oc varþa öll scoggang oc scal sökia við XIIIar qviþ. Þat er eitt, ef sva litt kömr a, at eigi verþr a-synt eptir. Þess dreps scal hefna a hinom sama vetvangi, oc eigi lengr enn sva, ¹⁾[oc scal lysa, ef fleira göriz af sem felling eþr kyrking, oc verþr sa þa oheilagr er drap. Sva scal sökia um drep þeirra, at maþr scal stefna um þat at hann hafi drepit hann oc laupit (til) hans lögmæto frumlaupi, oc lata varþa scoggang. Eigi ma tvær sakir or þvi drepri göra, þott tvennom se lyst, en sökia um frumlaup eitt, til fiörbaugsgarþar ef vill, oc qveþia bua heiman.

Nu vænzis za maþr þvi, er drap, at hinom yrþi a-synt þar er eigi varþ, þa verþr hann sva oheilagr fyrir averkum sem a-synt yrþi].

Þat er drep annat er averk heitir, ef maþr lystir maun sva at blatt eþr rautt verþr eptir, eþr þrutnar hörund eþr stöckr undan hold, eþr rytr bloþ or

ut et si quis aliquid in alterum cadere fecerit, quo feritur.

TITULUS XI.

De ictu transeunti.

Tres sunt ictus proscriptioe puniendi, et de quibus dodecadis veridicis agendum est; unus si tam leviter tangitur, ut delicti corpus non relinquatur. Hunc ictum in eodem loco rei gestæ nec diutius læsus ulciscatur; factum denuntietur, si plura adfuerint acta illicita, arietatio in terram nimirum vel faucium compressio, quo casu icens noxæ expositus erit. Si quis de ictibus nominatis agere voluerit, lædens de eo in jus vocandus est, quod alterum icit et lege definita aggressionem eum adoriebatur. Proscriptioe pœnam ei minetur læsus. Duæ quavis causæ denuntiatae sint, duplici actione tamen de ictu ne agatur, sed de sola aggressionem, si id læso magis placuerit, eum in finem, ut lædens exul iudicetur, agendum est, veridicis domo evocatis.

Icens si ictus vestigium ibi exstiterit, ubi non adfuit, contenderit, eodem modo noxæ expositus sit ac si ictus delicti corpus reliquisset.

Ictus est secundus, qui damnum datum nominatur, cum nempe unus alterum ita ferit, ut colorem lividum vel rubrum epidermis referat, vel cutis turgescit, vel

¹⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

munni, eþr or nösom eþr undan nög-
om; þess drepis a maþr at hefna jam-
lengi sem sara, oc sva þeir menn er han-
om fylgia til, ¹⁾[oc er rett at aþrir menn
hefni til jafnlengþar annars dögurs, þott
þeir fari ecki sialfir til]. Slikt er þott
hnefa se lostit eþr spyrint, ef a-synt verþr.

XII. CAPITULI.

Um þat drep, er heyrn eþr syn
spilliz.

Þat er oc averka-drep, ef heyrn eþr syn
meiþiz af. Sva er oc, ef maþr er lostinn
i öngvit fyrir bringspöllum eþr a böll,
þott ecki verþi a-synt, oc sva er jafnan er
maþr er lostinn i svima. ²⁾[Þvi drepi
scal stefna sva at öllu sem hino aþr, nema
þa scal telia rett or fe hans]. Þar er costr
at lysa ser hvart frumlaup oc drep, oc
verþa þa II sakir, oc a scal qveþa hver
averk þau hafa fylgt drepino, er nu voro
tind. ³⁾[En ef i einni lysingo er haft
bæpi drep oc frumlaup, eþr annat verþr
lyst, eþr bæpi olyst, þa er ein söc].

Þat er drep et IIIa, ef hein brotna,
oc verþr sa o-öll til doms er drepit hefir,

*caro recedit vel sanguis ex ore, naso vel
subter unguibus prosilit. Hujus ictus vin-
dictam tamdiu quam vulnerum expetat et
læsus et omnes ejus socii. Ut alii, læsum
quamvis non secuti per diem vertentem vin-
dictam expetant, fas est. Idem obtinet,
cum vel pugno cœditur vel pedibus concal-
catur, modo læsionis adsit vestigium.*

TITULUS XII.

*De ictu, quo auditus visusve læ-
ditur.*

*Ad damni dati ictus porro referendum;
cum auditus visusve læsione perditur, ut
et cum ad deliquium infra sternum vel in
penem quis feritur, ictus quamvis vestigium
non relinquat. Semper huc referatur, cum
vertiginem ictus adfert. De hocce ictu ac-
tio modo allato omnino instituat, præter
quod juris personalis violati multa bonis læ-
dentis exigenda est. His casibus singula
seorsim denunciare fas est, ictum nempe et
aggressionem, unde causa oritur duplex.
Definiatur simul quonam modo allata dam-
na data ictum secuta sint. Si tum ictus
cum aggressio una eademque denuntiatione
denuntiantur, vel alterutrum neutrum de-
nuntiat, una tantum oritur causa.*

*Ictus est tertius, cum ossa perfringun-
tur. Icentem at latam usque sententiam*

¹⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

oc a cigi þingreitt. Sva skal sökia sem um sar hin meiri ¹⁾[um biörg], ef lyst verþr, oc skal aqveþa, ef maþr lysir þat drep, at heinbrot hafa fylgt. ²⁾[Tvær ero sakir, ef tvennom er lyst.

Ef maþr (vill) um frumlaup sökia, oc skal IX bua heiman (qveþia). Um drep þat skal stefna oc qveþa a þat, at hinn hafi veitt hanom heinbrot i því drepi, oc lata varþa seoggang oc telia rett or fe hins.

Ef maþr heldr manni undir drep oc varþar þat seoggang, oc skal qveþia IX vettvangs bua heiman. Ef II menn eþr fleiri verþa vegnir eþr sarir eþr drepnir, sva at blatt eþr rault verþr eptir, oc or sinom floeki hvarr, þa ero öllir hvarirtreggio til doms, ef þeir bregþaz frumlaupom víþ, hvegi er um laup bersk].

XIII. CAPITULI.

Um þat, hverso maþr a at hefna sara siuna.

³⁾ Sa maþr er a er unnit, a at hefna sin, ⁴⁾ til þess alþingis er hann er seyldr

alere nemini liceat, nec in iudicio standi personam habet. Denuntiatione ictus peracta, de auxilio ei præstito, ut de vulneribus gravioribus solet, agatur. In denuntiatione definiatur, quod ictus ossifragium caussans denuntiat. Duæ sunt causæ, si duæ denuntiantur.

De aggressionem si quis agere voluerit, novem accolæ domo evocentur. De ictu dies dicendus est, definito, aggressorem eodem ictu ossifragium alteri intulisse. Proscriptionis pæna illi intendatur, bonisque ejus juris personalis violati multa exigenda est.

Si quis alterum, dum ictu feritur, detinuerit, proscriptionem luat; accolæ novem locum rei gestæ circumcirca habitantes domo evocentur. Si duo pluresve, e singula conflictantium parte aliquis, vel cæsi vel vulnerati fuerint vel ita icti, ut lividum, rubrumque colorem epidermis referat, utrosque ad lutam usque sententiam alere liceat, quomodocunque de aggressionem probatio processerit, modo utrinque adsit aggressio.

TITULUS XIII.

De modo vulnera ulciscendi.

Qui plaga afficitur, sese ulciscendi facultatem habeat ad comitia illa generalia us-

¹⁾ B cum suis omittit: um biörg.

²⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit.

³⁾ B cum suis incipit: þat er maelt, legibus cautum est ut &c.

⁴⁾ B cum suis interponit: ef hann vill, si voluerit.

at sökia ¹⁾ um sar sín, eþr þann averka sem hann fekk, oc sva scola þeir menn er vigs eigo at hefna. Sa maþr fellr oheilagr fyrir hanom sialfom, er a hanom vann, oc sva fyrir þeim mönnum öllom er hanom fylgia ²⁾ [til vetvangs], enda er rett, at aþrir menn hefui hans, ef vilia (til) jafulengþar annars dögrs. Þeir menn eigo vigs at hefna, er aþiliar ero vigs sakar, ³⁾ [oc þeir menn er þeim fylgia til vetvangs, enda a hvarr at hefna, er vill til annars dögrs.

⁴⁾ Hvatki er maþr görir þess ⁵⁾ at öþrom manni er þar blöþir, er a kömr, *) oc scal sar lysa ⁶⁾ en ben, ef at bana göriz.

⁷⁾ Maþr er o-öllum til doms af vöþvasari ⁸⁾, ef hann er meþ vatta inni-staþ-inn ⁹⁾. En ef maþr lygz sari a, eþr særir hann sic sialfr, sva oc ef hann ræþr annan mann til, *) oc sva hvatki er hann görir þess er hann fær af því sar, oc

que ubi de vulneribus suis plagave illata actionem instituere tenetur; cædis commissi vindicibus idem juris competit. Plagam inferens a læso jure cæditur, nec non ab omnibus ad locum rei gestæ eum secutis nec ninus juste per diem vertentem alii læsum ulciscantur. Cædis commissæ vindices sunt justi, qui causæ de homicidio oriundæ actores competentes sunt, omnesque adhæc eos ad locum rei gestæ secuti. Per diem vertentem quicumque voluerit ulciscendi jus habeat.

Quicquid unus in alterum commiserit tale, ut sanguis e loco læso promanat, vulnus factum esse denuntiatur, et vulnus lethale, si mortem efficit.

Vulnus in musculos inferens ad latam usque sententiam non alendū fit, si testibus in flagranti deprehenditur. Si quis vero se vulneratum simulaverit, vel seipsum vulneraverit, vel alium se vulnerare adduxerit, vel quicquid tandem fecerit (eum in suam) ut vulneretur, exilium luat.

¹⁾ *B cum suis legit*: of averkin, de lesionibus.

²⁾ *B cum suis omittit*: til vetvangs.

³⁾ *Quæ unciis tenentur B cum suis omittit.*

⁴⁾ *B cum suis incipit*: þa særir maþr annan, ef þar blöþir er a-kom, tum unus alterum vulnerat cum sanguis e loco læso emanat.

⁵⁾ *Pro*: at öþrom — a kömr, *B cum suis legit*: at maþr fær af því sar, ut alter idcirco vulnerare afficiatur.

⁶⁾ *B cum suis legit*: at vigi, sensu eodem.

⁷⁾ *B cum suis interponit*: a hönd hanom.

⁸⁾ *B cum suis incipit*: þat er mælt, leges definiunt, quod &c.

⁸⁾ *B cum suis addit*: einu-saman, solummodo.

⁹⁾ *B cum suis addit*: þo er rett at sökia um frumhlaup manz, þott hann nefni heldr vatta at frumhlaupino eum lysi. Eigi er soen til þess, ef þat ferr citt-saman, nema meum göri amattveggja, de alterius aggressionem actionem instituere nihilominus fas est, quamvis testes sint nuncupati, non vero aggressio denunciata.

^{*)} *B cum suis legit*: hvatki er hanom gengr til þess, oc varþar &c., et qualemcumque in suam tale quid susciperet (ut vulneretur, exilium luat).

varþar þat fiörbaugsgarþ. Sa a söc er hann kennir sar, eþr sa hvarr er vill þeirra manna, er i andscota-flocki hans voro, þa er hann qvaz sar fa, ¹⁾enda qvæþ hann a engan um].

Þess a maþr oc cost, ef hann verþr fyrir drepri, at sökia um frumlaup til ²⁾fiörbaugs, ³⁾ef hanom þickia þau at qvæþi betri at hann söki eigi um drep.

Nu væniz hinn þvi, at hann hafi drepit hann, oc verþr hanom þat ecki sakar-vörn, en þat varþar fiörbaugsgarþ oc scal þat sökia sem annat illmæli, ⁴⁾[verþr hann þar dömr þ scogarmaþr af fiörbaugs-sökom tveim, ef i einn dom ero þaþar sottar, þviat einn er aþili at þaþum sökonom].

XIV. CAPITULI.

U m v e t t v a n g.

⁵⁾[Sva er mælt] at þat skal vettvangr vera, er öro ma sciota a IV vega or þeim staþ er et fyrsta laupit varþ, hvart sem þat er uti eþr inni oc scal þat vettvangr vera þoat þeir hafi viþara farit, aþr þeir ero scilþir; en þa ero þeir scilþir, er aþrintveggio ero lengra i brott komnir enn ördrag, or þeim staþ sem þeir liopuz

Hac de causa in eum agendi jus habeat ille, cui vulnus imputat, vel si vulnus nemini assignaverit, quicumque voluerit eorum, qui tempore, quo se vulneratum querebat in adversariorum ejus cohorte versabantur.

Qui ictu afficitur, optionem etiam habeat de aggressionem sola agere et exilium aggressori intendere, si modo ut de ictu ne agat, rebus suis melius consultum opinatur.

At aggressor se eum ictu affecisse jactat, tum læsi indulgentia ei nihil ad pœnem remissionem prodest, sed hoc etiam exilio puniendum, et calumnice instar de eo agatur. Sic per duas exilii causas, modo in uno eodemque judicio utraqve agatur, proscriptio pœnam sibi contrahit, cum actor utriusque causæ competens unus idemque sit.

TITULUS XIV.

De loco rei gestæ.

Definiuntur leges, ut locus rei gestæ sit spatium definitum per jaculum undiqvavorsum inde emissum, ubi prima fiebat aggressio, sive hoc intus, sive foris sit factum. Hoc spatium quamvis excesserint pugnantes, priusquam separantur, pro loco rei gestæ nihilominus habendum est. Separati suut adversarii, si alterutri jactum telii a loco ubi

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: fiörbaugsgarþ, sensu eodem.*

³⁾ *Pro: ef hanom — um drep, legit B cum suis:*

þoat hann söki cigi um drepit, de ictu quamvis non agat.

⁴⁾ *Reliquum tituli B cum suis omittit.*

⁵⁾ *B cum suis omittit: sva er mælt.*

síparst til, ¹⁾[oc er þeirra lengra amþal
enn órdrag].

XV. CAPITULI.

Um þat, hversu griða skal beiða.
²⁾ [Hvarvetna þess er vegnar sakir standa
oböttar a milli manna, euda vili menn
sættaz a þau mal, þeir er lut eigo i
hvarirtveggio, sem fyrst ma, sökiendr
oc verienr oc hollendr, hvatki er satt
þeirra dvelr, hvarigra luta er þeir beiða,
þa eigo menn grið at selia hvarir öþrom,
ef menn vilia þess beiðt hafa.

Þat ero forn lög a Islandi, ef veg-
andi beiðir ser griða, nas nið eþr nefa,
eþr hans frændr hanom eþr ser fyrir
þriþio sol eþtir vigit með vatta, oc til
heilla satta við frændr veganda eþr vini
fulltíða menn oc frialsborna, þa seolo
þeir eigi griða varna, ef at lögum er
beiðt. Rett er mönnom at beiða griða
hvargi er menn ero staddir, þar er aunn-
in verk verða með mönnom, þott engir
se vegnir. En þa er at lögum beiðt
griða, ef maþr nefnir ser vatta fimf eþr
fleiri lögsiaendr, mann XII vetra gamlan
eþr ellra, frialsan oc heimilisfastan, att-
róþan eþr yngra, sva heilan oc hraustan

*ultimo congregiebantur excesserint, et tale
quid spatium ipsos intercedat.*

TITULUS XV.

De modo pacem expetendi.

*Ubi causæ homicidii non compositæ inter
cives pendent, omnes vero, quorum agitur
res, actores nempe, defensores et alii parti-
cipes, quam primum fieri potest, transactio-
nem causarum factam ambiunt: tum quic-
quid alias compositionem retardaverit, et
qualescunque conditiones partes poscerent
pacem tamen unus alteri obserat, modo id
alteruter expeterit.*

*Id antiquitus Islandis in legibus fuit,
ut si occisor ante solem, post cædem, ter-
tium, testibus allibitis sibi, vel cognati
ejus ei et sibi a necati filio vel nepote pa-
cem postulaverit, eum in finem, ut cum
cæsi cognatis amicisque sui juris et inge-
nuis causa in totum componatur: hi pacem
modo legali postulatam ne retineant. Ubi
læsiones sunt, nemo quamvis occidatur,
pacem expetere fas est, partes ubicunque
constituti fuerint. Modo legali pax expe-
titur, cum quis testes quinque pluresve
oculatos inspectores denominat. Virum
(denominet) duodecim annorum natum vel
adultiorem, ingenuum et certo domicilio
utentem, octogenarium vel juniorem, tantæ
valetudinis et virium, ut et vitam suam*

¹⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

²⁾ *Hunc titulum B cum suis omittit.*

at hann se bæpi vegandi oc veriandi fiörs
sins oc fiar, scyldi at valda eþa sciota af
bendum boga. Nefni ec i þat vetti, at
ec heiþi N. N. oc hans lagsmenn vini oc
frændr fe-griþa oc fiörgriþa mer oc min-
om mönnon til farnaþar oc til ferþar til
happs oc heilla satta. Þa varþar fiör-
haugsgarþ, ef hinn varnar griþa, hvegi
er hinn svarar, eþr sva ef hann svarar
engo, þa scal vatta at nefna, enda varþar
jafnmikit hverngi veg sem hann varnar
griþa. Griþa er eigi varnat, þott sa nefni
ser vatta V eþa fleiri. Þa scal sva vanda
at öllo, sem hina fyrri IIa, þa er griþa
var heiþt. Sa nefnir i þat vetti er griþa
var beiddr, at hann spyrr vatta hins, oc
nefua hann eþa vitnismenn, hvart þeir
se hyggiendr eþr hollendr hvarratveggio
þeirra er tveimmegin standa at þesso
mali til heilla satta oc hollrar veizlo, eþr
se þeir eigi. Nu svara þeir öngo vatt-
arnir eþr öþro enn þeim er i hug, þa
varþar þeim fiörhaugsgarþ, enda er hann
eigi scyldr at lata þeim griþ uppi. Nu
grunnar hann þat, at þeir vili eigi heilar
sattir við hann, þa scal hann heiþa meþ
vatta, þann er hann beiddi griþa, oc
sva vatta hans, at þeir vinni trygþa-ciþ
at þvi, at eigi se undirmal við hann af

*protegenti et pecuniis prospiciendi, par-
mam portandi et arcu adducto jaculandi
potis sit. In id testificandum (vos) deno-
mino (dicat) quod ab N. N. ejusque sociis,
amicis et cognatis, mihi meisque expeto
securitatem honorum et vitæ, ad itus et
professionem faciendam, ad prosperam et
probam transactionem. Postulatus si pa-
cem (præstare) denegaverit, exilii tenetur,
qualecunqve reddiderit responsum, ut et si
nihil regesserit. De hoc testes (duo) an-
testentur. Eundem sibi reatum contrahit
quomodocunqve pacem prohibuerit. Pax
non impeditur, postulatus quamvis testes
quinque pluresve sibi denominarit, qui non
minus sedulo quærendi, quam priores illi
duo, cum pax expetitur adhibendi. Pa-
cis postulatus de eo testes suos antestetur,
quod testes alterius — quem ipsum nominet
vel ejus testes — interrogat, an bene af-
fecti fautores sint partis utriusque, utrin-
que causam tenentis, ita ut ad integram
transactionem fidele auxilium utriqve præ-
stare vellent, nec ne? Testes si vel nihil
vel reservatione mentali responderint, exi-
tium luant, nec postulatus iis pacem præ-
bere tenetur. Quodsi suspicatus fuerit eos
sanam secum transactionem facere non
velle, tum pacem expetentem ejusque tes-
tes, testibus adhibitis, postulet, ut pacem,
prius quam iis stipuletur, juramento paci-
fico firment, se nihil doli in eum mente
reservatum tenere. Si tale juramentum*

þeirra hendi, aðr hann lati þeim grip uppi. Nu vilja þeir vinna eiþinn, þa scal gefa eiþinn, nema þeir vili vinna livarirtveggio, þa scolo þeir a þessa lund at qveþa: at vitni guþs oc allra heilagra manna hans. Se mer guþ hollr, ef ec satt segi, en grimmr, ef ec lyg; se mer guþ hollr. þa scal hann grip lata þeim uppi. En ef þeir varna eiþanna, þa er þat fiðrbaugssöc um eiþ-fallit, en önnor fiðrbaugssöc er su við þa, er þeir vilja vela hann i nöckvi oc heitir þat gripa-brek, ef eigi kömr fram, en framkomit, griparof varþar scoggang. A sa sakir þær er gripa beiddi oc við vatta hans. En ef hann vill eigi sökia, þa varþar hanom IIIa marka utlegþ, þa er sa soen-ar-aþili um griparof, er vigsökina a at sökia eþr um eiþfallit, nema sa se allr einn, er gripanna var beiddr oc vigsakar aþilinn er, eþr averkans, en ef sa vill eigi sökia, þa varþar þeim fiðrbaugsgarþ, er fyrst atti sökina um griparof oc um eiþfallit, er vattar ero þess, er gripa var beiþt. En ef þeir vilja eigi sökia, þa varþar scoggang, þeim er fyrstr atti sök-ina um gripa-rof. Sa a söc við hann er gripanna beiddi, en hanom varþar eigi við lög, þott hann stefni eigi um niþr-

præstare vellent, hoc iis condonetur, nisi utraqve pars juramento fungi præferret, quod tum ita concipiatur: Teste Deo et omnibus ejus sanctis. Mihi vera loquenti Deus propitius sit, mihi mendaci severus vindex. Deus mihi propitius sit. His factis iis pacem concedat (postulatus). Si juramenta præstare denegaverint, exiliū reatum adfert ipsa detrectatio juramenti. Altera est causa exilii habilis, si in aliqua re eum decipere vellent, quod si non perficitur pacis vitatio, sin minus pacis violatio dicitur, qvæ proscriptiōe puniēda. Causæ illæ agendæ ei competunt, qui pacem postulavit (melius: qui pacis est postulatus), qui et testes suos adhibeat. Hic si agere noluerit marcas tres multæ nomine expēdat, et causæ de pace violata vel juramenti detrectatione deferuntur, ei qui cædis commissæ actor est competens, nisi forsan pacis postulatus unus idemqve sit ac cædis conmissæ vel plagæ illatæ actor competens. Hic si actionem suscipere noluerit, exilium luat ille, cui primo de pace violata vel juramento detrectato jus agendi deferēbatur. Testibus de pace postulata (causæ agendæ tum deferuntur), qui si agere noluerint, proscriptiōe tenetur ille, qui de pace violata primus agendi jure gaudebat; in eum agat, qui pacem eum postulavit, nec in leges deliquit, ad compensationem litium, quamvis non citaverit. Tum vero solummodo rem alterius judicatam irritam

fallit sakanna. En þviat eins eyfir hann fyrir hanom dómþ mal, ef hann stefnir hanom af söcum, enda veri sa eigi o-öll til doms. Þviat eins ero mal hans mæt, ef hann er eigi sannr at griða-rofino eþr eiþ-falli. En ef sa er o-öll, er griða beiddi, enda se hann sannr at griða-rofi, þa a nokorr vatta hans at stefna hinom af söcom, oc helpr hanom þo þviat eins þat, ef eigi er a vettvangi, sva at hann verþi öll til doms, euda se hann eigi at griða-rofi sannr, hvart sem þeir ero a vettvangi eþr annarsstaþar, enda se griða at lögum beiþt, hvargi sem beiþir, þa verþr vegandi öll til doms, nema nokorr þeirra se, er III merkr veri gildir, ef seer yrþi þa varþar þat eigi við lög, at þeim se griða varnat. Griða-beiþandanom er rett at stefna i þeim staþ, er griða var beiþt, um þat er griða var varnat, oc sva um þat allt er þar göriz af, en elligar nefna vatta at oc stefna at heimili þess er sottr er, oc scal þa við vattorþ sökia þat, er at var nefnt, ef eigi var stefnt, nema þar se stefnt er griða var beiþt, þa scal við in fyrri vattorþin sökia jafnan, þau önnor sem fylgt hafa enn stefno vetti, nema a vettvangi se, þa scolo vettvangs-buar IX scilia, þeir er um vig eþr averka

reddit, si eum ut causa cadat in jus vocaverit, et ad latam usque sententiam ipse jure alitur. Causæ ejus æstimandæ sunt, si nec pacem violasse convincitur, nec juramentum pacificum detrectasse. Si pacem expetens non alendus fuerit et pacem violasse convincitur, testium ejus aliquis alterum ut causa sua cadat in jus vocet, quod pacem expetenti tantummodo prodest, si in loco rei gestæ pax non expetitur, et ad latam usque sententiam alendus sit, nec pacem sive in loco rei gestæ sive alibi postulatum violasse vincatur, et modo legali pax expetatur, quicumque eam postulerit. His etiam conditionibus occisor ad latam usque sententiam alendus sit, nisi aliquis eorum sit, quorum condemnatorum capita trium marcarum pretio enuntur, tum enim pacem iis denegans in leges commissi criminis non tenetur. Fas est, ut pacem postulans citationem impingat alteri in loco ubi pax expetebatur, tum de eo quod pacem præstare denegavit, cum de omni inde enato damno. Hoc si non fecerit, testes de pace postulata antestetur et in domicilio incusati dicam deinde manifestet, tum vero per effatum testium denominatorum actio instituat, si nempe citatio in initio non manifestata fuit; nisi ibi citatio sit manifestata, ubi pax expetebatur, quo casu per primaria illa testimonia ad causam pertinentia, alia nempe quam manifestatæ citationis testes, actio institua-

eigo qviþo at bera, um fiörbaugssakir oc um scoggangssakir, en V annarsstaþar.

Nu berr sva at þeir vito eigi hvart buar muno heimann qvaddir um vig eþr averka, þa skal spyria meþ vatta, aþr þeir sciliz, hvart hinu ætti bua at qveþia heimann eþr eigi, eþr hvaria þeir vilia qveþia. Ef þeir svava engo eþr oscilom, þa skal nefna at vatta IX, oc varþar lög-villa sliet sva þar].

XVI. CAPITULI.

U m l y s i n g a r.

Lagalösto þessa alla, sem her ero talþir um vig, oc um sar, oc um drep, oc um öll frumlaup, er rett at lysa fyrir ¹⁾[vetvangs-] buum V þeim, er rettir se at leiþarlengþ i IX bua qviþ, fra vettvangi, ²⁾[oc vanda at engo annars], oc skal lyst fyrir þriþio sol, þaþan i-fra er ³⁾[frumlaup eþr averk görþuz oc] þeir scilþuz.

Rett er at lysa sar oc frumlaup um nott sem um dag, ⁴⁾oc sva a helgum

tur. Si in loco rei gestæ pax expetitur, novem illius accolæ, qui de cæde et plagis effata præstare debent de causis exilii et proscriptionis dispiciant, cæteris vero quinque tantum adhibeantur.

Qvods acciderit, ut pars altera nesciat anne futurum sit, ut accolæ de cæde vel plagis illatis domo evocentur, tum ante discessum, testibus adhibitis, interrogetur an alter accolæ domo evocaturus sit? et vosnam evocare vellent? Interrogati si vel nihil vel falsum responderint, testes novem de eo antestentur, et tricæ illæ forenses hic eadem ac solet pænna coerceantur.

TITULUS XVI.

De denuntiationibus.

Delicta hæcce omnia legibus sancita, quæ modo memorata sunt, cædem nempe, vulnera, ictus et aggressiones cujuscunqve generis, quinque rei gestæ loci accolis coram denuntiare fas est, (accolis scilicet) qui respectu distantie a loco rei gestæ novem accolarum veridicis jure annumerantur; quoad cætera non anxie eligendi. Ante tertium solem a tempore, quo aggressiones vel lesiones fiebant, et partes discedebant, denuntiatio peracta sit.

Vulnera et aggressiones tam noctu, quam interdiu denuntiare fas est, nec non

¹⁾ B cum suis omittit: vetvangs.

²⁾ Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.

³⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁴⁾ B cum suis legit: oc sva a hælgun tithom oc a langafüsto, et in diebus festis et in longi sejunii tempore.

tiþum um langafösto ¹⁾. [En ef olyst verþr eþr ranglyst, oc verþa þeir þa öllir til doms, er averk hafa veitt oc eiga þing-reitt]:

Manni er rett at lysa frumlaup ²⁾ a hönd öllum þeim mönnum er i andscotaflocki hanom voro, ³⁾ þa er laupit var til hans, ef hann veit eigi vist, hvern til hans liop.

⁴⁾ Ef maþr veit eigi vist, hvart er et meira eþr et minna sar, oc scal þa et meira sar lysa, en sliet varþar biargir hins sem sar reyniz til.

Nu lysis maþr et minna sar, þar sem et meira er, oc scal þa sva sökia um biörgina, sem et minna hafi verit sarit, en sva metze at öllu öþro sem aþr.

Ef maþr er eino sari sarr, oc scal hann einom a hönd lysa. Rett er at hann lysi tveim mönnum a hönd, ef hann er tveim sarom sarr, endá er rett at hann lysi þrimr a höndr, ef hann er

in temporibus per longum jejunium sacris. Qvodsí denuntiatio vel omnino omittatur vel modo legali non peragatur, læsiones inferentes ad latam usqve sententiam alere fas est, et in iudicio standi personas habent.

Si quis non certo sciret, qvinam eum aggrediebatur, jus habeat omnes adversariorum suorum partes, cum incursabatur, secutos aggressionis insimulare.

Si quis non certo compertum habuerit, num graviori au leviori vulnere affectus sit, vulnus gravius denuntietur, sed quantum vulnus esse probatur, tanta pænna vulnera inferenti præstitum auxilium puniatur.

At vulnus leve quis denuntiat, ubi gravius revera adest: tum de lata ope ita agatur, acsi vulnus leve adfuisset, sed quoad omnia cætera pro qualitate vulneris tenendum est.

Qui unico tantum vulnere affectus est, unum tantum ejus insimulet; si duo habet vulnera, ut duobus et si tria, ut tribus hæc adscribat fas est. Plura quamvis reporta-

¹⁾ *B cum suis addit: oc lysa fyrir V þinum, et quinque accolis coram fiat denuntiatio. Sententia unci inclusa omittit.*

²⁾ *B cum suis interponit: ef hann vill, si voluerit.*

³⁾ *B cum suis male legit: þeim er til er hlaupit, in qvans facta est aggressio.*

⁴⁾ *B cum suis hanc legem ita exprimit: Þæt er mælt, ef maþr lysis et meira sar þars et minna*

er, oc verþr þo rett lyst et minna sarit, en þæt scriptur nm elþi, sem sarit reyniz, legibus cautum est, qvoad si quis vulnus gravius, ubi levius revera adest, denuntiaverit, levius tamen juste denuntiatum fuisse censendum est, sed quoad licentiam alimonie, pro vulneris comprobata qualitate variatur.

III sarrum sarr; en eigi skal hann fleirom a hendr lysa, en III mönnum, þott hann se fleirom sarr saronum ¹⁾).

²⁾[Sva er enn mælt, hvart sem er at maþr vill eigi lysa, eþr ma hann eigi lysa], þa er hanom rett, at hann seli öþrom manni i hönd, at lysa sarr sitt, oc sva þott hann hafi fleiri sar en eitt, ³⁾[oc allan þann averka sem hann feck].

⁴⁾Nu selr hann i hönd öþrom manni at lysa averka sinn, sva at hann er eigi i för sialfr, enda lysir sa rangt er til er fenginn, þa skal hann lysa sialfr i annat sinn, en hann skal sva fara at lysingö þeirri, at hcfia upp ferþ sina a næsta halfum manapi, er hann er förr, oc hafa lyst fyrir þripio sol þaþan fra er hann kömr ⁵⁾til vettvangs, ⁶⁾enda skal hann sliker atferli hafa öll in sömo, ef hann feck cugan mann til fyrir öndverpo ⁷⁾[at lysa þa er hann varþ vanluti. Nu selr hann sva i hönd öþrom manni at lysa averka sinn, at hann er i ferþ sialfr, enda lysir hinn rangt, þa a hann eigi at taca upp lysingina i annat sinn].

verit vulnera pluribus quam tribus ea ne imputet.

Constitutur porro, ut quicquid sit, sive quis denuntiare noluert, sive non potuerit, ille jus habeat vulneris sui, vel si plura retulit, vulnerum, ut et omnis, qua afficiebatur, læsionis denuntiationem alteri demandare.

At læsus alteri mandat læsionem suam denuntiare, nec ipse adest, mandatarius vero mendose denuntiatione fungitur, tum ipse mandans altera vice denuntiationem peragat, quæ ita instituenda, ut primo postquam ad proficiscendum par factus est semimense, iter suscipiat, et ad locum rei gestæ cum pervenit, ante solem tertium, denuntiatione fungatur. Eodem modo res suas moderet, ubi nemini denuntiationem læsionis, quam perpressus est, primitus commendavit. At alteri denuntiationem læsionis, quam perpressus est, tradit faciendam, sed ipse in præsentia versatur, mandatarius vero mendose eam peragit: tum altera vice eam suscipiendi jus ei non conceditur.

¹⁾ *B cum suis addit: sva at þingfarar stöþvi, ut protectiones in iudicia retineantur.*

²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit, et incipit: Rett er at maþr seli öþrom &c., Quicumque jus habeat vulneris sui &c.*

³⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

⁴⁾ *B cum suis legit: þat er mælt, ef sarr maþr er eigi at förr at lysa, enda lysir sa &c., præfi-*

niunt leges quod vulneratus, cum denuntiare ipse non sustinet, sed alteri hoc curandum demandat, qui vero mendose &c.

⁵⁾ *Pro: til vettvangs, B cum suis legit: til at lysa, ad denuntiandum.*

⁶⁾ *B cum suis legit: enda er sliet et sama, ef hann &c., idem quovque obtineat, ubi &c.*

⁷⁾ *Quod superest tituli B cum suis omittit.*

XVII. CAPITULI.

Um þat, ef maþr verþr omali af saram.

1) Ef maþr er omali [af averkum eþr oviti], þa scal sa maþr lysa, er aþili veri vigsakar 2)[eptir inn sara], ef hann veri veginn 3). [Hann scal spyria hinu sara mann, hvart hann megí mæla eþr eigi], eu síþan scal hann nefna vatta at þvi, at hinn ma eigi mæla eþr mælr eigi af vili ella. 4)[Hann scal lyst hafa fyrir þriþio sol]. Nu verþr sa eigi víþ-staddr, oc er rett at lysi hverr er vill, 5)[þeirra er fulltingia inom sara manni, oc scal sa slik atferli hafa öll um lysingina sem aþr var tint]. 6)Nu batnar hinom sara manni, oc er hanom rett at hafa ena sömo lysing, enda er hanom rett at hann lysi i annat sinn sialfr, oc fara sva at lysingo, sem hinom var til handa mælt er (hann) seldi lysingina.

XVIII. CAPITULI.

Um vig oc benia-vetti.

7) Ef maþr verþr veginn oc er þar sakar-aþili 8)[hia], þa scal hann lyst hafa fyrir

TITULUS XVII.

De eo, si quis læsionum causa loqvclam amiserit.

Ubi quis læsionum causa loqvendi facultatem vel sanam mentem amittit, ille denuntiatione fungatur, qui sauciati, si cæsus fuisset, cædis causam primus jurè ageret. Sauciatum hic qværat, an ne loqvendi facultatem habeat, et testes tum antestetur eum vel loqv non potes esse vel non sana mente loqv. Ante solem tertium denuntiationem peragat. (Actor competens), si hic non adfuerit, denuntiationem suscipiat qvicumqve voluerit eorum, qui saucio ferunt auxilium, hic vero in denuntiando quas-cunqve memoratas formulas adhibeat. At saucius revalescit, tum jus habeat vel facta denuntiatione uti vel ipse domo denuntiare, iisdem formulis inter denuntiandum servatis, ac alteri qui (lege: cui) denuntiationem demandavit præscriptæ fuerunt.

TITULUS XVIII.

De cæde et vulnerum lethalium testibus.

Cum quis cæde conficitur, actorqve conipetens adest, ante solem tertium et cædem

1) *B cum suis incipit: Þat er mælt, legibus cautum est; et omittit: af averkum eþr oviti.*

2) *B cum suis omittit: eptir inn sara.*

3) *B cum suis addit: ef sa er þar, si quis talis adfuerit; omittit qvæ uncis tenentur.*

4) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

5) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

6) *B cum suis incipit: Þat er mælt ef, legibus cautum est, ut saucius, si revalescit (Jus habeat &c.)*

7) *B cum suis incipit: Þat er mælt, legibus est definitum.*

8) *B cum suis omittit: hia.*

ina þripio sol, ¹⁾[oc sva nefut vatta at beniom]. Hanom er rett at lysa jam-mörgum mönnum a hendr, sem beniar ero a linom dauþa manni, ²⁾[þeim er i andscota-flocki linom voro a þeim vetvangi, er sa feck bana-sar]. ³⁾[Sva scal nefua jammarga menu til benia, ef hann vill, sem beniar ero a inom dauþa]. Hann scal nefua vatta at beniom oc syna þeim beniar, ⁴⁾[oc qveþa til hvarrar beniar hann nefnir hvarn þeirra, sem hann vill til hafa nefndan. Nefni ec mer benia-vetti þetta at lögum, scal hann segia, eþr þeim manni hvariom er niota þarf þessa vettis. Hanom er rett at hafa eina vattnefno, þar sem hann nefnir vatta at beniom, enda er rett at nefua ser at hvarri ben, ef hann vill]. Benia-vatta scal sva vanda, at þeir se rettir at tengþum i ⁵⁾[IX] bua qviþr víþ sakar aþillia. ⁶⁾[Þeir eigo þa at bera, hve margar beniar ero, en bua qviþr hverir sannir ero at].

Nu verþa eigi vattar nefndir at beniom, þa scal bua qviþr scilia um hvar-

factam denuntiet, et vulnerum lethalium testes denominet. Qvot vulnura lethalia in cæso inveniuntur, tot hostilem ei factionem in loco rei gestæ, ubi vulnus conficiens accepit, sequentibus hæc vulnera per denuntiationem imputare jus habeat. Qvot vulnura lethalia in cæso inveniuntur, tot, si voluerit, qva vulnerantes nomine denominet. De vulneribus lethalibus testes contestetur, qvæ etiam iis exhibeat, et declaret, cuinam denominatorum quodvis vulnus imputare vellet. Hoc de vulneribus lethalibus, dicat, testimonium juxta legum præscripta evoco, vel mihi in usum vel alii cuicunqve hoc uti necesse habuerit. Qvi testes de vulneribus lethalibus contestatur, ut hoc semel et simul faciat fas est, sed etiam, si voluerit, de singulo vulnere seorsim testes provocat. Vulnura lethalium actoris competentis respectu novem accolarum veridicis juste annumerentur. Qvot vulnura lethalia sint, ii testificari tenentur, accolæ vero veridici dispiciant, quinam eorum illorum reatu insimulandi sint.

At testes de vulneribus lethalibus denominandi facultas non adest, tum accolæ

¹⁾ *Omissis: oc sva — beniom, B cum suis addit: hann a cost at lysa a hönd cinom manni, ef hann vill, ei conceditur unum tantum cædis autorem declarare, si voluerit.*

²⁾ *B cum suis omittit: Þeim er — bana sar, sed ejus loco habet: Þeim er at varo, qvi (cædi) interfuere.*

³⁾ *Qvæ uncia tenentur B cum suis omittit.*

⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit, sed ejus loco habet: eigi eigo þeir þat at bera hve margar varo, qvot fuerint (vulnera lethalia) testimonio comprobare illi non tenentur.*

⁵⁾ *B cum suis omittit: IX.*

⁶⁾ *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

tveggja, hve margar beniar eró oc hyerir sannir ero at beniom, ¹⁾[oc scolo IX vetvangs-buar scilia þat heiman qvaddir, hyerir sannir ero at beniom, en V buar or þeim soknarqvíþ, þeir sem næstir hua vetvangi; scolo þat scilia, hve margar beniar ero].

XIX. CAPITULI.

Um benia-lysing.

²⁾ Þar scal ben lysa, er þau sar finnaz a dauþum manni er metaz ætti, sem hin meiri sar, ³⁾[ef hann lifsi, en eigi þat sem hin smæri sar ero, nema þviat eino, ef qvíþr berr, at þat sar se at bana orþit, er minna se asynar].

⁴⁾ Nu verþr apili eigi víþ-staddr þar er maþr er veginn, oc er rett at liverr lysi er vill, oc nefni vatta at beniom, þeirra manna, er fulltingia villia apilianom, oc hafa þau atferli sem aþr var tint.

⁵⁾ Nu spyrr sakar-þpili vigit, oc er

veridici de utroque dispiciant, quot vulnera lethalia sint, et cuiam quodvis imputandum. Novem nempe loco rei gestæ accolæ proximi domo evocati desinant, quinam de vulneribus lethalibus illatis sontes sint, quinque vero accolæ, iisdem actionis veridicis exempti, ad locum rei gestæ proxime habitantes decernant, quot vulnera lethalia sint.

TITULUS XIX.

De vulnerum lethalium denuntiatione.

Vulnus lethale denuntietur, ubi in cæso vulnera reperiuntur, quæ si viveret, gravioribus adscribenda fuerint, leviora vero non denuntientur, nisi veridici declaraverint, vulnus, primo quidem intuitu leve, mortem cæso attamen intulisse.

At actor competens, cum quis cæditur, non adest, tum liceat, ut quicumque actori competenti prodesse cupiens et vulnera denuntiet, et de lethalibus testes evocet, qui etiam modo memorato omnia moderet.

Actor competens de cæde certior fac-

¹⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit.

²⁾ B cum suis incipit: þat er mælt, lege præscriptum est, ut &c.

³⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁴⁾ Hanc legem B cum suis paucis ita exprimit: þat er mælt, ef apili verþr eigi hia staddr, oc er rett at aþrir menn nefni vatta at beniom oc lysi, si actor competens cædi non adfuerit, definiunt leges fas esse, ut alii et testes de vulneribus lethalibus antestentur et ea denuntient.

⁵⁾ Pro: Nu spyrr — hafa tilbuit, B cum suis legit: þat er mælt at apili a cost at hafa þat er aþrir menn hafa vatta nefnda at beniom, eþr lyst, ef hann vill, legibus cautum est, actoris competentis arbitrio relictum esse testes de vulneribus lethalibus ab aliis nuncupatos vel causas denuntiationem ab aliis factam actioni, si voluerit, adhibere.

hanom rett at hafa þann tilbuning, sem aþrir menn hafa tilbuit, enda er hanom rett at hafia upp ferþ sina a enom fyrsta halfom manafi er hann spyr, oc hafa lyst, oc nefnda vatta at beniom ¹⁾ fyrir III sol þaþan i-fra er hann kómr til at lysa. Hann a þa cost at lysa öþrom mönnum öllum a hendr enn aþr se lyst, oc sva nefna alla menn aþra til benia, en aþr veri nefndir. Bua-qviþr a þa at scilia hve margar beniar ero, ²⁾ enda er rett at hann nyti þat allt er aþr hefir verit tilbuit, ef hann vill, hvart sem hann vill allt eþr sumt.

³⁾[Sva scal nefna vatta at sarom sem at beniom, oc sva scal þar vanda vatta]. Ef rett lyst er eno meira sari a hönd manni oc göriz þat at bana-sari, oc þoat eigi verþi vigino lyst a hönd enom sama manni, þa er jöfn soen til um biargir sem aþr.

⁴⁾ Ef maþr lysir sar sin sialfr, oc göriz þat at vigi siþarr, oc a sakar aþili þo at lysa vigino, ef hann vill, oc nefna vatta at beniom. Hanom er þa rett at lysa öllum öþrom mönnum a hendr enn

tus jus habeat præparatione actionis ab aliis facta uti; ei etiã liceat in primo postquam cædem rescivit, semimense profectio-nem suscipere, quo casu intra solem tertium postquam in locum, ubi fiat denuntiatio, pervenit, et denuntiet vulnera et de lethalibus testes contestetur. Tum optionis ejus erit, omnino aliis, quam antea factum est, vulnera denuntiatione imputare, ut et aliis quodcunqve vulnus assignare, quam antea fiebat. Accolæ veridici tum dispiciant, quot vulnera sint lethalia. Ut omnia antea præparata adhibeat actor competens, si voluerit fas est; omnia vel quædam pro lubitu.

De vulneribus (non lethalibus) testes eodem modo ac de lethalibus contestentur; et eodem modo eligendi. Si vulnus grave modo legali in aliquem denuntiatur, quod et vulneratum deinde conficit, cædes vero eidem non denuntiando imputatur, de ope ei lata nihilominus agendi jus erit.

Si saucius ipse vulnera sua, quibus deinde conficitur, denuntiaverit, actor competens nihilominus, si voluerit, cædem denuntiet et testes de vulneribus lethalibus contestetur. Ille tum jus habeat omnino aliis, quam antea factum est, cædem denuntiando imputare, ut et alios vulnerum

¹⁾ *B cum suis interponit: ef ograft er lik, cada-vere nondum sepulto.*

²⁾ *B cum suis addit: ef grafit er lic aþr, si ca-daver prius sepultum est.*

³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁴⁾ *B cum suis incipit: þat er mælt, constituunt leges ut &c.*

aþr se lyst, ¹⁾[öc sva nefna aþra menn til benia], ef hann vill.

XX. CAPITULI.

Um averka-lysing a manna fundom.

²⁾ Ef menn vinnaz a a mannfundum, þeim er ³⁾ buar ero vípstaddir IX eþr fleiri, oc er rett at lysa fyrir þeim öllum saman IX, ⁴⁾[sem þar ero vípstaddir], þoat þeir se eigi vetvangs-buar, ef þeim ero eigi averk kend a þeim vetvangi, enda er rett at lysa fyrir V vetvangs-buum, ⁵⁾ ef þat þickir betra, oc jafnrétt er, þoat þeir hafi a vetvangi verit, ef þeim ero eigi averk kend.

⁶⁾ Nu finnaz menn a fiöllum eþr a fiörþum, þa scal lyst fyrir III sol, þapan fra er þeir coma af ⁷⁾[fialli eþr af firþi]. Sva scal at lysingo fara, sem nu var tint, hvar þess er lögsegiendr eþr lögsiaendr ganga hvarntveggia veg fra vigi. En þeir ero lögsegiendr eþr lögsiaendr, karlar XII vetra gamlir eþr ellri, þeir er fyrir eiþi

lethaliu autores, si voluerit, denominare.

TITULUS XX.

De læsionis corporalis denuntiatione in conventu hominum faciunda.

Si in conventibus, in novem pluriumve accolarum præsentia, violentas læsiones partes invicem intulerint, hiis omnibus novem præsentibus coram vulnere denuntiare fas est, quamvis loci rei gestæ accolæ non sint, dummodo in eo rei gestæ loco læsiones ei non sint imputatæ. Coram accolis loci, in quo geritur res, denuntiare, si id magis arriserit, etiam liceat, quod nihilo minus justum habeatur, illi quamvis in loco rei gestæ adfuissent, dummodo læsiones illatæ iis haud imputatæ fuerint.

At pugnantes, per montes vel sinus iter facientes congregiuntur, tum denuntiatione facta sit ante solem tertium inde a tempore, quo e monte vel sinu deveniunt. Modo jam memorato denuntiationi instituat ubiunque justii denuntiatores et testes oculati utrobique a pugna, in qua cædes committebatur, discedunt. Justii denuntiatores

¹⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis incipit: þat er mælt, leges præfisiunt.*

³⁾ *B cum suis legit: buendr, rustici.*

⁴⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

⁵⁾ *Pro: ef þat — averk kend, B cum suis habet: er næstir bua vetvanginum, þott þeir se*

víf, nema þeim se averk kend, qui ad locum rei gestæ proxime habitant, quamvis ibidem adfuerint dummodo læsionum non insimulati.

⁶⁾ *B cum suis incipit: þat er mælt, leges præfisiunt, ut &c.*

⁷⁾ *B cum suis omittit: fialli eþr af firþi.*

1)[oc orþi] kunno hyggia, 2)[fríalsir menn oc heimilisfastir]. Hvar þess er menn ganga annan veg at eins fra vigi, þa skal vegandi lýsa samdögrs a hönd ser vigino, nema þat hafi verit a firþi eþr fialli, þa skal hann samdögrs lyst hafa er hann kömr þáþan. Hann skal fara til næsta bæjar, þess er hann hyggi óbætt fiörvi sino vera muno 3) fyrir þa söc oc aþra, oc segia 4)[þar til] lögföstum manni einom eþr sleirum, 5)[oc nefna hann a nafn hinn sara, ef hann veit], oc qveþa a þessa lund at: Fundr ockar 6)[N. Ns.] varþ 7), oc qveþa a hvar varþ, oc lýsi ec 8) mer a hönd 9) allan þann averka, sem a hanom er unninn. Lýsi ec sar, ef at sarum göriz, en vig, ef at vigi göriz.

Ef hann ferr fra dauþom manni, þa skal hann hræ hylia, sva at hvarþki eti dyr né fuglar 10); en ef hann hylr eigi hræ oc varþar þat fiörbaugsgarþ 11). En ef hinn sari maþr gengr siþan ördrag eþr lengra fra fundi þeirra, oc segir öþronv

testesqve oculati sunt viri duodecim annorum nati vel adultiores, qui iuramentum suum dictaqve moderare possunt, ingenui et certo utentes domicilio: Ubi cæde commissa in unum tantum latus segreditur, occisor in eodem die vel nocte eadem cædis autorem sese profiteatur, nisi in sinu vel mõnte accidisset, qvo casu die vel nocte inde deveniens denuntiatione fungatur. Prædium accedat proximum, ubi hac et qvavis alia de causa vitam suam in tuto esse opinatur. Uni pluribusve sui juris hominibus ibi hoc indicet, saucium nomine, si hoc sciverit, nominans, his usus verbis: Cum N. N. congredebar — ubinam desinat — et me autorem confiteor læsionum ei illatarum. Vulnera denuntio, si eum vulneratum esse comperiat, cædem, si mors eum abstulerit.

Cæsum derelinquens, corpus exanimatum ita tegat, ut nec animalia nec aves id lacerent. Si cadaver non tegerit, proscriptionis pœnam sibi contrahit. Si vulneratus per jactum teli vel longius e loco, ubi congredebantur, discesserit, et aliis,

1) B cum suis omittit: oc orþi.

2) Uncis inclusa B cum suis omittit.

3) B cum suis legit: fyrir þeim sökum, iis de causis.

4) B cum suis omittit: þar til.

5) Qva uncis tenentur B cum suis omittit.

6) B cum suis omittit: N. N....

7) B cum suis interponit: skal hann qveþa oc nefna him, inqviat, altero nominato.

8) B cum suis interponit: sar þau, eorum vulnerum.

9) B cum suis legit: oc þann averka allan &c., omittungve læsionum &c.

10) B cum suis addit: hann skal segia, hvar þat er, ubinam sit, indicet.

11) B cum suis addit: þat er stefno-söc oc skal qveþia IX bua a þingi, þa er nastir ero hraum, causa luic citatio adhibenda, novem accolis ad cadavera proxime habitantibus in comitiis evocatis.

mönnum fra þeirra skiptum, þa þarf hinn eigi at lysa. Nu ma hinn sari maþr eigi sinna lögfasta meun sva at hann mæli víþ þa, þoat hann ¹⁾ se gengr ördrag eþr lengra, þa scal sa er ²⁾ averka hefir veitt hanom, lysa ³⁾ fyrir buum V þeim er næstir ero þeim staþ, sem hann er þa, er hann spyrr dauþa hins, ⁴⁾ [ef hann lysti eigi fyrr]. En ef hann lysir annan veg enn nu er tint, oc metz þat þa sem morþ at þvi ⁵⁾ at hinn hafþi ecki þess til saka gört, er hann felli fyrir þvi oheilagr.

⁶⁾ Ef maþr verþr lostinn sva at eigi verþr lyst, oc er hann samvistum víþ þann mann, er lostit hefir hann ⁷⁾, sva at hann veri förr i brot, oc a hann eigi þa at taka rett sinn or fe hins, en þat ero VIII aurar ens fimta tigar ⁸⁾, nema sa maþr se, er eigi a sialfr forraþ saka sinna, hvat sem til þess berr, ⁹⁾ [oc a sa þo at taca rett sinn; en þo a hinn at sökia söc sina til scogar, en rett scal eigi döma or fe hins].

¹⁾ *B cum suis legit*: gangi, id.

²⁾ *B cum suis legit*: sar, vulnera.

³⁾ *B cum suis interponit*: samdöggrs er ham spyrr dauþa hins, eodem vel die vel nocte, quo de alterius morte certior fit.

⁴⁾ *B cum suis omittit*: ef hann — eigi fyrr.

⁵⁾ *B cum suis legit*: at hinn fellr þa eigi oheilagr, hvatki er hann hefir aþr til saka gört, enda eigo eigi varnir ad metz, quatenus alter pro jure cæso non habendus est, quicquid taudem in

qvæ eos intercedebant, nuntiaverit, alter denuntiare non necesse habet. At vulneratus, per jactum teli ambulare quavis par fuerit, sui juris homines, quibus colloquatur, non invenit; tum vulnera ei inferens accolis quinque, locum, in quo de morte vulnerati certior factus versatur, circumcirca proximis denuntiet, si non prius denuntiaverit. Si alio quam jam memorato modo denuntiationem susceperit, cædes commissa pro clandestina habeatur, modo alter non tantum sibi contraxisset reatum, ut pro jure cæso habendus sit.

Cum quis ictu afficitur et denuntiatione nondum facta, ad abeundum quamvis par fuerit, eocum versatur, qui ictu eum afficiebat, multam juris sui personalis violati alteri exigendi jus ne habeat — octo quintæ decadis uncias hæc multa efficit — nisi læsus causas suas, qualemcunqve ob rationem, agendi jure ipse non gaudeat, tum enim nihilominus juris sui personalis violati multam referat. Primo casu læsus tamen ad proscriptionem agat, sed juris personalis violati multa reo non exigatur.

occisorem commisisset, nec exceptiones ad sicarii defensionem sunt recipiendæ.

⁶⁾ *B cum suis incipit*: þat er mælt, lege cautum est.

⁷⁾ *B cum suis interponit*: oq deilir víþ hann svefn oc mal eþr verk, et somnum, cibum vel opera eocum participat.

⁸⁾ *B cum suis addit*: lögaurar, en jömn er lögsöen til at öþro sem aþr, unciarum lege defuitarum, sed jus agendi tæve ac antea viget.

⁹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

1) Ef manni verþr sva hanat, at eigi er a-synt a hanom, oc finnaz eigi ben a hanom, verþr hann elltr a vötn eþr fyrir biörg eþr kyrkþr 2) eþr kasþr i nögoro til heliar, oc sva hvarugi dauða, er þeir deyða hann þess, er hann fær af þeirra völdum bana, enda verþi hanom eigi a-synt, þo a því vigi eigi fleirum mönnum a hendr at lysa eunn III, sva at þingfarar stöþvi, þoat fleiri hafi at verit.

XXI. CAPITULI.

Um þat, at lysa frumlaup eþr sar eþr vig.

Sa maþr er hann vill lysa frumlaup a hönd manni eþr drep eþr sar eþr vig, hann scal nefna ser vatta II eþa fleiri. I þat vetti, at ec lysi lögmætt frumlaup a hönd hanom, oc scal hann nefna 3) [þann er liop, oc sva] þann er laupit var til, 4) oc þann mann III er hann lysir fyrir oc hann lysir löglysing. Hann a kost at hafa hvart sem vill, i einni lysingo, hafa frumlaup oc þann averka er i því hefir görþz, oc scal hann aqveða hver averk fylgt hafa, hvart sem verit hafa drep eþr

Si quis ita necatus fuerit, ut signa illatae lésionis nulla referat, nec vulnera lethalia in eo inveniatur, cum nempe vel in aquam vel de rupibus præruptis præceptis agitur, vel strangulatur vel aliquo modo suffocatur ita ut mortem oppetat, vel quocunque tandem modo eum trucidaverint (occisores) ita ut iis autoribus neci sit datus, nec signa læsionis in eo inveniatur, cædes hujusmodi ne pluribus quam tribus imputetur, plures quamvis adfuerint, (quod ideo constitutum est) ut controversiæ forenses impediatur.

TITULUS XXI.

De modo denunciandi aggressionem, vulnera vel cædem.

Quicumque alium vel aggressionis vel ictus vel vulneris vel cædis autorem denunciare voluerit, duos pluresve testes sibi denominet, in id testificandum, dicat, quod lege definitæ aggressionis autorem eum denuntio. Aggressorem, ut et eum, quem aggrediebatur, et eum tertium cujus loco denuntiat nomine nominet, seqve legali denuntiatione fungi definiat. Ejus optionis sit, si voluerit, una eademque denuntiatione denuntiare et aggressionem et læsionem, quæ hanc seqvebatur. Definiat læsionem sive ictu sive vulneribus illatam, sive alter

1) *B cum suis incipit:* þat er mælt, præfinitum leges.

2) *B cum suis legit:* eþr barþr, verberatur.

3) *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

4) *B cum suis legit:* oc sva þann er hann &c., et eum itidem, cujus loco &c.

sar, ¹⁾[eþr hann særþi hann því sari er at ben görþiz, þar sem hann feck bana af], enda skal hann þa eina söc or göra, ²⁾ef hann hafði i einni lysingo. Hanom er oc rett at lysa ser hvart frumlaup, oc þann averka ³⁾sem fylgt hefir, oc scola þa vera II sakir.

Sa maþr er hann lysir sar eþr drep, hann skal nefna ser vatta II eþa fleiri. ⁴⁾[I þat vetti]: at hann lysir löglysing ⁵⁾[a hönd] N. N. sar eþa drep, oc qveþa a hver averk ero, hvart sem er heilund eþr holund eþr mergund, ⁶⁾eþr sva þott þau se önnor averk, er metaz ætti sem hin meiri sar, oc sva ef hin minni sar ero, at nefna þa til. Hann skal nefna hvarntveggja ⁷⁾[þann er hann lysir a hönd, oc] þann er a er unuit, oc þann ⁸⁾inn III, er hann lysir fyrir.

⁹⁾[Ef maþr vill göra II sakir or vigi oc frumlaupi, þa skal hann nefna ser vatta II eþa fleiri. Nefni (ee) i þat vetti, skal hann segja, at ec lysi lögmætt frumlaup N. N., um þat at hann hafi laupit til N. N. a þeim vettvangi, er hann særþi N. N. því sari er at ben görþiz oc N. N.

ei vulnus infligerit, quod lethale factum mortem ei attulit. Unam tantum causam agat, si unicam denunciaverit. Aggressionem separatim a læsione, quæ cum ea conjuncta fuit, denunciandi jus habeat, quo casu duæ eveniunt causæ.

Quicumque vulnera vel ictus denuntians, duos pluresve testes sibi denominet, in id testificandum, (inquit), quod legali denunciandi formula vulnera vel ictus N. N. imputat. Læsiones definiat sive vulnus fuerit cavitati, encephalo vel medullæ illatum, sive aliæ læsiones, ad graviora vulnera referendæ, sive tandem vulnera leviora aliis imputanda. Utrumque nomine nominet, et eum, cui læsionem denunciando imputat et eum, qui lædebatur, et eum tertium, cujus loco denuntiatione fungitur.

Cædem et aggressionem ad duos diversas causas referre cupiens, duos pluresve testes antestetur: In id testificandum, dicat, quod lege definitæ aggressionis N. N. reum denuntio eo nomine, quod N. N. aggrediebatur in loco rei gestæ, ubi N. N. vulnere afficiebat, quod lethale fac-

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: ef hann vill lysingina þa nyta, si eam causæ denuntiationem adhibere vult.*

³⁾ *B cum suis legit: er i því frumlaupi görize, quæ in ea aggressionis stebat.*

⁴⁾ *B cum suis omittit: i þat vetti.*

⁵⁾ *B cum suis omittit: a hönd N. N.*

⁶⁾ *Pro: eþr sva — nefna þa til, B cum suis legit: eþr þa er hann særþi hann því sari, er at ben görþiz, þa er hann bana, vel si vulnere eum affecerit, quod lethale factum est, et ei mortem (attulit).*

⁷⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁸⁾ *B cum suis omittit: inn IIIa.*

⁹⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

feck bana af; lysi ec fyrir N. N., lysi ec löglysing. Síðan skal hann en nefna vatta II eða fleiri. Í þat vetti: at ec lysi a hönd N. N., at hann hafi veitt sar N. N., þat er at þen görþiz, oc at bana a þeim vettvangi, er N. N. liop lögmæto frumlaupi til N. N., lysi ec löglysing].

Reti er at maþr lysi ¹⁾[frumlaup oc averk] fyrir öllum buum saman, þeim er hann nair fundi í einom staþ, oc hann vill fyrir hafa lyst, ²⁾[oc skal hann nefna þa alla a nafu, oc hafa þar eina vattnefno], enda er retti at lysi fyrir serhveriom.

³⁾[Þar er maþr vill selia öþrom í hönd at lysi frumlaup eþr averk, þa scolo þeir nefna vatta sin a milli, at þvi at hann selr hinom í hönd at lysi frumlaup eþr averk löglysingo; selr hann at lögum enn hinn tekr at lögum.

Ef averk ero olyst, þa scal eina sökina or göra oc qveþia bua heiman um þat, hvart hann hafi laupit lögmæto frumlaupi til hans, oc særþau hann þvi sari, sem hann hafþi fengit, oc scal aqveþa hvert sar er].

Þar er menn scolo lysi frumlaup eþr averk, þa er retti at lysi þaþan fra er sa alburþr görþiz, þann hinn sama dag

tum, mortem N. N. intulit. N. N. coram denuntio. Legali formula denuntio. Duos pluresve testes iterum denominet, in id, (inquit), testificandum, quod N. N. reum denuntio N. N. vulnere affecisse mortifero, in eo rei gestæ loco, ubi lege definita aggressionem N. N. adoriebatur. Legali formula denuntio.

Tam aggressiones quam læsiones omnibus accolis coram simul denuntiare fas est, iis nempe, quos uno eodemque loco convenit et quibus coram denuntiare intendit. Eos omnes nomine nominet, semel et simul testes antestans, sed singulis coram denuntiare etiam liceat.

Ubi quis alteri aggressionem vel læsiones denuntiandas commendat, testes inter se antestentur de eo: quod unus alteri aggressionem vel læsiones iustis formulis denuntiandas commendat. Legali modo unus tradit, altero eodem modo suscipiente.

Si læsiones non denuntiatæ fuerint, unica tantum causa formetur, accolis domo evocatis ad probandum, num lege definita aggressionem unum alterum adortus fuisset, vulnerassetque vulnere, quo affectus est, quod quale sit definiatur.

Ubi aggressionem vel læsiones denuntientur, fas erit eas denuntiare, inde a momento, quo accidebant, die qui tum in-

¹⁾ B cum suis omittit: frumlaup oc averk.

²⁾ Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.

³⁾ Duas sequentes leges uncis inclusas B cum suis omittit.

¹⁾ oc þá nött, er þá kömr eptir, oc II daga þá þan fra, oc II nætr, þá er lyst fyrir ina þriþio sol, sem atqveþr i upsögo, ef þat er rett scilt, sem þar qveþr at.

XXII. CAPITULI.

^{*}) U m k v a þ i r.

²⁾ [Þat er mælt] um sakir þær allar, sem her ero talþar ³⁾ [um frumlaup oc] um sar oc um vig oc lagalösto alla er a þeim vettvangi göraz, er aunnin verk verþa meþ mönnum, bæþi i raþom oc tilför oc at-vist oc firirstöþo, þar scal ⁴⁾ [um þat allt] qveþia til IX vettvangs bua heiman. En ef maþr drepr mann oc er þat stefnosöc, oc scal qveþia til XII qviþar goþa þann er sa, er i þingi meþ, er sotr er, ⁵⁾ nema alt verþi a einom vettvangi, drep oc sar ⁶⁾ [eþr vig], þa scola vettvangsbuar ⁷⁾ [IX heimanqvaddir] scilia um hvartveggia, ⁸⁾ [en XII qviþar a jafnan a þingi at qveþia þar sem hann köpur til saka].

Ef maþr hefir (hefnir) drepi dreps a enom sama vettvangi, sva at þeir hregþaz frumlaupom viþ, þa scal XII qviþr

stat, nocte subsequenti, duobus proximis diebus et duabus (ad eos pertinentibus) noctibus, tum ante solem tertium denuntiatio peracta erit, prout in Uppsögu (o: libro promulgato) constituitur, modo precepta ejus recte percipiuntur.

TITULUS XXII.

De evocationibus.

Quoad causas omnes hic memoratas, aggressiones, vulnera et cædem, delictaque omnia lege definita, quæ in rei gestæ loco, ubi læsiones inferuntur, accidunt, vel datis consiliis, vel comitatu, vel in domum receptione et protectione suppeditatis, præfinitur leges, ut novem rei gestæ loci accolæ de his omnibus domo evocentur. Si quis vero alterum ictu affecerit, citatio adhibeatur, prætorque, cujus curiam reus sequitur, dodecadis veridicorum effati postuletur, nisi in uno eodemque rei gestæ loco acciderint ictus, vulnera et cædes, tum enim rei gestæ loci accolæ de utroque dispiciant, dodecadis vero veridici, causis admoti in comitiis semper evocentur.

Si quis ictum ictu in uno eodemque rei gestæ loco ita ultus fuerit, ut aggressiones invicem fiant, dodecadis veridici de

¹⁾ *B cum suis perperam his repetit, oc þá nött eptir, et nocte subsequente.*

⁶⁾ *Hunc titulum B cum suis inscribit: um mala-tilbunaþ, de modo actiones instituendi.*

²⁾ *B cum suis omittit: þat er mælt.*

³⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

⁴⁾ *B cum suis omittit: um þat allt.*

⁵⁾ *B cum suis interponit: oc qveþia a þingi, et in comitiis evocare, nisi &c.*

⁶⁾ *B cum suis omittit: eþr vig.*

⁷⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁸⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

scilia um drepin, en vettvangs-buar IX¹⁾ [heiman qvaddir] scolo um þat scilia, hvarr þeirra fyrri liop.

Nu hefnir maþr drepi dreps a öþrom vetvangi, þa scolo enn XII qvþir scilia um drep, en ²⁾sa scal qveþia [er siþarr drap] V heimilis-bua sina ³⁾[i þingi], til biargqvþar ser ⁴⁾[at bera um þat], hvarr þeirra fyrri var drepinn.

Nu hefir (hefnir) maþr vigi eþr sarom dreps a öþrom vettvangi, þa scolo vettvangs-buar ⁵⁾[IX heimán qvaddir] scilia um vig eþr sar ⁶⁾[hvar sem var] eu toltstar qvþir um drep. Vegandi ⁷⁾[eþr sa er sar hefir veitt] scal qveþia ser biargqvþar V bua ⁸⁾, [þa er næstir ero vetvangi], or þeim sochar-qvþir er a hann bar aþr vig eþr sar, ⁹⁾[at bera um þat], hvar fyr var ^{*}) at hann var drepinn, eþr hann vann a enom vegna eþr enom sara. Nio vettvangs-bua scal qveþia ^{**)}[heiman] um averk þau öll, sem nu ero tind; þa scal qveþia, er rettir se at

ictibus decidant, sed rei gestæ loci accolæ novem domo evocati de eo dispiciant, quænam partium prima adoriebatur.

At ictum aliquis ictu in alio rei gestæ loco ulciscitur, tum etiam dodecadis veridici de ictibus dispiciant, posterius vero ictum inferens quinque suos, in tribu, domicilii accolæ effati excusatorii postulet, qui probent, quinam prior ictu afficiebatur.

Ubi quis cæde vel vulneribus ictum, sed in alio rei gestæ loco ulciscitur, novem domo evocati rei gestæ loci accolæ de cæde vel vulneribus, quidcunque sit, decernant, dodecadis vero veridici de ictu dispiciant. Occisor vel vulnere afficiens quinque ad locum rei gestæ proxime habitantes accolæ, actionis veridicis, qui eum antea cædis vel vulneris reatu insimulavere exemptos, excusatorii effati postulet, ut probent quidnam prius ipse ictu affectus fuisset, an cæsum confecisset vel vulneratum læsisset. Novem ad locum rei gestæ proxime habitantes accolæ de omnibus hic memoratis læsionibus domo evocentur. Ii tantum evocandi sunt, qui propinquitatis respectu qvoad om-

¹⁾ *B cum suis omittit: heimánqvaddir.*

²⁾ *B cum suis legit: hann, ille — et omittit: er siþarr drap.*

³⁾ *B cum suis omittit: i þingi.*

⁴⁾ *B cum suis omittit: at bera um þat, et in cæterum legit: hvar fyr var drepit, quinam ictus prius illatus fuisset.*

⁵⁾ *B cum suis omittit: IX heimánqvaddir.*

⁶⁾ *B cum suis omittit: hvar sem var.*

⁷⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁸⁾ *B cum suis omittit: þa er — vetvangi, et deinde legit: or þeim IX vettvangs-buan er a hann baro, e novem illis rei gestæ loci accolis, qui eum criminis insimulavere exemptos.*

⁹⁾ *B cum suis omittit: at bera um þat.*

^{*}) *B cum suis legit: at hann fecit drep, sensus eodem.*

^{**)} *B cum suis omittit: heimán.*

teingþum við þá menn alla, er averk ero kend, oc sva við sakar afíllia.

XXIII. CAPITULI.

U m . b u a - q v ö þ .

1) [Ef maþr vill bua qveþia, oc scal hann nefna ser vatta II eþa fleiri. I þat vetti scal hann segia: at ec qveþ þic N. bua qviþar at bera um þat, oc scal a þat qveþa um hvat hann qveþr, oc til hvars þings hann qveþr hinn. Qveþ ec þic at bera qviþ þann at domi oc i dom fram, þar er söc er aþr framsögþ, meþ nauta þina VIII, en sa ser sialfr in IXdi, oc bera annathvart a eþr af; qveþ ec lög-qvöþ; sva at hann heyrir a sialfr eþr at lögheimili hans ella, sva at lögfastir menn heyra. Qveþ ec um handselda söc, ef sva er. Sva scal at þvi mali fara i hvart sinn, þar til er allir ero qvaddir. Hanom er þar rett bua at qveþia, sem hann hitir þa at mali, oc at heimili þeirra. Ef nockorr heyra eigi lögfastir menn a qvöþ hans, þa scal hann lysa qvöþna fyrir buum III, þeim er cingir se IX nærri þeir er lögbu hafi, oc a göto hans ero, oc nefna vatta at þvi, at hann lysir qvöþ þa löglysing fyrir N., oc scal hann qveþa a um hyat hann qvaddi, oc til hvars þings hann qvaddi, oc hann qvaddi lögqvöþ.

nes læsionum reatu insimulatos, ipsumque actorem competentem, juste se habent.

TITULUS XXIII.

De accolarum evocatione.

Accolas evocare parans duos pluresve testes denominet. Ad hoc testificandum, dicat, quod te N. N. veridicorum essati postulo, ad attestandum — Hic desinat de quo alterum contestatur, et in quæ comitia eum provocat — Hoc veridicorum essatum iudicio adferre et in iudicio, causa enarrata proferre te postulo, cum octo tuis sociis, tu ipse nonus, ut reum vel convincatis vel absolvatis. Justis formulis adhibitis te evoco — hoc ipso exaudiente vel in justo ipsius domicilio, hominibus sui juris audientibus faciat — In causa demandata — si ita fuerit — evoco. Singula vice formulæ repetantur omnes donec evocati sunt. Accolas juste evocat, ubi eos convenit, et in ipsorum domiciliis. Si homines sui juris evocationem ejus non exaudierint, hanc tribus accolis coram, quibus neqvi novem, legalem habentes oeconomiam, in ipsius via propriores sint, denuntiet. Testes antestetur se evocationem illam legali modo N. N. denuntiare. De quo evocavit et in quænam comitia, seqve legali formula evocasse, desinat.

1) Hunc titulum B cum suis omittit.

Þat er manni rétt, hvárt sem hann hefir handselda söc eþr eigi, at selia öþrom manni i hönd bua-qvöþ, hvart sem hann vill um alla eþr suma, oc sva þott vatta scyli qveþia, oc scal hann meþ vatta selia, oc selia qvöþina eiua af sökinni, selr hann at lögum, en hinn teer at lögom].

XXIV. CAPITULI.

Um þat, hveria bua qveþia scal.

Buar ero i qvöþ rangir þeir er næsta bröþra eþr nanari ero sakar-apilia eþr þeim er söc er a hendi, oc namagar III, ef maþr a moþor manus eþr dottor eþa systor, ¹⁾[hvarr sem annars frændcono a]; oc guþsifnar III: sa er heldr manni undir primsignau ²⁾eþr undir scirn eþr undir byscops hönd. ³⁾Maþr scal qviþ ryþia viþ sialfan sec at frændsemi oc at mægþum, en at guþsifnom scal eigi ryþia viþ sialfan sic ⁴⁾. [Scala maþr qviþ bera um hya sinn.

Bua scal ryþia jafnan at frændsemi oc at mægþum, oc at guþsifnum, oc at

Sive quis causam habuerit demandatam, sive minus, ius habeat accolarum vel omnium vel nonnullorum evocationem alteri demandare, ut et si testes evocandi fuerint. Testibus admotis evocationem, nec alia ad causam pertinentia demandet. Legibus convenienter ille demandat, eodem modo altero recipiente.

TITULUS XXIV.

De eo, quoniam accolæ evocandi

Accolæ non jure evocantur, qui tertio vel propinquiori cognationis gradu, cum actore competente vel reo conjuncti sunt, ut et tres affines proximi, vitricus, gener et levir, quicumque eorum alterius cognatam habuerit. Tres adhuc cognati spirituales, qui nempe alterum, sub primam christianismi signationem, aquam lustraticam vel manum episcopi susceperat. Cognationis et affinitatis respectu, cum seipso veridicos quisque rejiciat, sed quoad cognationem spirituales, cum seipso rejectionem nequis instituat. De domestico suo necessario (vel: servo suo) veridicorum effatum nequis ferat.

Accolæ veridici, actoris et defensoris competentis respectu, quoad propinquitatem

¹⁾ *Quæ unicus tenentur B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: eþr undir vatn, vel sub aquam.*

³⁾ *B cum suis legit: enda scoolo sva hvarir at söcom rettlir, sem at frændsemi. Þar er vegnar sacir ero, scal eigi ryþia at guþsifnom viþ sic*

sialfan, Quoad controversias cum partibus veridici hand minus juste se habeant, quam propinquitatis respectu. Ubi de corde agitur cognatione spirituali secum conjunctos nemo reprobat.

⁴⁾ *Quæ unicus tenentur B cum suis omittit.*

sökom víþ soenar-afíllia, oc víþ varnar-afíllia, hvergi sem meþ soen eþr vörn ferr... Sva scolo þuar at söcom rettir sem at frændsemi. Þar er vegnar sakir ero, oc scal víþ þann mann einn at sökom rypia, er kosinn er til veganda at lögom, en eigi víþ fleiri menn, þott at vígi hafi verit. Sa maþr er rangr i qvíþom, er kosinn er til veganda jafnan síþan víþ sakar afíllia, oc frændr hans oc magari hans III, sva nanir hvarirtveggio, sem aþr var tint; en sva scal at (hvörom) (ruþningi) fara víþ þa menn, at telia scal frændsemi meþ þeim, er qvaddr er oc veganda, oc meþ afíllia oc enom vegna, oc scal leggja þat undir þeguscap síþan, at su er frændsemis tala sönn oc rett er þa er talit, meþ hvaromtveggjom, en þær sakir ero meþ þeim, er qvaddr er oc afíllia, oc scal nefna þa þaþa].

Þuar ero i qvöþ rettir, þott þeir hafi a vettvangi verit, ef þeim ero engir laga-lestir kendir, a þeim vettvangi.

Ef maþr býr söc a hönd manni, af því at hann vill hann or qvíþum raþa, en eigi af því, at hann hyggi ¹⁾ hinn at söcom sannan, oc varþar þat síorbaugs-garþ, oc a sa maþr söc þa er at meþferþ

tem, affinitatem, cognationem spirituales et controversias semper rejiciantur, quicunqve alias actione vel defensione functus fuerit. Accolæ non minus controversiarum, quam cognationis respectu juste se habeant. In causis homicidii, quoad controversias illius tantum respectu (veridici) rejiciantur, qui modo legali in occisorem eligebatur, non vero plurium cædi quamvis alfuissent. Actoris competentis respectu ille semper injuste veridicorum munere fungitur, qui occisor eligebatur, ejusque cognati et affines tres, utrinque tam propinqui, ut antea memoratur. Horum respectu rejectio instituat computando cognationem inter evocatum et occisorem, actorem competentem vel occisum, et deinde per civilem existimationem asseveretur computum cognationis modo allatum utrinque verum et justum esse, has vero evocatum actoremque competentem controversias intercedere, utrisque nomine nominatis.

Accolæ veridicis juste adhibentur, in loco rei gestæ, quamvis adfuissent, dummodo in eodem rei gestæ loco nulla definita delicta iis imputata sint.

Cum quis in alterum eum in suum suscipit actionem, quod e veridicorum numero eum rejectum intendit, non vero quod eum criminis verum opinatur, exilium luat, quæ causa ei agenda defertur, qui princi-

¹⁾ B cum suis legit: hann, eum.

hefir frumsöcna þa, er sia göriz af; þat er stefuo-söc, oc scal qveþia til heimilis-bua ¹⁾ a þingi þess mannz, er soltr er.

XXV. CAPITULI.

Um þat, hverir þing-kaupi eigo at gegna.

²⁾ Þa scal bua qveþia, er fe eigo sva at þingfarar-kaupi eigi at gegna. En þeir eigo at gialda þingfararkaup ³⁾ [oc cro þess scyldir], er sculda-hion hans a hvert ku ⁴⁾ eþr kugildi, seip eþr net, ⁵⁾ [oc scal hann eiga um fram eyk, oxa eþa ross], oc alla buss bu-luti þa, ⁶⁾ er þat bu ma eigi þarnaze; en sculda-hiu hans ero þeir menn allir, er hann a fram at föra, oc þeir verkmenn sem þar þurfo ⁷⁾ [at scyldo] fyrir at vinna.

XXVI. CAPITULI.

Um einvirki a.

Einvirki er retrr i qvöþ, ef hann a sva fe, at hvert scyldu-biona hans hlioti ll kugildi. Sa er eigi einvirki er hann tekr

palem causam, unde hæc provenit, agendam tenet. Causæ huic dica adhibeatur, ejus in quem agitur domicilii vicinis in comitibus evocatis.

TITULUS XXV.

De eo, qui tributum comitale solvere debeant.

Veridici evocentur, quibus tantæ sunt facultates, ut tributum professionis comitalis solvere teneantur; tributum vero professionis comitalis solvere tenentur et obligati sunt rustici, cum cuicunqve necessario eorum domestico vacca vel ejus æquivalens, navis vel retis respondit, ipse vero colonus insuper habeat jumentum, bovem vel eqvum omnemqve supellectilem ad oeconomiam illam necessarium. Ad necessarios ejus domesticos referendi sunt omnes, quos sustentare obligatus est, operariiqve quorum opera ad hos sustentandos necessario indiget.

TITULUS XXVI.

De rusticis famulitii expertibus.

Colonus famulitio expertus juste evocatur, si tantæ ei fuerint facultates, ut cuiqve ejus necessario habendo domestico duo vac-

¹⁾ B cum suis interponit: IX, novem.

²⁾ B cum suis incipit: þat er mælt, præsentium leges quod &c.

³⁾ B cum suis omittit: oc cro þess scyldir.

⁴⁾ B cum suis interponit: sculda-lausa, non ob-eratam.

⁵⁾ Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.

⁶⁾ B cum suis legit: er þat bu ma þermlaz, cujus oeconomia illa necessaria opus habet.

⁷⁾ B cum suis omittit: at scyldo.

víð manni at lög-fardögum til II missera vistar, ¹⁾oc er sa með hanom þar til lípit er alþingi efr lengr, karlmanni XII vetra gömlom efr ellra, sva raustum at hann se matlaui, efr betr²⁾, sva at hann megi heim-reka smala hans, sva at þat se scaþalaust, ef hann vill]. Of qvaþir þær allar, er qveþia scal fyrir fardaga, ³⁾oc er hann þviat eino retr i qvöþ, ef maþr var et fyrra sumarit, þar sem sa er þa er með hanom XII vetra gamall efr ellri, nema sa veri fulgomaþr.

Ef II menn bua i eino husi oc er rett at qveþia þaþa ef þarf, ⁴⁾en þann sem nærr er vetvangi, ef i þvi deilir, enda þarf eigi þaþa. En ef þeir hafa einn smala-mann þaþir, oc eigi ⁵⁾fleiri verkmenu, þa er einvirki hvarrtveggi, nema annarr einn fōþi hann, oc er sa þa retr i qviþnom.

cæ æquivalentia respondeant. Colonus famulitio expers non dicendus est, qui in legali domiciliorum mutandorum tempore hominem per annum vertentem habendum recipit, qui etiam ad generalia comitia peracta vel diutius eocum versatur, vir duodecim annorum natus vel adultior, tantarum virium, ut victum, vel ultra, operis suis sibi parare, et pecora coloni lactaria, modo vellet, donum (de pascuis) agere possit ita ut damnum inde haud metuendum sit. Inter veridicos omnes ante dies migrationum evocandos hic solummodo juste evocatur, si æstate antecedente, cum colono, ubi alter jam adest, vir fuerit duodecim annorum natus vel adultior, nisi hic alendus sit depositus.

Si duo in uno eodemque domo habitaverint, uterque, si ul necesse fuerit, juste evocatur. Loco rei gestæ proprior evocandus est, si hujus respectu differrent, nec uterque requiratur. Si uterque eundem habuerit pastorem, nec plures operarios, uterque famulitio expers esse habeatur, nisi alteruter hunc solus aluerit, qui tum jure evocatur.

¹⁾ *B cum suis legit: oc hefir um alþingi, quem per tempus comitiarum generalium tenet, (vel diutius &c.)*

²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *Reliquum hujus legis B cum suis ita exprimit: oc er hann þvi at eins einvirki, ef hann hefir haft et fyrra sumar svein þann, er þa se með hanom XII vetra gamall efr ellri, et ea tantum*

lege pro colono famulitio experti habendus est, si æstate priori hunc puerum, qui jam XII vel plurium annorum natus eocum est, habuerit.

⁴⁾ *B cum suis legit: cum þann er nærr er, ef eigi þarf þaþa, sed propinqviorem, si utriusque non opus sit.*

⁵⁾ *B cum suis legit: fleiri menn, plures homines.*

Ef II menn eigo bu saman ¹⁾[þeir er þápir ero rettir i qvðþ], oc seal landeiganda þeirra qveþia, ef annarr er leiglendiqr eu annarr landeigandi.

Ef II laudeigendr eþr II ²⁾leiglendiqr ingar eigo bu saman, þeir er rettir ero i qvðþ, þa seal hann qveþia er meira a i bui, en ef þeir eiga jammikit i bui, þa seal qveþia hvarr, sem vill af hvaromtveggjom ³⁾.

Ef II menn eigo bu saman þeir er gialda eigo þingfarar-kaup, oc hafa þeir ⁴⁾enga gríp menn, ⁵⁾oc er þot retrr annarr þeirra i qvðþ, ef hinn er matlauni eþr betr, er heima sitr, en gegna scal halfom kostnaþi hvarr. Þann mann seal eigi qveþia, er eigi er þingförr, en sa maþr er þingförr, er hann ma rípa fullom dagleiþum, oc taca hest sinn a aifaungom ⁶⁾, oc se hann sva seygn, at hann megí litta leiþ sína, þar sem hann om er kunniet.

7) Þott maþr se sarr eþa siukr, oc er

Si duo, uterque jure evocandus, eandem egerint oeconomiam, colonus prædiatus evocetur, si nempe alter colonus conductitius alter vero prædiatus fuerit.

Si coloni duo prædiati vel duo conductitii oeconomiam habuerint communem, ille eorum evocetur, cui major pars est oeconomiae. Qvodsí pars oeconomiae æqualis utriqve sit, tum utrorumqve qvemcunqve placet evocare fas est.

Si duó ad tributum professionis comitalis obligati, sed nullos operarios habentes oeconomiam communem habuerint, alter eorum nihilominus jure evocatur, modo domi remanens operis suis victum sibi qvæ-rere par sit vel ultra. Ex dimidia parte vero qvívís eorum sumtus sustineat. Ad comitia (generalia) proficiscendi impar ne evocetur. Comitialis professionis par est, si plena diei itinera, eqvo veetus, peragere, et in stationibus eqvum suum fræno capere possit, tam clarum habens visum, ut viam ei non ignotam invenire qveat.

Vulneribus vel morbo laborantem evo-

¹⁾ *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: Leigomaþr & leigomenn, sensu eodem.*

³⁾ *B cum suis addit: Þott þeir hafi engi huskarl, qvanvís operarium nou habeant.*

⁴⁾ *B cum suis legit: eigi huskarl, sensu eodem.*

⁵⁾ *Sequentia usque ad: kostnaþi hvarr, B cum suis ita exprimit: oc se annarr þeirra i qvðþ retrr, þa seal hinn gegna kostnaþi þeim þllom er tilþarf at þeim luta, sem hann a i bui, ef hann er matlauni eþr betr, qvorum unus ut ve-*

ridicus jure evocatur, tum alter expensas omnes necessarias (ad professionem comitalem) expendat, pro rata parte ejus in re familiari, et supposito eum cibum sibi comparare valere vel ultra.

⁶⁾ *B cum suis addit: hept, compede vinctum (o: eqvum). Legit porro: oc feta leiþ cinn saman, þar er hann om er kunt, solusqve iter tendere ubi via ei imolescit.*

⁷⁾ *Reliquum tituli B cum suis ita exprimit: Þat er: at þa er eigi rett at qveþia hann, ef hann*

rett at qveþia hann fyrir þeim sökum; ef van er at þess batnaþar, at hann megi þingförr verða a því meli, er þar til er, sem hann skal heiman riða, en hvatki veilendi, sem maþr hefir, þat sem batnaþar er eigi at van, sva at hann verði þingförr, þa er hann skal heiman riða, skal þann manu eigi qveþia.

XXVII. CAPITULI.

Um þat, hvörn er at qveþia fyrir oförs mannz bu.

Fyr bu oförs mannz er rett at qveþia IV menn, ef þeir ero þar heimilisfastir með hanom. Einn er sonr, annarr stiuþsonr hans, þriþji er namagr boanda sa er dottr hans a, IV er ¹⁾fostri hans sa er hann toe at föþa ²⁾[VIII vetra gamlan eþr yngri, oc var þat þa raþit þegar at hann seyldi föþa hann, þar til er hann veri XVI vetra gamall]. ³⁾Þa ero þeir menn IV þingheyndr fyrir bu hans, ef þeir ero XII vetra gamlir eþa ellri, oc sva

cære fas est, si probabile fuerit futurum esse, ut tempore intermedio domo donec proficiscatur, ita reconualescat, ut ad profectiõnem comitalem par sit. Tali vero cujuscunqve generis infirmitate laborantem, ut prius quam domo proficiscatur eum sanatum iri non sperandum sit, evocare non fas est.

TITULUS XXVII.

De eo, quoniam excusati loco ab ejus prædio evocandi sint.

E prædio excusati quatuor virorum singulos, (ejus loco) si domicilio fixo eorum utuntur, evocare fas est. Primus est filius, secundus privignus, tertius proximus coloni affinis gener, quartus alumnus ejus, quem octo annorum natum vel minorem alendum suscipiebat, quo tempore simul constituebatur, ut ad sedecimum annum usque eum aleret. Quatuor illi viri, modo duodecim annorum nati vel adultiores, tamque circumspectæ rationis, ut dicta

hefir þat veilendi, er eigi þiekir þess bata at van a því meli, at hann megi þingförr verða, (*Legibus porro cautum*) est eum non juste evocari, si tantum habuerit infirmitatis, ut eum tam reconualescere posse non sperandum sit, ut tempore constituto in foro apparere sustineat.

¹⁾ B cum suis legit: lögfostri sa er boandinn hefir földan, alumnus legitimus, quem rusticus educavit, quartus est.

²⁾ Quæ uncis tenentur B cum suis omittit, sed ejus loco habet: þat er lögföstr er maþr teor við manni VIII vetra gümlo m eþr yngri oc föþi

til þess hann er XVI vetra gamall, *enutritio legitima dicitur, cum quis alium, octo annorum natum vel natu minorem, alendum suscipit, quem etiam ad sedecimum ætatis annum usque educat.*

³⁾ B cum suis legit: því at einn ero þeir rettir, ef þeir ero svo alldur commir oc sva hyggiandi hornir at þeir se rettir þingheyndr fyrir þeim sökum, enda seolo þeir oc rettir ðe, ca tantum lege juste evocantur, si tam provecctæ ætatis sint et prudentes nati, ut eas ob causas committia juste frequentent; uterque præterea &c.

vitugir at þeir kunni at rafa fyrir orði oc eipi, oc se frialsir menn, þeir scolo oc rettir hyarirtveggio at tengþum, oc at söcom boandian ¹⁾ oc sa þeirra IV, sem qvaddr er kvöþ; ²⁾ [scal yfir hefia þar, sem kona byr, nema þar se nockorr þeirra manna með henni er þingheyandi se fyrir bu hennar]. Þeir menn inir sömo IV, er qveþia scyldi fyrir oförs mannz bu, 'erö rettir fyrir kono at qveþia, enda er rettr boandi hennar iun Vti maþr ³⁾ ef þeir ero þar heimilisfastir.

Þar er byr fyrir oför maþr eþr kona oc hefir þat þeirra, er qvöþin tær til, rapit ser gripmann til Ha. missara vistar, oc haf hanu þar verit um alþingi, endi veri hann ⁴⁾ [XII vetra gamall eþr ellri], oc matlauni eþr betr, enda comi at nockorr þeirra, er þingheyandi se fyrir bu ⁵⁾ [hennar eþr] þess þeirra er qveþia þarf, oc se þar heimilisfastir, oc er rett at qveþia hann, ⁶⁾ ef hann kömr þar fyrr til vistar enn qvöþin se upphafit ⁷⁾.

[Eigi scal qveþia þann mann, er aþili er a vist með, oc eigi þann, er sa er i vist með, er mal er a hendi, oc eigi þann, er

sua et iuramenta rite moderare possint, ingenuiqve, pro ejus prædio comitiis interesse jus habeant. Uterqve præterea colonus nempè et quicunqve a quatuor illis evocatus, tum quoad affinitates, quam controversias eos intercedentes juste se habeant. Ubi fœnina habitat prætervehendum est, nisi aliquis eacum sit virorum, qui ab ejus prædio comitia jure agat. Quatuor iudem viri pro oeconomia coloni excusati evocandi, pro fœminæ, evocentur, maritusqve ejus quintus numeratur, si modo eacum fixo usi sint domicilio.

Si colonus excusatus vel mulier oeconomiani habens, ad quos evocatio pervenit, operarium per annum vertentem habendum sibi assumerint, qui etiam, duodecim annorum natus vel adultior et operis victum sibi promerendi par vel ultra, per tempus comitiorum generalium ibi versatus fuerit; si porro aliquis eorum, qui pro mulieris vel evocandi oeconomia comitia jure agit, peregre reversus fixam ibi sibi eligerit mansionem: hunc evocare fas est, modo evocatione nondum suscepta redierit.

Haudquaquam evocandus est ille, cum quo actor competens utitur domicilio, nec ille quocum reus mansionem habet, nec qui

¹⁾ *B cum suis legit: oc sa þeirra er þeir qveþia, et ille eorum quem evocant.*

²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *B cum suis legit: ef hann er heimilisfastir með henni, si eacum in eadem familia vivit.*

⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁵⁾ *B cum suis omittit: hennar eþr.*

⁶⁾ *B cum suis legit: ef hann kömr fyrr ut, si prius peregre redierit.*

⁷⁾ *B cum suis addit: enda se hann þar heimilisfastir, modo justum ibi habeat domicilium. — Sequentia uncis inclusa omittit.*

hinn vegni var í vist meþ. Þá skal þu
 qveþia er rettri sé fyrir allz sakir, oc sé
 eigi nefndir til sara ne benia].

En ef maþr ifar um hvart maþr se
 retrr í qviþom eþr eigi, þa skal hann
 nefna ser vatta II eþr fleiri. ¹⁾[Nefni
 ec í þat vetti, skal hann segia], at ec
 spyr þic ²⁾N. N. hvart þu sert retrr þing-
 heyandi ³⁾eþr eigi at gegna lögscoilom
 frir þu ⁴⁾þitt eþr sva fyrir oförs mánnz
 þu, eþr fyrir konö-þu, ef þess þarf heldr
 at spyrja ⁵⁾. [Spyr ec] lögsþurning.
⁶⁾[Hann skal nefna vatta at svörum þeim
 sem verþa]. Hanom er rett þa at scipa
 sva qvöþinni, sem hinn svarar, en sa
 verþr utlagr III merkr ⁷⁾[er spurþr var],
 ef hann lygr eþr svarar hann engo, oc a
 sa maþr at sökia þa söc er ⁸⁾[lögfrettar]
 spurþi hann. Nu vill hann eigi sökia
 hann, þa a þu sökina, er qvaddr er í
 staþ þins. En ef hann vill eigi sökia,
⁹⁾þa skal sa þeirra sökia þa söc er vill.
^{*)}[En ef þeir bregþaz om, þa scolo þeir
 luta. Þat er stefno-söc] oc skal qveþia
 til **) V þu a þingi þess, er sottr er.

*cæso præbuit domicilium. Omni respectu
 juste se habentes accolæ evocentur et qui-
 bus vulnera nec simplicita nec lethalia cæso
 illata imputantur.*

*Si quis alium juste evocatum esse du-
 bitaverit, duos pluresve testes antestetur:
 Ad hoc testificandum denomino, inquit,
 quod te N. N. interrogo, ane jure pro
 oeconomia tua, ad justa judicialia persolvenda,
 comitia agas? nec ne? — vel pro
 coloni excusati vel mulieris oeconomia, si
 de hoc quærerere res tulerit — justa interro-
 gandi formula utor. De responsis, quæ
 obtinet, testes contestetur. Evocationem
 pro responsis alterius moderare fas est, in-
 terrogatus vero trium marcarum multa te-
 netur, si vel mentitus fuerit vel nihil re-
 sponderit, de quo causam ei agere compe-
 tit, qui lege definitam ei proposuit quæstio-
 nem. Qui si agere noluerit, causa devolvitur
 ad accolam alterius loco evocatum. Hic si
 noluerit, causa cuicumque eorum voluerit
 (agenda) desertur. Si unus alterum
 prævertere voluerit, sorti res subjiciatur.
 Causæ huic citatio adhibeatur quinque ejus
 in quæm agitur accolis in comitiis evocatis.*

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: oc nefna hann, nomine nominato.*

³⁾ *B cum suis legit: eþr eigi, eþr hvart hann eigi at gegna &c., nec ne; vel num obligatur sit pro oeconomia &c.*

⁴⁾ *B cum suis legit: sitt, sua vel propria.*

⁵⁾ *B cum suis addit: spurning, sensu eodem, sed omittit: spyr ec.*

⁶⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁷⁾ *B cum suis omittit: er spurþr var.*

⁸⁾ *B cum suis omittit: lögfrettar.*

⁹⁾ *B cum suis legit: þa skal sa sökia, er sottr vill hafa þuanna, tmn rusticorum quicumque voluerit agat.*

^{*)} *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

^{**) B cum suis legit: V heimilisþu, quicumque accolæ domicilii.}

1) Hvar þess er mérni qveþia bua heima, an, oc sitia seþgar fyrir, oc þoat annarr cinn cigi i bui; þa er þo rett at qveþia hvarn er vill, 1) þar er þeir ero, rettir i qvipinom, oc scal qveþia hinn ellzta sonanna, ef þeir ero fleiri 2). Rett verþr oc þo at sa leysi qvipinn af hendi, er til þings kómr, þoþt hinn hafst qvaddr verit er heima site; en þann scal sökia um heima, setona, er qvaddr var, ef hvargi þeirra ferr, en víþ þann þeirra er sök, er a för kómr, 3) hvatki sem at þrytr:

4) [Þar er menn qveþia bua um þa laga-lösto, er a þeim vettvangi göraz er menn bregþaz frumlaupom víþ], 5) þa scal qvöþ upp-hestia um morgoninn, oc qveþia hvarn bua at þprom til þeir allir ero qvaddir, oc scal hann a einom degi qveþia, ef því ma víþ kóma. 6) Þeir scolo oc hina sömo bua qveþia, er síþarr hestia upp qvöþina, sem hinir qvöddo aþr, enda eigo þeir ruþningar 7) [allar er síþarr qvaddo]. Nu bregþaz menn víþ um bua-qvöþ, oc fara at sinom; enda hvarir, oc ef þeir hittaz a, þa ero

and Cum accollæ domo evocantur, et patër filiusqve in prædio: qvöðanviadsunt, qvem-cunqve eorum libet, veridicis modo justo annumerandum, evocare fas est, alteri eorum solicoeconómia, qvámvis fuërit. Filionum, si plures sint, natu maximus evocatur; eorum, qui comitiis interest, ut veridici muliere fungatur fas est, alter qvamvis domi remanens revera evocatus fuisset. Qvöd si eorum nemo in comitiis apparuerit domi remanens, (sed evocatus) contumaciæ reus agatur, quicquid vero ad justa judicialia absolvenda defecerit, in comitiis apparenti hoc imputetur.

Cum accollæ evocantur de lege definitis illis facinoribus, qvæ in eo rei gestæ loco, ubi aggressiones reciproæ accidunt, aguntur, evocatiõ mane diei instituat, et accollarum unus post alterum evocetur, donec omnes, si possibile fuerit, evocati sunt. Evocationem posterius instituentes eosdem accollas evocent ac altera pars prius evocavit; iis quoqve, qui posterius evocant, rejiciendi jura deferuntur. At de accollarum evocatione partes æmuli certant, et in oppositis singuli incipiunt extrenitatibus, tum, si in medio occurrunt, singuli decla-

1) B cum suis legit: þa er rettir ero þaþir, cum nempc iteryge justa evocatur.

2) B cum suis addit: enn einn, uní plures.

3) B cum suis legit: hvatki sem at bilar síþan, quicquid ad justa exependa deinde defecerit.

4) Uncis inclusa B cum suis omittit.

5) B cum suis incipit: þat er maþt, at qvöþ scal

uphestia, legibus cautum est, ut denominatio mane dies instituat &c.

6) B cum suis legit: þar er menn bregþaz frumlaupum víþ oc scolo þeir hina sömo &c., ubi aggressiones accidunt reciproæ, serius evocantes &c.

7) Uncis inclusa B cum suis omittit.

hvarirtveggio scyldir at segja, hvaria þeir qvöddo, og sva hvaria þeir atla enn at qveþia. 1) Þeir eiga eina bua allir at qveþia, enda eiga þeir hvarirtveggio ruþningar 2) oc um þa bua hvarir er þeir qvaddo síþarr. Nu hittaz þeir oc verþa eigi asattir, hveriom buum víþscal auka, þeim er þeir hafa aþr hvarigir qvadda, oc eiga þeir fyrir qvöþ at raþa, er fleiri höfþo qvadda buana, þa er þeir funduz. 3) [En ef þeir hafa jammarga bua qvadda], þa scolo þeir fyrir qvöþ raþa, er fyrri hofþo upp qvöþina. 4) Nu finnaz þeir sva at þeir hafa jammarga bua qvadda 5) hvarir II, enda verþa þeir eigi asattir, hvarir fyrri hofþo upp qvöþina, þa scolo þat scilia IX 6) buar 7) [þeir sem rettastir verþa vettvangs-buar um sakir þær, sem þeir qveþia um, ef þeir qveþia um einn vettvang, enda qveþia þeir eigi eina bua allir, hvarir fyrr toco til], en mal þeirra verþa öll onytt 8) [þau er þeir qveþia um, er qviþr berr þann vanhag, at síþarr höfþ upp qvöþina er síþr ætti fyrir at

rare tenentur, quosnam jam evocavere et porro evocaturi sint accolæ. Pars utraqve eosdem evocet, et rejicienli jus singulis competit de accolis posterius evocatis. At inter eos occurrentes non convenit, quinam accollæ, antea a neutris evocati, porro adjiciantur, tum eorum valeat votum, qui cum conveniebant plures accolæ jamjam evocavere. Qvod si totidem accolæ evocare utriqve, de evocandis desiniant evocationem prius incipientes. At utriqve, cum occurrentes, totidem accolæ evocare, sed quinam primi evocationem suscepissent inter eos non convenit: tum novem, quam maxime juste inter rei gestæ loci accolæ, de causis, circa quas evocant, numerantli accolæ dispiciant, quinam primi evocationem suscepissent, dummodo utriqve circa eundem rei gestæ locum, sed diversos tamen accolæ evocaverint. Causæ vero, de quibus evocant, in totum reprobantur, eorum, quibus tam incommodum veridici ferunt effectum, quod serius evocationem suscepissent, eam regendi jure, quamvis minus gauden-

1) *B cum suis incipit*: þat er mælt at &c.; *leges desinunt, ut utraqve pars &c.*

2) *B cum suis legit*: um þa bua er þeir qvaddo er síþarr qvöddo, *de accolis, quos serius evocantes evocavere.*

3) *B cum suis omittit*: En ef — qvadda.

4) *B cum suis legit*: En ef þeir &c., *Qvodsi utriqve &c.*

5) *Omissa*: hvarir II, *B cum suis legit*: enda scilir þa a hvarir firri toco til, *nec inter eos convenit quinam primi incipientes.*

6) *B cum suis legit*: vettvangsbuar, *accolæ circa locum rei gestæ evocati.*

7) *Pro iis, quæ unciis tenentur, B cum suis legit*: er rettastir verþa um framsökina i qviþnom, hvarir fyrri hofþ upp qvöþina, *qui circa causam principalem veridicorum effectum maxime juste exhibent (etiam dispiciant), quinam evocationem primi insitulisent.*

8) *Forum loco, quæ unciis tenentur B cum suis tantum legit*: er qviþinn berr i vanhag, *qui effato prolato culpæ insimulantur.*

raða]. En ef (þeir) hittaz a, sva at hvarirtveggio hafa sva miðe frammat qvöþ sinni, at fleiri buar verða þa allz qvaddir enn IX um þann vettvang, ef þeir qveþia hvarir eptir öþrom, sem mælt er, þa scolo þeir er síþr atto sirir qvöþ at raða, þa er þeir funduz, ¹⁾[cu þat scal fara eptir því, sem aþr var tint], fara til buss at þeirra buanna, er þeir einir qvaddo oc nema ser vatta at því at þeir nema af þeim ²⁾[bua] qvöþ, þa ³⁾[er þeir qvaddo þa] af því at þeir ero fleiri heim-an qvaddir enn IX um þann vettvang, ⁴⁾[oc scolo þeir þa aqveþa um, hvat þeir qvodd, oc nefna þa], oc scolo sva mæla þat mal at lögfastir mennu heyri, ⁵⁾eþr lysa elligar, sem bua-qvoþ, ⁶⁾[þeir scolo þat at hafa gört, fyrir III sol þaþan fra er þeir qvaddo. En ef þeir sinnaz eigi oc qveþia þeir þo cinn dag allir, oc eigi einu bua alla, þa scal allt sva fara um mal þeirra, sem aþr var tint]. En ef þeir nema eigi qviþ af buum, ⁷⁾[er seyldir ero til], þa ero onyt öll mal þeirra, þau er þeir hafa um qvatt, enda varþar buum ecki leioma-seta, ⁸⁾[þeim er einir qvaddo] ef qviþr berr hinom þann vanhag ⁹⁾[er þa qvaddo], at þeir

tes. Si cum occurrunt utrique in tantum evocationem suam absolverint, ut plures quam novem accolæ locum rei gestæ circumcirca evocatos iri futurum sit, cum juxta præscripta jam allata singuli alterius evocatos evocant: illi, qui aliis occurrentes, evocationem moderandi jure minus gaudebant — quod juxta prius allata æstinetur — accolarum, quos soli evocabant, domicilia adeant, et testes denominatos contestentur, se accolarum evocationem, qua eos evocabant, renuntiare, ea de causa, quod hunc rei gestæ locum circumcirca plures, quam novem accolæ evocati sint. (Renuntiantes) desiniant, qua de causa evocatum est, accolis nomine nominatis. Sic verba faciant, ut sui juris homines exaudiant, vel etiam accolarum evocationis instar renuntiationem denuntient. Hoc ante solem tertium ab institutæ evocationis tempore peragant. Qvod si non occurrerint, uno eodemque die, sed diversos accolæ utrique, quamvis evocaverint, tum negotia eorum modo antea præfinito gerantur. Si vero evocationem accolarum non revocaverint, ita quamvis facere obligati, causæ eorum omnes, de quibus evocabant, reprobantur, nec accolæ, quos alii

¹⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

²⁾ B cum suis omittit: bus.

³⁾ B cum suis omittit: er þeir qvaddo þa.

⁴⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁵⁾ B cum suis legit: oc fara sva meþ því mali,

sem meþ qvöþinni, et in cæterum hanc causam ita tractent ac ipsam denuntiationem.

⁶⁾ Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.

⁷⁾ B cum suis omittit: er seyldir ero til.

⁸⁾ B cum suis omittit: þeim er einir qvaddo.

⁹⁾ B cum suis omittit: er þa qvaddo.

höfi síþarr upp qvöþina. ¹⁾[Slíkan kost eiga þeir oc víþ sína bua er qvöþ atto at halda, oc öll hin sömo atferli scolo þeir hafa, sem hinom var til handa mælt]. Enda þoat þeir nemi qvöþ af sinom buum, er eigi veri scyldir til nema vildi, þa verþa onyt mal þeirra, er qviþr herr þann vanhag ²⁾at þeir höfi síþarr upp qvöþ, enda feugi þeir eigi af numit qvöþ af sinom buum. En ef þeir verþa asattir hvarir qvoþ eiga at taca af buum ³⁾sinom, þa scolo þeir ⁴⁾segia, [er qvöþ eiga at halda], af hvariom buum hinir eigo taca qvöþ, oc sva hveria þeir scolo qveþia, enda verþr þa hvarigom at sakar-spelli, þo at fleiri veri qvaddir fyrst enn IX ⁵⁾[um þann vettvang], ef þeir fa þo numit qvöþ fyrir III sol af þeim buum, sem umfram eru.

tantum evocavere, domi quamvis remanentes reatum sibi contrahunt, si veridici in evocantium incommodum probaverint eos serius evocasse. Quoad accolas suos evocatos idem juris deferretur iis, quorum evocatio prævaleat, et modo parti alteri præfinito res suas omnino moderent. Accolas (superfluos), quanvis ab evocatione liberaverint, qui sic, nisi vellent, facere non tenebantur, illorum tamen causæ reprobantur, quibus in detrimentum probant veridici, eos posterius evocationem instituisse, non tamen factam accolarum suorum evocationem revocasse. Si inter partes convenerit, quinam accolarum suorum evocationem revocent, illi, quorum valeat evocatio, definiant et quosnam accolas altera pars evocatione liberet, et quosnam adhæc evocet, quo casu partis neutrius causa viatiatur, quanvis rei gestæ locum circumcirca plures, quam novem primum sint evocati, ante solem tertium dummodo accolas superfluos evocatione liberaverint.

XXVIII. CAPITULI.

Um bua-qvöþ.

⁶⁾ [Ef þeir alburþir verþa at sva miðc

TITULUS XXVIII.

De accolarum evocatione.

Si acciderit partis utriusque accolarum

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *Sequentia usque ad: af sinum buum, B cum suis ita exprimit: er þeir görþo eigi, nema qvoþna af hinom buum fyrir III sol þaþan fra er þeir voro qvaddir, quod accolas istos evocatione non liberavere ante solem tertium inde a tempore, quo evocati fuerunt.*

³⁾ *B cum suis omittit: sinom.*

⁴⁾ *B cum suis pro: segia, legit: reþa, definiant et omittit: er qvöþ — halda.*

⁵⁾ *B cum suis omittit: um þann vettvang.*

⁶⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

höfuz a meþ mönnum um bua qvöþ, at buar vilia þat borit hafa, at þeir qveddi jafusnemma hvarir þa bua II, er þeir qvaddo fyrsta, þa verþr hvarigom at sakar-spelli, hvar þess er þeir vilia hvarir glepia fyrir öþrom, enda raþa þeir saman um, ef buar ero fleiri qvaddir enn IX].

Sökiendr verþa utlagir III mörkum, ef þeir leyua qvöþ eþr liuga til, ef þeir ero ¹⁾[meþ vatta] spurþir, enda verþa öll mal þeirra onyt, þau sem þeir hafa um qvatt. Buum varþar siörbaugsgarþ, ef þeir göra eigi segia hvart þeir ero qvaddir eþr eigi, oc sva ef þeir liuga til, ²⁾[enda se þeir spurþir meþ vatta. Þat ero bæþi stefno-sakir, oc seal qveþia til IX heimilis-bua a þingi þess er sottr er um siörbaugssöc, en V til utlegþar. Þeir menn eigo þær sakir, er þa spurþo lögfretta, oc meþför höfþo þeirra mala, er þeir glöppo.

Hvar sem maþr spyr mann lögfretta þa scal hann nefna ser vatta at spurningonni, oc sva at svörom þeim er verþa oc sva þot engo se svarat, þa scal þo hafa vatta viþ].

Þat er þeimi mönnum rett, er siþarr qveþia bua, at qveþia þa bua, er þeir

evocationem ita coincidere, ut veridici contendant duos, quos quævis pars primos evocavit accolæ, eodem temporis momento evocatos fuisse: neutrius partis causa vitiat, dummodo utraqve pars partis contrariæ causam perdere intenderit et communi consensu accolæ novem excedentes evocati sint.

Actores (evocantes) trium marcarum multam expendant, si testibus admotis, quamvis interrogati de evocatione vel dissimulaverint vel mentiti fuerint, causæqve eorum omnes, de quibus evocabant, reprobantur. Exilii accolæ tenentur, si testibus adhibitis modo interrogati, utrum evocati sint nec ne, non declaraverint, ut et si mentiti fuerint. Utrique huic causæ adhibeatur citatio, novem, in causis exilii ejus, in quem agitur domicili vicinis in comitiis evocatis, sed quinque in causis multatiis. Causæ illæ agendæ deferuntur iis, qui lege definitas quæstiones iis proponere, et causas, quas vitavere, agendi jure gaudebant.

Ubi quis alteri lege definitam proponit quæstionem, testes ille antestetur tum de ipsa quæstione, cum de responsis, quæ refert, cum nihil responditur, testes nihilominus adhibeantur.

Qui posteriores evocant, nec certo sciunt, quosnam accolæ prius evocantes

¹⁾ B cum suis omittit: meþ vatta.

²⁾ Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.

hyggia rettasta, hvar þess er þeir vita eigi ¹⁾[vist] hvaria hinir hafa qvadda, [er fyrri qvaddo].

Ef maþr dvelr qvöþ sina ²⁾eþr scyndir hann til þess dags, er hann veit at aþrir menn vilja ³⁾þua qveþia, fyrir þeim söcom at hann vill gleþia i þvi sakir þeirra, en hann spillir i þvi sök þeirri, er hann qveþr um, enda varþar hanom þat siörbaugsgarþ, þat er stefno-sök, oc scal qveþia til a þingi IX heimilis-þua þess er sottr er. ⁴⁾[Sa maþr a sök er þa hefir meþsiör þeirra saca, er hinn vildi gleþia].

XXIX. CAPITULI.

Um heiman-qvafir viþ vatta.

Vatta sina a maþr at qveþia heiman, hvart sem hann vill hafa þa vatta til soenar eþr varnar. Hann scal qveþia meira luf þeirra vatta ⁵⁾er hann man at nefndir varo at þeim orþum, er hann vill þa vattorþ um reyna, ⁶⁾[nemá þviat eino at þeir hafu þvi iatt, þa er þeir voro

evocassent, jus habeant eos evocare accolas, quos maxime juste sese habere opinantur.

Qui evocationem suam eo consilio, ut causas alterius partis vitio officiat, vel distulit vel festinat in diem, quo alios evocare velle novit, propriæ causæ damnun affert, et exilii reatu eo nomine tenetur. Causæ huic citatio adhibeatur, novem ejus in quem agitur domicili vicinis in comitiis evocatis. Hæc causa agenda ei defertur, qui tunc temporis causam tenet agendam, quam alter vitiare intendebat.

TITULUS XXIX.

De domi testibus insinuanda evocatione.

Testes domo evocentur, sive actioni, sive defensionis adhibendi sint. Majorem partem testium, quos de verbis (vel factis) testimonio jam probandis antestatos fuisse memoria tenet (agens), evocet, nisi ad testimonium ferendum denominati receptissent, se duos tantum testimonium præstare

¹⁾ B cum suis omittit: vist er & fyrri qvaddo.

²⁾ B cum suis legit: eþr hrapar meirr, vel magis præcipite festinaverit.

³⁾ B cum suis interponit: þann dag, eodem die.

⁴⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit.

⁵⁾ B cum suis legit: er hann nefndi at þeim orþum er hann vill maldaga um reyna, quos in memoriam verborum, de quibus actio tentanda est, denominavit.

⁶⁾ Unco inclusa B cum suis omittit, sed eorum loco habet: Scal hann qveþia at löghcimili þess er hann telse i þat vetti, oc nefna hinn, oc

qveþa a lvert vetti þat er; þar er hanom oc rett at qveþia er hann siþr hinn sialfan at mali er hann vill qvaddan hafa. Hann scal qvatt hafa vatta sina heiman em fimta dag vico er VIII, vicor ero af sumri, Evocationem instituat in domicilio ejus legitimo, quem ad testimonium exhibendum evocat, altero nominato et desinens, quid testimonii sit, ad quod evocatur. Juste porro evocandum ibi evocat, ubi eum convenit. Octo ætatis hebdomadibus peractis in quinto die hebdomadis testium suorum evocationem domo perfecisse tenetur.

nefndir i vettit, at þeir mundi þó þat vetti bera, þott þeir veri eigi fleiri enn II, oc lýðir hanom þa, þoat hann hafi minna lut qvatt vatta sinna, oc ero þeir jamnseyldir at bera vetti þat, þott þeir se II einir qvaddir; hann scal qveþia mann vættis, þar er hann heyrir a sialfr, eþr at lögheimili þess er hann telr i þat vetti; hann scal nefna ser vatta II eþr sleypi. I þat vetti at ee qveþ þie vættis þess N. er ec nefnda þic þa at, oc qveþa a hvat þat var; qveþ ec þic at bera vetti þat meþ neyti þat, sem ee sie þer til at domi oc i dom fram, þar sem ec vil segia fram soen a hönd N. Ns., eþr vörn fyrir þann mann er þess þarf heldr. Qveþ ec þie lögqvöþ. Hann scal aqveþa til hvars þings hann qveþr hinn, oc scal lysa qvöþ þa sem stefno, ef eigi heyra lögfastir menn a].

Ef boandi sa er qvaddr vættis, er þingfarar kaupi a at gegna, oc scal hann eigi qveþia i gegn hestz ne matar. En ef sa bondi er qvaddr vættis, er ¹⁾[eigi a] þingfarar kaupi at gegna, eþr gripmaþr ²⁾[þess vættis er hann mætti eigi or segiaz], þa er rett at qveþia i gegn hvarom II þeirra ³⁾allrar þeirrar reiþo, er til þingfarar þarf at hafa.

velle, quo casu minorem testium partem evocasse sufficit evocanti, tum enim illi, quamvis duo tantum, testimonia præbere tenentur. Evocans testimonii alium postulet, ubi hic exaudit ipse, vel in ejus, quem evocat, legali domicilio. Duo pluresve testes sibi denominet ad attestandum, quod te N. N. (licet) testimonii postulo, de quo te antestatus fui — hoc quare sit hic definiat — ut hoc testimonium, cum cæteris, quos tibi suppedito sociis ad iudicium adferas et in iudicio proferas, ubi actionem in N. N. — vel ejus defensionem, si res ita se habuerit — instituere volo. Legali postulandi formula te postulo. Evocans definiat, ad quænam comitia testem evocat, et cum sui juris homines evocationem prolatam non exaudiunt, citationis instar ea denuntietur.

Si colonus, qui tributum professionis comitalis solvere obligatus est, evocatus fuerit, equm et victum ab evocante reposcendi jus ne habeat. Quodsi colonus tributum professionis comitalis solvere non obligatus testimonii postulatus fuerit, vel operarius testimonii, quod retinere ei non licet, uterque horum omnia ad professionem comitalem necessario habenda reposcendi jure gaudeat.

¹⁾ B cum suis omittit: eigi a, þa habet.

²⁾ B cum suis omittit: þess vættis — segiaz.

³⁾ B cum suis interponit: ef þeir vilja, si voluerint.

Ef maþr er þess vettis qvaddr, er hann vissi van at þingfarar mundi af göráz, þa er hann var nefndr, oc scal hann encis qveþia igegn, ¹⁾nema hann ætti eigi or at segiaz. ²⁾[Ef maþr er vettis qvaddr oc heyrir a qvöþ hins, þa scal hann þegar qveþia þess, sem hann vill. Hann scal nefna hins föronauta i vetti, ef eigi ero aþrir til, enda a engi maþr at segiaz or þvi vetti].

Ef maþr er sva vettis qvaddr, at hann heyrir eigi a qvöþ hins ³⁾[eþa verþa hvinsi víþ þott hann heyrir] oc er hanom rett at fara til lögheimilis þess mannz, er hann qvaddi vettis ⁴⁾[eþur qvöþ seldi] oc qveþia þann þar þeirrar reiþo ⁵⁾, er hann þarf til þingfarar. Sva scal maþr qveþia þess, at nefna ser vatta ⁶⁾[II eþr fleiri]. I þat vetti: ⁷⁾at ec qveþ þic N. N. hestz oc söþuls, at comi til lögheimilis mins fyrr enn ec riþa heiman, ⁸⁾oc qveþa a hvar þat er. Matar a hann oc at qveþia hann oc tialdz oc buþar-rums oc þeirrar reiþo allrar, sem hann þarf a þingi at hafa; ⁹⁾[qveþ ec þic lögqvöþ, sva at þu heyrir a. Lysa scal þa qvöþ, sem stefno, ef

Cum testimonii quis postulatur in causa, quam in comitia transferendum esse, cum denominabatur certo præscivit, nihil resposcat, nisi testimonium retinere ei non concessum fuerit. Cum quis testimonii postulatus alterius evocationem ipse exaudit, ille statim resposcat quæcunque voluerit. Evocantis viæ socios, si alii non adfuerint, testes contestetur, quo facto, necui hoc testimonium retinere liceat.

Cum quis ita testimonii postulatur, ut alterum evocantem non audiat vel exaudiat quidem sed audiens perturbatur, sus erit, ut legale testimonium postulantis vel evocationem mandantis domicilium adeat, eumque postulet omnium ad iter comitiale necessario habendorum. Hanc postulationem instituat duo pluresve testes denominando, in id (inquirat) testificandum, quod te N. N. equi et ephippii postulo, ut ad legale meum domicilium — quod ubi sit desinat — adferas, in comitia priusquam viam domo ingredior. — Victus eum etiam postulet et tentorii et membri in tabernaculo, et cujuscunque in comitiis ei necessario habendi suppellectilis. — Legali postulandi formula

¹⁾ Pro: nema — segiaz, B cum suis legit: þess er hann þarf til þingfarar at hafa, eorum qvæ ad itus comitiale ei opus est.

²⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

³⁾ Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.

⁴⁾ B cum suis omittit: eþr qvöþ seldi.

⁵⁾ B cum suis pro: er hann — þingfarar, legit: er hann ætti at qveþia at lögheimili sino, ef hann heyrir a qvöþ hins, et qvæ in proprio do-

micilio, si alterius evocationem adisset, postulare debuisset.

⁶⁾ B cum suis omittit: II eþr fleiri.

⁷⁾ B cum suis interponit: scal hann qveþa, inquirat.

⁸⁾ B cum suis legit: oc nefna hann oc qveþa a dag uæz hann mun heimar riþa, et eo nominato diem præfinit, quo domo egritaturus sit.

⁹⁾ Uncis inclusa B cum suis non habet, sed eo-

eigi heyra lögfastir menn. Hanom er eigi seyllt at fara til þings, nema hanom se hestr fenginn, sa er hanom se förr til þings at fara fullum dagleiðum með öþrom mönnum. Ef hestr kömr sva til handa hanom, sem mælt er, þa scal hann þeim manni fylgia, er qvaddi hann til þings oc til buðar, ef sa vill þat er qvaddi, enda scal sa er qvaddi hafa þing-sararkaup þau, er hinu hlytr, er qvaddr var. En ef hann lætr hinom eigi uppi matiun, þa er þeir coma til þings, þa scal stefna hanom um at lögbergi, oc lata varþa III marka utlegð, oc qveþia til V bua þess er sottr er.

Hann scal lata bera vetri þat i dom, ef þess er kostr, er hann nefndi at er hann qvaddi matarins. En a þingi scal hann vera, þott hiun haldi matinom fyrir hanom, þartil er hann hefir malom lokit, þeim er hann var tilqvaddr heiman].

Ef maþr qveþr mann vetlis þess, er sa hyggv þat er qveþr at hinn veri eigi i

exaudientem te postulo. Hæc postulatio citationis instar denuntietur, si eam prolatam sui juris homines non exaudierint. Evocatus in comitia ire non tenetur, nisi equus ei suppeditetur, qui inter alios unius diei itus quotidie peragere par sit. Si juxta ea, quæ jam præscripta sunt, equus testi evocato suppeditetur, ille evocantem in comitia sequatur, et in tabernaculum, si evocans voluerit, qui etiam tributa protectionis comitalis evocato delata capiat. Si evocans, in comitia postquam ventum est, victum alteri non suppeditaverit, ad rupem jurisdictionis in jus vocandus est, et trium marcarum multa ei intendatur, quinque ejus, in quem agitur, (domicilii) vicinis in comitiis evocatis.

Modo possibile sit evocatus testimonium iudicio coram proferri faciat, quod cum victum postulabat denominaverat. Evocans quamvis victum retinuerit, testis evocatus in comitiis tamen maneat, omnia donec rotulerat testimonia, ad quæ proferenda domo evocabatur.

Ubi quis alterum testimonii postulat sciens quidem eum ad hoc proferendum

rum loco legit: Hann a at bioþa hanom fylgio sina, oc þingmenu þa er hann hlytr, er þeir coma til þings. Sa maþr er scyldr, er vættis qvaddi, at lata coma hest til handa þeim manni, er qvaddr var, þann er hann megi fara fullom dagleiðum. Ef hann lætr eigi hest þann hingat coma, sem qvatt var, oc er rett þeim manni þa heima at sitia er vættis var qvaddr, Comitatum

suum denominanti offerre debet, scripsetasque qui ad eum pertinent, cum in comitia perveniunt. Ad testimonium exhibendum provocans equum ei, quem provocavit, præstare debet, quo unius diei iter quotidie peragere possit. Si postulatus, quamvis talem equum huc non venire fecerit, ad testimonium exhibendum provocatus juste domi remanet.

¹⁾[er qvaddr er], oc vill hann þat göra til ogagns hinom, ²⁾oc varþar þar ecki heima-seta, en hinom fiörbaugsgarþ er qvatt hefir. Söc þeirri scal stefna heim-an, oc qveþia til IX heimilis-bua a þingi þess er sottr er.

Ef maþr er þess vettis qvaddr er hann þickiz eigi i hafa verit, oc scal hann þo til þings fara, ³⁾[hann scal ganga til doms oc vinna eip. Siþan scal hann vinna eip. Siþan scal hann nefna vatta, at þvi at hann bergse oc vetti þvi, oc qveþa a hvart vetli þat er. Berumc ec or at lögom. Berumc ec þvi or at ec var eigi i nefndr.

Ef maþr segz or þvi vetli er hann var inefndr, þa er þat liugvitni, oc varþar hanom sliet allt su meþferþ þa, sem hann hafi borit liugvetti.

Þar er maþr qveþr mann vettis þess er hann veit at hann var eigi inefndr, þa a sa cost er vettis er qvaddr, at stefna söc þeirri at lögbergi oc sökia et sama sumar, enda a hann cost at sökia siþarr, ef hann vill].

non denominatum fuisse, sed ei incommo- dum adferre qværens, contumacia testis evocati impunis sit, sed evocans exilio puniatur. Hæc causa citatione domi manifestata incipiat, novem ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Si quis testimonii postulatur ad qvod proferendum se non denominatum fuisse putat, in comitia qvidem profisciscatur, judicium adeat et juramentum præstet. Juramento deinde fungatur. Testes porro denominet se hoc testimonium proferre abnuere. Testimonium qvale sit definiat. Legibus convenienter (dicat) abnuo; eo nomine abnuo, qvod neqvavvam denomina- tus sim.

Si quis testimonium in qvod denomi- nabatur, proferre abnuerit, falsum com- mittit testimonium, et sic faciendo eundem sibi contrahit reatum acsi falsum protulis- set testimonium.

Ubi quis alterum testimonii postulat, sciens tamen eum in hoc proferendum non denominatum fuisse, testimonii postulato causam eadem æstate agendam ad rupem jurisdictioni citatione incaminare liceat, sed posterius eam etiam agendi jure gaudeat.

¹⁾ B cum suis omittit: er qvaddr er.

²⁾ B cum suis legit: oc varþar hinom fiörbaugs- garþ er qvatt hefir, testimonii postulans exilii tenetur.

³⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit addito: oc beraz at domi or vetteno, et judicio coram te- stimonium exhibere renuat.

XXX. CAPITUL.

Um þat, hve heiman scal qvatt
et siþarsta.

1) Maþr scal qvatt hafa heiman vatta
sina eþr bua et siþarsta XIV nottom fyrir
alþingi, en VII nottom fyrir varþing.

2) Ef vattr mannz verþr siukr 3) [cþr
sarr], þa scal hann göra orþ þeim manni
er hann hefir qvatt þingfarar, 4) [at hann
comi til fundar við hann, þar sem hann
qveþr a eþr til heimilis hans ella, ef
hinn siuki þickiz hvegi förr. Hinn
siuki scal] bioþa hanom at retta vetti
5) [þat sem hann var i nefndr] við þa
menn aþra, sem i þvi vetti voro nefndir
meþ hanom 6). Sa maþr scal fara er
vettis qvaddi at finna þa menn 7) [aþra]
er i vetti voro meþ hinom siuka, oc
qveþia þa at þeir fari at finna hinn siuka
mann, oc retta vetti við hann. 8) [En
ef vattar vilia eigi fara at retta vetti við

TITULUS XXX.

De ultimo evocationis insinuandæ
termino.

Tam testes suos quam veridicos domo quis-
que evocet, si non prius, tamen decemqva-
tuor ante comitia generalia, et septem ante
comitia vernalia noctibus.

Testis alicujus, cum morbo vel vulne-
ribus æger decumbit, verba illi faciat qui
eum ad comitia proficisci provocavit, ut
eum in loco quem destruit, vel in ægri do-
micilio, si nullibi sese movendi par fuerit,
conveniat. Æger testimonium, in quod de-
nominatus fuit, cum cæteris, qui eocum
in idem testimonium denominabantur, con-
struere et iis tradere evocanti offerat. Evo-
cans cæteros cum ægro in testimonio fe-
rendo socios conveniat, eosque postulet, ut
ægrotantem ad testimonium supplendum
adeaut. Si testes reliqui testimonium cum
ægrotante construere noluerint, trium mar-
carum reatum incurrunt, æger vero (si

1) *B cum suis legit*: Qvatt scal vattorþa allra XIV
nottom fyrir alþingi, nema maþr lati nefnaz i
þat vetti er hann veit þingfarar af van, oc scal
qveþia þar vattis hvegi nar þingi er þat er,
*Qvatuordecem ante comitia generalia noctibus
testes ad testimonia exhibenda provocandi sunt,
nisi aliquis testimonium exhibere reciperet, ad
quod exhibendum ad comitia sibi eundum esse
certo scivit, quo casu tam prope ad comitia,
quam res fert, testimonium cum postulare fas
est.*

2) *B cum suis legit*: Ef sa maþr er qvaddr er
vettis, cum testimonium postulatus.

3) *B cum suis omittit*: eþr sarr.

4) *B cum suis, omissis quæ uncis inclusa sunt,
legit*: er hann hefir qvaddan vettis oc bioþa
hanom &c., qui eum testimonium postulavit, ei-
que offerat (se testimonium cum cæteris &c.)

5) *B cum suis omittit*: þat sem — i nefndr.

6) *B cum suis addit*: scal hann bioþa at lögheim-
ili sino, in justo suo domicilio id offerat.

7) *B cum suis omittit*: aþra.

8) *Uncis inclusa B cum suis omittit, sed eorum
loco habet*: Eiþ scal hinn siuki maþr vinna oc
qveþa a hvert vetti hann mundi bera, jura-
mento functus æger declaret quodnam testimo-
nium laturus esset.

hinn siuka mann, oc varþar þeim þat III marka utleggþ, en hinn siuki scal retta vetti þat firir þeim sva sem þeir verþa asattir, oc scal hann eip vinna at hann man vetti retta, sem hann hyggr rettast oc sannast oc helzt at lögom.

Þa er hinn siuki maþr hefir unnit eip, þa scal hann aqveþa hvert vetti hann mundi bera, oc sva scal hann mæla þeim malom öllom sem at domi.

Ef hinir coma eigi til fundar við hinn siuka mann er i vetti voro nefndir með hanom, þa scal hann retta vetti fyrir þeim er qvaddi hann, oc fyrir þeim mönnum er við vetti haus taka]. Þar scolo II menn taca við vetti hans, euda er rett at III menn taki við vetti II manna, ef II ero siukir. Þeir menn er við vetti taka scolo styþia með frumvattom a þingi ¹⁾[at domi] oc qveþa a hvart vetti hinn siuki bar. ²⁾[En þeir scolo þa vetti framtelia, oc bera at öllu, ef engir ero frumvattar a þingi, enda verþr þat þa jafnrett er þeir bera, sem hinir bæri er frumvattar voro].

Ef sa maþr er qvaddr vettis er hann vill fara af landi, oc er hann cominn ³⁾[til scips með vöro sina] a flitandi furo; en þa er hann cominn a flitandi furo, er hann hefir fót sin a scipi, oc

eum. conveniunt), ut inter omnes convenit testimonium suppleat, juramento functus probans se ita testimonium supplere velle, ut rectissimum, verissimum et legibus convenientissimum opinatur.

Æger juramento functus definiat qvale prolaturus sit testimonium, iisdem ac iudicio coram formulis in cæterum usus.

Si ægrum non convenerint, qui in testimonium eocum denoninabantur, testimonium referat coram evocanti et cæteris, qui ejus testimonium recipiant. Duo ibi testimonium ejus recipiant, et si duo ægro-taverint, ut tres horum duorum recipiant testimonium fas est. Testimonium recipientes cum testibus principalibus in comitiis iudicio coram hoc fulciant, qvale testimonium æger protulisset definientes. Si testes principales in comitiis non adfuerint, (testes illi adscititi) testimonium soli proferant et omnino persolvant, et qvæ testantur tam vera habeantur, qvam si testes principales id edixissent.

Si quis peregre profecturus testimonii postulatur, cum in navim, cum merce sua, in natantem abietem jamjam perveniebat — in natantem abietem delatus esse censetur, cum supplectilem suam in navim

¹⁾ B cum suis omittit: at domi.

²⁾ Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.

³⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

scipveriar hafa meira lut a scip borit vöro sinnar. ¹⁾Hann skal þa fara með malom sinom, oc leysa vetti þat af hendi, sva sem tint var aþr, ef maþr veri siukr, at öllo öþro enn hann skal fara til fundar við þann mann er hann hefir qvaddan.

Ef vanheill maþr lætr i vetti nefnaz oc skal þat eigi standa fyrir þingsförl hans, nema hann hafi þa meiri sölt er hann skal heiman rípa, en þa er hann var i vettiþ nefndr.

XXXI. CAPITULI.

Um hveriar konor maþr a vigt.

²⁾[Sva er mælt i lögom at] VI ero konor þær er maþr a vigt um. Ein er kona manuz, ³⁾II móþir, III dottir, IV systir, V er föstra su er maþr hefir födda ⁴⁾[lögfostri], VI er föstra su er hann hefir föddan ⁵⁾[lögfostri]. ⁶⁾Ef maþr kömr þar at er annarr maþr brytr kono til svefnis, þa er hann a vigt um ⁷⁾, oc hafi hinn felda hana, oc latiþ afallaz ⁸⁾, eþr hittir hann hinn i sama sæng henni, sva at þan hvili bæþi samt, ⁹⁾[oc er hinn af

trastulit et nautæ maximam mercis suæ partem in navim deferebant — Res suas tum moderet et testimonium persolvat prout antea teste ægrotante præscribitur, eo tantum excepto, quòd evocantem ipse conveniat.

Si quis infirmitate laborans in testimonium sese denominare patitur, hæc eum a protectione comitali haud liberet, nisi domo abiturus graviore morbo teneatur, quam cum in testimonium denominabatur.

TITULUS XXXI.

De fæminis quas (stupratas) cæde vindicare fas est.

Leges definiunt sex esse fæminas, quas (stupratas) per cædem commissam vindicare liceat; prima earum uxor mariti, secunda mater, tertia filia, quarta soror, quinta alumna, quam quis legali modo alendam suscipiebat, sexta altrix, quæ vindicem legaliter aluit. Si quis incidenter ibi apparuerit ubi alter fæminam illi cæde vindicandam vi ad concubitum prosternit, qui et eam dejecerat, et ei se immiserat, vel si in eodem eacum lectu, ubi ambo una de-

¹⁾ *Segventia usque ad: hefir qvaddan, B cum suis ita exprimit: Scal hann sva leysa vetti af hendi ser, sem hinn siuki maþr atti af hendi at leysa þat vetti er hann var qvaddr, testimonium proferendum eodem modo persolvat, ac æger debuit testimonium cuius ille postulatus fuit.*

²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *B et omnes eum secuti matrem et filiam locum invicem mutare faciunt.*

⁴⁾ & ⁵⁾ *B cum suis omittit: lögfostri.*

⁶⁾ *B cum suis legit: þat er malt, cautum est legibus, quod &c.*

⁷⁾ *B. cum suis. addit: þar a þeim vettvangi, in eo rei gestæ loco.*

⁸⁾ *B. cum suis. addit: oc a hann þa vigt um þar a þeim vettvangi, tun in eo rei gestæ loco hæc cæde vindicandi jus habet.*

⁹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

Þvi þar cominn] at hann vildi misröþo raða víþ hana, oc a hann þar vigt um i hvarumtveggja staþ ¹⁾[oc a þeim vettvangi, en eigi lengr enn sva. Hinom varþar þat scoggang hvartveggja], þott eigi hafí tekiz misröþan. Þar er maþr vegr um þa kono eþr vinur a manni er eigi hefir tekiz misröþa víþ, oc var þo til styrt, þa eiga einir vetvangs-buar at scilia hvartveggja um vig oc um þau averk, sem ero, oc sva um þat, ef hann vill til ohelgi hinom vegna lata föra, ²⁾[eþr þeim er a var unnit]. Þar er ³⁾legorþz söc hefir tekiz, ⁴⁾[þa a maþr vigt um til ens næsta alþingis. Hinn fellr oheilagr fyrir hanom oc fyrir þeim mönuom öllom er hanom fylgja til averka víþ hinn oc veita hanom líþ], en þa scolo þar þeir ⁵⁾buar scilia um vig eþr averk, er næstir ero þeim vetvangi er þat görþiz. En þeir buar scolo scilia um legorþ er næstir ero þeim staþ er þat göriz, nema allt göriz a einom vetvangi, þa scolo hinir sömo buar scilia hvar Ha helgi mannz oc sva ohelgi. ⁶⁾Hvar þess er maþr vegr mann um þa kono er hann a vigt um ⁷⁾[eþr vinnr a manni], oc er annarr aþili legorþz sakar, sa er eigi

cumbunt, eum offenderit, qui etiam eum in sinem eo usque progrediebatur, ut consilium inhonestum, cum fœmina peragat, in utroque loco cædem committendi jure gaudeat (vindex), in loco tamen rei gestæ nec ultra. Alter vero utroque proscriptio- nis pœnam sibi contrahit, malum quamvis ejus consilium haud perficiatur. Ubi quis fœminæ stuprum, non perfectum quidem sed intentatum vel cæde vel læsionibus vindicat, rei gestæ loci accolæ soli dispiciant, tum de cæde, cum de læsionibus illatis, ut et si alterum jure cæsum vel læsum fuisse contendit agens. Ubi stuprum perficiebatur vindex jus habeat ad proxima usque comitia generalia cæde hoc ulcisci; iste vero jure cæditur tum ab ipso vindice, cum ab omnibus eum ad læsiones illi inferendas in auxilium secuti. De cæde et læsioni- bus dispiciant accolæ ad locum ubi res gerebatur proxime habitantes. De stupro dispiciant accolæ ad locum ubi hoc gerebatur proxime habitantes, nisi utrumque in uno eodemque fiat loco rei gestæ, tum enim accolæ iidem dispiciant utrum cædes vel læsio juste vel injuste illata fuisset nec ne? Ubi quis stupri fœminæ illati justus vindex aliquem vel cædit vel lædit, alter vero stu-

¹⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *B cum suis legit: misröþan, malum consilium.*

⁴⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

⁵⁾ *B cum suis legit: vigs vetvangs-buar, cædis gestæ loci accolæ.*

⁶⁾ *B cum suis incipit: þat er maþt, legibus cautum est.*

⁷⁾ *B cum suis omittit: eþr vinnr a manni.*

vill sökia sök þa, þa er rett at sa bui til sökina er vigit hefir vegit ¹⁾[eþr averk veitt manni um kono sakir] oc söki þat mal, eþr seli sva sem hann se retrt apili, ²⁾[oc sliet þoat eigi hafi tekiz legorþ].

Þeir menn er veria scolo mal fyrir þa menn er at vigi hafa verit meþ veganda eþr fyrir hann sialfau, ³⁾[oc sva þoat minni averk (hafi) verit fyrir kono sakir], þa scolo þeir qveþia til biarg-qvipa allra ⁴⁾[V] vettvangsbua, þa er næstir bua vetvangi, i þann socnar qviþ er a herr vig, eþr averk, um þat sem þeir vilia hanom til ohelgi fört hafa, oc sva um þat allt, sem þeir vilia til varna hafa um þau mal.

Þar er maþr hefir vegit um þa kono er hann a vigt um, þa scal hann stefna inom dauþa manni ⁵⁾[þar er lögheimili hans var siparst], oc mæla sva: Nefni ec i þat vetti at ec stefni ⁶⁾N. N. syni um þat, ⁷⁾oc qveþa a hvat hann förir til ohelgi hinom, oc tel ec hann hafa ohelgan fallit, tel ec hann eigi eiga kirkio lægt, ef hanu vill sva at qveþa, ⁸⁾[þa scal hyscop þvi raþa]. Tel ec sect fe hans alt,

pri illati actor competens de hoc actionem instituere nolit: ut cædis vel læsionis fæminæ causa illatarum autor actionem (stupri) suscipiat fas est, hancqve causam vel ipse agat vel alii demandet quasi actor sit competens; quod de stupro quamvis non perfecto etiam valeat.

Qvi vel eorum, qvi cum occisori cædi adfuere vel ipsius occisoris, causam dicant — ut et si minor fæminæ causa adfuerit læsio — qvinqve ad locum rei gestæ proxime habitantes accolat, actionis veridicis, qvi vel cædis vel læsionis reum insimulant, exentos, ad effata excusatoria præstuada provocent, ut probetur vel mortuum jure cæsum fuisse vel qvicquid aliud in incusati excusationem adferre sustinerent.

Justus fæminæ vindex, si ejus causa cædem commiserit mortuo diem dicat, ubi novissime justum domicilium ei fuisse cognovit, his verbis adhibitis: testes denomino, ut testimonio probetur me N. N. filium in jus vocare eo nomine — hic definiat, quid tale adfert, ut mortuus pro jure cæso habendus sit — eum jure cæsum esse contendo; eum in sancto cæmiterio non sepeliendum urgeo — si hoc definire voluerit,

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *Qve uncis tenentur B cum suis omittit.*

³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁴⁾ *B cum suis omittit: V.*

⁵⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁶⁾ *B cum suis legit: hanom, eum.*

⁷⁾ *B cum suis legit: sem hann ræþr a at qveþa, in quantum ipse definire vult.*

⁸⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

¹⁾[oc scal hann fara þeirri stefno, sem öþrom], oc qvæþa a til hvars þings hann stefnir, ²⁾[oc stefna lögstefno. Sva scal þat mal at öllo tilbua, sem þa at haun lifþi, nema hann sökir til ohelgi, en til secþar, ef hann lifir].

XXXII. CAPITULI.

Um þat, ef yngri maþr vegr mann enn XII vetra.

^{*)}Þarr er yngri maþr vegr mann enn ³⁾XVI vetra gamall, oc scal hann eigi verþa um þat vig ⁴⁾secr, [þoat hinn veri saklauss]. ⁵⁾Frændr ens unga mannz scolo gialda hinn vegna niþgiöldom oc böta þat vig; [þar scal rekia til þangatal].

Ef yngri maþr vinnr a manni enn XII vetra gamall, þa a maþr at föra hann or havþi ser, sva sem þa mundi, ef hann veri fostri eþr faþir, oc scal eigi göra orkumbl at enomi unga manni. En ef hinn vaxni maþr görir örkumbl at enom

quod episcopus tum decidat — bona ejus omnia commissa dico. Hanc citationem, ut solet in cæterum moderet, desinatque comitia ad qvæ citat, et legali formula se citare memoret. Actio eodem modo instituat acsi reus in vivis fuerit, excepto solummodo quod eo mortuo actione intendat eum jure cæsum fuisse, sed eo vivente ad eum condemnandum agat.

TITULUS XXXII.

De eo, si duodecem annorum minor cædem commiserit.

Ubi sedecem annorum minor cædeni committit non condemnandus est, cæsus quamvis omnino innocens fuerit. Cognati vero minorennis, familiaris cædis multa cæsum resarciant et cædem expiant. Annulorum multatiorum recensius ibi applicetur

Si duodecem annorum minor plagam alicui intulerit, læsus vel ejus cognatorum aliquis, eum severe castiget, acsi fecisset si ejus altor paterve fuerit. Minorennis tamen ne plaga afficiatur, si vero adultus minorenem affecerit plaga, hic jure haud cæditur

¹⁾ *Qvæ unciis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *Cætera hujus tituli B cum suis non habet sed legit: Hann a oc at stefna lanom til scogar, ef hann vill þat; oc telia oheilog sar hans, ef hann er lifs; præterea, si id placuerit, ad proscriptionis pœnam ei infligendam agat et si adhuc in vivis sit vulnera ejus jure illata declarat.*

^{*)} *B cum suis incipit: þat er mælt, leges præscribunt.*

³⁾ *B cum suis legit: XII vetra gamall, duodecem annorum natus.*

⁴⁾ *Omissis: þoat — veri saklauss, B cum suis legit: lögsecr, ex jure condemnandus.*

⁵⁾ *Omissis: þar scal — þangatal, B cum suis legit: Frændr hans scolo hann gialda niþgiöldom: Cognati ejus eum (?: cæsum) cædis familiaris multa resarciant.*

unga manni, oc verþr hinn ungi maþr eigi at heldr oheilagr, ¹⁾[þat hann hefði aþr unnit a hinom vaxna manni saklausom].

XXXIII. CAPITULI.

Um ora-verk.

*) Ef örr maþr ²⁾vegr mann, oc skal þat þviat einu ora verk ³⁾beraz eþr dömaz, ef hann hefir aþr unnit a sialfom ser þau averk er hætt veri við bana eþr orkumblum, ⁴⁾[eþr vinna vildi], oc verþr þo þviat einu ora-verk, ef buar bera sva. En ef oraverk berse, ⁵⁾þa er sa maþr þo öll til doms, enda verþr hann jafusekr ⁶⁾um vig, sem örr maþr at öllu annars, en þar eigo menn at sættaz a fyrir lof fram.

XXXIV. CAPITULI.

Um vafa-verk.

*) Engi scolo vera vafa verk; en eigi sekz sa maþr er a vapni heldr kyrru, þott annarr maþr rapi a vapn hans oc

adulto quamvis insonti læsionem primus intulisset.

TITULUS XXXIII.

De cæde a mente captis commissa.

Si mente captus aliquem occiderit, cædem in dementia commissam ibi tantum auctoritates probent et iudices iudicent, ubi mente captus prius sibi ipsi tales vel intulit vel inferre tentavit læsiones, ut mors vel mutilatio inde sint metuendæ, et hoc tamen ea lege si accolæ veridici hoc probaverint. Cædes ubi in dementia commissa esse probatur, occisorem quidem ad latam usque sententiam alere licet, sed in cæterum sanæ mentis hominis instar reatum incurrit, præter quod causam inde oriundam sine venia speciali transigere fas est.

TITULUS XXXIV.

De factis periculosis.

Facta periculosa ne suscipiantur. Qui vero arma sua quiete tenet, alter quamvis in ea præceps ruat et lædatur, reatum non

¹⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit.

²⁾ B cum suis incipit: þat er mælt, legibus cautum est.

³⁾ B cum suis legit: við a manni, alteri læsiones intulerit.

⁴⁾ B cum suis pro: beraz eþr dömaz, legit: meta; æstimetur.

⁵⁾ B cum suis omittit: eþr — vildi.

⁶⁾ B cum suis male legit: þa er sa maþr öll til doms, occisor ad latam usque sententiam non alendus sit.

⁷⁾ B cum suis legit: um averk, de læsionibus.

⁸⁾ B cum suis ut solet incipit: þat er mælt, leges præfiniunt, quod &c.

seciniz a, hvar þess er þo berr qviþr þat at hann vildi eigi at hinn sceindiz a, ¹⁾[oc eigi annarr maþr. ²⁾[Nu berr þat qviþr, at hann heldr af þvi kyrrro vaprino, oc bra eigi undan at hann vildi at hinn sceindiz a oc varþar hanom þat scoggang]. Hvargi sem maþr hefir comit vaprni sino oc skeiniz annarr maþr a, enda hafi hann eigi sialfr a haldit, ³⁾oc abyrgiz hann eigi, ef þat berr qviþr, ⁴⁾at hann hygþiz þar hafa latip vapr sitt, er hann ⁵⁾vænti eingom manni scaþa af, ⁶⁾[oc hann vildi engom manni at scaþa lata verþa].

Ef maþr festir vapr sitt upp þar er þat fellr sialft ofan, ⁶⁾[oc se eigi comit viþ þat], þa abyrgiz sa er uppfesti, ef menn fa scaþa af. ⁷⁾[En um þau mal öll] scal maþr taka biargqviþo alla or þeim soenarqviþ, er hann er viþ sottr, oc taca V bua or ⁷⁾[qviþnom, þa er næstir bua vettvanginom].

incurrit, si modo veridici edixerint arma tenentem nec læso nec alio cuidam læsionem intentasse. At probant veridici eum hunc in finem arma quiete detinuisse et non declinasse, ut alteri læsio inferatur, tum ille proscriptione puniendus est. Cum quis arma sua alicubi deponit ubi alter domino ipso non detinente iis læditur, hic periculum illius ne sustineat, si modo veridici probaverint arma ex ejus opinione ibi locorum posita fuisse, ubi ea necui damnum allatura speraverat, eumque nemini iis damnum intendisse.

Cum quis arma sua ibi suspendit, unde physica necessitate, nemine ea tangente cadunt, damnum inde causatum suspendens sustineat. In omnibus hisce causis compurgatores eximantur veridicis, qui actione adhibentur. Horum nempe quivque ad locum rei gestæ proxime habitantes eligantur.

¹⁾ B cum suis omittit: oc eigi annarr maþr.
²⁾ Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.
³⁾ B cum suis legit: oc secz hann eigi, hic reatum haud incurrat.
⁴⁾ B cum suis interponit: at hann vildi eigi scaþa hans af, eum læsi damnum non intendisse.
⁵⁾ B cum suis legit: vetti, (quod idem est).
⁶⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.
⁶⁾ Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.
⁷⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.
⁷⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit. Addens

sequentia: Hvar þess er maþr gengr til fangs at vilja sinom eþr leiks, oc se hann eigi lengr at enn hann vill, þa scal hann sialfr sic abyrgiaz, ef hinn vill hanom eigi mein göra, nema hann fai orkumbil eþa bann, oc metz þa sem eigi leier se, Ubicunqve luctam ludumve utro quis adit, nec ultra quod ipsi vult, iis inest, sibi quidem ipse caveat, si nempe alter ei læsionem inferre non studeat, nisi necum corporis vel mortem inde reportaverit, tum enim pro ludo non habendam est.

XXXV. CAPITULI.

Um aþilþir vigsaka.

Sour mannz er ¹⁾[fyrstr] vigsakar aþili [eptir föþor sinn], XVI vetra gamall eþr ellri frialsborinn oc arfgenr ²⁾[oc heimilisfastr] sva hygginn at hann kunni fyrir ³⁾[erfþ at] raþa, ⁴⁾[oc fyrir orþi oc eiþi hyggia]. En faþir a næst söc um vig, ef sour er eigi til ⁵⁾eþr yngri enn XVI vetra, þar næst broþir samfeþri, þa broþir sanmofri, ⁶⁾[en þa er sour laungetiun þarnæst vigsakar aþili, oc verþr hann enn Vti maþr].

7) Ef bröþr bregþaz um vigsök oc er rett at þeir bui allir mal til, oc þarf engi af öþrom at taka þa söc, enda eiga þeir jöfnum höndom allt þat sem þeir taca. En ef sumir vilja sökia en sumir sættaz a, oc scolo þeir raþa er sökia vilja til fullra laga, ⁸⁾enn ef þeir bua allir mal til, þa scal ens ellzta mal döma ⁹⁾. Nu vill hinn ellri broþir selia söc, oc fær hann öþrom

TITULUS XXXV.

De cædis causas agendi competentia.

Patre cæso, de cæde agendi jus primario defertur filio sedecim annorum nato, vel adultiori, ingenuo, hæreditatis capaci, certo domicilio utenti et tantæ prudentiæ, ut hæreditatem relictam curare, diceudisque et jurandis prospicere possit. Si filius vel defuerit vel sedecem annis minor sit, actio (de filio cæso) patri defertur, deinde fratri ex patre, tum fratri ex matre, et his deficientibus, filio naturali cædis actionem suscipere competit, et quintus hic ex ordine numeratur.

Si fratres de cædis actione suscipienda æmuli certarint, ut omnes actionem suscipiant fas est, nec unus alteri causam mandare necesse habet, et quicquid actione comparatur pariter omnibus cedit. Si fratrum nonnulli cædis causam agere, alii eam transigere voluerint, prævaleat sententia, qui juxta rigorem legis agere volunt. Quodsi vero omnes causam paraverint, natu maxu-

1) B cum suis omittit: fyrstr & eptir föþor sinn.

2) B cum suis omittit: oc heimilisfastr.

3) B omittit: erfþ at (Ba habet).

4) Uncis inclusa B cum suis omittit.

5) B cum suis legit: eþa er öri cum sva, vel non ætatis tam provecæta.

6) Uncis inclusa B cum suis omittit.

7) B cum suis legit: Ef bröþr ero fleiri samfeþra oc eigo þeir allir jöfnum &c., Si fratres ex parte plures adfuerint, quicquid actione &c.

8) B cum suis addit: þat er mælt at rett er at þeir bui allir mal til oc þarf engi þeirra öþrum at selia, legibus cautum est eos omnes causam præparandi jure gaudere, nec necesse est, ut unus alteri causam mandat. Legit deinde: en ef þeir vilja allir til fullra laga sökia, quod si omnes juxta rigorem legis agere vellent.

9) B cum suis addit: þeirra er til fullra laga vilja sökia, eorum nempe, qui ex rigore legis agere volunt.

manni mal til meðfarar, en hinn ¹⁾ yngri sökir sialfr, oc scal ens yngra mal þa döma.

Ef maþr hefir handselda sök af jamanom manni tekna, ²⁾ sem sa er annarr er sialfr sökir, enda vili sa sættaz a, þa scal sa raþa er sökia vill. Sva er þar mælt þoat sumir aþiliar hafi sættz a, eþr vili sættaz, eþr þeir er með sakar fara en sumir vili eigi, þa scolo þeir jafnan raþa er sökia vilia til fullra laga.

Ef þeir menn ero eigi til ³⁾ [vigsakar sem nu ero talþir], þa a vigsök hinn nanasti ⁴⁾ karlmaþr samlendr oc arfgengr, frials borinn ⁵⁾ [oc fulltíþi, heimilisfastr oc hygginn sva sem aþr var tint]. En ef fleiri ero jafnunar, ⁶⁾ oc scal þa vigsök oc sva bötr hverfa i knerunna allt jafut

mi causa judicum sententiæ subjiçiat. At frater natu major causam committere vult, aliq̄ue eam agendam tradit, frater vero junior ipse agit, tum hujus causa dijudicetur.

Si quis causam ab alio, ejusdem (cum cæso) propinqvitat̄is, ac ille est qui ipse causæ suæ præest, sed eam transigere cupit, demandatam habuerit, hujus agere cupientis sententia prævaleat. Idem juris valere leges constituunt ubi actorum competentium vel causas tenentium nonnulli eas vel transegerunt vel transigere volunt, cæteris renuentibus, semper enim juxta rigorem agere volentium valeat sententia.

Si jamjam memoratorum nemo ad cædis causam agendam adfuerit, hæc defertur viro proxima cum cæso propinqvitate conjuncto, conterraneo et capaci hæreditatis, ingenuo & adulto, certo domicilio utenti et tantre prudentiæ ut antea memoratur. Qvods̄i plures (cum cæso) in eodem propin-

¹⁾ *B cum suis pro: yngri, legit: öri, sensu eod.*

²⁾ *Seqvencia usque ad: fullra laga, nonnullis additis B cum suis ita exprimit: sem sa amarr aþilinn er sættaz vill a, oc scal um hans sök þa döma, er hann vill heldr til fullra laga sökia, en aþiliarnir þeir er sialfr fara með. Þessir menn ero til aþildar taldir: eptir broþr er sonr laungetinn aþili, þa broþr laungetinn samfeþri þa broþr laungetinn samuöþri, ac alter ille actor competens, qui causam transigere vult, tam illius causa dijudicanda est, posito eum potius ad rigorem legis agere velle, quam actores illos competentes, qui ipsi causam suam*

agunt. Inter actores competentes referuntur: post fratres filius illegitimus actor est competens, tum frater naturalis ex patre, tum frater naturalis & uterinus.

³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁴⁾ *B cum suis pro: karlmaþr, legit: niþr, propinqvus.*

⁵⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁶⁾ *B cum suis legit: oc scal þa sa raþa er sökia vill til laga, qui juxta legem præscripta causam agere vult, ei præest — novam deinde sententiam incipit.*

sem erfð, þóat einn maðr se ör öðrom kuerunni en fleiri ör öðrom. ¹⁾[Allz hvergi hverfr vigsavk uudir kono. Þess er costr at þeir bui allir söc til er jafn nanir ero. Nu vilia allir sökia til fullra laga, þa scolo þeir luta um hvers mal döma scal, nema þeir verþi allir a annat sattir]. Hvergi ræþr alldr með jafnunanom mönnonom öðrom en bröðrom.

Ret er at at sonr söki vigsöc XII vetra gamall oc ²⁾ yngri en XVI vetra; ³⁾ ef aþilia þickir sveinn sa sva ravser at viti, at hann vill þat lofat hafa, oc þarf en ungi maðr af engum at taca þa söc, enda scal eigi af hanom taca, nema sveinn fai þa vanheilso er hann ætti at selia handselda söc.

Ef kona verþr veginn su er gipt er, oc a hann börn með henni til arfs alin, þa verþr boandi kononnar aþili at þeirri vigsavk. Ef kona su atti sono ⁴⁾ fulltíþa

qvitalis gradu conjuncti fuerint, cædis tum actio cum multæ capiundæ in stirpes hæreditatis instar distribuatur, unus quamvis ex una stirpe plures vero e cæteris fuerint oriundi. Causa cædis fæminæ neqvaquam deferatur. Ut omnes eodem propinqvitalis gradu (cum cæso) conjuncti actionem simul instituunt, fas est. At omnes juxta legum præscripta exactissime agere volunt, tum sors definiat cujus eorum causa decidenda suscipiatur, nisi alio modo inter eos conve-nerit. At ætatis differentia haud respiciatur inter viros ejusdem propinqvitalis, sed tantum ubi fratres concurrunt.

Filio qui duodecem compleverat annos, quamvis sedecem annorum minori cædis causam agere liceat, si actori competenti puer ille adolescens tantæ prudentiæ esse videatur, ut ille huic (actionem) cedere vellet, nec minorennis causam per mandatum suam facere necesse habet, nec eam ei eripere liceat, nisi puer ille adolescens tam adversa valetudine laborare inceperit, ut causam suam mandare necesse habeat.

Si mulier maritata, liberos hæreditatum capaces cum marito suo habens, occideretur, hic cædis causæ actor erit competens. Si uxor adultos habuerit filios illi

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: ori, sensu eodem.*

³⁾ *Sequentia usque ad: handselda söc, B cum suis ita exprimit: ef aþili lofar en eigi þarf hann at taca þa söc af öðrom, si actor competens con-*

cesserit, non vero ei (s: juveni) opus est hanc causam per mandatum suam facere.

⁴⁾ *B cum suis legit: til arfs alna oc se þeir fulltíþa, hæreditatum capaces modo adultos.*

þa verða þeir apiliar at vigsöc þeirri jaint sem bondi konunnar, enda eiga þeir halfar bötr at taca allar, hvarir víþ apra: En ef eigi ¹⁾ ero synir til, oc lifir fæþir konunnar, eþr broþr samfæþri, oc verþr annarr þeirra ²⁾ [senn] apili þeirrar vigsakar at helmingi víþ bonda konunnar ³⁾ [oc sva bötr, oc þo boandi fyrir]. Nu ero þessir menn eigi til, þa a boandi konunnar söc. En ef nokorr lifir sva seyldr kononni at til arfs er taliþr i lagom, þa a sa bötr halfar víþ bonda konunnar; ⁴⁾ [nu er sa eigi til þa a hann einn bötr.]

Ef kona su er vegin er með barni er kviko, oc ero þar tvær vigsakir, seal sva fara um vig barns, sem um aprar vigsakir. Eigi a maþr at vega at kono þeirri er ⁵⁾ [hann veit at] barn hefir qviknat i qvíþi, þoat hon hafi apr til ohelgi ser gört, oc sva þott hon se sek, ⁶⁾ oc er hon þo eigi oheilög.

XXXVI. CAPITULI.

Um lögsculdar-menn.

⁷⁾ Hvar þess er lögsculdar maþr er arf-

pariter cum marito hanc cædis causam agendam suscipiunt, et dimidiam multarum partem ubiqve capiant. Qvod si filii defuerint, pater vero uxoris vel frater ex patre in vivis sint, horum alteruter et cædis causam agat et multas (capiat) æqvis partibus cum marito, qvi tamèn pro actore principali habeatur. His deficientibus causa cædis marito unice competit. Qvod si quis tantæ cum uxore cæsa propinquitatis in vivis fuerit, ut e legum præscriptis hæreditati ejus admittatur, hic cum marito multas cædis ex dimidio capiat, qvo deficiente maritus solus eas habeat.

Si fæmina partum vitalem in utero ferens occisa fuerit, duæ adsunt causæ cædis. De partu cæso actio ita moderetur ac de cædis causis in genere præscriptum est. Neqvis fæminæ, qvam partum vitalem in utero gerere scit, attentatum mortis inferat, facta qvanvis securitatis vitalis dispendio puniendas janjam commisisset, imo qvanvis condamnata fuerit jure tamen non cæditur.

TITULUS XXXVI.

De iis qvi legalis debiti causa aliis addicti sunt.

Ubicunqve legali debito alicui addictus

¹⁾ B cum suis legit: er sonr (singulariter).

²⁾ B cum suis omittit: senn.

³⁾ B cum suis omittit: oc sva — fyrri.

⁴⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁵⁾ B cum suis omittit: hann veit at.

⁶⁾ B cum suis legit: oc fellr hon þa eigi oheilög, nec ut cædi obnoxia cadit.

⁷⁾ B cum suis incipit: þat er mælt, legibus cautum est, ut &c.

töko maþr ens unga, oc scal hann eigi meþ söc fara. Hann a ¹⁾jammnikit af botum sem hann er sculdfastr.

Ef lögsculdar maþr verþr veginn, oc eigo frændr ²⁾[hans] söc þa. Þeir scolo bioþa þeim manni er fe hafði att at hinom, jammnikit fe, sem hinn vegni var sculdfastr. ³⁾[En ef þeir verþa eigi asattir hve mikit fe inn vegni atti hanom at gialda, oc scolo heimilis-buar hans Vtelia tolör meþ þeim]; nu bioþa þeir eigi feit ⁴⁾[a halfom manafi enom næsta], þa a sa söc er fe atti at enom vegna.

Ef leysingr verþr veginn, þa a sonr hans söc þa frialsborinn ⁵⁾[oc fulltípi], en ella frialsgiafinn. ⁶⁾[Börn leysings eigo hötr at taca jafnan, ef þau ero til]. Ef frialsgiafi vegr leysingia sinn sonlausan ⁷⁾[eþr er sonr eigi fulltípa], þa a goþi sa söc ⁸⁾[oc hötr], er hinn vegni var i þingi meþ. Nu er sa allr einn þa eigo sampingis goþar. Hvar þess er þa skill a þa scolo þeir luta. ⁹⁾[Ef barnlaus leysingr er veginn oc se andaþr frialsgiafinn, þa a söc oc hötr erfingi frialsgiafians. Nu er hann eigi karlmaþr fulltípi, þa a goþi sa söc er hinn vegni var i þingi meþ. En ef sa vegr, þa eigo

minorennis (cæsi) hæres est causam quidem non agat sed tantum capiat multarum quanto nomine creditori suo tenetur.

Debitor addictus si cæsus fuerit, propinquis ejus causa cædis competit. Illi vero cæsi creditori tantas obserant pecunias quanti ille tenebatur. Quodsi inter eos non convenerit quantum debebat cæsus, creditoris domicilii vicini quinque rationes ad calculus revocent. At (cæsi propinqui) proxime subsequenti semimense pecunias debitas creditori non obserunt, tum causa ad hunc agenda devolvitur.

Libertino cæso filius ejus ingenuus et adultus cædis causam suscipiat, qui si defuerit patrono deferatur. Liberi libertini, si qui fuerint, multas de eo cæso semper referant. Si patronus libertum suum filii expertem, vel cujus filius adhæc minorennis est, occiderit, prætor cujus curiam cæsus seqvebatur et causam agat et multas capiat. At hic unus idemque est (ac patronus cædens) tum causa ad prætores ejusdem toparchiæ devolvitur. Si inter eos non convenerit decidat sors. Si libertinus inprolis patrono mortuo interficitur, causa et multæ patroni hæredi deferuntur. At hic non est adultæ ætatis vir, tum causa competit præ-

¹⁾ B cum suis pro: jammnikit, legit: sva mikit fe, tantum pecunia.

²⁾ B cum suis omittit: hanc.

³⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁴⁾ Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.

⁵⁾ B cum suis omittit: oc fulltípi.

⁶⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁷⁾ B cum suis omittit: eþr eigi — fulltípa.

⁸⁾ B cum suis omittit: oc hötr.

⁹⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

samþingis goðar hans, en þeir soðlo luta, ef þeir bregðaz um. Ef sa leysingr verþr veginn er hann sitr þuþseto, oc er hann hvergi þingfastr, oc ra goði sa söc er boandi sa er i þingi meþ er land þat á, er hinn atti þuþa. En ef goði vegr, þa eigo samþingisguðar hans sva at öllu sem aþr var tint]. En ef leysings leysingr verþr veginn, oc a inn öþri þar söc ¹⁾[oc bötr. Ef hann vegr, eþr lifir hann eigi, þa hverfr söc oc bötr undir frialsgiafa þann er frelsi gaf hinom fyrra leysingia eþr undir hans erfingia, ef leysingr leysings var hamlaus. Nu þerr undir þann bötr er eigi er karlmaþr fulltípi, þa hverfr undir goða söc sem aþr var tint, en þa verþr sva, ef eigi lifa börn ens öþra leysings. Enda a slíct leysingian at taca bötr eptir leysingia sinn sem leysinginn. Ef fleiri menn gefa manni frelsi enn einn, þa seal at slikom (lut) hverr þeirra taka af vigshotum eptir hann, sem þeir gafu hanom frelsi til].

XXXVII. CAPITULI.

Um vig utlendra manna.

Ef utlendir menn verþa veginn a landi

tori, *cujus curiam cæsus sequēbatur. Quod si ipse libertum suum occiderat ad ejusdem toparchiæ prætores causa devolvitur, qui si invicem dissiderent, per sortem remi designant. Si libertinus (filio agere competenti destitutus) et superficiarius et nulli curiæ adscriptus interfectus fuerit, causa cædis competit prætori, cujus curiani sequitur colonus, dominus fundi, in quo superficiem cæsus habitaverat. Si vero prætor ipse occiderit causa prætoribus ejusdem toparchiæ, ut antea memoratur deferenda. Si libertus libertini interfectus fuerit, huic et causa et multæ cædis competunt. Qui si libertum suum occiderit vel demortuus fuerit, causa agenda multæque deferuntur patrono, qui priorem libertum libertate condonavit, ejusve hæredibus, si libertus libertini impropolis decesserit. Si multæ vel non viro vel ei quidem sed non adulto obvenerint, causa prætori ut supra memoratum deferatur, sed ea tantum lege, si liberi libertini primarii in vivis non fuerint. Libertina libertini instar liberti sui cæsi nullas capiat. Si plures servum manumiserint ejus cæsi nullas quisque capiat pro rata parte libertatis liberti condonate.*

TITULUS XXXVII.

De cæde peregrinorum.

Si exteri Dani, Sveci, vel Norvegi e tri-

¹⁾ Quod superest tituli B cum suis omittit.

her danskir eþr sönskir eþr norrönnir, or þeirra konga veldi III, er var tunga er, þar eigo frændr þeirra þær sakir, ef þeir ero ut her, en af öllum ¹⁾ tungum öþrom ²⁾ enn af danski tungu, þa a engi maþr her vigsök at sökia af frændsemis sökum, nema faþir eþr souir eþr broþir, oc þvi at einu þeir, ef þeir höfþo her aþr viðkennz. Ef ³⁾ [utlendzcr] maþr verþr veginn ⁴⁾ a scipi [er hann ferr ut hingat], sa er eigi a frænda her, þa a felagi hans söc. ⁵⁾ [oc sva bötr, nema þeir hefþi til þess felag gört, at aþrir menn scyldi eigi taka fe eþlr þa, oc er þa sem þeir hafi ecki ummælt]. Sa er felagi at lögom, er hiun ⁶⁾ oauþgari leggr til felags allt sitt fe.

Nu (er) eigi felagi til, eþr vegr felagi at hanom, þa a mötonantr hans söc ⁷⁾ [oc sva bötr] sa er optaz atti mat við hann, ⁸⁾ oc eigo þeir at luta hyerr meþ söc skal fara, en at jafuaþi scolo þeir eiga bötr allir.

bus illorum regum imperiis, quæ lingua nostra utuntur, oriundi his in terris interfecti fuerint, cæsi propinqui si adfuerint actionem cædis suscipere liceat. Sed alia quam Daniça lingua utentium nemo, propinquitate nomine; cædis causam hic agendi jure gaudeat, nisi pater filius vel frater, iique tantuminòdo, si hic antea noti fuerint. Si peregrinus luc proficiscens et his in terris cognatis destitutus in navi occisus fuerit, socius ejus et cædis causam agat et multas capiat, nisi eum in finem inissent societatem: ne bona eorum ad alios deferantur, quo casu inita societas pro nihilo habeatur. Juste socii nomine venit pauperior, qui omnia sua bona in societatem contulerat.

At socius vel deest vel ipse cæso mortem intulerat tum hujus commensali, sæpissime eocum conviventi et causa (cædis) agenda et multæ capiundæ deferuntur. (Quodsi plures fuerint commensales, qui omnes toties cibum eocum sumere) sortem ducendo definiant quinam causæ agendæ præsit, multarum vero æqualem portionem quivis eorum capiat.

¹⁾ *B cum suis legit: löndum, (ab aliis) terris.*

²⁾ *B cum suis legit: endaf þeinn tungom er eotalla nu, quam iis linguis utentibus quas nuper enumeravi.*

³⁾ *B cum suis omittit: utlendzcr.*

⁴⁾ *Omissis: er hann ferr ut hingat, B cum suis legit: at scipi, ad navim.*

⁵⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁶⁾ *B cum suis legit: okerscari, imbecillior — et lags, pro: felags (q. id.)*

⁷⁾ *B cum suis omittit: oc sva bötr.*

⁸⁾ *B cum suis bene addit: Nu ero möto-nautar fleiri þeir er jameott atta mat við laun, þa scolo þeir luta söc, en hafa jamnt allir bötr, Quodsi plures fuerint commensales, qui omnes toties cibum eocum sumere, sortem ducendo &c.*

Ef mötonautr er eigi til, ¹⁾[eþr sa er at hanom hefir vegit], þa a styrimaþr söc. ²⁾[oc sva bötr] sa er mest a i scipi, en jöfnom höndom eiga þeir er jafnmikit eiga i scipi, bötrnar. En þeir eigo at luta um sökina með ser.

Ef styrimaþr vegr þann mann er eigi a felaga ³⁾[innan borþz] ne mötonaut, ⁴⁾þa eigo aþrir styrimenn söc, ef þeir ero til, oc sva bötr, oc sa þeirra er mest a i scipi, ef i því deilir.

Ef styrimaþr sa verþr veginn ⁵⁾er einn a scip, oc er einn i mötoneyti, oc a engan felaga, eþr er sa einn styrimaþr ⁶⁾er vegr at þeim manni er hvarþki a þar felaga ne mötonaut, þa a goþi sa söc þa ⁷⁾hvaratveggio, er boandi sa er i þingi með, er land þat a er þeir þu a, ⁸⁾[eþr hera flest fót sin af scipi, ef þat varþ aþr þeir qvami til landz].

Ef ⁹⁾utlendr maþr verþr veginn, þa er hann ferr fra scipi til vistar, oc scal

Si commensalis vel defuerit vel ipse mortem cæso intulerit, navclero ad quem maxima pars navis pertinet et causa defertur agenda et multæ capiundæ. Plures navcleri æqvalem navis partem tenentes tantundem multarum capiant, sed sorte desinant cui causam agendi jus adscribatur.

Si navclerus ipse qvendam nec socium nec commensalem in navi habentem interfecerit, cæteri navcleri, si fuerint, causam suscipiant et multas capiant, et eorum primus cui maxima pars navis est, si hoc respectu adsit differentiã.

Si navclerus, qui solus navis dominus est et nec commensalem nec socium habet, interfectus fuerit, vel unicus navis gubernator hominem occiderit et socii et commensalis (in navi) expertem, utraqve causa agenda defertur prætori cujus curiam sequitur colonus, dominus fundi, in quo habitant (nautæ) vel ubi plurimi (eorum) supellectilem suam in terram detulare, si cædes acciderit ad terram priusquam appellabant.

Si peregrinus e nave ad stipulatam mansionem tendens occisus fuerit, pausa

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis omittit: oc sva bötr.*

³⁾ *B cum suis omittit: innanborþz.*

⁴⁾ *B cum suis legit: oc eigo þeir söc, er scip elgo með hanom. Jant eigo þeir allar bötr. Sa a söc er mest a i scipi, scolo þeir luta með ser, ef þeir eigo jammikit i scipi: Cæteris navis condominis actio defertur. Multas omnes pariter capiant. Actio defertur ei, cui maxima navis*

¹⁾ *pars compellit. Iþr sortem veni expellant, si æqvalem navis partem qvinqve habuerit.*

⁵⁾ *Pro: er einn — engan felaga, B cum suis legit: sa er einn er i mötoneyti, qui commensales non habet.*

⁶⁾ *Pro: er vegr — mötonaut, B cum suis legit: oc vegi sa at hanom, qui et arma ei infert.*

⁷⁾ *B cum suis omittit: hvaratveggio.*

⁸⁾ *B cum suis omittit: eþr hera — til landz.*

⁹⁾ *B cum suis legit: hann, ille.*

þa sva fara vigsöc; sem hann verfi at scipi veginn, en ef sa maþr verþr veginn, þa er hann 1) kömr i vist meþ boanda, oca þa boandi 2) [bötr oc] söc, 3) [en ef þeir eiga fleiri bu saman, oca sa söc er mest a i bui, en allir eiga þeir jamt bötr, er jammicit eiga i bui, oc scolo luta söc]. 4) Ef boandinn er einn, oc vegr sa at hanom, þa a goþi sa 5) [bötr oc söc], er bondi sa er i þingi meþ. En ef sa er allr einn, þa eigo samþingis goþar hans, 6) [oc scolo þeir luta söc meþ ser oc eiga þa þir bötr at jafnaþi].

Ef sa maþr var (vegiun) er a vist meþ kono, enda se þar þingheyandi nockorr fyrir bui hennar heima meþ henni, þa a sa söc enn hon bötr, en ef sa er eigi til, 7) eþr vegr sa at hanom, þa a goþi sa söc er hon er i þingi meþ. 8) [enn hon bötr. En ef goþi vegr, þa a hon bötr enn samþingis goþar söc; en ef hon vegr at hinom, þa a sa goþi söc oc bötr er hon er i þingi meþ]. Sva scal oc fara um söc þa 9) [þoat hann verþi a göto veginn er

ocædis eodem deferatur, acsi ad navim interfectus fuisset. Si vero mansionem jamjam aggressus interfectus fuerit; multæ causaqve colono cedunt. Qvöd si plures simul eandem oeconomiam egerint, maximam ejus partem habenti causa deferatur. Omnes vero parem oeconomice portionem habentes multarum tantumdem referant et causam agendi jus sortis ope adsignent. Si colonus peregrinum interficiens oeconomice solus præfuerit, multæ causaqve prætoris sint, cujus curiam colonus sequitur. Si hic ac prætor unus idemqve fuerit ejusdem toparchie prætoribus causa cadit, qvæ per sortilegium conuni alterutri adsignetur, sed multas æqvãlter inter se distribuunt.

Si cum muliere mansione domestica utens (peregrinus) interfectus fuerit, causam agat, si modo adfuerit; qvi e mulieris prædiõ comitis jure interest, ipsa vero multas capiat. Hic si defuerit vel ipse peregrino mortem intulerit causa agenda ad prætorem devolvitur, cujus curia mulier utitur, ipsa vero multas referat. Si prætor eum interfecerit mulieri multæ, ejusdem toparchie prætoribus actio competit. Si mulier ipsa ei mortem intulerit, prætori

3) B cum suis legit: er, versans (in mansione).

2) B cum suis omittit: bötr oc.

3) Uncis inclusa B cum suis omittit.

4) B cum suis legit: Ef boandinn vegr hann, þa &c., Si herus ipse eum interfecerit, prætoris sint &c.

5) B cum suis omittit: bötr oc söc, sed subintelligit.

6) B cum suis addit: söc, omissis iis qvæ uncis tenentur.

7) B cum suis legit: eþr vegr sa hann, (sensu eodem).

8) Uncis inclusa B cum suis omittit.

9) Uncis inclusa B cum suis omittit.

hann ferr til scips], sem hann veri a vist
veginu, þar til er hann kómr til scips
alfari, 1)[en þa skal fara, sem tint var
um et fyrra sumarit.

Ef sa hinn utlendi maþr sitr buþseto
oc er hvergi þingsastr, þa a góþi sa söc
oc bötr ef hinn er veginn, er bondi sa er
i þingi meþ er land þat a, sem hinn atti
buþ a].

2) Ef sa hinn utlendi oc hinn frænd-
laus, byr her a landi, oc verþr her veg-
inn, þa a góþi sa söc 3)[oc bötr] er hinn
var i þingi meþ. En ef góþi vegr hann
þa eigo samþingis goþar hans söc 4)[oc
bötr, oc scola luta söc meþ ser].

Ef sa hinn 5)utlendi maþr a börn
eþtír frialsboriu 6)[oc scirgetin], þa
hverfr su söc 7)[ef hann er veginn i
moþor att. barnanna, oc eigo börnin
bötr], en söc karlmaþr sa er nanastr er
börnonom, fulltípi 8)oc frialsborinn,
heimilisfastr oc sva byggiu at hann
kanni fyrir söcom raþa.

*cujus curiam sequitur et causa agenda et
multæ deferuntur. Ad navim tendens, si
in via interfectus fuerit, de causa idem te-
nendum est, acsi in mansione domestica
occisus sit ad navim donec omnino delatus
est, quo facto omnia quæ quoad æstatem
antecedentem præscripta sunt obtineant.*

*Si peregrinus alienigena nullibi curie
adscriptus in tabernis egerit, eo occiso
causa agenda multæque capiunde prætori
deferuntur; cuius curia vitur colonus, do-
minus fundi in quo tabernas habuit alter.*

*Si alienigena ille cognatis destitutus
his in terris habitaverit et interficitur, actio
de cæde multæque prætori competunt cuius
curiam sequebatur. Quod si prætor ipse
eum interfecerit ejusdem toparchie præto-
res et causam suscipiant et multas capiant.
Jus agendi vero inter se sortiantur.*

*Si alienigena liberos reliquerit ingenuos
et legitimos, actio de cæde ejus maternæ
liberorum familiæ deferatur; liberi multas
referant, sed actio causæ competit viro li-
beris (in matris eorum familia) propinqui-
tate proximo, adulto et ingenuo, certum
habenti domicilium, et tam circumspecto
ut causis præesse possit.*

1) *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

2) *B cum suis legit: Ef utlendi maþr byr frænd-
laus, Si peregrinus ille propinquorum expers
habitaverit.*

3) *B cum suis omittit: oc bötr.*

4) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

5) *B cum suis legit: vegni, cæsus ille.*

6) *B cum suis omittit: oc scirgetin.*

7) *B cum suis omissis: ef hann — börnin bötr,
legit porro: vindir þann Karlmann er nasastr
&c., (causa cædis) deferitur viro liberis &c.*

8) *Pro: oc — raþa, B cum suis legit: et fyrir
kann raþa, et qui ei præesse potest.*

Sva skal fara jafnan um vig utlendra manna, sem nu er tint, nema her se maþr veginn, ¹⁾af danskri tungu eþr se her frændr hans, þeir er ero þriþja bröðra oc manari, þa eigo þeir söc oc bötr, þot þeir komi siþarr, vaxtalaugar.

²⁾[Fe þat allt, sem aprir menn taka her enn erfingjar, hvar sem er vigsaka bötr eþr arfr, þa skal lata virþa sem omaga eyri, oc eignaz þeir þa vöxtona. En ef eigi er rett at virþingo farit, þa verþa at racna leigornar].

XXXVIII. CAPITULI.

Um þat, ef menn sættaz a vig fyrir lof fram.

Um vig þau öll, ³⁾sem her er um tint, oc um hiun meiri sar, þa varþar fiðrbaugsgarþ, ef menn sættaz fyrir alþingis lof fram. En ef menn sættaz sva um vig, þa eigo inir nanosto frændr hius vegna þa söc fyrstir, en ef þeir vilia eigi ⁴⁾sott hafa, ⁵⁾þa a hverr er vill, þat er stefno söc oc skal qveþia til IX hua a þingi ⁶⁾[þess er sottr er. Sa maþr er sökir

Peregrinis cæsis quæ jam allata sunt semper obtineant, nisi quis lingua danica utens occisus sit, vel cognati ejus in quinto (lineæ collateralis æqualis) vel propinquiori gradu hic adfuerint, qui serius quavis apparuerint, actio iis tamen et multæ, sed proventibus non adauctæ cedendæ sunt.

Bona quæcunqve aliis quàm hæreditibus hic delata, sive multæ de cæde commissæ, sive hæreditas fuerit, alendorum sustentationis præmiorum instar taxationi subjiciantur, quæ tantum conditione proventus ea tenentibus cedunt. Quod si cæstimatio non legali instituta fuerit modo, (juxta bonorum) locaria solvantur.

TITULUS XXXVIII.

De inita super cæde præter veniam speciale transactione.

Si qui hic memorata homicidia et vulnera graviora transegerint, comitiorum generalium veniam non habentes, exilii tenentur. Si cædis causa tali modo composita fuerit, actio (de illicita transactione) proximi gradus cognatis cæsi primum defertur. Qui si agere noluerit, causa cuicunqve eam agere volenti competit. Citatio adhibeatur, novem ejus in quem agitur vicinis in comi-

¹⁾ *B cum suis legit: af varri tungu, ex lingua nostra.*

²⁾ *Quod superest tituli B cum suis omittit.*

³⁾ *B cum suis legit: er nu hefi ec taliþ, quæ jam enumeravi.*

⁴⁾ *B cum suis omittit: sott hafa.*

⁵⁾ *B cum suis legit: þa a sa er sökia vill til fullra laga, causa cuicunqve eam juxta rigorem legis agere volenti defertur.*

⁶⁾ *Quod superest tituli B cum suis omittit.*

þessa söc, skal stefna hvart sem hann vill
 þá þum eþr öþrom þeim er a hava sætzk;
 enda a sa at taka upp frumsökina oc sökia
 til laga, en ef menn vilia heima sættaz a
 þessi mal, þa skal stefna heiman til satta
 leyfis, oc lata varþa scoggang, oc qveþia
 til IX bua a þingi].

XXXIX. CAPITULI.

Um þa menn er eigi eigo þing-
 reitt.

¹⁾ Þeir menn eigo eigi þingreitt er sar
 eþr ben ero rett lyst a hönd, en ef þeir
 menn fara a helgoþ þing, oc varþar þat
 fiörbaugsgarþ, enda verþa onytar sakir
 þær allar, oc sva varnir, ²⁾ ef þeir ero
 aþiliar a þvi þingi. Sva oc þær sakir
 allar oc varnir, er sa hevir til bunar,
 þoat handselþar se a þvi þingi, ef hann
 ferr þa með. Ef þeir menn fara a al-
 þingi, þa skal stefna söc þeirri at lög-
 bergi, ³⁾ [oc qveþia til IX bua a þingi].
 En ef þeir fara a önnor þing helgoþ, þa
 skal stefna heiman þeirri söc, oc qveþia
 IX ⁴⁾ bua til a þingi, ⁵⁾ [sem um alþingis
 reiþ], þess er sottr er ⁶⁾ [at bera um þat]
 hvart hann hafi komit eþr eigi a helgat

*tis evocatis. Hanc causam agens pro vo-
 luntate sua, vel utrumque vel alterum trans-
 igitium in jus vocet. Causam principalem
 etiam in jus vocet, juxta legum præscripta
 eam agens. Quod si partes cædis causam
 domi transigere voluerint, de venia obti-
 nenda domi citetur, proscriptionis pænæ
 minis adjunctis, et novem vicinis in comitiis
 evocatis.*

TITULUS XXXIX.

*De his, qui personam in judicio
 standi non habent.*

*In judiciis standi persona destituti sunt,
 qui vulnerum vel plagarum lethalium illata-
 rum juste insimulantur. Qui, si in comi-
 tia sacrata iverint exiliū tenentur et cau-
 sarum iis competentium tam actiones quam
 defensionēs in iis comitiis prolatae repro-
 bantur; actiones etiam et defensiones, quas
 ipse reus præparavit, quanvis aliis in comi-
 tiis eas mandaverit, modo ipse præsens ad-
 sit. Hi si in generalia iverint comitia cita-
 tio causæ ad jurisdictionem rupein proclame-
 tur, novem accolis in comitiis evocatis. In
 reliqua, pace speciali nunita comitia, si
 profecti fuerint, causæ citatio domi mani-
 festetur, novem ejus, in quem agitur, vici-
 nis, ut de profectione illicita in comitia ge-*

¹⁾ *B cum suis incipit: Þat er mælt, Legibus
 cautum est, ut &c.*

²⁾ *B cum suis legit: er hann er aþili at a þvi
 þingi, quas ei (iis) ibi in comitiis agere com-
 petit.*

³⁾ *B cum suis omittit: oc qveþia — a þingi.*

⁴⁾ *B cum suis legit: heimilisbua, domicilii ac-
 colas.*

⁵⁾ *Uncia inclusa B cum suis omittit.*

⁶⁾ *B cum suis omittit: at bera um þat.*

þing síðan er sar eþr ben voro lyst a hönd hanom ¹⁾. Fiörbaugsgarþ varþar oc þeim mönnum öllum er riþa meþ hanom ²⁾[a þing helgat], af því at þeir vilia hann esla til þingreiþar, ³⁾[oc sva ef þeir ero a þingi hanom til alla, oc scal þat sva sökia, sem aþr var tint].

Ef þeir menn fara a þing ⁴⁾helgoþ er eigi eiga þingreit, eþr ero þeir a helgaþo þingi, oc verþa þeir ⁵⁾þar ohelgir fyrir öllom averkum, oc sva þeir allir er af því ero i þeirra flocki þar, at þeim vildo liþ veita.

Ef maþr hitir þann mann a helgaþo þingi, er eigi a þingfört, þa er costr at hann nefni vatta at því at hann hafi hann hittan a helgaþo þingi, oc scal hann sökia þa við vattorþ.

Ef qviþr herr a mann þingreiþ, oc a hann at qveþia ser biargqviþar V heimilisbua sina, at bera um þat hvart hinn lysti af því a hönd hanom sar eþr ben, at sa vildi gleþia þingreiþ hans, en eigi af því at hann hyggi hann at söcom

neralia præscriptum est, in comitiis evocatis, qui dispiciant, an reus in comitia sacrata postquam vulnerum vel plagarum lethalium autor declarabatur, devenisset. Exilii porro tenentur omnes, qui eorum comitia sacrata petunt, eo consilio, ut ejus in comitia profectio protegatur, ut et qui ad auxilium ei ferendum agunt comitia. Hujus delicti actio modo memorato instituitur.

Si persona in judiciis standi destituta in comitia sacrata iverint vel ibidem versati fuerint, læsionibus cujuscunque generis expositi sint et ipsi et omnes ad auxilium iis ferendum partes eorum secuti.

Qui in aliquem personam in judiciis standi non habentem in sacratis comitiis incidit, ut testes denominatos antestetur fas est, se eum in comitiis sacratis offendisse, quibus testibus admotis actio deinde instituitur.

Si veridici aliquem interdictæ in comitia profectionis reum convicerint quinque sui domicili accolas effati excusatorii postulet, qui definiant, num alter eum vulneris vel plagæ lethalis autorem ideo denuntiasset, quod ejus in comitia profectionem inhibere voluisset, an quod sotent eum

¹⁾ *B cum suis addit: nema sökin se til þess þings hvin, þa scal stefna þar til doms ef vill. Sva scal oc qveþia um alþingisreiþ, nisi causet ad hæc comitia præparata sit, tum enim ibi si placuerit ad sententiam ferendam citare fas est.*

Eodem modo de profectioe illicita in comitia generalia evocatio fiat.

²⁾ *B cum suis omittit: a þing helgat.*

³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁴⁾ *B cum suis omittit: helgoþ.*

⁵⁾ *Pro: þar, ibi B cum suis legit: þa; tum.*

sannan. Ef hann getr þann ¹⁾biargqvíþ at hanom hafi þat tilgengt, ²⁾oc versc hann þa þeirri sökinni.

XL. CAPITULI.

Um biargir veganda.

³⁾[Biörg þeirra manna allra varþar fiörbaugsgarþ, ef rett lyst er a hönd vig eþr sar in meiri eþr hernaf hafa drygþan eþr brenda menn iuni, sva at hinir höfþo bana af eþr orkumbl, eþr hvatki sem þeir hafa þess gört at mönnum, er þeir verþa seylidir til at lögum, at gialda hinn apr niþgiöldum; þat ero allt stefno sakir oc seal qveþia til XIIar qviþar goþa þann er sa er i þingi meþ er soltr er.

Þar er maþr lysir hin minni sar a hönd manni, euda komi hann þar at sem hinn er inni staddr, þa seál hann nefna ser vatta at þvi at hann hefir hann inni hittan at þess boanda N. N., þann mann N. N. er hann hefir sar lyst a hönd, oc nefnir hann ser vetti þat at lögum at niota oc neyta, enda varþar þa fiörbaugsgarþ boandanom, oc sva þeim mönnum öllom er þar ero inni meþ hanom, oc þar hafa verit um nottina apr meþ hin-

opinasset. Qvodsí effatum excusatorum obtinuerit probans, denuntiantes prius intendisse, reus hac actione liberatur.

TITULUS XL.

De opitulatione homicidæ præstita.

Exilii pœnam adferunt adjuncta quævis iis præstita, qui convincuntur eadem commisisse, graviora vulnera intulisse, latrocinium patrasse, incendio nefario homines ita confecisse, ut mortem vel nævos permanentes referant, vel aliud tale quid in alterum fecisse, ut familiaris cædis multa eum resarcire teneantur. Omnibus hisce causis adhibeatur citatio, prætorque cuius curiam reus sequitur dodecadis verulicorum effati postulandus.

Cum quis alterum leviorum vulnerum autorem denuntiat, et eum in domo alicubi constitutum deinde supervenit, testes antestetur se in coloni N. N. domicilio eum invenisse quem vulnerum autorem denuntiaverat; hoc testimonium (inquirat) in utilitatem et usum mihi denonino. His factis et colonus ipse et omnes domestici, qui noctem antecedentem, cum reo (scientes) peregere, exilii tenentur. Causæ huic agendæ citatio etiam adhibeatur, prætor-

¹⁾ B cum suis legit: qviþ, effatum veridicorum.

²⁾ B cum suis legit: oc versc hann þa malino þvi um þingfórna, et eum ab actione de illicita in comitia profectione liberatur.

³⁾ Hunc titulum B cum suis omittit, præter verba initialia: Fiörbaugsgarþ varþar biörg þeirra manna, et quod in sine legitur: eigi varþar eldi þeirra manna.

om, oc se þar heimamenn. Þat er oc stefno söc, oc scal qveþia til XII qviþar goþa þann er sa er i þingi meþ er sottr er, at bera um þat hvart hinn hefir þar verit um nottina aþr iuni eþr eigi, enda scal hann lata bera vetti þat i dom fram, er hann nefndi at því er hann hitti hinn iuni.

Su er veganda biörg sva at varþi, þeim er spurt hafa at lyst var viginu, ef maþr er alinn eþr verit viþ hann samvistum, þar sem þeir deila viþ hann svefn oc mat; en biargraþ varþar eigi viþ laug. Ecki varþar oc eldi þeirra manna viþ laug, er a ohelgum mönnum hafa unnit, oc sva þoat þeir fari a þing helgoþ].

XLI. CAPITULI.

Um þat at selia vigsöc.

¹⁾ [Vigsöc a maþr at selia i hönd öþrom manni, ef hann vill til socnar fullrar eþr sattar, oc scal þa sa fyrir raþa er viþ hefir tekít, sva sem hann se retrr aþili at, oc allar sakir a maþr at selia öþrom manni þær, sem hann vill selldar hafa. En sva scal söc selia at þeir scolo taçaz i hendr, sa er söc tekr oc hinn er sell, oc uefna ser vatta Ila eþr fleiri, at því at aþili selr söc þa hinom, oc qveþa a söc þa, at sökia oc at sættaz a, oc sva allra

que cuius curiam reus sequitur ad dodecadis veridicorum effatum ferendum provocetur, quo decidatur an vulnera inferens antecedentem noctem ibi egisset nec ne? Agens iudicio coram proferri faciat testimonium, quod denominavit, cum vulnerantem in domo supervenit.

Cædem denuntiatam fuisse scientes eo percussori, præstato adjumento reatum sibi solummodo contrahunt, cum eum vel alunt vel ita ei convivunt, ut somnum cibumque eocum participant. Consilia auxiliaria e legum præscriptis pœnam non adferunt. Noxæ expositos homines occidentium alimonia impunis est, in sacrata comitia illi quamvis profecti fuerint.

TITULUS XLI.

De mandanda cædis actione.

Causam homicidii alteri pleno jure vel agendam vel transigendam committere, si quis voluerit, fas est. Causam suscipiens mandatarius tum actoris competentis instar causæ præsit. Quascunqve causas, quis voluerit alteri agendas committere liceat. Modo mox definiendo causa demandetur. Causam suscipiens et mandans manus jungant, duobus pluribusve testibus in id testificandum denominatis, quod actor competens causam hanc — quam definiant —

¹⁾ *Ilmo titulum B cum suis omittit.*

gagna til at neyta, sem hann se retrr
apili at, selr hann söc þa at lögum, en
hinn tekr at lögum.

Frumsök a maþr at taka af manni,
en um allar þær sakir er afgöræz síþan
þa er hann sökiandi þeirra allra oc sel-
iandi öþrom manni, oc þarf hann þa eigi
at taka þær. Frumsök a maþr eigi at
selia sa er handselda söc hefir, nema
hann seli apilia þeim er hanom seldi.
Apilia a þeim at selia sem hann vill oc
nyta þat af því öllu sem hinn hafpi til-
buit sem apili vill.

Hvargi a maþr sva fyrir söcom at
sia at þær comi undir III mann, nenda sa
maþr verþi siukr eþr sarr, er handselda
sök hefir, i þingreiþ eþr a þingi, þa a
hann at selia handselda söc enu hvargi
annars-stadar.

Ef maþr teer söc af manni, oc verþa
þau mejn a, at söc verþr eigi sott fyrir
maþsyniom, þa a apili sialfr at taca til
sacar sinnar, at sökia et næsta sumar
eþtir.

Ef maþr tekr söc af manni, oc vill
hann eigi sökia, oc vill sva onyta fyrir
hinom, oc varþar hanom fiorþaugsgarþ
viþ apilia, oc skal qveþia til IX hua a
þingi, enda a hann sialfr þa söc sina at
sökia, ef qviþr herr hinn sanna at því].

*alteri vel agendam vel transigendam deman-
dat, ut auctoritates omnes, actoris compe-
tentis instar ei adhibeat. Modo legali unus
demandat, alter suscipit.*

*Causam tantum principalem per man-
datum quis suscipiat, sed omnes inde eve-
nientes causas et agendi et alteri deman-
dandi jure gaudeat, nec per mandatum ac-
toris principalis eas suas facere necesse ha-
bet. Causam principalem sibi demanda-
tam nequis tradat, nisi actori competenti,
qui ei tradidit eam reddiderit. Actor com-
petens (tum) causam mandet cuicumque vo-
luerit, et a mandatario primo preparata
pro lubitu adhibeat.*

*Nequis in causis ita versetur, ut ad
tertium deveniant, nisi mandatarius, ad co-
mitia tendens, aut in ipsis comitiis vel mor-
bum inciderit vel vulneribus afficiatur, his
enim casibus, nec alia lege, mandatum
causam submandare ei liceat.*

*Si mandatarius causæ eam agere ne-
cessitatibus impediatur actor ipse compe-
tens causam suam suscipiat et æstate sub-
sequenti agat.*

*Si quis causam alterius suscipiens,
eam, ut reprobetur, agere supersederit in
actorem competentem, exiliū tenetur. No-
vem in comitiis accolæ evocentur. Si veri-
dici mandatarium criminis reum convice-
rint, actor ipse competens causam suam
agendam suscipiat.*

XLII. CAPITULI.

Um þat i hvern dom sakir
scolo coma.

Sakir þessar allar, sem her ero talþar um ¹⁾[vig oc] averk [meþ mönnum], scola coma i þann fiorþungsdom, sem averk hafa i fiorþungi verit. En ef menn beriaz at fiorþunga moti, þa scola ²⁾sakir koma i þann fiorþungsdom, sem buar ero fleiri qvaddir or fiorþungi.

XLIII. CAPITULI.

Um lysingar a varþingum eþr
leiþum.

A varþingum hölgopum eþr a leiþum ³⁾[helgaþum] scola menn lysa [averk oc] sar i þingbrecko, eþr i þeim staþ er menn ero vanir at hafa upsögo, ⁴⁾[cf þar ero eptir XX þingheyendr eþr fleiri]. A engi sar eigo menn at sætaþ fyrir lof fram, þau er þar verþa. Ef menn laupa þar i buþir inn, þeir er a mönnum hafa unnit, þa varþar fiörbaugsgarþ þeim mönnum öllom ⁵⁾er fyrir standa fyrir hinom, ef eigi er a vettvangi, en scoggang varþar, ef a vettvangi er. Ef þeir menn standa fyrir þeim þar er buþ eigo, oc verþr oheilög buþ þeirra manna þa við broti, ef þeir ero heiddir meþ vatta

TITULUS XLII.

De eo cui iudicio causæ in-
ferantur.

Causæ omnes hic memoratæ, de cæde civium vel læsionibus illatis, in iudicium deveniant quadrantis, ubi læsiones evenere. Si in quadrantum terminis acciderit pugna, causæ deferantur in iudicium quadrantis unde plurimi accolæ evocati sunt.

TITULUS XLIII.

De denuntiationibus in comitiis vernalibus vel conventibus promulgationum instituendis.

In comitiis vernalibus et conventibus promulgationum sacratis, læsiones et vulnera sua (qvæ accidunt) denuntient cives in clivo comitali, vel loco ubi promulgatio fieri solet, modo viginti pluresve adsint soripetæ. De vulneribus ibi illatis præter veniam transactio ne fiat. Si læsiones aliis inferentes in tabernacula ibi confugerint, exilium luant quicumque eos, sed non in rei gestæ loco protegerint, quod in rei gestæ loco factum exilio puniatur. Si tabernacula habentes eos protegerint, tabernæ eorum demolitioni obnoxie sint, simodo testibus adhibitis decedere postulantur. Ad locum rei gestæ proxime habitantes, et

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: þær, illæ (x: causæ).*

³⁾ *B cum suis omittit: helgaþum & averk oc.*

⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁵⁾ *B cum suis legit: er fyrir þeim standa, (sensu eodem).*

fragöngö 1) fra huþ. Þa scal bua qveþia er næstir bua vettvangi, þeirra manna er eigi se 2)[þar] averk kénd.

XLIV. CAPITULI.

Um þat, ef menn vinnaz a i þingföör.

Þar er menn laupaz til 3) eþr verþa vegnir i þingföör, oc er rett 4)[þar] at lysa fyrir buum IX, ef þeir ero þar sva til eþr fleiri 5) þeir er hann hyggz at eigi myni þar at averkom sannir a þeim vettvangi, oc þeim se eigi þar averk kénd. Enda er rett at lysa fyrir vettvangsbuum V, þeim er rettir se i IX bua qviþ 6) at leiþar lengþ. Sa er hinn IIIði costr a þingi helgaþo at lysa at lögbergi, ef þat er sva ner alþingi at hann fær þar lyst fyrir IIIo sol. Þeirri söc scal stefnä 7) at heimili þess er sottr er eþa þar ella er hann heyrir a sialfr, 8)[ef hann vill a þvi þingi sökia], oc qveþia til IX vettvangsbua a þingi. Enda er þar rett at maþr stefni fyrr, en hann lysi frumlaup eþr averk 9)[a hendr manni].

læsionum illatarum reatu non insimulati accolæ (in veridicos) evocentur.

TITULUS XLIV.

De comitia petentium læsionibus reciprocis.

In profectioe comitali, si aggressiones vel cædis acciderint novem accolis coram, si tot pluresve adfuerint denunciare fas est, iis scilicet, quos in illo rei gestæ loco nec læsiones intulisse nec earum insimulatos esse (denuntians) opinatur. Qvinque ad locum rei gestæ proxime habitantibus, et novem accolis, veridicis distantie respectu juste annumerandis, coram denunciare etiam fas est. Tertio facultas datur ad rupem iurisdicundi in comitiis sacratissimis denunciare perfuncti, si tam prope ad comitia generalia acciderit læsio ut ante solem tertium ibi denunciare possit. Hac in causa dica in rei domicilio manifestetur, vel ubi ipse exaudivit, si in iisdem comitiis agere voluerit alter. Ad locum rei gestæ proxime habitantes accolæ novem in comitiis evocentur. Ut aggressionem vel læsionem nondum denunciatis dica reo manifestetur fas est.

1) Pro: fra huþ, B cum suis legit: aþr, antea.

2) B cum suis omittit: þar.

3) B cum suis interponit: eþr saraz, vel vulnera.

4) B cum suis omittit: þar.

5) Pro: þeir er — averk kénd, B cum suis legit: þeir er hann hyggz at eigi muni lagalestir kéndir a þeim vettvangi, quos criminum lege

defuitorum in eo rei gestæ loco commissorum non argui posse opinatur.

6) B cum suis interponit: allir, omnes.

7) B cum suis interponit: heiman, domo.

8) B cum suis omittit: ef hann — sökia.

9) B cum suis omittit: a hendr manni.

Ef lyst ero averka hendr manni at lögbergi, þau er i þingför hafa görz, oc se maþr a þing cominn þa, sa er a hönd er lyst, oc a hann eigi þa lengr þingvært. Hann skal fara af þingi samdögrs er lyst er a hönd hanom. ¹⁾[Nu ferr hann eigi sva i brot, oc varþar hauom þat siörbaugsgarþ. Söc þeirri skal stefna at lögbergi oc qveþia til IX heimilis bua a þingi þess er sottr er]. Þess er oc kostr at lysa þar söc þa ²⁾at lögbergi oc sökia et sama sumar oc qveþia vetvangs-bua ³⁾[IX] til, ef raþrum er at þvi, aþr domr fari ut [til saka].

XLV. CAPITULI.

Um alþingis averka.

⁴⁾Ef menn vinnaz a alþingi, þa skal qveþia til ⁵⁾bua qviþar, i þær buþir III, sem næstar ero ⁶⁾[þvi er averk görþuz] þeirra buþa, er þo se III menn rettir i hverri at tengþum, oc skal eigi qveþia i sutara buþir, ne sverþskriþa buþir, ⁷⁾[ne truþa, ne göngomanna, oc i engar þær buþir er færi menn se i enn V]. Þa menn

Si ille, cui læsiones imputantur, in comitia pervenerit tempore, quo læsiones in itinere comitali factæ ad jurisdictionem ei denuntiatione inferuntur, in comitiis se tenendi pacem ne amplius habeat. A comitiis discedat eodem, quo fiebat denuntiatio die vel nocte; si non ita discesserit, exiliûm luat. Hac in causa citatio ad jurisdictionem rupem manifestetur, novem ejus in quem agitur domicili accolis in comitiis evocatis. Hanc causam tandem ad jurisdictionem rupem denunciare liceat, eadem æstate agendam, novem circa locum rei gestæ accolis evocatis, si hoc, iudices anteqvàm ad causas decidendas ex-eunt, opportunitas temporis concesserit.

TITULUS XLV.

De læsionibus in comitiis generalibus, illatis,

Si in comitiis generalibus confligaverint foripetæ, accole veridici e tribus illis ad locum, in quo læsiones accidere, proxime sitis tabernaculis evocentur, ubi tres saltem propinqvitatibus respectu juste veridicis annumerandi viri in singulis adsint. E tabernis cerdonum, gladiatorum, mangonum vel mendicorum veridici haud evocentur, nec e

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: a þingi, in comitiis.*

³⁾ *B cum suis addit: a þingi, in comitiis; sed omittit: IX, et: til saka.*

⁴⁾ *B cum suis incipit: þat er mælt, legibus cautum est.*

⁵⁾ *B cum suis legit: þo þa qviþar, veridici tabernarum.*

⁶⁾ *B cum suis omittit: þvi er averk görþuz.*

⁷⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

scal fyrst qveþia er buþir eigo, ef þeir
ero rettir ¹) at tengþum, oc þa fyrst þeirra
er mest eiga i buþ, ²) ef eigi þarf fleiri
enn þa at qveþia, þa scal qveþia aþra
höendr ³) or buþ, ef þess þarf, oc se þeir
rettir. ⁴) [Nu ero þeir eigi rettir eþa
þarf fleiri], þa scal qveþia gripmenn, ef
eigi vinnr ⁵) [[þavrf] ella.

XLVI. CAPITUL.

Um þat, hve lysa scal alþingis
averka.

Um averk-öllum oc um frumlaup, ⁶) oc
um þann lagalöst allan, er menn göra a
þeim vetvangi, er menn fa sar a alþingi,
oc scal þær sakir allar lysa at lögbergi,
enda scal ⁷) buaþvifr umi scilia.

Þar er menn verþa qvaddir ⁸) bua-
þvifar a alþingi, oc hafa þeir eigi af
hendi leyst qvifona, þa ero þeir scildir
at fara til þings et næsta sumar eptir,

qualicunqve alia paucioribus, quam quinque
viris habitata taberna. Tabernarum do-
mini, modo quoad propinquitatem justi pri-
mum evocentur, et eorum primi, qui maxi-
mam habent tabernarum partem, si plures
quam eos evocare non necesse sit. Cæteri
in taberna habitantes coloni, modo juste se
habeant, et necesse sit, deinde evocentur.
Qui si non habiles fuerint vel plurimum opus
sit, operarii evocentur ad veridicorum nu-
merum expleandum.

TITULUS XLVI.

De modo, quo læsio in comitiis
generalibus illata denuntiatur.

Quoad læsiones omnes et aggressiones, ut
et cujuscunqve generis facta illicita in eo
rei gestæ loco commissa, ubi vulnera in
comitiis generalibus inferuntur (observan-
dum), quod causæ inde oriundæ ad juris-
dicundi rupem denuntientur, sed accolæ
veridici de iis dispiciant.

Si veridicorum effati in comitiis ge-
neralibus postulati hoc non præstiterint,
æstate proxime subsequenti ad comitia ire

¹) B cum suis legit: i qvöþ, inter veridicos
(justi).

²) B cum suis legit: ef eigi þarf alla, si non om-
nium opus sit.

³) Omissis: or buþ, B cum suis legit: ef eigendr
ero eigi rettir, si domini tabernarum non juste
evocantur.

⁴) Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁵) B cum suis omittit: þavrf.

⁶) B cum suis addit: oc um röþ.

⁷) B cum suis legit: buþavjfr, veridici e ta-
bernis evocati.

⁸) B cum suis legit: buþavjfar, tabernæ veri-
dicorum effati.

jafut sem þeir ¹⁾[buar] er heiman ero
qvaddir [þingreiþar].

Ef maþr deyr or sarum þeim er hann
feck ²⁾a alþingi, þa er rett at lysa fyrir
buum V ³⁾[vig þat], þeim er næstir ero
þar sem hinn andaz.

XLVII. CAPITULI.

Um þat, hverir scogarmenn ero
gildir a III merkr.

Ef maþr verþr sekr um vig þat er hann
vegr a alþingi, þa er sa ⁴⁾[scogarmaþr]
gilldr III merkr lögaura. Sa maþr scal
annarr sva gilldr er menn brennir inni
⁵⁾[til bana oc verþr sekr um þat]. Þriþi
er þræll ⁶⁾[eþr lögsculdar-maþr] sa er
vegr at drottni sinom eþr drotningo eþr
at hörnom þeirra eþr at fostrom. Fiorþi
er morþvargr ⁷⁾[sa er menn hefir myrþa].
En allir scogarmenn aþrir þa ero gilldir
VIII aurom.

XLVIII. CAPITULI.

Um þat, at kiosa mann til
veganda.

Þar er menn verþa um vig sekir, þa scal
sökiandi kiosa mann til veganda, ⁸⁾eþr

¹⁾ B cum suis omittit: buar & þingreiþar.
²⁾ B cum suis legit: þar, ibi.
³⁾ B cum suis omittit: vig þat.
⁴⁾ B cum suis omittit: scogarmaþr, sed legit:
maþr, ille.

non minus tenentur, quam accolæ, qui, ut
ad comitiã eant domo evocantur.

Cum quis vulneribus in comitiis gene-
ralibus ei illatis conficitur, cædem commis-
sam qvinque ad locum, ubi cæsus emorie-
batur proxime habitantibus accolis coram
denuntiare fas est.

TITULUS XLVII.

De proscriptis, quorum capita tri-
bus marcis emuntur.

Cum quis in comitiis generalibus commissæ
cædis nomine condemnatur illius proscripti
cædis tribus lege definitarum mercium mar-
cis compensetur. Secundus cujus caput
eodem emitur pretio ille, qui incendio nefa-
rio homines conficiens condemnatur. Ter-
tius est servus vel per legale debitum alicui
addictus, qui dominum suum dominanve,
eorum liberos vel alumnos occidit. Quar-
tus est sicarius cæde furtiva homines con-
ficiens. Omnium cæterorum proscripto-
rum capitibus octo uncie imponuntur.

TITULUS XLVIII.

De modo occisorem definiendi.

Ubi quis ob cædem commissam condem-
natur, agens (vel iudicio coram) vel in

⁵⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.
⁶⁾ B cum suis omittit: eþr lögsculdarmaþr.
⁷⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.
⁸⁾ B cum suis addit: at domi, iudicio coram.

at sætta mali, fyrir sáttar-mönnum, þann er hann vill, þeirra manna er at vígi voro, oc skal hann i þess att telia til sacbota, enda a hann þar ruþningar víþ þann mann. En ef ¹⁾sókiandi górr eigi kiosa ²⁾[mann til veganda], oc telr hann eigi þar þá til sacbota, ne til ruþninga.

XLIX. CAPITULI.

Um morþ.

³⁾ Ef maþr myrþir mann oc varþar þat scoggang. En þa er morþ, ef maþr leynir ⁴⁾[meira lut manna i repp], eþr hylr hræ ⁵⁾[til launar], eþr gengr eigi i gegn, ⁶⁾[enda hefir sa er myrþir er ecki til saka górt, sva at hann felli fyrir þvi oheilagr, oc sva þot hann veri sekr].

⁷⁾ Stefna scal manni um morþ oc qveþia XII qviþar goþa þann er sa er i þingi meþ er sottr er. Rett er oc at qveþia heiman IX heimilis-bua þess er sottr er, oc lysa sóc a þingi þvi er hann hefir bua til qvadda. Hinn er costr hinn Illþi at ræum fundnom, ⁸⁾at qveþia IX

transacione causæ coram transactoribus occisorem constituat, quemcunqve voluerit eorum, qvi cædi (foventes) adfuere, qvo facto hujus familiæ multas homicidii exigat, et ejus respectu rejectiones (testium, veridicorum et judicum) faciat. Qvodsi agens occisorem non definierit, nec multas inde capiat, nec rejectiones ejus respectu instituat.

TITULUS XLIX.

De homicidio clandestino.

Cæde furtiva aliquem conficiens proscritionis tenetur. Cædis furtiva habeatur, si occisor majori pagi incolarum parti cædis notitiam subduxerit, vel corpus mortuum occultaverit ne inveniatur, vel non confessus fuerit, dummodo cæsus nequid tale commiserit, ut ideo neci jure expositus sit, quamvis condemnatus fuerit.

De cæde furtiva citatione adhibita in jus vocandum est, prætorqve ejus curiam sequitur reus dodecadis veridicorum effati postuletur. Novem ejus in quem agitur domicilii accolæ domo evocare, et in comitiis ad quæ accolæ evocavit causam denuntiare etiam fas est. Tertia agenti optio defertur cadavere reperto novem accolæ

¹⁾ *B cum suis legit: hann, ille.*

²⁾ *B cum suis omittit: mann til veganda.*

³⁾ *B cum suis incipit: Þat er mælt, Leges definiunt quod &c.*

⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁵⁾ *B cum suis omittit: til launar.*

⁶⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁷⁾ *B cum suis addit: Þat er mælt, lege cautum est quod.*

⁸⁾ *B cum suis legit: at qveþia bua fra ræum oc lysa sóc a þingi, accolæ circa cadavera evocare causamqve in comitiis evocare.*

bua heimán þá þan frá er ræ funnuduz, en lysa söc a þingi.

¹⁾[Þat er oc um sar eþr ben eþr drep þau er þar fylgia morþino, þa er þar costr at qveþia vetvangsbua IX heimán, oc lysa söc a þingi, oc stefna heimán, oc sökia sem aþrar vigsakir.

Ef siaendr eþr segiendr ganga annan veg at eins frá vigi, þeir ero karlar, en eigi konor, þa scal vegandi lysa vigi a hönd ser, oc qveþa a fyrir nockórum niðnom lögfavstom, oc þo er rett at hann segi einom lögfavstom karlmanni hvar fundr þeirra varþ, oc nefna hann, oc er þo rett at hann scyri þat eigi meirr, en hann segiz bani hins, ef hann geck af dauþom nianni. Hann scal lyst hafa sam-dögris, ef hann ma. En ef hann ma eigi sva geta lyst, þar er hanom se ohætt, þa scal hann lysa, sem hann ma fyrst.

Ef þar er aþili mals viþ, sem maþr er veginu, þa scal hann föra lik þat til kirkio. Nu er hann eigi þar, þa scolö lagsmenn ens vegna. Nu mega þeir eigi, eþr er sa einn hia þar er at hanom ya, þa scal hann hylia hræ grioti, eþr torfi, eþr klæþum, eþr snæ, ef eigi er annat

domi, ubi cadaver inveniebatur evocare, causamque in comitiis denuntiare.

Quoad vulnera, tam simplicia quam lethalia, ictusque cædi furtive conjunctos liceat novem locum rei gestæ circumcirca habitantes accolâs domo evocare, causam in comitiis denuntiare, domo citare et homicidii actionum instar agere.

Si spectatores, denunciatoresve — viri non mulieres — in alterum tantum latus a cæde decesserint, occisor cædis autorem sese confiteatur, idque quibusdam sui juris audientibus declaret. Fas est, ut uni tantum sui juris homini, ubi alterum, quem nomine nominet, congressu fuisset denuntiet. Ut sese alterius occisorem, si eum mortuum dereliquit, profiteatur sufficit, alius circumstantias quamvis non ulterius declaraverit. Eodem die vel eadem nocte (ac cædes committebatur), si ei possibile fuerit, denuntiationem instituat. Quod si tali modo, ubi securus agit, denuntiare non possit, denuntiationem instituat, quam primum adest occasio.

Si actor competens, ubi quis interficitur adfuerit, corpus inanimum ad sacras cædes delatum curet. Qui si non adfuerit socii cæsi (ita faciant). Qui si non potuerint, vel occisor solus adsit, mortuum ille vel lapidibus vel cæspite vel vestimentis vel nive, si nihil aliud ad manus habuerit te-

¹⁾ Reliquum tituli B'cum suis omittit.

til. En ef eigi er hult fyrir dyrom eþr fuglum, þa skal qveþia IX vetvaugsþua heimán, oc varþar þat siörbaugsgarþ.

Scoggangr varþar manni, ef hann vegr karlmann eþr kono, hvart sem menn ero yngri eþr ellri, þeir sem vegnir ero, Nu atti kona su ser huanda er vegin verþr, þa a verr hennar tvitylptar haug or gialdino, þo at hann eigi börn með henni. Jamsek verþr kona, sem karlmáþr, ef hon vegr karlmann, eþr kono, eþr vinnr a, oc sva er um öll laga afbrigþi mælt.

Ef sar ero lyst a hönd manni, oc göriz þat at beniom, þa skal ben lysa a hendr inom savmom mönnum, sem sar var a hendr lyst, enda er þa oc rett at lysa öþrom mönnum a hendr, oc þo þeim einom er a vetvangi hafa verit.

Ef aþili er utanförþungs víþ vig, þa er þat er vegit, þa skal hann hafia up för sína a enom næsta manafi, er hann fregn, oc hafa lyst fyrir IIIo sol, þa þan fra er hann kom til vettvangs, oc skal hann fylgia lata frumlaup lysingo, ef þat hefir þar verit].

get. Qvodsí corpus demortuum non ita ab animalibus et avibus absconditum fuerit, novem locum rei gestæ circumcirca habitantes accolæ domo evocentur, et exilli pænami reus luat.

Proscriptionis tenetur quicumque alterum occiderit, cæsus sive vir, sive femina, sive junior, sive adultior fuerit. Si uxor interfecta maritum habuerit, maritus ejus, quamvis hæcum liberos non habens, annulum bis duodenarium de homicidii multa capiat. Mulier si virum feminamve occiderit, sibi pænami contrahit, et de omnibus in leges commissis delictis eadem regula ubique valeat.

Si vulnera, quorum autor quis declaratur, lethalia fuerent, vulnera lethalia iisdem ac plagæ prius imputentur. Tum etiam fas erit aliis imputare, iis tamen solummodo, qui in loco rei gestæ versabantur.

Si homicidii actor competens cæde commissa in alio quadrante versatus fuerit, proximo postquam de ea certior factus est senimense itus ingreditur, et ante solem tertium ad locum rei gestæ quum pervenit, denuntiatione perfungatur. Aggressionis, si adfuerit, in denuntiatione etiam mentionem faciat.

II.

M

L. CAPITULI.

Um þingferðir þeirra manna er þen eþr sar erð rett lyst a hendr.

¹⁾ [Ef þeir menn fara a þing helguþ er sar eþr þen ero rett lyst a hönd, oc varþar þeim þat siörbaugsgarþ, enda verþa mal þeirra onyt öll þau er þeir fara þa meþ eþr ero aþiliar at. Nu fara þeir sumir til þings enn sumir ero heima, oc er þo vig eþr sar lyst a hendr hvaromtveggjom, þa sekiaz þeir hvarirtveggjom, ef frumlaup berr a hendr þeim er heima sitia. Ef sa maþr er þar a þing kominn, er ser fær þann biargvif, at þeir vissi hann osannan at averkom, oc veri fyrir þær sacir lyst a hendr hanom at þeir villða glepia þingferð hans, en eigi af þvi at þeir hygþi hann at söcom sannan, oc versc hann þa þeirri sðe um þingreiþina, þoat hinn hafi þar vatta þa er at voro nefndir, þa er hann lysti sar eþr þen].

LI. CAPITULI.

Um sar.

²⁾ [Þat ero sar er þar blöþir sem akom, en drep, ef annarsstaþar blöþir. Lysa

TITULUS LI.

De eorum in comitia profectione, qui cædis vel vulnerum graviorum jure insimulantur.

Si in comitia sacrata venerint, qui vulnerum vel simplicium vel lethalium reatu jure insimulantur, exilium eo nomine luant, et causæ omnes quas ibi adferunt, vel quarum actores competentes sunt, reprobantur. Quod si vulnerantium quidam in comitia iverint quidam domi remanerint, sed utriusque vulnerum illatorum vel cædis commissæ autores prædicantur, utriusque condemnentur, si modo domi remanentes aggressionis reos esse probetur. Si quis horum in comitia delatus veridicorum effato excusatorio probare possit, accusatores quidem a læsionum reatu eum immunem agnovisse, sed harum crimine eum insimulasse eo consilio, ut profectionem ejus in comitia inhibeant, non quod criminis illati sortem eum opinassent, tum ab illicitæ in comitia profectionis crimine absolvitur, alter quamvis testes cum plagæ vel vulnera lethalia denunciavit denominatos in præsto habuerit.

TITULUS LI.

De vulneribus.

Vulnus dicitur cum e loco læso sanguis promanat. Si alibi sanguis prosilierit, ic-

¹⁾ & ²⁾ Hunc titulum B cum suis omittit.

scal jafnan, hvart sem ero en meiri sar epr minni. Þat varþar fiörbaugsgarþ, ef maþr fylgir þeim mönni at sino raþi, er hin meiri sar eþa ben ero a höud lyst. Þau ero in meiri sar, ef maþr er heilundi eþr holundi eþr mergundi. En þa er maþr heilundi, er köra kennir inn til heilabasta, þa er maþr holundi, er köra kennir inn til hinnunnar eþr i hol, en þa er mergundi er köra kennir inn til mergiar. Þat er oc jafnt hvart sem maþr görr eigi lysa eþr lysir hann rangt.

En ef maþr hefnir sin a öþrom vetvangi, en til hans var laupit a, oc bregþaz þeir frumlaupom við, þa scal qveþia hvaratveggio vetvangs-bua heiman. En þat er vetvangr er örscotz lengþ er a alla vega, þaþan fra er þeir funduz fyrst oc liopuz til, oc sva er þoat þeir vinniz a i husom inni.

Örscotz hælgj er nu tvaþ hundroþ lögfafma XII röþ a slettum velle].

LII. CAPITULI.

Um averka a þingom eþa leiþum.

¹⁾[Sitir maþr retti sinom, ef hann er

tus nomine venit. Vulnera sive graviora sive leviora semper denuntientur. Exilium luat quicumque ei ultro se adjungit, qui vulnerum graviorum vel lethalium autor denuntiabatur. Graviora dicuntur vulnera, cum quis vulnere encephali vulnere cavitatis vel vulnere medullæ afficitur; vulnus encephali illatum est, cum apertura ad tunicas encephalia transit; vulnus cavitatis, cum usque ad membranulam cavitatis vel in cavitatem fissura adest. Vulnus medullæ, si scissura medullam tangerit. Peridem est sive quis denuntiationem (vulnerum) vel cædis neglexerit sive falsam susceperit.

Si quis in alio rei gestæ loco, quam quo ipse adoriebatur, sese ullus fuerit, et partes pugnantès aggressiones ita quasi alternant, utrumque rei gestæ locum circumcirca habitantes accolæ evocentur. Locus rei gestæ dicitur spatium per jactum teli undiquaversus a loco, unde partes primum convenientes aggrediebantur, definitum. Pugna quamvis in domo acciderit peridem est.

Spatium, teli jactu definitum, jam in æqva planitie duodecem decalarum ducenti origias legales efficere statuitur.

TITULUS LII.

De læsionibus in comitiis vel conventibus promulgatoriis.

Jure suo cadit, qui scienter prandit vel

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

visitandi at verþi eþr at virþi víþ þann er drap hann eþr görir hann ranglyst].

Ef maþr drepr mann eþr sörir a þingom ¹⁾[eþr a leiþum helgaþum oc varþar þat scoggang, enda eykz þar retrr maunz halfo. Nu vill maþr hefna sin, en hinn er a hanom hevir unnit er laupinn i buþ inn, oc standa menn þar fyrir hanom, þa scolo þeir er eptir sökia heiþa þess at þeir megi ganga inn i þupina. Nu vilia hinn þat eigi oc standa fyrir, oc varþar þat sírbaugsgarþ, ef eigi er a vetvangi, en scoggang ella, enda er buþin oheilög, nema þeir vildi sva scilia þa at sa hafþi laupit er þa er vauluta. Þa scal þu qveþia er þar þu næstir þingino, ef eigi ero þeim averk kend. Nu drepaz menn eþr sær az eþr vegaz a alþingi oc eykz þa halfo retrr þeirra manna er a er unnit, enda varþar eigi at menn standi þar fyrir mönnum]. Nu verþr maþr veginn a alþingi eþr omali eþr oviti af averkom, þa er sa karlmaþr ²⁾[fulltíþi] sakar þeirrar aþili, er scylldastr er þar a þingi, ³⁾[ef sa er þar a þingi næsta bröþri eþr nanari, en þviat eino firnari, ef hann er retrr aþili, oc er engi heima scyldari fulltíþra manna. En ef engi er þeirra a þingi eþr vilia þeir eigi sökia, þa scal goþi þa meþ söc fara er sócnar

conversatur eocum, qui ictu eum affectit, vel si falsam susciperit denuntiationem.

Si quis in comitiis vel conventibus promulgatoris sacratis alterum vel percutierit vel vulneraverit, proscriptionem luat, et cuiusvis jus in duplum ibi adaugeatur. At læsus sese vulcisci capit, vulnerans vero fuga in tabernacula se recipiens ab aliis protegitur; tum eum insequentes tabernaculum intrandi licentiam postulent. Quod si propugnatores inhibuerint, exilium luan, si res extra loci rei gestæ terminos agitur, sin minus proscriptionem sibi contrahunt. Tabernaculum destructioni expositum sit nisi propugnatores pugnantibus intercedere voluissent, et fugiens partes inferiores obtinuerit. Ad comitia proxime habitantes nec læsionum illatarum autores habiti, accolæ evocentur. In comitiis generalibus siqui ictu percussi, vulneribus affecti vel interfecti fuerint, omnium qui læduntur jus in duplum adaugeatur, et protectio ibi impunitis erit. Si in comitiis generalibus homicidium commissum fuerit, vel loqvela sanave mente læsus destituitur vir adultus, læso in comitiis præsentium propinquitate proximus causam jure suscipiat, in tertio (nempe lineæ collateralis æqualis) vel propinquiori gradu eocum conjunctus, si quis talis adfuerit; remotior tantum, si actor

¹⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

²⁾ B cum suis omittit: fulltíþi.

³⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

apili er i þingi meþ, hvart sem maþr er
 reginn eþr omali). Nu verþa averk ¹⁾ a
 alþingi ²⁾ at þinglausnom, þa er menn
 hregþa tíðlldum sinom, oc er þa eigi
 seylt at föra dom ut, ³⁾ [nema vili, enda
 er rett at beiþa doms ut, meþan eigi er
 upsagt misseristal. Eu ef at öþro þingi
 er sott], þa skal hua qveþia ⁴⁾ þa er
 næstir hua þingvelli, þeirra manna er
 rettir se ⁵⁾ at hörum.

LIII. CAPITULI.

Um þat, ef maþr særir sic sialfr.
⁶⁾ [Þat ef mælt at þar er maþr verþr
 sarr, at hann skal nefna vatta at sarom
 sinom, oc syna þeim hvariom sarom hann
 er sarr. Vetvangsbuar scolo scilia hver-
 iom sarom hann var sarr, ef eigi varo
 vattar at nefndir.

Ef maþr sörir sic sialfr fyrir önd-

*fuerit competens, nec domi (in tribu) adul-
 torum quis cognatione propinquior existat.
 Si talis quis in comitiis non adfuerit, vel
 praesens quamvis agere recusarit, praeter
 cuius curiam agens competens sequitur ac-
 tione fungatur, sive laesus interentus, sive
 loqvendi facultate destitutus sit. At in
 foro generali, comitiis solutis, cum taber-
 nacula sua foripetæ solvunt, læsiones in-
 feruntur, tum judicia instituire (praetores)
 non tenentur nisi voluerint; sed computo
 semestrium nondum promulgato judicia in-
 stituta postulare liceat. Si in comitiis sub-
 sequentibus actio instituat, accolæ evo-
 centur ad campum comitalem proxime ha-
 bitantes, qui nempe propinquitatis respectu
 juste se habent.*

TITULUS LIII.

*De eo, si quis propria sese vul-
 neraverit manu.*

*Legibus cautum est vulneratum testes de
 vulneribus suis denominare debere, quæ
 etiã qualia sint singulis eorum exhibeat.
 Quibus affectus sit vulneribus locum rei
 gestæ circum circa habitantes accolæ dispi-
 ciant, si testes nulli denominati fuerint.*

Si quis nulla adactus necessitate vel

¹⁾ B cum suis interponit: meþ mönnon, inter cives.

²⁾ Pro: at þinglausnom — tíðlldum sinom, B cum suis legit: er minæli ero uppségþ, novellis jam promulgatis.

³⁾ B cum suis omittit, quod uncis tenetur.

⁴⁾ B cum suis addit: um þat mal, ea de causa.

⁵⁾ B cum suis addit: at sculdeleiom, et legit: oc at hreyrum, conjunctionis & propinquitatis respectu.

⁶⁾ Hunc titulum B cum suis omittit.

kost, eþr lætr hann annan mann sera sic, oc varþar þat siörbaugsgarþ, enda er hann eigi þa öll til doms, heldr en aþr, eþr hans lagsmenn þoat hann vildi til þess breyta. Ecki varþar þat viþ lög þoat maþr lati liosta sic, ef hann vill].

LIV. CAPITULI.

Um vigs-bötr.

¹⁾ Ef maþr verþr veginn oc ero þeir karlar erfingiar hans er eigi ero fulltípa, eþr konor, þa ero þangat ruþningar allar viþ þa, enda eiga þeir fe þat allt sem a tekz. Moþir a þriþiung or vigsbotum eptir börn sin scirborin, viþ föþor oc broþr samfepra ens vegna.

ipse sese vulneraverit vel alium sese vulnerare fecerit exilio puniatur, nec ad latam usque sententiam eum magis, quam antea (de aliis vulnerantibus definitur) alere liceat, neque socios eos, quamvis hoc ille intenderit. In leges commissi criminis nemo tenetur, quamvis sibi, si optaverit, colaphum ab alio infligi fecerit.

TITULUS LIV.

De multis homicidiis.

Cæsus si hæredes reliquerit viros non adultos vel fæminas eorum respectu rejections omnes instituendæ sunt, et omnes cædis commissæ multas illi capiant. Mater cum patre cæsi vel fratre de patre concurrrens de liberis suis ingenuis occisis tertiam multarum partem capiat.

¹⁾ *In codice B & cæteris eum secutis sequentia huic titulo respondere videntur: Bötr allar un vigsacar eigo arfðöomenn, hvarr sem þeir ero karlar eþa konor, hvergi er söc söcir eþa hvergi sem aþili er, oc er sa retrr sclandi er retrr er sökiandi. Moþir a þriþiung af vigsbotum eptir börn sin scirborin, viþ broþr samfepra ens vegna, oc sva a hon þriþiung retta-fars un dötr sinar viþ broþr samfepra. Ef annarr maþr sökir rettafars söc enn aþili, af því at hann þickiz aþili vera, en aþili gefr því engi gaum at, at hana hyggj annan aþilia vera enu sic, oc scal þa aþili eignaz þria luti sattar, en him siörþiung er sotti. Nu þarf hann at leggja fe til söenar eþr til lifs, oc scal þar af satt tiltaca, en þeir scipta öþro meþ ser. Nu veit sa er söcir at hann er eigi aþili, þa a hinna heimting til allar sattar, slicrar sem görr var; Multas omnes de cæde commissæ hæredes sive viri, sive femine capiant, quicunque tandem causam*

egerit vel actor competens fuerit. Juste causam alteri agendam mandat, qui ipse eam iuste agit. Mater cum fratribus cæsi ex patre concurrrens tertiam, ejus liberis cæsis, multæ partem capiat. Filiabus ejus violatis tertiam juris personalis læsi multam, cum fratribus ex patre concurrrens referat. Si alius, quam actor competens, pro actore competente sese gerens, causam de jure personali violato egerit, quod actor competens, alium actorem competentem esse ratus, non attendit: actor competens tres multæ definitæ partes referat, agens vero quartam. Qui si pecunias vel actioni vel ad auxilia comparanda impendere, necesse habuerit, hæ multiciis bonis primum detrahantur, reliquum inter se dividant. Quodsi agens sese actorem competentem haud esse cognoverit, tum alter pecunias multaticias omnes, quantæ constituebantur, sibi vindicandi jus habeat.

Par er kona a at taka vigsbötr, eþr
sa maþr er eigi a at sökia sakir sínar, þa
a aðili vigsakar þriþjung vigbota.

LIV. CAPITULI.

Um þat, ef maþr lyst ross undir
manni.

¹⁾ [Ef maþr lyst ross undir manna oc
varþar þat förbaugsgarþ, ef qvifr herr
þat at hann vildi manninn drepa, þoat
hann baldiz a baki.

Ef ross þau föra mann af baki er
annarr maþr ferr með, eþr fellr hann
fyrir þeim, þoat hann gangi eþr standi
aþr, þa varþar förbaugsgarþ þeim er
meþ ross ferr, en scoggang, ef hanom
blöpir eþr lemr hann, oc scal qveþia til
IX bua a þingi þess er sottr er, um þær
sakir allar. En ef maþr fær hana af
rossum, þa scal heiman qveþia bua].

LVI. CAPITULI.

Um vapna abyrgþ.

²⁾ [Sa maþr abyrgiz vapn er uppfestir.
Nu föra aþrir menn síþan vapnit, oc
abyrgiaz þeir þa er föra, nema menn

*Ubi fæminæ vel cui alii causas suas
agere inhabili homicidii multas capere com-
petit, homicidii causæ actor competens ter-
tiam homicidii multarum partem capiat.*

TITULUS LV.

*De eo, si quis equum, quo alter
vehitur, verberaverit.*

*Si quis equum cui aliquis insedit verbera-
verit, exilium luat, simodo veridici proba-
verint eum hominem eqvo vectum ferire vo-
luisse, hic quamvis in dorso equi se conti-
nere possit.*

*Si equi quos alter ducit aliquem eqvo
insedentem in terram arietaverint vel hic,
quamvis antea iens vel stans, eorum causa
in terram præciderit, eqvos ducens exilium
luat, sed præscriptionis tenetur, si e lapsu
sanguis promanaverit vel ille contusus fue-
rit. De omnibus hisce causis novem ejus
in quæ agitur accolæ in comitiis evocentur.
Si equi mortem intulerint accolæ do-
mo sunt evocandi.*

TITULUS LVI.

*De obligatione damnnum armis il-
latum præstandi.*

*Arma suspendens periculum eorum susti-
neat. Quod si alii arma postea transtule-
rint, transferentes damnnum inde enatum in*

¹⁾ Hunc titulum postea in titulo LXXIX legimus.
B eum hic omittit.

²⁾ Hunc titulum B eum suis omittit.

rati a eþr hrindiz a, þa abyrgiaz þeir er rinda].

LVII. CAPITULI.

Um averka a þingom.

1) [Ef maþr sakir mann a scap-þingi hælgaþu, oc scal eigi sættaz a þott in minni sar se, en þo eigo þeir þingreit, hvarirtveggjo a þvi þingi. Allar sakir þær sem i þingmarki göraz, scal lysa i þingbrecko oc metze at öllo þat er i þingmarki er aflaga gört, sem þat væri a þingvellinom sialfom].

LVIII. CAPITULI.

Um saka tilbuning.

2) [Sakar þær allar, sem verþa meþ mönnum er rett at sökia a alþingi, enda er rett at sökia a herapsþingom; hvart sem þat er a fiorþunga þingum, þa er þau ero höfþ oc fiorþungsmenn allir eiga þar saman soenir, enda er rett a varþingom þeim öllom er aþilar ero allir samþinga, oc sva þeir menn allir er fyrir södom ero hafþir.

Averka mal þau öll er einir velvangsbuar eiga um at scilia, ero þviat eino rett til varþings at bua, ef þeir

ad recipiant, nisi alii in ea vel prouerint vel impugnantur, tum enim protrudentes periculum sustineant.

TITULUS LVII.

De læsionibus in comitiis illatis. Si quis in comitiis ordinariis et sacratis alium vulnere affecerit, de hoc quamvis leuiore transactio ne fiat, sed in iis comitiis tum utriusque in iudicio standi personam habeant. Causas omnes intra terminos fori ortas in clivo comitali denuntietur, et quicquid intra terminos comitiales delicti committitur, ut in ipso campo comitali admissum fuisset habeatur.

TITULUS LVIII.

De actionibus causarum instituentis.

Cujuscunque generis causas inter cives ortas in comitiis generalibus agere fas est, sed eas in comitiis tributis etiam agere liceat, sive in comitiis quadrantis (in tribu) ubi hæc instituantur, omnesque quadrantis incolæ ad causas agendas eo conveniant, sive in comitiis vernalibus, ubi omnes actores omnesque incusati eandem toparchiam sequuntur.

Causas omnes de læsionibus, et ab unicis tantum rei gestæ loci accõlis decidendas, ad comitia vernalia, ea solum-

1) & 2) Hunc titulum B cum suis omittit.

menn ero allir a því þingi þingfastir, er fyrir söcom eiga at raða, oc aþiliar ero, eþr leggja leyfi sitt til ella, at mal se til þess þings buin, þott þeir se eigi þar allir þingfastir, enda se þeir menn allir þar þingfastir i því þingi er fyrir söcom ero haffir eþr hvergi elligar.

Nu vilia þo sumir bua mal þau til varþings, en sumir til alþingis, þa scolo þeir er til alþingis vilia bua, lata coma lyrit fyrir a varþingino.

Nu ero aþiliar II at einni söe, oc vill annarr til varþings bua enn annarr til alþingis, þa scal sa enn er til alþingis vill bua, lata coma lyrit fyrir sökina a varþingino. En ef annarr vill sökia sökina a varþingi, en annarr vill sættaz a, þa scal sa raða er a varþingino vill sökia, ef þaugat er rett til at bua. Sinom lyriti sialfs scal maþr veria þessi mal öll. En ef sökin er buin a hönd hanom i þat varþing er hann er eigi þingfastr i, oc scal hann goða lyrit lata coma fyrir söc þa a varþingino].

modo lege, parare fas est, si omnes causas tenentes actores competentes eidem adscripti sint toparchiæ, vel causas in ea comitia vernalia parare concesserint, omnes quavis intra toparchiam non fixam habeant mansionem, dummodo ii, quibus actio intenditur, vel in ea toparchia vel nullibi permanentem sedem habeant.

At actorum nonnulli hasce causas ad comitia vernalia alii ad generalia parare volunt, tum ad comitia generalia eas deferre cupientes, in comitiis vernalibus actionem interdicto inhibeant.

At ejusdem causæ duo sunt actores competentes, quorum unus ad comitia vernalia alter ad generalia eam delatam intendit, tum ad comitia generalia causam deferre cupiens, actionem causæ in comitiis vernalibus interdicto etiam inhibeat. Quod si unus in comitiis vernalibus causam agere, alter eam transigere voluerit, in comitiis vernalibus agere cupientis prævaleat sententia, si causa eo juste paratur. Omnibus hisce causis proprium adhibeatur interdictum, si vero alicui in comitiis vernalibus, quorum jurisdictionem non sequitur, actio intendatur, in foro vernali prætoriano interdicto hanc inhibeat.

LIX. CAPITULI.

Um erlendis vig oc ran.

¹⁾ [Þat er mælt, ef varr landi er veginn erlendis, þa er aðilia rett at lysa vig þat at lögbergi et næsta sumar er hann fregn oc verþr þa vegandiinn þegar öðll er hann lömr ut hengat, eu sva fremi varþar scipamönnom er þeir fregna lysingina.

Ef varr landi verþr sarr eþr drepinn austr, enda comi hann eigi ut a þrimr sumrom, en sa comi ut er a hanom vann þa er rett at sa maþr söki söc þa er hann veri vigsakar aðili eþtir hinn.

Ef maþr vill sökia um erlendis vig eþr avere, þa scal hann spuria at lögbergi, ef nokorir menn vilia aprir sökia um þat mal; en siþan scal hann þess spuria, ef fleiri menn vilie sökia um þau mal nockor er i þess konungs veldi hafa görzc. Nu vilia eigi fleiri menn sökia, þa scal hann i þann dom sökia sem hann sialfr er i, ef hann sökir fleiri mal, þau er i þess konungs veldi hafa görzc. Nu sökir hann um eitt mal, þa scal i þann dom sökia er sa er i er soltr er. Ef hann sökir fleiri mal enn eitt, oc ero þeir allir i einom fiorþungi er soltir ero, þa scal i

TITULUS LIX.

De homicidiis & rapinis peregre commissis.

Si nostras aliquis peregre interfectus fuerit, actori competenti leges jus concedunt cædem, proxima postquam de ea certior factus est æstate, ad iurisdicundi rupem, denuntiare, quo facto occisorem huc delatum alere nemini liceat, nautæ vero (eum transferentes) denuntiatione primum ad eos delata, eum alendo reatum sibi contrahunt.

Si nostras orientem versus vel vulnere vel ictu affectus fuerit, nec tribus (contiguis) redit æstatibus, sed eum lædens revertitur, ut ille hanc causam agendam suscipiat fas est, cui nostrate cæso homicidii actio competat.

De cæde vel læsionibus peregre commissis agere parans ad rupem iurisdicundi interroget, ane quis hancce causam agere cupiens adsit? Deinde quærat numqui de aliis cuiuscunqve generis, in ejusdem regis imperio ortis causas actionem instituere vellet? Quod si plures agere voluerint, in iudicium causam deferat ad quod ipse pertinet, si modo plures in ejusdem regis imperio ortas causas agendas habuerint. Si unica tantum ei fuerit causa, hæc in iudicio agatur ad quod pertinet reus, si plures egerit causas, omnesque rei in eodem quadrante habitant, eo iudicio coram causa

¹⁾ Hunc titulum B cum suis omittit.

þann dom sökia er þeir ero i er sottir ero. Nu vilia þeir fleiri sökia, þa scal luta i hvarn dom þeir scolo allar sakarnar sökia þeirra, er þeir ero or fiörþungi er sottir ero.

Ef maþr verþr ræntr erlendis oc varþar þat scoggang, scal sva at soen fara, sem um erlendis vig, fyrir þat fram at hinn var ræntr enn eigi veginn].

LX. CAPITULI.

Um rog viþ havþþinga.

¹⁾ [Ef maþr rægir mánn viþ kong eþr jarl eþr nockorn rikismánn erlendis, sva at hann verþr landflotti, eþr lætr hann se sitt, oc varþar þat fiörþaugsgarþ, scal sökia viþ XII qviþ. Nu verþa varnir þar til þessara mala er metaz eigo er erlendiz hafa görz, oc scal fanga qviþ þar til hafa i öllum stöþum. En ef þær varnir verþa til er her hafa görz, oc scal þa hafa heimilis bua V til, þess er sottir er. En ef þær varnir verþa til er i hafi hafa görzc, þa er menn fara ut hingat, oc scal þa hafa til varnar V bua þa er næstir ero höfn þeirri, er flestir menn hera favt sin af scipi, eþr a scip, ef þa verþr er þeir fara heþan].

referatur ad quod rei pertinent. Si plures actores simul agere voluerint per sortem definiant, cuiusmodi iudicio omnes causæ inferantur eorum, quæ ad quadrantes pertinent, unde rei sunt oriundi.

Si bona nostratis peregre rapta fuerint, hoc proscriptionis pæna coerceatur. Actio ut de cæde peregre commissa solet moderetur, præter quod genus causæ a cædis delicto ad rapinæ mutatur.

TITULUS LX.

De falsa coram magnatibus delatione.

Si quis alterum coram rege, comiti vel alio optimate peregre ita detulerit, ut (de-latus) vel securitate publica destituatur, vel multetur, exilium luat. Dodecadis veridici actioni adhibeantur. At in causis hisce peregre ortæ exceptiones non repudiendæ inveniuntur, tum veridici semper hinc et illinc quæsitæ de his dispiciant. Si hic enatæ exceptiones adferuntur, quinque ejus, qui incusatur, domicili vicini (iis comprobandis) adhibeantur. Si partibus peregre redeuntibus in mari enatæ exceptiones inveniuntur, quinque defensionis ad-movendi sunt accolæ ad portum proxime habitantes ubi nautarum plurimi supellectilem suam navi exportavere, vel in navim transtulere, si iis hinc navigantibus evenerit exceptio.

¹⁾ *Etiam hunc titulum B cum suis omittit.*

LXI. CAPITULI.

Um hræ.

1) [Ef maþr hylr eigi hræ mauuz, þa er hann gengr frá dauðom manni, oc varþar þat siðrbaugsgarþ, oc scal su söc fylgia vigsökinni at tilbunapi, oc qveþia hua heiman. Nu gengr maþr fra dauðom manni, þeim er hanom hefir fylgt aþr, hvart sem hinn verþr ðauþr af sott eþr af kulda, eþr af vafnom annarra manna eþr hvatki, sem hanom verþr til bana, þess er hinn þurpti at hylia hræ hans, oc varþar þat siðrbaugsgarþ, oc er þat stefno söc oc scal qveþia til heimilis hua IX a þingi þess er sottr er].

LXII. CAPITULI.

Um lysingar.

Sakar þessar allar, sem her ero talþar, þær scal lysa a þingi, en qveþia hua 2) IX heiman. 3) [Sva scal vig lysa at maþr scal nefna ser vatta II epa fleiri. I þat vetti scal hann segia, at ec lysi söc a hönd N. N. syni, þa at hann hafi laupit lögmæto frumlaupi til N. N. sonar oc veitt hanom i því frumlaupi þau sar, er at þen görþuz a þeim vetvangi er No. feck bana. Tel ec No. eiga at verþa um söc þa sekian scogarmann, oölan, oferianða, oraþandi öll biargraþ. Tel ec sect fe

TITULUS LXI.

De corporibus demortuis.

Qui mortuum aliquem reliquens corpus ejus exanimatum non tegit, exilio puniatur, quæ causa cædis actioni præparanda annectetur, et accolæ domo evocentur. Si socium suum demortuum aliquis sive morbo defunctum, sive frigore, sive armis alienis, sive qualicunqve alia de causa morte consumtum dereliquerit, nec corpus ejus exanimatum, quanvis necessario occultandum tegerit, exilium luat. Causæ huic citatio adhibeatur, novem ejus in quem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

TITULUS LXII.

De denuntiationibus.

Omnes lic memoratæ causæ in comitiis denuntientur novem accolis domi evocatis. Cædem denuntiaturus duos pluresve testes sibi denominet, ad testificandum, inquit, me N. N. filium eo nomine reatum inferre quod lege definita aggressionem N. N. filium adoriebatur, qua aggressionem ei vulnera intulit, lethalia facta, in loco rei gestæ, ubi N. N. mortem suam invenit. Contendo eum hoc de crimine fieri debere hominem proscriptionis condemnandum, non alendum, non vehendum, nihil omnino saluti

1) Hunc titulum B cum suis omittit.

2) B cum suis omittit: IX.

3) Uncis inclusa B cum suis omittit.

hans allt, tel ec mer rett or fe hans, eða þeim manni er aðili er sakarinnar, VIII lögaura ens fimta tigar. Síðan tel ec mer halft þat er eptir er, en halft öllum forþungsmönnum þeim er sectar fe eigo at taca at lögom; ec lysi söc þessa til forþungsdoms þess er sökin a i at koma at lögom; lysi ec nu til socnar i sumar, en til secþar fullrar a hönd N. N. syni, lysi ec löglysing, lysi ec i heyraanda bliopi at lögbergi, oc handselda söc, ef sva er].

Rett er at lysi þær sakir allar er heiman qvop kömr til, enda se heiman qvaddir buar, enda er rett at stefna hvar þess er rett at lysi.

LXIII. CAPITULI.

Um þat hve ner sakir ero heraf-fleygiar.

Allar sakar þær er aðili hefir spurt er IV vicor ero af sumri eþr fyrr ¹⁾[oc ero þa herafsfleygiar. En þa ero sakir herafsfleygiar er meiri lutr hefir spurt þing-heyraanda i þeim repp er sakir coma upp, oc byggi menn at satt se. Aðili scal oc spurt hafa hvart sem hann er i þeim

ejus consulendum. Omnia ejus bona commissa dico. Juris personalis violati multam, octo quintæ decadis uncias legales, e bonis ejus mihi deberi contendo, vel cui-cunqve causæ actor est competens. Bona ejus, qvæ tum supersunt dimidia mihi, dimidia quadrantis incolis, quibus bona condemnatorum juxta leges capere competit, commissa dico. Dicam hanc in quadrantis judicio cui jure adferri debet denuntio. Causam instanti æstate agendam, ad absolutam N. N. filii condemnationem denuntio. Legali formula denuntio. In audientium silentio ad jurisdictioni rupem et causam mandatam — si ita res se habuerit — denuntio.

Causas omnes, quibus domi evocati acolæ adhibentur, denuntiare fas est, sed ubicunqve denuntiare licet citatio etiam jure adhibetur.

TITULUS LXIII.

De causis per tribum fama delatis.

In omnibus causis, qvæ quatuor ætatis hebdomadibus peractis, vel antea, ad actoris competentis notitiam pervenere et tum per tribum rumore sparse sunt — per tribum delata dicuntur causæ cum pagi, in quo eventebant, soripetarum pars major eas factas accepit, et pro veris habuit, ad causas

¹⁾ *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

repp eþr öþrom þa er söc er heraþfleyg],
oc seal þeim söcom stefnt vera et siþarsta
miþviko-(dag) þann er VI vicor ero af
sumri enn næsta dag eptir, ¹⁾[ef heiman-
qvoþ kömr til], en buar scolo qvaddir
laugardag þann eptir a inni VII viko
²⁾[et siþarsta].

LXIV. CAPITULI.

U m b u a - q v a þ i r .

En ef ³⁾maþr spyr siþarr söc, oc göriz
hon siþarr enn sva, oc þo fyrir hinn
efsta fardag, þa er rett at stefna allt til
þess er VII vicor ero af sumri et siþarsta,
en buar scolo qvaddir er VIII vicor ero
af sumri. En þar er gagnqvoþ kömr til,
oc hafi aþrir qvatt ⁴⁾fyrir fardaga helgi,
en aþrir vili qveþia eptir, oc scolo þeir
ena savmo ⁵⁾böndr qveþia, ⁶⁾oc a þeim
böium, sem þeir atto heimili fyrir far-
daga, nema þeir hitti þa at mali. En
ef maþr hefir upp qvoþ eptir fardaga,
⁷⁾[um þau mal er eigi var sva tilfarit,
sem nu var tint], oc seal hann qveþia þa

*per tribum delatas etiam requiritur, ut ac-
tor competens, sive in eodem, sive in alio
pago habitans de iis ortis certior factus
sit. In omnibus hisce causis, si domo
evocati iis adhibentur, citatio medice heb-
domadis die quem insequitur dies sextam
æstatis hebdomadem consummans, peracta
sit. Accolæ vero proximo die lavacri, qui
in septima occurrit æstatis hebdomade evo-
centur.*

TITULUS LXIV.

De accolarum evocationibus.

*Si causa serius quam hic definitur, sel
tamen ante supremum diem migrationum
actori competenti innotuerit, ad septimum
usque æstatis hebdomadem peractam, nec
serius dicam manifestare liceat, acolæ
vero octo æstatis hebdomadibus peractis
evocati sint. Sed ubi evocatio adhibetur
contraria et pars una ante dominicam in
dies migrationum incidentem evocavit, al-
tera vero ea peracta evocare sibi proposuit,
hæc eandem (ac altera) evocet colonos, et
in prædiis ubi ante dies migrationum illi
habitavere, nisi eos alibi convenerint serius
evocantes. Qui diebus migrationum perac-*

¹⁾ *B cum suis omittit:* ef heimanqvoþ kömr til.

²⁾ *B cum suis omittit:* et siþarsta.

³⁾ *B cum suis legit:* aþilium; actor competens.

⁴⁾ *B cum suis omisso:* helgi, legit: fyrir fardaga,
ante dies migrationum.

⁵⁾ *B cum suis legit:* hua, acolæ.

⁶⁾ *Sequentia usque ad:* mali, *B cum suis ita ex-*

primit: En ef buar hafa fört heimili sitt a þri
meli, oc scolo þeir þar qveþia þa, sem þa atto
þeir heimili er en fyrri var qvoþiu, *Quodsi ac-*
colæ interim lares suos transtulerunt, ibi evo-
candi sunt ubi dum prior procedebat evocatio
habitavere.

⁷⁾ *Uncia inclusa B cum suis omittit.*

bua er þau missari ¹⁾[er þa ero comin];
scolo þa næst bua þeim staþ, sem hann
qveþr um.

Ef maþr spyr söc þa er hann er aþili
at drottins-(dag) i fardögum eþr siþarr,
oc a hann cost at bua þa söc eigi til
socnar a þvi sumri, enda er rett at sökia
a eno næsta alþingi. En ef su söc er, er
heimanqvoþ kömr til, þa scal hann stefut
hafa, ef hann hyggur et siþarsta. ²⁾Vta
dag þann er VIII vicor ero af sumri, oc
sva qvadda bua. Annat hvart scal alla
bua qveþia, þa er buit hafa fyrir inn.
Vta dag i fardögum eþr eþtir fardaga
ella. Sakar þær allar er siþarr coma
upp, en VIII vicor ero af sumri, ³⁾þar
er eigi heimanqvoþ til, oc sva um þær
sakir allar er sva siþarla coma upp, þoat
heimanqvoþ comi til, ⁴⁾[ef fyrr görþuz],
at hann ma eigi fá qvadda buana, þa er
VIII vicor ero af sumri. Þeim söcom
öllum scal stefna heiman, sva nær al-
þingi sem hann vill, ef hann vill a hino
næsta alþingi sökia. En ef heimanqvoþ
er til sakanna, ⁵⁾ef hann hefþi fyrr
spurt, oc scal hann þa qveþia til IX bua

*tis, in causis modo memorato non compa-
ratis evocationem instituit; eos evocet colo-
nos, qui locum quem circumcirca evocat
semestribus tum instantibus proxime ha-
bitant.*

*Si quis de causa ei competenti certior
primum factus fuerit die dominica, qui in
tempus migrationum incidit vel serius, talis
causæ actionem ea æstate prætermittere ei
liceat, sed in proximis comitiis generalibus
eam agere etiam fas est, si in proximis
comitiis domo evocandi fuerint, actor et
citationem insinuare et accolæ evocare per-
agat quinto (hebdomadis) die cum octo æs-
tatis hebdomadæ peractæ sunt, nec serius.
Aut omnes ante quintum hebdomadis diem
in tempore migrationum habitantes accolæ
evocentur, aut tempore migrationum per-
acto evocatio primum instituat. In om-
nibus post octavam æstatis hebdomadem
peractam enatis causis accolæ domo ne
evocentur. Idem etiam obtinet circa cau-
sas tam sero evenientes, ut octava æstatis
hebdomade peracta actor evocationem per-
ficiendi facultatem ne habeat, quamvis, iis
prius enatis, accolæ domo evocandi suis-
sent. Si hasce causas in proximis comi-
tiis generalibus agere voluerit actor, citatio*

¹⁾ B cum suis omittit: er þa ero comin.

²⁾ B cum suis legit: enn fimta dag vico, quinto
hebdomadis die.

³⁾ B cum suis legit: þa er sva mælt, ef eigi er

heimanqvoþ til, constituant leges, si non domo
accolæ evocantur.

⁴⁾ B cum suis omittit: ef fyrr görþuz.

⁵⁾ B cum suis legit: ef fyrr hefþi uppeomit, si
prius evenisset.

a þingi, þa er næstir bua þeim stað, er hann a um at qveþia, ef hann qveddi heiman til innar savmo sakarinnar.

Ef aþili er utanförpungs, oc er hann om rett at hafa þann tilbuning at lya 1)[söc] a þingi [um vig] oc qveþia bua heiman. 2)[Enda er hann om rett at stefna heiman], oc qveþia til IX vetvangsbua a þingi. Ef sva ner aþingi verþr at utanförpungs-maþr 3)þickiz eigi mega comaz at bua mal til soenar a þvi sumri, hvatki er at þrytr, oc er þa rett at hann lysi söc þa at þinglausnom, ef hann vill til soenar annat sumar. En hann scal qveþia bua hvart sem hann vill heiman eþa a þingi. 4)[Þat er oc rett at lya sökina et sama sumar er hann spyrr vigit, oc sökia et sama sumar, oc scal hann þa qveþia til IX vetvangsbua a þingi, þa er hann hyggir at rettir se at öllum tengþum]. Um sakir þær allar er upcoma um aþingi, 5)oc sva ef soenar aþili verþr þa et fyrsta viss, þa er rett at stefna heiman þeim söcom 6)[öllum], hvar þess er maþr

domi manifestetur, ad comitia generalia tam prope quam ipse optaverit. Quod si domo evocati causis, modo actori prius notis adhibendi fuerint, novem in comitiis evocet accolas proxime habitantes ad locum, quem, si in eadem causa domo evocasset, circumcirca evocare debebat.

Si actor competens in alio habitaverit quadrante, (quam evenit causa), jus habeat actionem ita adornare, ut causam cædis in comitiis denuntiet, et accolas domo evocet. Domi citationem publicare et novem accolas locum rei gestæ circumcirca in comitiis evocare ei etiam liceat. Si tam prope ad comitiâ generalia evenerit (causa) ut alieni quadrantis incola ea æstate actionem instituendi copiam, qualicumque de causa, se non habere opinetur: ut solutis comitiis (generalibus) hanc causam subsequenti æstate agendam denuntiet fas est. Accolas, siquid voluerit domi, sive in comitiis evocandi jure gaudeat. Ut causam (cædis) eadem qua de cæde certior fit æstate et denuntiet (actor competens) et agat fas est, quod si fecerit, novem circa locum rei gestæ accolas omni propinquitatis respectu justos, in comitiis evocet. In causis omnibus in tempore comitorum generalium enatis, ut et in iis quas actor competens eo tempore

1) B cum suis omittit: söc & um vig.

2) Uncis inclusa B cum suis male omittit.

3) B cum suis legit: þickir eigi raþrum til at coma, locum consilii qualicumque de causa &c.

4) Uncis inclusa B cum suis omittit.

5) B cum suis legit: sva at, ita ut.

6) B cum suis omittit: öllum.

fær þo gagna tilqvatt fyrr en domr fari ut ¹⁾[til saka].

LXV. CAPITULI.

Um þat, ef mal er buit til ohelgi enom vegna.

²⁾ Ef enom ³⁾ vegna manni ero sakir a hendr bunar til ohelgi, enda fregni sakar aþili vigit a þingi, eþr sva siþarla, at hanom se a þvi sumri eigi scyllt at bua mal til socnar nema hann vili, þa er hanom rett at hann lysi ⁴⁾[vigít] til socnar þa þegar, oc sökia et sama sumar. Ef hinir hafa ⁵⁾[þeirra] vettvangs-bua qvadda heiman ⁶⁾er næstir bua þeim vettvangi, er hinn ⁷⁾[vegú] feck banasar a, ⁸⁾[þeirra manna er rettr er at qveþia], þa scal sacar aþili qveþia a þingi þa ena sömo hövdr sem hinir qvaddo heiman. Nu bua hinir siþan til ⁹⁾ohelgi enom vegna ¹⁰⁾, um þann vettvang, sem hann feck banasar a, þa scola þeir qveþia nott fyrr en domar fari ut ^{*})til saka, eþa meira meli. En sa er um vig sökir scal qveþia

primum comperitur domi citationem manifestare fas est, dummodo auctoritates omnes evocatæ sint, iudices priusquam ad sententias ferendas exeunt.

TITULUS LXV.

De actione, qva qvis jure cæsus fuisse postulatur.

Si in cæsum instituitur actio, eum in finem ut pro jure cæso habeatur, actor vero competens vel in comitiis de cæde commissa certior reddatur, vel tam sero ut ea ætate, nisi vellet, actionem instituire haud teaeatur: ut cædem actione mox persequendam denuntiet fas est, et actionem eadem ætate suscipiat. Si altera pars, (ad cæsi noxiæ agentis) accolas ad rei gestæ locum, ubi cæsus vulnere lethali afficiebatur, proxime habitantes et juste evocandos evocaverit, (cædis) actor competens eosdem in comitiis evocet accolas ac altera pars domo evocavit. At in cæsi noxam capitalem agentes, (accolas) locum rei gestæ, ubi vulnus accipiebat lethale, circumcirca habitantes, serius quam alteri evocant, tum unica vel pluribus noctibus priusquam iudices ad sen-

¹⁾ B cum suis omittit: til saka.

²⁾ B cum suis incipit: þat er mælt, legibus cautum est quod &c.

³⁾ B cum suis legit: unga manni, in juvenem.

⁴⁾ B cum suis omittit: vigít.

⁵⁾ B cum suis omittit: þeirra.

⁶⁾ B cum suis legit: um þann vettvanginn, circa eum rei gestæ locum.

⁷⁾ B cum suis omittit: vegú.

⁸⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁹⁾ B cum suis interponit: oc qveþia þeir bua til, et veridicos evocant.

¹⁰⁾ B cum suis addit: a þingi, in comitiis.

^{*}) B cum suis legit: til sokna, ad agendum.

ena sömo bua, sem hinir hafa áþr qvadda, oc a sa ¹⁾[þar jafnan ruþningar] er síþarr qveþr. Nu ef eigi verþa allir einir ²⁾[buar], þeir er hinir hafa qvadda ³⁾[til ohelgi enom vegna], oc þess vettvangs buar er inn davþi feck bana-sar a, ⁴⁾oc þa er hann hyggur et rettasta. Ef vegandi hefir ser til ohelgi ⁵⁾hagat a öþrom, vettvangi víþ þann er veginn er, en mal se buin til ohelgi enom vegna um þann vettvang, sem hann feck banasar ⁶⁾, enda se vigsakar apili a þingi, þa er rett at hann lysi til socnar a hönd veganda bæþi vigit oc þann laga lavst allan, er hinn hafþi áþr unnit til ohelgis ser víþ inn vegna. Sökiaudi scal qveþia ⁷⁾[IX] bua til a þingi um þat er vegandi hafþi ser til ohelgi rapit víþ hinn vegna, oc qveþia um þann vettvang, er þat varþ meþ þeim. Ef eigi er ⁸⁾vigsakar apili a þingi, en mal buin a hönd enom vegna til ohelgi, enda se þo frændr ens vegna a þingi, næsta bröþri eþr nanari, þa scal sa þeirra er vill, sökia vigsökina sva sem hann myndi þoat hann veri retrt apili. En ef þeir bregþaz um, ⁹⁾þa scal inn nanasti

tentias ferendas exeant, hoc persequantur. De cæde vero agens eosdem, ac alii antea, colonos evocet, et serius evocans eodem ac cæteri rejiciensli jure gaudeat. Qvod si accolæ, quos altera pars ad cæsi reatum capitalem probandum evocaverat, diversi fuerint ab accolis loci rei gestæ ubi vulnere lethali afficiebatur mortuus: (tum cædis actione fungens loci rei gestæ accolæ evocet in comitiis), quos maxime juste se habere opinatur. Si occisor in alio rei gestæ loco securitatem suam vitalem cæsum lædendo commisit, causa vero, reatum capitalem cæso intendens, evocatis circa locum rei gestæ, quo vulnus lethale ei inferebatur, instructa sit, cædis commissæ actori competenti, modo in comitiis adsit, liceat actionem occisori denunciando intendere, tum de ipsa cæde cum de quovis alio in cæsum commisso, et securitatis vitalis dispendium adferenti maleficio lege defnito. Novem accolæ in comitiis evocet agens, de delicto occisoris in cæsum commisso, quo reatum sibi contraxit capitalem; eumque locum rei gestæ circumcirca evocet, quo hoc inter eos accidit. Si cædis causæ actor competens

¹⁾ *B cum suis omittit: þar jafnan ruþningar.*

²⁾ *B cum suis omittit: buar.*

³⁾ *B cum suis omittit: til ohelgi — vegna.*

⁴⁾ *B cum suis interponit: oc scal sa er um vigit sökir qveþia a þingi þa vettvangsbua (er hann hyggur &c.), tum de cæde agens rei gestæ loci accolæ evocet, in comitiis, quos &c.*

⁵⁾ *B cum suis legit: vercat, sensu eodem.*

⁶⁾ *B cum suis addit: eþr averk, vel læsionem.*

⁷⁾ *B cum suis omittit: IX.*

⁸⁾ *B cum suis legit: socnar a þillinn, actor competens.*

⁹⁾ *B cum suis legit: þa scal sa er scylltr er, tum actio ei competit, qui propinquitate proximus est.*

sökia. ¹⁾[Nu ero þeir jamnsýldir, þa scola þeir luta með ser]. En ef engi er þeirra a þingi ²⁾eþr vilia þeir eigi sökia, þa scal goði sa með sök fara, er socnar aþili er i þingi með. ³⁾Hvart sem maþr er veginn eþr sarr, sva at hann er eigi förr sialfr at hua mal sin til, enda fær hann engan annan til þa eigo frændr þann cost, ⁴⁾[sem nu var tindr] a því öllu um sök þa, sem socnar aþili ætti, ef hann veri a þingi, enda er slict mælt til handa goþanom. Nu hvergi sem sökir þeirra manna er nu ero her talþir, enda beriz gögn i hag enom vegna, þa scal döma hann sycnan ⁵⁾[hafa fallit], þeirra saka er a hönd hanom ero bunar ⁶⁾[oc sva fe hans allt], en vegandann sekian fullri seþ.

in comitiis non adfuerit, reatus vero capitalis cæso, actione intendatur, propinquior porro cæsi, tertio (lineæ collateralis æqualis) vel propinquiori gradu eo conjuncti, in comitiis adsint, eorum quicumque voluerit cædis causam suscipiat, et agat, prout fecisset, si actor fuerit competens. Si æmuli de actione contenderint, cognatione cæso proximus agat. At ejusdem gradus sunt, tum per sortem (quinam agat) desuiant. Si (tam propinquæ cognationis) in comitiis adfuerit nemo, vel adsit quidem, sed agere noluerit, prætor cujus curia actor competens utitur actionem suscipiat. Sive quis cæsus sit, sive vulneribus tam male habitus, ut causam suam ipse agere nequeat, nec alteri eam demandat agendam, propinquus ut jam memoratum est, idem juris, ea de causa, defertur, ac actor competens si in comitiis adfuerit, haberet. Quoad prætorem idem valeat. Quicumque hic memoratorum actione functus fuerit, et si ad cæsum absolvendum processerint probationes, judicandum est: eum a reatu quo insimulabatur insontem cæsum fuisse, bona ejus omnia itidem, (a publicatione libera), sed occisorem absoluta condemnatione multandum.

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis addit: er sva scýlldr se, tam propinquæ cognationis.*

³⁾ *B cum suis ut sapius legit: Hvartz, sensu eodem.*

⁴⁾ *B cum suis omittit: sen nu var tindr.*

⁵⁾ *B cum suis omittit: hafa fallit.*

⁶⁾ *B cum suis omittit: oc sva — hans allt.*

Ef eigi er vigsakur aþili a þingi, oc engi þeirra manna, sem nu ero talþir, en malin se buin a hönd enom vegna til ohelgi, en vigsökin se eigi tilbuin, ¹⁾[eþr vili frændr eþr goði eigi, þoat þeir se til], þa a sa er vill at qveþia ²⁾biarg-qvipa allra þeirra er þarf, oc scal hann sva qveþia bua til þess, sem aþr var tint, at sa scyldi qveþia er malin byggi til soenar þar a þingi. Nu hvatki sem berr i hag enom vegna, þat er vegandinn ætti sekr um at verþa, ef at lögom veri malin buin a hönd hanom, þa a at döma inn vegna syknan ³⁾[hafa fallit] þeirra saka, oc sva fe hans allt. ⁴⁾Sömo leiþ scal oc þar fara er hinn sari maþr er omali, oc se mal buin a hönd hanom til ohelgi.

LXVI. CAPITULI.

Um sakir þær er mæR eþr eekia a selia.

⁵⁾Eekior oc meyar tvitögur oc ellri eigo sakar at selia, ef laupit er til þeirra

Si neque cædis causæ actor competens, neque hic memoratorum alius quis, in comitiis adfuerit, noxa vero capitalis, parata actione, cæso intendatur, sed actio cædis non instructa sit; vel si (cæsi) propinqui prætorve, præsentis quamvis, in occisorem agere recusaverint, effata excusatoria, necessario adhibenda, postulet quicumque voluerit, ad quæ ferenda provocet accolas, modo ei antea præscripto, qui in comitiis (cædis) causas agendas instruere vellet. Si quæ facta ad cæsum excusandum comparata, et quorum vi occisor legali modo actione insecutus, condemnandus esset, probata fuerint, cæsum a reatu, quo insimulabatur, immunem occisum fuisse iudicandum est, bonaque ejus omnia itidem (a publicatione libera). Ubi vulneratus, loquendi facultate destitutus, reatu capitali insimulatur, omnia eodem modo moderanda sunt.

TITULUS LXVI.

De causis, quas virgo vel vidua alteri mandare tenentur.

Vidue & virgines vicenariæ vel adultiores, si plenam juris personalis violati expiatio-

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis interponit: enom vegna, cæso.*

³⁾ *B cum suis omittit: hafa fallit.*

⁴⁾ *Cætera tituli B cum suis ita exprimit: Jamt scal oc þar fara er maþr verþr veginn a þingi, sem aþr var tint, er soenar aþillum er eigi a þingi, en malin se buin til ohelgi enom vegna, Ubi quis in comitiis interficitur res eodem modo*

cedat, ac antea definitur, cum actor competens in foro non adest, sed causa ad intercepti noxam capitalem tendit.

⁵⁾ *Initium hujus tituli B cum suis tantum habet et ita legit: Eekia a sialf oc mæR tvitög eþr ellri at raþa fyrir söcom sinom, ef hlœpit er til þeirra eþr veit söc en minni, hvart sem þær vilia selia eþr sættaz a, taca eigi minna enn 105-*

oc sva um sarin minni, ef þær taka fullretti eþr bõtr oc sva at sættaz a. En ef þær taka eigi fullretti eþr halda eigi til fullnaþar, þa eiga lögraþendr þeirra oc sva um in meiri sar.

Nu tekr maþr söc af öþrom manni til þess at hann vill eigi sökia, oc vill hann i þvi gleþia sökina fyrir hinom, oc varþar þat fiörbaugsgarþ viþ sakar aþilia, oc scal hann stefna heiman söc þeirri, oc qveþia til heimilisbua IX a þingi þess mannz er sotr er, enda a aþili at taka upp söc sina, oc sökia et næsta sumar.

LXVII. CAPITULI.

Um þat at qveþia vættis.

¹⁾ [Sva er oc mælt, ef annarr maþr qveþr mann vettis en sa er hann nefndi fyrir öndverþo i vetti, oc er hanom rett, at qveþia hvarn, sem hann vill þann er qvaddi, eþr hinn er hann nefndi i vettit

nem vel multas capiunt, causas se aggressionem violenta vel vulneribus levioribus iis illatis & agendas & transigendas alii tradendi jus habeant. Qvodsi vel plenam juris personalis violati nullam non capiunt, vel aliquid sui juris remittere vellent, earum curatores legitimi causas suscipiant. De vulneribus gravioribus iudem.

At causam ab alio demandatam eo consilio suscipit aliquis, quod eam non agendo in alterius dannum vitare intendit: tum in actorem competentem exilii tenetur, hic vero exilii causæ citationem domi insinuet, novem ejus in quem agitur domicili vicinis in conitiis evocatis. Causam suam (principalem) actor competens ipse suscipiat, et æstate subsequenti agat.

TITULUS LXVII.

De testimonio postulando.

Præsumunt leges, quod, si alius ad testimonium profereulum aliquem provocaverit, quam qui eum in testimonium primum nominavit, testis jus habeat omnium, ad itus comitale necessariorum postulare quem-

rett. *Cui subjungit: Ef utlendr maþr norrænn, eþr or Noregs konungs veldi her qvangarþ a landi, verþr vegim, þa eigo þeir mein vigðe eþtir hann er atto eþtir konona, ef hon veri vegim, Vidua & virgo viginti vel plurim amnorum natae ipæ, si aggressionem vel vulneribus levioribus afficiuntur, de causis suis disponent, sive alteri eas agendas committere, sive sese cum reo reconciliare vellent. Minus*

quam plenam juris personalis violati nullam haud capiant. Illis subjungitur: Si quis peregrinus Norvegicus nempe vel e Norvegiae regis regno oriundus, et his in terris nuptus, interfectus fuerit, causam de eo caso agere debent, quibus, uxore illius interfecta, de hujus casu agere poterit.

¹⁾ *Hanc & sequentem titulum B eum suis omittit.*

fyrir öndverþo þeirrar reiþo, sem hann þarf til þingfarar].

LXVIII. CAPITULI.

Um byrging.

[**E**f maþr byrgir mann inni i husi, sva at sa ma eigi ut comaz, nema hann lesti husit at lasom eþr at víþi, eþr at torfi, eþr heldr manni, eþr heptir för hans a nöekora lund, sva at hinom verþr su dövöl, at hann mundi fara meþan ördrag eþa lengra, þa varþar siörbaugsgarþ, oc seal qveþia til IX bua a þingi þess er sottr er, en stefna heiman].

LXIX. CAPITULI.

Um þat, ef maþr elltir ross undir manni.

Ef maþr elltir ross undir manni, sva at hinn fellr ofan, eþr fælicr eþr elltir hann klyfnaþ ross a hann eþr smala, ¹⁾[sva at hinn fellr af þvi af baki], eþr a hverngi veg er hann ferr þess at, er hinn fellr ²⁾af baki af þvi oc varþar þat siörbaugsgarþ, ef hinn kömr standandi niþr, oc seal qveþia til IX bua a þingi en stefna heiman.

Ef maþr lystr ross undir manni, ³⁾[oc varþar þat III marka secþ, oc seal

¹⁾ *Uncia inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: ofan, sensu eodem.*

cunqve voluerit, eum qui ad testimonium proferendum provocavit, vel eum qui primum denoninaverat.

TITULUS LXVIII.

De obstructione ædium.

Si quis in domo alium ita incluserit, ut foras venire nequeat, nisi vel seras ædificii vel tigna vel glebas tecti fregerit (inclusus): ut et si quis alterum detiuuerit, vel euntem aliquo modo ita impederit, ut tempore, quo mora ei imponitur per jactum teli vel ultra ire possit: hoc faciens exilio puniatur novemqve ejus in qveni agitur accolæ in comitiis evocentur, citatione domi manifestata.

TITULUS LXIX.

De eo, si quis eqvum, cui insidet alter, persecutus fuerit.

Si quis eqvum cui insidet alter ita insecutus fuerit, ut hic in terram cadat: vel si quis in equitantem eqvos clitellarios vel arma trepidaverit vel egerit ita, ut eqvo vectus delabatur: vel quicquid tandem suscepit tale, ut ejus causa eqvo decadat: exilii reatum sibi contrahit, si modo eqvo vectus staus iu terram prosilierit. Citatione domi publicata novem in comitiis accolæ evocentur.

Si quis eqvum, cui insidet alter, verberaverit, trium marcarum multam expendat,

³⁾ *Qva uncis tenentur B cum suis omittit.*

hann qveþia til V bua a þingi þess er sottr er, en stefna heiman. Nu lyster maþr ross undir manni] oc varþar fiðrbaugsgarþ, ef qviþr berr þat at hann vildi manninn drepa þoat hann baldiz a baki. ¹⁾ En hvatki, sem maþr görir þess er hinn fellr af baki af hans völdum oc varþar þat scoggang, oc scal þar qveþia heiman bua til um þau mal bæþi, oc metz sem önnor frumlaup. Ef ross þau fðra mann af baki er annarr maþr ferr meþ ²⁾ eþr fellr hann fyrir þeim þoat hann gangi eþa standi aþr, þa varþar fiðrbaugsgarþ þeim er meþ ross ferr, en scoggang, ef hinom blöþir eþr lemez hann, oc scal qveþia til IX bua a þingi ³⁾ [þess er sottr er um þær sakir allar]. En ef maþr fær bana af ⁴⁾ [rossum], þa scal heiman qveþia bua.

LXX. CAPITULI.

Um averk við unga menn.

⁵⁾ [Ef hlaupit er til ungra manna eþr unnit a þeim er eigi eiga forraþ fiar síns,

et citatione domi insinuata, novem ejus in quem agitur accolæ in comitiis evocet agens. At eqvum, qvo fertur alter, verberat aliquis, probautqve veridici hunc illi ictum intendisse, quamvis in eqvi dorso sese contiuerere valeat alter, tum (seriens) exiliū tenetur. Qvicquid vero susceperit tale, ut ejus causa in terram procadat eqvitan, proscruptionem luat. De utraqve nuper memorata causa, aliorum aggressionum instar habendis, accolæ domi evocentur. Si eqvi, qvos alter ducit aliquem eqvo insidentem in terram arietaverint, vel hic quamvis antea iens vel stans iis prouentibus in terram proceriderit, eqvos ducens exiliū tenetur, sed proscruptionem luat, si e lapso sangvis promanaverit vel ille contundatur. De omnibus hisce causis novem ejus, in quem agitur, accolæ in comitiis evocentur. Si eqvi mortem homini intulerint accolæ domo evocandi.

TITULUS LXX.

De læsionibus minorenni illatis.

Cum minorenes, bonorum suorum curam non habentes, vel aggressionem petuntur vel

¹⁾ Pro: En hvatki — önnor frumlaup, B cum suis legit: oc scal qveþia bua heiman, oc metz frumlaup, accolæ domi evocentur, et aggressionem violentam adesse censendum est.

²⁾ B cum suis addit: hvartz þau ero undir klyfion eþa eigi, sive sarcinas tulerint, sive non.

³⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁴⁾ B cum suis omittit: rossum.

⁵⁾ Initium hujus tituli usque ad: hennar söc þa,

B cum suis omittit, sed ejus loco habet: Ef secar a þili vill eigi sökia rettarsars söc þa er inn ungi maþr a, en XVI vetra gamall, þa scal hann rett enom unga manni, er hann er XVI vetra eþr elri at taca up söc, oc scal hann sva tilbua, sem þa hafi hann nyspurþa, ef hann veit at hinn hefir afglapat söc fyrir hann. Rett er at hann seli þa söc, ef hann vill, öþrom; Si actor competens causam de juvenis sedecim

þa a sa maþr söc þa er vigsöc ætti eptir þa ef þeir veri vegnir. En ef konor þær er gefuar ero eiga fiárvarþveizlo ungra manna þeirra er a er unnit, þa eiga böndr þeirra sakirnar. En ef a mannz kono er unnit, oc a boandi hennar söc þa]. Nu er unnit a þeim manni er hann er fulltípi at alldri, en hann er sva ¹⁾vitlitill at hann a eigi forraþ fiar síns, oc a sa maþr söc þa er hann er retrr mælandi mals lians, ²⁾[en þat scal fara at þvi sem aþr var tint um ena ungo menn]. ³⁾Ef unnit er a þeim manni er hann er XII vetra eþr ellri, oc þeygi fulltípi, þa er rett at hann söki söc þa ef aþili lofar, oc scal hann af engum manni taka söc þa, ⁴⁾[enda scal eugi maþr af hanom taka, nema þær nauþsyniar verþi, er liann ætti at selia handselda söc]. Sva scal fara um þær sakir allar er viþ hann ero görvar, sem nu var tint um averkin. En ef maþr er eigi fulltípi, enda göriz söc su, ef (er) hann veri aþili at, ef hann hefþi alldr til, þa a sa maþr sökina er nauastr er fulltípi, en ef hann hefþi

læsionibus afficiuntur, causa ei agenda deferatur cui iis cæsis cædis causam agere competebat. Si uxores maritatae minorrennium læsorum bona curanda tenuerint, earum mariti causas habeant. Si uxor læsa fuerit, marito læsionem actione vindicare competit. At vir ætate quidem adultus, sed tam fatuus, ut bonorum suorum curam gerendi inhabilis sit, læditur, tum causa ei cedat, qvi fatui negotia curaret, et in cæterum res moderanda est, prout de minorenni nuper præfiniebatur. Si duodecem vel plurium annorum natus non tamen adultæ ætatis læsus fuerit, fas est ut ipse, modo actor competens concesserit, hanc causam agat, nec per alius mandatum eam suam facere necesse habet minorennis, nec causam ei quis eripiat nisi urgerent necessitates, quarum causa actionem alteri mandare obligatus sit. Quoad omnes alias in eum commissas causas valeat, quod modo de læsionibus illatis constituebatur. Aliquo minorenni, si evenerit causa, quam, si adultus fuerit, agendi jure gauderet, hæc deferatur ad cognatum

annorum minoris jure personali violato agere supersederit, juvenis ipse, sedecim vel plurium annorum factus, jus habeat actionem suscipere, quam ita instituat, acsi causæ cognitio tum primum ad eum pervenisset, modo alterum causam suam vitare voluisse pro certo habuerit. Ut hancce causam alteri agendam demandel fas est.

¹⁾ B cum suis legit: ohyggin, sensu eodem.

²⁾ Uncis inclusa B eum suis omittit.

³⁾ B cum suis legit: Ef unnit er a yngra manni eum XVI vetra gömlom, þa er sa maþr aþili, er vigsacar veri, ef hann veri vegim; Cum sedecem annorum minor læsionibus afficitur de eo actor est competens, qvi de juveni peccato juste egerit.

⁴⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

hvarþki söc þa ¹⁾selda ne tilbuna inn Vta dag þann er fyrstr er i sumri, þa er hinn ungi maþr er XVI vetra gamall, þa a hinn ungi maþr söc sina at sökia oc at sættaz a. ²⁾[Ef sa maþr andaz er sacar apili er fyrr enn hann hafi söc selda eþr tilbuna eþr sætz a, þoat söc' veri uppcomin, sva at hann hafpi fengit, þa a sa maþr sökina er nanastr er fullþra manna, en þvi at eius erfingi apilians, cf. eigi er annarr scyldri].

LXXI. CAPITULI.

Um þat, ef sa maþr er veginn er eigi er i ætt kominn.

Ef sa maþr verþr veginn er eigi er at lögom komin i ³⁾[föþor] att, þoat hann se kendr nokorum manni at syni, þa eiga moþor-frændr vigsökina oc sva bötr, enda ferr sva um erfþ.

⁴⁾[Aldrigi seal maþr arf taka. at þann mann er hann vegr, eþr ræþr bana framkomin].

LXXII. CAPITULI.

Um her-vigi.

⁵⁾[Sva er oc mælt, ef menn finnaz a

proximum adultæ ætatis; qui, si causam nec demandatam, nec ad actionem paratam curaverit, quinto (hebdomadis) die, qui primus est ætatis in minorennis sedecimo ætatis anno, hic causam suam et agendam et transigendam recipiat. Si actor competens causa nec peracta, nec ad agendum instructa, nec transacta decesserit, hæc quamvis tam tempestive evenerit, ut hoc curandi facultatem habuerit mortuus, cognatione ei proximus et adultus causam suscipiat, hæres vero ejus tantummodo, si nequis extiterit cognatione propinquior.

TITULUS LXXI.

De cæde ejus, qui patris familiæ non jure adscriptus est.

Et cæso, qui legali modo in paternam familiam non susceptus est, quamvis ejus paternitate aliquis insimulatus sit, cognatis ejus maternis causa cædis et multæ deferuntur. De hæreditate idem valet.

Nequis alium occidens, vel consiliis consummatis ei mortem inferens, in bona cæsi relicta succedat.

TITULUS LXII.

De cæde in pugna commissis.

Ubi partes in quadriuis occurrant, pug-

¹⁾ *B cum suis legit: sotta ne tilbuna, nec peractam, nec ad actionem &c.*

²⁾ *Reliquum tituli B cum suis omittit.*

³⁾ *B cum suis omittit, föþor.*

⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁵⁾ *Hunc et duos sequentes titulos B cum suis omittit.*

brauta moti, oc göriz þat at hervigi er þeir hittaz, þa verþa þeir allir ohelgir fyrir averkom er or þeim flocki ero, sem fyrr var or laupit, nema þeir se scilnaþarmennu rettir. En þat er hervigi er menn verþa allz vagnir eþr sarir III eþr fleiri, oc se hlotnir i hvarntveggia flock. En þeir ero scilnaþarmennu rettir er meþ hvarigom foro heiman visirvitendr, enda vildi þeir sva scilia þa, sem þa mundi, ef þeim þótti allir jamgöfir, a þeim vetvangi, oc þo sva at til þeirra veri laupit er þa liopo, enda fylgi þeir hvarigom i braut. Þa er barsmiþ scilit er lengra er a meþal þeirra enu ördrag.

Hvar þess er sva mikil averk verþa flocka amepal, sem nu voro tind, þa varþar eigi við lög þaþan fra þott menn standi fyrir a þeim vettvangi, enda ero þa hvarirtveggio ölr til doms. Ef maþr fylgir manni til vetvangs, oc til averka við annan mann, oc varþar hanom þat scoggang, enda verþr hann þar oheilagr við averkom, en ef hann fylgir averkamanni i brot af vetvangi oc varþar þat fiörbaugsgarþ].

LXXIII. CAPITULI.

Um þat, ef forþaþ er frumlaupsmanni.

[Ef menn forþa fiörvi frumlaupsmanz,

namque obvenientes committunt, constituunt leges, ut omnes partem, unde primum facta est incurio, secuti plagis jure inferendis expositi sint, nisi intercessores sint justii. Pugna dicitur, cum tres pluresve ex utraque parte simul cæduntur vel vulnerantur. Intercessores justii habeantur, qui neutram partem scientes secuti domo exiere, ita pugnantes intercedere parati, ac fecissent, si omnes in eo rei gestæ loco constitutos eidem imponerent lanci, imo quamvis modo aggressores primi ab altera parte aggressi fuissent; qui porro neutram partem abeuntes sequuntur. Pugna per intercessionem distrahitur, cum per teli jactum partes pugnantes invicem distant.

Ubiunque tantæ ac modo memoratum est, inter partes accidunt læsiones, in leges commissi criminis reatu haud teneantur, qui in eo rei gestæ loco (partem alterutram) porro protegunt, sed utraque pars tamen ad latam usque sententiam alenda est. Qui in locum rei gestæ, ad plagam alii inferendam, aliquem sequitur, proscribendus, et (cujusque generis) læsionibus ibi jure expositus sit. Qvod si plagam inferentem e rei gestæ loco secutus fuerit, exilium luat.

TITULUS LXXIII.

De protectione aggressori præstita.

Qui aggressoris plagas inferentis vitam,

Þess er averk let fylgia, sva at þeir veri hann oddi oc eggio oc varþar þat fiörbaugsgarþ, ef eigi er a vetvangi. Nu leypr maþr i einstigi oc standa menn þar firir hanom, þa eiga þeir er eptirsökia at beiþa hina fragöngo eþr framsölo at þeim manni. En ef þeir vilia hann eigi framselia, þa er heitt var, oc varþar þat fiörbaugsgarþ; ef eigi er a vetvangi, þa varþar sva firirstaþa, sem nu var tint; ef nokorr maþr sökir sa eptir er sin a at hefna þar at lögum eþr annars manz, en þeygi verþa ohelgir þeir menn er fyrir standa, ef eigi er a vettvangi. Um þau averk varþar firirstaþa firir utan vettvang, er lyst verþa annat Ila aþr eþr siþan, sva at biargir varþi. Firirstaþa su öll er eigi verþr a vettvangi, þat ero allt stefno sakir, oc scal qveþia til IX bua a þingi þaþan i fra, sem söc görþiz. Sa maþr er oðll til doms a laun er hann veitir öþrom manni vöþva sar. En ef sa stendr hann inni oc nefuir vatta at þa varþar fiörbaugsgarþ, oc scal sökia við þat vattorþ. Heyrn sina eþr syn scolo vattar þera meþ hverio vetti. Þat er sar er oddz farvegr er a eþr eggjar, enda er þo sar at maþr liosti til, ef þar blöþir

sed extra rei gestæ locum ita protegunt, ut acie et cuspidē eum propugnent, exilii tenentur. At in angustias profugit aliquis, et ab aliis hoc modo protegitur, tum insequentes eos postulent, ut discedant et eum prodant. Si postulati, quamvis eum proderere noluerint, exilium sibi contrahunt. Extra locum rei gestæ protectio modo definita pæna coerceatur, dummodo aliquis, cui seipsum vel alios ibidem ulciscendi jus concedunt leges, insecutus sit. Sed extra rei gestæ locum rei gestæ læsionibus jure inferendis nequaquam expositi sint. Protectio extra rei gestæ locum ibi solummodo reatum adfert, ubi læsiones illatæ, vel ante vel post protectionem præstitam ita denuntiantur, ut opitulationes sub pæna legali inhibitæ sint. De protectione extra locum rei gestæ præstita, citatio semper adhibeatur, et novem accolæ, locum ubi causa eveniebat circumcirca habitantes in comitiis evocentur. Vulnere musculi alium afficientem ad latam usque sententiam clanculum alere haud liceat. Qvod si vulneratus eum (alicubi) supervenerit, et testes de eo contestatur, alens luat exilium. Testimonium denominatum actioni adhibeatur. De auditu suo visuve testes in quovis tali testimonio definiant. Vulnus habendum ubi cuspidis vel aciei extat vestigium. Sed quamvis ferierit aliquis, pro vulnere habeatur, si e loco læso emanat sanguis; imo

sem víp kömr, oc sva hvat sem hann görir þess er blöpir, sem vípcom].

LXXIV. CAPITULI.

Um drep.

[Ef maþr drepr mann oc varþar þat scoggang, enda a hinn at taka rett sinn or fe hans, ef asynt varþ, bauga Ila ena mesto oc eigo menn eigi at standa fyrir þeim manni, er drepit hefir annan, en hann er þo öll til doms, nema drep se sva mikít at bein brotni, þa er hann öll, ef lyst verþr].

LXXV. CAPITULI.

Um qvaþir um drepraþ oc sarraþ oc banaraþ.

¹⁾ Ef maþr ræþr um mann drepraþum eþr sarraþum eþr banaradum oc varþar fiþrbaugsgarþ, ef eigi kömr fram, en scoggang, ef fram kömr; ²⁾ [hann scal qveþia heiman IX heimilis-bua þess er sottr er, ef eigi coma raþ fram, en ef fram koma, þa scal vettvangs-bua IX heiman. Sva er mælt um drepraþ oc um sarraþ oc fiþorraþ, þau er a þeim vettvangi ero raþin, sem fram coma oc sva þau er annarsstaþar ero raþin, oc coma

¹⁾ B cum suis legit: Þat er, at manni varþar fiþrbaugsgarþ aliotzraþ öll þott eigi comi fram,

qvalicunqve modo ita operatus sit ut e loco læso sanguis prosiliat.

TITULUS LXXIV.

De ictu.

Si quis alium ictu affecerit, proscribendus est, et læsus, si permanens fuerit læsio, juris sui personalis-violati multam ex ejus bonis referat, duo maximos annulos multaticios. Nequis alium ictu afficientem protogat, sed ad latam usque sententiam eum tamen alere fas est, nisi ictus tantæ sit magnitudinis, ut ossa frangantur, tum enim facta denuntiatione non alendus fit.

TITULUS LXXV.

De evocationibus circa consilia data ad ictus, vulnera vel cædem inferenda.

Qui ad alium ictu afficiendum, vulnerandum vel occidendum struit consilia, his non consummatis exilii, sed consummatis pro-scriptionis pœnam incurrit. Novem ejus in quem agitur, ubi consilia non consummantur, domicilii accolæ domo evocet (agens), sed consiliis consummatis novem rei gestæ locum circumcirca accolæ domo (evocentur). Quoad consilia de ictu, vulnere vel neci inferendis, quæ in eodem, quo consummantur, rei gestæ loco machi-

Legibus cautum est omnia lædendi consilia, quamvis non consummata exilio esse puniendâ.

²⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

þar fram a vettvanginóm, at þar skal
[veþia jafnan vetvangs-bua IX heiman].

¹⁾ Ef maþr ræþr um mann drepraþum.
[eþr sarrapum eþr aliotz-raþum, hverigo
þeirra sem hann ræþr, oc skal um þau
sókia, sem fram coma, þoat-hann reþi
þar drep eþr sar er ben kömr fram.

Ef maþr hefnir drepí frumlaups, þa
scolo vetvangsbuar scilia um frumlaup,
en XII qviþr um drep. Þau ero raþ sva
at maþr sva röþr um annan, ef hann
mælr þat fyrir mönunóm nokot, at hinn
se þa bana at nærr en heilendi at firr, ef
þat qvami fram er hann mælti]. Þat ero
oc aliotz-raþ ²⁾ [eþr fiðrraþ], ef hann
gildir til þess at vapu scyli sialf falla a
mann eþr fliuga at hanóm eþr annarr
vaþi nókorr. Sva er oc, ef maþr visar
manni a foröþ nokor eþr þar er olm
kykvendi ero fyrir. Of þær sakir allar
³⁾ [sem nú voro tindar], þa skal qveþia
bua heiman þaþan fra, sem sa maþr seek
scaþa ⁴⁾ [er fyrir varþ]. En ef hanóm
verþr eigi meín at, oc hafþi hinn þo til

nata sunt, ut et qvoal ea, qvæ, alibi
qvamvis machinata, in eo rei gestæ loco
consummantur, constituunt leges, novem
rei gestæ locum circumcirca habitantes ac-
colas domo semper evocandos esse.

Cum quis ad alium, ictu, vulnere vel
lethali læsione afficiendum, quicquid tan-
dem fuerit, consilia dederit, de iis consiliis
in eum agendum est, qvæ consummantur,
qvamvis, ubi cædes evenit, ictum vel vul-
nus machinatus sit.

Cum quis ictum aggressionem ulciscit-
tur, rei gestæ loci accolæ de hoc, sed do-
decædis veridici de illo dispiciant. Pro
consiliis in alios (nocitivis) habeatur, cum
quis tale quid aliis coram profert, cujus
causa, si consummata fuerint, qvæ loqve-
batur, alter vitæ dispendio propior, securi-
tate remotior fiat. Ad nocitiva vel morti-
fera consilia etiam referendum, si quis ita
machinatus fuerit, ut arma vel aliæ qvæ-
vis res noxiæ in alium ultro vel cadant vel
volant. Idem teneudum est, si quis alium
in paludes impervias viam monstrando per-
ducit, vel in loca ubi rabida sese continent
animantia. De causis omnibus hic memo-
ratis accolæ domo inde evocentur ubi læ-
sio illata accidit. Qvod si ille nihil inde
retulerit damni, alter quamvis hoc machi-

¹⁾ B cum suis tantum habet: Ef maþr — drep-
raþum, cætera unciis inclusa omittit.

²⁾ B cum suis omittit: eþr fiðrraþ.

³⁾ B cum suis omittit: sem nú voro tindar.

⁴⁾ B cum suis omittit: er fyrir varþ.

þess styrtr, þa skal qveþia heimilisbua
1) [IX heiman] þess er sottr er 2).

Ef maþr visar at manni olumum
hundi eþr alibirni oc varþar þat siör-
baugsgarþ, ef hinum verþr ecki mein
at. 3) En ef sa verþr beustr eþr bitinn
sva at blatt eþr rautt verþr eptir eþr
blöþir, eþr fellr hann fyrir, þa varþar
scoggang þeim er því drepi visapi, oc
scal qveþia vetvangsbua heiman en þaþan
er dyri var visat, ef eigi verþr mein at.
Nu fær hinn in meiri sar, eþr örklumbl
eþr bana 4), þa varþar þeim slict allt
5) er dyri visapi, sem hann hafi sialfr a
honum unnit, oc sva scal hann at öllu
sökia, enda verþr hann þegar oheilagr
6) til doms.

Nu fæliir maþr at manni ross eþr
naut 7) til þess at hann vildi at hinn yrþi

natus sit, novem ejus in qvem agitur domi-
cillii accolæ domo evocentur.

Si quis canem rabidum vel ursum ci-
curem alibui immiserit, exilium luat, dum-
modo alter damni nihil inde referat. Quod
si vel contusus vel morsus evaserit ita, ut
cæruleum vel rubrum colorem referat cuti-
tis, vel sanguis prosiliat, vel ipse procidat
in terram, nocuum hoc animal immittens
proscriptionis tenetur, quo casu accolæ loci
in quo res geritur, domo evocentur, sed lo-
cum unde fera immittebatur circumcirca, si
nihil damni inde evenerit. At majora læ-
sus vulnera refert, vel nævos permanentes
vel mortem, tum animal immittens eodem
reatu omnino tenetur, acsi ipse alterum læ-
sisset, et eodem modo in eum instituat
actio, et ad latam usque sententiam læsio-
nibus jure inferendis expositus sit.

At eqvum vel boven aliquis in alium
trepidat, id intendens, ut hic vel arietetur

1) *B cum suis omittit: IX heiman.*

2) *His B cum suis subjungit: Þat sagði Guþ-
mundr lög, at vetvangsbua IX scal qveþia um
aliozraþ, þau er a vettvangi ero raþin, oc þar
coma fram, oc scal qveþia IX heimilisbua til
þess er rþ aliozraþ; Æam Gudmundus legem
sanxit, quod novem rei gestæ loci accolæ evo-
candi sint de consiliis nocitivis, in eodem rei
gestæ loco et datis et consummatis, sed domi-
cillii accolæ novem de consiliis nocitivis non
evocentur. Ejus domicillii accolæ novem
consummatis, qui consilia nocitiva alteri sug-
gessit.*

3) *Sequentia usque ad: vetvangsbua heiman, B
cum suis ita exprimit: en scoggang varþar, ef*

asyntr verþr, eþr fellr hann, oc scal fra vett-
vangi bua qveþia, proscriptione puniatur, si
signum læsionis visibile adfuerit. Circa rei
gestæ locum accolæ evocentur.

4) *B cum suis addit: af dyrum, hvergi er ero,
hvarz hross eþr naut, hundr eþr biörn, de ani-
malibus immisis, cujuscunqve generis fuerint,
sive equus vel bos, sive canis vel ursus.*

5) *B cum suis legit: er til meins styrþi, qui ad
læSIONEM inferendam operatus est.*

6) *B cum suis addit et legit: oc öðll til doms
þegar er lyst er, et causa statim denuntiata,
ad latam &c. expositus et non alendus sit.*

7) *B cum suis interponit: eþa önnor kyggendi,
vel alia quædam animalia.*

stangaþr eþr undir fotum eþr drepinn,
¹⁾[þa varþar sliet allt, oc scal sva öllu
 sökia, sem aþr var tint, ef maþr leysti
 hund at manni. Sva scal þat allt fara
 hverigom kykvendum er maþr visar eþr
 fælar at manni].

LXXVI. CAPITULI.

Um hunda.

²⁾[Sva er mælt i lögom at] engir hundar
 eigo helgi a ser. Ef maþr a hund olman,
 þa scal hann bundinn vera sva at taki
 eigi til manna, þa er þeir fara leiþar
 sinnar. Ef hundr er bundinn fyrir buri
 mannz eþr huf eþr stio til varþar, þa
 abyrgiz sa sic er i band hanom gengr, oc
 sva þoat fenaþr gangi i band hundiuom,
 þa byrgiz sa eigi er hund a. En band
 scal eigi lengra vera enn Ila alna amepal
 stavrs oc helhsis. Ef hundr er bundinn i
 seti, þa scal hann eigi taca a stock fram,
 at bita menn er ganga a golfe. Nu er
 hundr bundinn i ³⁾kamri, þa scal hann
 eigi taka til mannz, er hann gengr til
⁴⁾kamars, eþr setz a tre, eþr tekr ser
 horþföri. Ef maþr bindr hund ⁵⁾[sinn]
 ovarlegarr en nu var mælt, eþr er hann

*vel conculcetur vel feriat, tum eundem
 reatum omnino incurrit (trepidans) et eo-
 dem modo agendum est, ac antea constitui-
 tur, cum quis canem alicui immitit. Idem
 juris ubiqve obtineat, qvæcunqve tandem
 animantia in alium vel immissa vel trepi-
 data fuerint.*

TITULUS LXXVI.

De canibus.

*Leges constituunt canes securitati destitu-
 tos esse. Canis rabidus, si quis talem ha-
 buerit, ita (palo) alligatus sit, ne ad homi-
 nes, euntes et redeuntes pertingat. Cum
 canis ad ostium penuarii vel tabernæ vel
 agnilis custos palo alligatur, catenam ejus
 ingrediens ipse sibi prospiciat; sed catena
 inter palum et collare duas ne excedat ul-
 nas. Si canis in sedili (hypocausti) ligatus
 fuerit, ne in spondam, ut homines in pa-
 vimento ambulantes mordere possit, per-
 tingat. At canis ad latrinam ligatur, tum
 ad hominem eo secedentem, vel ligno insi-
 dentem vel abstersorium sumentem haud
 pertingat. Si quis minus caute, quam hic
 memoratur canem suum ligaverit, vel si
 hic omnino liber aliquem ita momorderit,
 ut cæruleum vel rubrum colorem cutis re-*

¹⁾ *Sequentium loco B cum suis legit: oc varþar
 siörbaugsgarþ. Ef maþr fellr eþr verþr blatt
 eþr rautt eþir eþr blöþir, þa scal qveþia vet-
 vangsbua IX heiman, hoc exilio puniatur. Si
 procidit vel cutis cæruleum vel rubrum colo-*

*rem retulerit vel sanguis manserit, novem
 circa locum rei gestæ accolæ domi evocatur.*

²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *B cum suis legit: gang, in recessu.*

⁴⁾ *B cum suis legit: gangs, in recessum.*

⁵⁾ *B cum suis omittit: süm.*

lauss oc bitr mann sva ¹⁾[at blatt eþr rautt verþr eptir, eþr] kömr bloþ nt, oc varþar þat ²⁾III marka utlegþ [þeim er hund a]. Ef hundr bitr ³⁾[mann] i briosk eþr i bein eþr i sinar eþr sva at örkumbl verþa eptir, eþr ilit, sva at læcingar þarf víþ, þa varþar þat allt fiörbaugsgarþ þeim er hund a en scoggang, cf hin mciri sar metaz; þat ero allt stefnosakir, oc seal qveþia til heimilis bua ⁴⁾[IX] a þingi þess er sottr er til fiörbaugssaka, en V til IIIa marka saka. Ef hundr bitr mann sva at maþr fier bana af, ⁵⁾þa varþar [þeim] scoggang [er hundinn a, oc seal qveþia til IX bua heiman fra veltvangi], oc sökia at öllo, sem aþra vigsök. En ef hundr mannz bitr smala manna eþr eltir smala mannz a forut ut, þa seal sa maþr er hund a, bioþa hinom ⁶⁾[a XIV nottom enom næstom er hann spyrr], þvilict fc, sem fariz hefir af hundzins ⁷⁾völldom. ⁸⁾En ef hann vill cigi lata i brot hafa feit sitt, þa seal hann bioþa hinom avvista bötr ⁹⁾[slikar sem buar hans V virþa víþ bok]. Nu byþr hann cigi þessa kosti, þa a hinn at stefna hanom um þat til utlegþar oc

ferat, vel sanguis prosiliat, dominus canis trium marcarum multam luat. Si in cartilaginem, ossa vel tendines canis aliquem monorderit, vel ita, ut nævi permanentes vel plagæ non nisi medici arte sanabiles extarent, hæc omnia canis domino exillii reatum adferunt, sed proscriptionis, si ad vulnura graviora referri possint. Omnibus hisce causis adhibeatur citatio, sed in causis exillii novem, in trium marcarum causis quinque ejus in quem agitur domicilii accolæ evocentur in comitiis. Si canis mordens mortem alicui intulerit, dominus ejus proscriptionis tenetur. Rei gestæ locum circumcirca novem accolæ domo evocentur. Cædis causæ instar actio in cæterum instituitur. Quod si alicujus canis aliena pecora vel momorderit, vel in paludes non pervias insecutus fuerit, dominus canis intra primas postquam de pauperie certior factus est quatuordecim noctes, alteri tale obferat pecus, quæle canis causa perit. Si (pauperiem passus) pecus suam auferre non siverit, alter ei obferat reparationem damni quantum accolæ hujus quinque ad librum (sanctum) æstimantes definiunt. Hanc si non obtulerit, alter eum in jus vocet, ad mul-

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis interponit: hanom, ei, sed omittit: þeim er hund a.*

³⁾ *B cum suis omittit: manni.*

⁴⁾ *B cum suis omittit: IX.*

⁵⁾ *B cum suis legit: þa varþar scoggang, hæc exillii reatum adfert. Uncis inclusa omittit.*

⁶⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁷⁾ *B cum suis legit: södom, ðensu eodem.*

⁸⁾ *B cum suis legit: En ef himn vill hafa fe sitt, Quod si alter pecus suam retinere voluerit.*

⁹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

til gjalda tvennra, ¹⁾[oc qveþia til V heimilishua a þingi þess er sottr er]. Sa maþr er hund leysir eþr ferr með hann sva, at hann vill ser lata fylgia, þa abyrgiz sa hundiun, þoat annarr eigi. En ef hann kómr i för með manni oc biþr hann mat gefa hanom, ²⁾eþr annaz um hann er þeir komia til huss, þa abyrgiz hann hundinn, þoat annarr maþr eigi, en eigi abyrgiz hann, ef hann veitir ser engi afscepti.

LXXVII. CAPITULI.

Um biörnno.

Ef maþr a alibiörn hvítan, oc skal hann sva fara með hanom, sem með hundin-om, oc sva gjalda skaþa alla, þa er hann görir. Ef maþr særir ³⁾hvitabiörn manz saklausan, oc varþar hanom þat ⁴⁾[IIa marka] utlegþ, oc böta övisli [sem hvar virþa]. En ef V aura skaþi verþr af eþr meiri, þa varþar siörbaugsgarþ. Biörn verþr oheilagr víþ averkom, ef hann görir mönnum skaþa. Ef (maþr) höggv hund eþr biörn til haþungar manni, ⁵⁾oc varþar siörbaugsgarþ. Þat varþar oc siör-
haugsgarþ, ef menn feria víþbiörn ut
hingat, þeim manni er biörn a, oc styri-

*tam dupli persolvendam. Quinque ejus, in
quem agitur, domicili accole in comitiis
evocentur. Qui canem solvit, vel ita trac-
tat, ut sibi seqvacem faciat, canis, alieni
quamvis, facta in se suscipiat. Si canis in
itinere alicui sese comitem applicaverit, qui
ad prædium veniens eum cibandum et cu-
randum commendat, hic canis, alieni quam-
vis, facta in se suscipiat, non vero si nul-
lam ejus curam gerit.*

TITULUS LXXVII.

De ursis.

*Si quis ursum cicurem album habuerit,
canis instar eum tractet, damnaque quæ-
cunque infert resarciat. Si quis ursum al-
terius album innocuum vulneraverit, trium
marcarum multam expendat, et juxta ac-
colarum æstimationem damna insuper re-
sarciat. Si quinque unciarum vel majus
detrimentum ei illatum fuerit, exilium tene-
tur lædens. Ursus homines lædens noxæ
expositus sit. Si quis canem vel ursum
alterum injuriandi animo ceciderit, exilium
luat. Itidem si ursus ferus (compede vinc-
tus) huc tralatus fuerit, dominus ejus, nau-
clerique exilium subeant, nautis vero trium*

¹⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: eþr syssliur um hann, eum procurat.*

³⁾ *B cum suis legit: alibiörn, ursum cicurem.*

⁴⁾ *B cum suis omittit: IIIa marca & sem hvar virþa.*

⁵⁾ *B cum suis bene addit: þa er sa heldr a er varþveitir, cum eorum curam agens manu tractat.*

mönnum, en hasetom III marka utlegð; oc scal qveþia til IX bua a þingi til fiörbaugssaka en V til utlegðar. Ef ¹⁾biörn verþr lauss ut her, oc görir hann skaþa mönnum eþr fe manna, oc abyrgiz sa biörn at öllu er ut hafði, sva sem annan alibiörn, ²⁾sliet er oc mælt hit sama um ulf oc ref, ef þeir ero förþir ut hingat.

LXXVIII. CAPITULI.

Um gripung ygian.

Hverr maþr scal sik abyrgiaz við horns gangi oc hofs. Ef maþr a gripung þricvetran eþr ellra, oc ³⁾sækir hann mann eþr kastar manni sva at hanom verþr illt við, eþr kastar hann fe manna eþr særir sva at ⁴⁾siuct (verþr) af, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, ⁵⁾[nema gripungr se aktamr oc reipi maþr með hanom saman meira lut andvirkis sins, oc a maþr þann at eiga, ef hann vill]. Gripungr er oheilagr við averkum, ef hann vinnr a mönnum ⁶⁾. Ef gripungr banar manni, oc varþar sliet þeim er hann a, sem biörn eþr hundr bani manni. Sliet et sama varþar oc, ef hann vinnr a manni, þat er en meiri sar metaz, ⁷⁾[enda er ecki ætt þat er mannz bani verþr]. Ef grip-

marcarum multa irrogetur. In exilii causis novem, in multaticis quinque accolæ evocentur. Si ursus ille compede vinculus (et ferus) laxatur, damnusque vel hominibus vel pecoribus infert, eum huc transferens id in se suscipiat, ut de ursis cicuribus constituitur. De lupis et vulpibus huc delatis leges idem præscribunt.

TITULUS LXXVIII.

De tauro petulanti.

A cornu et ungula quivis ipse sibi caveat. Si quis taurum habuerit trimum vel adultiorum, qui homines petit vel prosternit ita, ut male habeant; vel qui pecora ita arietat vel vulnerat ut ægra ideo fiant, exilium luat, nisi taurus jugalis sit, cujus ope dominus maxime sui sæni partem congerit, talem enim, si voluerit, porro habeat. Taurus homines lædens noxæ expositus sit. Si taurus hominem confecerit, dominus ejus talem incurrit reatum, acsi ursus vel canis hominem confecisset. Idem obtinet si taurus hominem affecerit vulneribus ad graviora referendis. Nec edule sit animale homini mortem inferens. Si taurus ursus vel canis hominem confecerit, causas omnes inde enatas sine venia speciali trans-

¹⁾ B cum suis bene legit: viðþiörn, ursus compede detentus.

²⁾ B cum suis legit: sliet varþar, cædem multæ indicantur groad &c.

³⁾ B cum suis legit: særir, vulnerat.

⁴⁾ B cum suis legit: illt, sensu eodem.

⁵⁾ Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.

⁶⁾ B cum suis addit: ef hann er þrevetr eþr ellri, si triennis vel adultior fuerit.

⁷⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

ungr eþr þiörn eþr hundr banar manni, oc er rætt at sættaz a þær sakir allar fyrir lof fram, ¹⁾[enþa þarf maþr eigi at qveþia niþgialda i þess mannz att, er þann grip atti er mannz bani varþ, sva scal sökia, sem hann hafi vapnom vegit].

LXXIX. CAPITULI.

Um þat, ef maþr meipir smala manna.

Ef maþr meipir smala manna, oc fellr hann þa obeilagr a þeim vettvangi. Hvarþki kvikfe er maþr meipir fyrir manni, oc verþr hann utligr um þat III merkr, oc scal böta avvista, sem buar virþa. En ef V aura scaþi verþr at eþr meiri, oc varþar þa siörbaugsgarþ, oc scal qveþia til IX bua a þingi en V til utlegþa. ²⁾En ef se vinur a fe, þa abyrgiz at helmingi hvarr, sa er se þat a er a vinur, oc hinn er þat a, sem firir verþr, et dauþa eþr et lamþa fe.

LXXX. CAPITULI.

Um þat, at sökia um frumlaup.

³⁾[Ef maþr scal sökia um frumlaup, oc scal hann qveþa a mann hverr hanom

igere fas est, nec necesse est multam cædis familiaris ejus familiæ exigere, qui dominus fuit animalis, quod alterum consistebat.

TITULUS LXXIX.

De damno alienis pecudibus injuria dato.

Qui pecora aliena lædit, in loco rei gestæ jure cæditur. Cujuscunqve generis pecora aliena, quis læserit, trium marcarum multam eo nomine incurrat, et damnum juxta accolarum æstimationem resarciat. Qvod si qvingve unciarum damnum illatum sit, exillio puniatur, qvo casu novem in comitiis accolæ evocentur, sed in causis multatiçii qvingve. Si pecus in pecore pauperiem fecerit, pro dimidia parte qvivi minorum damnum sustineat, dominusqve pecoris facientis, et ille cui pecus læsum, mortuum vel contusum est.

TITULUS LXXX.

De modo circa aggressiones actionem instituendi.

Si de aggressionem agendum fuerit, aggressorem nomine desinat. Qvod si cæ-

¹⁾ Qvod superest tituli B cum suis omittit.

²⁾ B cum suis legit: Ef se virþ a fe, þa scal þar avalt halfan scaþa böta, sva sem buar V virþa, Si pecus pauperiem fecerit, dimidia pars dam-

ni semper resarcienda, qvingve coloni prout æstimant.

³⁾ Hunc et sequentes titulos ad LXXXV usqve B cum suis omittit.

veitti þat, en ef þar verþr hervigi, þa er eigi scyلت at qveþia annann; um þat scal þa qveþia hvart or þeim flocki var laupit til hans, eþr or hvarum flocki fyrr com frumlaup. Nu verþa frumlaup flocka amilli eþr averk, oc þeygi hervigi, þa scal a mann qveþa hverium a hönd er lyst. Ef maþr lysir frumlaup eþr averk, þa scal hann lysa sva at buar heyri, enda er rett at hann lysi at heimili buanna, sva at lögfastir menn heyri.

LXXXI. CAPITULI.

Um heiman-qvöþ.

Et menn qveþia bua heiman þvattdag i fardögum eþr fyrr, oc scal þa bua qveþia er þau misseri hasa þar buit. Rett er at qveþia at-toptum, ef buar ero a brot farnir. A einom degi scal alla bua qveþia, ef sva ma vera, eþr lata sem skemst a meþal, ef eigi ma a einom degi. Um þær qvafir er þat mælt, at a einom degi scyli qveþia, ef sva ma, ef menn qveþia um fardaga, nema menn bregþiz frumlaupom víþ, þar scal sva jafnan qveþia nærgi, sem þat er a misserum.

LXXXII. CAPITULI.

Um vattorþa-qvöþ.

Qvatt scal vattorþa allra oc sva qvifa

des catervaria acciderit, aggressorem definire non necesse est; tum vero definitur, num ex illa caterva in cœsum incurrebatur, vel e qvanam caterva aggressio primum facta sit. At aggressiones et plagæ pugnantes catervas intercedunt, cœdes vero catervalis non accidit, tum autor aggressionis vel plagæ denunciatus definiatur. Aggressiones vel plagas denuntians hoc accolis audientibus faciat; ut in accolarum domiciliis et in sui juris hominum presentia denuntiet etiam fas est.

TITULUS LXXXI.

De domo evocationibus.

Si accolæ domo evocantur die lavacri, qui in tempus migrationum incidit, vel antea, illi evocandi sunt, qui nuper elapsis semestribus ibi habitavere. Accolis emigratis ad domos vacuas evocationem manifestare fas est. Si possibile fuerit uno eodemque die accolæ omnes evocentur; quod si haud fieri possit, quam minimum temporis intermittatur. Quoad evocationes in diebus migrationum institutas id tantum constituitur, ut in uno eodemque die perficiantur, si fieri possit, nisi aggressiones partes intercessissent, tum enim per annum vertentem eadem valeat regula.

TITULUS LXXXII.

De testium evocatione.

Tam testium, quam veridicorum effata de-

XIV nöttom firir alþingi, nema maþr lati nefnaz nærr þingi i þat vetti, er hann veit þingsfarar af von, oc skal hann qveþia þess vettis, hvegi ner þingi, sem þat er.

LXXXIII. CAPITULI.

Um bua-qvöþ þar er menn bregþaz frumlaupom víþ.

Er menn bregþaz frumlaupom víþ, þa scola þeir menn er fyrri villa bua qveþia, hestia sva qvöþ upp, at þeir fai lokit sva at hinir megi qvatt fa er eptir qvöþþo firir fardaga helgi. Nu hestia menn sva síþ qvöþ upp, at þeir mega eigi fa lokit fyrir fardaga helgina, ef þeir biþa þar til er hinir hafa lokit, þeir scola þa biþa til þess er hinir hafa lokit, ef þeir vito at hinir hafa upphafit qvöþina, enda er þeim þa rett, ef þeir eiga gagnqvöþ at hestia up eptir fardaga. Þeir scola ena sömo bua qveþia, sem hinir hafa qvatt, oc a þeim höium, sem þeir atto hu firir fardaga, nema þeir hitti þa at mali.

Sa byr nærr vettvangi er i þeim lut huss byr, er til vettvangs horfir, ef i þat deilir.

cemquatvor ante comitia generalia noctibus evocata sint, nisi quis ad comitia propius in testimonium, quod iudicio coram proferendum esse scit, sese denominari siverit, tale enim testimonium tam prope ad comitia, quam res fert postulet (agens).

TITULUS LXXXIII.

De accolarum evocatione ubi aggressiones fuere reciprocae.

Cum aggressiones partes intercedunt, prius accolas evocare cupientes, evocationem ibi temporis instituant, ut ita peracta sit, ut posterius evocantes ante dominicam in tempore migrationum evocare possint. At evocatio tam sero suscipitur, ut ante dominicam in tempore migrationum eam ad finem perducere non possit altera pars, si nempe, donec priores suam perficiunt, expectaverint, tum scientes, priores suam suscepisse, finem ejus expectent, et contrariam evocationem tum suscepturi, eam migrationum tempore peracto instituere jus habeant. (Seri evocantes) eosdem ac priores accolas evocent, et in praediis ubi ante dies migrationum illi habitavere, nisi (alibi) eos (ipsos) convaluerint.

Ad locum rei gestae propius eum habitare censendum est, qui partem aedium ad locum rei gestae vergentem inhabitat, si hoc respectu aliquid differret.

LXXXIV. CAPITULI.

Um biarg - qviþo.

Jamrett er hverium manni er vill at qveþia þeim manni biargqviþa allra er fyrir söcom er hafþr a þingi, ef sa er eigi þar, enda hafi hann engum manni sellda vörn fyrir sic. En eigi skal sa maþr ryþia, er eigi hefir tekitt vörn af þeim manni er sottr er, en ryþia skal hann qviþo, ef hann vill. Þat er oc rett at maþr qveþi bua nonhelgan dag til nætr, ef hann hefir upp ardegis qvöþina, enda megi hann eigi fa lokitt qvöþ fyrir nonitt, ef hann qveþr hvern at öþrom. Sva skal at soen fara viþ þa menn er lif veita þeim manni a helgaþu þingi, eþr i þingsföer, er sar eþr ben ero a hönd lyst, sem viþ sialfan (hann) firir þat utan, at eigi skal viþ vattorþ sökia.

Ef maþr qveþr bua heiman of fardaga eþr fyrr, oc skal hann þa bua qveþia er um alþingi hafa buit a þeim böium er hann qveþr, ef þeir lifa oc ero samlendir. Hann skal þa a þeim böium qveþia, þoat þeir se a brott farnir, oc skal lysa qvöþ firir þrimr. Leysingiar oc laungetnir meun eiga oc jafut vigsakir at börn sin, sem arþhornir menn, oc sva bötr allar at taka optir þau, enda scolo jafut leysingior

TITULUS LXXXIV.

De veridicorum effatis purgatorii.

Idem jus cuiunqve volenti competit, quo ad effata excusatoria ei in commodum evocanda, qui in comitiis reatus insimulatur, si hic nec ipse adfuerit, nec sui defensionem cui commendaverit. Defensionem rei non mandato tenens, rejectiones haud instituat, ipse vero (reus), si voluerit, veridicos rejiciendi jure gaudeat. Ut ad diei, a quarta hora pomeridiana dimidiata festi, noctem usque evocationem quis instituat fas est, si modo mane diei eam susceperit, nec ad quartam diei horam dimidiatam unum ex altero evocans, ad finem perducere possit. In eum, qui in comitiis sanctificatis vel protectione comitali opem ei fert, qui plagarum vel vulnerum lethalium autor denuntiatur, actio eodem modo instituenda est, ac in ipsum reum, eo excepto, quod actioni testimonia nulla adhibeantur.

In diebus migrationum vel prius accolas evocans, eos evocet accolas, qui in comitorum generalium tempore, prædia, quæ circumcirca evocat, inhabitant, si ii coteranei et in vivis fuerint. His in prædiis, quamvis inde demigratos accolas evocet, et evocationem tribus coram denuntiet. Libertini et illegitime nati, hæreditatis capacium instar de liberis suis cæsis et actionem instituant et multas quæcunqve capiant. Li-

oc laungetnar konor bötr taca eptir börn sin sem þeir].

LXXXV. CAPITULI.

Um aliotz-raþ oc fiör-raþ.

Ef maþr biþr annan mann fara til averka víþ maun, ¹⁾[eþr til aliotaraþs eþr til fiörs mannz], eþr hann ræþr um hinn aliotzraþum ²⁾[eþr fiörraþum — þat ero raþ, ef maþr mæliþr þeim orþum, eþr görir hann þat nokot, er hinn se fiörvi sino at firr eþr alioti at nærr, ef þat veri gört er hann mælti, sva at hann vildi at þat kömi fram —] oc varþar hanom þat fiörbaugsgarþ, oc sva hveriom er heitir. Þat ero stefuo-sakir oc scal qveþia IX bua heiman fra heimili þess er sottr er. En ef þeir coma i sat firir mann, oc scal þa qveþia bua heiman fra satinni. En þa er sat, ef menn biþa af því at þeir hyggia þar til averka víþ menn ³⁾i þeim slaþ, eþr þangat til at ganga. Þat er oc mælt, ef þeir hittaz a, þoat þeir menn laupi fyrri er fyrir var setit, oc falla hinir ohelgir, ⁴⁾þa er i satina gengo, [oc a þar eigi frumlaup at raþa. Scoggang varþa fiörraþ oc aliotzraþ framkomin].

bertinæ et illegitime natæ sæninæ, eorum instar, de liberis suis multas referant.

TITULUS LXXXV.

De consiliis circa alium lædendum cædendumve.

Si quis ad alium lædendum, consiliis nocitivis perdendum aut cædendum, aliquem stimulerit, vel si consilia noxia mortifera alicui struxerit — ad hæc consilia referendum, cum quis verbis ore prolatis vel factis in alium tale quid facit, unde vitæ suæ remotior, læsioni propior fieret, si quod dixit perfectum et pro ejus optatis consummatum fuerit — exilio puniatur et ipse et quicumque hoc peragere profitens. Hisce causis adhibeatur citatio, novem ab ejus in quem agitur domicilio accolis evocatis. Si insidias alii struxerint accolæ domo a loco insidiarum evocentur. Insidiæ sunt si qui (in certo loco) ideo opperiantur, quod vel ibi homines lædere vel inde excurrere parant. Leges etiam præfinitur, quod primi quamvis, iis convenientibus, aggrediantur, quibus insidiæ paratæ fuerunt, insidias struentes jure attamen cædi. Ibi aggressio nihil operatur. Consilia ad cædem vel læsiones tendentia consummata proscriptione coercentur.

¹⁾ B cum suis omittit, quæ uncis tenentur.

²⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

³⁾ B cum suis legit: eþr þaþan til at fara, ut inde aggrediantur.

⁴⁾ B cum suis legit: er fyrir hafa setit, qui insidias struxerunt. Uncis inclusa omittit.

LXXXVI. CAPITULI.

Um brennor.

Es maþr biþr manni fara at brenna manni inni, eþr fe manna, oc varþar hanom þat siðrbaugsgarþ, oc sva hinom er heitir, oc scal qveþia ¹⁾ hua heiman fra heimili hvars þeirra. Ef þeir coma a sör, oc taka elld ²⁾ [til brenno], oc varþar þat scoggang, oc scal þa þaþan qveþia hua, sem þeir toco elld, en meþ elldi tecnum til brenno falla þeir ohelgir. ³⁾ Ef brenna tekz, oc scal þa þaþan qveþia hua fra brennostaþnum, en scoggang varþar, ef þeir brenna fe manna, oc ero þeir þo öilir til doms, en ef þeir brenna menn inni, oc ero þeir þa þegar öilir til doms, en innibrendom mönnum metz ecki til ohelgi, ef ⁴⁾ þeir ero syknir,

LXXXVII. CAPITULI.

Um þat, ef ausit er elldi a manni.

⁵⁾ [Ef maþr eys elldi a manni eþr kastar,

TITULUS LXXXVI.

De incendiis.

Si quis ad hominem vel bona aliena incendio (nefario) concremanda alium stimula-verit, exilium luat et ipse et ita facere recipiens. Circa utriusque domicilium accolæ (novem) evocentur. Viam ingressi, si ignem ad incendium parandum capiunt, proscriptioe puniantur. Accolæ tunc circa locum ubi ignem sumere evocandi sunt. Igne ad incendium accendendum sunt jure cæduntur. Incendio peracto a loco incendiū accolæ evocentur. Si bona tantum incendio conflagraverint, proscriptiois tenentur sed ad latam usque sententiam eos attamen alere liceat. Quod si incendium homines consumserit, (hujus autores) statim ad latam usque sententiam alimonie jure destituuntur. Homines incendio nefario confecti pro jure cæsis ne habeantur, si insontes (aliqui ibidem) adfuerint.

TITULUS LXXXVII.

De eo, si quis ignem in alium con-jecerit.

Si quis ignem, vel aliud quid, quo cutim

¹⁾ B cum suis interponit: IX, novem.

²⁾ B cum suis omittit: til brenno.

³⁾ B cum suis legit: En ef þeir breima meim inni eþr fe manna oc varþar scoggang, oc scal qveþia hua heiman; Quod si vel homines vel bona eorum incendio concremaverint, proseribendi sunt. Domi accolæ evocentur. — Illic notandum est

dua folia integra in codice B deesse, unde hoc loco in omnibus eum secutis apographis, lacuna incidit.

⁴⁾ Legendum videtur: þar, ibi.

⁵⁾ Hunc titulum omnesque ad CIFum usque B cum suis omittit.

eþr þvi nokoro er hinn mundi brenna, ef a bert hörund qvami, oc varþar þat scoggang, oc sva ef hann rindr manni i elld, eþr nokor þess er van er at hinn brenni, eþr hellir hann a hinn þvi nökví er sva heitt er, eþr leggr hann undir hinn, oc a liverugi veg, sem hann hagar þess er manni er brenno af van, oc varþar þat allt scoggang, þoat eigi takiz brennan, oc sva þoat maþr svípi har af manni. Þat ero stefno sakir, oc skal qveþia til IX bua a þingi þess mannz er soltr er, ef eigi tekz brennan.

LXXXVIII. CAPITULI.

Um þat, ef maþr bindr mann.

Ef maþr bindr mann eþr pinir þann er hann a eigi at pina, eþr brennir hann mann meþ þeim lutum er nu voro tindir, sva at asynt verþr, oc skal hann þa lusa þat, sem önnor frumlaup, oc metz til ohelgi, ef fleira göriz af, enda skal qveþia þa til IX vettvangs-bua heimán.

LXXXIX. CAPITULI.

Um þat, ef maþr vill öþrom bana rapa.

Hvarr sem maþr förir mann, eþr hvargi sem hann kömr hanom, eþr sva hvatki, sem hann förir þess at hinom, er hann

II.

immediate contingente uritur alter, in eum vel hauriret vel projecerit, proscriptionem luat. Itidem si quis alium in ignem protruderit in aliudve quo eum uri probabile sit, vel si quid tanti fervoris in alium profuderit, vel ei supposuerit, vel si aliquid susciperet tale, ut alium ideo uri certo sperandum sit, cujusvis horum nomine proscriptionem luat reus, intentata adustio quamvis non perficiatur; idem obtineat crines alterius capillares cum quis amburit. Citatio hisce causis adhibeatur, et adustione non perfecta novem ejus in quem agitur accolæ in comitiis evocentur.

TITULUS LXXXVIII.

De eo, si quis vincula alteri immiserit.

Si quis alium vinxerit vel torquerit, quem torquere ei non licet, vel modo memoratis rebus ita adurerit, ut permanens eveniat plaga, hæc læsus aliarum aggressionum instar denuntiet, et vitalis securitatis dispendium adfert, si (ex altera parte) tale quid acciderit, quo casu etiam novem rei gestæ loci accolæ domo evocentur.

TITULUS LXXXIX.

De eo, si unus alteri internecionem intentaverit.

Quocumque quis alterum deduxerit, vel ubicumque enim collocaverit, vel quicquid tandem ei admoverit, quo eum morte vel

R

bugði at hinn mundi bana af fa eþr vanheilso, eþr hann vildi hinom i því bana göra eþr raða, sva oc ef hann görir þat at hinom, er sa fær bana af eþr orkumbl eþr vanheilso, hverngan veg sem hann ferr at því, oc varþar þat allt scoggang, þoat eigi særi hann mann. En þoat eigi göriz at vigom, þa scal qveþia til IX bua heiman þaþan fra, sem þat var at hinom gört, oc stefna heiman.

XC. CAPITULI.

Um þat, ef maþr hvelfir scipi undir manni.

Ef maþr hvelfir skipir undir manni, eþr brytr farscost hans a diupi, oc varþar þat scoggang. Ef menn sigla eþr roa a menn hafscipi oc briota farscost þeirra, oc varþar scoggang. Ef þeir vilia hefþan fara af landi, þa scal bua qveþia fyrir höfn þeirri, er þeir baro flestir fõt sin a scip. En ef þeir ero af öþrom löndum komnir, þa scal hann fyrir þeirri höfn qveþia, er þeir baro flestir fõt sin af scipi. Nu sigla þeir menn eþr roa a menn er fara fyrir land a scipi, þa scal bua þa qveþia er næstir bua a land up fra fundi þeirra. Hvar þess er menn fa manntapa af því, þa ero þat allt stefno sacir, oc scal qveþia til IX bua a þingi. En ef manntapi göriz

sanitatis dispendio affici intendit, mortem ei hoc modo vel factis vel consilii parans: ut et si quid tale, qualicumque tandem modo, in alium egerit, ut mortem, plagam permanentem vel langvorem inde referat alter, his omnibus quamvis vulneribus non afficiens, proscriptionem sibi contrahit. Cædes quamvis non intervenerit novem tamen accolæ domo evocentur locum circumcirca, ubi hæc in læsum committebantur, citatione etiam domi manifestata.

TITULUS XC.

De eo, si quis navim, qua vehitur alter, subverterit.

Si quis alicujus vel navim subverterit vel navigium fregerit in alto, proscriptionis tenetur. Qui navim majorem (vel mercatoriam) velis vel remis in alios illidunt, eorumque navigium perfrangunt, proscriptionem luant. Si hinc peregre abire parant (cum ita faciunt) accolæ evocentur portum circumcirca, ubi plurimi eorum supellectilem suam in navim detulere. Si vero e terris peregrinis advenere, accolæ circa portum evocet agens, ubi nautarum plurimi supellectilem suam e navi deportavere. At litora navi legentes velis vel remis in alios feruntur, tum evocandi sunt accolæ e regione loci, quo conveniebant, ad litus proxime habitantes. Si qui hoc mortem oppetierint, citatio causæ adhibenda est, novem accolis in comitiis evocatis. Quodsi om-

af, þa er rett at lysa, oc scal qveþia bua heiman til.

Þat metz, sem maþr se veginn, ef hann er förþr i holma eþr i sker eþr i eyiar obygþar þar er diuþt vatn er umhverfis, eþr se hann hengþr, eþr kyrcþr, i gröf settr eþr heptra a fialli eþr i slöþarmali, eþr se stungin augo or höfþi hanom eþr höggna af hanom hendr eþr fötra, eþr se hann geldr. Ef menn setia mann i utsker, sa maþr heitir sær-nar. Ef maþr er settr i gröf oc heitir sa graf-nar. Ef maþr er förþr a fiall eþr i hella, sa heitir fiall-nar. Ef maþr er hengþr, oc heitir sa galg-nar, oc scal þessa menn alla gialda niþgiöldum þoat þeir hafi lif sitt sva sem þeir se veginn. Ef maþr mundar til mannz oc stöþvar sialfr oc varþar fiörbaugsgarþ, oc a hinn eigi vigt i gegn, scal stefna heiman, oc qveþia til IX heimilis-bua a þingi þess er sottr er.

XCI. CAPITULI.

Um þat, ef maþr scerr har af manni.

Ef maþr skerr har af höfþi manni, eþr ular hanom nokot til haþungar, eþr rift hann klæpi af hanom eþr skerr, eþr förir hann mann nauþgan ördrag eþr lengra, oc allt þat er maþr görir til haþungar öþrom manni, hverngi veg er hann ferr

nes perierint, causam denuntiare liceat, ac colis domo evocatis.

Pro occiso habeatur, qui in insulas minores, scopulos vel insulas majores desertas et aquis profundis cinctas defertur, vel suspenditur, vel strangulatur, vel foveæ immittitur, vel in monte aut ad confinia maris et terræ (hoc accedente) compede vincitur, vel si oculi capiti ejus eruuntur, vel manus ei vel pes amputatur, vel castratur. Qui in scopulis a continenti remotiores deportatur marimortuus dicitur. Qui in foveam demittitur foveæ cadaver nominatur. In montes vel speluncas delatus montemortui nomine venit. Suspensus, patibulumortuus dicitur. Hi omnes in vivis quamvis fuerint, cæсорum instar, familiaris cædis multa resarciendi sunt. Qui telum in aliquem dirigit, sed ipse retinet, exilium luat, sed cæde hoc ulcisci alteri haud liceat. Domi citatio manifestetur, novem ejus, in quem agitur, domicilii vicinis in comitiis evocatis.

TITULUS XCI.

De eo, si quis crines alterius capiti præsciderit.

Si quis crines capillares alicui præsciderit, vel in ejus contumeliam aliquo modo sibilaverit (?) vel vestimenta ejus disciderit vel dissecaverit, vel eum per teli jactum vel ultra invitum traxerit, vel si quid aliud, qualicumque tandem modo, in alterius contume-

at því, oc varþar þat allt fiórbaugsgarþ, scal stefna heiman þeim söcom, oc qveþia til IX bua a þingi þess er soltr er.

Ef maþr hnyckir öþrom manni til sin, oc varþar þat IIIa marka secþ. Nu hrindr hann hanom fra ser, oc secsk hann um þat öþrom III mörkom, eu ef hann görir bæpi oc ero þa tvær sakirnar, oc scal qveþia til V bua a þingi.

Ef maþr rindr manni a stocka eþr steina eþr hvargi sem hann rindr hanom þess er hart er fyrir, sva at blatt eþr rautt verþr horund eptir, eþr rindr maþr hanom i vatn, eþr i hland, eþr i mat, eþr i saur, oc varþar þat allt scoggang, þott maþr falli eigi, oc scal qveþia til IX bua a þingi þess mannz er soltr er.

XCII. CAPITULI.

Um þat, ef maþr hnyckir hetti af höfþi manni.

Ef maþr hnyckir hetti af höfþi manni oc varþar þat III marka secþ. Ef kverkband er i hettinum oc hnyckir hann fram af, þa varþar fiórbaugsgarþ. En ef kverkband helldr hettinum oc hnycki hann aptr af höfþi manni, þat er kyrking oc vigt igegn, oc varþar scoggang.

Ef maþr drepr ross undir manni, oc verþr hann sekr III mörkom. En ef hann fellir mann af baki a hverngi veg er hann hagar þess, er þat verþr af hans völdum,

liam susceperit: exilio puniatur. His in causis domi manifestetur citatio, novem ejus in quem agitur accolis in comitiis evocatis.

Si quis alium ad se raptaverit, trium marcarum multam luat. At eum a se protrudit, tum alias tres marcas multæ nomine expendat. Si utrumque fecerit, duæ formantur causæ, et quinque in comitiis accolæ evocentur.

Si quis alterum in ligna vel lapides protruderit, vel aliquo modo in res asperas eum ita impeggerit, ut cutis cæruleum rubrumve colorem referat, vel si alium in aquam protruderit, vel in urinam vel in cibum vel in lutum, proscriptendus est, alter quamvis non prociderit, et novem ejus in quem agitur accolæ in comitiis evocentur.

TITULUS XCII.

De eo, si quis pileum alterius capiti eripuerit.

Si quis pileum ex alterius capite raptaverit, trium marcarum pœnam subeat. Si pileus auream habuerit et retrorsum rapitur, exilii pœnam hoc adferat. Cum pileus aurea tenetur et retroversus raptatur, ad strangulationem hoc referendum, cæde ulciscendum et proscriptione puniendum.

Si quis equum, cui insedit alter ictu punxerit, trium marcarum multam luat. Quod si alium (eqvo insidentem) in terram arietaverit, qualicunqve tandem modo hoc

oc varþar þat scoggang, oc er vigt ige­gn
jamt sem önnor felling. Ef maþr stingr
hnefa at manni, eþr spyrnir föti oc varþar
þat scoggang.

XCIII. CAPITULI.

Um bit oc klyping.

Ef maþr bitr mann eþr hrifr eþr klypr
sua at blatt eþr rautt verþr eptir, oc varþar
þat siörbaugsgarþ. Sar er ef blöþir.

Ef maþr hellir a mann mat eþr hlendi
eþr sauri þeim er a ser eptir, oc varþar
þat scoggang. En ef maþr hellir a mann
vatni, oc varþar þat siörbaugsgarþ. Ef
maþr migr a mann oc varþar þat siör-
baugsgarþ, en scoggang varþar ef maþr
skitr a mann.

Þessum söcom öllum, sem nu ero
talþar, nema kyrking oc felling, er eigi
vigt ige­gn, oc skal stefna heiman oc
qveþia til heimilisbua IX a pingi þess er
sottr er, til siörbaugs-saca oc scoggangs-
saka, en V til utlegþar saka eþr III marka
saka.

XCIV. CAPITULI.

Um læcing.

Ef maþr brennir mann eþr nemr bloþ
manni til heilendis hanom, oc hvatki sem

*fecerit dummodo eó autoré fiat, proscriben-
dus est, et arietationum instar cæde hoc
vindicare liceat. Si quis pugnum alteri im-
pigerit, vel pede eum calcitraverit, pro-
scriptionem luat.*

TITULUS XCIII.

De morsu et contortione.

*Si quis alterum ita momorderit, lacerave-
rit, contorserit ut cutis cæruleum rubrumve
colorem referat, exilio puniendus. Si sang-
vis emanaverit, ad vulnera hoc referen-
dum est.*

*Si quis cibaria (fluida), urinam vel lu-
tum, quod permanens relinquit vestigium,
in alium fuderit, proscriptionis tenetur.
Quod si aquam in alium aliquis fuderit, ex-
ilium luat. Si quis in alium minxerit, ex-
ilio puniendus, sed proscriptionis tenetur,
qui in alium cacat.*

*Nulla hic memorata delicta, strangu-
latione et arietatione in terram exceptis,
cæde commissa vindicare fas est. Domi-
citatío manifestetur; ejus, in quem agitur,
domicilii accolis novem ad causas exilii et
proscriptionis, sed quinque ad multaticias
et trium marcarum causas, in comitiis evo-
catis.*

TITULUS XCIV.

De sanatione.

*Si quis alterum ad sanitatem ejus promo-
vendam vel causticis suburerit, vel venam*

maþr görir til heilendis öþrom mánni, sva at hann vildi at hinn fengi bot af enn eigi vanheilso, oc varþar þeim þat eigi víþ lög, er læcna vildi mann, þot hinn fai bana af eþr skapá.

XCV. CAPITULI.

Um hernaþ.

Þat er mælt, ef menn laupa i hernaþ a landi varo, oc drygia þat er hernaþ bersk a hverngi veg er þeir haga þess; fara þeir i holma eþr i hella eþr i virki eþr a scipi, hvargi sem þeir hafa höli, þa er þeir drygia hernaþ, at þeir ero þa þegar öðlir, oc ohelgir fyrir hveriom manni, gildir VIII aurom, oc sva scal hylia hræ þeirra sem scogarmanna; þa er menn hafa spurt, oc ero þeir þar öðlir þott eigi se lyst. En þat er hernaþ er þeir taka menn eþr fe manna af þeim nauþgum, eþr beria þeir menn eþr binda eþr særa, ef þeir asla þvi. Ef þeir verþa eigi drepnir i hernaþi, þa er rett hvart sem vill at stefna heiman um hernaþ eþr lysa a þingi oc sökia et sama sumar, oc lata varþa scoggang. Þeir menn er fyrstir verþa fyrir hernaþi þeirra i þeim fiorþungi, scola qveþia heiman IX bua um þann staþ sem upp var hafisþr hernaþrinn i þeim fiorþungi. En aþrir menn allir þeir sem fyrir hernaþi þeirra manna verþa síþan i þeim fiorþungi scola göra hvart

ei præscúderit, vel aliud quid tale susceperit, quo alterius sanitatem non læsionem intendit, hic, alium mederi cupiens in leges commissi criminis non tenetur, alter quamvis vel mortem vel plagam inde referret.

TITULUS XCV.

De prædatione.

Constituunt leges, quod si qui in civitate nostra prædationem exercuerint, id committentes quod prædatio esse probatur, qualicunqve tandem modo hoc fecerint; (verbi causa:) si in insulas minores vel speluncas sese receperint, vallis sese incluserint, navi erint, vel ubicunqve tandem, prædantes receptacula habuerint: eos statim non alendos, sed neci obnoxios fieri; et quorum cædes octo uncüs emitur. Eorum cadaver proscriptorum instar tegatur. De maleficiüs eorum postquam ad civium aures pervenit rumor, denuntiatione quamvis nondum manifestata, non alendi fiunt. Prædatio est, si qui homines vel bona, dominis invitis, abripuerint; homines verberaverint, vinxerint, vulneraverint, si tanti iis fuerint vires. Vim publicam inferentes, cum non cæduntur, fas erit, quicquid liberit, de prædatione commissa domi citationem manifestare, vel in comitiis causam eadem æstate agendam denuntiare, proscriptionis pœna adjecta. Quadrantis incolæ vim publicam inferentium prædatione primi damno

sem þeir vilja, at qveþia bua heiman um þann stað, sem upp var hafifur hernaþrinn innan-florþungs, eþr qveþia ella a þingi um þann stað, sem hernaþr var görr, viþ þa er þeir sökia um. I þann florþungsdom scal sökia sakir þær, sem buar ero fleiri qvaddir or florþungi. En ef þeir menn hinir sömo heria i fleiri florþunga en einn, þa scal sömo leiþ fara at soen viþ þa i hveriom florþungi, sem nu var tint um einn.

XCVI. CAPITULI.

Um hernaþar-raþ.

Ef menn ero i hernaþarraþum meþ þeim er heria, hvart sem þeir ero þar meþ þeim eþr i öþrom stöþum, eþr tekr maþr viþ þvi vißvitandi er þeir hafa i hernaþi tekit, þott þat se eigi þar, oc varþar þat hvarttveggia slict, sem þeir hafi hinom fylgt i hernaþi.

Ef maþr drepr mann i hernaþi, þa scal hann qveþia til vetvangs-bua IX um þat, hvart hinn hafi verit i hernaþi siþan et næsta alþingi aþr. Ef þat berr qviþr at hinn veri i hernaþi, þa scal döma hann ohelgan hafa fallit, oc sect se hans allt, gildan VIII aurom, oc scal döma

affecti, novem domo evocent accolæ, locum quadrantis circumcirca ubi prædatio incipiebatur. Cæteri vero omnes quadrantis incolæ latronum maleficio deprædati quicquid maxime optaverint faciant, accolæ loci ubi deprædatio in eo quadrante incipiebatur evocare, vel in comitiis ita facere locum circumcirca, ubi deprædatio committebatur in eos, de quibus depopulatis agunt. In ejus quadrantis judicio hæc causæ agendæ sunt, unde plurimi evocabantur accolæ. Si üdem in pluribus deprædati fuerint quadrantibus, actio in quovis quadrante in eos ita instituat, ac de unico saltem modo constituebatur.

TITULUS XCVI.

De consiliis ad vim publicam inferendam datis.

Si qui prædones, consiliis vim publicam foventibus, adjuverint, sive in eodem loco iussum fuerint, sibi alibi; vel si quis scienter, quod a prædonibus, alibi quamvis, rapitur, acceperit, eandem utique subeat prænam, acsi prædones deprædatum secuti fuissent.

Qui prædonem occidit novem ad locum rei gestæ proxime habitantes accolæ evocet, qui dispiciant, ane (occisus) a proxime antecedentibus comitiis generalibus prædonem egisset. Si veridicorum efato comprobatum fuerit eum vim publicam (tempore definito) exercuisse, neci ob-

af secþa-fe vikingsins scaþa-bötr, þeim mōnnum er hinn hafþi rænta, slican lut hverium þeirra sem misti. Ef eigi vinnr sva til, þa scal skerþa alla aura jamt. En ef betr vinnz, þa scal þaþan af taca scogarmannz giöld. Nu vinnz eigi til þess, oc scal haun heimta sem önnör scogarmannz giöld. Ef maþr vill sökia um hernaþ, þa scal sott a eno IIIa alþingi þaþan fra er aþili spurþi, en aldrigi fyrniz, ef leynt er firir hanom.

XCVII. CAPITULI.

Um þiofnaþ.

Ef maþr tekr fe mannz oc vinnr þiofscap at, enda standi hinn hann at þvi er fe þat a, sva at handnumit verþr, oc fellr sa oheilagr er fe hefir tekitt fyrir þeim manni er fe þat atti er þiofstolit var, a þeim vettvangi, oc sva fyrir þeim öllum er hanom veita lip at þvi. Eigi seolo þeir annars hefna en þyffar þeirrar, sem hinn hefir gört er þat fe tok er þar var handnumit a þeim vettvangi.

Ef aþili byr söc til a hönd þeim manni er averk hefir veitt hinom er þyff var i höndum staþin, þa scal sa er söc er a hönd buin stefna hinum i eggn er feitt

noxium eum cecidisse iudices definiant, bona ejus qvævis commissa esse, et cædem ejus octo unciis remunerandam. De prædonis bonis commissis damni resarcitio iis adjudicetur, qvos prædatus est, tantum cuique quantum ei eripiebat (prædo). Si ad hoc non suffecerint (bona prædonis), cujuscunqve parti pro rata aliquid detrahatur. Si quid supersit præmium proscripti cæsi inde capiatur. Si ad hoc non suffecerint, ut alia proscripti cæsi præmia, (occisos alibi) postulet. De prædatione agere parans, intra tertia comitia generalia actionem instituat, a tempore inde, qvo actor competens de ea certior factus est, qvo necio jus agendi nequaquam præscribitur.

TITULUS XCVII.

De furto.

Qui aliena corripit, furtim id faciens, dominus vero bonorum eum in flagranti ita supervenit, ut e manu illius qvasi expilatæ sint res, furtim eas arripiens a rerum furtivarum domino, et ab omnibus ei foventibus in eodem rei gestæ loco jure cæditur. Præter furtum, qvod alter res manu qvasi expilatas arripiens committebat, in eo rei gestæ loco nequid vindicare iis liceat.

Si actor competens actionem in eum, qui in furto flagrante reprehensus plagas intulit, paraverit, ille, cui actio intenditur, furem citatione contraria in jus vocet, id

hafpi tekit, til ohelgi, ef hann er veginn, en til scoggangs, ef hann lifir, oc telia oheilög sar hans, enda eiga vettvangsbuar IX at scilia heiman qvaddir um vig oc um sar, oc sva um þat hvart fe þiofstolit veri staþit i höndum þeim manni er a var unnit a þeim vettvangi eþr veri eigi, en ef þat berr qviþr at fe þiofstolit veri staþit i höndum hanom, þa er a hanom var unnit, oc þeir ynna a hanom af því a þeim vettvangi, oc fellr hann þa oheilagr, ef þat var scoggangs þyfi. Rett er oc þeim manni þat, er mali scal veriaz, at qveþia bua heiman til ohelgi þeim manni er feit hafpi tekit, oc lysa sök a þingi.

XCVIII. CAPITULI.

Um vig a scipi.

Sva er enn mælt i lögom varom, ef maþr verþr veginn a scipi er menn fara ut hingat, oc varþar mönnum eigi samvista við veganda, þar til er menn koma til vars landz, þeim megin siglo, er menn eigo siþr sakir við menn. En sekiaz menn þegar a samvistum við veganda er þeir ero nattlengis asamt við hann siþan er þeir koma til meginlandz. Öþrom mönnum öllom varþar eigi samvista við hann ne biörg fyrr enn vigino er lyst. Bua scal qveþia fyrir höfn þeirri er þeir setia scip upp. En ef þeir fara tvivegis, þa

II.

intendens ut si cæsus sit, neci obnoxius cecidisse, si in vivis proscibendus iudicetur, vulnera ejus nulla resarcitione reparanda declaret. Novem circa locum rei gestæ domo evocati accollæ de cæde et vulneribus dispiciaut, (desiuiantqve) an res furtivæ in ejus manu reprehensæ fuissent, qui in eo rei gestæ loco plagis afficiebatur, nec ne. Qvod si veridici desinierint eum, cum vulnera ei illata sunt, in furto flagranti reprehensum fuisse, et in loco rei gestæ illos ideo ei læsiones intulisse. Pro jure cæso habeatur, si modo res furtivæ proscritionis habiles fuerint. Actione infestatus etiam jus habeat accollas ad furem condemnandum evocare, sed causam in comitiis denunciare.

TITULUS XCVIII.

De homicidio in navi.

Legibus nostris porro cautum est, qvod, si quis in navi huc peregre redeunte occisus fuerit, contubernium cum occisore nihil reatus adferat, terram nostram donec appellunt nautæ. In ea navis parte a malo versus (occisor sese contineat) ubi miuor (ei) cum nautis simulas est. Si nautæ ad continentem appulsi, per nocturni temporis spatium cum occisore versati fuerint, reatum sibi contrahunt. Ne qui alii convicti vel opitulatione ei præstita reatum incurrunt, cædes priusquam denunciatur. Circa portum, ubi navim subducunt nautæ, accollæ

S

scal fra þeirri höfn er þeir baro flestir fót sin af scipi. En ef menn vinnaz a er heþan fara, oc scal þa qveþia bua fra höfn þeirri, er þeir baro flestir fót sin a scip.

XCIX. CAPITULI.

Um þat at sökia um erlendis vig.

Ef varr landi verþr veginn erlendis, oc verþr vegandi jam-sekr um vig þat, sem a varo landi veri vegit; þo er soen her til um erlendis vig, þoat sott se erlendis eþr sættz a, nema sa maþr hafi þar at lögom asætz er hann er soenar-aþili, oc a þat þa at haldaz her, ef þeir scilia þat undir þar. Soen scal her eigi fyrr uphesia enn a eno Illa alþingi þaþan fra er vigit spursk ut hingat, nema vegandi comi fyrr ut. Sakar sökiandi scal spuria meþ vatta at lögbergi at þingfesti vegandans, oc sva at þingfesti þeirra manna er at vigi þvi voro, sem hann vill sott hafa. Hann scal oc spuria meþ vatta, ef aþrir menn vili nockorir sökia vegandann eþr þa menn, er hann vill sökia um vigs atvst. Nu ef þeir ero allir or einom fiorþungi er sottir ero, þa scola sakir koma i þann fiorþungsdom, sem þeir ero or fiorþungi. En ef saka sökiendr ero allir or einom fiorþungi, en hinir or fleirom fiorþung-

evocentur. *Quod si et eunt et redeunt (peregre, evocatio) circa portum fiat ubi nautarum plurimi supellectilem suam e navi in terram deportavere. Si iis hinc redeuntibus acciderit cædes, portum circa evocentur accolæ, ubi nautarum plurimi supellectilem suam in navim deportavere.*

TITULUS XCIX.

De actione in cædem peregre factam instituenda.

Si nostras peregre occisus fuerit, occisor eundem sibi contrahit reatum acsi in nostra terra cædes commissæ fuisset. De cæde peregre commissæ hic agendi jus adest, quamvis peregre actione vel transactione composita sit, nisi actor competens juxta legum ibi valentium præscripta peregre transegerit, tum enim conditiones ibi stipulatæ hic etiã servandæ sunt. Actio de cæde hic ne prius instituat, quam in tertii comitiis generalibus, inde a tempore, quo cædes commissæ huc famã defertur, nisi occisor prius peregre redierit. Actor causæ testibus adhibitis ad rupem juridicundi de occisoris curia qværat, ut et de omnium curia, qvi cædi, de qua agere instituit, faventes adfuere. Testibus admotis porro qværat, num qvi alii in occisorem vel illos, qvos ut cædis fautores in jus vocare parat, agere vellent. Si omnes actione infestandi ex eodem qvadrante oriundi fuerint, causæ iudicio qvadrantis, unde rei

um er fyrir söcom ero hafþir, oc scolo þa sacir koma i þann fiórþungsdom, sem sökiendr ero or fiórþungi.

Ef engi maþr gengr víþ þingfesti þeirra manna er sotti ero, en sökiendr se eigi allir or einom fiórþungi, þa scolo þeir er sökia luta með ser, i hvern fiórþungsdom sakinnar scolo coma, þa er sökiendr se or fiórþungi. En ef þeir menn ganga víþ þingfesti þeirra manna er sotti ero, oc eigi or einom fiórþungi, oc scolo sökiendr þa enn luta i hvern fiórþungsdom sakir scolo koma, þeirra er hinir ero or fiórþungi er sotti ero.

C. CAPITULI.

Um lysing at lögbergi.

Sökiandi scal oc lysa söc at lögbergi um erlendis vig a hönd vegandanom, oc qveþa a i hvers konungs veldi hann va manninn, oc lysa til socnar oc seeþar fullrar, jant sem aþra vigsöc. Ef vigit hefir verit i Noregs konungs veldi eþr Dana konungs eþr Svía konungs, þa scal sökiandi leiþa fram V menn vara landa, oc þa menn Ila af þeim V, er i þess konungs veldi veri, þa er vigit var vegit, eþr siþan hefþi þar verit. Hlyþir þoat þeir se III, er her a laudi veri jafnan kyrrir, en allir scolo at tengþum rettir. Þeir menn V scolo at tengþum qveþa at domi, oc vinna eiþa

sunt, inferatur. *Quod si actores omnes ex eodem quadrante, rei vero e diversis fuerint, causæ actorum judicium provinciale sequantur.*

Si curiam reorum nemo agnoverit, sed actores ad diversos quadrantes pertinerent: hi per sortem inter se definiant cujusnam quadrantis judicium, eorum ad quos actores pertinent, causæ deferantur. Si vero ad diversos quadrantes pertinentes curiam reorum agnoverint, actores etiam per sortem definiant, in cujusnam quadrantis judicium causæ deveniant eorum, unde rei sunt oriundi.

TITULUS C.

De denuntiatione ad rupem jurisdictioni.

Actor etiam ad jurisdictioni rupem cædem peregre commissam denuntiando occisori imputet, simul definiens in cujusnam regis imperio homicidium commississet. Alias æque ac de alia homicidii causa fieri solet, ad actionem et absolutam condemnationem denuntiet. Si cædes in regno regis Daniæ, Norvegiæ vel Sveciæ commissa sit, agens quinque nostrates producat. Horum quinque duo sint, qui in regno hujus regis, cum cædes committeretur vel postea commorati sunt. Sufficiet, horum tres quamvis semper his in terris permansissent. Sed necessitudinum respectu omnes juste se habeant.

aþr, at þessi maþr var veginn í því konungs veldi, oc nefna hinn vegna, en þessi maþr var þar þa er nu er her soltr No, oc leggium ver þat undir þegnscap varn, oc berum ver þann fanga qviþ her í dom fram.

Sakar veriandi scal oc framleiða V menn, oc scal hann þa jammiðc vanda, sem aþr var tint. Þeir scolo þat leggja undir þegnscap sinn, at hinn vegni veri eigi síðrvi sino at firr, at sa maþr veri í því konungs veldi. Nu ero þess eigi efni, þa scolo þeir þat leggja undir þegnscap sinn, at hann föri með konungi eþr rikismanni, oc matti eigi sialfr rafa för sinni, en hinn vegni yrþi fyrir því floþi. Nu ero eigi þess efni, þa scolo þeir þat leggja undir þegnscap sinn, at vegandinn verþi þa fe sitt eþr síðr er hiun fell. Nu ero eigi þess efni, þa scolo þeir þat leggja undir þegnscap sinn, at hinn vegni veri a utlaups sciþi er hann var drepinn, oc scolo þeir þann fanga qviþ nokorn hera í dom fram oc fara sva sino mali, sem aþr var tint. En ef fangaqviþr þessi kömr þar eigi fram til varnar þa seksc vegandinn.

Hi quinque jurejurando functi, judicio coram sic verba faciunt: Hic in illius regis regno interfectus est — cæsum nomine nominet — ubi tum ille N. N. in quem hic agitur, adfuerat. Hoc civilem nostram existimationem interponentes asseveramus. Hoc collectaneorum veridicorum effatum hic judicio coram proferimus.

Causam defendens quinque etiam admoveat viros, iisdem, ac modo præscriptum est, cautelis eligendos. Hi per civilem suam existimationem asseverent cæsum ob alterius in ejusdem regis regno præsentiam a salute sua nullo modo remotiorem fuisse. Ad hoc, si facultas defuerit, civilem suam interponant existimationem, eum (o: occisorem) regem vel alium magnatem secutum factorum suorum compotem haud fuisse, cæsum vero eo turbine correptum periisse. Ad hoc, si facultas defuerit, per civilem suam existimationem asseverent, occisorem, cum alter interficiebatur, bona sua vel vitam (tutela inculcata) defendisse. Ad hoc, si facultas defuerit, per civilem suam asseverent existimationem, cæsum, cum interficiebatur, in nave piratica fuisse constitutum. Tale quid veridicorum collectaneorum effatum judicio coram proferant, res suas in cæterum moderantes, ut antea præscribitur. Tali veridicorum effato excusatorio non prolato, occisor condemnatur.

CI. CAPITULI.

Um vestr-landa víg.

Ef maþr verþr veginn a vestr-löndom fyrir norþan Valland, oc ero þa jamrettir sannadar menn allir, þeir er verit hafa i nokors konungs veldi þeirra, þa er vigit var, eþr síþan; i Engla konungs veldi, eþr Breta konungs, eþr Scota konungs, eþr Ira konungs, eþr Supreyinga konungs veldi.

Nu verþr maþr veginn fyrir sunnan Dana veldi, oc ero þa jamrettir sannaþar menn þeir allir er þa voro i nokors þeirra konungs veldi, eþr síþan er vigit var vegit. Sva scal þar et sama fara um þau víg hvartveggio at soen oc vörn, oc at öllu annars, sem um erlendis víg, oc sva um sar, ef maþr fær þar.

Ef maþr fær sar eþr verþr hann lostinn erlendis oc varþar þat scoggang, oc a hann her þo soen til sins mals, þoat hann söki þar um at lögom, nema þviat eino at hann sættiz þar a alsattum; oc scal hann sva her at soen fara, um sar þau er hann feck anstr oc vörn, sem um erlendis víg, fyrir þat uttan at hann sökir um hrör.

Ef maþr verþr ræntr erlendis fe sino, oc scal hann þa her enn víþ hin sömo sögu sökia um ranit oc sva veria.

TITULUS CI.

De cæde in terris occiduis commissa.

Si in terris occiduis, a Gallia septentrionem versus, quis occisus fuerit, omnes comprobatorum numero æque juste adhibentur, qui, cum cædes committebatur, vel postea, in cujusvis horum regis imperio versati sunt: in Angliæ nempe, Britannicæ, Scottandicæ, Hibernicæ vel insularum australium (Hebridum) regum imperiis.

At austrum versus e Dania quis cæditur, tum probatorum numero æque juste adhibentur, qui in ejus regis imperio, ubi cædes admissa est, tum vel postea versabatur. Qvoad harum cædiuum tum actionem, cum defensionem, et qvovis alio respectu idem omnino servandum est, ac de cæde peregre commissa præscriptum est. De vulneribus ibi illatis idem valeat.

Si quis peregre vulnere affectus vel percussus fuerit, proscriptione hoc puniendum; illi vero causam suam, qvavis ibi legibus convenienter peractam, hic agere liceat, nisi integerrima reconciliatione eam transegisset. De vulneribus orientem versus illatis tam actionem, qvam defensionem hic ita instituat, ac de cæde peregre commissa solet, excepto solummodo, qvod de cicatrice hic agatur.

Cujus bona peregre rapiuntur, iisdem auctoritatibus instructus prædationis causam hic et agat et defendat.

Of erlendis raþ þau er maþr ræþr um mann fiðrraþum eþr aliotz raþum, oc varþar þat eigi her víþ lög, ef eigi kömr fram, en scoggang, ef fram kömr. Erelendis drep oc erlendis aliotz raþ eþr fiðrraþ fram komin, þat scal allt sökia víþ XIIIar qvíþ, oc taca her eigi fyrr til socnar en um erlendis vig. Nu verþa varnir þær til þessara mala, er metaz eigo, er erlendis hafa görze, oc scal fanga qvíþ þar til hafa i öllum stöþom. En ef þær varnir verþa til er her hafa görze, oc scal þa hafa til V hua qvíþ a þingi.

CII. CAPITULI.

Um vig a Gröndalandi.

Ef maþr verþr veginn a Gröndalandi, oc scal þat her enn sökia, sem önnor erlendis vig, fyrir þat fram, at eigi er scylt at sannaþar menn hafi at þar verit hvartki þa ne síþan; at tengþum at eins scal þa vanda. Ef aþilinn er a Gröndalandi, oc sættiz hann þar a vig eþr sökir um, oc er þa eigi her socn til. Nu er eigi aþili ut þar, oc sökir annarr maþr þar til fullra laga, oc a aþili þo at sökia um biörg þess mannz her, oc þarf hann eigi at taca þær sakir af öþrom mönnum. En ef annarr

Consilia peregre, ad alium vel cædendum vel lædendum machinata, si non consummata fuerint, lege definitam pœnam hic non adferunt; consummata vero proscritione puniantur. Tam in ictum peregre illatum, quam consilia de cæde vel plagis inferendis sed consummatis actio per dodecadis veridicorum effatum instituat, nec prius, quam de cæde peregre commissa (præscriptum est). At exceptiones peregre factæ non spernendæ his in causis inveniuntur, tum ad eas comprobandas veridici collectanei semper adhibeantur. Exceptionibus hic enatis, si inveniuntur, quinque in comitiis evocati veridici adhibendi sunt.

TITULUS CII.

De homicidio in Gröndandia perpetrato.

De cæde, quæ in Gröndandia committitur hic porro eodem modo agendum est, ac de aliis peregre admissis homicidiis solet, excepto, quod non requiritur, ut comprobatores ibi tum vel postea commorati fuisset. Quoad necessitudines ii solummodo caute sunt eligendi. Si actor competens in Gröndandia constitutus cædis causam vel transegerit vel egerit, hic eam agendi jus omnino evanescit. At actor competens ibi non adest, alius vero legum præscriptis agendo satisfacit, tum actor competens nihilominus de ope occisori lata actionem hic instituat, quas causas nullius mandato suas

maþr sökir ut þar enn aþilinn, oc eigi til fullra laga, oc er þa soen her til.

facere necesse habet. Qvod si alius, quam actor competens, ibi in Grönlandia actione functus fuerit, aliquid tamen de legum postulatis remittens, tum hic agendi jus patet.

CIII. CAPITULI.

Um þat maþr verþr sekr a Grönlandi.

Ef maþr verþr sekr a Grönlandi, oc er hverr þeirra manna sekr her er þar er sekr. En sva scal her sökia um biörg hans ens sekia mannz er ut þar varþ sekr fullri secþ, sem hann yrþi her sekr a varþingi, þartil er sagt er til secþar hans a alþingi. Sva scal maþr veria söc þa her um vig þat, at leiþa fram at domi V vara landa, þa er þat leggi undir þeguscap sinn, at hinn vegni veri eigi fiörvi sino at fyrr, at sa maþr veri þar, eþr þat ella, at sia maþr ætti fe sitt at veria eþr fiör].

De eo, si quis in Grönlandia condemnatus fuerit.

Si quis in Grönlandia condemnatus fuerit, hic pro condemnato habeatur, qui ibi condemnatur. De condemnato, absoluta condemnatione ibi damnato, lata ope et auxilio ita hic agendum est, acsi hic in comitiis vernalibus condemnationem subiisset, hæc donec in comitiis vernalibus proclamatur. Hujus cædis defensio hic instituaturo producendo nostratium qvingve, qui per civilem suam asseverent existimationem cæsum per alterius ibi præsentiam a salute sua nullo modo remotiorem fuisse, vel etiam illum (o: occisorem) bona sua vel vitam (per inculpatam tutelam) defendisse.

CIV. CAPITULI.

Um fullrettis orþ.

Ef maþr mælr við mann ¹⁾ aþettar orþ, þat er fullretti metz, þat varþar fiörbaugs-garþ hvart sem hann mælr við mann aþeyranda eþr afþeyranda, enda a hann

TITULUS CIV.

De injuriis verbalibus, plena juris personalis violati multa expiandis.

Si quis dictis gravioribus, plena juris personalis violati multa expiandis, alterum prosciderit, exilio puniatur, sive id illo audiente, sive non audiente fecerit. Injuria-

¹⁾ Pro: aþettar — metz, B cum suis legit: fullrettisorþ, dictis plena juris personalis violati multa expiandis.

rett or fe hans, ef hann verþr sekr um; en þat ero VIII aurar ens fimta tigar ¹⁾[lögaura]. Þat er fullretti orþ, ef maþr mæliir víþ annan, þat er eigi ma föra til goþs, oc scal sva hvart orþ vera sem mælt er, en ecki scal at scaldscapar-mali raþa. Halfretti a þat orþ ²⁾er föra ma til hvarstveggia goþs oc illz, þat a eigi at standa meðal manna ³⁾[sva at þat varþi víþ lög], nema griþmaþr mæli víþ bonda eþr þræll víþ frialsan mann, þeir scolo sva sökia um orþ þat sem fullretti se víþ þa mælt. Þat a griþmaþr ⁴⁾[at hafa] til varnar fyrir sic, ⁵⁾[ef hann mæliir halfretti víþ bonda], at fara or griþi sino oc hafa ecki vistar sinnar, oc fellr þa niþr sök víþ hann. ⁶⁾[En ef griþmaþr mæliir fullretti víþ bonda, þa varþar hanom þat fiörþauggarþ, enda scal hann þo ecki hafa vistar sinnar].

tus præterea ex injuriantis, qui reus sit, bonis, juris personalis violati multam capiat, octo quintæ decadis uncias, unciarum legalium. Injurie verbales plena juris personalis violati multa expiandæ sunt, cum quis in alium utitur dictis, quæ in bonam partem excipere non est possibile, cum nempe quodvis verbum usitatissima sumitur sententia; juxta poeticas significationes haud fiat explicatio. Injurie verbales leviores, dimidia juris personalis violati multa expiandæ, sunt dicta, quæ in utramque partem, bonam malamque excipi possunt. Hæc inter cives non tanti habendæ sunt, ut in leges commissi criminis teneatur dicens, nisi operarius iis herum suum vel servus ingenuum prosciderit, hi enim de hisce dictis ita agent acsi injuriis gravioribus lacessiti fuissent. Operarius dimidia juris personalis violati multa expiandis injuriis herum suum infestans, in sui defensionem mansioni suæ demigret, nec domicilio ei stipulato utatur; quo casu actio in eum evanescit. Si operarius herum (suum) injuriis gravioribus, plena juris personalis violati multa expiandis, prosecutus fuerit, exillium luat, et nihilominus mansione ei stipulata haud fruatur.

⁷⁾Ef fullretti er mælt víþ mann oc

Si in eum, qui ipse exaudit, injurie

¹⁾ *B cum suis omittit: lögaura.*

²⁾ *B cum suis legit, er raþr til hvarstveggia &c., sensu eodem.*

³⁾ *Unsis inclusa B cum suis omittit.*

⁴⁾ *B cum suis omittit: at hafa.*

⁵⁾ *Unsis inclusa B cum suis omittit.*

⁶⁾ *Quæ unsis tenentur B cum suis omittit.*

⁷⁾ *B cum suis legit: Ef maþr heyrir a, Si (injuriatus) ipse exaudierit.*

heyrir hann a, þa skal hann nefna vatta at orþino, ¹⁾[oc nefna ser þat vetti at lögom at niota oc neyta]. Ef menn segiaz or þvi vetti, oc varþar þeim þat III marka utleggþ. ²⁾[Sök þeirri scal stefna, oc qveþia V bua a þingi], enda ero þeir þo i vettino, oc jamscyldir þa at bera sem aþr. Ef ³⁾[maþr mælrir sva aþettar orþ viþ mann, at þeir] ero II saman, oc er þa eigi costr at nefna vatta at, þa skal hann hefna orþi orþz, ⁴⁾[ef hann vill, oc mæla þa jam-illt at moti at osekió]. ⁵⁾[Nu segir annarr hvarr fra oc höliz, oc er þat þa bacmæli, oc varþar siörbaugsgarþ, oc scal sökia viþ XII qviþ. Ef hinn þriþi maþr heyrir ⁶⁾[a orþ þeirra, eþr þeir einir er eigi ero vattbærir, þoat fleiri se], þa er kostr at sökia viþ XII qviþ.

Ef maþr mælrir viþ mann ⁷⁾a helg-aþu þingi oc eykz þa retrr mannz halfo. Ef maþr mælrir viþ mann afheyranda, oc a sa kost er viþ er mælt at sökia til ens III ⁸⁾þings, þaþan fra er hann fregn,

verbales graviores, plena juris personalis violati multa expiandæ jactantur, testes de dicto antestetur ille, qvos sibi ex jure utendos et adhibendos denominet. Hocce testimonium præbere recusantes trium marcarum multam incurrunt. Cause citatio adhibeatur, quinque in comitiis accolis evocatis. Antestati nullominus testibus denominatis annumerandi, et eadem ac antea testimonium proferendi obligatione tenentur. Si dictis atrocibus alterum quis lacesiverit, ubi soli tantum adsunt, unde testes antestandi facultas haud vacat, injuriato, si voluerit, dictum dicto vindicare liceat, ita ut impune ejusdem atrocitatis dicta in alterum projiciat. At alteruter eorum glorians (dicta sua) aliis refert, tum obtrectationis reus habeatur, et exilium luat. Dodecadis veridici actioni adhibeantur. Si tertius quis, dicta eorum exaudiens, vel plures quidem, sed ad testimonium ferendum inhabiles adfuerint, per dodecadis veridicos etiam agere fas est.

Si in comitiis sacratis (injuriis verbalibus), quis alterum prosciderit, hujus jus in duplum adaugeatur. Si quis alium non exaudientem, (injuriis verbalibus) laceserit, hic, cui verba injuriosa intenduntur, ad

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis omittit: Sök — a þingi.*

³⁾ *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁵⁾ *B cum suis legit: nu ef hann segir fra; At aliis ille (dicta sua glorians) refert &c.*

⁶⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁷⁾ *B cum suis legit: a alþingi, in comitiis generalibus.*

⁸⁾ *B cum suis legit: alþings, comitia generalia.*

hvert sem hann vill víþ XII qvíþ, eþr víþ heyrin orþ V landeiganda þeirra er rettir se i qvípum ¹⁾[at hörum víþ aþilia], hvert sem mælt var fyrir öllum saman eþr fyrir sérhveriom þeirra, oc scolo þeir þat leggja undir þegnscap sinn at domi at þeir heyrþo þat mál or hans munn.

CV. CAPITULI.

Um þat, ef maþr bregþr manni brigzlum.

Ef maþr bregþur manni brigzlum, oc mælr aliot, þott hann segi salt, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, oc scal sökia víþ ²⁾XII qvíþ, ef hann heyrir eigi a, en víþ vatt-orþ, ef hann heyrir.

Ef maþr gefr manni nafn annat enn hann eigi, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, ef ³⁾hinn vill reiþaz víþ. Sva er oc, ef maþr reiþir ⁴⁾[auknefni] til haþungar hanom, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, oc scal ⁵⁾[þat hvartveggja] sökia víþ XII qvíþ. Ef maþr ⁶⁾görir yki um mann,

tertia usqve comitia (generalia) a tempore, quo de dictis certior sit, agendi jure gaudeat; actionem pro lubitu vel per dodecadis veridicos instituat, vel per quinque, de verbis auditis, colonorum prædicatorum effatum; qui eorum, cum actore competente, necessitudinis respectu, veridicis jure annumerantur. Verba, sive omnibus simul, sive singulis coram prolata sint, per civilem suam, ad judicium, asseverent existimationem, sese hoc ex ipsius calumniatoris ore audisse.

TITULUS CV.

De eo, si quis opprobriis alterum lacesiverit.

Si quis probra alicui objecerit, vel vera quamvis vitia ei exprobraverit, exilium luat, et per dodecadis veridicos, eo non exaudiente instituat actio, sed per testimonium, si ipse exaudierit.

Si quis alteri, præter nomen ejus justum, aliud indiderit, exilii tenetur, si modo alter eo indignari voluerit. Item, si cognomen ei imposuerit contumeliosum, exilium luat. Dodecadis veridicorum effatum utriqve causæ adhibeatur. Si quis per excessum in narrando alium injuriatus fuerit, exilium luat. Excessus in narraudo

¹⁾ B cum suis omittit: at hörom — víþ aþilia.

²⁾ B cum suis interponit: V manna heyrin orþ eþr &c., per quinque hominum exaudientium testimonium vel &c.

³⁾ B cum suis legit: hann, ille.

⁴⁾ B cum suis omittit: auknefni.

⁵⁾ B cum suis omittit: þat hvartveggja.

⁶⁾ B cum suis interponit: mælr víþ mann haþung eþr, (Si quis) verbis contumeliosis alterum prosciderit vel &c.

oc varþar þat siörbaugsgarþ. ¹⁾[Þat er yki, ef maþr segir þat fra öþrom manni eþr fra eign hans nokörri, er eigi ma vera oc görir þat til haþungar hanom]. Ef maþr görir niþ um mann, oc varþar þat siörbaugsgarþ, oc scal sökia viþ XII qviþ. Þat ero niþ, ef maþr skerr treniþ manni, eþr ristr eþr reisir manni niþstöng.

²⁾[Þau ero orþ þriu, ef sva mioc versna malsendar manna, er scoggang varþa öll; ef maþr kallar mann ragan eþr stropiun eþr sorþinn, oc scal sva sökia, sem önnor fullrettis orþ, enda a maþr vigt i gegu þeim orþum þrimr; jamlengi a maþr vigt um orþ, sem um konor oc til ens næsta alþingis hvartveggja, oc fellr sa maþr oheilagr er þessi orþ mælr fyrir öllom þeim mönnum, er hinom fylgia til vettvangs, er þessi orþ voro viþ mælt].

CVI. CAPITULI.

Um scaldscap.

Hvartki a maþr at yrkia um mann lof ne löst. Scala maþr reiþaz viþ siörþungi

dicitur, cum quis de alio ejusve rebus cuiuscunqve generis fuerint ei in contumeliam ea narrat, quæ impossibilia sunt. Si quis figuram famosam in alium fecerit exilii damnus sit; per dodecadis veridicos agendum est. Figuræ famosæ sunt: cum quis signa famosa in ligno exsculpat in alterius contumeliam, vel perticam execrationis in alium insculpat aut erigit.

Tria sunt convicia, quæ si res tam male inter cives sese habuerint, ut unus ea in alium proferat, proscriptionis pænâ singula adferunt: si quis alterum pavidum nequam, sæminæ instar compressum vel muliebria passum dixerit. De his acsi aliis plena juris personalis violatæ multa expian-dis conviciis agendum est. Tria hæcce dicta cæde vindicare fas est. Hæc convicia cæde ulciscendi jus tamdiu patet, quamdiu sæminas stupratas cæde commissa vindicare licet, ad proxima comitia generalia utrumqve. Dictis hisce contumeliosis alterum proscindens jure cæditur ab omnibus, qui injuriatum ad rei gestæ locum secuti sunt.

TITULUS CVI.

De versificatione famosa.

In alterius nec laudem, nec contumeliam carmen famosum, quis pangat. Neqvsi

¹⁾ B cum suis addit: scal sökia viþ XII qviþ, per dodecadis veridicos agendum est. Uncis inclusa B cum suis omittit.

²⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit.

viso, nema lastmæli se i. Ef maþr yrkir II orþ enn annarr önnor II, oc raþa þeir bæþirsamt um, oc varþar scoggang¹⁾ hvar-umtveggia; en ef eigi er haþung i, þa varþar III marka utlegþ. Nu yrkir maþr fleira um, oc varþar þat siörbaugsgarþ, þott eigi se haþung i. Ef maþr yrkir halfa viso um mann, þa er löstr er i eþr haþung,²⁾ oc varþar þat scoggang. Nu ef hann qveþr eþr kennir öþrom, oc er þat þa önnor söc, oc varþar enn scoggang, enda varþar sva þeim er nemr³⁾ [þann verka oc reiþir til haþungar maun]. Su reiþing varþar scoggang er til haþungar metz. Stefno söc er um scaldscap oc socn til ens⁴⁾ IIIa alþingis, þaþan fra er⁵⁾ aþili spyrr, oc scal qveþia til hvart sem vill IX heimilis bua a þingi⁶⁾ [þess er sottr er] ella XII qviþar. Scoggang varþar meþförin sem verkian, oc sciptir engo hvart fyrr er sott, oc scal viþ hin sömo gögn sökia⁷⁾ [bæþi]. Scoggang varþar þoat maþr yrki um dauþan

quartam versus partem nisi contumeliosum, quid contineret, indignetur. Si unus duo versus (famosi) tetrasticha pepigerit, alter vero alia dua, sed uterque in idem conficiendum simul operatus sit, proscriptionem uterque luat. Quod si versus nihil ignominiosum contineret, trium marcarum multam expendat (uterque). Si quis plura, quamvis nihil ignominiosum continentia cecinerit, exilii damnas sit. Si quis dimidiam versus partem, qua convicium vel contumeliosum quid contineret cecinerit, proscribendus est. Si alio coram protulerit vel eum edocuerit, alia formatur causa, proscriptionis pœnam adferens. Carmen hoc discens et in alterius ignominiam pronuntians eodem reatu tenetur. Pronuntiatio, quam in alterius infamiam factam esse auctoritates probant, proscriptione puniatur. De carmine famoso agens citationem adhibeat, et jus agendi ad tertia usque comitia generalia a momento, quo actor competens de carmine certior factus est, ei pa-

¹⁾ Pro: hvarumtveggia — marka utlegþ, B cum suis legit: ef löstr er i eþr haþung. Ef maþr yrkir þa visu um mann er eigi er haþung oc varþar III marca secþ, si ignominiosum vel contumeliosum quid continerint. Si quis carmen de alio pepigerit, quod nihil contumeliosum continet, trium marcarum multam luat.

²⁾ B cum suis addit: eþr lof þat er hann yrkir til haþungar, vel laus in alterius infamiam allata.

³⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit, sed ejus loco habet: þott IV menn yrki hælning, oc

varþar scoggang hveriom þeirra, oc scal sökia, sem um annan scaldscap; Quatuor quavis dimidiam versus partem pepigerint, quavis eorum proscriptionem luat, et in eos, ut de verso famoso solet, actio instituitur.

⁴⁾ B cum suis legit: IIIa þings, ad tertia comitia.

⁵⁾ B cum suis legit: hann fregn, ille certior factus est.

⁶⁾ B cum suis omittit: þess er sottr er.

⁷⁾ B cum suis omittit: bæþi.

mann kristinn eþr qveþi þat er um hann er ort til lyta eþr til haþungar, oc ferr sva sœc su sem vigsœc. ¹⁾ Ef maþr hefir orþ þat i scaldscap er annarr maþr a vigt um, ²⁾ enda hefui hann vigi eþr averkom, oc scal sa þa um illmæli sœkia ³⁾ [til biargar ser]. Ef maþr qveþr niþ um mann at lögbergi, oc varþar þat scoggang, enda fellr sa oheilagr til þess alþingis, er næst er eptir, fyrir hanom [oc ⁴⁾ þeim mönnum er hanom fylgia til], oc scal hann qveþia til vetvangsbua um þat, hvart ⁵⁾ hinn hafi qveþit niþ þat hanom til haþungar eþr eigi.

teat. Evocandi sunt, quicquid maxime placuerit, vel novem ejus in quem agitur domicilii accolæ in comitiis, vel dodecadis veridici. Carminis famosi tam pronuntiatio, quam compositio proscriptionis pœna coercetur, nec interest, de earum quanam actio primum instituat, et de utraque per easdem auctoritates agendum est. De christiano mortuo, si quis carmen (famosum) pepigerit vel etiam cecinerit, quod in ejus infamiam vel ignominiam (ab aliis) compositum est, proscriptionis damnas sit. De hoc agendi jus eidem ac actio cœdis competit. Carmini suo, si quis verbum inseruerit, cujus vindictam cœde commissa expectere alteri licet, qui etiam cœdendo vel lædendo ultionem capit, hic ad se defendendum de injuria verbali actionem instituat. Si quis ad jurisdictioni rupem carmine famoso alterum lacessiverit, proscriptionis damnas sit, et ad comitia generalia proxime subsequenda jure cœditur, tum ab injuriato, cum ab omnibus ejus partes foventibus. Accolas circa rei gesta locum evocet injuriatus, qui dispiciant an alter in ejus ignominiam famosum hocce carmen cecinisset, nec ne.

Ef maþr yrkir ⁶⁾ [niþ eþr] haþung um konung Svía eþr Dana eþr Norþmanna,

Si quis famosum carmen, vel contumeliosum quid, in Svecorum, Danorum vel

¹⁾ *B cum suis legit: Ef maþr heyrir &c., si quis in carmine dictum exaudierit &c.*

²⁾ *B cum suis addit: at hann se ragr eþr stroþinn, quod nempe pavidus sit vel muliebria passus.*

³⁾ *B cum suis omittit: til biargar ser.*

⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁵⁾ *B cum suis legit: hann, illi.*

⁶⁾ *B cum suis omittit: niþ eþr.*

oc varþar þat scoggang, oc eigo huscarlar þeirra sakir. ¹⁾En ef þeir ero eigi her staddir eþr vilia þeir eigi sökia, þa a söc sa er vill.

Ef maþr yrkir mansöng um kono, oc varþar þat scoggang. Kona a söc, ef hon er tvitög eþr ellri. En ef hon er yngri, eþr vill hon eigi sökia lata, þa a lögraþandi hennar sökina.

Ef maþr qveþr scaldscap til haþungar manni þott um annan mann se ort, eþr snyr hann a hönd hānom nokoro orþi, oc varþar scoggang, oc scal sva sökia, sem um scaldscap annan. Ef maþr yrkir viþatto scaldscap, þa a hvern maþr þess cost er vill at dragaz undir oc stefna um, þott qviþr beri þat at hinn hafi eigi um þann ort er sökir um, en þat beri þo qviþr at hann hafi ort, ²⁾oc varþar þo scoggang um viþatto scaldscap. Þat er viþatto scaldscapr er maþr yrkir um engi mann einkum, enda ferr þat þo um heraf innan, oc varþar scoggang.

Norvegorum regem construxerit, proscriptionis damnas sit. Eorum domesticis causæ illæ agendæ competunt. Qui si hic non adfuerint vel agere noluerint, cuique volenti actio defertur.

Carmen amatorium, si quis de fœmina pepigerit, proscribendus est. Fœmina vicennaria vel adultior hanc causam ipsa agendam suscipiat. Quod si vel natu minor fuerit, vel agere noluerit, tutori ejus legitimo actio defertur.

Si quis carmine famoso in alium qvamvis composito, tertium perstrinxerit, vel (mordaci) aliquo dicto notaverit, proscriptionem luat. Ut de carmine famoso solet actio instituat. Si quis carmen indefinitæ capacitatis (famosum) composuerit, quisque volens jus habeat id in sese applicare, et de eo in jus vocare, veridici qvamvis definierint poetam de agente carmen non confecisse, dummodo contenderint veridici eum carminis autorem esse, quo probato carmen indefinitæ capacitatis (famosum) proscriptionis pœnam adfert. Carmen indefinitæ capacitatis dicitur, quod ad certam quidem personam non tendit sed per tribum spargitur. Hoc proscriptionis pœna coerceatur.

¹⁾ Pro: En ef — eigi sökia, B cum suis legit: En ef þeir vilia eigi, si vero noluerint.

²⁾ B cum suis legit: oc secz hann þo, capacitatis carminis nomine nihilominus condemnatur.

CVII. CAPITULUM.

Um scaldscap at sökia.

Þar er maþr vill stefna um scaldscap, þá skal hann qveþa fyrir vattum sinom ¹⁾[aþr], sva at heyri lögfastir menn, ef þeir ero i hia, oc þeir menn er i tuni ero fyrir, helming viso eþr lengra i þeim staþ, oc nefna siþan vatta, oc stefna. Þa er sa maþr kómr at domi er um scaldscap sökir, þá skal hann nefna ser vatta at því at hann býr gupa þeim er hann hefir qvaddan XII qviþar, eþr buum, ef hann hefir þa qvadda at heyra a scaldscap þann er hann hefir stefnt um, ²⁾oc qveþr þar i dom fram, oc siþan skal hann qveþa aþr hann segi söc fram. Þar er maþr stefnir einom manni tveimr söcom ³⁾[um scaldscapiun], annarri um ⁴⁾verka, en annarri um nieþför i enom sama staþ, oc er þa costr at qveþa einosiuni scaldscap þann er hann stefnir um, þoat tver se ⁵⁾[sakarnar oc sva] stefnoarnar, enda er rett at qveþa einu sinn i dom fram, þoat tver se sakirnar, ef hann stefndi sva um.

Ef maþr lysir ⁶⁾at þinglausnom a hönd manni um scaldscap, ⁷⁾[til soenar

TITULUS CVII.

De actione in poetam (injuriantem) instituentia.

De carmine (famoso) in jus vocare parans, testibus suis coram dimidiam carminis partem vel ultra ibidem primum recitet, ut sui juris homines, si adfuerint, omnesque, ad prædium, in prato domestico, prope versantes, exaudiant. Testes deinde antestetur et dicam manifestet. De carmine famoso agens, cum iudicio coram appareat, testes antestetur, se prætorem quem dodecadis veridicorum effati postulavit, vel accolas, si eos evocavit, invitare, ut carmen famosum de quo agit, et iudicio coram recitabit, exaudiant; carmen deinde, causa nondum enarrata, recitet. Ob carmen famosum, cum quis duas alteri impigit causas, unam de compositione (poematis) alteram de ejus pronuntiatione, in loco eodem, eum carmen, de quo agitur, semel tantum recitare fas erit, duæ quavis et causæ et citationes adsint. Iudicio coram semel etiam recitare sufficet, duæ quavis causæ, si ita citaverat, fuerint.

Causam de carmine famoso, æstate subsequenti agendam, solutis comitis, si

¹⁾ B cum suis omittit: aþr.

²⁾ Pro: oc qveþr þar — söc fram, B cum suis legit: en siþan skal hann qveþa þann scaldscap i dom fram, iudicio coram poema deinde recitet.

³⁾ B cum suis omittit: um scaldscapin.

⁴⁾ B cum suis legit: um scaldscap, de possi.

⁵⁾ B cum suis omittit: sakarnar oc sva.

⁶⁾ B cum suis legit: at löghergi söc, (Sigvín) causam ad iurisdicundi rupem (de carmine famoso demunticaverit).

⁷⁾ B cum suis omittit: til soenar annat sumar.

annat sumar], þa scal hann qveþa ¹⁾[at lögbergi] fyrr enn hann lysi um, enda er hann þa eigi seyldr, nema hann villi at qveþa ²⁾ et síþarra sumarit at lögbergi, ³⁾[ef hann qvaþ et fyrra]. Þoat eitt orþ se ort um (mann) oc fari þo helmingr saman eþr lengra, oc er þa kostr at sökia um. ⁴⁾[Sva er oc, þoat IV menn yrki helming viso eþr VIII menn yrki alla viso, oc yrki eitt orþ hverr þeirra, þa varþar þat scoggang öllum þeim, ef þeir raþa allir saman um, oc scal sökia, sem um annan scaldscap].

CVIII. CAPITULI.

Um hyvig.

Sva er mælt, ef maþr vegr fyrir manni þræl eþr ambatt, at þat heita hyvig, oc varþar siðrbaugsgarþ, en sva scal sökia sem um önnor vig, fyrir þat utan at a þingi scal bua qveþia. ⁵⁾[Þoat fleiri menn se at vigi þræls eþr ambottar, oc sekz einn maþr a viginu], ⁶⁾oc scal drotti-

quis denunciaverit, ante denuntiationem suscipiendam ad rupem iurisdicundi carmen recitet, quo facto, cestate subsequenti, nisi ipse voluerit, ad rupem iurisdicundi carmen recitare non tenetur, dummodo cestate antecedente recitaverit. Dictum unicum de alio constructum, si dimidiam versus famosi partem vel magis effecerit, de eo actionem instituere etiam fas est. Idem obtineat, si qvatuor dimidiam versus partem vel octo eum. totum ita pepigerint, ut unicum quisque conferat dictum, omnes enim, si in unum conspirant, proscriptionis tenentur et ut de carmine famoso solet, actio instituat.

TITULUS CVIII.

De cæde servitii.

Si quis servum servamve alienam occiderit, hoc cædes servitii dicitur et exilium adfert. Ut de alia cæde solet actio instituat, præter quod in comitiis accolæ evocentur. Plures quamvis cæde servi servæve interfuerint, unus tamen condemnatione tantum plectetur, dominus vero servitii cæsi ex eorum

¹⁾ B cum suis omittit: at lögbergi.

²⁾ B cum suis legit: eþra sumarit (sensu eodem).

³⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁴⁾ B cum suis addit: oc lata varþa scoggang, proscriptionis panam intendens. Reliquum tituli omittit.

⁵⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁶⁾ Sequentia usque ad: viþ bok, B cum suis ita exprimit: drottinn ens vegna scal kiosa einn mann þeirra til veganda er at varo, þann er

hann vill. Sökjandi a or fo hans, ef hann ver þr eocr um vigit giöþ þrælsins, slic sem buar hans V sökjandans meta þrælin viþ boc at domi; Dominus cæsi unum eorum, qui cædi interfuerit, et quencunqve voluerit, occisorum esse declarret, cuius e bonis, si cædis nomine condemnatur, servi pretium actor referat, juxta quinqve actoris avolarum; ad librum sanctum et iudicio coram factam estimationem.

inn ens vegna mans, kiosa mann til veg-
anda or flokki þeirra, ef maþr sekz um
vigít, þa a sökiandi or fe hans giöld þræls
sins, slik sem buar virþa víþ bok.

Þa er sa maþr vegr þræl mannz er
þingheyandi er firir bu þess mannz, er
þrælinn atti, ¹⁾[þoat hann se eigi þar
vistum, ef hann er sva] at sculdeik,
²⁾oc sekz hann (eigi) þa a vigino, en
gialda skal hann þrælinn ³⁾[hinom er
atti, sva sem heimilisbuar þess V virþa,
oc hafa þoþit giöld a halfum manaði
enom næsta. En ef hann byþr eigi sva
giöldin, oc varþar hanom þa siörbaugs-
garþ]. Þræll verþr oheilagr, ef hann
mæli virþ mann fullretti, eþr görir half-
retti. ⁴⁾[En þa görir maþr halfretti virþ
annan mann, ef görir þa rettarstapi er
siörbaugsgarþ varþa].

Ef drottinn þræls verþr staddr virþ
vig hans, oc verþr sa oheilagr er vegr
fyrir þeim er a þrælinn, oc fyrir þeim
mönnom öllom, er þingheyendr ⁵⁾ero
fyrir bu hans ⁶⁾, nema þræll hafi til

numero. quendam cædis autorem declaret, quo de cæde commissa condemnato, agens ex bonis ejus commissis servi sui pretium, juxta accolarum ad librum (sanctum) factam æstimationem capiat.

Servum alienum si quis occiderit, a prædio ejus, qui dominus fuit servi, comitia jure agens, ibi quamvis sese non continuerit, dummodo tanta ei (cum servi domino) fuerit necessitudo: cædis commissæ nomine quidem (non) condemnatur, sed servi domino tamen illius pretium juxta hujus accolarum factam taxationem restituat. Pretium offerat solvendum, proximo post cædem commissam seminense. Si satisfactionem tali modo non obtulerit, exilii (cædis nomine) tenetur. Servus cædi obnoxius sit, si quid in aliquem dixerit plena, vel fecerit dimidia juris personalis violati multa expiandum. Tum delictum dimidia juris personalis violati multa expiandum quis in alium committit, cum aliquid jure definitum facit, quo exilii reatum sibi contrahit.

Si dominus servi, eo cæso, adfuerit, occisor ab eo, cujus servus est, et ab omnibus ejus prædii justis foripetis, jure cæditur, nisi servus securitatem vitalem factis (illicitis) antea commississet. In eodem,

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: oc secz hann eigi a, cædis commissæ nomine quidem non condemnatur.*

³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁴⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

⁵⁾ *B cum suis legit: mego vera (qui ab ejus prædio ut comittis) adsint fas est.*

⁶⁾ *B cum suis addit: a þeim vetvangi, in eo rei gestæ loco.*

ohelgi ser gört. A þeim vettvangi eiga menn at hefna þræls er hann fellr, en eigi lengr en sva.

Ef þræll leypr undir vapn manna fyrir drottin sinn, oc fær af því bana, oc varþar þa scoggang ¹⁾. Ef drottinn vegr sialfr þrælinn oc varþar hanom eigi víþ lög, nema hann vegi at löghelgom tíþum eþr langafösto, þa varþar fiörhaugsgarþ, oc scal ²⁾[stefna heiman oc] qveþia til IX bua a þingi, oc a guþi sa söc þa er vegandinn er i þingi meþ. En ef hann vill eigi sott hæfa, þa a sök hverr er vill. Ecki varþar hanom vig þræls nærgi er hann vegr hann, ef hann vegr hann um þær sakir, er frials maþr felli ohcilagr fyrir slikar.

³⁾[Ef sa maþr hefir guþorþ er þræl sinn vegr, þa eigo samþingis goþar hans söc þa].

Ef maþr drepr þræl mannz uvænis högg ⁴⁾[oc varþar þat IX aura], oc a drottinn VI aura ⁵⁾[þess fiar], en þræll III. ⁶⁾[Pat se allt scal gialda i gripum, oc scal taca til sinn lögmetanda hvarr þeirra].

Nu herr maþr þræl mannz lama barning ⁷⁾, þa scal hann gialda verþ þrælsins

ubi servus cæditur, rei gestæ loco, nec diutius eum cæde ulcisci liceat.

Si servus ad dominum suum protegendum, aliorum armis sese submiserit; cædes ejus proscriptione puniatur. Dominus ipse servum suum occidens in leges commissi criminis haud tenetur, nisi in diebus legaliter festis, vel in tempore jejunii quadragesimalis occiderit, tum enim exilii damnas sit. Domi citatio manifestetur, novem in comitiis accolis evocatis. Causa agenda competit prætori cujus curiam occisor sequitur. Qvi si agere recusaverit, actio cuique agere volenti defertur. Servi cæde quandocunque commissa dominus reatum sibi non contrahit, si de causis eum occiderit, quæ securitatis vitalis dispendium ingenuo attulissent.

Si servum suum occidens præturam ipse gereret, ejusdem toparchiæ prætores causam in eum suscipiant.

Si quis servo alieno graves (gravem) infligeret ictus, novem uncias multetur. Sex harum pecuniarum uncias dominus capiat; servus tres referat. In cimeliis hæc multa solvenda est, et uterque eorum legalem adhibeat æstimatorem.

At servum alienum membra et vires frangentibus verberibus quis afficit, tum

¹⁾ B cum suis addit: vig hans, ejus cædes.

²⁾ B cum suis omittit: stefna heiman oc.

³⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁴⁾ B cum suis omittit, quæ uncis tenentur.

⁵⁾ B cum suis omittit: þess fiar.

⁶⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁷⁾ B cum suis addit: eþr sakir ham, vel eum vulnerat.

slikt sem buar meta víþ bok, þeim manni er þrælinn atti. ¹⁾ Ef þræll verþr omagi af hardögum þeim, oc scal gjalda hanom oc fyrir þat jammikit fe, sem buar virþa omaga.

Ef þrælar manna liostaz, þa scal sa er Iystr annan gjalda ²⁾ [VI aura] drottninom en IIIa þrælinom, ef hann a orkost til en ecki elligar. ³⁾ En ef þrælar manna vegaz, oc a sa þa IIIa kosti er þann þræl a er vegit hefir. Sa er einn at gjalda þrælinn, sem buar virþa. En sa er annarr at gjalda þrælinn þann sem veginn er halfom giöldum, en gjalda þann er va hinn fyrir giöldin half, a XIV nottom hinom næstum. Sa er hin þrifi kosti at lata sekiaz þrælinn um vigit. En ef einn maþr a þræla þa er vegaz, oc scipar hann þa sem hann vill.

Ef þrælar manna beriaz lama barning, þa scolo eigendr baþir fe-nyta hinn heila, oc baþir framföra hinn lamda.

hic pretium servi, quantum accollæ ad librum (sanctum) æstimant, domino ejus restituat. Cum servus his plagis victum sibi promereri impotus sit, etiam hoc nomine domino tantum resarciatur, quantum accollæ, viribus debilitati (sustentionem) æstimant.

Si servi diversorum conflictaverint, eorum, qui alium afficit verberibus, domino alterius sex, servo (læso) tres uncias expendat, si ad hoc ei suppetent facultates, nec alio pacto. Quod si servi diversorum (invicem pugnantes) cædem commiserint, occisoris domino triplex defertur optio. Harum prima erit: servi (cæsi) plenum pretium, juxta accollarum æstimationem, rependere; secunda: de servo cæso ex dimidio satisfacere, sed noxam pro altera pretii parte intra noctes decemquatuor tradere. Tertia optio erit servum ob cædem commissam condemnandum cedere. Si servi eundem invicem committentes ad unum eundemque dominum pertinuerint, hic quicquid ei placuerit desinat.

Si servi diversorum membra et vires frangentia verbera invicem mutuaverint, uterque dominus et integrum sibi habeat, et

¹⁾ *B cum suis legit: enda gjalda vanhaginn, sem buar virþa, ef þrællinn verþr at omaga af þeim bardaga, dannum præterea, juxta accollarum æstimationem, resarciat, si servus his verberibus invalidus sit.*

²⁾ *B cum suis omittit: VI aura.*

³⁾ *Reliquum hujus legis B cum suis ita exprimit: Ef þrælar manna vegaz, oc a sa, er þann þræl a*

er vegit hefir, hvartz hann vill, at lata sökia þann þrælinn, eþr gjalda em vegna þrælinn ella, sem buar meta víþ boc; Cum servi diversorum invicem armis pugnantes cædem committunt, dominus servi occisoris pro voluntate sua vel servum cadentem actioni submittat, vel cæsum remuneret juxta accollarum ad librum sanctum factam taxationem.

Rett a þræll meira um einn lut en frials maþr. Þræll a vigt um kono sina þo hon se ambatt, en frials maþr a eigi vigt um ambatt, þot hon se hans kona.

CIX. CAPITULI.

Um scogarmanna vig.

¹⁾ [Þat er mælt, ef scogarmanna vig verþa, at sva scal fara, sem nu mun her talit. Þar er menn taca scogarmann, oc seolo þeir eigi lengra meþ hann fara enn ördrag þaþan fra, er þeir eigo at vega at hanom. Þeir scolo hræ hylia þar er hvartki se akr ne eng, oc eigi þar er vötn þau se er til böia falli, oc lengra fra garþi mannz enn ördrag. Ef þeir hylia eigi hræ scogarmannz, oc varþar þeim þat III marka secþ. En ef þeir vega þar at scogarmann er fra er sciit, oc varþar þat III marka secþ, oc a domr at döma þat at þeir fõri scogarmanninn a brot a XIV nottom enom næstum, oc a sa maþr söc þa er land a, en þviat einu sekiaz þeir at meþfõr scogarmannz, þoat þeir fari lengra meþ hann enn ördrag, ef þeir kasa hann i annars mannz landi enn þeir toco hann. En ef þeir vilia föra scogarmann til handa þeim er secþi hann, oc

debilitatum sustentet. Unico tantum respectu, servo plus juris, quam ingenuo deferitur: servus uxorem suam quamvis servam per cædem (stupratoris) vindicandi jure gaudeat; ingenno vero servam, quamvis ei in matrimonio junctam cæde commissa ulcisci ne liceat.

TITULUS CIX.

De cæde proscriptorum.

Defuunt leges, quod constitutiones in sequentibus hic adferendæ, quoad proscriptorum cædem valeant. Qui proscriptum alicubi capiunt, intra teli jactum inde armis eum conficiant. Corpus ejus exanimum ibi tegent, ubi nec ager, nec pratium est, non vero ad aquas, quæ ad prædia manant, et teli jactu remotius a sepe domestica. Si proscripti cadaver non occultaverint, trium marcarum multam luant. Si in locis exceptis proscriptum occiderint, trium marcarum multa tenentur, et judicum sententiâ iis injungat, ut proscriptum (cæsum) in decemquatuor proximè subsequentibus noctibus auferant. Domino fundi (in quo cadaver occultabatur), actio competit. Ea tantum lege, proscriptum ultra teli jactum ducentes, sibi multam contrahunt, si in alio, quam ubi comprehendebant, fundo eum (mortuum) condiderint. Si proscriptum ei deferre voluerint, qui eum condemnatum

¹⁾ *Huic titulum B curis suis omittit.*

er þeim þat rett, oc scolo þeir bundinn föra oc biöþa liþ sitt at fylgia þangat til sem hann vill at hanom vega. Ef sa er secþi lætr undaugaanga scogarmanninn, oc varþar hanom þat scoggang, oc eigo þeir menn söc þa er hanom förþo manninn, enda er hann af biörgum öllom við aþra menn um scogarmaninn.

Ef sa maþr er secþi sendir scogarmann a hendr öþrom mönnum, eþr bergr hann hanom i nokoro, þa er hann af biörg allri við alla menn aþra, enda varþar hanom scoggang, oc a hverr er vill at sökia hann um þat, at hann hafi borgit scogarmanni þeim er hann secþi sialfr visvitandi, oc lata varþa scoggang, oc telia hann af biörgum öllom scogarmannzins, oc telia ser sakirnar.

Engi maþr sekz a því þoat mat gefi scogarmanni, þa er menn föra hann hinom er secþi. Þar er menu vega scogarmann oc a sa giöld at taca er fyrstr com vapnom a hann. En ef þeir elta hann a vapn eþr a sorþ, oc eiga þeir þa allir jöfnom höndum giöldia, enda sva ef þeir föra hinom er secþi, oc scolo þeir luta hverr þeirra heimta scal].

curavit, hoc fas est. Vinculum tum ferant, et suum obferant auxilium proscriptum in locum transferendi, ubi alter eum occidere vult. Si reum proscribi curans, proscriptum (sibi oblatum) elabi siverit, ipse proscribendus est; causa in eum agenda iis competit, qui proscriptum ei obtulere, et in alios de proscripto præstita opitulatione agendi jure destituitur.

Si condemnationem proscripto instigens, eum ad alium demiserit, vel aliquo modo ei opitulatur, omni in alios de proscripto lata ope agendi jure destituitur, et ipse proseribatur; quicunque voluerit in eum agat, eo nomine, quod ex consulto operatus sit proscripto, quem ipse proscribendum curaverat. Proscriptionis pœnam ei minetur agens, contendens eum omni de proscripto præstita ope agendi jure decidisse, et causas sibi ipsi arrogans.

Proscripto, cum ad condemnationis autorem deseritur, cibum impertiendo nemo reatum sibi contrahit. Proscripto interfecto, cædis præmium ille referat, qui primus ei arma infert; quod si in arma (aliena) vel paludes impervias eum fugaverint, æquales præmiorum portiones omnes capiant; quod etiam (oblineat), si ad condemnationis autorem eum transtulerint, quo casu, sortibus ductis, eorum quinam (præmia) exigat, definiant.

CX. CAPITULI.

Um þat, ef scogarmenn laupa i
aúþna hus.

1) [Ef scogarmenn hlaupa i aúþna hus, eþr i sel ubyggþ, oc eigo menn þa at briota hus þau, ef vilia, til þeirra eþr brenna, ef þeir mega eigi sökia þa annan veg. Gialda scola þeir hus hinom er atti, sva sem buar V virþa víþ bok. Ef scogarmenn laupa i hus þau fyrir mönnom, er syknir menn ero inni fyrir, þa eiga þeir er eptir sökia at heiþa hina sykno menn utgöngo. En ef þeir vilia eigi utganga, oc varþar þeim þat scoggang, ef scogarmönnom verþr biörg at. Þoat maþr brioti hus til scogarmanna oc verþr hus ohéilagt, oc sva syknir menn, ef fyrir scogarmönnom standa, en gialda scal þeim avvisla bötr sem buar V virþa er hus atti, ef þeir ganga eigi ut. Eigi scal brenna þau hus til scogarmanna er eigi ero aúþnahus.

Ef scogarmenn hafa jammmikil lip eþr meira, sem hinir er inni ero meþ þeim, oc na þeir eigi utgöngo fyrir seogarmönnom, oc varþar þeim þa eigi víþ lög inni-vistin, ef þeir fa þann biargqvíþ at þeir mætti eigi ganga eþr þorþi þeir eigi.

Ef þrælur eþr lögsculdarmenn vega scogarmann, þa eiga þeir menn giöldin at

TITULUS CX.

*De proscriptis solitarias casas
petentibus.*

Si proscripti in casas solitarias vel æstiva non habitata profugerint, hæc ædificia demoliri liceat vel incendire, si ea aliter expugnare non possint. Ædificia domino restituant in pretio, quod accolæ quinque ad librum (sanctum) definiunt. Si proscripti ab aliis insecuti in domos, ubi insontes habitant, confugerint, insequentes hoc, ut exeant postulare debent; qui si exire noluerint, et proscripti hoc liberantur, proscriptio ipsi damnates sint. Domus tum ad proscriptos comprehendendos demolienda, destructioni obnoxia sit, et insontes eos tuentes læsionibus et cæli expositi, sed domus domino damnum, si (insontes) non exierint, pro quinque accolarum æstimatione resarciatur. Domus habitatas ad proscriptos comprehendendos incendio destruere haud liceat.

Si proscriptis tantæ fuerint vires, quantæ illis, qui uscum intus sunt, unde hi a proscriptis inlibiti exire nequeunt, tum reatum, quanvis intus remanentes, effugiunt, si modo effato excusatorio probare sustinuerint, sese exire aut non potuisse aut non ausos esse.

Si servi aut per debitum legale alicui addicti proscriptum occiderint, ejus cædis

1) Hunc titulum B cum suis omittit.

taca er fe eigo at þeim mönnum, er vago scogarmann].

CXI. CAPITULI.

At lysa scogarmannz vigi.

1) [Lýsa skal maþr samdögris, ef hann vegr scogarmann, oc segia til þess lög-föstum manni. En ef hann segir eigi samdögris til, þa ma hann eigi heimta giöld scogarmannzins. En þviat eins skal þat morþ vera scogarmannz-drepi, ef qviþr herr þat at hann vildi leynd þvi].

2) Scogarmenn allir eigo at vega aþra scogarmenn til sykno ser, ef þeir vilia, nema þviat eins, ef þeir urþo sekir um

præmium referant illi, quorum debito occisor proscripti tenetur.

TITULUS CXI.

De cæde proscriptorum denun-tianda.

Eodem vel die vel nocte, quo quis proscriptum occidit, hoc denuntiet, et sui juris homini indicet. Quod si eodem vel die vel nocte non indicaverit, proscripti cæsi præmium exigendi jure destituitur. Cædes proscripti ad cædem nefarium solummodo referatur, ubi probant veridici occisorem eam in occulto habere studuisse.

Ut proscriptus quicumque alios proscriptos ad propriam immunitatem acquirendam, occidant, si voluerint, fas est, nisi solum-

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

2) *Initium materiae de proscriptis occisis et occidendis in ea dua folia incidit, quæ integra codici B deesse antea ad titulum LXXXVI notatum est. Unde hic per sententiam abruptam hic incipit his verbis: — vega scogarmenn til sykno scogarmann, þa verþr sa scogarmannu ferandi, þegar er cinn scogarmann er til syeno honom veginn. Nu vegr hann annan scogarmann til syeno honom, þa verþr hann siðrbaugsmann. En ef hann vegr ein þriþja, þa verþr hann alysen. Sliet munar oc vena scogarmannz þott hann vegi sialfr aþra scogarmenn til syeno ser sialfom. Hvat sem vegr syen maþr til syeno scogarmanni eþr vegr hann sialfr til syeno ser, sa þeirra sem vegr, oc skal segia þat at hann vill syeno þess mannz eþr sina hafa fyrir scogarmannzgiöld oc segia V þuum, þa er þeir lysa viginu. Hann skal sliqa syeno segia*

upp avall, sem þa er tilveg; (Leges constituunt insontibus concessum esse) proscriptos occidere, ad immunitatem iis acquirendam, qui delictorum, de quibus transactionem iure licet non vero furti nomine, condemnati sunt. Si insons quidam proscriptum ad alterius proscripti immunitatem occiderit, hic proscriptus transferendus fit uno proscripto in ejus immunitatem occiso. Secundum proscriptum si (insons) in alterius proscripti immunitatem occiderit, hic exal fit. Tertio occiso insons evadit. Eodem modo proscripti immunitas pro-greditur, cum ipse alios proscriptos in propriam immunitatem occidit. Sive insons quidam pro proscripti, sive hic ipse pro propria immunitate eadem (proscripti) commiserit, uterque factam eadem denuntians, quinque accolis coram declare, se vel certi cujusdam proscripti, vel propriam immunitatem pro proscripti cæsi mercede habere velle. Immunitatem semper talem denuntiet (occidens) qualem eade commissa acquirere intendit.

þíofsakir, eþr vígsakar, eþr þær sakir nokorar er eigi á at sættaz á fyrir lof fram, nema einkaleyfis se til þeþit. Ef scogarmaþr hefir vegit annan scogarmann til sykno ser, þa scal hann ganga til huss, þar er hanom þíkkir ser oþett vera, oc segia til lögfostom-manni, at hann hefir scogarmann vegit, oc syna ræ. Þa scal hann vera scogarmaþr oëll oc feriandi, oc eiga eigi úiqvæmt. En ef maþr vegr IIa scogarmenn, þa er hann sírþaugmaþr. En ef hann vegr hinn IIIa, þa er hann alsykn, oc sva þoat hann vegi einn þann scogarmann, er in meiri giöld ero á, oc scal hann þo alsykn.

Vega mega fleiri menn oc scogarmanni til sykno ¹⁾[en hann sialfr, oc scal þa hverr þeirra lysa fyrir V buum ²⁾[þeim er næstir ero hræum], at þeir vilia þeim manni hafa til sykno vegit, ³⁾[oc nefna hann, oc hafa þat fyrir scogarmannaz giöld]. Viþ þa eina er scogarmaþr sykn, er spurt hafa þa sykno hans, sem til er vegit, aþr enn lyst er at lög-

modo qui furti, cædis vel aliorum delictorum nomine, quæ sine venia eaque speciali impetrata transigere non licet, condemnati sunt. Proscriptus alium proscriptum ad suam immunitatem acquirendam occidens, domum accedat, ubi sese tuto agere opinatur, et sui juris homini indicet se proscriptum interfecisse, corpus demortuum monstrans. Tum proscriptus fit non alendus, sed (peregre) vehendus, revertendi licentia destitutus. Si duo occiderit proscriptos, exul fit. Si tertium occiderit, condemnatio ejus omnino evanescit. Imo: si proscriptum unicum, cujus cædes majoribus præmiis emitur, interfecerit, a pæna proscriptionis omnino liberatur.

In proscripti cuiusdam immunitatem pluribus, quam ipsi (proscriptos) interficere liceat, qui tum quinque, ad corpora exanimæ proximè habitantibus accolis coram denuntient, se in illius, quem nomine nominent, immunitatem interfecisse, atque hoc pro proscripti cæsi præmiis sese habere velle declarent. Qvoad eos tantum proscriptus insons habeatur, qui immunitatem ejus, ad quam acquirendam cædem committebat alter, auditu percepere, hæc donec ad jurisdictioni rupem proclamata est.

¹⁾ *B cum suis omittit: en hann sialfr, et legit: ef vilia, si voluerint.*

²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *Omissis iis quæ uncis tenentur B cum suis legit: enda er hann scogarmaþr feriandi er I er*

veginn, en sírþaugmaþr er II ero vegnir, en alsykn er III'ero vegnir, qui etiam uno occiso proscriptus fit peregre transferendus, duobus cæsis in exulem transit, et tribus cæsis insons evadit.

bergi, oc skal segia et næsta sumar eptir til hverrar vegit er.

Þar er þræll verþr scogarmaþr um vig drottins sins eþr drottningar ¹⁾[eþr fostra eþr barna þeirra], enda taki menn hann innanfiorþungs, þa scolo þeir föra hann til handa þeim er secþi scogarmanninn, en sa scal höggva af scogarmanninom hendr eþr fötr ²⁾[at gatnamoti] oc lata lifa sipan meþan vill. ³⁾En ef sökianði vill eigi sva bana scogarmanni þeim, sem nu er tint, oc varþar hanom þat fiörbaugsgarþ, oc eigo þeir menn þa söc viþ hann er förþo hanom scogarmanninn ⁴⁾. Ef aþrir menn drepa scogarmann þann til heliar innanfiorþungs, oc vilia eigi föra þeim er secþi, ef þeir matto sækia hann annan veg enn vapnom, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, oc eiga þeir menn söc er secþo scogarmanninn, ⁵⁾[oc scal qveþia til IX bua a þingi, til þeirra saca]. Utanfiorþungs menn eiga at gera hvart sem þeir vilia, at meipa scogarmann þann a þessa lund, sem sa scyldi er secþi, eþr föra hanom ella. ⁶⁾[Ef þeir vilia eigi föra] þa ero þeir

Ad quartam (immunitatem proscripto conciliandam) cædes commissa fit, æstate subsequenti indicetur.

Ubi servus ob domini sui vel dominæ, alumni eorum vel liberorum parricidium proscribitur, et intra quadrantis terminos aliqui eum comprehendunt, hi eum deferant ei qui proscriptum condemnari curavit, qui ei manus vel pedes in compitis amputet, et quamdiu vult deum vivere sinat. Quodsi actor (parricidii) modo jam definito hunc proscriptum trucidare noluerit exilium luat, quæ causa in eum agenda iis competit, qui proscriptum ei detulere. Si hunc proscriptum alii ejusdem quadrantis incolæ occiderint nolentes eum ei deferre, qui condemnationem proscripto infligere fecit, quamvis alio modo, quam armis eum expugnare possint, exilium luant, quæ causa ei agenda competit, qui proscriptum condemnatum curavit. His in causis novem in comitiis evocentur accolæ. Alieni quadrantis incolæ, quicquid voluerint faciant proscriptum vel eodem modo ac condemnans faceret mutilare vel illum huic deferre. Si proscriptum deferre noluerint, quæstionem de eo quinque accolis proximis adhibitis, habere de-

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis omittit: at gatnamoti.*

³⁾ *Pro: En ef — nu er tint, B cum suis legit: Ef sa er secþi vill eigi höggva af scogarmanninom hendr oc fötr oc varþar; Si, qui proscriptum condemnari curaverat, pedes et manus ei præsecare noluerit, exilium &c.*

⁴⁾ *B cum suis addit: ef þeir vilia eigi, þa a sa söc er sækia vill til laga, qui si noluerint, causa ad eum devolvitur, qui iuxta leges agere vult.*

⁵⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁶⁾ *Omissis: ef þeir — eigi föra, B cum suis incipit: Þeir ero scyldir.*

scyldir at pína hann til sagna oc hafa víþ þat V bua, þa er næstir ero, þeim varþar fiörbaugsgarþ er pína hann, ef þeir segja eigi satt fra orþum hans, ¹⁾[oc scal qveþa til IX bua a þingi]. Sva et sama scal fara um sculdarmann þann er at lögom er i sculd tekinn, oc at lögbergi er tilsagt síþan ²⁾. Eigi er manni scyld at drepa scogarmann þott hann hitti hann at mali, ef hann tekr hann eigi, oc ræþr hanom ei biargraþ ³⁾.

Sa maþr er vegit hefir scogarmann, hann scal lysa söc i þingbrekko ⁴⁾[a varþingi] eþr at lögbergi til scogarmaunz gjalda mörc lögaura a hönd goþa þeim er hann er i þingi meþ, oc samþingis goþom hans, oc öllom þingmönnum þeirra, lysa til gjalda oc til utgöngo. Hann scal hafa þa menn IIa meþ ser er leggi undir þegnschap sinn, at þeir voro kennendr at þeim scogarmanni oc sa maþr var þa veginn, sem hann segir. En ef hann hefir eigi sannaþar menn til, þa scal hann qveþia til heimilisbua sína V ⁵⁾[at bera um þat] hvart sa maþr veri þar veginn eþr eigi. Domr a at döma mörk lögaura a hönd goþonom öllum oc þingmönnum þeirra, jammikit or þeirri mörk af hver-

bent. Exilii tenentur quæsitores, si verba ejus non vere retulerint. Novem in comitiis accolæ evocentur. Quoad debitores legali modo per debitum alicui addictos, quod et deinde ad jurisdictioni rupem proclamatur, idem obtineat. Proscriptum quem quis fortuito convenit, interficere nequis teneatur, si eum modo neque comprehenderit nec consiliiis salutaribus adjuverit.

Proscriptum interficiens hoc factum in comitorum vernalium clivo comitali vel ad jurisdictioni rupem denuntiet ad proscripti cæsi præmia obtinenda marcam unciarum legalium, solvendam a prætore cujus curiam ipse sequitur, et ejusdem toparchiæ prætoribus, omnibusque eorum curialibus, ad hæcce præmia solvenda expendendaque denuntiet. Duos secum habeat viros, qui per civilem suam asseverent existimationem, se hunc proscriptum cognovisse, et eum ibi, ubi prætendit alter, interfectum fuisse. Quod si comprobatores (tales) non habuerit, quinque sui domicilii accolæ evocet, qui dispiciant hiece vir an ibi interfectus fuisset, nec ne? Omnibus (ejusdem toparchiæ) prætoribus eorumque curialibus

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit, sed addit: eþr leyna þeim, vel ea conticuerint.*

²⁾ *B cum suis addit: Jöfn er soen víþ þa sem innanforþungsmenn, oc ef þeir göra eigi annatveggja oc scal qveþia IX bua til a þingi; In eos eodem modo agendum est ac incolas ejusdem*

quadrantis, quod si neutrum fecerint accolæ novem in comitiis evocentur.

³⁾ *B cum suis addit: nema hann hafi sectan, nisi ipse eum condemnari curasset.*

⁴⁾ *B cum suis omittit: a varþingi.*

⁵⁾ *B cum suis omittit: at bera um þat.*

iom þeirra manna, oc döma eindaga a fe þvi víþ guþann hvern fyrir buþar durom hvers þeirra, þa er menn hafa um nott verit a ¹⁾[eno næsta varþingi eptir, er aþr hefir lyst verit a] þingi. Ef sa goþi nökorra a ser eigi buþ, þa scal hann gialda fe þat at buþ samþingisgoþa sins. Guþar scolo heimta at þingmönnom fe þat, en þeir scolo lata fylgia þingfararkaupom.

Ef maþr vegr scogarmann nockorn þeirra ²⁾fiögörra er hin meiri giöld ero a, oc scal hann þo lysa söc þa at lögbergi ³⁾i hönd goþum þeim öllom i þingin forno, þau er þa voro i þeim fiorþungi, sem hann er i, er þingin voro oslitin, oc þriþingsmöanom þeirra öllom til scogarmannz gialda III mercr lögaura, oc lysa til þess fiorþungsdoms er hann er sialfr or fiorþungi, oc scal hann sva gögn öll tilföra, sem til annars ⁴⁾manz gialda, oc scal fe dömaz at gialda annat sumar ⁵⁾míþvikodag i mitt þing i bonda

simul marcam unciarum legalium erogandam injungat iudicum sententia. In hanc marcam a quovis curialium tantumdem conferatur. Cuique prætorum has pecunias solvendi terminus peremptorius præfniatur, ad cuiusvis eorum tabernaculi fores, cum foripetæ per noctem egere in conitiis vernalibus, ea conitia proxime subsequentiibus, ubi facta est denuntiatio. Si horum prætorum quis tabernaculum non habuerit, ad fores tabernaculi prætoris, qui eandem regit toparchiam, pecunias expendat. Prætores curialibus has pecunias exigant, sed hi unacum tributo protectionis comitalis eas persolvant.

Si quis proscriptum unum e quatuor illis, quorum cædes majoribus præmiis emittur, interfecerit, causam suam etiam ad rupem iurisdicundi denuntiet ad proscripti cæsi præmia, quatuor marcas unciarum lege definitarum, a prætoribus omnibus, qui præturas tenent antiqvas, quæ tum in eo quadrante, unde ipse est oriundus, adfuere, cum præturæ fuerunt indivisæ, eorumque trientis incolis expendenda. Ad iudicium quadrantis unde ipse est oriundus causam denuntiando deferat. Ita probatioes proferat, ut de proscripti cæsi præmiis

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: þriggia er dyrti ero, trium eorum quorum cædes majoribus remuneratur præmiis.*

³⁾ *Pro: i hönd — voro oslitin, B cum suis le-*

git: a hönd goþom öllom a landi her, in omnes hujus terræ prætores.

⁴⁾ *B cum suis legit: scogarmannz, proscripti.*

⁵⁾ *B cum suis legit: þann dag, eo in die.*

kirkiogarpi. Þat varþar förbaugsgarþ, ef eigi geldz.

¹⁾[Ef menn sia scogarmann er þeir fara leiþar sinnar, oc varþar þeim eigi víþ lög þoat þeir taki hann eigi, ef þeir eiga ecki víþ hann. Ef ef þeir eiga víþ hann kaup eþr önnor möc nokor, eþr raþa hanon raþ þau at hann se þa nærr lifi sino enn aþr, oc er þat biörg víþ hann, oc varþar þat förbaugsgarþ. Þat ero allt scogarmanna biargir er menn göra víþ hann eþr raþa hanom þat er hann er þa lifi sino nærr en aþr, hvart sem þat er nokoro meira eþr minna er til þess metz.

Eigi scolo menn brenna hus til scogarmanna, þau er senuþr manna er inni, oc þo at engir se menn i syknir eþr þeir nai eigi scogarmönnom a annan veg, oc scal þeygi brenna husin at heldr. En ef þeir brenna husin þoat se manna se inni, oc scal sva sökia sem aþra brenno. Nu bioþa þeir eigi þeim manni er hus atti, þat er þeir hafa brotit eþr brent, bötr, slikar, sem buar V meta husit, a halfom manapi enom næsta, oc scal sökia, sem

solet. Judicum sententia desinat pecunias solvendas esse æstate subsequenti, in mediæ hebdomadis die, qui in medium tempus comitiale incidit, in coloni comitalis cæmisterio. Pecuniæ illæ, si non (ita) persolutæ fuerint, exilio hoc puniendum.

Si iter suum tendentes proscriptum viderint in leges commissi criminis reatu non tenentur, eum quamvis non comprehenderit, dummodo nihil eorum agunt. Quod si commercia vel quædam alia negotia eorum habuerint, vel consiliis eum ita adjuvaverint, ut saluti propius, quam antea adsit, hæc pro opitulatione ei præstata habendum est et exilium adfert. Ad proscripto latam opem omnia referenda, quibus vitæ suæ propior sit, quam antea fuit, sive magis, sive minus sit, quod tanti æstimatur.

Ad proscriptos comprehendendos, domos, quibus pecudes civium tenentur, incendere haud liceat. Quamvis insontes homines nulli ibi adsint, nec alio pacto proscripti compotes fieri possint (impugnantes), has tamen domos incendio dare minime fas est. Si domos, ubi pecudes sunt, incendio confecerint, de eo, ut de incendio solet, agendum est. At domus ab iis destructæ vel incensæ, domino non tantam in semimense proximo obferunt satisfactionem, quanti accollæ quinque domum faciunt, tum

¹⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit.

um apra brenno, en um spellvirki, ef brotit er].

CXII. CAPITULI.

Griþamal.

Allir vito atburði um missætti þeirra N. N. sonar oc N. N. sonar, oc nu ero til komnir vinir þeirra oc villa sætta þa. Nu selr N. N. sonr griþ til sattar stefno þeirrar er þeir hafa aqveþit, firir sic oc fyrir sinn erfingia, oc alla þa menn er hann a griþum fyrir ¹⁾at halda, en N. N. sonr tekr griþ af N. N. syni, ser til handa oc sinum erfingium, oc öllom þeim mönnum er hann þarf griþ til habda at taka. En nu er guþ sialfr fyrstr ²⁾[i griþum] þeirra, er baztr er, oc allir helgir menn, oc allr heilagr domr. Pavi at Romi oc patriarki. Kongr varr oc byscopar ³⁾varir, oc boklæpir menn allir oc allt cristif folk. ⁴⁾Ek nefni XII menn i griþ a milli þeirra N. N. sonar oc N. N. sonar er nu standa tveimmegum at malum, oc scal nefna þa menn XII. Sipan scal sa er fyrir griþum mælis nefna vatta Ha eþr fleiri at þvi vetti, at þessi griþ, sem nu ero nefnd, scolo vera full oc föst allra manna amepal þeirra er her coma i mannsamnaþ þennan, oc meþan menn ero her lengst a mannfundi þessum, oc

de incendio agatur, si domus incensa fuerit, sed de damno violento, si demolita sit.

TITULUS CXII.

Formulæ pacificandi.

Dissidium quod N. N. filium et N. N. filium intercedebat omnibus notum est, sed eorum modo amici adsunt, eos reconciliaturi. N. N. filius hic pacem e parte sua, suiqve hæredis, et omnium; qui ab eo facta pace tenentur, constituit, sed N. N. filius pacem stipulatur sibi, suis hæredibus et omnibus, quorum usui pace constituta prospicere necesse habet. Deus ipse optimus maximus in eorum pacificatione primum memorandus, omnesqve sancti et res quæcunqve sacra. Papa romanus et patriarcha; rex noster et episcopi nostri, omnesqve docti et populus totus fidem christianam profitens. Duodecem denomino viros ad pacem pangendam inter N. N. filium et N. N. filium, quæ utramqve partem causarum tenent — Duodecem illi viri nomine nominandi — Ille porro, qui pacificationis verba concipit, duos pluresve denominet testes, in id (inquiat) testificandum, quod pax hæc constituta integra atqve inviolata maneat inter omnes, qui hunc conventum petunt, per totum quantumcunqve tempus in hoc conventu commorantur, quicunqve

¹⁾ B cum suis legit: at selia (quorum loco pacem) constituere (debet).

²⁾ B cum suis omittit: i griþom.

³⁾ B cum suis legit: þrir, quod idem est ac: varir.

⁴⁾ B cum suis legit: ec nefni, idem ac: nefni.

hverr maþr kömr ¹⁾ heim til sins heimilis; oc þoat optarr verþi fundir lagþir til mala þeirra, þa scola þo þessi griþ halda, þar til er lokit er malum þeirra sva sein þáu mego bezt lukaz. Nu heldr jorþ griþum up, en himinn varþar fyrir ofan, en hafit rauþa fyrir utan, er liggr um lönd öll, þau er ver höfum tíþendi af. En ameþal þessa endimarka er nu hefi ec talit her fyrir mönnoim þrifiz sa maþr hvergi er þessi griþ ryfr, er ec hefi her nefud, oc bindi ser sva höfga byrþi, at hann komiz aldrigi undan, en þat er guþsdrottins gremi oc griþbitz nafn. En þeir menn allir hafi guþs miscun er vel halda griþum, oc arnaþar orþ allra heilagra til allrar þurptar siunar við allvaldanda guþ. Se guþ hollr þeim er heldr griþum en gramr þeim er ryfr; hollr þeim er heldr oc hafit heilir griþ seldz.

Þat ero forn lög a landi varo, ef maþr verþr sekr um griþa rof, at þeir menn XII er i griþ voro nefudir, eiga rett at taka or fe hans, VIII aura ens sjunta tigar. En þat ero lög i Noregi oc a alla danska tungo, ef maþr þyrmir cigi griþum, at sa er utlagr fyrir endilangan

*donec ad domicilium proprium pervenit red-
dux. Ad hasce lites componendas, quam-
vis sæpius convenerint partes, pax hic pacta
tamen immotà maneat, lites eorum donec
ad finem perductæ sunt, modo quo hoc op-
timè steri potest. Jam terra pacem inferne
fulciat, cælum superne tegit, oceanus ruber
dictus, omnes nobis notas ambiens terras,
circumcirca metatur: sed intra terminos,
quos hic vobis coram destitui, ille nullibi
sospes agat, qui pacem hic a me indictam
violat. Tanti ponderis onus sibi contrahat,
ut nequaquam elabi possit; domini Dei in-
dignationem et nomen pacifragi. Omnes
pacem probe servantes, divina fruuntur mi-
sericordia et omnium sanctorum interces-
sione, in quantum Deo omnipotenti coram
quævis eorum necessitas poscit. Pacem
probe servanti Deus propitius sit, violanti
severus vindex; probe servanti propitius sit.
Pacem invicem constitutam vobis gratulor.*

*Antiquitus id juris in civitate nostra
viguit, quod aliquo ob pacis violatæ crimen
condemnato, duodecem illi in pacificatio-
nem denominati viri e bonis ejus multam
juris personalis violati, quintæ decadis un-
cias octo, capiant. In Norvegia vero et
ubicunqve lingua danica viget, præstintur
leges; ut pacem datam violans e tota Nor-
vegia exul pulsus; bona sua tam immobilia*

¹⁾ B cum suis legit: heim til sins heima (sensu eodem).

Noreg, oc ferr bæði löndum sínum oc lausafe, oc scal aldri gi i land cōma si þan.

¹⁾[Þat er uphaf at þesso mali, at ec set griþ oc friþ a milli þeirra N. N. Se Cristr fyrstr i griþum; þviat hann er beztr, oc sancta Maria mofir hans; konungar helgir oc byscopar, lærdir menn oc lögmenn, oc allir hinir bezto menn. Set ec griþ oc fullan friþ, fegriþ oc förgriþ, i öllom stöþum nefndom, sva lengi sem ver verþum. asattir at vilia guþs, oc at vitni þeirra manna er nu heyra a griþa mal. Sa er griþniþingr er griþum spillir, rækr oc rekinn fra guþi oc öllom guþs mönnum, en sa er griþ heldr oc settum friþi, hafi guþs vingan oc goþra manna utan enda. Hafum allir guþs hylli oc höldum vel griþum.

Vandræþi görþuz þeirra amefal N. N. sonar oc N. N. sonar, sem þer vituþ skyn a. Nu hafa vinir þeirra til comit, oc vilia sætta þa, oc nu ero sett griþ meþ þeim. Sa er fyrstr i griþum er baztr er, eristr drottinn oc allr heilagr domr. Byscopar varir oc boklærþir menn, böndr oc öll alþyþa. Hafi sa hylli guþs er heldr griþum, en sa maþr er gengr a griþ þessi, beri slika birþi sem hann bindr ser en þat er guþdrottins greimi oc

quam mobilia committat, nec unquam postea in territorium (norvegicum) revertat.

Inde hæc causa initium capiat, quod pacem et concordiam inter N. N. et N. N. constituo. In pace pangenda Christus, quia optimus est, primum memorandus, sanctaque Maria mater ejus, reges sancti et episcopi, viri docti et jurisconsulti et omnes quicunqve optimi. Pacem constituo et plenam securitatem, securitatem inquam bonorum et personæ in locis omnibus nomine nominatis, quamdiu inter nos convenit, Dei voluntate convenienter et iis testificantibus, qui formulam pacificationis hic exaudiunt. Pacifragus erit, qui pacem violat, pellenus et pulsus a Deo et divinis omnibus. Qui securitatem servat et pacem pactam Dei et bonorum benevolentia sine fine fruatur. Dei benevolentia nobis omnibus adsit; pacem probe servemus.

Res difficulter explicanda, ut vobis innotescit inter N. N. filium et N. N. filium eveniebat, sed eorum modo amici adsunt eos reconciliaturi, et pax inter eos pacta est. In pace pangenda Christus dominus, quia optimus est, primum memorandus omnesque sancti; episcopi nostri et docti, rustici et populus totus. Divina protegatur benevolentia, qui pacem pactam servat, qui vero hanc pacem violat, eo prematur onere, quod sibi contrahit, domini Dei in-

¹⁾ Tres sequentes pacificandi formulas B cum suis omittit.

gripiþings nafn. Hafit hylli guþs oc haldit vel gripum.

Þat er upphaf mals mins at ec set grip oc friþ her amęþal manna. Se crist i gripum meþ oss, oc cristz helgir, konungar varir oc byscopar, lærþir menn oc lögmenn oc allir hinir betzto menn. Set er grip oc fullan friþ, segrip oc fięrgrip i öllum stöþom nefndum oc onefndum sva lengi, sem ver urþum asattir at vitni guþs oc heilagra manna. Set ec grip þessi fyrir oss oc fyrir vara fręndr alla, bæþi nefnda oc onefnda meþ handfesti varri. Sa er gripuiþingr er gripum spillir, rækr oc rekinn fra guþi oc goþum mönnum öllum. En sa er gripum heldr oc settum friþi, hafi guþs vingan oc goþra manna utan enda. Höfum allir guþs hylli oc höldum vel gripum].

CXIII. CAPITULI.

Trigþa-mal.

¹⁾ [Sakar voro meþ þeim N. N. syni oc N. N. syni enn nu ero þær sakir sættar, oc scal þær fe böta, sva sem goþir menn oc göfgir hafa gört meþ fullum eyri oc framkomnum, þeim i hönd seldum er hafa scolo. En ef þeirra verþa sakir

dignatione et nomine pacifragi. Deus vobis propitiussit et pacem probe servate.

Inde initium facio, quod inter cives pacem hic et securitatem constituo. Christus et pace nostra adsit (primario) nominatus, et Christi omnes sancti, reges nostri et episcopi, viri docti et jurisconsulti, et omnes quicumque optimi. Pacem constituo et plenam securitatem, securitatem inquam bonorum et personæ, in omnibus locis nominatis et innominatis, quamdiu inter nos conveniebat, Deo et Sanctis testibus. Hanc ego securitatem, manibus nostris junctis stipulatam indico et nobis et omnibus nostris necessariis, nominatis et innominatis. Pacifragus erit, qui pacem violat, pellendus et pulsus a Deo et bonis omnibus. Qui securitatem datam servat, et pactam pacem, Dei et bonorum benevolentia sine sine fruatur. Dei benevolentia nobis omnibus adsit, et pacem probe servemus.

TITULUS CXIII.

Formulæ fidem et fædus constituendi.

Controversiæ N. N. filium et N. N. filium intercedere, quæ jam transactæ, juxta proborum et præclarorum virorum decisionem componendæ sunt, pecuniis probi valoris et persolutis, ei in manum datis, qui acciperet. Si inter eos abhinc evererint lites,

¹⁾ Hanc primam fidem dandi formulam B cum suis omittit.

a meðal en hepan fra, þa scal þær fe böta en eigi slein riöpa. Sa þeirra, er gengr a görva satt, eþr vegr a veittar trygþir, eþr ræþr um við raþ bana annars, hann scal sva við þa vargr heita, sem við þast er veröld bygþ, oc vera hvarvetna rækr oc rekinn um allan heim, hvar sem hann verþr stapiinn a hverio dögr. Nu liggir fe a bok, er N. hötir fyrir sic, oc fyrir sinn erfingia, borinn oc oborinn, oc tekr þarimot aldar trygþir oc ævintrygþir, er æ scolo haldaz með þan mold er oc menn lifa. En nu scolo þeir vera sva sattir oc samværir hvar sem þeir finnaz, landz eþr lagar at samförom öllum oc samvístum, oc at öllum viðþreiptum, sem faþir við son, eþr sonr við föþor. Nu leggi þeir hendur sínar saman, oc haldi vel trygþir, sva sem fyrir er mælt at vilia cristz, oc at vitni þeirra manna, er heyrþo trygþamal. Se guþ almattigr þeim hollr, er vel heldr trygþir, en gramr þeim er ryfr. Hollr þeim er heldr! oc hafit heilir sætz].

Sakar hafa görzc améþal þeirra N. N. sonar oc N. N. sonar, en nu ero þær sakir settar oc fe höttar, sva sem metendr mato oc domendr dömpo, teliendr tölpö,²⁾ gefendr gafo, þiggiendr þago, oc þaþan þaro með fe fullö oc framkomnum eyri,

pecuniis illæ componendæ sunt, ne telum cruore tingatur. Eorum, qui factam transactionem violat, vel datam fidem frangit cæde, vel consiliis mortem alterius maturare studet, tam late exul nominetur, quam mundus maxime late habitatur; ille ubique per orbem terrarum nocte vel diu deprehensus, pellendus et pulsus vagetur. Libro sancto jam pecuniæ impositæ jacent, quæ N. N. pro se suoque hærede, nato et nascituro, persolvit, recipit contra fidem in æternum et fidem in ævum, quæ semper servetur, dum humus durat et homines vivunt. Jam vero sive mari, sive terra convenerint, tam consentientes et conciliati sint, in omni cohabitatione et convictu, commerciiisque cujuscunqve generis, ac pater cum filio, vel filius cum patre. Manus jam jungite, et fidem probe, juxta verba concepta, servate, ex voluntate Christi, et eorum testimonio, qui fidei datæ formulas audivere. Deus omnipotens fidem datam probe servanti propitius sit, violanti severus vindex; servanti (inquam) propitius sit! vobisque reconciliatis gratulor.

Lites inter N. N. filium et N. N. filium oriebantur, quæ jam transactæ et pecuniis solutis compositæ sunt, prout æstimantes æstimavere, judicantes judicavere, numerantes numeravere; dantes dedere, accipientes acceperere et inde abstulere in pecu-

²⁾ B cum suis omittit: gefendr gafo.

þeim i hönd selt, er hafa skyldo. ¹⁾En ef þeirra verða enn sakir amillum, ²⁾þa skal þat fe böta en cigi slein ríöþa. ³⁾En ef annartrveggi þeirra verþr sva öþr, at hann gengr a görva sætt, oc vegr a veittar trygþir, ⁴⁾þa skal sa rekinn vera fra guþi oc allri guþs cristni, sva víþa, sem menn varga reka, kristnir menn kirkior sökia, heiþnir menn hof blota, moþir mög föþir, mögr moþor kallar, eldar uppbrenna ⁵⁾, sinnr skriþr, fura vex, valr slygr varlangan dag, oc standi byrr ⁶⁾undir baþa vængi ⁷⁾. Nu ⁸⁾er þat fe lagt a bok, er N. hötir fyrir sic, oc firir sinn erfingia, getinn oc ogetinn, ⁹⁾borinn oc oborinn, nefðan oc onefnd-

nüs probis et persolutis, ei in manum datis, qui acciperet. Si inter eos lites ab hinc evenerint, pecuniis illæ componendæ, ne telum cruore tingatur. Si eorum alteruter eo insanix processerit, ut vel factam transactionem violet, vel datam fidem frangat cæde, ille a Deo omniqve Dei cætu christiano pulsus pellatur, tam late, qvam lupi pelluntur, christiani ad templa tendunt, ethnici sana frequentant, mater partum parit, partus matrem appellat, ignis flagrat, Finus (xylosoleis) fertur, abies crescit, verno die volat accipiter, cum ei utraqve, vento secundo, afflatur ala. Libro (sancto) pecuniæ jam impositæ jacent, qvæ N. N. pro se, suoqve hærede suscepto et suscipiendo, nato et nascituro, nominato

¹⁾ B cum suis addit: þit scolot vera menn sattr oc samværir at ölfri oc at atti, a þingi oc a þjópstofno, at kirknasoen oc i konungshusi, oc hvervetna þess, er mannfundir verða, þa scolot þit svo sattr, sem aldrigi höfuz þetta yckar a meðal. Þit scolot deila knif oc kjöstycki, oc alla luti yckar i milli sem frændr, en cigi sem fiandr; reconciliati et consociati estote ad cibum et cerevisiam, in comitiis et conventu totius populi, in parochia et palatio regis; ubicunqve tandem conveniunt homines tam reconciliati estote, acsi hoc dissidium nunquam vos intercessisset; cultrum et carnis offam et quæcunqve alia inter vos mutiatote, ut cognati intimi, non ut inimici.

²⁾ B cum suis addit: annat enn þat er vel cr, alia qvam bona.

³⁾ B cum suis legit: en sa yckar er gengr a &c., vestrum qui vel factam transactionem &c.

⁴⁾ B cum suis legit: þa scal hann sva víþa vargr rekr oc rekinn, sem menn víþaz varga reka, tum ille tam late exul pellendus et pulsus esto,

qvam latissime exules pellunt homines, christiani &c.

⁵⁾ B cum suis addit: aldri elda kynda, jörþ grörr, seip skriþr, seildir blicia, sol seinn, snæ leggr, alunt populi ignes, virescet terra, nata navis, nitent clypei, radiat sol et nix solum tegit.

⁶⁾ B cum suis addit: beinn (et) directus.

⁷⁾ B cum suis addit: himin hverfr, heimr er bygþr, vindr þytr, vötn til sevar falla, karlar korni sa. Hann scal fyrraz kirkior oc cristna menn, guþshus oc gunna, licim livarn, nema helviti, cælum vertitur, mundas habitatur, ventus etridet, agvæ in mare voluntur, viri fruges serunt. Ecclesiam et christianos fugito, domus Dei et hominum nundum quæcunqve, inferno excepto.

⁸⁾ B cum suis legit: Nu haldit þit baþir a bok einni, eula figgr nu fe a bok, jam unum librum utriqve tangitis, injectis pecuniis, qvæ N. N. &c.

⁹⁾ B cum suis legit: alinn (sensu eodem).

an, ¹⁾oc tekr hann þar trygðir ígegn af N. ævintrygðir oc aldartrygðir, þær er æ scolo haldaz meðan ²⁾öld er oc menn lifa. ³⁾Nu scolo þeir vera menn sattir oc sammala, hvar sem þeir finnaz a landi ⁴⁾eðr a vætni, skipi eðr skipi, hafi eðr hestbaki, ar at miðla eðr austskoto, þilio eðr þopto, ef þarfir göraz, ⁵⁾knif eðr kiöststycki saman. Sattr hvarr víð annann, sem faðir víð son, eðr sonr víð föður ⁶⁾. Leggit nu saman hendr ykrar, oc verit menn sattir, at vitni guðs oc allz heilags doms, oc þeirra manna allra, er þetta mal heyrþo.

CXIV. CAPITULI:

Baugatal.

⁷⁾[Fiorir ero lögbaugar. Einn er þrimeringr, annar tvitogaauri, þriðji tvimerkingr, fiorþi tolfeyringr. Höfudbaugi fylgia VI aurar baugþac, oc þveiti VIII ens Vta tigar. Tvitogaura fylgia half mörc baug-

et innominato, persolvit. Recipit contra fidem N.N. in ævum, et fidem in æternum, quæ semper servetur, dum ævum durat et degunt homines. Nunc reconciliati sint et unanimes, ubicunqve convenerint in terra vel aqua, in navi vel xylosoleis, in oceano vel equi dorso, ut, prout fert occasio, remum vel sentinæ situlam, tabulam vel transtrum, cultrum vel carnis offam invicem communicent. Mutue tam reconciliati sint, quam pater in filium, vel filius in patrem; manus jam jungite et unanimes estote ex testimonio Dei et divorum omnium et cujuscunqve jamjam dicta exaudientium.

TITULUS CXIV.

Recensus annulorum (multati-
ciorum).

Annuli legales quatuor sunt; primus trimarcalis, secundus viginti unciarum, tertius bimarcalis, quartus duodecem unciarum. Annulo primario sex uncie annulistrati nomine adficiatur, et quintæ decadis

¹⁾ B cum suis legit: N. N. teer trygðir, en N. N. veitir ævintrygðir, þær æ &c., N. N. fidem accipit, sed N. N. eandem perpetuam promittit, semper servandam, dum &c.

²⁾ B cum suis legit: mold er, humus durat.

³⁾ B cum suis legit: Nu ero þeir N. N., nunc N. N. (reconciliati) sunt.

⁴⁾ B cum suis legit: eðr a legi, vel in mari.

⁵⁾ B cum suis omittit: knif eðr — saman.

⁶⁾ B cum suis addit: i samförum öllum, in quo-vis contubernio. — Legit porro: Nu leggia þeir hendr sínar saman N. N., haldit væl trygðir at vilia cristz oc allra manna þeirra, er nu heyrþo

trygðamal. Hafi sa hylli guðs er heldr trygðir, en sa reipi er ryfr rettar trygðir, en hylli sa er heldr! hafit hælir sæz! en ver sem vattar, er víð erom staddir; Jam N. N., manus invicem jungunt. Fidem datam probe servate, ex voluntate christi, omniumqve fidei dandæ formulam exaudientium. Fidem probe servanti Deus propitiuss sit, violanti severus vindex; servanti propitiuss sit! Omnia fuusta vobis reconciliatis, necnon nobis, qui testes adunimus!

⁷⁾ Nec Recensum annulorum multatiociorum, nec sectiunculam de inquisitionibus codex A habet, unde e recensione B ea huc apponimus.

þac, oc þveiti II ens fiorþa tegar. Tvimerkingi fylgia III átrur baugþac oc þveiti XXIV. Tolfeyringi fylgia II aurar baugþac oc þveiti XVI.

At enom mesta baugi ero III menn, bæpi baugbötendr oc baugþiggjendr, faþir oc sonr oc broþir. At tvitogaura ero IV menn, bæpi baugbötendr oc baugþiggjendr, föporfaþir oc sonarsonr, moþorfaþir oc dottorsonr. At tvimerkingi ero enn IV menn, bæpi baugbötendr oc baugþiggjendr, föporbroþir oc broþorsonr, moþorbroþir oc systorsonr. Tolfeyring scolo taca bröþrungar oc systkina sönir oc systrungar, oc sva gialda. Þar ero haugar farnir.

Þeir menn er enom vegna manni ero firnari enn bröþrungar, eþr systkina sönir, eþr systrungar, scolo taca möre af jafnanom frændom vegandans. Næsta bröþrar vegandans scolo böta næsta bröþrom ens vegna örtog ens VI eyris. Þeir menn, er ero manni firnari veganda, en næsta bröþra, scolo gialda halfan fiorþa eyri jamnanom frændom ens vegna. Annara bröþra ens vegna scolo taea örtog ens þriþia eyris, af annarra bröþrom veganda. Þeir menn, er ero manni firnari veganda enn sva, scolo böta halfom öþrom eyri jamnanom frændom ens vegna. Þriþia

oboli octo. *Viginti unciarum annulum semimarcæ annulistrati nomine sequitur, et quartæ decadis oboli duo. Annulo bimarcali tres unciae, quasi annulistratum, adhibeatur et oboli viginti quatuor. Dodecadis unciarum annulo duæ unciae, ut annulistratum, adjiciantur et oboli sedecem.*

Tres numerantur necessarii, qui annulum maximum et solvant et capiant, pater, filius et frater. Viginti unciarum annulum quatuor et solvant et capiant: avus paternus et nepos ex filio, avus maternus et nepos ex filia. Annulum porro bimarcalem quatuor etiam et solvant et capiant: patruus et fratruelis, avunculus et consobrinus. Duodecem unciarum annulum patruorum filii, amitini et materterarum filii tum capiant, cum solvant. Ibi annuli (legales) cessant.

Qui unico gradu remotioris cum cæso consanguineitatis sunt, quam patruorum filii, amitini et materterarum filii, marcæ unicam ab occisoris ejusdem propinquitatis consanguineis capiant. In tertio lineæ collateralis æqualis gradu, cum occisore conjuncti, cæsi cognatis ejusdem propinquitatis quinque uncias et ortugam expendant. Tertio lineæ collateralis æqualis gradu, per unicum gradum remotius, cum occisore conjuncti, cæsi consanguineis ejusdem propinquitatis uncias tres, cum dimidia solvant. In quarto lineæ collateralis æqualis gradu cum cæso conjuncti, ab occisoris ejusdem

bröþra ens vegna scolo taca I eyri af þriþja bröþrom veganda. Þar fellr sactala. En þær ero allar lyritnæmar sacir, er eyris bot kömr til, eþr meiri.

Ef ohælgir menn ero vegnir, oc umtelrat þar til sacbota. Nu hafa fleiri menn at vigi verit enn einn, þa scal sökiandi kiosa mann til veganda at domi, eþa at sött fyrir soettar mönnum, þann er hann vill þeirra manna, er at vigi voro, oc scal hann i þess ætt telia til sacbota. En ef hann gerr eigi kiosa mann til, oc umtelrat þa til sacbota.

Ef vigsacar apili sættiz a vig fyrir alþingis lof fram, þa a hann ecci at hafa at niþgiöldom viþ aþra frændr. Þviat eins scal vigsacar apili haug taca, ef hann a eigi vigsbötr at taca, oc sva ef hann teer eigi fe til meiri syeno vegandanom, en sa se fiörbaugsmaþr, þa a hann at hafa haugbot. Apiliun ræþr sic af haugbotom, ef hann förir vigsöcina miþr til laga, eþr til minni sattar, en þa mundi

propinqvitalis cognatis duas uncias et ortugani capiant. Unico gradu ab occisore remotiores unicum unciam, cum dimidia, caesi propinqvus ejusdem cognationis expendant. In quinto lineæ collateralis æqualis gradu cum cæso conjuncti unciam ab occisoris consanguineis æqvè propinqvus referant; ibi cædis multæ cessant. Causæ omnes quibus uncia vel major multa adhibetur, interdicti habiles sunt.

Cum vitali securitate destituti interficiuntur de cædis multa haud movenda quæstio. Si plures cædi (foventes) adfuere, actor judicio vel in transactione transactoribus coram unum, et quæcumque voluerit eorum, qui cædi adfuerunt, occisorem designet, cujus familiæ cædis multam exigat. Si neminem (in occisorem) denominaverit, cædis multam exigendi jure destituitur.

Si actor competens causam cædis committorum generalium venia non acquisita transegerit, cædis familiaris multam, cum aliis (suis) consanguineis haud capiat. Eo tantum pacto actor cædis competens annulum capiat (multaticium), si cædis multam capere ei non competit; ut et, si ad immunitatem occisoris non majora refert piacula, quam ut hic exul remaneat, tum tantum annuli additamenta capiat. Annuli additamenta (porro) capiundi jure destituitur actor, si in cædis causa agenda, e legum postulatis, vel in ea transigenda, e justis et æqvus, plura remiserit, quam fecisset, si

hann, ef hann scyldi feit hafa, oc berr þat qviþr.

Ef yngri maþr veqr mann enn XII vetra gamall, enda verþi engi annarr maþr saþr at raþom, þa a aþilinn einn öll niþgiöldin.

Ef vig verþr olyst, eþr ranglyst, oc er þo jöfn heimting til sachota, oc sva þott vigsökin verþi onyt, ef engar metaz ohælgis varnir. Nu verþr vegandi secr eþr drepinn, oc er þo slic heimting þa til niþgialda sem aþr.

Baugar allir scolo uppi vera hvegi margir er bötendr ero, eþr hvegi er margir viþtacendr ero, oc scal engi maþr meiom baugom böta enn taca. En mesta baug scal taca faþir oc sonr oc broþir ens vegna mannz, oc taca af föþor oc söni oc broþor veganda, oc scal mörc taca hvarr þeirra or hauginom oc II aura þacs oc þreiti XVI, enda scal sva hverr hinna gialda, ef þeir ero allir til hvarirtveggio. Nu er einn sonr ens vegna mannz en bröþr margir, oc scolo bröþr þo eina mörc taca, oc I sönir, þott þeir se margir, en bröþir cinn, enda scolo veganda frændr sva scripta gialdino meþ ser þott cigi se jammargir bröþr sem sönir. Ef bæþi lifir samfepri broþir, oc annarr sammöþri broþir ens vegna, þa scal sammöþri broþir taca or mörkinni II luti, en

bona multaticia ad eum referrentur, dummodo hoc veridicorum probatur effato.

Si duodecem annorum minor hominem occiderit, nec alium quemvis ei consilia sugessisse comprobatur, actor solus cædis familiaris multam referat.

Cædis quamvis vel omnino non, vel non legali modo denunciata sit, ejus multam exigendi jus nihilominus adest. Cædis causa, quamvis reprobetur, dummodo justæ cædis exceptio non adferatur, idem obtineat. Occisore etiam condemnato vel cæso, cædis familiaris multam exigendi jus viget.

Quotquot solventes et quotquot accipientes adfuerint omnes tamen annuli (multaticii) solvendi sunt. Neqvis plures annulos solvat, quam (in eodem casu alterius loco) caperet. Annulum maximum capiat pater, filius et frater occisi a patre, filio et fratre occisoris. Hujus annuli marcam unicam eorum, quivis referat, duas uncias annulinstrati et obolos sedecem, et horum quivis tantumdem expendat, si omnes utrinque adfuerint. At cæsus filium unicam, fratres multos reliquit, tum fratres unicam tantum marcam capiant, et filii quoque unicam, illi quamvis plures, fraterque unicus concurrerint. Occisoris propinqui multam solvendam eodem modo inter se distribuant, fratres quamvis non totidem adsint, quam filii. Si cæsi et frater ex patre et frater ex matre superstes vixerit, hic duas marcæ

samféltri III, enda skal hann einn hafa þak og þveiti. Faþir skal taca II luti baugs, ef eigi er sonr til, og sonr II luti, ef eigi er faþir til.

Nu lifir einn scappiggiandi at höfüt baugi hvergi þeirra er, og skal hann fullan baug taca með þaki og þveitom. Nu lifir hvarki ens vegna mannz faþir ne sonr, og lifa þó bröðr bæði samféltra og sammöþra sumir, þa scolo sammöþra bröðr taca II luti baugs, en samféltra bröðr III luti, enda scolo þeir hafa þak og þveitin öll. Nu lifir faþir eþa sonr, og sa einn broþir, er sammöþri er, þa skal hann taca af bauginom fullan broður luta, sva sem hann se samféltri, ef annarr einn er þeirra til. En ef bæði er til faþir og sonr, og sa einn broþir, er sammöþri er, þa skal broþir taca af bauginom halfom vegnom penningi miþr enn halfan VI eyri, og einn eyri þacs, og þveiti VIII.

Nu er engi scappiggiandi til at höfütbaugi, nema broþir sammöþri, þa skal hann taca bauginn fullan og þak, en eigi engi þveitin. En ef eigi ero scapbötendr til höfütbaugs, þa scolo viþtakendr allir samt missa af jomno fe, sva avalt, sem þeir ero tiltalþir.

Annarr baugr er tvítögauri, en þann

partes, ille tres accipiat, sed hic seu frater ex patre et annulinstratum et obolos (omnes) solus habeat. Filio deficiente pater duas annuli partes, et patre deficiente, filius tantundem solus capiat.

At unicus tantum annuli primarii acceptor ordinarius adest, tum ille annulum integrum cum annulintrato et obolis (adjectitiis) solus capiat. At cæsi nec pater, nec filius in vivis est, sed vivunt tamen fratres cæsi tam ex patre, quam uterini nonnulli; tum fratres ex patre duas annuli (primarii) partes referant, sed fratres ex patre tres, qui etiam annulinstratum et obolos adjectitios omnes capiant. Patre vel filio concurrente, cum fratre uterino, hic in annulo integrum fratris portionem capiat, acsi frater ex patre fuerit, dummodo unus tantum (primum nominatorum) adsit. Qvod si et pater et filius (cæsi), cum fratre ejus uterino concurrerit, hic ex annuli altera parte ponderata capiat quinque uncias, cum dimidia, nummulo minus, annulinstrati unciam unicam et obolos adjectitios octo.

At annuli primarii acceptores nulli ordinarii præter fratrem uterinum in vivis sunt, tum hic cum annulintrato annulum accipiat integrum, sed oboli adjectitii ei non deferuntur. Deficientibus vero annuli primarii solutoribus justis, acceptorum quibus tantundem remittat e totidem pecuniis, quæ iis e legum præscriptis capere competit.

Annulus secundus viginti uncias te-

haug skal taca föðorfaðir og sonarsonr, moðorfaðir og dottorsonr ens vegna, og taca af IV mönnum þeim, er jamnanir ero veganda. Þann haug skal V deila með þeim, og skal föðorfaðir og sonarsonr hafa III luti haugs og þökin og þveitin öll, en moðorfaðir og dottorsonr II luti. Nu ef annarr einn er til föðorfaðir, eðr sonarsonr, en hinir báðir, og sva þott annarr einn se þeirra til, moðorfaðir eðr dottorsonr, en þessir báðir, þa skal þo sva hauginu til scripta, sem aþr var um tint; enda heita þat haugildi, er þeir menn taca, er carlsist ero comnir, en þat heita nefgildi, er þeir menn taca, er kvensist ero comnir. Þott almargir se sonarsynir, eðr dottorsynir, og takat þeir þa meira lut haugsins enn aþr, og sva þar, er aþrir haugþiggiendr ero, þa skal jamt hverfa i alla knerunna, þott I maþr se or öðrom knerunni, en or öðrom allmargir, ef þeir ero hvarirtveggio or nefgildi, eðr hvarirtveggio or haugildi. Nu ero engir scappiggiendr at XX aura, nema föðorfaðir eða sonarsonr, og skal hann fullan haug taca, með þaki og þveitom. En ef engir ero til, nema moðorfaðir eða

net. Hunc annulum capiat cæsi avus paternus et nepos ex filio, avus maternus et nepos e filia, exigantque a quatuor viris ejusdem, cum occisore propinquitatis. Hicce annulus in quinque portiones inter eos distribuatur, cujus partes tres, cum annulustrato et obolis adjectitiis avo paterno et nepote, ex filio deferuntur, sed avus maternus et nepos e filia duas portiones capiant. Si alteruter tantum, avus paternus vel nepos ex filio exstiterit, sed (ex altera parte) uterque tum avus maternus, cum nepos e filia adfuerit, vel si horum alteruter, sed illorum uterque in vivis sit, annulus tamen ita distribuendus, ut antea definitur. Agnatos annulos capere dicitur, cum illi capiunt, qui per stirpem virilem cum cæso junguntur; cognatos vero, cum e femina orti annulos multatícios referunt. Nepotes e filio vel filia, quamvis plures adsint, non tamen majorem annuli partem referant, quam alias. Itidem, ubi alii concurrunt acceptores, annulus in quamcunque familiam æquis portionibus distribuatur, quamvis unus tantum ex una stirpe, plures vero ex altera oriundi fuerint, modo utrique ad cognatos vel utrique ad agnatos cæsi referendi sint. At viginti unciarum annuli acceptor ordinarius nemo superest, præter avum paternum vel nepotem ex filio, tum hic totum annulum capiat, cum annullustratis et obolis adjectitiis. Omnibus vero deficientibus præter avum maternum et ne-

dottorsonr, þa scolo þeir þo taca fullan oc þacþan-enn engi þveiti.

Tvimerking ens vegna föþorbroþir oc broþorsonr, moþorbroþir oc systorsonr, scolo taca af þeim mönnum IV er jannanir ero veganda, oc seal moþorbroþir oc systorsonr hafa II luti baugs, en föþorbroþir oc broþorsonr III luti, enda scolo þeir hafa þac oc þveiti. Nu er föþorbroþir eþr broþorsonr til baugs einn, þa scal hann þo baug taca fullan með þaki oc þveitom. En ef moþorbroþir eþr systorsonr er einn til baugs, þa scal hann þo fullan baug taca oc þactan en þveiti engi. At þvi hofi scal þeim baug scipta i nefgildi, sem tvitog-aura.

Tolfeyring scolo taca bröþrungr, oc systkyná sönnir, oc systrungar ens vegna, oc taca af þeim mönnum öllum er jannanir ero veganda. Þann baug scal enn V deila með þeim, oc scolo bröþrungr taca III luti baugs, oc þac oc þveiti, en systrungar oc systkina synir II luti baugs; þott einn se bröþrungr, en allmargir systrungar eþr systkina synir, þa scal hann þo taca allan bröþrungrs lut. Nu er systrungr einn enn almargir bröþrungrar, oc scal hann hafa allan systrunga lut. Jannicit scolo systkina synir taca af þvi nefgildi sem systrungom. En ef eigi er til nema bröþrungr I, oc scal hann þo taca

II.

potem ex filia, hi annulum capiant sartum et tectum, sed obolis adjectitiis expertem.

Patruus cæ: et fratruelis, avunculus et consobrinus annulum bimarcalem a quatuor, cum occisore ejusdem propinquitatis viris capiant. Horum avunculus et consobrinus duas annuli partes, patruus et fratruelis tres unacum annulinstrato et obolis adjectitiis referant. Qvod si patruus vel fratruelis solus ad annulum (bimarcalem) capiundum extiterint, is hunc totum, cum annulinstrato et obolis adjectitiis referat; si vero avunculus vel consobrinus solus in vivis fuerit, is annulum quidem ipsum integrum et tectum, sed sine obolis adjectitiis capiat. Ex iisdem regulis hic annulus inter agnatos distribuatur æ annulus viginti unciarum.

Duodecem unciarum annulum capiant patruorum filii, amitini et matererarum filii, et ab occisoris cognatis ejusdem propinquitatis. Hic annulus etiam in quinque portiones inter eos dividendus, quarum unam, simul cum annulinstrato et obolis adjectitiis, patruorum filii, duas vero amitini et matereræ filii capiant. Si unicus adfuerit filius patruis, sed matereræ vel amitæ multi, ille tamen totam patruis filii partem solus accipiat. At matereræ filius unicus, patruorum filii multi: tum illi tota matereræ filiorum portio defertur. Matererarum filii de hac cognatis delata portione tantundem capiant ac filii amitini. Omni-

Z

haug fullan, með þaki oc þveitom. Nu er engi þeirra til nema systrungur I, þa skal hann þó taca haug fullan, oc þac með oc þveitin engi.

Nu ero engir scapþiggiendr til at þrimerkingi, en scapbötendr se til, þa skal föporfaþir oc sonarsonr, moþorfaþir oc dottorsonr taca höfutbaug scerþan halfri möre, oc skal þeim haug sva scipta i nefgildi, sem tvitog-aura. Sinn haug scolo þeir taca með þaki oc þveitom, en aldregi skal scerþom haugi þac fylgia ne þveiti. Nu ero engir til nanari haugþiggiendr, en föporþropir oc broþorsonr oc systorsonr, þa scolo þeir taca III haug. Sinn haug scolo þeir taca með þveitom fullan oc þacþan, en höfutbaug scerþan möre, en tvitog aura scerþan halfri möre. Þa ero allir baugar tvimerkingar. Þviat eins scolo þeir sva taca, ef nockorir ero scapbötendr at hveriom haugi, enda scolo þeir jamt taca, þott nefgildingar einir se til tökonnar, eþa sva til giallzins. En ef engir lifa i hauggildi ens vegna, nema bröþrungar eþr systrungar, eþr systkina-synir, en scapbötendr se til i öllom stöþom, þa scolo þeir taca IV bauga. Sinn haug scolo þeir taca fullan, oc þacþan með oc þveiti. Þeir scolo oc taca höfutbaug scerþan halfo, þa verþr þar enn

bus præter unicum patruu filium deficientibus, hic annulum nihilominus integrum et lectum, cum obolis adjectitiis referat. Omnibus, præter unicum matereræ filium, deficientibus, hic annulum capiat integrum, cum annulintrato, sed non obolis adjectitiis.

Si, annuli trimarcalis acceptoribus ordinariis deficientibus, solutores tamen extiterint ordinarii, tum avus paternus et nepos e filio, avus maternus et nepos e filia annulum primarium, semimarca imminutum, capiant, qui annulus tum inter cognatos, viginti unciarum annuli instar, divi-datur. Proprium (æ: viginti unciarum) annulum viri nominati nihilominus capiant, cum annulintrato et obolis adjectitiis; sed annulum imminutum, nec annulinstratum, nec oboli adjectitii unquam sequantur. At propinquiores ad annulum capiendum nulli aulsunt, quam patruus et fratruelis (avunculus) et consobrinus, tum hi tertium annulum capiant. Proprium annulum, cum obolis adjectitiis integrum et lectum referant, sed annulum primarium marca, annulum viginti unciarum semimarca imminutum. Sic omnes annuli bimarcales sunt. Ea tantum lege sic capiant, si unius cujusque annuli adsint solutores, quidam ordinarii, et tantumdem capiant, quamvis cognati soli vel ad recipiendum vel ad solvendum adfuerint. Si cæsi consanguineorum nulli in vivis sint præter filios patruu amittæ, vel

mesti baugr at minzta baugi. Þeir scolo enn taca XII aura at söporföpor baugi; XII aura at broþorsonar baugi. Þá er tvitogaui scerþr mörc, en tvimerkingr hálfrí mörc. Engom baugi scal þac ne þveiti fylgia nema bröþrungr baugi. Þá bauga alla scal V deila, oc scolo III lutir hverfa undir bröþrungr, en II lutir i nefgildi. Nu er systrungr einn til, en engir bröþrungr, oc scal hann þo taca alla bauga. Ef engir lifa haugþiggiendr nema faþir eþr sonr eþr broþr, en allir se til veganda frændr, þeir er haugom scolo böta, en þa er sem allir se til, ef nockorir ero scapbötendr at hveriom baugi, oc scal þa faþir oc sonr oc broþir taca alla bauga fulla, hvart sem þeir ero allir til eþr einn þeirra. Þeir scolo sva scripta öþrom haugom meþ ser, sem sinom baugi, oc scal höfutbaugi eitt (eigi) þac ne þveiti fylgia. Nu er bröþrungr einn til, en engvir systrungr, ne systkina synir, þa scal hann þo taca alla bauga sem apr.

materteræ, sed solutores ordinarii ubique adsunt, tum illi quatuor capiant annulos. Proprium annulum integrum, cum annulinstratis et obolis adjectitiis referant. Annulum primum etiam ex dimidio immittunt capiant. Sic denuo maximus annulus in minimum vertitur. Avi paterni annuli duodecem, et fratruelis annuli totidem uncias capiant. Tum viginti unciarum annulo marca, sed annulo bimarcali semimarca detrahitur. (Hoc casu) nulli annulorum præter annulum bimarcalem, annulinstratum vel oboli adjiciantur. Hi omnes annuli in quinque distribuuntur portiones quarum tres patruorum filiis deferendæ, sed duæ ad cognatos deveniant. Qvod si materteræ filius unicus, patruorum filii nulli, in vivis fuerit, ille solus omnes annulos capiat. Si omnibus annulorum acceptoribus, præter patrem vel filium vel fratrem, deficientibus, occisoris propinqui omnes, annulos solvere obligati, in vivis fuerint — omnes adesse censendum est, si ordinarii cujuscunque annuli solutores quidam adsint — pater et filius et frater omnes annulos integros habeant, sive omnes concurrerint, sive unicus tantum adsit. Proprii annuli instar, cæteros annulos inter se distribuunt, et annulum primum nec annulinstratum, nec oboli sequantur. Si patris filius unicus, materteræ vel amittinæ filii nulli in vivis fuerint, ille nihilominus solus omnes annulos capiat.

Nu lifa engir ménn i hauggildi ens dauða, nema föðorfaðir eðr sonarsonr, móðorfaðir eðr dottorsonr, en allir lifa i hauggildi veganda, þa scolo þeir hvart sem þeir ero allir til eða einn, taca alla bauga fulla nema höfutaug einn, baug scal fella halfri mörc. Engom baugi scal þac ne þveiti fylgia nema tvitog-aura. Nu lifa engir i hauggildi ens vegna nema föðorbroðir eðr broðorsonr, móðorbroðir eðr systorsonr, en bötendr ero til i öllum stöðom, þa scolo þeir taca alla bauga, hvart sem þeir ero allir til eðr sumir. Höfutaug scolo þeir taca scerþan mörc, en XX aura hafa halfri mörc. Sinn baug scolo þeir fullan taca oc sva broðrunga baug. Engum baugi scal þac ne þveiti fylgia nema tvimerkingi. En ef engir ero nanari haugþiggiendr til enn broðrungar, þa scal fara sem fyrr var umtint.

Nu ero víptakendr til at höfutaugi oc at tvimerkingi en engir at XXtog aura, þa scal hann hverfa með mesta haugi, ef bötendr ero til. En ef sa bauger nockorr er hvarki se til scapbötendr, ne scapþiggiendr, oc fellr sa bauger þa niðr.

Frændr veganda ero baugs scapbötendr, oc sva at hveriom baugi, sem þeir ero tiltalþir. Bauggildis-menn veganda

At demortui agnatorum nemo præter avum paternum et nepotem, ex filio, avum maternum et nepotem e filia in vivis est, omnes verò occisoris agnati supersunt, tum illi si ve omnes superfuerint, si ve unicus eorum tantum adsit, omnes annulos capiant integros, nisi anulum primarium cui semimarca detrahatur. (Hoc casu) annulorum nulli, præter anulum viginti unciarum, annulinstratum et oboli adjiciantur. Si aghatis cæsi oïnnibus deficientibus, præter patrum et fratrualem, avunculum et consobrinum solutores tamen extiterint ubique, illi si ve omnes, si ve nonnulli eorum superfuerint, omnes annulos capiant. Anulum primarium marca, anulum viginti unciarum semimarca deminutum habeant. Proprium ut et patrum filiorum anulum integrum capiant. (Hoc casu) anulum tantum bimarcalem annulinstratum et oboli sequantur. Si annulorum acceptores multi patrum filius propiores superfuerint, res modo antea præscripto moderetur.

Si annuli primarii et bimarcalis, non vero viginti unciarum annuli acceptores superfuerint, hic annulo maximo adjiciatur, modo solventes adsint. Quod si annuli eujusdam nec solutores, nec acceptores ordinarii ulli superfuerint, hic evanescit.

Occisoris propinqui eujuscunque annuli ordinarii solutores ita sunt ut leges præstiniunt. Agnati occisoris tanto majore

scolo þeim mun meira lut reiða baugs hvers heldr enn nefgildis-menn, sem þeir taca meira lut er bauggildis menn ero eus dauða heldr enn nefgildis menn. Oc sva scolo þeir því galdi öllu scipta með ser, er frændr ero veganda, hvart sem þeir ero til baugs hvers fleiri eþr færi, oc slicom lut halda up, at öllom reizlom, þott nefgildingar cinir se scapbötendr ens vegna. Frændr scolo scipta viðtökanni með ser i öllom stöþom.

Nu ero engir scapbötendr til höfubaugis enn viðtakendr ero til, þa scal vegandi böta hofuþbaugi fullom með þaki oc þveitom, ef hann er sykn oc samlendr, enda scalat hann fleirom baugom böta. En ef hann er eigi til, þa scolo þeir böta baugom II er talþir ero, (til) oc tvitogaura, oc sinom haugi scerþom halfri mörc. Nu ero engir nanari bötendr enn söporbroþir oc broþorsonr, möþorbroþir oc systorsonr, þa scolo þeir böta baugom III. Sinom haugi fullom oc II mörcom at þrimerkingi, oc II mörcom at tvitogaura, ef viðtakendr ero til. Ef engir ero nanari baugbötendr en bröþr-ungar, þa scolo þeir böta baugom IV, ef viðtakendr ero til, oc XII aurom at hveriom haugi. Engom haugi scal þac fylgia ne þveiti, nema bröþrunga haugi.

rem cuiusvis annuli partem expendant quam cognati, quanto cæsi agnati ejus cognatis majorem referunt portionem. Propinqui occisoris ad annulum aliquem solvendum sive plures sive pauciores supersint, solutionem ex eadem ratione inter se dividant, et solvenda omni modo præsent, quavis cognati solummodo ut solutores ordinarii, extiterint. Propinqui cæsi accipienda ubique (juxta regulas antea allatas) inter se distribuant.

Cum annuli primarii solutores ordinarii deficiunt, sed acceptores adsunt, occisor ipse, modo non condemnatus et coteraneus fuerit, annulum primarium integrum, cum annulistrato et obolis adjectitiis expendat. Plures annulos haud solvat. Si ille defuerit, duos (maximos) solvant annulos, qui viginti unciarum annulum ex jure solvere debent, et proprium annulum semimarca imminutum. At nulli propinquiores adsunt solutores, quam patruus et fratruelis, avunculus et consobrinus, tum tres illi annulos solvant, proprium integrum, annuli trimarcalis marcas duas, et viginti unciarum annuli marcas duas, modo acceptores ubique adsint. Si annulorum solutores nulli patru filii propinquiores extiterint, hi quatuor solvant annulos, modo adsint acceptores, et annulum singulum unciis duodecem. Necui annulorum præter patru filiorum (hoc casu) annulistratum vel oboli adjiciantur.

Nu lifa engir i hauggildi nema faðir oc sonr oc broðir, þa scolo þeir böta baugom öllum fullom, ef viðtakendr ero til, oc scal höfuðbaug einn þekia. En ef engir ero hötendr til nema föðrafadir oc sonarsonr, moðrafadir oc dottorsonr, þa scolo þeir böta baugom IV. Höfuðbaugi scal böta scerþom halfri mörc, en III fullom, oc þekia tvitog-aura einn, ef viðtakendr ero til allra. Nu ero engir hötendr til nema föðorbroðir oc broðorsonr, moðorbroðir oc systorsonr, en allir lifa i hauggildi ens vegna, þa scolo þeir böta baugom IV. Þeir scolo böta II mörcom at höfuðbaugi oc II mörcom at XX aura, en fullom sinom baugi, oc þekia þann einn enn XII aura at minzta baugi.

Nu lifa hötendr at mesta baugi oc minzta, en viðtakendr ero eigi til i öllum stöðom þa scal faðir, oc sonr oc broðir böta baugom III fullom, höfuðbaugi einom scal þac oc þveiti fylgia. Nu er engi þeirra til nema broðir sammöðri, oc scal hann þa jamt allri bot uphalda, nema þveitom.

Cum (occisoris) cognati, ad annulos multatícios solvendos obligati, præter patrem filium et fratrem, omnes desunt, hi annulos omnes expendant integros, dummodo acceptores extiterint. Annulus primarius solus tegatur. Si solutores nulli extiterint præter avum paternum et nepotem ex filio, avum maternum et nepotem ex filia, hi omnes quatuor annulos expendant. Annulo primario solvendo semimarcæ detrahatur, cæteri tres integri solvantur, quorum viginti unciarum annulus solus (annulinstrato) tegatur. (Hæc ea tantum lege) si omnium annulorum acceptores (ordinarii) adsunt. At nulli solutores præter patrum et fratrualem, avunculum et consobrinum in vivis sunt, omnes vero cæsi agnati, qui annulos referrent, vivunt, tum illi omnes quatuor annulos persolvant. Annuli primarii duas marcas, viginti unciarum annuli duas marcos, proprium annulum integrum — qui etiam solus tegatur — et annuli minimi uncias duodecim expendant.

At annuli maximi et minimi supersunt solutores, sed acceptores haud ubique adsunt, tum pater (occisoris) filius et frater tres integros persolvant annulos; annulo tantum primario annulinstratum et oboli adjiciantur. His omnibus præter fratrem uterinum deficientibus, hic nihilominus omnia expendenda, præter obolos, solus persolvat.

Su er oc kona ein er bæpi scal baugi böta oc baug-taca, ef hon er einberni, en su kona heitir haugrygr, en hon er dottir ens dauða, enda se eigi scappiggiandi til höfuþbaugs, en bötendr lifi, þa scal hon taka þrimerking, sem sonr, ef hon toc eigi fullsætti at vigshotom, til þess er hon er gipt, enda scolo frændr alengr taka. Nu er hon dottir veganda, en engi er scapbötandi til höfuþbaugs, en viðtakendr se til, þa scal hon böta þrimerkingi sem sonr, til þess er hon lömr i vers hvilo, en þa kastar hon göldom i kne frændom.

Þeir menn ero oc V er sacaukar heita, I er sonr þyborinn eþr laungetinn, II er stiuþsonr, enda namagar III; ef maþr a moþor ens vegna eþa dottor eþr systor. Þeir scolo taka allirsaman XII aura, oc V penninga vegna, oc taka sva hvart sem er einn þeirra eþr allir, oc jammikinn lut hver þeirra við annan, oc taka af þeim mönnum V, er jamntengþir ero veganda, oc jammiclo scolo þeir þa böta, þott I þeirra se til giallzins sem allir. En ef þeir ero engir til aþrir tveggio, þa fellr su sacbot niþr.

En ef þeir menn ero engir til sacbota, er manni se firnari enn bröþringar

Unica est scemina, qvæ, si unigena fuerit, annulos et solvat et capiat; hæc scemina annulipotens dicitur et filia est demortui. Si solutoribus annuli primarii viventibus, acceptores ordinarii defuerint, hæc anuulum capiat trimarcalem filii instar, si modo multas cædis obtinens, integram cædis transactionem non fecisset. (Hoc jure gaudeat) donec nuptui datur, qvo facto ejus propinquis anuulum capiundi jus defertur. At filia adest occisoris, nec ullus solutor annuli primarii ordinarius superest, sed acceptores adsunt, tum filii instar anuulum expendat trimarcalem, lectum mariti donec intrat, qvo facto, annulos solvendi obligationem in propinqvorum sinum conjicit.

Qvinque porro sunt viri, qui multaugi dicuntur, primus est filius serva natus vel illegitimus, secundus privignus et affines tres proximi, qui cæsi vel matrem vel filiam vel sororem in matrimonio habet; hi omnes simul capiant uncias duodecem nummulosque qvinque ponderatos, qvæ æqvæ portionibus referant, sive unus eorum extiterit, sive omnes, exigantque viris qvinque ejusdem, cum occisore propinquitatis, qui et tantumdem expendant, sive unus tantum, sive omnes ad solvendum adfuerint. His viris ex alterutra parte deficientibus hoc cædis multæ complementum cessat.

Si ad cædis multæ complementum capiundum nulli, cum cæso in tertio lineæ

enom vegna, þa scole næsta bröþrungar (bröþrar) taka þeirra lut, oc þriþiungi minna enn hinir, en sinn lut allan.

Nu hvargi þess eptir bauga er engvir ero til at taka sacbot, þa scole enir scyldri avalt þeir, er næstir ero hinom, taka fullan þeirra lut. En ef þeir ero eigi til, þa scole enir firnari, oc taka hinna lut þriþiungi scerþan at sins föþor botom, ef bötendr ero til.

Ef scaphötendr nokorir (ero) eigi til eptir bauga, þa scole enir scyldri böta allri bot. Nu ero engir enir scyldri, þa scole enir firnari reiþa þeirra bötr, er eigi voro til, þriþiungi scerþan at sins föþor botom. En niþrfellr su bot er hvergi ero til. Jamnt scole bötr allar hverfa i alla knerunna, þær er eptir bauga ero.

Ef leysingr er veginn, þa scole XII aurar at mesta baugi, en II aurar at baugþaki, en at öþrom baugi X aurar oc IV örtogar at baugþaci. En at þriþia baugi mörc, oc eyrir at baugþaki. En at minzta baugi VI aurar enn II örtogar at baugþaki.

collateralis inæqualis gradu conjuncti extiterint, portionem eorum ex triente diminutam illi referant, qui in lineæ collateralis æqualis gradu tertio, cum cæso conjuncti sunt; propriam portionem integram capiant.

Ubiqunqve porro annulos seqviores seu cædis multæ complementum capere competentes aliqui desunt, cognatione, cum cæso propinqviores et iis proximi, integram eorum portionem referant. Qui si defuerint, remotiores illorum portionem, per tertiam partem imminutam, capiant. Patris nempe portio (per trientem diminuta filio defertur) modo solventes extiterint.

Annulorum seqviorum solutoribus quibusdam deficientibus (cognatione cum occisore) propinqviores expendendum in totum solvant. Si propinqviores defuerint, remotiores deficientium portionem ex tertia parte diminutam expendant. Patris sic portionem per trientem diminutam filius solvere tenetur. Solventes et accipientes si defuerint, cessat pensio. Multæ annulorum seqviorum æquis portionibus cuius stirpi attribuat.

Libertino cæso annulus maximus duodecem uncias teneat, cui duarum unciarum annulinstratum adjiciatur. Annulus secundus decem uncias, et ad eum pertinens annulinstratum quatuor ortugas contineat. Annulus tertius sit marca, cum unice uncie annulinstrato. Annulus minimus sex uncias et ejus annulinstratum

Þrælhaugar scola þar vera, er þrælur ero scappiggiendr.

Nu skal ina minzto bauga segia er þræll skal þræli böta. Þar ero þveiti XXIII at höfubaugi, en VII þveiti at baugþaci. En at föporföpor baugi XX þveiti oc III at baugþaki. At föporbroþor baugi XV þveiti oc III at baugþaki. At bræþrunga baugi scola XII þveiti oc II at baugþaki. Þar scola oc vera at sacbotom eptir bauga VIII þveiti, oc þriþiungr ens fimta þveitis, oc halft fiorþa þveiti, oc þriþiungr ens þriþia þveitis, oc halft annat þveiti. Eitt þveiti scola taca þriþia bröþra, oc sva gialda, enda verþr su sacbot minzt. Þar at eins scola þrælur böta, er þeir hafa orkost til er böta scola.

Þeir menn ero enn IV er nair ero kallaþir þott lifi. Ef maþr er hengþr, eþr kyrcþr, eþr settr i grof, eþr i scer, eþr heþr a sialli, eþr i flöþarmali, þar heitir galgnar oc grafnar oc scernar oc siallnar. Þa menn alla skal jamt aþr gialda niþgiöldom, sem þeir se vegnir, þott þeir lifi. Sva er mælt at þat sumar skal niþgialda heimting uphesia, er vig-

II.

duas ortugas habeat. Annulorum acceptores ordinarii, si servi fuerint annuli serviles fiant.

Jam annuli minimi memorandi sunt, qui locum inveniunt, cum servus servo solvat. Ibi annulus primarius viginti tres teneat obolos, quibus adjiciatur annulinstratum septem obolorum. Annulus avi paterni viginti obolos et annulinstratum tres obolos habeat. Annulus patrum quindecim obolos et annulinstratum tres obolos in se contineat. Annulus patrum filiorum duodecim obolos et annulinstratum duos teneat. Hic etiam annuli sequiores seu multæ complementum (pro re nata) sint vel octo oboli, vel quatuor cum triente, vel tres cum dimidio, vel duo cum triente, vel unus cum dimidio. In quinto lineæ collateralis æqualis gradu, cum servo conjuncti unicum obolum capiant, quod cædis multæ complementum minimum existit. Ibi solummodo servi annulos multatícios solvant, ubi solvere obligati solvendi facultate non destituuntur.

Quatuor porro sunt (viri), qui viventes quamvis, pro denortuis habeantur, cum quis nempe suspenditur, strangulatur, foveæ immittitur, in scopulos (deportatur), in monte vel ad maris et terræ confinia compe de coeretur. Hoc passi patibulo-cæsi, foveæcadaveris, scopulimortui et monte-mortui nomina sortiuntur. Ibi in vivis quamvis detineantur, cædis familiaris

A a

sökia er selt eþr sott, eþr hana scyldi sökia, oc er þa rett at lysa þegar til socnar, a hendr þeim mönnum öllum er spurt hafa vigit. Sökiandi scal at domi telia frændsemi meþ þeim er sotr er oc veganda, oc meþ ser oc enom vegna. Siþan scal hann nefna vatta, at því veti scal hann qveþa, at ec legg þat undir þegnschap minn, at su er frændsemis tala sönn oc rett meþ oss hvaromtveggjom er nu er talit, en þær sacir meþ ocr N. N. Hann scal oc hafa saunafar menn tva, þa er þat leggi undir þegnschap sinn, at þeir hyggi þa frændsemistölo retta, en ferr um þau mal at aþro, sem um önnor feviti. Rett er oc at stefna heiman til sacbota. En ef sa telr annan jamnschyldan eþr scyldra er sotr er, þa scal hann telia þa frændsemi fyrir sökianda, oc vinna eiþ at, enda scal þa döma slict a hönd hveriom þeirra, sem lög berr til, enda scola tryggir coma hvervetna at moti sacbotom, eigi verþr ella heimting til þeirra.

Ef lyritnæmar sacar ero meþ mönn-
om oböttar, þa scal frændi veganda hvergi

*multa resarciendi sunt, acsi interfecti fuissent. Leges præfuiunt ea æstate cædis familiaris multam exigere suscipiendum esse, qva cædis causa vel agitur vel transigitur, vel etiam qva ageretur. Tum statim causam de multis agendam in eos omnes denuntiare fas est, qvi de cæde certiores facti sunt. Iudicio coram agens propinquitatem inter reum et occisorem inter seipsum et cæsum computando recitet. Testes deinde denominet, in id, inqviat, testificandum qvod per civilem meam existimationem assevero computum propinquitatis inter nos ex utraqve parte numeratam veram et rectam esse, causæ vero tales me et N. N. intercedunt. Comprobatores porro duos adhibeat agens, qvi per civilem suam asseverent existimationem se allatum propinquitatis computum verum opinari. Causæ illæ in cæterum, ut causæ multaticæ in genere tractandæ sunt. Domi de multis homicidii expendendis dicam manifestare etiam fas est. Si incusatus alium vel ejusdem vel propinqvioris cognationis esse prætenderit, hanc actori coram computans recitet et juramento adjecto probet, qvo facto, unicuique id injungat iudicum sententia, qvod leges ferunt. Multis homicidii ex una parte persolutis, fides ex altera facia-
tur; alio pacto eas postulandi jus non adest.*

*Ubi causæ interdicto habiles inter ci-
ves, multis non expiatæ, versantur, pro-*

deila samvisto víþ ens vegna frænda, nema þvi at eins, ef hann hefir þar vist aþr, eþa gisting sva tókit, at hann vissi eigi hins i þat sinn þangat van. En ef sa görir eigi sva, þa a hinn cost at veria hanom lyriti samvistona. En ef hann ferr eigi a brot, þa varþar hanom síðrbaugsgarþ, oc skal þeirri söc stefna heiman, oc qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er, at bera um þat hvart hann hafi hafþa samvisto víþ hinn síþan er lyriti var varit eþr eigi, oc skal þa sanna frændsemi, sem aþr var tint.

Ef maþr rifr trygþir þar er bött er sacbotom, þa eycz þar retrt hvers mannz halfo víþ þann þeirra er bötto, enda skal a þau mal engi sættaz fyrir lof fram.

Ef menn ero eigi fulltíþa, eþr af landi farnir, þeir er bötr eigo at taca, þa scolo þeir heimta sit at þeim er þeirra lut toco. En ef þa var scerþom botom bött, oc scolo veganda frændr þat gialda er asurþi. Nu voro veganda frændr eigi fulltíþa, eþr voro þeir erlendis, þa er haugom var bött, þa scolo þeir gialda þat er til þeirra com, þa er þeir ero fulltíþa, eþr com a ut, oc scipta sva til, sem nu var tint.

Þat er silfr sacgildt i haugom oc sva i þavcom, oc þveitom, er eigi se verra

propinquus occisoris cum occisi propinquo convictum nequaquam participet, nisi vel mansionem vel hospitium, (in loco ubi conveniunt) ita cepisset, ut alterum ea vice eo non exspectarit. Si hoc non servaverit, alter per interdictum ei convictum inhibendi jure gaudeat, quo facto si non demigraverit, exilii tenetur, cui causæ citatio domi adhibeatur, novem ejus in quæm agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis, qui dispiciant an (occisoris propinquus) interdicto prohibitus cum altero convictum habuisset, nec ne. Modo antea memorato probetur cognatio.

Ubi multis homicidii persolutis data, violatur fides, cuius in multas expendentem jus in duplum adaugeatur, neque causas inde oriundas sine venia speciali transigere liceat.

Si cædis multas capere competentes vel non adultæ ætatis vel peregre delati fuerint, suum repetant ab iis, qui portionem eorum prius cepere; si tum multis solvendis aliquid (minorennium vel peregrinantium respectu) detrahebatur, occisoris propinqui portionem deficientem ei restituant. At occisoris propinqui, annulis expensis, vel minorennis fuerunt vel peregrinabantur, tum adultæ ætatis facti vel peregre reversi debitam persolvant portioneni, iisdem cautelis quæ jam allatæ sunt.

Argentum id in multis homicidii, sive annulis, sive annulinstratis et obolis per-

heldrenn var lögsilfr et forna þat, er X penningar göra eyri, oc meiri se silfrs-litr a, en messingar, oc þoli scor, oc se jamt utan sem innan. Enda er rett at gialda þat i lögaurom öllom.

Rannsócná - þattr.

CXV. CAPITULI.

Þat scal hvern maþr hafa a landi osso er a; nema gefit vili hafa eþr goldit.

Ef maþr tekr þat er annarr maþr a olofat, oc a maþr at söra þat til görtökis, ef pennings er vert eþr meira. Sva scal stefna sa er a gripinn um görtöki, oc til gialda tveþra sliera, sem buar meta, oc lata varþa þriggia marca seþþ, oc qveþia til heimilisbua V a þingi þess er sottr er.

Ef maþr tekr fe fra manni þat er vert er halfs eyris eþr meira fiar, oc leynir sa eigi er tecit hevir, oc varþar þat scoggang oc scal stefna um tókona, um þat at hann vili ser fe neyta, en eigi um þiofscap. Ef maþr tekr fe fra manni halfs eyris vert eþr meira, oc leynir þiof-launom, þa er costr at söra til þiofscapar oc stefna, oc telia hann sekian scogarmann, ef qviþr berr hann sannan at söc,

solvendis probum esse censeatur, quod argento illi antiquitus legali non cedit, cum nempe decem nummuli unciam efficiunt; quod majorem argenti quam orichalci colorem externe præ se fert; incisuram sustinet; ejusdem internæ quam externæ probitatis. Hoc pro omni lege definita merce solutioni adhibere fas est.

Particula de inquisitionibus.

TITULUS CXV.

Quisque in civitate nostra, quod ejus est, habeat, nisi id dare vel alienare voluerit.

Si quis nulla venia quod alienum est, abstulerit, furti rei minimæ insimulandus est, si res nummuli pretium habuerit vel ultra. Dominus rei ablatæ de furto rei minimæ, (alterum) in jus vocet, ut duplum juxta accolarum æstimationem obtineat, et reus trium marcarum multam expendat. Quinque ejus in quem agitur domicilii accolas in comitiis evocet.

Qui semiunciæ vel majoris pretii rem alteri aufert, auferens vero hoc occultum habere non studet, proscriptionis tenetur, de rei ablatione quod bona (aliena) sibi habere voluisset, non de furto in jus vocandus est. Si quis semiunciæ vel majoris pretii rem alicui abstulerit, furtiva occultatione eam celans, furti eum insimulare fas est, citationem ei infligere et proscriptionis reum contendere, si modo veridicorum ef-

oc qveþia til XII qviþar. Nu herra qviþar af hanom, oc er eigi soen til þa at sökia um illmælit, ef hann qvaþ sva at i stefnonni, enda stefni hann af því, at hann hygði hann sannan at, en eigi fyrir haþungar sacir.

Ef maþr stefnir manni ifalaust um þat at hann hafi því stólit, ef qviþr herra hann osannan at, oc er þa soen til illmælisins. Hann a cost at nefna ser vatta þa þegar, ef hann heyrir, oc stemna um illmælit, oc telia varþa fiörbaugsgarþ, oc sökia við vattorþ, enda a hann cost at nefna vatta at framsögonni, oc stefna um illmælit at lögbergi siþan er qviþr bar af hanom, oc sökia et sama sumar þess er oc costr at stefna siþarr um illmælit, oc sökia við XII qviþ, enda nytr hann eigi biargqviþar, ef hann stefndi ifalaust. Ef maþr stefnir þeim manni um þiofscaþ, er aþr hefir kuþr oc saþr orþinn at þiofscaþ, oc varþar þat eigi við lög, þott þa verþi hann osaþr at, ef hann stefndi af því at hann hugði hann sannan at, oc hann vissi hann eigi osannan at.

fato furti reus convincatur, ad quod dirimendum dodecadis veridici evocentur. At veridici eum reatu liberant, tum de injuria verbali in alterum agere non fas est, dummodo in citatione ad eorum effata provocaverit, et citatum in jus vocaverit non calumnie causa, sed quod eum criminis reum opinabatur.

Si quis nullo dubio restricta furti criminatione alterum lacesserit, veridici vero eum criminis illati purum esse contendent, hic de injuria verbali agendi jure gaudeat; mox audita citatione testes denominare ei liceat, et citationem contrariam de injuria verbali alteri impingere ex illi pœnam ei minans, his testibus instructam causam agat. De furti causæ enarratione (judicio coram facta) testes denominandi jus etiam habeat, et effato veridicorum deinde liberatus, de injuria verbali ad rupem jurisdictioni alterum in jus vocet, et eadem æstate agat. Ei demum optio datur serius de injuria verbali diem alteri dicere et dodecadis veridicis adhibitis in eum agere, qui alterum indubie furti insimulans, effato purgatorio sese excusandi jure destituit. Si quis alterum, furti antea manifestum et convictum, furti (indubie) arcesserit, in leges commissi criminis non tenetur, alter quamvis hacce vice furti manifestus ne fieret, dummodo eum furti reum opinans, et criminis purum nesciens, in jus vocaverit, agens.

Þíofsöc skal sott a eno þríþía þingi þá þau fra er hann spyr socnar áþilinn. Aldreigi fyrir leynd þíofsöc. Sva skal sökia at öllu um siartökona, þar er maþr lætr scoggang varþa, sem þíofsöc fyrir utan atqveþi. Görtökis söc fyrirz eigi. Cost a maþr at höfþa söc við hvarn er vill, þann er gripinn hefir at halda eþr hinn er hann hyggur at stolit hafi.

Jammicit varþar manni, ef hann þiggr eþr caupir visvitandi þíofstolit sem hinom er stal, sa er þíofsnautr, oc sva þeim er reþ þíofraþom, þa skal sökia við en sömo gögn sem þíofinn.

Ef maþr selr manni eþr gefr, þat er hann veit at þíofstolit er, oc villir hann heimild at, þo at hann vissi eigi, þa er hanom var heimildr, oc varþar scoggang við hvarntveggia þann er hefir gripinn seldan, oc sva þann er atti. Scal sökia við XII qviþ.

Hvar þess er maþr hefir heimild til þess gripar er tekinn er fra manni eþr stolinn, oc hugþi hann ser heimilann mundo verþa, þott hann fregni siþarr annat, oc er hanom rett at halda þeim grip til doms.

Þar er maþr þermlaz sins gripar, oc þickiz hann vita at maþr hevur grip þann

Causa furti in tertius comitiis inde a tempore, quo actor competens de ea certior factus est, peracta sit. Actori competenti de furto ignaro, agendi jus nunquam præscribitur. De bonorum ablatione, proscriptiois pæna coercenda, actio eodem modo, ac de furto solet, instituat; criminis notio tantum differat. De rei minime furto agendi jus non præscribitur. Actio furti instituat in quemcunqve voluerit agens, eum qui rem furtivam possidet, vel eum quem furtum commisisse opinatur.

Eodem, ac fur ipse reatu tenetur et ille, qui rem furtivam accipit scienter vel emit, particeps furis et qui consiliis furtum adjuvat; iisdem in eos ac furem auctoritatibus agendum est.

Si quis aliquid, quod furtim domino suo ablatum scit alteri vel vendiderit vel dederit, tituli iusti, ei forsitan cum rem ipse acquisivit ignotum conticens, proscriptiois tenetur in utrumqve, eum cui rem tradit, et rei dominum. Per dodecadis veridicorum effatum actio instituat.

Qui rem alteri vi vel furto ablatam auctoritate non destitutus, tenet, se eam juste in cæterum tenere sperans, quamvis de contrario deinde certior fiat, ad latam usque sententiam rem possidendi jure attamen gaudeat.

Cum quis, rei suæ indigus, alterum eam, emtione, dono vel commodo ei acqvi-

at halda, sa er keyptan hevir eða þeginn, eða at lani, oc nair hann eigi at sia. Sa er gripinn a scal beiða meþ vatta, at hinn syni hanom gripinn eþr seli fram. Ef hinn selr eigi fram, þa er costr at fela abyrgþ a hendi hanom til doms oc stemna hanom til brigþar, oc til utgöngo oc lata varða III marca ullegþ, ef hiinn synir eigi gripinn, lengr er beipt er. Ef maþr kennir grip i höndom manni, oc qvez sa eiga at giöf eþr at caupi eþr at varþveizlo, ef hiinn tecr a brot, oc varþar þat scoggang.

CXVI. CAPITULI.

Um ran.

Þat er handran, ef sa tecr or hendi hanom eþr af hanom. Ef maþr heldr eigi a, oc qvez hann þo eiga, en hinn tecr þann grip abrot, oc er þat rauþaran, varþar þat scoggang. At hvarritveggio atferþ þeirri, þa secz maþr þar a sino eigini, ef hann tecr af þeim manni er heimild hefir til. Þa hefir maþr heimild til, ef sa maþr heimilar hanom er forraþ a aura sinna, oc hann hyggr at sa mætti hanom heimlat vinna þann grip en eigi elligar. Rauþaran scal sva sökia, at qveþia scal til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er.

Ef maþr sþr grip siun uti eða inni, oc tecr hann a brot, oc scal hann segia lögföstum mönnum til, ef þeir ero hia

sitam tenere suspicatur, sed eam oculis lustrandi facultas ei tamen non conceditur: testibus admotis, dominus postulet, ut alter rem ei exhibeat vel tradat. Quod si rem non tradiderit, ad latam usque sententiam pericula rei præstanda ei injungere fas est, et eum ad rem reponendam et solvendam in jus vocare, trium marcarum multa adjecta, si possessor rogatus quavis, rem non exhibuerit. Si quis rem (suam) in alterius manibus, qui eam dono, emtione vel mandato suam esse prætendit, agnoscens, abstulerit proscriptionem luat.

TITULUS CXVI.

De rapinis.

Crimen expilatæ manus est, cum quis e manu alterius vel corpore aliquid rapit. Cum quis rem abripit, quam alter quidem manu non tenet, sed suam esse contendit, rapiua rubra committitur, proscriptione punienda. Propriam suam rem alterutro hoc modo corripuens, reatum sibi contrahit, si ab eo rapit, qui titulum habet justum. Titulum justum quis habet, si rem ei tradiderit qui bona sua ipse curat, quem etiam traditione titulum justum sibi communicare opinatur, nec alia lege. De rapina rubra agendum est per novem ejus in quem agitur domicilii accolæ in comitiis evocatos.

Cum quis rem suam intus vel foris inventam aufert hoc indicet viris sui juris, si qui in eo prædio adfuerint, sin minus, viam

þar a þeim bö, en ef þeir ero eigi hia, þa scal hann fara leiþ sina, oc segia a næsta bö, oc mæla sva: Ef nokor kennir ser þenna grip, comi sa þingat til min, oc qveþa a hvar hann a heima, oc feli mcr abyrgþ a hendi til doms. Þviat eins scal hann sva meþfara, ef hann atti, þa er fra hanom villtiz. Ef maþr vill brigþa grip þann, þa scal hann coma til a enom næsta manafi, oc fela hanom abyrgþ a hendi til doms.

Hvarz ato þyfi er meiri eþr minni, þa er maþr stelr þvi, er ætt er, eþr bloþ-ugri braþ, þa er costr at stefna til scogar.

CXVII. CAPITULI.

U m r a n n s o c n i r.

Hvart er maþr missir fiar sins II aura eþr meira viþ einn mann a XII manof-om, þar er costr at stefna um stuld þann til þrældoms, ef hann hefir þioslaunom leynt, sva sem þræll veri faþir hans, en ambatt moþir, oc felli hann anauþigr a jörþ. Telia ser fe hans allt. Þar scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er soltr er, hvart hann hafi þvi fe stolit a þeim XII manafom, oc nema hann, oc þioslaunom leynt, eþr hafi hann eigi. Ef qviþr berr hann sannan at þvi, þa a at döma hann þræl fastan a fotom oc hin-om fe hans. Sa scal oc hafa omaga þræl-

suam pergens in proximo indicet prædio, his verbis: Si quis hanc rem suam esse agnoverit eo ad me deveniat — ubi habitat declaret — et ad latam usque sententiam rei periculum sustinendum mihi injungat. Sic se gerere ibi obligatus est, ubi res, cum auferebatur, ei propria fuit. Hanc rem, si quis vindicare voluerit, in proximo appareat mense, et ad latam usque sententiam rei periculum possessori injungat.

Furto cibariorum, sive majus, sive minus fuerit, cum quis nempe edule quid, vel cruentata edulia furatur, proscriptionis pœnam intendere fas est.

TITULUS CXVII.

De inquisitionibus circa res fur-tivas.

Ubi quis per annum vertentem duarum unciarum vel majoris pretii bona unius et ejusdem furto amittit, hunc si furtivam adhibuit occultationem furti reum agere fas est, ut servilem subeat conditionem, quasi servus ei pater et serva mater fuisset, et ut servituti obnoxius in terram cadat cæsus. Bona ejus omnia sibi commissa contendat agens. Novem ejus in quem agitur domicilii accolæ in comitiis evocati causæ admoveantur, (qui dispiciant) an hæcce bona per duodecem menses furatus fuisset et furtiva celasset occultatione nec ne. Si veridici reum furti convinxerint judicium sen-

sins ef ero, er hann sökir til þrældoms. Sa a cost at leggja lögsculd a omaga þrælsins. Hanom scal frelsi gefa, ef hann þickir þess verþr vera, oc scal hann i fríalsgiafa ætt at framförslo oc at arstöko.

CXVIII. CAPITULI.

R a n n s o c n a þ a t t r .

Sa maþr er missir fíar sins hann a at ransaca, ef hann vill. Hann scal bípía menn til ransocnar með ser innan huss oc af næstom böiom, til þess er hann hevír XXX manna. Ef menn vilía eigi fara með hanom, oc varþar þeim III marca utlegþ. Hann scal eigi fleiri menn hafa enn XXX. Hann scal þar upphesía ransocn er hann vill. Ef hann vill fleiri bolstaþi ransaca enn einn, oc scal hann eigi yfir hesía ransocn um þa bolstaþi er þeim ero næstir, er hann hof upp ransocn. Þeir laxmenn scolo ganga at garþi þar, er þeir vilía ransaca. Þeir scolo III einir i garþ ganga, oc til huss, hann scal sialfr enn þríþi, eþa sa maþr er hann fær til, at mæla malom sinom. Hann scal heiþa hoanda þann er þar byr með vatta, at hann oc þeir er fyrir ero, festi þeim oc handsali griþ at lögom til ransocnar.

II.

tentia eum servum, pedibus vinctum, esse definiat, bonaque ejus alteri commissa, qui tum etiam, servitutum reo intendens, alendos servi, si qui fuerint suscipiat. Jus etiam habeat alendos servi per debitum legale sibi addictos facere. Hic servus, si dignus videatur, libertate est condonandus, qui tum et quoad sustentationem et quoad jus ei succedendi patroni familiaris adscribitur.

TITULUS CXVIII.

Sectio de inquisitionibus.

Bona sua amittens inquisitionem instituendi jure, si voluerit gaudeat. Tam e proprio domicilio, quam prædiis proxumis viros ad inquirendum conquirat, ut triginta habeat. Eum sequi recusantes trium marcarum multam luant. Ultra tres hominum decades ne habeat. Inquisitionem suscipiat ubicunqve voluerit. Si plura quam unum inquirere voluerit prædia, ea haud prætervehat, quæ proxima sunt iis, ubi inquisitionem incipiebat. Viri illi conqvesiti sepimentum domesticum prædii, ubi inquisitionem instituere parant, adeant. Tres solummodo vallum transgressi, domos addeant. (Inquisitionem instituens) ipse tertius sit, vel alius quis, qui in dicendis ejus agat vices. Testibus adhibitis rusticum ibi habitantem postulet, ut et ipse et omnes in prædio præsententes, securitatem inter inquirendum modo legali et suppeditent et junctis dextris stipulentur. Nec rusticus ille

B b

Hann skal oc eigi hafa fleiri menn fyrir enn XXX. Hann skal oc handsala þeim grip, oc hvarir öðrom. Ef boandi varnar gripa, oc varþar þat scoggang. Nu lætr hann grip uppi oc handsalar, þa skal hvarr þeirra nefna þar VI menn oc annars flokki, þa er hann vill i þau grip. Þa ero XII menn i gripom af þeim VI tegom manna, en allir þeir VI tegir manna undir gripom. Boandinn er eigi scyldr at lata grip uppi, ef þeir ero fleiri saman en XXX. Ef menn ganga i lip þeirra obeþit, oc varþar hveriom þeirra III marca utleggþ, oc ða sa söc er rannsaca vill. Ef hinn hefir fleiri menn fyrir enn XXX, oc varþar hanom þat scoggang oc er þa varnat gripa. Nu festa þeir grip með ser, oc scolo þeir allir þa til dura ganga, er aþr voro utangarþz. Þeir scolo þa beiþa boandann með vatta, at hann lati þeim rannsoen uppi. Hanom varþar scoggang, ef hann varnar rannsoenar. Þeir scolo beiþa hann þess at utgangi menn þeir allir, er inni ero þar aþr, nema sa maþr einn er lios beri fyrir þeim, oc luki lasom upp. Þegar er annan veg er beiþt rannsoenar, en nu er talit, þa er hann eigi scyldr uppi at lata. Ef önnor atferþ er af boandans hendi en nu, er her er nu talit, at þeir eigo hann at beiþa, oc er þa varnat rannsoenar. Ef rannsoen er uppi latin, þa scolo þeir (i þrir) menn innganga af þeim er rann-

plures, quam triginta secum habeat viros. Securitatem juncta manu iis stipuletur, quod etiam ex utraque parte fiat. Rusticus securitatem præstare denegans proscriptiois tenetur. At securitatem præstat et stipulatur, tum singula pars in vicem ex alterius numero sex, quoscunqve voluerit viros datæ securitati nominatim subiciat. Sic horum sexaginta, duodecem per securitatem stipulatam tuti, omnes sexaginta per eam tuiti erunt. Si inquisituri plures, quam triginta fuerint, rusticus iis securitatem suppeditare non tenetur. Si qui ultro iis sese applicaverint, quicumqve (ita faciens) trium marcarum multam luat, de quo causam agere inquisituro competit. Si alter plures, quam triginta viros in præsto habuerit proscriptioem luat, et securitatem retinere censendus est. Securitate ex utraque parte stipulata, omnes extra septimum remanentes, fores adeant. Herum deinde testibus adhibitis, ut inquirendi facultatem iis concedat, postulent, quod si denegaverit proscribendus est. Poscant porro, ut omnes, qui intus sunt exeant, præter unicum, qui lucem iis præferat et claustra reserat. Inquisitionem, alio quam hic memorato modo postulatam, concedere herus non tenetur. Si herus, juste quamvis inquisitionis postulatus, aliter quam hic præscribitur, sese gesserit, inquisitionem eum inlibuisse censendum est. Inquisitione concessa tres inquisituri intrent, ex

saca vilia, oc einn af hinna lípi, sa scal bera lios fyrir, oc luka lasom upp. Þeir scolo IV menn innganga. Menn scolo lata rannsacaz aþr gangi inn, at eigi beri þeir fola a hendr mönnon, enda sva þeir er utganga. Ef þeir vilia eigi lata hafa lucla at luca lasom upp, oc verþa loc þeirra oheilög víþ broti. Þeir scolo enir sömo rannsaca i öllom stöþom, uti oc inni, þeir scolo eigi auvisla göra i rannsocen, þann er hinom se mein at, ne fiarscaþi, er fyrir bua. Ef þeir bera ofrassi eþr fara at olögom at rannsocen, annan veg enn nu er talit, oc varþar scoggang, ef þeir finna eigi þar inni, enda verþi boandinn osaþr at, en ellegar varþar ecki. En þott þeir finni inni þar fola, oc scalat drepa þa menn, ne at þeim göra, ecki nema þeim verþi handnumit. Sva scal at socn fara um þann þiofscaþ, sem þar er eigi er rannsacat.

Ef þeir bera inn fola a hendr mönnon er rannsaca scolo, eþr lata bera aþra menn, þa varþar þeim scoggang, enda varþar þeim þa þat allt er þeir fara at rannsocen slict sem aþr.

Nu scal um sacir þær allar, er af rannsocen göraz stefna heiman, oc qveþia heimilishua V til a þingi þess er sotr er.

altera parte vero unus, qui lumen præferat et claustra reserat. Hi quatuor tantum intrant. Intrantes ipsi inquisitioni sese subiciant, ne rem furtivam in alios transferant; exeuntes itidem. Si claves ad claustra reseranda suppeditare noluerint (domestici) seræ eorum effractioni expositæ sint. Idem ubique et foris et intus inquirant, non tamen inquirentes detrimentum vel damnum domesticis incommodum faciant. Si inquirentes violenter et nullo jure et aliter, quam hic præscribitur sese gesserint, proscriptionis tenentur, modo nihil ibi intus invenerint, nec herus furti convincatur, sin minus, impune fiat. Rem furtivam quamvis ibi reperierint (inquisitores) alteri nec cæde nec læsionibus afficiantur, nisi res furtiva in eorum manibus offendatur. De tali furto eodem modo ac ubi inquisitio non suscipitur agendum est.

Si inquisitores rem furtivam in alios transtulerint vel transferri fecerint, proscriptionis tenentur. In cæterum, quoad alia in inquisitione admissa delicta, eundem, ac antea memoratur, reatum sibi contrahunt.

Causæ omnes per inquisitionem eventientes domi citentur quinque ejus in quem agitur domiciliū accolis in comitiis evocatis.

CXIX. CAPITULI.

Um gripatac.

Ef maþr teqr grip mannz at hibylum, oc vill hann calla ser misfanga, þa scal hann þann grip hafa aþr borinn a vico fresti eþr fyrr, oc selia i bönd þeim manni er þar byr næst, því er hinn mistoc gripinn, ef hinn er eigi þar er a. Nu vill sa eigi við taca, þa scal hann heim hafa með ser, oc segia til sins heimilis, oc abyrgiaz, enda hafa til alþings, et næsta sumar oc segia til at lögbergi. Sva scal sökia sem um aþrar fiartekior, ef maþr ferr eigi sva með, sem nu var tint, eþr sva, ef eigi er misfangi, þott sva se callat. Þar a misfanga at bera, er maþr tekr þess kyns grip a brot, sem hann lætr eptir i vapnom enn hross þess kyns, sem hann atti oc sva litt, enda sva um adra grip, sem nu er tint, hvart er kykfe eþr aþrir gripir, þa scal hann þess kyns grip a brot hafa, sem hann atti, oc með þeim lit, oc er þo þviat eins misfangi, ef hvar vilia sva borit hafa. Oc ef sa maþr er þann grip atti, teqr oc hins grip at misfanga, oc scal sva meðfara et sama, sem hinom var aþr til handa talit, oc er þar hvaromtveggia misfangi.

Ef maþr tekr grip annars mannz a

TITULUS CXIX.

De subreptione rerum (inculpata).

Si quis rem alienam ad ædes domini ceperit, per subreptionem inculpatam se ita fecisse prætendens, hanc rem intra hebdomadam vel prius reportet, reddatque ei, qui proxime ad locum habitat, ubi rem errore inductus surripuit alter, si modo dominus non adsit. Hic si recipere noluerit rem domum referat, ejusque sustineat periculum, proxima vero æstate in comitia generalia eum transferat, et ad rupem jurisdictioni proclamet. Ut de rapinis solet instituaturs actio, si quis modo jamjam memorato non egerit, vel si subreptio inculpata non adfuerit, quamvis prætendatur. Subreptionem inculpatam ibi adesse tenendum est, ubi quis ejusdem generis arma reliquit ac aufert, equum vero et ejusdem generis et coloris ac ipsi fuit; quoad alias res idem valeat ac hic definitur; sive tandem pecora fuerint, sive res, ejusdem generis rem ac ipsi fuit, et ejusdem coloris tantum auferat; pro subreptione tamen inculpata solunmodo habeatur, si accollæ veridici eam adfuisse definerint. Si rei surreptæ dominus alterius rem per surreptionem inculpatam etiam abstulerit, res eodem modo morderetur, ac quoad alium antea definitur; surreptionem inculpatam uterque ibi admittit.

Si quis rem alienam in comitiis gene-

alþingi, eþr a siöllum uppi eþr at obyggþom, at misfanga, oc siþr hann eigi aþr hann kömr i heraþ, þa scal segia til buum þeim þrimr er þar ero næstir a göto hans, þegar er hann siþr at hann hevir mistekit, oc secz hann þa eigi a meþföör þess gripar, en hann scal abyrgiaz, oc hafa til alþingis annat sumar, ef hann mistoc þar. Hinn secz oc eigi a meþföör hans gripar, ef sa hafpi i ombon þannu abrot hafþan, ef sa ferr sva meþ sem hinom var til handa tint.

Maþr scal föört hafa hinom er a a halfom manaþi þeim, er hann veit misfauganu, ef þeir ero samfiörþungs, eþr sva, ef hann ma comaz a halfom manaþi, fyrir leiþarlengþ, þott eigi se samfiörþungs.

CXX. CAPITULI.

Um reizlor.

¹⁾ Þat er lögpundari, er VIII fiörþungar ero i vett, en XX merer scolo i fiörþung vera. Ef maþr a pundara meira eþr minna en mäelt er, oc varþar þat III marca secþ. Nu reiþir hann rangar vettir, eþr mäelir rangar alnir, sva at munar um öln i XX alnom, þa varþar þat fiörbaugsgarþ. Sa a söc þa er sins

ralibus in montibus vel locis desertis errore ductus surripuerit, quod prius quam in tractum pervenit non animadvertit, hæc statim, ac de eo certior factus est, accolis tribus, ad viam ejus proxime habitantibus indicet, quo facto, rei (surruptæ) detentione reatum sibi non contrahit, periculum vero ejus et sustineat, et eam ad comitia generalia, si ibi surripuit, proxima æstate habenda transferat. Neque alter rem illius ad suam remunerandam auferens hujus detentione reatum incurrit, dummodo omnibus illi præscriptis satisfecerit.

Proxima postquam de surreptione inculpata certior factus est semimense, domino rei eam restituat, simodo uterque ejusdem quadrantis incola sit, ut et si vice longitudinis causa ad rei dominum, in alio quamvis quadrante, pervenire possit.

TITULUS CXX.

De stateris.

Legalis est statera, cum octo quadrantes octoginta librarum pondus efficiunt; viginti vero semilibræ quadranti insint. Si quis stateram supra vel infra hunc modum quem leges definiunt, signatam habuerit, trium marcarum multam luat. At vel injusta statera ponderat, vel injustis ulnis metitur, ita, ut per viginti ulnas quas metitus est unius ulnæ (a justo) adsit differentia, tum

¹⁾ Hic titulus antea in sectione de commerciis legitur titulo LXXXIII.

hevir i því mist. En ef hann vill eigi sökia þa a sa er vill. Nio bua scal til þess qveþia a þingi. Stefno söc er þat.

CXXI. CAPITULI.

Um verpla cast.

Þat er mælt i lögom varom at menn scolo eigi casta verplom til fiar ser, en ef casta, oc varþar fiörbaugsgarþ. Menn scolo oc eigi tesla sva at þeir leggi fe víþ, oc enga þa luti er manni þickir betra at hafa en on at vera. En þeim er fe leggr víþ tafl, eþr aþra luti, þa varþar fiörbaugsgarþ, enda erat heimting til fiar þess. En eigi scal kasta. Sa a söc þa er vill innauförþungs manna, oc er rett at lysa a varþingi, ef þeir ero samþinga, enda er sa a þingi er sottr er, oc qveþia þar til heimilisbua V þess er sottr er, oc scolo innanförþungsmenn lysa fyrir drottinsdaginn, ef þeir hyggia, en þa a hverr er vill eptir hælgina, ef sa er a þingi, er sottr er. En ef hann er eigi a þingi, oc er rett at lysa at þinglausnom, oc til socnar annat sumar oc hanna för, ef vill. En ef II sökia einn mann um þann lut, oc a sa at raþa er sökia vill til laga].

exilio puniatur, quæ causa defraudato agere competit. Qui si agere noluerit, jus agendi ad quemcunqve agere volentem defertur. Novem veridici in comitiis evocentur, et citatio causæ adhibeatur.

TITULUS CXXI.

De alearum jactationibus.

Legibus nostris cautum est, ne cives tesseræ, ad lucrum captandum mittant. Tesseres tali modo ludentes luant exilium. Nec aleis nec latrunculis ludendum est pecuniis depositis nullaqve alia re, quam habere, quam amittere homines præferunt. Qui tali modo ludens pecunias vel alias res aleæ subjicit, exilium luat, nec pecunias lucratas exigendi jure (alter) gaudeat; at non mittendæ (tesseræ). Ejusdem quadrantis incolarum quicunqve voluerit hanc causam agat, quam in comitiis vernalibus, ubi (et actor et reus) ex eadem toparchia sunt, et hic in comitiis adest, denuntiare fas est; ibi etiam quinque ejus, in quem agitur, domicilii accolæ evocentur. Ejusdem, (ac reus), quadrantis incolæ, si agere parant causam ante dominicam denuntient, quæ peracta, cuicunqve agere volenti causa defertur, modo in comitiis adsit reus. Quod si in comitiis non adfuerit, iis solutis causam æstate subsequenti agendam denuntiare fas est, peregrinatione rei, si agens voluerit, interdicta. Duorum hac de causa unum eundemqve actione infestantium ille causæ præsit, qui juxta leges agere vult.

Landabrigpa - balkr.

- I Capituli: of landabrigpi.
II Capituli: of landakaup.
III Capituli: of merkiagöngo.
IV Capituli: of lyritarvörzlo.
V Capituli: at geta lyritz.
VI Capituli: of beiting.
VII Capituli: of raunarstefnur.
VIII Capituli: of oværuteigu.
IX Capituli: of fiarrextr oc misgöngor
fiar.
X Capituli: of aftrrextra fiar.
XI Capituli: of suin oc aningar.
XII Capituli: of veþ oc of mala a landi
oc a öþrom gripum.
XIII Capituli: of brec.
XIV Capituli: of landascripti.
XV Capituli: of garþlavg.
XVI Capituli: of bruargörþ oc feriohald.
XVII Capituli: of engidom.
XVIII Capituli: of heyreka.
XIX Capituli: um selfavr.
XX Capituli: ef maþr eyþir land sitt.
XXI Capituli: en of selfavr.

SECTIO IXa.

*De fundis reluendis, elocandis et
rebus rusticis.*

- Titulus I: de reluitione fundorum.
II: de emtione-venditione fundorum.
III: de finium regundorum circumitionibus.
IV: de inhibitione per interdictum.
V: de interdictis servandis.
VI: de pastura.
VII: de citationibus ad fines regundos.
VIII: de tractibus inquietis.
IX: de pecoribus actis et erroneis.
X: de pecoribus retroactis.
XI: de subus et stationibus.
XII: de pignore et jure protimiseos tam in
fundis, quam aliis rebus.
XIII: de licitatione dolosa.
XIV: de fundis dividundis.
XV: de sepe exstruenda.
XVI: de ponte faciundo et cymba habenda.
XVII: de judicio pratensi.
XVIII: de sæno casu congesto.
XIX: de æstivis petendis.
XX: si quis fundum suum incultum jacere
facit.
XXI: adhæc de æstivis petendis.*

- XXII Capituli: ef sina er brend. *XXII: de graminis aridi (in fundo facta) combustione.*
- XXIII Capituli: ef maþr a engi i annars landi. *XXIII: si quis pratum in fundo alieno habuerit.*
- XXIV Capituli: of veitugarþa. *XXIV: de aquarum ductus aggeribus.*
- XXV Capituli: at girþa of engi sitt i annars land. *XXV: de prato in fundo alieno circumsepiendo.*
- XXVI Capituli: at girþa of hey sitt i annars landi. *XXVI: de fæno in fundo alieno circummuniendo.*
- XXVII Capituli: ef engi-teigr liggir þriu sumur. *XXVII: si tractus prati per tres ætates incultus jacuerit.*
- XXVIII Capituli: of stakgarþ i avrskotz helgi i annars land. *XXVIII: de septo fæni congesti, intra teli jactum a fundo alieno (in proprio fundo) exstruendo.*
- XXIX Capituli: ef fe troþse at heyfe. *XXIX: si pecora ad fænum irruerint.*
- XXX Capituli: of hlöþor. *XXX: de fæni repositoriis.*
- XXXI Capituli: ef hris vex i engi, eþa höggscogr, eþa eggver. *XXXI: si frutices betulæ, vel sylvæ cædua in prato creverit, vel ovifundium ibi fuerit.*
- XXXII Capituli: at veita vötnum. *XXXII: de aquis ducendis.*
- XXXIII Capituli: at scipta vatni. *XXXIII: de aquis dividundis.*
- XXXIV Capituli: of scoga. *XXXIV: de sylvis.*
- XXXV Capituli: at scipta scogi. *XXXV: de sylvæ dividunda.*
- XXXVI Capituli: of afrettu. *XXXVI: de pascuis montanis et communibus.*
- XXXVII Capituli: of einkunnir. *XXXVII: de notis in pecore disjunctivis.*
- XXXVIII Capituli: of alstyfinga. *XXXVIII: de auribus abscissis.*
- XXXIX Capituli: of merkingar. *XXXIX: de signis disjunctivis imponendis.*
- XL Capituli: of dilca. *XL: de agnis subrumis.*
- XLI Capituli: at telia fe i afrett. *XLI: de pecoribus in pascua communia computandis.*
- XLII Capituli: of vetrhaga oc at telia fe i afrett. *XLII: de pascuis hyemalibus, et pecoribus ad pascua communia computandis.*

- XLIII Capituli: of sueltiqvi víþ afrett. *XLIII: de claustris famelicis, ad pascua communia extruendis.*
- XLIV Capituli: of garþlag víþ afrett. *XLIV: de sepe ad pascua communia exstructa.*
- XLV Capituli: of leigo lönd. *XLV: de fundis locatis-conductis.*
- XLVI Capituli: of sciptingar eþa virþingar bua. *XLVI: de accolis ad dividendum vel æstimandum denominatis.*
- XLVII Capituli: of veiþar oc almenningar. *XLVII: de venatione (in genere) et locis venandi communibus.*
- XLVIII Capituli: um fugladrap. *XLVIII: de aucupio avis alienæ.*
- XLIX Capituli: um veiþar i vötnom. *XLIX: de piscatione.*
- L Capituli: ef a breytir farvegi sinom. *L: si annis alveum derelinquerit.*
- LI Capituli: ef maþr síþr grip annars mannz. *LI: si quis rem alienam invenerit.*
- LII Capituli: Rekaþattr. *LII: Sectio de ejectamentis.*
- LIII Capituli: um víþar slutning. *LIII: de materiei vectura.*
- LIV Capituli: ef maþr kaupir reka af landi mannz. *LIV: si quis jus litoris in fundo alieno emerit.*
- LV Capituli: um hvalreka. *LV: de balenis ejectitiis.*
- LVI Capituli: um hvalreka a leigolandi. *LVI: de balenis in fundum locatum-conductum ejectis.*
- LVII Capituli: ef annarr maþr a land enn síðro. *LVII: si uni fundus, alteri jus litoris, fuerit.*
- LVIII Capituli: um samreka. *LVIII: de jure litoris communi.*
- LIX Capituli: um hvalarir oc scotmannz lut. *LIX: de jaculis cetariis et portione jaculantis.*
- LX Capituli: *LX:*
- LXI Capituli: um scot. *LXI: de jaculatione.*
- LXII Capituli: um scotmannz lut. *LXII: de portione jaculantis.*
- XLIII Capituli: um varþveizlo scotfiar. *LXIII: de jaculi portione custodienda.*
- XLIV Capituli: um virþing a hval. *LXIV: de balena æstimanda.*
- XLV Capituli: *LXV:*
- LXVI Capituli: um heimting scotfiar. *LXVI: de jaculi portione exigenda.*

LXVII Capituli: um fliotandi hval.

LXVIII Capituli: um hvalscripti.

LXIX Capituli: um flutning.

LXX Capituli: um flutning.

LXXI Capituli: um vagrek.

LXXII Capituli: um almenninga.

LXVII: de balæna, quæ mortua in maris superficie natat.

LXVIII: de balæna dividunda.

LXIX: de vectura.

LXX: de vectura.

LXXI: de rebus naufragis.

LXXII: de litore communi.

Landabrigþa - bálkr.

I. CAPITULI.

Of landabrigþi.

1) [Ef ungom manni tórniz land at erfþ eþa giðf, oc seli fiarvarþveizlo maþr hans abraut, oc a hann brigþ til þess landz]. Ef maþr vex upp til landz brigþar, þa scal hann hesta upp er hann er XVI vetra gamall. Nu a hann fleiri lönd at brigþa en eitt, þa scal hann brigþa land a sumri undz öll ero brigþ, nema hann vili fleiri 2) brigþa, 3) [oc fyrniz þa eigi brigþin]. Nu hefr hann siþarr upp, eþa lætr hann a milli verþa, þa scal hann brigt hafa 4) [öll þau er hann hyggr], sumar þat er hann er aþr tvitogr, 5) [ef hann er her a landi alinn oc uppföðdr]. Ef sa maþr er erlendis, er lanz brigþ

TITULUS I.

De reuultione fundorum.

Cum minorenni fundus hæreditate deferatur, quem curator ejus abalienat, ille (adultæ ætatis factus) fundum retrahendi jure gaudeat. Qui in reuultionem fundi adolefcit, sedecem annorum factus (eam) suscipiat. At plures fundos, quam unum reuultionem habet, tum quavis ætate unum reuultionem vel serius, (quam hic definitur) instituerit, vel eam intermiserit, tum, modo his in terris natus et educatus, reuultionem omnium, quos retrahere sibi proposuit, fundorum, ante ætatem, quæ vicesimum ejus

1) Omissis, quæ uncis tenentur B cum suis incipit: þat er mælt. In leges relatum est, quod &c.

2) B cum suis bene interponit: eam, simul.

3) Uncis inclusa B cum suis omittit.

4) Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.

5) Uncis inclusa B cum suis omittit, sed eorum loco habet: onyt er brigþ hans þa, oc a hann ecki til mal siþan: sin minus ejus jus retrahendi evanescit, nec actio ei postea conceditur.

tómiz ut her, ¹⁾[oc kemr hann ut full-
típi], þa scal hann upphesia ²⁾brigþina,
er hann hefir vetr verit ut her et síparsta,
enda er rett at hann hefi upp þat sumar
er hann kemr ut, ef hann vill, ³⁾[ef
hann kemz til þings sva snemma, at
hann ma lysa til brigþar of landit at
þinglausnom]. Hann scal sva fara at
allri landz brigþ sinni, sem sa maþr er
her vex upp til landzbrigþar, nema þat
at hann scal ecki lata a milli verþa.
⁴⁾[Rett er oc at maþr seli öþrom manni
i hönd at brigþa land, sem aþra söc,
enda er þa scyلت, at lata bera handseldar
vætti, at lögbergi aþr lögsögumaþr segi
mönnum til, þat er hann toc af öþrum
manni lysingina, nema menn lofi hanom
at lögbergi at oborit se vættit].

⁵⁾[Sa maþr er land vill brigþa scal
ganga til lögbergs, oc nefna ser vatta II
eþa fleiri. Nefni ec i þat vætti, scal hann
qveþa, at ec lysi a hönd honum, oc

*ætatis annum completum subsequitur, per-
agat. Si peregre egerit ille, cui reluitio
fundi his in terris hæreditate defertur, ad-
ultus factus rediens reluitionem suscipiat,
non serius quam unica hyeme hic peracta;
nec minus juste fundum retrahere incipit,
si voluerit, eadem qua peregre redierat æs-
tate, dummodo ad comitia tam tempestive
perueniat, ut reluitionem fundi ante soluta
comitia denunciare possit. Omnino eodem
modo reluitionem fundi sui instituat, ac
ille, qui ad fundum reluendum his in terris
adolescit, nisi quod nullam intermittat æs-
tatem. Reluitionem fundi agendarum cau-
sarum instar alteri demandare etiam fas
est, quo casu testes, de alterius ei deman-
data denuntiatione (fundi reluendi), ad ru-
pem jurisdictioni, nomophylax priusquam
comitia solvenda indicat, producere necesse
est, nisi foripetæ ad rupem jurisdictioni a
producendis testibus eum dispensaverint.*

*Fundum reluere parans, rupem adeat
jurisdictioni, et duobus pluribusve testibus
denominatis, in id testificandum vos deno-
mino, inquit, quod fundum — quem desti-*

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis omittit: brigþina.*

³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁴⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

⁵⁾ *Pro iis quæ uncis tenentur B cum suis legit:*
Hann scal lysa at lögbergi til brigþar um land
þat, er hann vill brigþa, oc qveþa a landit, oc
nefna þann mann er hann brigþir landit. Hann
scal lysa til soenar annat sumar, oc til þess
forþungsdoms er landit er i. Sva scal hann

lys a lögbergi at lögsögumaþr heyrir enn lög-
sögumaþr er scyldr at segia mömum lög til; *Ad*
rupem jurisdictioni denuntiet reluitionem fundi,
quem retrahere parat, fundo nominato et eo
a quo retrahit. Denuntiet actionem ætate
proxima coram iudicio quadrantis, in quo
fundus est situs, peragendam. Denuntiet ad
rupem jurisdictioni, nomophylaxe exaudiente,
qui quid legibus conveniat declarare tenetur.

nefna hann, til brígðar of land þat er hann kennir sér, oc qvæða a landit; tel ec mer land þat, oc hefcat selt ne gefit ne goldit, siz ec toc at erfð eptir frenda minn, oc nefna þann. Lysi ec löglysingo til socnar annat sumar i heyranda hliofí at lögbergi, oc til þess fiorþungsdoms, er land er i fiorþungi, oc lysa sva at lögsögumaðr heyri. En lögsögumaðr er scyldr at segia mönnum til at lögbergi]. Þess a brígðandinn oc kost ¹⁾[ef veriandinn er þar], at spyrja hann með vatta, hvart sa kennir sér land þat er hann vill brígða, oc hvart hann hefir eignarlyrit fyrir landi því, eða eigi. Nu kennir hann eigi sér land, þa er hanom scylt at segia hveriom hann hevur sellt. ²⁾[Ef hann görr eigi segia, eða lygr til, eða svarar engo, þa er hann er með vatta spurðr, oc sva a hverngi veg er hann] villir landzbrígð fyrir manni, oc verðr þat allt hanom fiörbaugsgarðr. Þat er stefnosöc, oc scal qvæða til heimilis bua IX a þingi þess er sotr er. Nu hyggf brígðandinn þat at hann segi annat til enn er, þa scal hann lysa þeim a hendr er hann hyggf at ³⁾[eignar] lyrit hafi vellaust fyrir landino. ⁴⁾[Ef þat land hefir at sölum farit], þa er scyldr hverr

niat — ab eo — quem nomine nominet — relucendum denuntio. Fundum hunc meum contendo, quem inde a tempore, quo per cognati mei — nomine nominato — relictam hæreditatem mihi deferebatur; nec vendidi, nec dedi, nec expendi. Legitimus, in audientium silentio ad rupem jurisdictionis, denunciandi formulis (hanc causam) æstate subsequenti agendam denuntio, et ad iudicium defero quadrantis ad quem fundus pertinet. Nomophylace audiente fiat denunciatio. Nomophylax hoc ad rupem jurisdictionis proclamare debet. Fundum reluens etiam jus habeat defensorem, si ibi adfuerit, testibus admotis interrogare, num fundum, quem reluere parat, pro suo habeat, titulo justo dominii eum defensurus nec ne? Si fundum pro suo non agnovit, cui eum vendidisset declarare tenetur, quod si non declaraverit, vel falsum quid prætenderit, vel tacuerit quamvis testibus interrogatus, vel quocumque tandem modo alterius fundi relevationem turbaverit, exilium semper teneatur. Citatio causæ adhibeat, novem ejus in quem agitur domiciliis accolis in comitiis evocatis. At fundum reluens eum falsum quid prætendere suspicatur, tum fundum ab eo retrahendum denuntiet, quem justo dominii titulo

¹⁾ B cum suis omittit: ef veriandinn er þar.

²⁾ Omissis quæ unciis tenentur B cum suis incipit: Ef maðr villir landzbrígð &c., Si quis alterius fundi relevationem turbaverit &c.

³⁾ B cum suis omittit: eignar.

⁴⁾ Quæ unciis tenentur B cum suis omittit.

þeirra manna, er þat land hefir att ¹⁾[siþ-
an, er fiarvarþveizlomaþr ens unga manz
seldi land], at stefna sinom heimildar-
manni til heimildar, oc til þess þings er
hann brigþir landit, ²⁾enda er rett at
maþr kvæpi mann heimildar.

³⁾[Sa maþr er land er brigþ scal
stefnt hafa et siparsta a manaparfsteti
heimildarmanni sinom, eþa qvatt hann
ella heimildar, þapan fra er lyst var til
brigþar of landit, eþa hann spurþi lysing-
ina, ef þat varr siþarr. En sa er hann
stefuir scal oc stefnt hafa sinom heimildar
manni a manapar fresti et siparsta, þa-
þan fra er hanom var stefnt, oc sva scal
hverr þeirra stefna sinom heimildar-
manni, eþa qveþia ella a manaparfsteti
et scinsta sva lengi, sem land for at söl-
um. Nu ero heimildar menn necqverir
fra fallnir, þa scal stefna til heimildar
erfingia ens dauþa mannz. Nu er hann
eigi fullþipi, eþr ræþr eigi til fullz eyris,
þa scal hann stefna fiarvarþveizlo manni
hans. Nu er heimildarmaþr necqverr af
landi farinn, þa scal stefna hanom at
fæstar hælom, eþa a heimili þvi er nec-
qverr maþr hefir handsalat hanom, meþ-
ann hann væri a bröt, oc verþr þat rett.

*eum tenere opinatur. Si fundus per entio-
nem venditionem dominos mutaverit, ho-
rum quisque, fundum tenens inde a tem-
pore, quo curator minorennis eum vendidit,
auctorem suum ad evictionem præstandam
in jus vocet, in comitia, ubi alter relutio-
nem peragere parat; ut unus alterum evic-
tionis præstandæ postulet etiam sās est.*

*Ille a quo fundus retrahitur, auctorem
suum intra mensem peractum, inde a tem-
pore, quo relutio fundi denuntiabatur, vel
ipse, si hoc serius acciderit, de ea certior
factus est, vel in jus vocet, vel evictionis
præstandæ postulet. Tali modo citatus
suum auctorem etiam intra mensem perac-
tum, a tempore, quo ipse in jus vocabatur,
citet; ei eodem modo quicumque suum vel
citet vel provocet auctorem intra mensem,
fundus venditus quamdiu dominos permuta-
vit. At auctorum nonnulli decessere, tum
ad evictionem præstandam hæres demortui
citetur. Quod si hic vel non adultæ æta-
tis sit, hujus curatorem citet. Si quis auc-
torum peregre delatus fuerit, illi vel ad na-
vis retinaculi palos dies dicenda, vel in
domicilio quod quis ei, dum peregre ageret,
stipulabatur. Ita facere juri convenit.
Hoc domicilium, si agenti innotuerit, ibi
citationem manifestandi jus per tres hyemes*

¹⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

²⁾ B cum suis addit: Þat er rett at hverr þeirra
stefni er spyrr at hinn hevir lyst til brigþar um

landit, Juste unusquisque citat, qui illum re-
lutionem fundi denunciasset accepit.

³⁾ Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.

III vetr ena næsto, þá scal þar stefna, ef sökiandiinn veit þat heimili. Sa maþr er erfingi er ens erlenda mannz, hann scal stefna þess mali til heimildar, eþa hans fiarvarþveizlomaþr, enda er rett at sa stemni er soen oc vörn hefir fyrir þann er braut for, en þat er III vetr. Nu hevir necqverr hvarcki stefnt ne qvatt a man-aþarfresti, þa spillir hann siölfum ser, oc er onyt stefna hans eþa qvöþ.

Ef maþr vill stefna til heimildar, þa scal hann nefna ser vatta II eþa fleiri. Nefni ec i þat vetti, scal hann qveþa, at ec stefni þer, oc nefna hann, til heimildar of þat land, er nu er lyst til brigþ-ar, en þu seldir mer, oc til heimildar fyrir hveriom manni, meþ laga kaupi oc lyritar; stefni ec þer til gialda, oc til ut-göngo of fe þat allt er ec fann þer fyrir landit, ef land brigþiz, oc nefna land. Hann scal stefna lögstefno oc til alþingis, oc fara sva þa sem öþrum stefnom. Slic orþ scolo fylgia þott qvatt se heimildar, oc þessi atferli scolo þeir allir hafa.

Ef maþr vill þeim manni land brigþa er keypti fyrir öndverþo, oc hafi eigi at sölum farit sipan, þa er rett at stefna heiman til landzbrigþar, en ef meirr hefir at sölum farit en sva, þa scal lysa

durat. Hæres peregrinantis vel bonorum curator ejus auctorem ad evictionem præstandam citare tenetur, quod etiam jure facit, qui per absentis mandatum causas ejus et agendas et defendendas tenet; quod per tres hyemes durat. Si quis mense peracto auctorem suum vel non citaverat vel non provocaverat, propriam corrumpit causam, et ejus tam citatio, quam provocatio rejicitur.

Ad evictionem præstandam citare parans duos pluresve testes denominet. Ad hoc, inquit, testificandum denomino, quod te — nomine nominato — ad evictionem præstandam cito respectu fundi, cujus relutio jam denunciata est, quem tu legali venditione mihi vendidisti; et per justum titulum a cuique vindicandum (tradidisti). Si fundus — quem desinat — reluitur, ad omnes illas pecunias mihi solvendas et rependendas te cito, quas ut fundi pretium tibi persolvi. Legali citandi formula et ad comitia generalia citet, hancque citationem ut alias tractet. Evictionis postulans iisdem verbis utatur. Omnes modo jam definito res suas moderent.

Si quis a primo emtore fundum, qui per venditiones dominos sæpius non mutaverat, retrahere voluerit, ut domi illum, ad fundum reluendum citet, fas est; si vero sæpius per venditionem dominos mutaverit fundus (comitiis generalibus solutis, causa æstate subsequenti agenda denunciatur.

til socnar annat sumar]. ¹⁾ Brigþandinn scal oc lysa þat sumar til landzbrigþar þa söc er hann lysti fyrra sumar at þinglausnum, lysa þar til doms. Siþan scal hann qveþia bua IX a þingi, þa er næstir ero landi þvi ²⁾ at bera of þat, hvart faþir hans ætti land þat a deyiandi degi sinom eþa eigi, eþa sa maþr er hann toc arf eptir, oc nefna þa, oc sva landit. En ef þat berr ³⁾ qviþr at sa maþr ætti land þat a deyianda degi er hann toc arf eptir, þa a at döma hanom landit, nema hann geti lögvörn fyr sic ⁴⁾ [er varþveitti fe ens unga mannz]. ⁵⁾ Sa maþr scal qveþia

(*Hac æstate*) *reluens, fundi retractionem, quam æstate antecedenti ad comitia soluta denuntiavit, iudicum sententia decernendam denuntiet. Accolas porro novem ad fundum (reluendum) proxume habitantes, in comitiis evocet, qui dispiciant, an pater ejus vel ille cui hæres succedebat, huncce fundum, die emortuali, domini jure tenuisset, nec ne? et eos nomine nominet, et fundum desinat. Si veridici probaverint die emortuali ei fundum fuisse cui reluens hæres succedebat, per iudicum sententiam fundus huic assignetur, nisi curator ejus exceptionem justam adferre possit. Hic*

¹⁾ *B cum suis paulo aliter*: Hann scal þat sumar er hann brigþir landit, þa söc lysa löglysing, er hann lysti et fyrra sumar til landzbrigþar, oc lysa þar til doms; *Eadem æstate qua fundum retrahit, eandem causam de fundi reuisione ætate antecedenti denuntiatam justa denuntiatione declarat ad sententiam decisivam obtinendam.*

²⁾ *B cum suis addit*: er hann brigþir, *reluendum.*

³⁾ *B cum suis legit*: buaqviþr, *accolas veridici.*

⁴⁾ *Qvæ uncia tenentur B cum suis omittit.*

⁵⁾ *Cum B in sequentibus meliorem ordinem secutus sit, verba ejus integra adferre necessarium duxi: Hac sequentia sunt*: Sa scal qveþia heimilisbua sina V, hvart sculdir gengo i landit, sva at innstöþa mundi þverra, ens unga mannz, eþr omagar veri a feno, eþr eigi, oc berr þat qviþr at sculdir gengi i landit, þa a him qveþia bua um þat, hvart þar com fullr eyrir igegu, eþa eigi. Nu berr þat qviþr, at eigi eom fullr eyrir fullom igegu, þa scal sa qveþia qviþar um þat, hvart landit var sellt, sem hann metti dyrst eþr eigi. Nu berr þat qviþr at hann seldi, sem hann matti dyrst, þa heldr hann lendino. Nu scal sa er land brigþir qveþia qviþar, hvart honom veri betþa til fiar en sellt veri, sva sem

er, eþr eigi. Nu berr þat qviþr at honom se betra til fiar at sellt se em eigi, þa qveþr hann þess qviþar, hvart leigibol veri til at selia fyr, eþr itök i annara manna löndom, eþr eigi, sva at þo nætti hallðaz aurer i aþalbolino eþr innstöþi, þött þat veri oselt. Nu berr þatt qviþr at til veri leigibolund eþr itök at selia fyr þa brigþiz landit en elligar eigi. Leigibol scal fyr selia, ef fylgia, eþr sva itök i annara manna lönd, en siþan aþalbolit, ef sculdir ganga i. Þat er nælt, ef eigi var landit sellt, sem hann matti dyrst, eþa geingo þar eigi sculdir i land, þa brigþiz landit, oc scal þeim döma er brigþi; *Qvingve sui domicili accolas evocet, (ad comprobandum) num fundus tam obarratus fuisset, ut sors juvenis ad res alienum solvendum verosimillime evanescerit, vel num alendis sustentandis bona ejus aggravata fuissent, nec ne? Qvoadsi veridici comprobaverint fundum fuisse obarratum, alter accolas evocet (ad probandum) an pleno pretio fundus venditus sit nec ne? Si veridici enuuntiaerint pleno pretio haud venditum fuisse alter veridicos roget, an tanti quam potuit pretio vendidisset, nec ne, quod si comprobaverint veridici, fundum (prosector) retineat. Fundum retrahere volens ac-*

ser biargqvípar V bua yr socnar-qvíþ, þa er næstir bua landino, at hera of þat hvar þar com fullr eyrir fullum igeñ þa a veriandinn at beiþa epo sömo bua V at hera of þat, hvar hanom veri betra til fiar at selt veri sva en oselt. Þa scal hann qveþia þa þess qvípar annars, hvar leigobol væri til at selia eþa itök i annarra manna löndom svat þo mætti haldase aurar i aþalbolino, eþa innstöþa þot þat væri oselt. Nu berr þat qvíþr at hanom væri betra til fiar at selt væri sva en oselt, þa scal hann qveþia þa þess qvípar annars, hvar leigo bol eþa itök i annarra manna lönd (væri) sva at þörf vinni, ef þau veri fyrr seld, oc brigþiz þa land en eigi elligar.

Ef þat land var eigi selt, sem hann matti dyrst, eþa gengo eigi sculdir i land, sva sem nu var tint, eþa voro til leigobol eþa itök at selia til sculda eþa omaga, þa brigþr landit, oc scal döma þeim brigþ.

quinque actionis veridicis exemptos et ad fundum proxime habitantes accolae effati excusatorii postulet, qui definiant anne integra uncia integre unciae respondisset (o: pleno pretio vendidisset). Fundum reluens eosdem accolae dispicere deinde postulet, numquid ita vendendo, quam non vendendo bonis suis alter melius prospexisset; eosdem porro definire postulet, anne fundi conductitii (et secundarii) vel servitutes in fundis alienis prius vendenda in praesto fuissent ita ut praedium primum vel sors ipsa remanere possit fundo non vendito.

Quodsi veridici contenderint fundo vendito melius, quam non vendito minorennis utilitati prospectum fuisse, (curator) denovo postulet, ut definiant veridici an fundi conductitii vel servitutes in fundis alienis adfuissent, quæ prius vendita ad necessitates minorennis sublevandas suffecerint, hoc si asseruerint, fundus reluitur, nec alia lege.

colae deinde evocet, ad comprobandum an facta venditio fundi ad minorennis commodum tenderet nec ne? Quod si veridici annuerint fundo vendito melius, quam non vendito, juvenis facultatibus consultum fuisse, alter quærat an fundi conductitii vel servitutes in fundis alienis prius vendendæ in praesto fuissent nec ne? ita, ut allodium vel sors ipsa fundo non vendito remanere possit? Si asseruerint fundos

conductitios vel servitutes prius vendendas in praesto fuisse, fundus reluitur, nec alia lege. Fundi conductitii, ut et servitutes in fundis alienis primum vendendæ sunt, et dein allodium, si ære alieno premitur. In leges relatum est fundum, si vel maximi, quam potuit non venditur, vel non obcuratus sit, juste retrahi et retrahenti adjudicandum esse.

Effleiri menn hafa att landit¹⁾[enn I] oc hefir at sölum farit, þa scal hverr þeirra lata bera kaups vatta sína, þa er þeir hafa heiman qvadda, at domi, eþa bua, ef þeim villaz vattar. ²⁾[Ef nacqvarr maþr veit eigi, sa er att hefir landit, at lyst se til brigþar of land, eþa maþr ma eigi of koma heimild sinni til, þott hann hafi spurt, oc scal sa maþr qveþia heimilisbua V sína a þingi, at bera of þat, hvart sa maþr heimildi hanom landit eþa eigi, sem hann qveþr a, oc nefna hann. Nu berr þat qviþr i hag hanom, þa heldr hann costi sinom. En ef maþr gerr eigi qveþia heimildar mann sinn, enda hafi hann spurt at hann hefir lyst til brigþar of landit, oc spillir sa fyrir sialfom ser, oc scal hanom ecki se döma a þvi sumri, en þo scal döma a hendr hanom at hann lati rakna landit eþa verþit, ef landit er selt. Sva scal hverr þeirra manna, er land þat hefir att, lata föra gögn sin i dom, sem hanom er högst, þarf engi annars at biþa at þvi, unz þar kömr, er siarvarþveizlo menn seldi landit. Heimilis bua fimm scal hverr þeirra qveþia þess mannz, er sottr er, til heimildar of landit, þars eigi ero önnur gögn til.

En ef nacqvarr scilr a of landz merki, þa scolo landbuar V scilia of

Si plures fundum venditione acquisitum tenuerint, quisquis eorum suos emtionis venditionis testes domo evocatos, iudicio coram produci faciat, vel etiam accolas, si testes iis defuerint. Si quis eorum, qui jure domini fundum tenere, reluitionem denuntiatam esse nesciverit, vel, de ea quamvis certior factus, auctorem suum adferre non potuerit, ille qvingve sui domicilii accolas in comitiis evocet, ut dispiciant, an ille, quem prætendit et nomine nominet, fundum ei justo titulo tenendum tradidisset, nec ne. Si veridici ei commodum edixerint effatum, jure suo non cadit. Qvod si quis de reluitione denuntiata, quamvis certior factus, auctorem suum non provocaverit, propriam ille vitii causam, nec ea ætate pecuniæ ei adjudicentur, sed nihilominus ei injungendum, ut fundum remittat, vel pretium fundi, si eum vendiderat. Qvicumque hunc fundum tenentium auctoritates suas, prout ipsi commodum est, iudicio coram proferri faciat; non unus alterum opperiat, ad curatorem fundum vendentem donec perventum est. Aliis auctoritatibus deficientibus, qvingve ejus, in quem agitur, domicilii accolas evocet, quisque ad justum suum fundum tenendi titulum.

Qvod si de finibus fundi inter eos non convenerit, fundi accolæ eos definiant. Ju-

¹⁾ B cum suis omittit: enn I.

²⁾ Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.

þat]. Domr skal döma landit þeim manni, er brigði at gjalddögum enom næstom, en sa skal bua a, sem leigonaþr til fardaga, er þar byr. En enn fimta dag vico, þa er VII vicor ero af sumri, skal döma aura þeim mönnum öllom, er att höfðu land þat a því eno sama landi, nema þeir eigi gjalddaga saman, oc skal þar þa döma giöldin með þeim. ¹⁾[Þær einar landznytjar a sa þaþan fra, er land brigðiz uदान hanom, er leiglending ætti at hafa slicar, en brigðandiun a hvalreca, oc allar landznytjar aþrar fra þeim degi].

Ef land hefir batnat at husum, oc ero þo jafnmörg hus, sem þa er land tömdiz enom unga manni, oc scalat hann þat kaupa. Ef þar hafa hus versnat, oc ero þo jafnmörg hus, sem þa er land varþ at erfþ ens unga mannz, oc scalat hanom þat böta. Nu ero þar gör hus fleiri ny, oc hefir hann or sinom víþi gör, ²⁾þa a enn ungi maþr kost at kaup a hus, sva sem landbuar V virþa víþ hoc víþinn, oc slica aura finna hanom, sem þeir mæla. En ef hann vill eigi kaup a, þa a hann at hafa víþ sinn. Nu ero þar hus færri, enn þa er land tömþiz

dicum sententia reluenti fundum in proxumis solvendi terminiis (recipiendum) adjudicent. Reluitione facta in fundo habitans, ut colonus conductitiis, ad proximos dies migrationum ibi habitet. Unicuique eorum, qui fundum tenuere, pecunias in quinto hebdomadis die, cum septem ætatis hebdomadæ peractæ sunt, et in ipso fundo reponendas esse iudices definiant, nisi qui alium et iis communem habuerint solvendi terminum, ubi tum solvendum esse iis injungatur. A tempore inde reluitions ille a quo retrahitur, eos tantum fundi proventus capiat, qui colono conductitio deferrentur, retrahens vero balænas ejectionis et quoscunqve alios proventus ab eo inde die referat.

Fundus quamvis quoad ædificia melioratus sit, cum tamen numero totidem sint, ac tempore, quo fundus minorenni hæreditate deferebatur, ille pecuniis hoc redimere non tenetur. Fundus, quamvis ædificiorum respectu in deterius abierit, domus attamen eundem retinent numerum, ac tempore, quo fundus hæreditate deferebatur minorenni, ei hoc non reparandum est. At nova in fundo exstructa sunt ædificia, quæ ibi habitans e propria construxerat materie, tum juvenis reluens materiem emendi jus habeat pretio, quod fundi accolæ quinqve ad librum sanctum definiunt, et in ædifican-

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis onittit.*

²⁾ *B cum suis addit: er þar bio, qui ibi habitavit.*

hanom, oc scal sa þat gialda, er rena let,
þeim er fyrst seldi, en sa scal gialda
enom unga manni, ¹⁾ sem landbuar V
virþa víþ hoc.

Ef þar er scogland, oc scal sa neyta
hvars sem þar var aþr neyt, ²⁾ [oc scal
sva þar aþr hafa neytt verit, allt fra þvi
er landit varþ at erfþ ens unga mannz,
scogarins, sem nu man ec telia]. Elda
scal þar víþi, er aþr er víþi ellt, oc hafa
þar til husa oc til cola, at dengia lia
víþ, oc böta bus buluti ³⁾ [ef þarf]. En
ef scogar er meirr neytt enn sva, þa eigo
⁴⁾ landbuar V þat at virþa, oc allt þat er
land spilliz ⁵⁾ af hans völdom. Ef reci
er þar at land, oc scal hann sva neyta
sem scogarins ⁶⁾ [at þvi at þar scal elda
rekavíþi sva sem aþr var eldt, oc hafa
þar til husa af reka-víþi þeim at husa
land ens unga mannz oc böta þar bus bu-
hluti. Ef víþr er seldr af reka, eþa yr
scogum, eþa er neytt meirr víþar, enn nu
var tint, oc scal allt þat böta enom unga
manni, sva sem landbuar V virþa víþ

*tem tantas eroget pecunias, qvantias consti-
tuunt. Si reluens emere noluerit, mate-
riem suam alter auferat. At domus ibi
sunt pauciores, qvam cum fundus juveni
deferebatur, tum earum numerum imminui
faciens primo venditori hoc reparat, qvi ite-
rum hoc juveni, juxta qvinque accolarum,
ad librum (sanctum) factam æstimationem,
restituat.*

*Cum sylva ad fundum pertinet, posses-
sor ea in eundem modum ac antea factum
est, fruatur. Inde a tempore, qvo fundus
juveni hæreditate deferebatur, ita sylva
utendum est, ac mox desiniam. Ligna,
ubi in ignis fomenta prius adhibebantur,
porro adhibenda sunt, ut et ad domos ædi-
ficandas carbones adurendas, qvibus falces
exacuentur, et suppellectilem reficiendam,
si necesse fuerit. Si ultra hoc sylva adhi-
betur, fundi accolæ qvinque hoc æstiment,
ut et qcicquid detrimenti fundus, colono
auctore, capit. Si jus litoris ad fundum
pertinuerit, hoc sylvæ instar (colonus) frua-
tur. Sic ligna ejectitia cremiis adhibenda,
ubi prius adhibebantur; ædificiis in fundo
minorennis extruendis, ut et suppellectili
reficiendæ (etiam inserviant). Si ligna eiec-
titia vel sylvestria abalienantur, vel ultra
quod hic præscriptum est, materies (vel lito-*

¹⁾ B cum suis legit: sem buar virþa, ut accolæ æstimant.

²⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

³⁾ B cum suis omittit: ef þarf.

⁴⁾ B cum suis legit: buar, accolæ.

⁵⁾ B cum suis legit: af hans raþum, eo auctore.

⁶⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

hoc leigolaust. Of hvalreka olla scal sva fara oc vagrek, sem mælt er i erfpa þætti]. Þeim manni verþr fiörbaugs-garþr, er fyrstr seldi land ¹⁾ [þat er brigþiz], viþ þann er fyrstr keypti, oc sva viþ hinn unga mann, ²⁾ [þat er stefno sóc til ens þriþia þings, oc scal qveþia til IX heimilis bua a þingi þess, er sottr er].

Ef maþr keypti viss vitandi land þat, er hann vissi brigþar at von ³⁾, oc verþr at seliandinn þa secr viþ þann, en hafa scal kaupandi af hanom, er fyrstr seldi jammarga aura, sem hann fann hanom, oc sva hverr þeirra af öþrom, oc af sin-om selianda hverr; en þar at eius varþar fiörbaugsgarþ, er maþr viþr eigi öþrom manni heimilan halfan bolstaþ, eþa meira lut þann er hölt se a. Ef land er minna en sva þa varþar þriggia marka utlegþ. Nu er land sva litit, at eigi ma domr sitia a, at (oc) þeir menn er til þess ero talþir, oc scal þa brigþa at þinga domi

ris vel sylvæ) in usus convertitur, hoc in totum, sed proventu non adjecto, juveni resarciendum, juxta quinque fundi accolarum ad librum (sanctum) factam taxationem. Qvoad balenas ejectitias et res naufragas ea tenenda sunt, qvæ in sectione de hæreditatibus constituuntur. Primus fundi venditor in emtorem primum ut et juvenem retrahentem exillii pæna tenetur. Citatio causæ adhibeatur, et ad tertia usque comitia jus agendi durat. Novem ejus, in quem agitur, domicili accolæ in comitiis evocentur.

In eum, qui sciens fundum reluendum fore, hunc emit, venditor condemnationis non tenetur, emtor vero a venditore primo tantas recipiat pecunias, quantas in eum erogavit et eodem modo unus ex altero, et a suo venditore quivis. Ibi tantum exillii pæna adhibeatur, ubi vendens qvoad dimidiam, si non majorem habitabilis prædii partem, evictionem emtori præstare non sustinet. Cum fundus (qui reluitur) minor est, trium marcarum nullam expendat. At fundus reluendus tam minutus est, ut judicium et iudices denominati ibi locum resedendi habilem laud inveniant, tum in judicio comitiali reluitio procedat; domo citetur et fundi accolæ quinque de utraque

¹⁾ B cum suis omittit: þat er brigþiz.

²⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

³⁾ B cum suis addit: er fyrstr keypti, primus emit.

oc stefna heiman, oc qveþia til landbua
V a þingi ¹⁾ of þa utlegþ hvaratveggio.

II. CAPITULI.

Of landa-kaup.

Er maþr ræþr at selia öþrom manni
land sitt við verþi, oc scolo þeir qveþa a
merki meþ ser of land oc scoga oc engiar
oc reka oc veiþar oc afretto ef ero, oc
allra auþöfa þeirra, er því landi eigo at
fylgia, ²⁾ er sellt er i annarra manna
lönd, oc sva ef aþrir menn eigo i þat
land auþöfi. ³⁾ (Siþan scolo þeir kaup-
andi oc seliandi nefna ser vattá at því,
at hann kaupir land þat laga-kappi oc
lyrritar, oc hann handsalar banom land
til þeirra mierkia, oc heimilar fyrir hver-
iom manni, er heimildar þarf at, þa er
til er gengit sem a var qveþit, þa er þat
var keypt, oc þau hölf meþ öllum auþöf-
om þeim, er þa ero tind.

Jamfullt er vattorþ at vattar se II
sem X; en ef lönd er eigi meþ valta
handsalat, þa er sem okeypt se, ef þat
er halfr bolstaþr eþa meiri lutr þess bols,
er hölt se a, enda scal þa hvarrtveggi
þeirra hafa rift kaupit, ef hyggir a XII

*solutione (tam fundi ipsius quam multæ)
definituri in comitiis evocentur.*

TITULUS II.

De emtione-venditione fundorum.

*Cum fundum pretio definito alteri vendere
alicui in animo est, contrahentes inter se
definiant ambitum et fundi, et sylvarum, et
pratorum, et litoris, et venandi locorum,
et pascuorum montanorum, et servitutum
in aliorum fundis ad fundum venditum per-
tinentium, ut et si aliis in eo fundo servi-
tutes fuerint. Venditor et emptor testes
porro denominent, qui probent huic fun-
dum emere emtione legali et justa, illum
etiam evictionem præstare velle, in quem-
cunque opus sit, intra limites definiendos
per circumitionem, sicut emtione-vendi-
tione fundi peracta constituebatur, cum ip-
sis limitibus ex dimidio et omnibus tum
enumeratis fundi emolumentis.*

*Testimonium duorum tam validum est
quam decem. Quodsi fundus, testibus non
adhibitis, quantum manu juncta vendatur,
emtio-venditio pro infecta habeatur, modo
fundus venditus dimidiam prædii vel majore
rem fundi habitabilis partem effecerit; tunc*

¹⁾ *B cum suis legit: um þa söc, ea de causa.*

²⁾ *B cum suis interponit: Þat er þeim öe scyilt;
at geta allra auþöfa þeirra, er því landi eiga at
fylgia, er sellt er &c.; Præterea memorant de-
bent emolumenta quævis, in alienis fundis ad
fundam venditum pertinentia, ut et &c.*

³⁾ *Reliquum tituli B cum suis omittit, adjecto ta-
men: handsala scal landkaup, sva er sem okeypt
se ella; Manu juncta emtio-venditio fundi est
stabilienda, alias pro infecta habeatur.*

manoþom enom næstom, ella er fast kaupit, oc ero þo þeir utlagir III merkr víþ þann, er sökia vill, of þat er þeir höfþo eigi vatta víþ. Ef land er minna en sva, eþa verr huit, þa ma selia vatt-laust.

Ef bolstaþr er lagþr i auþn, oc scal þat þo bygþ hol heita, ef þat er eigi lengr samfast enn XII manoþr, enda se þar þo hölt, ef vill fyr husa sakar oc sva annars.

Kona a oc eigi at selia land halft eþa meira, bygþan bolstaþr ön raþi lög-raþanda sins. Nu sclr hon minna hlut landsins senn, eun halft, oc er þat rett, nema hon seli optarr, svat landit verþi selt halft eþa meira, þott kaupin se fleiri enn eitt, þa a lögraþandi hennar kost at ripta alla landsöluna, eþa suma, ef hann vill þat heldr. Hann scal segia osatt sina a caupi at lögbergi a þeim XII manoþom, er hann fregn þat, ella er fast kaupit, nema hon seli sva smöm landit, sem aþr var tint, oc of segrat hann osatt sina fyrra caupit, enn hann a riftina, enda varþar siörbaugsgarþ víþ hann þeim er keypt hefir, ef hann sa vill þo halda kaupino, oc bygva landit, oc er þo laust caupit. Nu leggr hon i auþn landit, til þess at þa megi hon heldr selia þat enn aþr, oc verþr henni þat aldregi rett,

vero quivis eorum, si voluerit, intra duodecem menses proximos emtionem-venditionem irritam declaret; sin minus immota maneat, contrahentes tamen ejus nomine, quod testes non adhibuere, trium marcarum multam luant. Fundum vel minorem, vel non tantæ bonitatis, sine testibus emere fas est.

Fundus desertus, quamvis pro habitato prædio habendus est, si non ultra menses duodecem continenter incultus jacuerit, dummodo et ædificiorum et quovis alio respectu habitabilis sit.

Mulier fundum, dimidiam nempe majorem prædii habitati partem, sine curatoris sui legitimi consilio haud vendat. At minorem quam dimidiam prædii partem simul vendit, hoc ei liceat, nisi sæpius vendiderit, ita ut dimidia vel major fundi pars, pluribus quamvis venditionibus abalienetur, quo casu curator ejus legitimus jure gaudeat totius fundi venditi, vel si id potius voluerit, cujusdam ejus partis venditionem rescindere. In duodecem illis mensibus, quibus de venditione certior fit, sese eam improbare ad jurisdictioni rupem declaret, quod si neglexerit, emtio-venditio immota maneat, nisi tam minutatim, ac antea desinitur, fundum vendiderit mulier, quo casu jus venditionem improbandi non prius renuntiat, quam jus eam rescindendi oritur. Emtor fundum venditum retinere et inhabitare volens, exilii in eum tenetur,

meþan þar er bölt a, ef byggt væri, enda varþar þa þegar víþ lögraþanda hennar fiörbaugsgarþ þeim manni, er caupir laudit, ef hann vildi sva at comaz, sem nu var tint. Ef caup rofnar, oc a þa caupandi heimting at henni, allra slicra aura, sem hann fann henni, oc sva hverr at sinom selianda, sem at sölom for.

Ef lögraþandi hennar vill sökia um landsözluna, þa scal hann stefna hanom of þat, at sa hafi keypt land þat ön rapí hans, visvitandi oc at olofi hans, oc lata varþa fiörbaugsgarþ, oc qveþia til landbua V a þingi of þat, hvart hann keypti land þat at oleyfi hans eþa eigi, enda scal döma rof landsözlunnar, ef þat berr a.

Ef land hefir at sölum farit a þvi meli, þa er hanom rett at stefna þeim til brigþar, er þa hefir eignar lyrit fyrir landino, en hverr er at hefir, scal orka heimildar a selianda sinn, sva sem i landzbrigþ var tint. Kona scal sva selia land til sculda eþa omaga biargar, sem sa mapr, er varþveitir ungs mannz fe, enda scal lögraþandi hennar fyrstr eiga

et emtio-venditio nihilominus rescindatur. Si mulier fundum eo consilio desolaverit, ut sic magis quam antea vendendi titulum habeat, hoc ei nequaquam liceat, dum fundus, si quis eum inhabitare voluerit, habitabilis est; fundum vero emens et modo allato suum facere intendens, in curatorem mulieris legitimum tenetur exilii. Emtione-venditione rescissa emtor (primus) tantas pecunias a muliere exigendi jus habeat, quantas in eam contulit, et ita a suo venditore emtorum quisque, prout per plures emtiones-venditiones fundus transferebatur.

Si curator fæminæ legitimus de emtione-venditione fundi agere voluerit, emtorem in jus vocet eo nomine, quod scienter, nec suo consilio, nec sua venia fundum huic emisset. Exilii pœnam ei intendat quinque fundi accolis in comitiis evocatis, qui dispiciant an curatore invito fundum emisset, nec ne. Reo convicto, emtionem-venditionem fundi rescindendam esse iudices definiant.

Si tempore intermedio fundus per emtiones-venditiones dominos mutaverit, curator fæminæ) jus habeat ei ad fundum reluendum diem dicere, qui tempore præsentis domini titulo fundum tenet; quicumque vero dominorum antecedentium ad evictionem præstandam venditorem suum provocet, ut de fundis reluendis antea præscribitur. Ad debita solvenda, et in alen-

kost at caupa með jöfno verði, ef hann er óbættir sculdonaur. — Nu þarf hon at selia til omaga eða sculda, oc er þat rett víð fullverði, þott hann banni.

Ef maðr selr land sitt fyrir fardaga, eða a miðiom misserom, oc a hann þo allar landz nytiar til fardaga sem aþr, nema fra se scilit, oc sva reka alla, oc se þott sinniz þa, i jörþo eða a, en scalat hann scog höggvá, nema sem leigomaþr, enda scal hann abyrgiaz landit víð eldi oc scriþom oc vötnom, oc öllom spellom til fardaga. Ef aþrir menn sceþia þa jörþo eða meiþa þar landz nytiar, oc a hann soen of þat, en hinn ef hann vill eigi].

III. CAPITULI.

Of merkia göngo.

Menn cigo oc at queþia a merkia göngo með ser, fyrir vetrnætr enar næsto ¹⁾[eptir caup þeirra], oc scal sva vera til gengit, ²⁾[enda scolo þeir orþ göra

dorum sustentationem, scemina eodem fundum (suum) vendendi jure gaudeat ac minorennis bonorum curator, sceminæ vero tutor legitimus jus protimiseos, pretio oblato, prius exercere potest, modo debitor idoneus sit. Si ad alendos, sustentandos, vel debita persolvenda, fundum vendere scemina necesse habuerit, hoc curatore etiam prohibente, modo pleno pretio, ei liceat.

Qui ante migrationum dies, vel semestribus dimidiatis, fundum suum vendit, omnes ejus proventus, nisi per contractum excepti sint, quicquid e mari in terram defertur, et bona in terra vel supra terram inventa, ad dies usque migrationum æque ac antea capiat; ne sylvam, nisi qua colonus conductitius, cædat; fundi etiam periculum, igne, nivis vel montium ruinis et aquis causatum, et quodcunque aliud detrimentum ad dies usque migrationum, in se suscipiat. Si alii fundi vel territorium læserint, vel emolumenta deterioraverint, in eos agendi jus habeat, alter vero si hic noluerit.

TITULUS III.

De finium regundorum circum-
tionibus.

Ante proximas, post fundum venditum noctes hyemis initiales, circumtionem ad fines regundos suscipiendam esse contrahentes inter se constituent, prout constitu-

¹⁾ B cum suis omittit: eptir caup þeirra.

²⁾ Unois inclusa B cum suis omittit.

þeim mönnum öllum, er lönd eigo víþ VII nottom firir. Nu qveþa þeir ecki a merkia göngo meþ ser i caupino], þa scal caupandi qveþia selianda merkia göngo meþ vatta, XIV nottom firir eþa meira meli, ¹⁾[at hann comi at syna hanom merki þau, er þvi landi fylgia, er hann seldi hanom, oc qveþa a daginn nær til scal coma oc qveþia lögqvoþ], en seliandi scal qveþia þa menn, er lönd eigo víþ fyr utan, VII nottom firir eþa meira meli, merkiagöngo, oc sva þa menn er þeir eigo scoga saman eþa fiðror eþa eingiar.

²⁾[Nu verþr eigi gengit til merkia firi vetrnætr enar næsto, of þat land er keypt var fyrir alþingi, þa verþa þeir caupandi oc seliandi utlagir III mörkom, víþ þa menn, er lönd eigo víþ, enda fyrniz merkiagangan aldregi sva, at eigi se kostur, ef landeigandi vill qvatt hafa þa, er lönd eigo víþ].

³⁾[Ef menn vilia ganga a merkí], þa scolo þeir coma til fyrir miþian dag, þar sem caupandi qvaþ a, ⁴⁾þa er hann qvaddi þa merkia göngo. Þar er eigi

tum suscipiatur. Septem antea noctibus omnes, qui fundos finitimos tenent de hoc certiores faciantur. At in contractu emtionis venditionis circumitionem ad fines regundos non constituunt, tum emtor venditorem quatuordecem vel pluribus in antecessum noctibus, testibus admotis, ad finium circumitionem provocet, ut appareat ad monstrandos terminos, qui fundum, quem ei vendidit, circumscribunt. Diem quando comparandum sit desinat, et legali formula provocet. Venditor vero eos, qui fundos finitimos tenent, septem vel pluribus antea noctibus ad fines regundos provocet, nec non omnes, qui sylvas, litora vel prata (cum fundo vendito) communia habent.

At fundi, ante comitia generalia venditi, finium regundorum circumitio ante proxumæ hyemis noctes initiales non suscipitur, tum et emtor et venditor trium marcarum mulcta in fuudorum finitimorum dominos tenentur, nec finium regundorum circumitio unquam ita præcluditur, ne jus eam suscipiendi pareat, si fundi venditi dominus finitimos ad eam provocare voluerit.

Ad fines regundos circumituri ante medium appareant diei, in loco ubi emtor, eos finium regundorum circumitionis postulans, constituit. Fines circumeundo ibi

¹⁾ *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

⁴⁾ *B cum suis legit: þa er hann qveþr merkia-göngo seliandan, cum venditorem ad fines regundos provocavit.*

scylt at ganga til merkia er sírþir deila, eða ar þær, er netnæmir físcar ganga í. En ef þar liggja ¹⁾eyiar firi, oc scal qveða a þat. Nu a maþr víþ annan mann eyiar þær, er mörc ero í, oc scal syna þa sem a meginlandi. Eigi er scylt ²⁾[at ganga a merki] þar er fiöll þau ero er vatnföll deilaz amillom heraða, oc eigi er scylt at ganga or þufiar gangi a fiöll upp, qveða scal þar a merki. Ef snær er a jörþo þar, þa scolo þeir koma VII nottom síþarr, eða ³⁾meira meli. Rett er oc at þeir handsaliz merkia göngu síþarr, ef þeir verða allir a þat sattir, er þar eigo merki saman.

IV. CAPITULI.

Of lyrítar-vörzlo.

Nu verða þeir eigi sattir a merkin, þa eigo þeir at veria lyríti, til þeirra merkia er þeir lata rett, er þar eigo lönd víþ fyr utan. En ef þeir veria eigi lyríti, þa er sem þeir segi satt sína a þau merki, er hann qveþr a. Nu ræþr sa þat ⁴⁾er keypt hefir land, at veria lyríti fyrí landit, oc

definire non necesse est, ubi fundi sinibus determinantur vel amnibus, quas pisces retibus capiundi frequentant. Si insulæ fundum adiacuerint, hoc (sine oculata inspectione) declarandum. At uni, cum altero insulæ sunt, terminis (artificialibus) distributæ, tum hi cominus ut in continenti fieri solet monstrentur. Terminos circum-eundo ibi monstrare haud necesse est, ubi fundi disjunguntur montibus, unde fluvia utrinque in tribus manant; nec extra solita pecorum pascua in montes ire necesse est. Ibi termini (sine oculata inspectione) definiuntur. Si tempore definito nix terram texerit, septem noctibus vel majori intervallo serius appareant. Ut finium regurdorum circumitionem serius suscipiendam manu juncta inter se constituent, fas est, modo omnes finitimi in idem consenserint.

TITULUS IV.

De inhibitione per interdictum.

Quod si de terminis inter eos non conve-nerit, confines fundi (cujus termini definiuntur), interdicto fundos suos defendant ad terminos usque, quos justos contendunt. Si interdicto fundos suos non defenderint, ita habendum est acsi in terminos, quos definit alter, consensissent. At emtor fun-

¹⁾ *B cum suis legit: eyrar, ora sabulose.*

²⁾ *B cum suis omittit: at ganga a merki.*

³⁾ *B cum suis legit: eða minna meli, vel minori intervallo.*

⁴⁾ *B cum suis legit: er nykeypt hefir land, em-tor fundi novissimus.*

a sa lyritr eigi at standa, enda verþr hann utlagþr ¹⁾[III mörkom], oc a þar at coma lyritr a lyrít ofan, oc eigo þeir þeim at veria, ²⁾[oc sva utlegþir], er aþr atto lönd víþ fyr utan. ³⁾[Ef menn veria lyríti of merki fram, enda se rett tilgengit, þa verþa þeir utlagir III mörkom víþ hann er a, oc böta scaþa þann allan er af görisc. En þott eigi se at lögom tilgengit, þa scal domr döma þeim land er atti, oc scal sitt þar hafa hvern of síþir].

Ef maþr verr land lyríti, þat er V aura er vert eþa meira, oc veit hann þat at hann a eigi þat er hann kennir ser, oc varþar þat fiörbaugsgarþ; þat er stefno söc, oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess, er sottr er, ⁴⁾[en V til utlegþa].

Ef maþr leynir merkiom, eþa villir merki, eþa förir landzmerki, eþa scoga-merki, eþa eingia merki, oc varþar þat allt fiörbaugsgarþ, hveriom er þat görir; þat er stefno söc, oc scal qveþia til IX heimilisbua a þingi ⁵⁾[þess er sottr er].

Ef sa kömr til er sellt hefir landit at syna þeim landzmerki, er keypt hefir, þa scal hann heimila hanom land þat til

*di interdicto eum defendere vult, hoc interdictum nullius habendum et ipse trium marcarum multam luat. Ibi interdictum interdicto elidatur, quo, multis adjectis, confines fundos suos defendant. Si qui ultra terminos justos, et legali modo circumeundo definitos, interdicto usum fundi inhihuerint, trium marcarum multa tenentur in dominum (particulæ defraudatæ), omniaque inde enata resarciant damna. Quamvis legali modo finium regundorum circum-
itio non suscepta sit, iudicium sententia tamen domino justo fundi particulam adsignet. Suum cuique ibi demum deferatur.*

Si quis quinque unciarum vel majoris pretii fundum interdicto defenderit, suum non esse agnoscens, quod sibi arrogat, exilio puniatur. Causæ adhibeatur citatio, novem ejus, in quem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis; in causis vero multaticis quinque (adhibeantur).

Si quis terminos occultaverit, vel falso indicaverit, vel lapides terminales moverit vel fundi, vel sylvarum, vel pratorum, quinque ita faciens exilio puniatur. Causæ citatio adhibeatur, novem ejus, in quem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis.

Venditor fundi, cum ad terminos emtori monstrandos adest, huic fundum proprium esse declaret intra terminos illos ju-

¹⁾ Omissio: III mörkom, B cum suis addit: um lritarvörmina, de interdicti prohibitione.

²⁾ B cum suis omittit: oc sva utlegþir.

³⁾ Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.

⁴⁾ B cum suis omittit: en V til utlegþa.

⁵⁾ B cum suis omittit: þess er sottr er.

merkia þeirra, sem hann qvaþ a, þa er hann seldi hanom, oc rett ero, oc sva þau merki hölf.

Ef þeir menn ero eigi þar komnir, er þar eigo landz merki við fyr utan, enda voro þeir qvaddir VII nottom firir til merkia göngunnar, þa eignaz caupandi land þat með merkiom þeim, er hann seldi hanom. ¹⁾[Ganga scal til merkia þegar er vill, eigi ero menn scyldir at ganga eptir vetrætri].

²⁾[Ef menn verða eigi a merki sattir, þa scal sa maþr er lyritar vörþzlo a, nefna ser vatta; at því vætti scal hann qveða, at ec ver þer N. löglyriti land þat, er hvarr ockar kennir ser, oc qveða a landit. Ver ec þer allar landznytjar a því landi, ifalausom lyriti fullum oc föstum, at alþingismali rettu, oc allzeriar lögom]. Ef land er varit lyriti, oc a sa at kiosa, er land hefir keypt, hvart hann vill þat leysa undan lyriti, eða vill hann at sa leysi undan, er hanom seldi. Nu kyss hann þat, at sa leysi land undan er selt hefir, þa scal hann undan hafa leyst a XII manaðum enom næstum, en ef hann leysir eigi sva, þa varþar hanom ³⁾[þat III marka] utlegþ, enda scal hann gialda hinom land þat, er lyriti var varit, sva sem landzhuar V virða við boc at

stos et in emtione-venditione defuitos, ipsozve terminos ex parte dimidia.

Si ad finium regundorum circumitionem confines fundi, septem antea noctibus quamvis provocati, non apparuerint, emtori fundus, intra terminos in emtione-venditione definitos, domini jure adsignetur. Finium regundorum circumitio suscipiatur quodocunqve liberit; post noctes hyemis initiales nemo in terminos ire tenetur.

De finibus inter partes si non conuenit, interdicto inhiibendi jure gaudens testes denominet; in id, inqviat, testimonio probandum; quod tibi N. N. fundi partem, quam uterqve nostrum suam contendit — hanc definiat — interdicto legali interdico. Omnes hujus fundi proventus rurales tibi inhibeo, interdicto omni exceptione majori, perfecto et firmo, juxta comitiarum geueeralium constitutiones justas, legesqve populi. Cum fundus interdicto defenditur emtor eligat, utrum ipse fundum ab interdicto vindicare, an venditorem ita facere optaverit. At emtor eligit ut venditor fundum vindicet, tum hic in duodecem proxumis mensibus vindicet. Quodsi fundum ita vindicare neglexerit, trium marcarum multam luat, et emtori fundum interdicto clausam in pretio, a quinque accolis ad librum

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *Quo uncis tenentur B cum suis omittit.*

³⁾ *B cum suis omittit: þat III marka.*

domi. Ef sa kyss undir sic undanlausn landz sins, er keypt hefir, oc er eigi seliandi þa scyldr at gialda hanom þat land, er lyriti var varit, nema því at eins, ef hann hefir framarr selt hanom enn hann vinni heimilt. Þeir eigo at neyta landz þess er lyriti var varit, sem þeir eigi, undz undan er leyst, enda a sa kost at leysa undau, þa er sa vill, er keypt hefir landit.

1) Ef maþr vill leysa land undan lyriti, þa scal hann stefna þeim manni til brigþar, er lyriti varþi 2) [of þat land, oc telia ser landit, ef sva faz gögn til, qveþa a, til hvers þings hann stefnir a, oc stefna lögstefno] a enom næsta man- aþi, er hann varþi lyriti.

Sa maþr er land er brigt, scal qveþia heimildar - mann sinn heimildar, eþa stefna hanom ella, 3) a enom næsta man- aþi er hanom er stefnt, 4) [oc sva scolo þeir allir, er þetta land hafa att, sökiaz til heimildar, oc en sömo atferli öll scolo

(sanctum) et iudicio coram definito, reponat. Si emtor interdictum fundi solvendum in se recipit, venditor fundi interdicti pretium ei reponere haud tenetur, nisi ultra quod ipsi proprium est, vendidisset. (Interdicentes) fundo interdicto, donec vindicatur proprii instar utantur; sed emtor fundi quandocunque voluerit eum vindicandi jure gaudeat.

Ab interdicto fundum vindicare parans, interdicti auctorem ad hoc rescindendum, proximo post fundum interdicto clausum mense, in jus vocet, fundum suum esse contendens, si auctoritates (proferendæ) id concesserint. In quænam comitia citat, etiam definiat, formulis utens legitimis.

Ille a quo fundus interdictus indicatur auctorem suum ad evictionem præstandam provocet, vel eum citet proximo postquam ipse in jus vocatus est mense. Itidem omnes hujus fundi domini (antecedentes) ad evictionem præstandam provocentur. Eo-

3) *B cum suis incipit*: Sa maþr er leysir land &c., *Qui fundum ab interdicto liberat &c.*

2) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

3) *B cum suis interponit*: til heimildar, ad auctoritatem præstandam.

4) *Pro*: oc sva — hízig var tint, *B cum suis legit*: scal hværr þeirra stefna sínom heimildar manni eþr qveþia a manarþar fresti, sva lengi sem land for at sölom; nu hefir nockorr þeirra eigi qvatt eþr stefnt a manarþarfresti, þa spillir hann sökum fyrir sialfom ser, oc er onyt qvöþ

hans eþr stefna. Sva scal sa qveþia heimildar, er brigþir land, oc þessi atferli hava; sva scolo þeir allir, Qvisgve suum auctorem vel citet vel evocet intra mensis spatium, fundus quam diu emtionem-venditionem dominum mutavit. Si quis intra mensis spatium vel non citaverit vel non evocaverit suam causam ipse vitiat, ejusgve vel citatio vel evocatio reprobat. Hæc observando retrahens auctorem suum evocet, et omnes itidem.

þeir hafa allir sín a milli, sem þar var tint, er land brigðiz, oc slict spillir hverr fyrir ser, ef eigi er stefnt, eða qvatt a manaþar fresti, sem hizig var tint]. Landbuar V scolo scilia of merki, en heimilisbuar V þess, er sottr er, of heimildina, oc scal qveþa a þingi qviþa þeirra.

Þat er oc ef kaupandi kömr eigi til merkia göngonnar, sva sem hann hefir qvatt til, oc sva, ef eigi er at lögom qvatt ¹⁾[oc verþr eigi gengit fyrir vetrnætr], þa a sa maþr cost þess, er land a þar et næsta hanom, at veria land hans lyriti, ef hann vill, þriþiung utangarþa þess hlutar, er til hans landz ligger, oc scalat hann veria umb bostaþ hans. ²⁾Sa maþr a eignar lyrit fyrir landi þvi, er hann varþi lyriti, enda a hann grasnautn alla a þvi landi, bæþi engiar oc haga. Scalat hann scog ³⁾höggva, oc seesk hinn þar a sino, ef hann neytir þess landz, er hanom var lyriti varit. ⁴⁾[Ef hann a við fleiri menn landz merki enn I, þau er ganga þarf til, þa eigo þeir cost þess allir, er sva eigo landz merki við hann, at veria

dem omnino modo unus eorum in alterum se gerat ac de fundo reluendo præscribentur. Ita quisque intra mensem vel non citans, vel non provocans propriam vitiat causam, ac ibi memoratur. Fundi accolæ quinque de finibus, sed ejus in quem agitur domicili accollæ de auctoritate dispiciant; in conitiis hæc veridicorum effata postulentur.

Si emtor porro ad finium regundorum circumitionem, prout ipse provocans constituebat, non venerit, ut et si modo legali non circuitur ita, ut ante noctes hyenis initiales circuitio haud peracta sit: fundum ei confinem habens, ejus fundum, si optat, interdicto claudat; tertiam nempe fundi partem extra sepimentum prati domestici ad proprium fundum vergentis. Domicilium emtoris circumcirca interdicto haud occupet. Cujus fundus interdicto clauditur domini titulum tamen retinet, et omnis fundi proventus gramineus, et pratorum et pascuorum, ad eum pertinet. Sylvam haud cædat, et ejus respectu, re propria fundo nempe interdicto utens reatum sibi contrahit. Si in plures quam unum terminos circumeundo monstrandos habuerit, illi omnes, terminos eorum communes habentes fundum ejus interdicto occupandi

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis perperam legit: Ef sa maþr a lirito, er varit hefir; Si interdictum habuerit, qvi interdicto clausit fundum.*

³⁾ *B cum suis male legit: hava, habeat.*

⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

hanom land sitt lyriti, þriþiung landz hans, hværr fyrir sino landi.

Þat er oc ef þeir göra eigi ganga til merkia, er lönd eigo næst, enda veri þeir qvaddir, þa a caupandi cost at veria lyriti þriþiung þann af hvers þeirra landi, er til hans landz liggir, oc veria eigi umb bolstaþi þeirra]. Nu coma þeir hvaregir til merkianna, eþa er eigi til hoptit at lögum, þa eigo þeir lyritar vörn, er þar atto lönd víþ fyr utan. Þeir scolo varit hafa, a XII manaþom enom nestom, land lyriti, þaþan fra, er þeim var scyld merkia-gangan, ef þeir vilia meira veria en sitt land. Ef sa maþr kómr til merkia er land keypti, en eigi sa er seldi, enda var hann qvaddr at lögum, þa verþr hann utlgr ¹⁾[III mörkum] víþ caupanda, enda a domr at döma a hendr hanom merkia syningena enn V dag viko, ²⁾þa er IV vikor lifa sumars, [þvattdag enn næsta eptir], oc bötr þess alz, er hann hefir scaþa affenginn.

V. CAPITULI.

At geta lyritz.

Ef maþr verr land mannz lyriti, þa scal hinn reka kyce sitt allt i þat horn landz

jure gaudeat, tertiam nempe ad eorum fundos vergentis territorii partem.

Si ejus confines porro, quamvis provocati, ad fines regundos ire supersederint, emtor jus habeat tertiam cujusvis eorum territorii ad fundum ejus vergentis partem interdicto occupare. Domicilia eorum circumcirca interdicto non claudat. At vel neutri (nec emtor fundi nec venditor) apparent, vel legali modo (ad terminos regundos) non provocatum est, tum interdicendi jus habeant, qui fundos confines tenent. In duodecem proxumis postquam finium regundorum circuitiorem suscipere obligati fuerunt mensibus, interdicto fundum occupent, si modo plus quam fundum proprium interdicto defendere voluerint. Si emtor fundi ad fines regundos apparuerit, non vero venditor, quavis legali modo provocatus, hic in emtorem trium marcarum mulctam expendat, et judicium sententia terminorum monstrationem proximo lavationis die (suscipiendam), ut et damna quavis resarcienda ei injungat, quinto hebdomadis die, cum quatuor ætatis septimanæ supersunt.

TITULUS V.

De interdictis servandis.

Cum quis fundum alienum interdicto occupat, pecora sua omnia alter in eam ter-

¹⁾ B cum suis omittit: III mörkum.

²⁾ B cum suis legit: þann er manaþr lifir sumars,

cum unica ætatis mensis superest. Omittit: þvattdag enn næsta eptir.

sins ¹⁾er fyrst er lyritar vörn hans. Nu hafa fleiri menn varit land hans lyriti, þa skal hann lata reka feit i miþian haga sinn of apna. Hann skal fundit hafa fe sitt, er sol er i austri miþio, þat heita hirþis rismal, enda skal hann lata sitia at of daga; þott þar beitesc annarra manna lönd, ef sva er yr rekit, ²⁾[oc við varit], sem nu var tint, þa seesc hann eigi a beitinni við þa. Ef hann beitir ³⁾[haga] meirr enn sva, oc varþar hanom þat ⁴⁾III marka utlegþ við þa, er sin lönd vörþo lyriti. Ef buandanom verþr stefnt of haga beitina, þa a hann at qveþia ser biargqvíþar of þat, hvart (hann) hafi smalamann þann, eþa eigi, er fe hans mætti varþveita, oc hafa rekit yr landi hans er sökir, ef hann vildi sva sem mælt var. Nu berr þat qvíþr at smalamaþr mætti varþveita við landi hins, sva sem mælt var, ef hann vildi, þa er su hæit var, er hinn er sottr umb, þa varþar smalamanninom ⁵⁾en eigi buandanom.

VI. CAPITULI.

Of beiting.

⁶⁾Eigi varþar manni við lög at hann

ritorii sui oram agat, qvæ a parte interdicto clausa maxime remota est. At territorium ejus (circumcirca) plures interdicto occupavere, tum pecora sua in centrum pascuorum, vesperascente cælo, agere faciat. Pecora sua recolligat, cum sol e media plaga orientali lucet, quod (medium mane, seu) pastoris surgendi momentum dicitur. Interdiu pastorem pecora seqvi faciat. Ubi pecora tali modo aguntur et abstinentur a pascuis alienis, his qvamvis depastis, depastione reatum sibi non contrahit. Si secus pascua depasci fecerit, trium marcarum mulctam expendat iis, qui fundos suos interdicto clausere. Colonus, depastionis nomine in jus vocatus, veridicorum effato excusatorio illustret an habeat pastorem, qui, si vellet, pecora ejus servare et a territorio agentis, sicut constituebatur abstinere possit, nec ne? At probant veridici ei pastorem esse, qui, si vellet, pecora ejus ab alterius territorio, cum depastio, cujus nomine reus agitur, accidit, juxta constituta, servare voluisset, tum pastor non rusticus reatu teneatur.

TITULUS VI.

De pastura.

Nemo pascua aliena, sed non data opera,

¹⁾ B cum suis legit: er fyrr er lyritar-vörninni, qvæ a parte interdicto clausa remotior est.

²⁾ B cum suis omittit: oc við varit.

³⁾ B cum suis omittit: haga.

⁴⁾ B cum suis omittit: III marka.

⁵⁾ B cum suis interponit: utlegþ, mulcta.

⁶⁾ Hunc titulum B cum suis ita legit: Eigi varþar hagabei nema lyriti se varit, oc farit sva með

beiti haga annars, þar er hann vill þat eigi, nema lyriti se varit. Nu lætr hann reka se sitt þangat, er hann vill at i haga hins gangi, oc varþar þat III marka utlegþ oc auvisla bötr, en fiörbaugsgarþ, ef V aura scaþa görir, oc er þat þriggia þinga söc, oc scal qveþia til heimilishua IX a þingi þess mannz, er sottr er, en V til utlegþa, oc stefna heiman.

Nu er eigi þat at hans raþi, oc þickir hinom þo mein at, þa scal sa veria hanom land sitt lyriti, sva at hann heyri, eþa at heimili hans ella, eþa a varþingi innanþingsmönnum. Nu gefr hinn eigi gaum at, oc verþr sa þa utlagr of haga-beit.

Sva scal fara meþ landlyriti, sem meþ stefno, nema hann væri a alþingi eþa varþingi, þa er rett at veria at lögbergi, eþa i þingbrecko innanþings mönnum, þott hinir se eigi þar er varit er,

sem meþ stefno, ef hinn heyrir eigi sialfr a lyritarvörn, oc a at halda XII manar fyrir laga. Rett er at veria lyriti haga a varþingi, þeim mönnum, er þeir ero samþinga, en sva fremmi varþar þeim, er þeir vito eigi lyritin, ef varit er. Sa seal agveþa lveriom hann verr land lyriti, oc scal rumhelgan dag þat mæla sem stefna. Ef maþr stefnir löghelgan dag, eþr verr hann land sitt lyriti, þa er sa utlagr, oc er onyt stefna hans oc lyritr, hvar sem er: *Pascuorum depastio, non nisi interdicto occupatorum reatum adfert, et modo interdictum,*

II.

depasci faciens, in leges commissi criminis tenetur, nisi interdicto sint clausa. Qvod si pecora sua (in propriis pascuis) eo agere fecerit, unde in alterius pascua ea devenire intendit, trium marcarum multam luat et damna resarciat; exilii tenetur, si quinque unciarum damnum illatum fuerit. Per terna comitia hæc causa vigeat, et novem ejus, in quom agitur, domicili accolæ in comitiis evocentur, in causis multatiis quinque, citatione domi manifestata.

At depastio non ejus consilio fit, sed alter tamen damno sese affici putat, tum hic, illo exaudiente, vel in ipsius domicilio, vel in comitiis vernalibus, qvoad ejusdem toparchiæ incolas territorium suum interdicto claudat. Alter interdicti rationem non habens, pascuorum depastionis multam expendat.

Interdictum fundi eodem modo ac citatio manifestetur, nisi in comitiis vel generalibus, vel vernalibus adfuerit interdicens, tum enim vel ad rupem jurisdictionis, vel ejusdem toparchiæ incolarum respectu,

citationis instar, tractatum fuerit, quo observato per annum vertentem valeat. Eiusdem toparchia incolas in comitiis vernalibus pasena interdicto oculclere fas est, sed reatum tum (non) incurrunt, si interdictum proclamatum iis non innotescit. Interdicto fundum claudens cui oculcluserit desinat, quo die profesto faciat, ut de citatione manifestata præscriptum est. Si quis die legaliter festo citationem manifestaverit, vel fundum interdicto clauserit, multetur, ejusque, sive citatio, sive interdictum, quicquid tandem fuerit, reprobat.

en sva fremi verþr heitin, er sa veit lyritinn, er varit er. Rett er at hafa eina vattnefno, þott maþr veri fleirum lyriti, ef þat er a þingi, eþa heyra þeir allir a. Sva skal maþr veria land lyriti, er rumheilagt se oc sva stefna. Ef maþr stefnir löghelgan dag, eþa langafösto, eþa verr hann þa land lyriti, oc verþr sa utlagr III mörkom oc onyt stefna hans eþa lyriti, sva hvart sem var.

Ef maþr heyrir eigi sialfr a lyritar vörn, þa a at balda XII manöþr fyrir haga. Nu er land mannz varit lyriti fyrir þær sakar, er hann com eigi til merkia, sem mælt var, þa skal hann stefna hinom til brigþar oc til utgöngo, oc telia ser land þat, oc stefna lögstefno. Hann skal qveþia til mals þess a þingi landbua V, nema vattar scyri.

VII. CAPITULI.

Of raunar-stefnur.

¹⁾ [Nu scilr menn a of landz merki, eþa scoga, eþa reka, oc verr hvargi lyriti,

in clivo comitali interdictum declarare fas est, quamvis non adsit, cui interdicitur. Depastio tamen ibi solummodo reatum adfert, ubi de interdicto certior factus est, cui interdicitur. Interdicto quamvis in plures facto, unicos testes adhibere fas est, dummodo in comitiis et omnibus (soripetis) exaudientibus fiat. Die profesto et interdictum fundi et citatio manifestetur. Si quis die legaliter festo, vel jejunii longi (7: quadragesimalis) tempore citationem manifestaverit, vel fundum interdicto occupaverit, trium marcarum mulctam luat, ejusque vel citatio vel interdictum, quicquid fuerit, reprobat.

Si ipse, (cui interdicitur), interdictum prolatum non exaudierit, hoc per duodecem menses quoad pascua valeat. Cum alicujus territorium idcirco interdicto occupatur, quod ad fines regundos, sicut constitutum fuit, non venit, hic interdicentem ad rescissionem interdicti et remissionem fundi in jus vocet, fundum suum esse contendens et legali citandi formula utens. Quinque hac de causa in comitiis evocet fundi accolae, nisi testes adhibeantur.

TITULUS VII.

De citationibus ad fines regundos. At de finibus vel fundi vel sylvarum vel litoris oritur dissidium, sed contententium

¹⁾ *Hunc titulum B cum suis omittit.*

þa skal sa þeirra, er heldr vill, stefna hinom til scila oc til raunar of land þat, er hvarrtveggi kennir ser oc hefir lyrit fyrir, qveþia til landbua V a þingi, nema önnor gögn scili. Ef maþr heyrir sialfr a lyritar vörn, oc a sa lyritr at standa tvenna XII manöþr fyr haga, en III vetr fyr tavör oc engiar, nema þat land se fyrr selt, þa er lauss lyritrinn þegar er liþr ena fyrsto XII manöþr].

VIII. CAPITULI.

Of oværu teigu.

¹⁾ [Ef maþr a beiti teigo i annars landi, þa er V aura se verþir, eþa minna fiar, hvarier einn eþa fleiri, ef eigi kömr meira fe til, enn einir V aurar, oc heitir sa oværa teigr. Ef landeigandi vill kaupa teig þann, þa er hann scyldr at selia hanom, er a, sva sem landbuar V virþa viþ boc. Ef sa vill þat eigi, þa skal hann qveþia til landeigendr V at virþa teiginn, oc eignaz hann þa teiginn þott hann vili eigi, en sa verþr utlagr III mörkom er syniar sölunnar, en þo skal verþ gialda a enom næstom gialldögom, a eno sama landi. Nu vill landeigandi a eigi caupa teiginn, en hinn vill selia, er

neuter interdictum adhibet, tum, quicumque magis optaverit, alterum in jus vocet, ad dominium fundi, quem suum esse uterque contendit, et justo titulo tenet, comprobandum et investigandum. Quinque fundi in comitiis evocati accolæ adhibeantur, nisi adsint aliæ auctoritates decisivæ. Cum adversarius ipse interdictum exaudit, hoc, quoad pascua, per bis duodecem mensēs valeat, quoad prata vero, tam stercoreta, quam exteriora, per tres hyemes, nisi fundus prius vendatur, tum enim primis duodecem mensibus peractis interdictum remittitur.

TITULUS VIII.

De tractibus inquietis.

Cum pascuorum tractus in alieno territorio quis habet, quorum singuli vel omnes simul quinque unciarum vel minoris pretii sunt, hic, modo quinque unciarum pretium non excedat, tractus inquietus dicitur. Fundi dominus, si hunc tractum emere voluerit, ejus dominus illi hunc, juxta quinque fundi accolarum ad librum (sanctum) factam taxationem, vendere tenetur. Hoc si recusaverit, quinque fundi accolæ alter ad tractum æstimandum evocet; quo facto, domino etiam invito tractum illum sequatur. Vendere recusans trium marcarum multam sibi contrahit, sed pretium tractus tamen in proxumis termi-

¹⁾ Hunc titulum B cum suis omittit.

a, þa verþr landeigandi utlagr III mörk-
om, en hinn scal qveþia bua til at virþa
teiginn, oc sva fara at öllu, sem aþr var
mælt til haþda landeigandanom; en at
hvarritveggio tiltekio þessi, þa scal land-
eigandi gialda teigs verþ enn V dag viko,
er VII vikor ero af sumri, a eno sama
landi fyrir kalldurum, ef teigrinn var
virþr fyr varþing, sva at landeigandi veit
þa, eþa ella scal annat sumar enu sama
dag oc i sama staþ. Hvarr þeirra sem
teig lætr virþa scal beiþa hinn aþr meþ
vatta caupsins, hvarr sem utlegs þeirra,
oc er þat stefno söc; scal qveþia til
heimilisbua V a þingi þess er sottr er].

IX. CAPITULI.

Of fiarrextr oc misgöngor fiar.

Ef maþr recr fe sitt i annars mannz land,
eþa lætr rcka, sva at hann vildi annars
engi heita, oc verþr af því V aura scaþi
eþa meiri, oc varþar þat fiörbauggarþ.
¹⁾[En ef kugildis scaþi verþr, eþa meiri,
þa varþar scoggangr, þott hinn haf eigi
lyriti varit landit]. Ef minni er scaþinn

*nis solvatur in eodem fundo. At dominus
fundi tractum emere recusat, hujus vero
dominus eum vendere optat, tum fundi do-
minus trium marcarum mulcta tenetur, alter
vero accolat ad tractum æstimandum evocet,
ita in totum res suas moderans, ac
antea, quoad fundi dominum, præscribatur.
Sed res quomodocumque agatur, dominus
fundi pretium tractus solvat quinto die
hebdomadis septem ætatis hebdomadibus
peractis, in eodem fundo, ad fores viro-
rum, modo ante comitia vernalia tractus
æstimatus sit, ita ut fundi domino hoc in-
notescat, sin minus, proxima æstate, eo-
dem et loco et die (procedat æstimatio).
Eorum qui tractum æstimare facit, emtio-
nis-venditionis testibus admotis, alterum
antea postulet, quivis eorum pœnam incur-
rit pecuniariam. Citatio causæ adhibeatur.
Quinque ejus, in quem agitur, domicilii ac-
colæ in comitiis evocentur.*

TITULUS IX.

De pecoribus actis et erroneis.

*Si quis pecora sua in alienum territorium,
vel egerit, vel agere fecerit, eo consilio, ut
aliena prata depascentur, unde etiam quin-
que unciarum vel majus damnum evenit,
exilium luat. Quod si vaccæ valoris dan-
num, vel etiam majus evenerit, proscriptio-
nem hoc adfert, quamvis fundi dominus*

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

enn sva, þá var þar utlegð, oc böta auvisla, sem buar V vir þa ¹⁾[viþ boc, þess manns er scaþiun er görr].

2) Nu er lyriti varit landit, en hann vill þo beita lata, oc göriz af enn minni scaþi, oc var þar þat III marka secþ oc auvisla bötr. Þat ero allt stefno sacar, scal qveþia til heimilis bua IX a þingi þess, er sottr er, of scoggang-sakar oc fiörbaugs-sakar, en V til III marka saka.

Nu ver þa misgöngor fiar, sva at scaþi göriz af þvi enn minni, ver þr sa utlagr III mörkom oc auvisla bötr, er feit a, ef hinn hefir lyriti varit land sitt. En ef eigi er lyriti varit landit, þa var þa eigi misgöngr fiarins, nema fe gangi i acr, eþa engi, eþa tavþur, eþa i andvirki, oc var þar þat utlegð oc auvisla bötr, þoat V aura scaþi se, eþa minni, eþa meiri, ef eigi nemr kugildi. Ef kugildis er vert, þa var þar fiörbaugsgarþ, oc scal stefna

hunc interdicto non clausisset. Si levius acciderit damnum, pœnam pecuniariam luat reus, et daninum resarciat, prout accolæ qvinqve ejus, qvi damno officiebatur, hoc ad librum (sanctum) æstimant.

At fundum, qvamvis interdicto clausum, alter depasci intendit, unde minoris momenti damnum evenit, tum trium marcarum mulctam et damni resarcitionem expendat. Omnibus hiscæ causis adhibeatur citatio; et in causis proscritionis et exilii novem ejus, in quem agitur, domicilii accolæ evocentur; in trium marcarum causis qvinqve (adhibeantur).

At pecora (in pascua aliena) palantur, unde levius evenit damnum, tum dominus pecoris, si alter fundum suum interdico clauserat, et tres marcas expendat et damnum resarciat. Qvod si fundus interdico non occupatus sit, pecoris vagatio trans terminos nulla pœna coerceatur, nisi pecus vel agrum, vel pratium (exterius) stercoratumve, vel fœnum cœsum conculcaverit, qvod pœnam pecuniariam, cum resarcitione damni illati adfert, si nempe qvinqve unciarum vel levius vel gravius, modo

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *Ihuc sequentia e Codice B pertinere videntur: Ef maþr viþr a landi amars olofat, eþr secþr þar jörf olofat eþr slær, þat var þar III marka utlegð, en ef hann hefir a brott eþr neytir, þa a hinn at raþa orþi um. Ef maþr lætr reka se sitt i amars manns land, eþr sva, at hann vill at þangat gangi, þa var þar fiörbaugsgarþ: Qvi*

nulla venia in fundo alieno quid operatur, vel nulla venia aut fundum lœdit aut fœnum cœdit, trium marcarum pœnam luat, qvod si proventus terræ alienæ vel abstulerit vel perceperit fundi dominus, ex proprio arbitrio causam decidat. Si quis pecora sua vel in alienum fundum agi fecerit, vel, ut acta eo veniant intenderit, exilio puniatur.

heiman, oc qveþia til heimilis-bua IX a þingi, þess er sottr er.

X. CAPITULI.

Of aftarrexta fiar.

Ef sa maþr ¹⁾[er fyr beit verþr] recr sva apr fe hans sialfr, at kömr i acr, eþa engiar, eþa hann vildi at i acr gengi, feit, eþa i engi, eþa i andvirki, þa verþr hann utlagr of þat ²⁾[III mörkom], oc böta auvisla. Ef V aura scaþi verþr ³⁾at, eþa meiri, þa varþar fiörbauggarþ, oc a sa þa söc ⁴⁾er auvisli er görr. ⁵⁾[Ef kugildis scaþi verþr at, þa varþar scoggang]. Ef annarr maþr ⁶⁾görr þat visvitandi, at raþi þess, er feit a, oc verþa þeir baþir utlagir, oc jafnt varþar þeim baþom hvart sem scaþi verþr at meiri eþa minni.

Ef maþr recr bufe annars mannz, eþa letr reka, sva at mals missir, eþa hann vildi lata mals missa, oc varþar þat fiörbauggarþ. En þa missir bufe mals,

non vaccæ valoris, damnum adsit. Qvod si vaccæ valoris damnum illatum sit, (dominus pecoris) exilii teneatur. Domi citatio manifestetur, novem ejus, in qvem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis.

TITULUS X.

De pecoribus retroactis.

Si depastione damno affectus propria ita reegerit pecora, ut in agrum parauvne (alienum) deveniant, vel si intenderit, ut pecora in agrum, pratum vel sænum cæsum eant, trium marcarum multam luat et damnum resarciat. Si quinque unciarum vel gravius damnum hoc attulerit, exilio puniendum, quæ causa ei agenda defertur, qui damno afficiebatur. Si vaccæ valoris damnum evenerit, proscriptionis reatus adest. Si tertius, sed pecoris domini consilio, ita scienter fecerit, pænæ pecuniariæ uterque teneatur; damnum sive levius, sive gravius illatum sit, eadem pænna uterque afficiendus.

Si quis aliena pecora lactantia vel ipse ita egerit, vel agere fecerit, ut solito mulgendi tempore non inveniantur, vel si hoc intenderit, exilium luat. Tunc pecora lac-

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis omittit: III mörkom.*

³⁾ *B cum suis addit: at fiarrexti þeim: hac pecoris actione.*

⁴⁾ *B cum suis legit: er acr eþr engi atti, eþr andvirki, ef þar var tilrekit: cuius ager pratumve fuit, vel sænum cæsum, cui pecora adigebantur.*

⁵⁾ *B cum suis omittit, quæ uncis tenentur.*

⁶⁾ *B cum suis legit: recr feit i acr, eþr engi, eþr i andvirki mannz visvitandi, at raþi sino oc þess er feit a, oc verþa þeir &c.: Si alter, vel ex proprio, vel ex pecoris domini consilio, in alienum agrum, pratum, vel sæna cæsa id data opera, eadem pænna &c.*

er þat kómr of aptan heim, er of morgin scyldi, eþa þat a morgin, er of aptan scyldi.

Ef maþr setr inn bufe annars, eþa recr sva hart, eþa særir sva, at nyt bregþi víþ, oc varþar fiörbaugsgarþ, oc a sa sacar þær, er bufiar nyt a.

¹) Ef maþr verþr sottr of þat, at hann hafí rekit bufe annars, sva at mals missi, þa a hann at heiþa ser biargqvíþar of þat, hvart hinn muudi sinna bufe sitt, ef hann vildi, sva at eigi misti mals, ²) þa verse hann sökinni. ³) [Fiörbaugs söcom öllom þeim, er nu ero talþar, scal heiman stefna allt til ens þriþia þings, oc qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er].

XI. CAPITULI.

Of svin oc aningar.

⁴) Ef maþr beitir svinom sinom i land annars mannz, oc varþar slict sem hann

tantia solito mulgendi tempore deesse censendum est, cum die vesperascente domum veniunt, quæ mane diei adessent, vel mane diei, quæ vesperascente die (domum agantur).

Si quis aliena pecora lactantia vel incluserit, vel tam accelerate adegerit, vel aliquo modo ita læserit, ut lactis ejus quantitas imminuatur, exilium luat; causam agere ei competit, ad quem lac pecoris pertinet.

Cum quis eo nomine in jus vocatur, quod aliena pecora lactantia ita egisset, ut statis mulgendi temporibus non inveniantur, effatum excusatorium quærat, quo dispiciatur, anne pecora sua lactantia alter, ne statis mulgendi temporibus desint, invenire potuisset, si voluerit; quo probato a reatu liberatur. In omnibus hic memoratis exilii causis citatio domi manifestetur ad tertia usque comitia, novem ejus, in quem agitur, domicili accolis in comitiis evocatis.

TITULUS XI.

De subus et stationibus.

Si sues suas in aliena pascua quis egerit, eodem reatu tenetur, acsi alius generis

¹) *B cum suis legit: Ef sa maþr &c.: Si hic (eo nomine) &c.*

²) *B cum suis bene interponit: Ef þat betr qvifþr, at hinn mundi sinna, eþr sinna lata, ef hann vildi, bufe sitt, sva at eigi misti mals, þa verse &c.: Si veridici comprobaverint, alterum pecora sua,*

ne statis mulgendi temporibus desint, vel invenire, vel inventa curare potuisset, a reatu liberatur.

³) *Reliquum tituli B cum suis omittit.*

⁴) *Primam hujus tituli legem B cum suis ita exprimit: Eigi scal svin lufa i afrett; oheiþg eru*

beiti öþro fe, enda ero þau óheilög víþ averkom þess mannz, er land a, eþa þeirra manna, er hann býr til, nema tunsvin se, þat er eigi ma róta.

Ef maþr drepr annars mannz svin, oc banar i sino landi, þa scal hann hræ hylia, svat þar falli eigi a dyr, ne fuglar, oc gðra orþ þeim er svin a, ¹⁾[ef hann veit hverr a]. Ef hann veit eigi hverr svin a, þa scal hann segia buum sinom ²⁾[V] til, eþa a samqvamó enni nesto ella. Nu görir hann eigi orþ þeim er a, eþa sva síþla, at svin spillaz þaþan fra, er hann vissi hverr atti, þa verþr hann utlagr ³⁾[III mörkom] víþ þann mann, er svin atti, oc gialda einom giöldom. En ef þau svin spillaz af þvi, at hann sagþi eigi til sem mælt, svat verþr V aura scaþi, eþa meiri, oc varþar síðrbaugs-garþ, ⁴⁾[oc scal qveþia til heimilisþua IX a þingi þess, er sottr er síðrbaugs-sakar, en V utlegþar].

Ef maþr drepr svin mannz i annars landi enn sino, þa er sem hann drepi i þess landi, sem svin a.

pecora egisset, et pascuorum domini et hujus mandatarii læsionibus jure inferendis expositæ sint, nisi sus fuerit in prato stercorato pascere consvescens, quæ humum (vel gramina) eruere nequit.

Qui in proprio territorio sues alienas ictu afficit et cædit, cadaver ejus teget, ne feris vel avibus laceretur, et suis dominum, si quis sit cognoverit, certiore de eo faciat. Si, cujus sus sit, nesciverit, accolis suis quinque vel in proximo conventu (pagano) hoc indicet. At dominum suis vel omnino non certiore facit, vel tam sero, ut sues cæsæ interim, inde a tempore, quo, ad quem pertineant, ei innotuit, in deterius abeant, tum in dominum suis trium marcarum mulcta tenetur, et in pretio in simplum restituat. Quod si sues illæ ideo, quod non juxta præscripta indicaverat, ita corruptæ fiant, ut quinque unciarum vel majus eveniat damnum, exilium luat. Novem in comitis ejus, in quem agitur, domicilii accolæ evocentur in causis exilii, quinque vero in causis multatiçis.

Cum quis suem alienam in alieno (etiam) fundo occidit, hoc ita habendum est, acsi in ejus territorio occidisset ad quem sus pertinet.

þau i annarra manna landi víþ averka enn þess er a, nema tunsvin se, þat er hringr eþr knappr eþr víþ se i rana: *Sues in pascuis communibus ne habeantur, neque in aliorum, quam domini fundo a læsionibus immunitate gaudent, nisi sues sint, in pratis stercoratis quæ pascere*

consvescunt, quorum nempe rostro, vel circulus, vel globulus, vel catena est applicata.

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis omittit: V.*

³⁾ *B cum suis omittit: III mörkom.*

⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

Nu drepr maþr svin til þess at hann vill ser nyta, þa ræþr sa orþi er svin a; ¹⁾[varþar scoggang eþa görtöki. Þat ero allt III þinga sakar of svinin, nema görtöki; þat fyrniz eigi. Tolftarqviþr kömr til scoggangs sacar þessar.

Eigi verþr maþr utlagr þott fe þat gangi i engiar, er yr afrett gengr.

Eigi scal maþr æia i engi mannz; utlagr verþr hann of þat, ef hann ær. Nu veit hann engimarc eigi, þa scal hann eigi þar æia er stakgarþr er hia, oc eigi þar er eigi er sina i. Þingmenn eigo at æia i engiom utangarþa, þa er þeir fara til þings, en eigi þa er þeir fara af þingi, þeir er til öndverþz þings fara. Eigi scola þeir auvisla göra i aningo siinni, þann er V aura nemi. Ef þeir göra eigi sva, þa varþar slict þar sem annarsstaþar.

Ef menn scaka scello at hrossum þingmanna eþa brupmanna a aiföngom,

At suem alienam, quis occidit eo consilio, ut sibi ipsi in utilitatem convertat, tum suis dominus reatu quanto voluerit eum insimulet. Vel proscriptionis vel furti minimi pœna adhibeatur. Omnes hæcce de subus oriundæ causæ per tria comitia integræ durant, præter furti minimi causam, quæ nunquam præscribitur. Dodecalis veridici huic proscriptionis causæ adhibeantur.

Nequis pœnam incurrit pecuniariam, (ejus) quanvis pecora in pascuis montanis errantia, in aliena prata devenerint.

Ne quis eqvos recreandi stationem in prato alieno sibi eligat; quod si fecerit pœnam luat pecuniariam. At iter faciens terminos prati ignorat, tum mansionis locum tamen non eligat, ubi fœni congesti sepi-mentum adest, nec ubi gramen aridum viridi in terra non subest. Foripetæ, cum ad comitia tendunt, in pratis extra sepi-mentum (prati stercorati), eqvos suos recreandi licentia gaudeant, non vero, cum e comitiis redeunt, qui ad comitorum initium venere. In statione sua quinque uncii respondens damnum ne faciant. Si secus fecerint eundem ac alii ita facientes reatum sibi contrahunt.

Si qui eqvos foripetarum, vel ad festum nuptiale tendentium in eorum stationibus, crepitaculum quatiendo fugaverint,

¹⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit.

sva at þau felaz víþ, þat varþar síð-
haugsgarþ enn utlegþ annarsstaþar].

XII. CAPITULI.

Of veþ oc of mala a landi oc a
öþrum gripum.

Ef maþr selr land sitt öþrom manni, oc
vill hann leggja a lögmala, eþa lögveþ,
þa scola þeir handsalaz þann mala, eþa
þat veþ, sem þeir ero asattir. ¹⁾[Þat er
lögmali a landi at hann scal eiga kost at
caupa fyrstr landit meþ slico verþi, sem
annarr býr víþ, þa er land er falt, enda
ma vera sa mali a landino, at þeir marki
sialfir verþ a þvi, hve dyrt vera scal, ef
falt verþr]. Þann mala scal lysa at lög-
bergi, eþa lögveþ ²⁾[ef þat er i landi],
sem þeir andsóloþoz et nesta sumar a al-
þingi eptir caup þeirra.

³⁾[Nu vill maþr leggja lögveþ i land
manz, hvart sem hann atti þat land
aþr, eþa er þat er þa selr hann hanom].
En þat er lögveþ er maþr scal taca II
aura firi I i landi, sva sem buar ⁴⁾[V]
virþa víþ hoc laudit, ⁵⁾[þeir er land-
eigendr se], enn V dag vico, þann er

*exilium luan; in aliis locis hoc factum
pæna pecuniaria expietur.*

TITULUS XII.

*De pignore et jure protimiseos tam
in fundis, quam in aliis rebus.*

*Cum quis fundum suum alteri vendens le-
galiter hunc vel pacto protimiseos vel jure
pignoraticio obstringere vult, junctis mani-
bus illi, et pactum protimiseos et jura pig-
noraticia, prout inter eos convenit, stipu-
lentur. Pactum protimiseos legale est,
(cum constituitur) ut vendens primus jus
habeat fundum, cum venalis fit, eodem
pretio emere, quod tertius offert. Eo pacto
adjecto fundi emtionem-venditionem etiam
circumscribere fas est, ut fundi, cum ven-
nalis fit, pretium ipsi contrahentes defi-
niant. Proxuma post emtionem-venditio-
nem peractam æstate in comitiis generali-
bus ad rupem jurisdictioni hoc pactum, ut
et jura in fundo pignoraticia, prout con-
trahebant, denuntientur.*

*At fundum alienum, vel antea sibi
proprium vel alteri modo vendendum oppig-
norare quis parat—Pignus legale est (cum
constituitur), ut creditor duas uncias pro
unica, in fundo, capiat, prout accole
quinque prædiati ad librum sanctum æsti-
mant fundum, (capiat nempe) quinto die*

¹⁾ & ²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

⁴⁾ *B cum suis omittit: V.*

⁵⁾ *B cum suis omittit: þeir er landeigendr se.*

VII vicor ero af sumri, ¹⁾ et sama var er hann misti gíaldagans, þá eignaz hann í landino hölfo meira fe en hann ætti at hanom. Buar scolo qvaddir vera III nottom fyrr, eþa meira meli. Slict er þat oc lögveþ, þott þeir hafi marcat verþ a landino.

Sva scal þar oc er gripir aþrir ero veþmæltir, at maþr scal taca II aura fyr I, nema maþr veþmæli ser verra grip, en þvi gegni, oc er gripr þegar forveþi, er fe gélz eigi, þann dag er til var mælt. ²⁾ [Sva er oc of land þat er eigi er hölfo betra, oc er þo retrr veþmali at sva veri. Þat er fe at lögom veþmælt, ef sva er at farit, at syndr se rattom veþmali, enda er þo rett, ef þeim er sva kunnigt þat fe er veþmælt er, sem þeir hafi seþ þat. En lysa sal veþmala fyrir heimilis buum V þess er fe sitt let veþmæla, enda scal lysa at lögbergi et nesta sumar eptir, ef veþmali stendr of varþing.

Nu er land eþa gripr forveþi et nesta var eptir, oc stendr ecki of alþingi, þá scal lysa a enom næsta manapi er fe var veþmælt, hvart sem þat var land eþa

hebdomadis, cum septem æstatis septimanæ peractæ sunt, eodem vernali tempore, quo debitor solvenda in terminis constitutis non expendebat — tum in fundo duplo majora ad eum deveniant bona, quam ab altero poscenda habuit. Tribus vel pluribus ante noctibus accollæ evocentur. Pro pignore legitimo habeatur, ipsi quamvis contrahentes pretium fundi desinierint.

Ubi aliæ res oppignorantur eadem servetur regula, ut nempe duæ uncie unicum solvent, nisi quis rem minoris, quam tanti pretii sibi oppignoraverit, quo casu res oppignorata, statim ac debitum die constituta non persolvitur, creditori comissa cedit. De fundo (oppignorato), si (debitum) non bis exæqvatur, idem obtineat. Oppignoratio nihilominus pro legali habeatur. Legibus convenienter bona oppignorantur, cum pignus testibus exhibetur. Sufficit si bona oppignorata testibus tam nota sint acsi vidissent. Contractus pignoraticius quinque debitoris pignoraticii domicilii accolis coram denuntietur, sed æstate subsequenti ad jurisdictioni rupem, si pignus per comitia vernalia durat, etiam denuntiandum est.

At fundus vel res vere proxume subsequenti commissa sunt, nec pignus per comitia generalia durat, tum proximo mense post oppignoracionem vel fundi vel rei,

¹⁾ B cum suis legit: et sama sumar, eadem æstate.

²⁾ Uncie inclusa B cum suis omittit.

annat fe firi buum V, oc scolo þar land-
buar er veþmælt er land.

Ef maþr hefir ser land veþmælt, eþa
annat fe, enda verþi attr at þann mann
er fe sitt let veþmæla, sculdadomr, eþa
feransdomr, enda scal hann þa ei hafa
meira, en sculd sina, þott hann hafi
meira mælt ser, ef annarra mauna aurar
ero scerþir, oc scal eigi meirr scerþa
fyrir hanom enn sva. Nu ero annarra
mauna aurar sva litlo scerþir at eigi þarf
þat allt til þeirra sculda er hann hafþi
veþmælt ser of sculd sina, oc a hann þat
allt].

Ef menn mæla sva meþ ser at eigi
scyli seylt vera ¹⁾[at handsalaz eþa] at
lysa malann, eþa veþ, oc a þat eigi at
halda, enda er þa a landino hvartki veþ
ne mali. ²⁾[En þeir verþa utlagir haþir
viþ þann er sott vill hafa, scal stefna
heiman, oc qveþia til heimilis bua V a
þingi þess er sotr er].

Þar er lögmali er lyster, eþa lögveþ
fyrir buum fyrstr, en síþan at lögbergi,
oc þarf þann mala eigi optarr at lysa
meþan þeir vattar lifa, oc hann man
vatta, oc þeir lifa haþir er þann mala
attoz viþ.

*quinque fundi cum oppignoratur accolis cor-
ram denuntiatio fiat.*

*Cum quis fundum aliasve res pignore
sibi obstringit, in debitorem vero pignorati-
cium, vel debitorum exigendorum, vel bo-
norum occupandorum judicia (interim) ha-
bentur, creditor ille pignoraticius, si alio-
rum postulatis aliquid detractum sit, ultra
debitum suum non referat, quamvis majoris
pretii pignus sibi constitueret; ultra hoc
pignori ejus non detrahatur. At aliorum
(creditorum) postulatis tam modicum quid
decedit, ut ad hoc supplendum haud opus
sit totum id adhibere, quod pignoris pre-
tium creditoris pignoraticii debitum excedit,
tum reliquum hunc sequatur.*

*Si contrahentes inter se constituerint
non necesse esse, ut manus jungant, vel
pacta adjecta pignusve denuntient, hoc
nullius habeatur, fundusque nec pacto pro-
timiseos nec pignore teneatur, uterque vero
(contrahentium) pœnam in eum luat pecu-
nariam, qui agere vult. Doni manifeste-
tur citatio, novem ejus in quem agitur dor-
micilii accolis in comitiis evocatis.*

*Pactum protimiseos et pignus legalia,
primum accolis coram et ad rupem jurisdic-
cundi deinde denuntiata, sæpius denun-
tiare haud opus est, testes quamdiu in vi-
vis sunt, et creditor eos memoria tenet,
dumque contrahentium neuter decedit.*

¹⁾ & ²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

Ef vattar deya, eþa villaz þeim lysingar-vattar er malann a, eþa deyr sa er malinn var víþ, þa scal lysa et III hvert sumar at lögbergi mala þann; ef eigi er sva lystr maliun, þa er malinn af ¹⁾[eþa veþ]; ef sa deyr er malann atti, þa scolo erfingiar ens dauþa scripta þeim mala með ser. Ef þeir ero fleiri en I, oc scal lysa et III hvert sumar at lögbergi sa er malann a, eþa veþ, ef þat er. ²⁾Rett er oc at selia landz mala, eþa veþ, oc sva gefa, oc sva annarra gripa, ³⁾[oc er þo þviat eins rett, ef sa er samsforþungs víþ landit, er víþ malanom teer, enda scal hann segia með vatta þeim er landit a, et fyrsta var, at hanom scal bioþa þann mala].

Hvarvetna þess er maþr a lögkala, eþa lögveþ, i eighni annars mannz, hvart sem fe þat er land, eþa annat fe, annarr er sa er lögmalann görþi a, eþa lögveþ fyrstr, þa scal sa lata lysa et III hvert sumar, er þann mala a, oc lysa at lögbergi a eno nesta alþingi, oc segia þeim

Testes factæ denuntiationis cum vel emoriuntur, vel jus protimiseos habentis memoria decadunt, vel si ille decesserit, qvi hocce pacto tenetur, pactum tertia quavis ætate ad rupem jurisdictioni denuntiandum est. Pactum protimiseos vel pignus tali modo non denuntiatum reprobatur. Si ille decesserit, qvi jus protimiseos habuit, hæredes demortui in hoc jus succedant. Hi si plures fuerint, ille cui jura protimiseos deferuntur, pactum, vel pignus si fuerit, tertia quavis ætate ad jurisdictioni rupem denuntiet. Hocce pactum pignusve in fundo, vel aliis rebus constituta vendere, vel donare fas est, ea tamen lege, ut protimiseos jura acqviens, in eodem in quo fundus positus est, quadrante habitet. Acqviens vero primo postea vere fundi domino, testibus admotis indicet, euni fundum venalem factum sibi emendum offerre debere.

Ubi legalis pacti protimiseos, vel pignoris jura in bonis alienis, sive fundo, sive aliis rebus, alius acqvirat, quam qvi pactum protimiseos, vel pignus legale primus sibi constituebat, ille protimiseos jura tenens, tertia quavis ætate ad rupem jurisdictioni, in proxumis comitiis generalibus pactum proclamare faciat, et in dominum fundi (vel rei) pacto protimiseos vel pignore

¹⁾ B cum suis omittit: eþa veþ.

²⁾ B cum suis addit: rett er at selia öþram manni i hönd at lysa veþ eþr mala, oppignoracionem

vel pactum protimiseos alteri denuntianda committere fas est.

³⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

manni með vatta er land þat a, ¹⁾er malinn er a, eða veþ; þu scalt mer biöpa laud þat, scal hann qveþa, eða annat eígen, ef þar var veþ a, eða mali, oc a ec nu þann mala, eða veþ, ef þat er.

Ef sa maþr ferr af landi a braut, eða or flörþungi, þeim er hann a mala land i, þa scal hann fara til fundar víþ þann mannu er þat a, oc segia hanom með vatta, hveriom hann scal biöpa landit, oc scal sa maþr samflörþungs vera víþ mala landit, er hann scal biöpa landit.

Ef sa maþr deyr er þat land atti er mali var i, oc þarf ei at biöpa þat land er erfingjar ens dauða leysaz af, eða sva oc cona su er hann hafði atta, ²⁾[en biöpa hanom aþr öþrom mönnom se selt].

Ef barnomagar eigo mala a landi, þa scal fiar varþveizlo-manni þeirra biöpa þat land innanflörþungs, oc fara sva at boþi, sem aþr var talit. Ef hann kyss undir sic landit, ³⁾er fiarvarþveizlo maþr er barnanna, þa a hinn at selia landit, oc leggja a sli can mala, sem aþr var. Fiarvarþveizlo-maþr barnanna scal lysa landz mala eða veþ, ef þau eigo, oc er þviat eins seylt at biöpa hanom landit er

obstricti testibus adhibitis sic verba faciat: tu mihi, inquit, fundum — vel alias res si in iis jus protimiseos vel pignus constituebatur — primo emendum offeras. Mihi illa protimiseos jura sunt — vel pignoris, si ita res se habuerit.

Si jure protimiseos gaudens, vel peregre abierit, vel quadrantem fundi siti reliquerit, fundi dominum antea conveniat, eique testibus adhibitis, declaret cui fundum emendum primum offerat; hic, cui fundum offerat, in eodem, ubi fundus situs est, quadrante habitet.

Cum fundi per pactum protimiseos obstricti dominus decedit, fundum hæredibus demortui vel viduæ ejus derelictæ, quamvis delatum, jure protimiseos gaudenti offerre non necesse est, sed ei offerendus, prius quam tertio venditur.

Minorennibus si jura protimiseos in fundo fuerint, curatorum eorum, (modo) ejusdem quadrantis incolæ, fundus offeratur, oblatione eodem modo instituta, ac antea memoratum. Si fundum sibi habere optaverit (ei cedat, modo minorennis emere noluerit. Quod si fundum emere noluerit) curator minorennis, alter eum tertio vendat, eodem ac antea fuit protimiseos jure reservato. Curator minorennium jura pro-

¹⁾ *B cum suis addit: eþr þonn grip, vel rem illam specialem.*

²⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

³⁾ *B cum suis bene interponit: oc scal hann hafa*

landit, þa er hinn ungi maþr vill eigi &c. Ef sa kyss cigi undir sic landit, ei cedat modo minorennis emere nollet. Qvodsí fundum emere noluerit &c.

malann a, ef lystir er. Eigi skal hinn sva selia landit at eigi se mali ens unga mannz a. En uungi maþr skal lysa mala sinn, eþa veþ, þa er hann er XVI vetra gamall.

Ef sa maþr er farinn af landi abraut er mala á a landi, oc skal sa kiosa at þeim costi undir sec er malinn er þopin, at hann skal reiþa sina aura fyrir landit, ef sa vill eigi hafa landit er hann cemr ut er malann atti, enda skal sa hafa landit, ef hann vill er malann atti, oc skal hann þa gegna víþ hinn, ef landz leiðor væri minni en verþit þaþan fra er hann keypti. Ef hann kyss hvartki umb, eþa eigi at hafa, þa skal selia landit með þeim mala, sem aþr var.

Hvervetna þess er eigi ero landz-malar lystir; eþa veþ, sva sem nu var talit, þa ero ranglystir, enda er þa, sem olost se, oc er af landino þa veþ, eþa mali hvergi er a var.

¹⁾ Þat er en ef maþr vill selia mala a landi, þa skal hann fara til fundar víþ

timiseos vel pignoraticia, si iis fuerint, denuntiet, et ea tantum lege jura protimiseos tenenti fundum offerre, quis tenetur, si denunciata sint. Fundum alter ita haud vendat, ut jus protimiseos minorenni competens fundo non adhæreat. Ipse minorennis sedecem annorum factus jus suum protimiseos vel pignoratis denuntiet.

Eo peregrinanti cui jus protimiseos competebat, (ejus mandatarius) cui fundus offertur, ea conditione sibi habendum eligat, ut propria pro eo expendat bona, si ille, cui jus protimiseos debetur, rediens fundum habere noluerit. Ille cui jus protimiseos ab initio fuit; fundum (rediens), si voluerit, habeat, qui tum etiam alteri reparet, si locaria inde a tempore emtionis pretium fundi non exæqvaverint. Si (mandatarius peregrinantis), vel nihil elegerit, vel (se fundum) non habere velle declaraverit, alter eum vendat jure protimiseos, ut antea fuit obstrictum.

Ubicunqve pactum fundi protimiseos, vel pignus modo jam definito non denuntiantur, legali modo non denunciata sunt, et pro omnino non denunciatis habeantur, fundusqve, sive jure protimiseos, sive pignore, quicquid fuerit, liberatur.

In leges porro relatum est, ut jura protimiseos in fundo vendere volens, in

¹⁾ *B cum suis legit; Ef maþr vill malaland selia, Si quis fundum protimiseos jure detentum vendere voluerit.*

Þann mann er mala á a landi þvi, enn fyrra lut einmanapar, oc segia hanom at land er falt. ¹⁾[Rett er oc at hann comi siþarr þott hann comi] vico fyrir sumar et siþarsta, ²⁾oc nemna II vatta eþa fleiri i þat vetti, seal hann qveþa, at ec stefni þer heim, oc hiþ ec þic heima vera sumars dag enn fyrsta, oc mun ec þa coma at bioþa þer landzmala, oc hafa til viþbioþanda þann er caupa vill. ³⁾Nu er hann eigi heima, [oc var hanom heimstefot sumarsdaginn fyrsta], at nauþsynialauso, enda hafi hann engi þann mann fengit til kōrs fyrir sec er handsōl se viþeigandi, ⁴⁾[þa verþr hann utlagþr of þat III mōrkom viþ þann er landit bauþ, enda er þa landit mālalaust. Þat er stefno sōc; scal qveþia til heimilisbua V a þingi, þess er sottr er].

Sa maþr er bioþa vill malann, þa scal hann koma sumarsdaginn fyrsta, meþ viþrbioþanda i miþian dag eþa fyrr. Hann scal nefna ser vatta, oc bioþa þeim manni er a mala a landino lōgþoþi, at caupa sva sem hinn byþr viþ, þa scal viþrbioþandinn segia hverio verþi hann

prima parte mensis ultimi (in hyeme) eum conveniat, cui jus protimiseos in fundo competit, eiqve indicet se fundum venalem habere. Ut serius veniat fas est, ita tamen, ut unica ante ætatem hebdomade, si non prius, adsit. Duos pluresve testes denominet, in id, inqviat, testificandum, quod te domum cito, primo æstatis die te domi esse rogo; tum apparebo, et jus protimiseos in fundo tibi exercendum obferens, tertium pretio oblato fundum emere volentem adhibebo. At domum, quamvis citatus nulla necessitate impeditus, domi die primo æstatis non adest, nec quendam, cum quo stipulationem contrahere fas sit, ad eligendum sui loco constituebat, tum trium marcarum multam luat, in eum cui jus protimiseos competeat, fundusqve liberatur. Citatio causæ adhibeatur, quinque ejus in quem agitur domicili accolis in comitiis evocatis.

Jus protimiseos offerre volens, primo æstatis die medio vel prius licitatore adferens veniat. Testibus denominatis legali modo ei, cui jus protimiseos competit, fundum emendum offerat pretio, quod alter offert. Licitator tum declaret quonam pretio fundum emere ei in animis sit. Jure

¹⁾ *Qve unci tenentur B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: oc nefna ser vatta i þat vetti, et in id testimonium testes sibi denominet.*

³⁾ *B cum suis addit; oc scal hann qveþa a hvat*

hinn byþr viþ er caupa vill, defniatqve quanti ille emere vult.

⁴⁾ *Omissis iis, qvæ unci tenentur B cum suis tantum legit: þa er landit malalaust, tum fundus a jure protimiseos liberatur.*

vill caupa, ¹⁾ þa skal malamaþrinn, ef hann vill þat, kiosa undir sec caup þeirra. Nu kyss hann undan ser, oc er þa af mali hins, nema þviat eins at hinn caupi odyrra þeim mun, en þeir buþo hanom, at hann gerþi hinom hagsmuni V aura, eþa meira fiar i caupino.

XIII. CAPITULI.

Of hrec.

Nu kyss hann landit undir sec, en þeir verþa at brekino sannir ²⁾ [siþan], oc varþar þeim ³⁾ [baþom] fiörbaugsgarþ. Þat er stefnosöc, scal qveþia til heimilis-bua IX a þingi þeirra er sottir ero, enda scal hann sott hafa a eno III alþingi, þaþan fra er söc göriz. Ef hrec sannaz, þa scolo buar V virþa landit viþ hoc, þeir er nestir bua landeigendr, en sa er malann atti scal gialda siþan slice aura, sem þeir virþa landit. Ef goldit er landz verþit, þa a kaupandi heimting til sva mikils fiar at selianda, sem buar virþa odyrra ⁴⁾ [landit] en hann keypti.

protimiseos gaudens deinde, si optaverit, pactum eorum sibi habendum eligat. At fundi emtioni renuntiat, tum jus ejus protimiseos evanescit, nisi tertius ille tanto minoris fundum emerit, quam illi obferebant, ut vendens quinque uncias, vel ultra erga tertium illum pretio remittat.

TITULUS XIII.

De licitatione dolosa.

At (ille qui jure gaudet protimiseos) fundum sibi habere eligit, illi vero (dominus nempe fundi et licitator) dolosa licitationis postea convincuntur, tum horum uterque exilii teneatur. Citatio causæ adlibenda, novem eorum in quos agitur domicilii accolis in comitiis evocatis. In tertius post causam ortam comitiis generalibus eam peragat agens. Dolosa licitatione comprobata quinque accolæ fundi proximi et prædiati ad librum (sanctum) æstiment fundum, jure vero protimiseos gaudens tantis ac illi æstiment pecuniis fundi pretium persolvat. Si (dolosa licitatione comperta) fundi pretium jamjam persolutum sit, emtor tantas a venditori pecunias exigendi jus habeat, quanti accolæ fundum minoris, quam eum emit, æstiment.

¹⁾ *B cum suis legit:* Nu skal malamaþrinn kiosa, ef hann vill undir sic, oc er þa caup þeirra; *Tum jure protimiseos gaudens, fundum, si voluerit, sibi habendum eligat, quo facto pactum inter eos perficitur.*

²⁾ *B cum suis omittit:* siþan.

³⁾ *B cum suis omittit:* baþom.

⁴⁾ *B cum suis omittit:* landit.

Nu ef hann kyss undan ser, enda se brechofi boþit, þa var þar þeim en slict, sem aþr var tint, oc sva scal at allri socn fara, sem aþan talþa ec. ¹⁾ [Þat er oc ef hanom er landit boþit at caupa, oc etlar hann at hinn biofi meira viþ en hann vili caupa, þa scal hann nefna ser vatta at því at hann kyss landit undan ser, fyr því at hanom þickir brechofi boþit vera landit, oc heldr hanom þat uppi, ef hann er retthafi at orþinn. Nu kaupa þeir saman sa er verþ bauþ viþ landino, oc landeigandinn, þa scal sa maþr er malaun atti a landino stefna til rofs caupino, oc scal hann þa þeim stefna til brigþar of landit, er laud hefir keypt, oc telia hann sekian III mörkom, oc qveþa a til hvers þings hann stefnir, oc stefna lögstefno, scal hann qveþia til a

At (jure protimiseos gaudens) fundum sese habere nolle declarat, sed dolosa licitatio tamen comperitur, tum (fundi dominus et licitator ille dolosus) eodem ac antea memoratur reatu tenentur, et actio omnino, ut nuper desinivi, instituitur. Cum fundus porro jure protimiseos gaudenti emendus offertur, ille vero licitatore majus, quam revera expendere vellet, pretium ostendere opinatur, testes ille denominet ad attestandum, se eam ob causam emtioni oblatae renunciare, quod fundi pretium dolose licitatum esse suspicatur; ita facere ei fas est, si legaliter jus protimiseos acquirerat. At licitator et dominus fundi de fundo emendo contractum ineunt, tum jure protimiseos gaudens ad emtionem-venditionem fundi rescindendam agat, emtoremque ad fundum remittendum in jus vocet, trium

¹⁾ *Omissis iis, quæ unicis tenentur B cum suis legit:* Sa er malaun atti scal stefna til rofs caupino þeirra, oc scal upforna, cf brecc besc, oc scal hann brigt hafa a eno naesta alþingi, þaþan fra er hanou var laud boþit. Nu hefir landeigandinn cigi bioþanda til sumardag en fyrsta oc hefir hann þo er III vicor ero af sumri, cþr fyrr a því meli, þa scal hann heim hafa stefnt hanom vico fyrr boþit, cþr meira meli, oc segia hanom hvat viþ er boþit. En caupandinn scal taca viþ landi, oc scal gjalda verþ anast sumar með leigom, cun Vta dag þann er VII vicor ero af sumri, nema þeir cigi fyrr gjalda saman. Nu hefir hann siþarr bioþanda til enn sva, oc hefir hann þo til a varþingi, þa scal hann þo cu sömo atferli hafa um boþ siit, sem aþr var tint. Eigi scal hann siþarr segia enn vico fyrr þing; *Jure protimiseos gaudens ad contractum eorum rescindendum agat, qui et rescindatur, dolosa*

licitatione comprobata, et fundum ille retrahat intra proxima comitia generalia post factam oblationem. At dominus fundi licitatore ad diem æstatis initialem in præsto non habet, sed ante tertiam æstatis hebdomadem peractam, vel in tempore intermedio acquisit, tum retrahentem domum citet unica ante oblationem faciendam hebdomade, et quantum aliter offert pretium declaret. Fundum emens huic recipiat, et pretium solvat unacum locariis æstate subsequenti, quinto (hebdomadis) die, cum septem æstatis hebdomades peractæ sunt, nisi prius communem solvendi facultatem habuerint. Quod si serius licitatore acquisiverit; sed in comitiis vernalibus eum in præsto habet, eodem tamen modo, ac antea memoratur, res suas moderet. Non serius, quam ut unica ad comitia (generalia) hebdomas persit (oblationem) declaret.

Þingi landbua V, oc scal caup rofna, ef brecc bersc, enda scal (hann) brigt hafa landit a eno nesta alþingi, þá þan fra er hanom var boþit landit at caupa, en sí þan scal qveþia til landeigendr V, at virþa landit, þa er nestir bua, oc caupa landit þvi verþi, sem þeir leggja a, oc verþr þa hans land, en hinn a verþ. Þess a hann cost at stefna seliandanom, of þat er hann seldi mala land hans odyrra en hann byþr hanom, oc telia sekian III mörkom of þat, en öþrom III of þat er hann bauþ eigi hanom sva landit, sem hann seldi öþrom, fara þeirri stefuo sem aþr var tint, oc qveþia til landbua V a þingi. Þann kost a malamaþrinn annan, sem aþr var tint, at stefna þeim þapom til fiörbaugsgarþs, ef þat sannaz at þeir hafi breccþöpi boþit landit, oc scal þær sakar sökia viþ IX bua qviþ, sva sem aþr var tint].

1) Nu er manni mala land falt, þa scal hann fara til fundar viþ þann er

marcarum multam ei intendens. Ad quænam comitia citat definit, et justas citandi formulas adhibeat. Quinqve fundi accolæ in conitiis evocet et dolosa licitatione comprobata emtio-venditio rescindatur. Fundi reluitio peragatur in proximis, postquam fundus ei emendus obferebatur, conitiis generalibus. Coloni porro quinqve prædiali et proximi accolæ ad fundum cæstimandum evocentur, et fundus deinde ematur pretio, quod definiunt. Sic fundus ejus fit (qui jure protimiseos gaudebat) sed pretium licitatore sequatur. In venditorem etiam agendi jus habeat, quod fundum jure protimiseos sibi obnoxium, minore quam prætendebat pretio (tertio) vendidisset. Hoc nomine trium marcarum multam ei exigat et alias tres eo nomine, quod non eodem ac alii vendidit pretio, fundum sibi obtulisset. Hæc causa molo antea definito agatur quinqve fundi accolis in conitiis evocatis. Secunda retrahenti defertur optio, quæ prius memoratur, utrumque nempe dolosæ licitationis convictum ex illi reatu insimulare, quæ causæ per novem veridicos, ut antea præscribitur, agendæ sunt.

At fundum jure protimiseos obstrictum venalem quis habet, tum, quamvis lici

1) *B cum suis incipit:* Ef hann hefir eigi tilbioþanda, oc scal þo mæla enom sömnom malom, viþ þann er malam a, nema þat at hann scal segja hinom at hann hefir eigi tilbioþanda, oc busz þu sva viþ &c.; *Si licitatore non ha-*

buerit (fundum tenens) iisdem tamen, quoad jure protimiseos gaudentem formulis utatur præterquod simul declaret, se licitatore in præsto non habere, sed me, inquit &c.

mala á, þott hann hafi eigi vírþioþanda, oc segia hanom at land er falt vico fyr sumar, eþa fyrr, oc bustu sva víþ, scal hann qveþa, at ec man coma meþ vírþioþanda til heimilis þins, sumardag ein fyrsta, ef ec fæ caupanda at landino. Nu fær hann vírþioþanda at landino VII nottom fyri sumar, þa scal hann fara oc segia þeim er malann a, oc qveþa a hvat víþ er boþit, þa scal hinn ráþa of vicoua. Ef hann fær fyrr til bioþanda, en III nottom firi sumar, oc scal hann fara þo til fundar víþ þann er malann a, oc segia hanom meþ vatta hvat boþit er víþ landino, oc er hinn scyldr at hafa körit sumarsdag fyrsta, ef laudeigandinn hefir sagt hanom III nottom fyrir sumar, ¹⁾[enda hitti hann hinn heima, oc hafi sagt hanom avon þessa, sem aþr var tiut].

Nu fær hann síþarr vírþioþanda at landi en sva, oc er hanom rett at bioþa hanom landit ²⁾[meþ vatta], þar er hann síþr hinn at mali, en sa scal kiosa III nottom síþarr, ³⁾[ef þeir hitto hann heima, þa er þeir buþo hanom landit]. Nu hitta þeir hann eigi heima, þa er þeir bioþa hanom landit, enda fær land-

tatore destitutus, hocce jure gaudentem conveniat unica ante ætatem hebdomade vel prius, eiqve declaret se fundum venalem habere, et me, inqviat, primo ætatis die ad domicilium tuum venturum esse expecta, modo aliquem fundi licitatorem acquirere possim. At fundum emere cupientem adqvirit septem ante ætatem noctibus, tum eat et jure protimiseos gaudentem de hoc faciat certiore, simul indicans quantum oblatum sit pretium, ille vero per tempus hebdomadis, quid faciat, deliberet. Si (serius quam septem, sed prius tamen quam) tribus ante ætatem noctibus fundi emitorem invenerit, jure protimiseos gaudentem tamen adeat, et testibus admotis ei declaret, quantum tertius offerat pretium, iste vero in primo ætatis die, quid faciat decrevisse obligatus est, modo fundi dominus tribus ante ætatis initium noctibus hoc ei declaraverit, et eum domi offendens indicaverit, ea in spe esse, quæ antea memorantur.

At serius quam hic definitur fundi dominus licitatore obtinet, tum, ut testibus admotis fundum alteri emendum offerat, fas est ubicunqve eum convenit, hic vero, si domi fundo oblato convenitur, tribus postea noctibus voluntatem suam enuntiet. At (fundi dominus et licitator) fundum obferentes eum domi non offendunt, et domi-

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis omittit: meþ vatta.*

³⁾ *Uncis inclusa B eum suis omittit.*

eigandinn víþbioþanda síþarr til landzins en sumarsdag fyrsta, þa scal stefna hanom heim VII nottum firi þóþit, en mala maþrinn scal kiosa III nottom síþarr, hvart hann vill hafa landit eþa eigi. ¹⁾[Ecki scal maþr selia af mala landi, nema oværa teig, aþr hann býr þeim landit er malann a], ²⁾enda scal lögaura víþ bioþa, en eigi i landi, hvergi er caupir, ella er sem oþóþit se mala land þeim er malann atti. Rett er oc at maþr seli öþrom manni i hönd at bioþa landz mala.

Ef sa tortryggvir þóþit er malann a, þa scal sa lata bera vætti þat, ³⁾er hauf malaun er hanom var i hönd selt, at bioþa landzmalann.

Þann mala scal hverr maþr lya a landi annars mannz, sem hann a, en sa scal þa bioþa, sem hinn lysti, er hann atti.

Þar er aqveþnir aurar (ero) a landi mæltir, oc er þa eigi scyllt at hafa til bioþanda, en sva scal bioþa þat land, oc sem mala land, oc sva at þóþi fara, oc

nus fundi licitorem demum acqvirit primo æstatis die præterlapsò, tum ante suscipiendam oblationem, qvi jure gaudet protimiseos domum citandus est, et tribus postea noctibus au fundum sibi habere velit, nec ne, eligat. Neqvis fundi jure protimiseos obstructi, et hocce jure gaudenti nondum oblato, qvid vendat, nisi tractus inquietos, sed emens per merces legales, non fundo, eorum solvat pretium; si secus fecerit fundum protimiseos jure obstructum ei, qvi hocce jure gaudet non oblatum esse censendum est. Jus protimiseos obferre, ut alteri demandetur, fas est.

Si jure protimiseos gaudens oblationem fundi nullo jure factam esse suspicatus fuerit, obferens produci faciat testimonium denominatum, cum juris protimiseos oblatio facienda ei commendabatur.

Tale jus protimiseos in alièno fundo quicumqve denuntiet, qvod ei proprium est, et tale alter obferat qvale hic denuntiat.

Ubi pretium fundi per pactum protimiseos ad summam definitam constituitur, entorem adscititium adhibere non necesse est, fundus vero eodem modo acsi jure protimiseos indefinite obstructus fuerit, obfera-

¹⁾ *Uncia inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: Sa scal lögaura bioþa víþ malalandi, ef verþ býr víþ, ella er sem &c.; Pretium fundi, jure protimiseos detenti, merce legali solvendum obferat obferens, si secus &c.*

³⁾ *B cum suis legit: er þóþmalinn var i hönd selldr at bioþa malan landzins, cum juris protimiseos oblatio facienda ei commendabatur.*

sva at öllu öþro, sem hann bioði lögmala land.

Ef maþr sa a beitoteigo i annars landi er hann a mala land, eþa sva, ef i mala landi ero beito teigir, þa teigo scal maþr selia, ef hann vill, ef þeir ero V aura verþir eþa minna fiar. ¹⁾[Sva scal þar orka at caupi, oc at sölu of þa overa teiga, sem annarsstaþar var tint].

Þat er oc rett at maþr taki fe firi mala land, ef hann vill, ²⁾[þott hann bioði eigi landit þeim er malaun a]. Eigi scal landit lengr vera selt en III vetr samfast. Nu er þeim grunr a því er malaun a a landino, at landit se selt ³⁾[at alda öpli, eþa lengr, þott þeir lati þat eigi], þa a hann til II costi. Þat er rett at hann stefnir hinom of landsölnuna er seldi, oc lata varþa utlegþ oc VI aura handsals slit; þess a hann oc cost at stefna til rofs caupino. Hann scal nefna ser vatta. Nemni ec i þat vætti, scal

tur. Tam in oblatione, quam in cæteris omnibus eas adhibeat formulas acsi jure protimiseos ordinarie obstructum fundum obtulerit.

Si jure protimiseos obstructi fundi dominus pascuorum tractus in alieno fundo habuerit, vel si tractus pascuorum aliis fuerint in fundo, qui jure protimiseos tenetur, hos tractus quinque unciarum vel minoris pretii dignos, dominus si voluerit impune vendat. Qvoad hosce tractus inquietos entio et venditio ita fiat ac alibi memoratur.

Ut pro fundo obligato bona (mobilia) quis, si voluerit, capiat, fas est, quamvis eum protimiseos jus habenti non obtulerit. Fundus ultra tres contiguas hyemes in alieno dominio non sit. At jus protimiseos habens suspicatur fundum in totum et perpetuum venditum esse, vel diutius (quam per tres contiguas hyemes), quamvis contractentes hoc dissimulent, tum duplex ei defertur optio: ut fundi venditi nomine vendentem in jus vocet fas est; pœnam pecuniariam et violatæ dextræ sex unciarum multam ei intendat. Ad emtionem-venditionem fundi rescindendam agendi jus etiam

¹⁾ *Omissis iis, quæ uncis tenentur B cum suis legit:* Hann scal qveþia V bua til virþingar, oc gialda a enom næstom gialddögom verþit, enn þat heitir overateigr. Ef sa vill caupa þann teig er land a undir, oc er sa scyldr er a. Sva oc ef sa vill selia er a þann teig, oc er sa scyldr at caupa er land a undir: *Accolas quinque ad æstimandum evocet, pretiumque in proximis*

terminis persolvat; dicitur vero tractus inquietus. Si fundi dominus hunc tractum emere voluerit, hujus dominus eum vendere debet, ut et si tractus dominus eum vendere optaverit, fundi dominus emere teneatur; cfr. Tit. VIII h. s.

²⁾ & ³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

hann qveþa, at ec stefni þer ¹⁾N. of þat at þu hefir keypt mala land mitt, oc qveþa a landit, at ec stefni til rofs caupi þvi, oc tel ec mer landit, oc qveþa a þat, ²⁾[stemni ec til alþingis oc lögstefno]. Eigi er scylt at sökia of landsölo, nema hann vili.

Þar er maþr caupir malaland annars visvitandi, þa scal stefna til rofs caupino, oc lata varþa III marka ³⁾utlegþ. Nu caupir maþr mala land, oc eigi visvitandi, þa verþr ⁴⁾hann utlagr III mörkom, ⁵⁾er hanom seldi viþ hvarntveggja.

⁶⁾Ef þeim manni er land boþit er malann atti a, enda kyss hann undir sec landit sumarsdaginn fyrsta, þa scal hann gjalda verþit ⁷⁾[a eno sama ari], en Vta dag vico þann er IV vicor ero af sumri a mala landino sialfo, nema þeir eigi fyrr gjalddaga saman, þa scal þar gjalda, ⁸⁾[enda scal hann taca viþ landino sialfr,

habeat. Testes sibi denominet. Ad hoc, inquit, testificandum, quod te N. N. in jus voco, eo nomine quod mihi jure protimiseos obstrictum fundum emisti — fundum desinat — ad hanc emtionem-venditionem rescindendam ago; mihi fundum — quem desinat — arrogo; ad comitia generalia et legali citatione (tibi) diem dico. De venditione fundi agere, nisi voluerit, non tenetur.

Ubi quis fundum alicui jure protimiseos obligatum dato emit consilio, emtio ad rescissionem revocanda, trium marcarum multa adjecta. At fundum jure protimiseos detentum, quis nescius emit, tum ei vendens trium marcarum multa in utrumque tenetur (emptorem inscium et jus protimiseos habentem).

Cum protimiseos jure gaudenti, fundus emendus obfertur, qui etiam primo æstatis die sibi eum habere eligit, pretium solvat eodem anno, quinto hebdomadis die, cum quatuor æstatis hebdomades peractæ sunt, et in ipso fundo obligato, nisi solvendi termini iis communes prius inciderint, ubi tum pretium expendatur. Fundum ipse

¹⁾ *B cum suis legit*: oc nefna hann, *nomine nominato*.

²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit*.

³⁾ *B cum suis legit*: secþ, *sensu eodem*.

⁴⁾ *B cum suis legit*: hinn, *iste o: vendens*.

⁵⁾ *B cum suis legit*: viþ hvarn þcirta, þann er keypti oc viþ þann er malann atti, oc handsalslit viþ hvarntveggja, *in utrumque, ementem*

scilicet et jure protimiseos gaudentem; utriusque præterea violatæ dextræ multam solvat.

⁶⁾ *B cum suis legit*: Ef sa kyss undir sic landit, er malum atti a; *Si jure protimiseos in fundo gaudens hunc sibi habendum elegerit, et primo æstatis die &c.*

⁷⁾ *B cum suis omittit*: a eno sama ari.

⁸⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit*.

at enom nestom fardagom, en hann scal bua a þangat til, sem leigo mæþr, oc sva a braut leysaz, en þo a hann landznytjar allar til fardaga, oc sva landz abyrgþ, sem mælt er of þannu mann er selr land sitt a miþiom misserom]. Nu kyss hann siþarr landit undir sic en sumarsdag enn fyrsta, ¹⁾[oc kyss þann en V dag viko er IV vikor ero af sumri, eþa a þvi mæli, er þar er a miþli, þa scal hann þo taca viþ landi, et sama var at fardögom], en þa scal hann verþit gialda annat sumar eptir meþ leigom enn V dag þann er VII vikor ero af sumri, oc gialda a bolstaþ þeim er maliun var a, nema þeir eigi gialdaga saman, þa scal þar gialda [feit ²⁾.

³⁾[Nu kyss hann landit siþarr undir sic en IV vikor ero af sumri, oc kyss hann a varþingi, eþa a þvi mæli, er þar er a milli, oc scal hanom þa hafa verit hoþit landit vico firi þingit, ef hann scal þar kiosa].

Ef caup þeirra varþ fast ⁴⁾[a varþingi, eþa a þvi mæli, sem nu var tint], þa scal sa a landi bua þau misseri er land

in proximo migrationum tempore recipiat, eo usque vero (prior fundi dominus) ut colonus conductitius ibi et habitet et inde nigret, omnes tamen fundi proventus ad dies usque migrationum et referat et ejus periculum sustineat, prout constitutum est quoad eum, qui mediis semestribus fundum suum vendit. Si (jure protiniseos gaudens) post primum æstatis diem vel quinto hebdomadis die, cum quatuor æstatis hebdomades peractæ sunt, vel termino intermedio, fundum sibi habendum elegerit, eodem vere, diebus migrationum eum tamen recipiat, tum vero æstate subsequenti pretium, cum locariis expendat quinto die (hebdomadis), cum septem æstatis hebdomades præteriere. In fundo, qui jure protiniseos obstrictus fuit, fiat solutio, nisi communis solvendi terminus iis alibi sit, ubi tum pecuniæ solvantur.

At quarta æstatis hebdomade peracta, vel in comitiis vernalibus, vel in spatio his terminis intercepto, fundum sibi habendum eligit: tum unica ante comitia hebdomade facta sit oblatio, si animum suum ibi declarare obligatur.

Si in comitiis vernalibus, vel in spatio temporis modo definito, emtionis-venditionis contractus inter eos perficiebatur,

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis addit: Sa er scyldr at vera heima sumardag enn fyrsta, ef hanom er sva heim stefnt til þoþmala körs, sem nu var talit; Pri-*

mo æstatis die domi se continere debet, si de jure protiniseos oblato eligendo, ut jam allatum est, citatus fuerat.

³⁾ & ⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

atti, sva sem a leigolandi, oc sva scal hann abyrgiaz víþ caupanda, hvegi er hann stafar fyrir, sem hann bui sialfr a, euda a seliandi allar landz nytiar a þeim misserom, oc abyrgiz hann víþ spellum víþ caupanda, sva sem buar vírþa. En verþ scal gialda annat sumar i því eno sama landi leigolaust, en V dag vico, þa er VII vicor ero af sumri, nema þeir verþi a annat sattir.

1) [Þar er maþr kyss mala land undir sic, þa scolo þeir jafnvanlega hafa vatta víþ þat landcaup, oc sva alt formæli, sem þa er hann caupir annat land, en eindagar scolo vera a mala landz verþi i öllom stöþom, þar er giöld ero mælt.

Þar er maþr ferr a braut af landi því er hann hefir selt, eþa gefit at fardögom, enda eigi hann þar eptir buskirfe i husom, eþa hey i hlöþom, eþa i heygörþom, þa scal hann þat sva a braut föra af landi því, hvart þat er mala land, eþa annat, sem mælt er of leiglending, at hann scal föra tac sitt oc hey af landi því, er hann bio a en nesto misseri aþr.

prior fundi dominus per ea semestria in fundo quasi conducto habitet, et eum in modum fundi periculum erga emtorem sustineat, quomodocunque ille definierit, ac si ipse emtor ibi habitaverit, sed venditor etiam quencunque fundi proventum iis semestribus referat, et ejus corruptionem, prout æstimant accolæ, emtori præstet, pretium vero, sine locariis, æstate subsequenti in eodem fundo et quinto die (hebdomadis), cum septem æstatis septimanæ præteriere, solvatur, nisi in aliud consenserint.

Ubi quis jure protimiseos obstructum fundum sibi habendum eligit, ejus emtioni venditioni non minori studio testes, omnesque solitas formulas adhibeant (contrahentes), quam si alium fundum emerit. Quoad pretium fundi jure protimiseos obligati, terminus solvendi peremptorius ibidem sit, ubi solutionem fieri constituebatur.

Cum quis diebus migrationum demigrat fundo, quem vel vendidit vel dono dedit, ei vero superest vel supellectilis in domibus vel sænum in sæni repositoriis aut sepimentis, hæc, sive fundus jure protimiseos obstructus fuerit, sive non ita, auferat ac leges definiunt colonum conductivum rem suam familiarem sænumque a prædio, ubi per semestria antecedentia habitabat, auferre debere.

1) Reliquum tituli B cum suis omittit.

Ef maþr a fe at manni, enda mæla þeir sva með ser, at hann seyli eiga fe þat i landi hans, oc scilia þeir þat eigi görr en sva. Nu görr hinu eigi gialda feit, þa a hann þannu cost, ef hann vill, at stefna um feit, til gialdaga, oc til utgöngu, oc lata varþa utlegþ. Hann scal qveþia til heimilis bua V a þingi þess er hann sökir, of þat hvart hann ætti þat fe at hinom, þa er sök var höfþot. Siþan scal hann lata bera vætti þat er hann mælti ser fe i landi. Nu voro eigi vattar at fyrir öndverþo, eþa villaz hanom vattar sva at hann nai þeim eigi a þingi, þa scal hann qveþia enn ena sömo bua V of þat, sem hann hefir aþr qvatt, oc bera þeir þat þa er vattar seyldo, oc a þa domr at döma hanom slican lut landzins, sem verþr at fiartölo retrri, oc sva sem landbuar V virþa landit við boc, þeir er landeigendr se. Hann scal qveþia þa til virþingar, hvart hann vill heldr þar at domi eþa heima i heraði ella.

Nu voro eigi vattar at þeim maldaga fyrir öndverþo, at hann seyldi feit eignaz i landino, oc er sa maldagi þviat eins retrr, ef inustöþa var minna fe heldr en landit halft, ef þat var bygt hol, en eigi ella. Ef hann vill scripta landi við

Cum quis debitum alicui exigendum habet, et inter eos convenit, ut creditor in debitoris fundo bona debita habeat, pactum in initum accuratius non desinientes, debitor vero stato tempore non solvit, creditor, si voluerit, jus habeat de bonis solvendis et expendendis actionem instituere, pœnæ pecuniaricæ minis adjectis. Qvinque ejus in quem agit accolæ domicilii evocet in comitiis, qui dispiciant, anne actione instituta alteri has pecunias exigendas habuisset. Testimonium deinde produci faciat (denominatum), cum in prædio alterius bona sibi stipulabatur. At testes in initio (stipulationi) non adhibebantur, vel (agens) iis ita destituitur, ut in comitiis eorum copiam non habeat, tum eosdem quinque accolæ antea evocatos (de pactis in initis) dispicere provocet. Hi si comprobaverint, ea quæ testes testificarentur iudices creditori tantam fundi partem adjudicent ac juste respondet debito, juxta quinque fundi accolarum prædiatorum ad librum (sanctum) factam prædii æstimationem. Ad taxationem fundi eos provocet, sive voluerit iudicio coram, sive domi in tribu.

Pactum de bonis in prædio creditoris deferendis in initum testibus non confirmatum, ea tantum conditione legale erit, si caput minus sit, quam prædii dummodo habitati pars dimidia, nec alia lege. Si fundi oppignorati loco debitor alium cre-

hinn, oc scal sva þar at því fara, sem i öþrom stöðom.

Nu sifur maður land með ser, eða þeim manni er hann vill anqvista, enda mælir hann sva, at omaga eyrir scyli i því landi liggia meðan hinn þarf framförslo, enda verður framförslan eigi end, eða sva illa ella, at buum syniz eigi vært við, þa scal stemna til brigrar of landit, þeim er lyrit hefir fyrir landino, oc qveþia til landbua V a þingi hvart sa maldagi var görr i landit, eða eigi, ef vattar villaz; en heimilis buar V omagans scolo scilia of framförslona, oc scal þa döma landit til framförslo omaganom, oc þeim manni er varþzveizlo stendr. Sa maður a söc þa er fe fann með omaganom, eða hans erfingi. Ef hvargi er þeirra við staddr, eða villa þeir eigi, þa a sa maður er stendr til framförslonnar. Ef sa verður eigi til a neqveria lund, þa a sa er helzt vill duga omaganom. Ef omagi fann sialfr se með ser, oc sva þott aþrir syndi, þa a hann sialfr söc, ef hann kann raða til fulz eyris, enda töki þeir eigi fyrr upp. Sa maður er anqvist hefir omagann, a at heipa ser biargqvipar, V heimilisbua omagans, at bera of þat, hvart hanom veri su vist fengin, er hanom veri vert við, ef hann þægi vel, sem hann

ditori addicere voluerit, il eodem modo instituat ac alias solet.

At aliquis vel in propriam vel in alius, cujus curam gerere vult, sustentationem fundum suum alicui addicit, simul præsticiens alimonie præmia, qvamdiu alendus sustentationis inuliget fundo injuncta esse debere; posito porro sustentationem stipulatam vel ad finem non perducit vel tam parca manu præstari, ut mansionem alendo haul tolerabilem esse accolæ decident: tum ad fundum reluendum actio in eum instituat, qui titulo domini fundum tenet. Testibus deficientibus, quinque fundi accolæ in comitiis evocentur ad comprobandum an pactum, quod prætenditur de fundo, initum fuisset, nec ne. Quinque alendi domicilii accolæ de alimonie præstitæ sufficientia dispiciant. (Si prius asseritur, hanc vero bene se habere comprobatum fuerit) iudices fundum alendi sustentationi adsignent, et ei adjudicent, qui alimonium alendo præbet. Hæcce causa ei competit agenda, qui in alendi sustentationem bona constituit, ejusve hæredi. Si horum vel neuter adfuerit vel agere voluerit, causa ad eum devolvitur, ad quem alendi sustentatio spectat. Hoc aliquo modo deficiente causa ad eum devenit, qui alendo primus succurrere vult. Si alendus ipse propriæ sustentationis præmia constituerit, ut et si alii ea præbuerint, causa agenda ad eum pertinet, modo bonorum

hefir vit til batz, oc at þeim maldögom, sem mæltir voro, oc hvart hinn gecc at sino rafi braut, oc brigþesc eigi land, ef þat herr qviþr i hag þeim er qvatt hefir.

Ef maþr a fe at manni, enda hand-salar sa hanom laud sitt, oc heimilar firi hveriom manni. Ef fe gelz eigi at giald-daga, oc verþr hans land, ef eigi gelz alt feit at maldaga þeirra þott hiun ætti lausn a, oc þarf eigi þann maldaga at lysa. Nu selr hinn landit öþrom manni, en hann missir fiarens at gialdaganom, þa scal hann ganga at heimilo til landz-ins. Nu vill sa eigi lata hann hafa er keypt hefir landit, þa scal hann stefna þeim til brigþar, oc fara sva a soen, sem fyrr var tint. Þeim varþar fiörbaugs-garþ er landi hclldr, ef hann keypti vis-visitandi, oc sva hinom er seldi; þar er stefno söc hvartveggia, scal qveþia til heimilis bua IX a þingi þess er sottr er, oc söc til ens III þings.

Nu letr maþr ser handsala land a

suorum curam gerendi habilis sit, nec illi eum prævertant. Alendum sustentans ejus domiciliu accolas quinque effati excusatorii postulet, ut decidant, anne talis ei suppe-ditata sit mansio, qvæ ei omnino tolerabilis fuerit, si æqvo animo ex optima scientia eam suscipere vellet et qvæ stipulatis re-spondeat; (definiant præterea) anne alen-dus proprio motu mansionem reliqvisset. Fundus non reluitur, si de hisce punctis in evocantis commoditatem definierint veridici.

Ubi quis ære alieno obstrictus fundum suum creditori stipulatur; et evictionem in qvemcunqve (impugnantem) ei præstare pol-licetur, debitum vero die constituta non solvit, tum fundus, si debitum juxta stipu-lata in totum non expenditur, creditori ce-dat. Jus retractus qvamvis creditori stipu-latum fuerit, hoc pactum proclanare non necesse est. At debitor fundum tertio ven-dit, creditori vero in terminis solvendi de-bitum non expenditur, tum summo titulo fundum occupabit. At emtor fundi hunc ei cedere recusat, tum creditor in eum ad fundum reluendum agat actione ita insti-tuta ac antea memoratur. Fundum reti-nens modo scienter emerit, exiliu teneatur, et vendens itidem. Utriqve huic causæ ci-tatio adhibenda, et novem ejus in qvem agitur domiciliu accolæ in comitiis evocen-tur. Ad tertia usqve comitia jus agendi vigeat.

At creditor fundum clanculum sibi

laun en hinn selr þo at hvaro, þa a hann rifting til landzins, nema hann rifti a eno nesta alþingi.

Hvarvetna þess er maþr ferr eldi oc arni a annars mannz laud olofat til abuþar, oc varþar þat fiörbaugsgarþ.

Ef maþr gðriz heimildar maþr of land at brigþar manni, oc varþar þat fiörbaugsgarþ. Þat er stefno söc til III þings, oc (scal) qveþia til heimilishua IX a þingi þess er sottr er.

Ef maþr leggr veþ i land mannz, sa er hann a fe at öþrom, enda fari hann eigi at lögom meþ veþino, þa verþr engi heimting til landzins, oc sva til fiarins þess er hann lagþi veþ i landit fyrir].

XIV. CAPITULI.

Of landa scripti.

¹⁾ Ef menn II eigo land saman, oc vill aunarrveggi þeirra orca landz deildar a annan, þa scal fara til heimilis þess mannz, ²⁾ er hann vill ³⁾ scilia land eign viþ, enn V dag þann er vica var til sumars; hann scal nefna ser vatta at þvi, at stefna hanom heim, at hann scyli heima a VII natta fresti vera, oc man ec þa coma at qveþia hann landzdeildar, eþa

stipulatur, debitor vero nihilominus eum abalienat, tum ille jure gaudeat retrahendi modo hoc in proxumis comitiis non exercuerit.

Qui ignem et focum (suum) in alienum fundum nulla venia ibi habitaturus transfert, exilium luat.

Si quis fundum retrahendi jure gaudenti auctorem sese præbuerit, exilium luat. Causæ ad tertia usque comitia vigenti citatio adhibeatur, et novem ejus in quem agitur domicilii accolæ evocentur.

Si quis debitoris sui fundum pignore ceperit, nec legibus convenienter pactum pignoris exequitur, tam fundum quam debitum, cujus causa fundum oppignoravit, exigendi jure destituitur.

TITULUS XIV.

De fundis dividundis.

Cum duo fundum in condominio habent, quorum alteruter alterum ad fundum dividundum provocare vult, ille ad domicilium hujus, cum quo condominium dissolvere intendit, eat quinto die hebdomadis, cum unica hyemis hebdomas superest. Testes de eo antestetur, quod alterum domum provocat, ut septem noctibus præterlapsis domi adsit; tunc appaream, inquit, vel ad

¹⁾ *B cum suis legit*: Ef menn eigo land saman, oc vill maþr orca &c.; *Si fructus in communiõne fuerit, et unus alterum &c.*

²⁾ *B cum suis legit*: er hann vill scilia land at

eign viþ, cum quo communionem, fundum dividendo, dissolvere cupit.

³⁾ *Cum cod. B lago*: scilia. *A habet*: scija.

itölu, ef eigi sia buar landzdeild. Nu comr hann þar, oc scal hann nefna ser vatta at því vætti at ec qveþ þic lögsciptis ¹⁾N. eþa itölu, ef buar sia eigi lögscipti ²⁾[at landi því meþ ocr enn V dag þann er IV vicor ero af sumri, oc garþlags, ef hann vill þat lata fylgia. Hann scal qveþa a bolstaþinn hvar hinn scal tilcoma; þeir scolo þar coma hvarir fyr miþþian dag.

Sa maþr er landi vill scripta scal qveþia til bua V landeigendr, ³⁾VII nottom fyrir, eþa meira meli, þa er rettir se ⁴⁾at tengþum víþ þa menn alla er hlut eigo i landi því er scripta scal lata. ⁵⁾Sa maþr scal fara til heimilis buanna, oc nefna ser vatta at því at ec qveþ þic lögsciptis N., at scripta landi því meþ ocr N., ⁶⁾[qveþ ec þic itölo, ef þu ser eigi lögscipti at landi], scripta oc husum meþ ocr oc engiom, oc coma þar

fundum dividendum, vel ad justam cuique nostrum competentem juris utendi fruendi portionem definiendam, si nempe accolis termini non apparuerint. Eo veniens testes denominet, in id, inqviat, testificandum, quod te N. N., vel ad legalem divisionem fundi nostri, quinto die (hebdomadis) quatuor æstatis hebdomadibus peractis suscipiendam, vel si termini accolis non apparuerint, ad utendi fruendi juris justam portionem cuique assignandam provoco, et ad sepimenti structuram, si hoc addere voluerit. Prædium desinat ubi alter appareat. Ante medium diei uterque eo veniat.

Qui fundum dividere vult, quinque accolas prædiatos evocet septem vel pluribus antea noctibus, qui propinquitatis respectu in omnes fundi dividendi codominos juste se habent. Ad accolarum evocandorum domicilia porro se recipiat, et testes denominet in id, (inqviat,) testificandum quod te N. N. ad legalem divisionem evoco, ut huncce fundum inter me et N. N. distribuas. Ad justam juris utendi fruendi portionem cuique assignandam te provoco, si termini in fundo tibi non apparuerint. Dominos et prata etiam inter nos distributo;

¹⁾ *B cum suis legit*: um landit, oc nefna hann: fundi, nomine nominato.

²⁾ *B cum suis omittit*: at landi því.

³⁾ *B cum suis addit*: þa er því landi ero næstir er dcila scal, ad fundum dividendum proxime habitantes.

⁴⁾ *B cum suis legit*: i qviþom, inter veridicos.

⁵⁾ *B cum suis legit et addit*: Hann scal fara til heimilis buans er hann vill qveþia at scripta landino. Hann scal nefna ser vatta &c.: *Ad accolla domicilium porro se referat, quem ad fundum dividendum evocare vult. Testes denominet &c.*

⁶⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

fyrir miþian dag, qveþ ec löggvöðr, ¹⁾[oc scal lysa qvöð þa sem aþra].

Ef maþr er qvaddr landscriptis, oc görr hann eigi handsala, ²⁾[hvatki er at þvi þrytr, oc er þa syniat], oc varþar hanom utlegþ III merkr, ³⁾[scal qveþia til heimilis-bua hans V a þingi], enda a domr at döma a hönd hanom at lata uppi landscriptit, ⁴⁾XIV nottom eptir vapnatac, oc sva feviti. Ef ⁵⁾[hann hefir uppi latit landscriptit, en] buar coma eigi til, oc varþar þeim þat III marka utlegþ, enda a domr at döma a hendr þeim at scripta landino, XIV nottom eptir vapnatac. ⁶⁾Ef þeir scripta eigi sva sem dömt er, oc varþar þeim þat fiörbaugsgarþ. Nu er dömt a hendr ⁷⁾landeigandanom scriptit, þa scal qveþia til bua III nottom fyrir, ⁸⁾[eþa meira mcli, enda varþar þeim fiörbaugsgarþ, ef þeir coma þa eigi til]. Ef hinn comr eigi til er dömt er a hendr, oc varþar buanom þat fiörbaugsgarþ, enda scolo buaruir scripta þa landino, sem aþr. ⁹⁾[Nu vilia þeir eigi scripta, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, enda verþa hanom þa þeir buar rettir til landzeildar er hann getr helzt af innan her-

ante medium diei advenito. Justis formulis evoco. Hæc evocatio, ut alias solet, denuntietur.

Qui ad fundi divisionem, provocatus qvamvis, manu juncta, qualicunqve de causa eam tamen non stipulatur, renuisse censendus est, et trium marcarum multam luat. Qvinque ejus in conitiis accolæ evocentur, et judices lata sententia ei injungant divisionem fundi concedendam et multam præstandam decemqvatuor post arma sumta (et soluta comitia) noctibus. Cum fundi divisionem condomino quidem concedente accolæ non apparent, trium marcarum multam sibi contrahunt, et judices lata sententiâ iis injungant divisionem fundi suscipiendam, decemqvatuor post arma sumta (et soluta comitia) noctibus. Si juxta judicata non susceperint divisionem, exilium luant. At condomino fundi divisio concedenda per judicialem sententiam injungitur, tum tribus vel pluribus antea noctibus accolæ ad dividendum evocentur, qui si non apparuerint exilium luant. Si non apparuerit condominus, cui divisionem concedendam judices injunxere, exilii teneatur, sed accolæ nihilominus divisionem perficiant. At dividere nolunt, tum exilii pæ-

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁴⁾ *B cum suis addit: þa er hann er sottr um, de qva in eam agitur.*

⁵⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁶⁾ *B cum suis legit: En ef þeir coma eigi sva at scripta, sem dömt er; Qvödsi juxta judicata ad divisionem peragendam non apparuerint.*

⁷⁾ *B cum suis legit: honom, illi.*

⁸⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁹⁾ *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

aþs]. Þat ero alt stefno sacir, ¹⁾ oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er til fiörbaugssaka enn V til utlegþar.

Hvar þess er buar scolo landi scipta, eþa omagom, eþa hverio lögscepti er þeir scolo scipta, eþa virþingar hafa, ²⁾ oc scolo þeir avalt tilcoma fyr miþian dag, og vinna lögeþia at; sva er sem omælt se ella, enda scal sa fa boc til er qveþr þa.

Sva scolo buar laud deila með þeim mönnum öllum er þar eigo hlut i þvi landi, at sins meg i hvern niota, oc scal þar serhveriom deila, enda scal engi þeirra reka kyfse sitt yfir annars land heiman, oc scalat husom scipta i gegn land. Nu er þar sumt land betra en sumt, oc scal þat þeim mun ³⁾ oviþara at jamngott se bæþi. Vatn scal oc falla til bolstaþa allra, euda scal allr saman fara hvers þeirra laudz hlutr.

Ef maþr hefir til þess keypt i landi,

nam sibi contrahunt, et divisionem postulans ad fundum dividendum juste adhibet accolas quoscunqve in eodem tribu in id adducere possit. Omnibus his causis citatio adhibeatur; in causis exilii novem, in causis multatiis quinqve ejus in qvem agitur domicili accolis evocatis.

Ubicunqve accolæ vel fundo dividundo vel alendorum sustentationis oneri distribuendo adhibentur, vel valemcunqve divisionem vel æstimationem susceperint, semper ante medium appareant diem, et justa præstent juramenta; sin minus, pro indicto habeatur (quicquid constituerint). Eos evocans librum (sanctum) suppeditet.

Inter omnes codominos accolæ fundum ita dividant, ut sui quisqve habeat copiam. Cuiqve quod ejus est, (sic) attribuat, ne quis pecora sua per alterius fundum domo agere necesse habeat. Ne cui domus, ex opposito, a fundo ejus, latere, positæ attribuatur. At quidam fundi tractus qualitate alium præstat tum hic illum quantitate in tantum superet, ut uterqve ejusdem fiat bonitatis. Aqvæ (necessariæ) ad domicilia quæcunqve pertineant, et pars fundi, quæ singulis assignatur, una cohæreat.

Si quis eo consilio fundi alieni quid

¹⁾ *B cum suis legit*: oc scal qveþia heimilisbua V til þess er sottr er, *quinqve ejus in qvem agitur domicili accolis evocatis.*

²⁾ *Nonnullis usqve ad*: qveþr þa, *omissis B cum*

suis legit: þa scolo menn lögeþia vinna at boc eþr at crossi, *tum vel libro vel cruce adhibitis legalia præstent juramenta.*

³⁾ *B cum suis legit*: viþara, *sensu eodem.*

at hann vildi því til sins landz lata scripta er næst veri, þa skal þar hluta. Ef hann hefir eigi til þess keypt, oc a hann þann hlut þa at hafa er næstr er hans landi. ¹⁾[Of þveran dal skal i sundr scripta, ef þat er dalland, nema þar falli a su, er eigi gangi fe yfir, enda se þeim jamnhögt til, þa er rett at scripta at endlöngom dalnom].

Buar eigo oc husom at scripta at jamnapi, þeir eigo at þverkyrfa hus. Scolot þeir at endlöngo deila hus. Nu verþr hus mannz þar i annars landi, oc skal þat hus þar vera meþan sa vill þat er a, enda skal hann yr sino landi alt tilföra at böta um. Ef hann vill husit or staþ föra, ²⁾[oc vill hann aca þat], þa skal hann i sitt land föra.

Menn eigo oc at briota jörþ, ef þeir vilia til taþna ser, eþa acra, þott fleiri eigi saman, oc eigo þeir jamngoþri jörþ at auca sina tavþo er siþarr auca. ³⁾[Þess er oc costr þar er tuuvelli er script, at muna ut garþi, oc qveþia bua til, ef þeir verþa eigi sattir a ella, nær þeir auca jömmo. Nu vilia sumir auca en sumir eigi, þa scola þeir gialda hinom þat land

emerit, ut quod ipsius prædio adjacet ei adsignetur, sors ducenda est. Si emens hoc non intenderit, quod ipsius fundo adjacet, habeat. Si fundus (dividundus) in valle situs fuerit, per vallem transversum fiat divisio, nisi amnis, quem pecora transscendere nequeunt, per vallem (in longitudinem) dimanaverit, et tractum ex alio tantum latere situm acquirere codominis idem adferat utilitatis, quo casu in longitudinem vallem distribuere fas est.

Accolæ porro ad justam proportionem domus distribuant; ex transverso eas se-junctas cuique assignent. In longitudinem ne domos dividant. At domus alicujus in fundo alieno constituta est, tum hæc ibi permaneat, dominus ædificiî quamliu optat, qui tamen e proprio fundo advehat quæ-cunqve domo rescindendæ inseruiunt. Si domum movere et avehere voluerit, in proprium eam transferat fundum.

In prata stercorata vel agros incultam terram aperire (condominorum cuique) liceat, sed serius prata sua stercorata adaugentes, ejusdem bonitatis terram occupent. Ubi pratum stercoratum distribuitur, ejus sepimentum ampliare fas est, et accolæ, ubi inter partes ipsos non aliter convenit, advocare ut definiant, quando æqualem occupavissent partem. At condominorum quidam, (terræ incultæ sed communis ali-

¹⁾ & ²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

er til þeirra kemr, sem landbuar V virða eða mismuna, ef hann er].

Þar er buar sia eigi lögscipti at landi, þa scola þeir scipta husom, oc engiom, oc tōþom, oc acrlōndom, ¹⁾[oc veiþom, oc recom, oc scogom], enda scola þeir telia fe i haga, sva at þeir hyggi eigi at nytra moni, at fiera se, enda se þo scipat til fullz. ²⁾[Þar scola menn itōlo hafa bufiar i haga, er buum litaz þær nætor fleiri, er fe gengr i annars land], þar scal telia þrevett naut víþ ku, ³⁾en III vetrgömöl víþ. Scalat kalfa telia. Hross þrevett víþ kyr II eða ellra, en tvævett hross víþ eina ku, eða yngra; scalat fyl telia. Geitr V víþ ku, gamlir sauþir X víþ ku, lōmb XX víþ ku. Eigi scal svin i land telia ⁴⁾ne hafa.

Ef þa er snær a jörþo er menn scola landi scipta, eða itelia, eða garþlag retta,

quid aperire et) suæ adjicere volunt, alii nolunt, tum illi his in pretio, quod accollæ quinque definiunt, vel fundum occupatum, vel fundorum occupatorum differentiam, si quæ adfuerit, restituant.

Accollæ, cum terminos legales in fundo non inveniunt, ipsi et domos et prata tam exteriora, quam stercorata et agros et locos venandi et litora et sylvas distribuunt. Pecoris itidem in pascuis habendi numerum ita definiunt, ut persuasum habeant, pecora, pauciora quamvis fuerint, pingviora tamen non futura, et pascua plura sustinere non posse. Pecora ibi numero definito pascuis inmittantur, ubi accolis visum est alicujus pecora in alienis pascuis per plures versari noctes, (quam in territorio ipsi proprio). Bovem trimum vel tres unius anni, vaccæ ibi respondere censendum est; vitulorum ratione habeatur. Equus trimus vel adultior duabus æquivaleat vaccis; binus vero vel junior unicæ respondet; pullorum equinorum ratio ne habeatur. Capræ quinque unicæ, verveces adulti decem unicæ, agni viginti unicæ vaccæ respondent. Sues in pascua nec dinumerandæ, nec immittendæ.

Si tempore, vel fundi dividundi, vel pecorum in pascua dinumerandorum, vel

¹⁾ *Omissis iis quæ uncis tenentur B cum suis legit: ef ero, si qui fuerint.*

²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *B cum suis addit: eþr elþi, vel adultiorem et*

deinde legit: en tvævetur naut II víþ ku eþr yngrí, duosque bimos vel juniores etc.

⁴⁾ *B cum suis legit: ne haga, pascuave.*

oc er þa rett at þeir biði undz ¹⁾V vicor ero af sumri, nema þeim se sva kunnict land þar, sem þeir se alt þat.

²⁾[Ef maþr vill husom scipta at eins, oc scal hann finna hinn, þa er V vicor ero af sumri, oc nefna ser vatta at þvi at biþia hann heima vera a vicofresti, eþa coma þa til husa sciptis, ef hann a eigi þar vist; hann scal qveþia til husa sciptis bua V, III nottom aþr.

Nu vill maþr scipta viþ annan til eignar töpovelli, eþa engeteigom, eþa recom, þa scal stemna heim avalt vico fyrir, en buar scolo qvaddir til III nottom aþr. Ef maþr vill engiom eþa töþom scipta lata þat sumar eitt, eþa heyiom, þa scal enn et sama atfara, eþa scipta eptir alþingi. Nu vill hinn eigi handsala engia sciptit, þa scolo buar þo scipta til hlutfalla. Rett er oc at qveþia bua til scipta allra, horvetna þess er menn ero a eiginorþ sattir, enda er rett at qveþia mann heyscipientis, eþa engia, III nottom firi, oc sva buana. Ef maþr er qvaddr lögscipta of þessi mal, oc vill hann eigi handsala, þa verþr hann utlagr III merkr, enda a domr at döma a hendr hanom at

sepimenti reficiendi, nix terram texerit, ut (accolæ) opperiantur fas est, quinque donec æstatis hebdomadæ præteriere, nisi hoc territorium iis tam notum sit, acsi oculis totum lustrassent.

Si quis domos tantum distribuere voluerit, quinque æstatis hebdomadibus peractis condominium suum conveniat, et testibus admotis eum postulet, ut post unicam septimanam domi sese teneat, vel, si alibi ei fuerit domicilium, (in eodem termino) ad ædificia dividunda appareat. Tribus ante (divisionem suscipiendam) noctibus, quinque accolæ ad dividendum evocet.

Si quis prati stercoreati exteriorisve, vel litorum condominium, divisione facta derelinquere voluerit, donum citatio, unica semper in antecessum hebdomade manifestetur, sed accolarum evocatio tribus antea noctibus fiat. Si quis divisione per unicam tantum æstatem servanda prata, vel exteriora vel stercoreata, vel etiam scæna distribuere voluerit, idem obtineat, vel primum post comitia generalia procedat divisio. Si alter manu juncta pratorum divisionem concedere noluerit, accolæ tamen sortibus ductis distribuant. Inter condominos quamvis conveniat, quid cuiusque sit, accolæ tamen ad omnes divisiones legales evocare fas est. Tribus ante divisionem suscipiendam noctibus ad scæna vel

¹⁾ B cum suis legit: VI, ser.

²⁾ Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.

lata uppi sciptit, XIV nottom eptir þing, enda ma þo scipta, sem fyrr, ef hann vill. Buum varþar oc utlegþ, ef þeir vilia eigi scipta, enda ma lata döma a hendr þeim sciptit XIV nottom eptir þing, oc verþa þau domrof, sem önnor. Rett er oc scipti buanna, þott griþmenn se II i qviþnom, ef buar coma eigi til].

Ef menn eigo acrlönd saman, þa scal sa þeirra er scipta vill lata, fara til heimilis annars, oc qveþia hann acrlanda sciptis, ¹⁾oc sva taþna, VII nottom ²⁾[firir, eþa meira meli, en bua V scal qveþia til III nottom] firi sciplit, oc fara sva at öllo of acrlandz deild, sem þa er menn scipta husom eþa engiom.

XV. CAPITULI.

O f g a r þ l ö g.

Ef maþr vill beiþa annan mann garþlags

prata distribuenda et condominum et accolas provocare fas est. Si quis aliquo hic memorato modo, ad legalem divisionem provocatus, sed eam manu juncta concedere recusat, trium marcarum multam luat, et iudices ei injungant divisionem concedendam esse decemquatuor post comitia noctibus, nihilominus peragetur divisio eodem modo ac alias, cum consentit, solet. Accolæ etiam pæna tenentur pecuniaria, si divisionem suscipere noluerint, et iudicum sententia iis injungat divisionem peragenda, decemquatuor post comitia noctibus. Rei judicatæ neglectus hic eundem, ac alias solet, effectum habet. Accolarum divisio pro legali habenda, duo quamvis operarii, colonis non apparentibus evocatis, adhibeantur.

Cum duo agros communes habent, divisionem optans condomini adeat domicilium, et ad agros prataque stercoreta dividenda eum provocet, septem vel pluribus in antecessum noctibus. Quinque vero accolæ tribus ante divisionem peragenda noctibus evocentur. Quoad agrum dividendum eædem in cæterum servantur regulæ, ac de domuum vel pratorum divisione obtinent.

TITULUS XV.

De sepe extruenda.

Qui alium ad sepem (terminalem) struen-

¹⁾ B cum suis legit: oc sva taþs, smunqve.

²⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

hann skal sva upphesfa stemno, sem þa er hann beiðir landz-sciptis, oc a þann veg skal qveþia hua til at deila garþlag með þeim, sva at þeir vinni lagþan a III sumrom, a meðal anna. Þeir scola sva hafa hju hvarr þeirra a sino landi at þat se at meðfallagi. Eigi skal af selia ne önnor lönd víþ hafa fyrir þær sacar.

¹⁾[Eigi er maþr scyldr at auca hju sin til garþlags, meirr en fullscipat se land hans. Vercmenn scola allir at vera, oc leggja garþinn, oc vinna ecki annars en reca smala heim, oc fa elldi-brannda meðan garþönn er]. A miþil anna skal löggarþ gera.

Var-önn er fyrst, hon er unz man-öþr er af sumri. En ²⁾löggarþz önn er siþan tva manöþr, ³⁾[þa er heyönn aþra tvo manöþr], en þa er ⁴⁾garþlagsönn enn efsta manöþ sumars.

⁵⁾[Ef maþr er qvaddr i þeim stöþom garþlags a eino sumri, oc er hann eigi

dam provocare vult, ita provocationem instituat, ac cum ad fundum dividendum provocat. Accolæ eodem modo evocentur, ad definiendum quantum sepis quisque struat, ita, ut per tres ætates, tempore inter negotium vernale et fænisecii intercepto, suam portionem ponere possit. Ex proprii fundi conditione quivis eorum operarios habeat. Sepis struendæ causa neqvis sui fundi quid vendat, vel alienos fundos suo adjiciat.

Nemo ultra quod ipsius fundi conditio poscit operariorum suorum numerum adaugere tenetur. Omnes operarii sepi struendæ adhibeantur, neqve dum sepis ducendæ negotium instat operarii alienis incumbant operibus, quam pecora donum agere et ligationem suscipere. Inter negotia (vernalia et fænisecii) sepis legalis struatur.

Primum est negotium vernale, quod ad primum æstatis mensem peractum durat. Sepis legalis struendæ negotium deinde per duos menses continuetur. Negotium fænisecii porro per alios duos menses instat. Sepis struendæ negotium demum æstatis ultimum mensem occupat.

Cum quis duobus (diversis) locis ad septem struendam eadem ætate provocatur, in utroque loco septem ducere non te-

¹⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: garþsönn, sepis struendæ negotium.*

³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁴⁾ *B cum suis legit: löggarþsönn, sepis legalis struendæ negotium.*

⁵⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

scyldr at leggja i höfum stöfum. Þann scal þann leggja er fyrr var kvatt].

1) Ef maþr er heiddr garþlags, þa scolo þeir löggarþ göra. En löggarþr er V feta þiockr við jörþ niþri, en þrigia ofan, oc scal hann taca i öxl þeim manni af þrepi, er bæþi hefir gildar alnar oc faþma. 2)[Ef nocqvarf fe hleypr löggarþ, oc utlegz eigandi eigi of þat en böta scal auvisla bötum, sva er oc ef löghliþ opnaz].

Buar scolo retta merki þeirra, oc jamna þar nesiom saman, en þott munr verþi nesia, oc eigo buar þo at scripta, ef þat er minna vert en V aura.

Hvergi ma scylda annan til garþlags, þar er eigi of tecr i hia torf, eþa griot, oc hera verþr til meþ eyc, eþa reiþa. Þeir scolo baþir hestia upp i einom staþ garþinn, oc girþa siþan til sins enda hvarr, nema þeir verþi a annat sattir. Sa maþr a oc cost þess at leggja lengra garþinn, ef hann vill er qvaddi.

Ef sa maþr vill eigi leggja garþinn er qvaddr var garþlagsins, þa scal sa leggja er qvaddi sinn hlut, enda varþar

netur. *Eam struat ad quam primum provocatus est.*

Ad sepem struendam, cum quis provocatur, legalem struat. Sepimentum legale quinque pedes inferne ad terram, tres superne in transversum teneat. In altitudinem porrigat ad axillum ejus in basi stantis, qui et ulnas et orgyas legales tenet. Si quæ pecora legale transilierint sepimentum, eorum dominus multæ quidem non tenetur, sed damnum resarciatur. Idem obtineat, cum ostium sepis legale aperitur.

Fines inter codominos accolæ definiant. Lingulas terræ ex utraque parte invicem comparent, quæ quavis magnitudine invicem differrent, accolæ divisionem nihilominus peragant, modo quinque unciarum differentia non adsit.

Sepem cui struendam injungere nulli fas est, ubi glebæ et lapides (sepimento adhibendæ) in loco non adsunt, quæ igitur equis vel trahis advehere necesse est. Pars utraque in eodem loco sepem struere incipiat, et ex opposita deinde struant directione, nisi aliter inter eos convenerit. Ulterius sepem ducendi jus habeat provocatus, si voluerit.

Ad sepem ducendam provocatus, si eam ducere recusaverit, suam attamen portionem provocans struat, sed hoc casu

1) *B cum suis incipit: Þeir scolo löggarþ göra, Sepimentum struant legitimum.*

2) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

hanom þa eigi beitín, þó at fe hans sciottiz fyrir garþz enda. Hanom varþar utlegþ er eigi vill girþa, enda secz hann a beitinni, oc scal þa domr döma garþlagit a hendr hanom, enda a hann at böta auvisla hinom er girþi, ef hans fe gerir.

Ef maþr girþir minna garþ en mælt er i lögom, eþa syniar hann meþ öllo, oc se hann tilqvadr at lögom, oc varþar hanom jamnt bæþi.

Ef þar verþ tungarþr i garþlagi, en þat er tungarþr er töþvöllr gengr ut at garþi, þar a sa oc cost er völl a, at girþa einn, ef hann vill, oc taca þa utangarþs garþverkit. Ef hann vill at þeir girþi baþir, oc a hann cost at böta einn garþinn, ef hann vill, oc taca utan garþz garþbötrnar. Ef hann vill eigi einn böta garþinu, eþa girþa þar er tungarþr hans er, þa scal þaþan hvarr þeirra böta er gerþi, oc taca þar efni garþböta er þeir toco garþvirki.

Ef þar verþa höggscogar fyrir, ¹⁾[eþa eggver, eþa töþo völlr], þa scal fyr nes þar girþa. Ef þar ero risrif, oc scal i

multæ non teneatur ob depastionem fundi alieni ejus quamvis pecora sepimententi extremitates circumierint. Qui sepem struere recusat, et multa teneatur et depastione reatum sibi contrahit, judiciumque sententia sepem struendi obligationem ei nihilominus injungat, et damnum ipsius pecoribus causatum sepem struendi resarciat.

Et minorem quam desiniunt leges sepem struens, et legali modo provocatus, eam struere omnino denegans, eodem reatu teneatur.

Ubi prati stercoreati sepimentum, cum sepi (terminali) ducenda coincidit — prati stercoreati sepimentum dicitur, cum pratum stercoreatum sepimento adjacet — prati dominus jus habeat solus, si voluerit, sepem ducere, et ad sepimenti latus exterius materiam sepi capere. Quodsi optaverit, ut uterque hoc ducat sepimentum, ipse tamen id reficiendi, si voluerit, et ad latus ejus exterius materiam conquirendi jus habeat. Si sepimentum nec solus reficere, nec, ubi cum ipsius prati stercoreati vallo coincidit, ducere voluerit, quivis eorum inde sepimentum reficiat unde struxit, et materiam ejus reficiendæ ibi capiat, ubi ejus struendæ sumsit.

Si sepi ducenda in sylvam cæduam, ovifundium vel pratum stercoreatum incidit, sepimentum eorum lingulas circumflect-

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

gegnum þau girða. Þat ero rishrif er menn rífa upp. Þat er höggscogr er menn höggva upp. Ef þar verða engiar manna fyrir garþlagi, oc scal girða et gegnsta þar, enda bæta þeim engiar sínar sva sem hvar virða víþ boc, at þeir hafi annat engi jamngott, oc jamnhögt oc jammikit.

Ef þar er garþr of þioþbraut þvera, þa scal líþ vera a garþi alnar oc fapmsmikit ¹⁾ oc hiarra grind fyrir, sva at menn luci upp af hrossi, oc aprt ef vill. Þess a hann oc cost at söra garþz hliþ örsöct, eða scimra sva at se af þioþbraut, oc se þapan jamngott at ríða. En ef þar er girþt of þioþbraut þvera, sva at eigi er hliþ a garþi, ²⁾ oc varþar þat en III marka utlegþ þeim er aprt lætr leggja hliþit, oc a hverr at sökia þa söc er vill, oc sva ef girt er of þioþbraut þvera.

³⁾ [Nu er löghliþ a garþi þeim, oc sva um huit, sem mælt er i lögom, þa

tat. Si sylva incædua occurrerit, trans eam ducatur sepimentum. Sylva incædua est quæ manu evellitur, sed cædua quæ cæditur. Si in aliena prata exteriora inciderit sepimentum, ibi quam maxime in directum ducenda sepi. Prata confinibus restituantur juxta accolarum ad librum (sanctum) factam taxationem, ita ut alia referant prata ejusdem bonitatis, commoditatis et magnitudinis.

Si sepimentum viam publicam transcenderit, ostium in sepe constituatur, ulnæ et orgiæ latum, quod janua clathrata et cardinibus instructa ita claudat, ut eqvo insedentes eam et aperire et claudere, si voluerint, possint. Sepimentum struens jus habeat ostium per teli jactum vel minus a via publica declinare, dummodo inde non minus commode equitatur. Si via publica sepimento ita obstruitur, ut ostium non adsit, trium marcarum multam luat quicumque ostium (juxta effractum) iterum obstruere facit. Hancce, ut et de via publica obstructa oriundam causam agat quicumque voluerit.

At ostium legale, juxta legum præscripta conditum, habet sepes, tum justum

¹⁾ *B cum suis legit*: oc hafa grind fyrir, quod janua clathrata ita &c.

²⁾ *B cum suis legit*: þat varþar utlegþ, enda er garþrinn oheilagr, oc a at briota hliþ a þeim garþi þott heilact se, ef maþr ferr igeqnum, en ef aprt er gert hliþit, þa a hverr at sökia þa söc er vill, ef eigi er hliþ a garþi; hoc multa

puniendum est et sepimentum immunitate destituitur, et juxta effrangitur die etiam festo, cum quis transit. Si ostium iterum obstruitur, de sepimento ostii experti agat quicumque voluerit.

³⁾ *Reliquum tituli B cum suis omittit.*

ero menn scyldir at luca löghlíp apr a löggarþi. Ef sa maþr lycr eigi apr hliþit, er eþtir ferr igegnom þat, þa verþr hann utlagr of þat III merkr, oc a sa þat fe er hliþi scyldi hallda a garþin-om. Nu er hliþ brotit nacqvæt a löggarþi annarsstaþar, en aþr var tint, oc varþar þat en utlegþ, oc VI aura averki, oc böta auvisla, sem buar virþa. Þat ero alt stemno sakar, oc scal qveþia til heimilisbua V a þingi þess er sottr er.

Ef löggarþr rænar sa er merkigarþr er meþ mönnum, oc görr annarr eigi at-göra, þa varþar hanom slict, ef fe gengr yfir garþinn, sem þat er hann görþi eigi leggia garþinn. Nu vill maþr qveþia annann mann garþbota; þa er garþbot er meiri lutr stendr garþzins; þa scal hann heiþa hinn garþbota vico aþr IV vicor se af sumri, oc qveþia til heimilis bua V III nottom aþr. Ef hann vill þeygi böta sinn lut garþzins, þa varþar utlegþ III merkr, enda a domr at döma garþbotina a hendr hanom].

II.

hocce ostium in legali sepimento reserare qvicunqve tenetur. Si serius ostium transmeans hoc non clauserit, trium marcarum multam luat, qvæ ei solvatur, qvi ostium sepimenti conservare debuit. At sepimentum legale alio, qvam antea definito loco effringitur, tum pænna pecuniaria reo injungenda, præter multam injustæ læsionis, et damni ab accolis definitam resarcitionem. Omnibus hisce causis adhibeatur citatio, qvinque ejus in qvem agitur domiciliū accolis in comitiis evocatis.

Cum sepes legitima, qvæ in terminis constituta est humilior fit (qvam esse debet), nec alter eam restaurat, hic eodem, si pecora sepem transscenderint, tenetur reatu, ac si in longitudinem sepem non struxisset. Si quis alium ad sepem reficiendam provocare voluerit — refectio sepis dicitur, cum major ejus pars renanet — eum ad sepem reficiendam provocet unica hebdomade ante qvartam æstatis hebdomadem peractam. Qvinque domiciliū accolæ tribus ante (refectionem suscipiendam) nocibus evocentur. Qvod si obligatus suam sepis portionem reficere noluerit, trium marcarum multam luat, et judicium sententia refactionem sepis ei (nihilominus) injungat.

L1

XVI. CAPITULI.

Of bruar-görþ oc ferio-halld.

¹⁾ Ef þó scilr lönd manna, oc vill annarr þeirra gera bru of ana, þa scal hann bioþa hinom fyrst at göra bruna. Ef sa vill eigi göra, þa scal vellta böþom megom at osekio torfi til. Nu verþr hinom mein at götom þeim er fra göraz, þa scal sa er bru gerþi böta hanom þat ²⁾ sem buar V virþa enir næsto.

Nu vill sa maþr bru gera er hvarongi megin a land, þa scal hann bioþa þeim ³⁾ [fyrst] at gera. Þeir scolo taca til a XII manþpom enom nestom, ef þeir vilia bru gera ⁴⁾ [er lönd eigo viþ öna]. Ef þeir vilia eigi bru gera, þa scal hinn gera ⁵⁾ [at osekio], oc vellta böþom megom landi til. Hann scal böta þeim er lönd eigo viþ, sem buar V virþa, ef þeim verþr mein at götom þeim er þaþan geraz fra.

Sa maþr er bru gerir scal sva mæla fyrir henni, sem hann vill, ⁶⁾ at hvi neyt se; hann scal oc segia til þess ⁷⁾ i

TITULUS XVI.

De ponte faciundo et cymba habenda.

Cum annis fundos duorum disterninat, quorum unus ei pontem imponere cupit, hic alterum ad pontem (communitè) ponendum primum invitet. Qui si noluerit, glebæ ex utroque amnis latere impune congerantur; si semitæ ad pontem ducentes recusanti aliquid attulerint damni, pontem ponens hoc ei resarciat, ut quinque (ejus) proximi accolæ ad librum (sanctum) æstimant.

At ex neutro amnis latere fundum tenens pontem anni imponere vult, tum ut ita faciant dominis fundorum adjacentium obserat primum. Hi si pontem facere voluerint, in primis duodecem mensibus incipiant. Si pontem ponere recusaverint, alter impune faciat, glebas ex utroque amnis latere eruens. Si semitæ ad pontem ducentes, fundorum adjacentium dominis aliquid damni intulerint, cum ponens iis hoc resarciat juxta quinque accolarum æstimationem.

Pontem anni imponens, tales ac ipsi lubet, leges quoad usum ejus dicat; in clivo comitali qualem sanctitatem ei indicit pro-

¹⁾ *B cum suis legit: Ef menn bua tveim megom ar, oc vill &c.; Cum ex utroque amnis latere habitantium alter ei &c.*

²⁾ *B cum suis legit: sem buar V virþa viþ boc, þess er scaþan fecc af, ut quinque ejus, qui damno afficiebatur accolæ juramento in libro functi æstimant.*

³⁾ *B cum suis omittit: fyrst.*

⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁵⁾ *B cum suis omittit: at osekio.*

⁶⁾ *B cum suis legit: at hvi hafa scal bruna, ponte quomodo utendum sit.*

⁷⁾ *B cum suis legit: i lögretto, in dicasterio.*

Þingbrecco hverja helgi hann leggri a, oc hvat varþa scal, ef af er brugþit. Hvargi a at hanna öþrom þeirra manna er lönd eigo við öna at hafa scip a henni. Nu vill sa maþr hafa scip a önni er hvarongi megin a land við, oc er þat þviat eins rett, ef hann vill þar lata véra avalt, meþan öin er þiþ, oc meta eigi leigo. Sva er þar of götur, sem aþr var tint. ¹⁾[Ef hann gerir annan veg, þa er hann utlagr III merkom.

Ef maþr varþveitir bru eþa scip þat er fe er tillagit, oc er hann utlagr, ef hann innir eigi maldaga, oc a þa söc hvern er fars missir. Sa maþr a oc þa söc er fe lagði til, eþa hans erfingi, oc verþr hinn utlagr III mörkom, oc gialda tva slic, sem ferio buar V meta þa sysslo er hann endi eigi. A domr at döma a hendr hanom scips varþveizlona, oc varþar þa fiörbaugsgarþ, ef hann örökiz. Eigi scal scip þat onytaz sva af fyrningo, at eigi se annat til fengit aþr, ef sa scyldi scipino halda er feit varþveitir. Nu brotnar scip þat i vötnom eþa veþrom, þa scal hann tilfa annat scip, sem hann ma fyrst.

Ef sa ræþr firi scipi er hann fecc til farningar, þa abyrgiz sa eigi er farþr

clamet, ut et qvali hanc violans reatu tenentur. Neuter fundos adjacentes tenentium, alterum a cymba anni adhibenda inhibere jus habeat. At aliquis cymbam anni adhibere vult, cui ex neutro latere fundus est, hoc tantum liceat ea lege, si cymbam semper in anni, quamdiu glacie non obducitur, habere voluerit, portorii ratione non habita. Qvoad semitas infactas, qvæ antea memorantur obtineant. Si secus fecerit trium marcarum multam luat.

Si pontem cymbamve, pecuniis legatis institutas custodiens, constitutis non steterit, multetur. Causam suscipiat agendam qvicumqve vectura destituitur. Pecunias legans ejusve hæres agendi jure etiam gaudeat, reus vero trium marcarum multam luat, et juxta qvinque cymbæ accolarum æstimationem in duplum restituit damnum, qvod neglecto suo officio intulit. Judicum sententiæ navis custodiam ei denovo injungat, quam si negligenter gesserit, exilii teneatur. Vetustatis causa hæc navis neqvaquam inutilis fiat, nova prius acquiratur, modo constitutum fuerit, ut pecunias legatas navim conservet. At fluviorum vel procellæ vi hæc navis contunditur, tum quam primum fieri potest aliam suppeditet.

Si quis ab ipso vectore constitutus navi præfuerit, vectus navis contusæ periculum

¹⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit.

var, þott scip lestiz, ef hann vildi vel. Syniat er þa fars, ef leigo er metiþ, þa er veita scyldi, oc a feriomenn at böta þeim er fara scyldi, sem buar V virþa, ef hann för auvisla af, oc a hann heimting til leigo, þott reitt se. Sa abyrgiz scip er hefir, sem annat lan.

Nu er bruar halld mælt a hendir manni, oc scilit eigi görr, þa scal hann at göra sva at haldi úrir fyrnsco, en göra sem fyrst, ef ain brytr, oc scal sökia, sem aþr var tint, ef hann orökiz. Þat ero alt stemno sakar, oc scal qveþia til heimilisbua IX til fiörbaugssaca, en V til utlegþar].

XVII. CAPITULI.

O f e n g i - d o m.

¹⁾ [Ef menn eigo engi saman, oc verþa eigi sattir a, þa scolo þeir reyna scil til a því, oc fara sva at, sem aþr var tint, þar er menn verþa eigi a landz eigin sattir, at stemna til scila, oc til raunar.

Nu er þeim braþara til, oc ma þat þa gera of engi-verc, sa þeirra er heldr vill at fara til engis þess, oc setia upp

haud sustineat, modo dolose non egerit. Vectura denegatur, si, cum gratis suppeditetur portorium exigitur, vectorque trajicienti, juxta quinque accolarum aestimationem, damnum, quo afficitur, resarcitur et vectus (insuper) portorium quamvis solutum reposedendi jure gaudeat. Navi utens, commodati instar, ejus periculum sustineat.

At pontis custodia alicui injungitur, conditionibus in cæterum accuratius non definitis, tum eam ita reficiat, ut vetustatis causa durare possit. Si amnis pontem frerit, quam primum denuo imponatur. Si officia sua (custos pontis) neglexerit, actione infestetur modo jam definito. Omnibus hisce causis adhibeatur citatio, in causis exilii novem, in multaticis quinque domicilii accolis evocatis.

TITULUS XVII.

De judicio pratensi.

Cum prata plurium simul jacent, orto dissidio, (condomini) de eo ad terminos definiendos judicio inter se contendant. Eadem servant regulas ac antea præscriptæ sunt, cum de dominio fundi contenditur; ad justum et verum probandum tendat citatio.

Urgente necessitate, eorum quicumque voluerit jus habeat pratensis fœniseicii tempore pratium quæstionis adire, et signo ibi

¹⁾ *Quæ unois tenentur B cum suis omittit.*

marc i engino, oc marka þar i hia dom-
staþ síþan þann er VI mönnon se högr
at sitia i, oc fara at finna hinn síþan].

Ef maþr vill qveþia engia doms
annau, þa scal hann fara til heimilis
þess mannz, er hann er osattr víþ of
engit, ¹⁾ oc nefna ser vatta at þvi at
hann qveþr hann at eiga víþ hann engi
dom víþ marc þat a VII natta fresti, oc
qveþa a engit, oc a dom, oc coma i
domstaþinn þar sva at domr se nefndr
firi miþian dag, qveþia löggvöþ. Síþan
scal hann nemna ser vatta at þvi velti,
scal hann qveþa at, ec stemni þer N. N.
til brigþar oc til utgöngo of engi þat, oc
tel ec mer engit, stemni ec lögstemno,
oc til þess doms er ec lagþa þer dom-
stefno. Rumbelgan dag scal doms qveþia
²⁾[oc sva stemna, oc lysa hvartveggia,
ef eigi heyra lögfastir menn]. Síþan scal
hann qveþia til doms þess engi-bua V,
III nottom fyr eþa meira meli, at bera
þar qviþo þa alla, er hann vill þa beitt
hava, oc þeir ero rettir um at scilia.
³⁾[Coma þar firi miþian dag, qveþia lög-
qvöþ]. Þeir scolo coma til doms þess
hvartveggio firi miþian dag, sva at domr

*excitato, locum iudicii determinare tantæ
capacitatis, ut viri sex commodam ibi rese-
dendi facultatem habeant, qvo facto alte-
rum conveniat.*

*Qvi ad iudicium pratense alium provo-
care vult, ejus qvocum de prato contendere
parat adeat domicilium et testes de eo an-
testetur, qvod eum provocat, ut in iudicio
pratensi secum experiatur post septem noc-
tes peractas prope ad signum excitatum.
Et pratum nomine definat et iudicium, et
in loco hujus iudicii ita appareat, ut ante
medium diei iudices denominati sint. Le-
galem provocandi formulam adhibeat. Te-
stes porro denominet, in id, inqviat, com-
probandum, qvod tibi N. N. ad pratum
istud reluendum et reddendum diem dico;
pratum meum esse contendo. Legalem ad-
hibeo citationem ad iudicium, qvod in cita-
tione iudiciali tibi declaravi. Die profesto
et ad iudicium provocandum et citandum
est, et utrumqve denuntiandum, si sui ju-
ris homines non exaudierint. Ad hocce
iudicium porro evocet accolat prati qvin-
qve, tribus vel pluribus ante iudicium ha-
bendum noctibus, ut effata veridicorum
ibi proferant omnia, ad qvæ proferenda et
eos provocare vult et habiles sunt; ante*

¹⁾ *Sequentia usqve ad: lagþa þer dom stefno,
B cum suis partim omittit, partim legit: oc
qveþia hann þar engidoms, oc leggja a VII natta
stefno oc qveþa a engit oc a domstaþinn. Hann
scal stefna hinom til brigþar oc til utgöngo oc
telja ser engit; et ad iudicium pratense eum ibi*

*accessere, septem noctuum citationis termino ad-
hibito. Locum iudicii habendi pratumqve de-
finiet, alterum ad retractum et traditionem in
jus vocet, pratumqve suum contendat.*

²⁾ & ³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

se þa nefndr. Hvarr þeirra skal hafa¹⁾ IX menn með scr. Taca þar domendr af, oc öll gögn þau er þeir scola hafa at domi þeim. Qviþmenn scola at fornaþi vbra. Hvarr þeirra skal coma til nesta hus engino, þess er a götu þeirra er, oc skal þar hvarr þeirra tclia XX menn sins lips²⁾ (um sic fram. Ef hann telr eigi, þa verþr hann utlagr III mörkom víþ hinn, nema hvargi geri scil a, þa verþr hvartveggi utlagr, oc a þa sa söc er vill.

Nu hafa þeir menn jammarga, sem þeir eigo, oc verþa þa allz VII menn cns Vta tegar, þeir er til doms ero talþir.

Ef annartveggi reþr menn necqveria til þess at coma til doms at fulltingia ser, oc varþar hanom jammmikil þat, sem þeir fylgi um XX menn fram. Ef þmenn dragaz til fðroneytis þeirra obeþit, oc verþa þeir allir utlagir III mörkom, víþ þann þeirra er sott vill hafa, nema haþir reipiz víþ, þa a hvarrtveggi söc. Utlegþar þessar allar er nu ero talþar, scola sottar a cno nesta varþingi, ef þeir ero samþinga. Ef þeir cro eigi samþinga,

medium diei ut appareant (præfinit) legali evocandi formula adhibita. Pars utraqve ante medium diei appareat, ut hora meridiana constitutum sit iudicium. Pars utraqve novem (l. viginti) secum adhibeat viros, de quorum numero iudices eligantur omnesque in hocce iudicio iis adhibendæ auctorites. Veridici insuper sint et eorum numero non comprehensi. Uterque litigantium adeat domum in via eorum prato proxume adjacentem ibiqve qvavis viginti suos socios, ipso excepto, numeret. Qvod si non numeraverit trium marcarum multam alteri expendat, nisi neuter legum præscriptis satisfecerit, quo casu uterque mulletur, et causa agenda defertur cuicunqve voluerit.

At tot, quot debent, adhibent viros, tum in iudicium destinati summatim quatuor decades et septem efficiunt.

Si alteruter eorum subministraverit viros, qui iudicium aggressuri ei auxilium ferant, eundem hoc sibi contrahit reatum acsi ultra numerum vicenarium hi eum secuti fuissent. Si qui ultro in itinere iis sese applicaverint, accedentium qvavis tres marcas expendat in eum, qui de hoc agere vult, nisi uterque indignatus sit, tum enim utriqve ageudi jus defertur. Si actor et incusatus eandem inhabitaverit toparchiam, causæ illæ nullatiæ hic memoratæ in

¹⁾ B cum suis legit: XX, viginti.

²⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

épa varþing ero eydd, þa scolo utlegþir sottar a eno nesta alþingi, þat ero all stemno sacar, oc scal qveþia til heimilis-bua V a þingi þess er sotr er].

Þria menn scal hvarr þeirra i dom nefna brigþandi oc haldandi engisins, enda a hvarr þeirra at bioþa öþrom til hruþningar of þa domendr, ¹⁾[sem þeir nefndo baþir]. Scal dom þenna hryþia, sem XII qviþ.

²⁾[Nu vill veriaundinn eigi nemna sinn hlut domsins, þa scal brigþandinn nemna allann dominn, enda er þa engi hruþning til].

Sa scal bioþa til hruþningar qviþar er qvaddi, oc scal qviþ þann hryþia, sem aþra bua qviþo. Þat er oc rett at griþmenn verþi II i qviþnom, ef buar verþa hruddir. Buendr scal fyrr qveþia enn griþmenn, ef þeir ro til, þa er nestir ro þar, enda se ³⁾at tengþom rettir, enda scolo þeir meann allir (eiþ) vinna er þar scolo lögscil mæla, ⁴⁾[þamt sem a þinga domi]. ⁵⁾Þa scal sa er engit brigþir, bioþa til eiþspiallz, oc eiþ

proximis comitiis vernalibus peragantur. Si e diversa toparchia oriundi fuerint vel comitia vernalia peracta sint, actio de multis instituat proximis comitiis generalibus. Citatio omnibus hisce causis adhibenda, quinque ejus in quem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Uterque tam actor quam defensor circa dominium prati tres judices denominet, et ad judices, quos eorum quivis denominavit, rejiciendos unus alterum invitet. Dodecadis veridicorum instar judices illi rejiciendi.

At pratum defendens, sibi competentem partem judicum denominare recusat, tum id retrahere volens omnes denoninet, quo casu rejiciendi jus evanescit.

Qui veridicos evocavit ad eos rejiciendos invitet; accolarum instar rejiciantur. Accolis rejectis operarios duos substituere fas est. Rustici, si qui adfuerint et (prati) accolæ proximi prius quam operarii evocentur, si modo necessitudinis respectu juste sese habuerint. Ut in judiciis comitialibus solet omnes ibi justa judicialia persoluturi juramento fungantur. Pratum sibi vindicare parans ad juramentum (suum exaudiendum) deinde invitet et sacramentum

¹⁾ *B cum suis omittit: sem þeir — baþir.*

²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *B cum suis legit: at harum, sensu eodem.*

⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit, sed ejus*

loco legit: at hoc épa at crossi, ad librum vel crucem.

⁵⁾ *B cum suis legit: Nu skal hann segja söc sina fram, sva scapaþa &c.; Causam suam deinde enarret, isidem, ac in &c.*

vinna, oc segia fram söc sina alengr, er hann hefir eiþ unnit, sva scapaþa, sem hann stefndi. Siþan scal lata bera stemno vetti. ¹⁾[Nu hefir hann at erfþ tekit engit], þa scal hann bera lata qviþ þann ²⁾[i dom, er aþr scal qvatt vera], hvart sa maþr ætti engi þat a deyianda degi er hann toc arf eptir. Ef maþr hefir keypt engit, þa scal hann lata bera caups vætti sitt. Nu er þat eigi til, þa scolo enir sömo buar V scilia þat er vattarnir scyldo. ³⁾[Ef socnargögn ero eigi framförf, þa scal hann framföra varnargögn er heldr engino.

Hvar þess er qviþr kömr til meþ þeim, oc scolo enir sömo buar V scyldir at scilia þa qviþo alla hvarr þeirra sem beiþir. Sva scal at socn oc vörn fara þar at öllo, oc sva of öll lögscil, sem a þinga domi. Ef veriandinn þarf þeirra bua er hinn hefir qvatt til socnarennar aþr, oc verþr engi hruþning til þeirra bua viþ veriandann. Ef menn halda þar gögnom at domi þeim, oc varþar þat fiörbaugs-garþ. Ef menn bera þar andvitni, oc varþar þat fiörbaugs-garþ. Ef domendr vilia eigi taca viþ gögnom eþa vörnom þeim er menn vilia þar framföra, eþa vilia eigi reifa mal manna, eþa doma

præstet, quo functus, causam suam recitet, iisdem ac in citatione attulit circumstantiis instructam. Manifestatæ citationis testes porro produci faciat. Si pratum ei pridem hæreditate deferebatur, veridicorum antea evocatorum effatum iudicio coram proferri faciat, quo comprobetur, ane ille, cui hæres succedebat, die suo emortuali pratum jure domini tenuisset. Si pratum emtione acquisivit, emtionis-ventitionis testes produci curet, quibus deficientibus iisdem quinque accolæ de iis dispiciant, quæ testes probarent. Auctoritatibus actionis non prolatis, possessor prati defensionis auctoritates adferat.

Ubi veridici adhibentur, iisdem quinque accolæ effatum decisivum proferre tenentur, quæcunqve tandem pars eos primum evocaverit. Et actio et defensio et justa quæcunqve judicialia hic ita procedant ac in judiciis comitialibus solet. Si defendens adhibere indigerit veridicos quos in usum actionis alter primum evocavit, eos defendentis respectu rejicere non fas est. Hocce iudicio coram preferendas auctoritates, qui retinent, exilium luant. Si qui testimonium contrarium ibi tulerint, exilium luant. Si iudices admittere recusaverint auctoritates vel exceptiones ibi proferendas, vel si recitare aut decidere noluerint

¹⁾ & ²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit, sed ejus loco habet: einir buar scolo alla qviþo*

scilia um eingia brigþ, de prato retrahendo iisdem accolæ omnia effata proferant.

um, oc varþar þat allt fiörbaugsgarþ. Þat ero allt stemnosacir er nu voro tindar, oc scal sökia a eno nesta alþingi, oc qveþia til heimilislua IX a þingi þess er sottr er.

Ef menn bera at domi þeim liug-qviþo, eþa liugvætti, eþa leggja rangt undir þegnscap oc sva öll liugvitni þau er þar verþa borin, oc varþar þat allt fiörbaugsgarþ, oc scal sökia a eno nesta alþingi. Þat ero allt stemno sacar, oc scal qveþia til XIItar qviþar goþa þann, er sa er i þingi meþ er sottr er.

Ef a gögn verþr qveþit i domi þeim, oc scal þo domr döma, sem rett borin se gögn, en sa er a gögn qveþr, scal stemna til rofs dominom, oc a domr at rofna, ef at liugvitni verþa. Fiörbaugssakar þer allar er nu ero talþar, oc liugvitni öll, oc gagnahöld öll, scal sökia i þeim fiörþungsdomi, sem engi-domr var i fiörþungi].

1) Þar er sökiandi oc veriandi föra fram gögn siu i engidom, þa scal domr döma þeim þeirra engi, er heldr berr

causas partium exilii teneantur. Omnibus modo memoratis causis adhibeatur citatio, et in proxumis comitiis generalibus agenda sunt, novem ejus in quem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Si hocce judicio coram falsa veridicorum effata vel testimonia prolata fuerint, vel si falso per civilem existimationem ibi perseveratur, vel qvæcunqve tandem falsa ibi allata sint auctoritates, exilio hoc puniatur; proxumis comitiis generalibus actio peragatur. Citatio hisce causis adhibeatur, prætores cujus curiam reus sequitur, ad dodecadis veridicorum effatum proferendum evocato.

Cum auctoritates, hocce judicio coram prolata falsitatis arguuntur, iudices quidem acsi justæ allatæ sint auctoritates sententiam ferant, eas vero improbens ad sententiam rescindendam agat, qvæ etiam auctoritatum falsitate comprobata rescindatur. De omnibus hic memoratis causis exilii, falsis testimoniis et auctoritatibus rentis, actio instituat in judicio qvadrantis in quo judicium pratense habebatur.

Actoris et defensoris auctoritatibus prolatis, judicium ei eorum adjudicet pratium quem majori jure id tenere debere

1) *B cum suis legit:* Ef fram ero förþ soenar-gögn, þa scal sa framföra varnargögn er heldr engino, oc sva öll lögscil framföra, sem at þinga-domi, en si þan scal domr döma þeim &c., accusationis auctoritatibus prolatis, defensio-

nis ille proferat, qui pratium tenet, et justæ qvævis judicialia hic non minus observanda sunt, quam in judicio forensi. Iudices deinde ei eorum adjudicent pratium &c.

heimild til. Nu kómr annarr þeirra heimild sinni til, en annarr eigi, þa skal þeim döma eingis höfn er sinni heimild kómr til, enda skal þa at þinga domi reina eigin-orþ engissins. Ef þeir verþa eigi sattir a hvern dom þeir scolo döma, þa skal afl raþa meþ þeim. Þeir eigo at væfengia, ef III ero hvarirtveggio, oc fara sva at vefangi, sem at forþungsdomi. ¹⁾[Þa skal hvarr þeirra stefna annars domöndom]. Ef þeir vefengia, oc skal þa reyna i forþungsdömi, þeim er domrinn var attr i forþungi. ²⁾[Ef þar verþr eigi vefengt, þa skal reyna i fimtardömi]. Nu er vefengt i engi dominom, þa skal sa hafa engit, er aþr hafþi, unz reynt er eigin-orþ at þinga domi. Þa skal engi-domr vera er engi er vaxit, oc scolo þeir þar vera unz þeir hafa domi sinom lokit. ³⁾[Ef þeir göra eigi sva, oc varþar þat siörbaugsgarþ, skal sökia a eno næsta alþingi], viþ IX þua qviþ, en stefua heiman. Þar at eins skal engi domr vera, er menn verþa sattir a hvarr land a undir. ⁴⁾[Ef þat er ogreitt, þa skal stemna til rauuar oc til scila of engit, oc sökia at þingadömi.

comprobatur. At unus eorum auctoritatem suam adfert, alter vero non, tum usus prati ei adjudicetur, qui auctoritatem suam attulit, sed in iudicio comitali de dominio prati experiendum. Si (inter iudices) de sententia ferenda non convenerit, plurima valeant vota. Cum tres iudices utramque amplectuntur sententiam, in sententias discedendum est, discessione in sententias ita instituta ac in iudiciis quadrantum solet. Hoc casu singula pars partis contrariæ iudices in jus vocet. Facta discessione, in iudicio quadrantis in quo iudicium (pratense) habebatur experiendum est. Discessione hic etiam facta in iudicium quinionis causa transferatur. In iudicio pratensi facta discessione, qui pratum hucusque habuit, porro teneat, de dominio donec in iudicio comitali expertum est. Pratense iudicium habeatur, cum pratum gramine obductum est, et ad latam usque sententiam iudices ibidem sese teneant. Si secus fecerint exilium luant, quæ causa novem a colonis generalibus agatur, citatione domi manifestata. Ibi solummodo pratense iudicium habeatur, ubi de dominio fundi, (in quo pratum est situm) inter partes convenit, quod si in dubio fuerit, ad verum et justum de prato comprobandum tendat citatio, et in iudicio comitali agendum.

^{1), 2) & 3)} *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁴⁾ *Quod superest tituli B cum suis omittit.*

Ef annarrtveggi þeirra hefir menn fleiri til doms en mælt se at sino raði, oc varþar þat þeim III marka utleggþ víþ hann, en fiörbaugsgarþ, ef hann glepr dom þann, oc sva hveriom er þat görir. Þat ero allt stemno sakir, oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er en V til utleggþar.

Ef menn gleþia dom þann eþa önnor gögn sva at mal þau mego þar ei lukaz, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, enda scolo mal þau öll fara i fiörþungsdóm þann, er domr var i fiörþungi, enda ero gögn öll sialfþvödd þangat, oc sva gagna gögn, enda scal sva fara of alla heraðsdoma, ef þeir ero glaptir. Ef gögnom er þar haldit, oc varþar þat allt fiörbaugsgarþ, oc scal sökia, sem aþr var um tint].

XVIII. CAPITULI.

Of heyreka.

Ef sær eþa vötn eþa veþr recr hey manna saman fleiri en eins, þa scal sa þeirra er hey a, i annars hevi, oc a annars landi, fara til heimilis þess er land a undir þvi, oc qveþia hann heydeildar, rumhelgan dag, III nottom firi sciptit,

Si pars una plures ex consulto iudicio attulerit viros, quam leges præfinit, tres marcas in alteram expendat. Exilii teneatur si iudicium hocce turbaverit, ut et quicunque ita faciens. His causis adhibeatur citatio, novem, sed in causis multatiticiis quinque ejus in quem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Qui hocce iudicium vel alias (ibi proferendas) auctoritates ita turbant, ut eam ob rem controversiam dirimere non possibile sit, exilium luan. Quæ omnes causæ in iudicium quadrantis deferantur in quo iudicium pratense habebatur. Eo omnes et auctoritates et auctoritatum principalium probationes reapse citatas esse tenendum est. Quoad omnia iudicia tributa, cum turbantur, idem obtineat. Cum auctoritates ibi retinentur exilii pæna semper irrogetur, actione in cæterum ita moderata, ut antea definitur.

TITULUS XVIII.

De sæno casu congesto.

Cum maris, fluviorum vel procellæ vi plurius sæna in unum congeruntur, ille cui sænum est in sæno alieno et fundo, domicilium ejus adeat cui fundus est in quo sænum jacet, eumque ad sænum dividendum provocet die profesto, tribus vel pluribus ante sæni divisionem suscipiendam noctibus. Quinque accolas ad sænum proxime habitantes, sed ejus non participes, evocet

eþa meira meli ¹⁾. Hann skal qveþia til V bua þa er næstir ero heyui þvi, ²⁾þeirra manna er ³⁾[eigi] eigo hlut i heyui þvi, of þat, hvern hlut hann a i heyui þvi, ⁴⁾oc vanda þa sem engi-sciptis bua. Þat skal hann alt göra III nottom firi sciptit. Ef maþr varnar heyseiptis, oc varþar hanom þat ⁵⁾[III marka] utlegþ, ⁶⁾[oc scaþa bötr þær, sem hinn fær af þvi]. Ef hann nytir ser, þa er þat görtöki. Nu krefr hinn eigi fyrr sciptissins, en hann hefir heim fört heyit, ⁷⁾[eþa saman], oc a sa þa þat, ⁸⁾sem buar ⁹⁾[V enir næsto] meta [viþ boc], at hey var vert, þa er hann krakapi þat upp.

Þeir menn er hey eigo rekin fra ser, scolo þerra hey sin i þess landi, er þau voro rekin, en eigi eigo þeir a braut at vega, *)aþr scipt se. Ef sa maþr ma eigi vega hey þat heim til sin, er a, þa skal hann löggarþ göra um heyit i þess landi er hann þerrþi þat, oc vinna þann

ut defniant quanta pars fæni illius ad eum pertineat. Eodem studio conquirendi sunt ac accolæ, qui prato dividundo adhibentur. Hæc omnia tribus ante divisionem suscipiendam noctibus persequantur. Qui fæni divisionem non concedere vult, trium marcarum multam sibi contrahit, et damnum alteri illatum insuper resarciat. Si quis (fænum indivisum) in suam converterit utilitatem, furtum minimum committit. At ad divisionem fæni non prius provocat aliquis, quam fundi dominus id vel domum vel in unum locum (arefaciendum) contulerat, tum (fæni pretii partem) capiat alter, juxta pretium fæni, quod accolæ quinque proximi ei, cum e congerie (casuali) evelebatur, fuisse constituunt.

Illi quorum fæna in unum casu congeriebantur, ea arefaciant in fundo in quo collata sunt, sed ante susceptam divisionem ne avehant. Si domino fæni hoc arefactum domum vehendi facultas non vacaverit, legali sepimento fænum circummuniat in fundo in quo hoc arefecit, quod in

¹⁾ *B cum suis addit: ef hann siþr hinn sialfan at mali, cu vico ella eþr meira meli, ef hann siþr eigi hinn sialfan, si alterum convenerit, sed ante hebdomadam vel prius, si eum ipsum non convenit.*

²⁾ *B cum suis addit: er hann qvaddi sciptis um; de quo dividendo provocavit.*

³⁾ *B cum suis omittit: eigi.*

⁴⁾ *Additis: oc coma þa fyrir miþþian dag, ante meridiem ut veniant. B cum suis legit: þa*

buu skal hryþia, sem engi-sciptis bua, hi accolæ eodem modo rejiciendi sunt ac accolæ, qui prato dividundo adhibentur.

⁵⁾ *B cum suis omittit: III marka.*

⁶⁾ *B cum suis omittit uncis inclusa.*

⁷⁾ *B cum suis omittit: eþa saman.*

⁸⁾ *B cum suis interponit: af heigisöldum, fæni pretii partem.*

⁹⁾ *B cum suis omittit: V enir næsto &c. viþ boc.*

^{*)} *B cum suis addit: cþr föra, nec ferant.*

averca a landi hins, þar er hvartki se acr ne engi.

Ef hey recr a engi mannz, oc fer sa scaþa af því er engit a, þa scal hinn böta hanom þat, sva sem buar V virþa, þeir er nestir ero engino.

Ef hey recr i haga mannz, oc a sa þa at göra löggarþ um er hey a, oc sva at þerra.

XIX. CAPITULI.

Of selfavr.

Ef maþr hefir lönd fleiri undir bu sitt en eitt, oc vill hann fara þar i sel, yuir annars mannz land, oc a hann þar at fara meþ se sitt tysvar a sumri, til sels, ¹⁾ en þviat eins optarr, ef þar verþa misgöngor fiar, þa a hann at reka heim smala sinn. Hann a fornar götor at fara, ef þær ero til. Ef hann ferr of engi mannz, þa scal hann i togi hafa et lausa hross. Ef þar ero keldor a göto hans, oc a hann at göra bruar þar yfir, oc vinna þau averc a annars mannz landi.

Ef maþr ferr yuir engi annars, oc hlytr hinn af því scaþa, þa varþar hanom þat utlegþ, euda scal hann böta hanom scaþa sva sem buar ²⁾ V virþa við boc.

alterius operetur territorio, ubi nec ager, nec pratum est.

Si in pratum alicujus alienum fœnum depellitur, unde prati domino damnum evenit, fœni dominus hoc ei resarciat, juxta quinqve ad pratam proxume habitantium accolarum æstimationem.

Cum in pascua alicujus alienum fœnum compellitur, hujus dominus hoc et legali sepimento circummuniat et arefaciat.

TITULUS XIX.

De æstivis petendis.

Si quis dua prædia oeconomicæ suæ submittens, ad æstiva per alienum fundum iter facere voluerit, pecora sua bis unica æstate trans alienum agat territorium, ad æstiva, (et retro domum); ea tantum lege scæpius, si pecora ejus solitos transvagaverint terminos, quo casu domum (ad æstiva) agat pecora. Antiquas, si quæ fuerint, semitas ire tenetur; pratum alienum si trajecerit, eqvum, cui non insedit ipse, freno ducat. Si paludes in ejus via occurrerint, pontes per eas faciat, quod in alieno territorio operetur.

Si quis, cum pratum ejus trajicit alter, damno affectus fuerit, multam ille luat, et damnum ei resarciat, ut accolæ quinqve ad librum (sanctum) æstimant.

¹⁾ B cum suis addit, oc fra, et retro.

²⁾ B cum suis pro: V, legit: hans, ejus.

XX. CAPITULI.

Ef maþr. eyþir land sitt.

Engi maþr skal bolstaþ sinn leggja i leg, ef hann getr eigi leigo víþ, þa skal hann fara til huss þeirra manna, er þar bua nestir landi því er þa er obyggt, oc nefna ser vatta, oc bioþa þeim at leiga landit, þa er VII vicor ero af sumri et síþarsta, sva sem buar ¹⁾[V] meta [víþ boc]. ²⁾[Þeir menn ero scyldir at leiga land þat er landz merki eigo víþ þat land. Nu vilia þeir eigi þat, oc verþa þeir þa utlagir sva of beitina, sem landit se bygt.

Ef sumir vilia scil agðra, en sumir eigi, oc varþar þeim einom er oscil gðra]. Ef þeir leiga landit, þa scolo þeir þar ectia heyiom þeim, er þar faz a því landi, oc halda þar husum sva sem a leigoland; scolo þeir sva at öllo halda landit, sem leigo land.

Ef þeir leiga þat eigi, þa a hann at veria lyriti þeim landit, oc fara sva meþ lyriti þeim, sem meþ stemno; þat er oc rett at hauu veri þeim lyriti at lögbergi, en eigi sekiaz þeir a beitinni, aþr þeir fregna lyritinn.

³⁾[Ef hann byggvir eigi landit, enda byþr hann eigi buum at leiga, sem nu

TITULUS XX.

Si quis fundum suum incultum torpescere facit.

Neqvis prædium suum torpescere faciat. Si solario id elocare non potuerit, eorum, cum septem æstatis hebdomades peractæ sunt, nec serius, adeat domicilium, qui ad prædium torpescens proximi habitant, et testibus denominatis iis fundum conducendum obferat solario, juxta quinqve ad librum (sanctum) factam accolarum æstimationem. Hujus fundi confines hunc conducere tenentur. Qvod si noluerint, de fundo depasto eandem sibi contrahunt multam acsi prædium habitatum fuerit.

Si nonnulli juste et probe agere voluerint alii noluerint, illi solummodo reatum incurrunt, qui injuste agunt. Si prædium conduxerint, fœnum in eo fundo conqvasitum ibi consumi faciant, ædificiaque æque ac in prædio conducto conservant; prædii conducti instar fundum omni modo tractent.

Si fundum non conducunt interdicto hunc iis inhibeat interdictum citationis instar moderans. Ut ad rupem jurisdictioni usum fundi interdicto iis inhibeat fas est, sed de interdicto adhuc inscii depastione fundi reatum sibi non contrahunt.

Si prædium (dominus) nec elocaverit, nec modo jam definitio accolis conducen-

¹⁾ B cum suis omittit: V & víþ boc.

²⁾ Qva uncis tenentur B cum suis omittit.

³⁾ Qvod superest tituli B cum suis omittit.

var tint, þa verþr hann utlagr III mörkom, ef landit liggir i leg, enda verþr landit oheilagt við misgöngom smala þeirra manna er þar eigo merki við þat land, en öþrom mönnum varþar þar slict sem annarsstaþar.

Ef þeir menn reca fe sitt þangat i land er þar eigo merki við, eþa lata reka sva at þeir vildi þat land beita, oc varþar su beit öll slict her, sem a bygþo holi].

XXI. CAPITULI.

ENN OF SELFÖR.

1) Ef maþr ferr annan veg til sels of annars mannz land með smala sinn eþa klyfia hross en aþan var tint, oc verþr hann utlagr of þat III mörkom, oc böta auvisla, sem hvar virþa við boc. Ef V aura scaþi verþr at eþa meiri, þa varþar fiörbaugsgarþ. Sakar þær allar er nu ero talþar, scolo sottar a eno þriþia alþingi, nema utlegþir fari einar saman, þær scal sökia et fyrsta sumar. Þat ero alt stemno sakar, scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er, til fiörbaugssaca, en V til utlegþa.

dum obtulerit, unde fundus torpescit, trium marcarum multam luat; fundusque confinium pecoris impuni depastioni expositus sit, alii vero eodem ibi, ac alias solet, reatu teneantur.

Si fundi torpescientis confines pecora sua in hujus territorium vel immiserint vel immittere fecerint, eo consilio, ut fundus depascatur, talis depastio, eadem acsi in habitato territorio facta fuerit, pœna coercetur.

TITULUS XXI.

Adhæc de æstivis petendis.

Si quis alio quam antea desinito modo, per fundum alienum vel pecora sua agens vel equos clitellarios ducens, ad æstiva tenderit, trium marcarum multam luat, et damnum ex accolarum ad librum (sanctum) factam taxationem resarciat. Si quinque unciarum vel gravius evenerit damnum, ex illi pœna adhibeatur. Causæ omnes hic memoratæ in tertiis comitiis generalibus peractæ sint, nisi multaticæ tantummodo fuerint, quæ in primis agendæ sunt comitiis. Citatio iis omnibus adhibeatur, in causis exillii novem, in multaticis quinque ejus in quem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis.

1) Hunc titulum B cum suis omittit.

XXII. CAPITULI.

Ef sına er brend.

¹⁾ Ef maþr vill brenna sino í landi sino, þa scal hann biþia lofs at, þa menn er næst hua, oc verþr hann þo utlægr III mörkum, ef eldr rennr í land þeirra, oc scal böta scaþa, en fiörbaugsgarþ varþar, ef hann brennir scog eþa hus. Þat varþar oc fiörbaugsgarþ, ef hann haþ eigi lofs at, ef eldrinn rennr í annarra manna lönd, en scoggang, ef þeim verþr kugildis scaþi at. Þat ero alt stemuo sakar, oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er til fiörbaugssaka en V til utlegþar.

XXIII. CAPITULI.

Ef maþr a engi í annars landi.

Ef maþr a engi í annars mannz landi, oc scal hinn varþa viþ engi þvi, en Vta dag þann er VI vicor ero af sumri, ar of morgin; en sa maþr er engit a í annars landi, hann scal þat lata fyrst yrkia,

¹⁾ *Paucis omissis, nonnullis immutatis, et additis hunc titulum B cum suis ita legit: Nu vill maþr brenna sino í sino landi, þa scal hann biþia lofs þa er næstir hua, oc lönd eigo viþ fyrir utan, oc böta þeim þo, ef afgöriz. En ef eldr rennr í hus þeirra manna, er eigi hafa lofat, eþr lönd, eþr brema fyrir þeim scogar, þa varþar fiörbaugsgarþ; At gramen aridum in*

TITULUS XXII.

De graminis aridi (in fundo) facta combustione.

Qui gramen aridum in fundo suo adurere parat, proxume adhabitantium, ad ita faciendum, veniam expetat, sed nihilominus præter damni resarcitionem trium marcarum multa teneatur, si ignis eorum territoria irrepserit, sed exilii reus est, si sylva vel domus conflagraverit. Exilii etiam teneatur, si venia non expetita, ignis in aliena repserit territoria, et proscriptionem luat, si vaccæ valoris damnum accolis illatum fuerit. Omnibus hisce causis citatio adhibenda, in causis exilii novem, in multatiõis quinque, ejus in quem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis.

TITULUS XXIII.

Si quis pratum in alieno fundo habuerit.

Si quis pratum in alieno fundo habuerit, (dominus fundi) hoc a depastione (qvotannis) custodire incipiat mane diei qvinti hebdomadis (die Jovis) cum sex ætatis septimanæ præteriere; ille vero cui in alieno

fundo suo adurere aliquis parat, tum proxume adhibitantium veniam expetat, eorum nempe quorum fundi proxume adjacent, et damnum tamen si quid venerit iis resarciat. Si ignis in eorum, qui non concessere, vel domos, vel fundos irrepserit, vel sylvas eorum concremarit, exilii pæna adhibeatur.

¹⁾[nema hann villi tóþo sína fyrr yrkia]. Ef hann yrkir eigi sva engit, sem mælt er, oc villi hann þo ort hafa, þa varþar hanom þat utleggþ, enda er oheilagt bæþi heyit oc sva engit. Nu a hann engiar i sleiri manna löndom, þa scal hann sitt sumar sla hvert þeirra fyrst, en sla sva fremi heima, er þau ero öll slegin.

XXIV. CAPITULI.

Of veitugarþa.

Maþra oc at göra stíflor i engi þvi ²⁾[er hann a i annars landi], ef hann vill, oc grafa engi sitt til, oc veita sva vatn a engit. Hann scal a sino engi uphesia veitona, enda scal þaþan falla vatn i enn forna farveg. Eigi scal hann annarra manna lönd meipa i veittonni. ³⁾[Ef hann fellir eigi apr vatn i fornan farveg, eþa meipir i neqvero lönd manna af veittonni, oc þötr hann utlagr of þat hvartveggia, oc böta auvisla, sem buar virþa. Ef V aura scaþi verþr at eþa meiri, þa varþar þeim þat siörbaugs-garþ].

Ef fe annarra manna fær scaþa i forom þeim er hann grefr, oc a hann at gialda þat. ⁴⁾[Ef hann varnar gialdz, þa verþr hann utlagr].

fundo pratum est, hoc primum demetiri faciat, nisi in prato suo stercolato fenum prius succidere voluerit. Si pratum modo jam definito non demeterit, quamvis demetere sibi proposuerit, multam luat, et tam fenum in prato quam pratum impuni depastioni expositum sit. Quod si in plurium fundis ei prata fuerint, diversa æstate diversum pratum demetat, et singulo prato in totum demetito, domi fenum secare incipiat.

TITULUS XXIV.

De aqueductus aggeribus.

Pratum, quod quis in alieno habet fundo, aggere ei, si voluerit, munire liceat, ut aqua pratum inundet; materiam aggeris e proprio prato effodiat. Aqueductum in proprio incipiat prato, et inde in pristinum alveum aquæ recedant. Fundos alienos aquam ducendo ue lædat. Si in pristinum alveum (inundatione facta) aquas non re-duxerit, vel aliquo modo fundos alienos aquas ducendo læserit, utriusque nomine multetur, et damnum enatum, ut accolæ taxant, resarciat. Si quinque unciarum vel gravius eueverit damnum, exilii tenetur.

Si pecora aliena, in cloacis quas fodit, aliquid detriminti ceperint, hoc rependere tenetur. Si resarcitionem præstare recusarit, multam luat.

¹⁾ & ²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

Eigi a maþr at göra veitor i landi sino sva at hann spilli landi, eþa engi mannz þess er byr fyr neþan. Ef þeim verþr V aura scaþi af því eþa meiri, þa varþar þeim þat siörbaugsgarþ er veitona görþi. Ef minni verþr seaþi en sva, þa varþar hanom utlegþ oc gialda auvisla.

XXV. CAPITULI.

At girþa of engi sitt i annars land.

Þess a maþr cost at göra löggarþ of engi sitt, ef hann vill, hvar þess er eigi liggia beito-teigir manna i, V aura verþir, eþa meira. Hann scal i sino engi-marki velta torfi til garþz, oc lata hliþ a garþi þeim. ¹⁾[Nu vill hann griotgarþ göra of engit, oc er hanom rett at briota þat upp i annars landi, horvetua þess er hinom verþr eigi at því V aura scaþi eþa meiri. Nu verþr scaþi at, oc þo minni en sva, þa seal hann böta þat, sem buar V virþa við boc, en hann er utligr, ef hann vill þat. Rett er oc at hann seti garþ þann a hins laudi, ef þar ro hriostr, eþa hraun, ef þa verþa eigi þar innan-garþa, eþa undir garþinom beito-teigir landeigandans V aura verþir. Ef hann görir annau veg en nu var tint, þa verþr hann utligr]. Hanom verþr rett at

Ne quis in proprio fundo aquarum ductus ita instituat, ut inferius habitantis vel fundus vel prata aliquid damni inde referant. Si quinque unciarum vel gravius inde in eos redundaverit damnum, aqueductum instituens exilium luat. Si levius damnum evenerit, multetur et damnum resarciat.

TITULUS XXV.

De prato in fundo alieno circumsepiendo.

Pratum suum legali sepimento munire cuique, si voluerit, liceat, dummodo quinque unciarum vel majoris pretii pascuorum tractus alieni intra terminos prati non siti fuerint. Intra proprii prati terminos, glebas ad sepep struendam effodere debet, ostiumque in hoc sepimento instituat. Quod si saxea sepepratum circummunire voluerit, lapides in alieno fundo hunc in finem eruendi jus habeat, dummodo in alterum non inde redundaverit damnum quinque unciarum vel gravius. Si aliquid damni, sed levius tamen inde evenerit, hoc resarciat, prout accolæ quinque ad librum (sanctum) æstimant; multam luat, si damnum intenderit. Ut (prati dominus) in alieno fundo sepimentum struat fas est, si ibi vel glabreta vel salivæ adfuerint, nec quinque unciarum digni, ad fundi dominum pertinent-

¹⁾ *Uncis inclasa B cum suis omittit.*

byrgia aptr garþinn, ef hann vill ¹⁾[en Vta dag viko], þann er VI vicor ero af sumri, ²⁾[þa er sol er miþmunda norþrs oc landnorþrs]. Hann scal oc hirt hafa hey sitt or garþinom, oc upp lokit garþinn er IV vikor lifa sumars, þa a sa maþr beitina er land a undir, enda er þa oheilagt engit, oc sva heyit, ef þa er eigi hirt, oc scal þa sa upp luca hliþom er beitina a. Ef maþr slær eigi sva engit þat er hann a i annars landi, ³⁾[sem nælt er], eþa girþir hann eigi löggarþumb, ⁴⁾[þott girt se], þa er engit oheilagt við þess mannz fe er beit a a landi þvi er engi þat er a.

XXVI. CAPITULI.

At girþa of hey sitt i annars landi.

Maþr scal oc göra löggarþ of hey sitt i annars landi, oc grava i sino engi-marki torf til. Ef garþr fellr sa, ⁵⁾[eþa þrutna svell up i hia], þa scal sa maþr göra orþ

tes pascuorum tractus, sepimento vel intercipiantur vel subjiciantur. Si secus, quam hic præscriptum est, sese gesserit, multetur. Ostium sepimenti occludere, si voluerit, jus habeat quinto hebdomadis die, cum sex æstatis septimanæ peractæ sunt, et sol inter septentrionem et cæciam in medio versatur. Fænum suum sepimento interceptum in unum congerere peragat, et sepimentum aperiat, cum qvatuor æstatis hebdomades supersunt, a qvo tempore domino fundi pastio in prato competit, pratumqve huic impuni expositum, ut et fænum nondum congestum. Fundi dominus ostia tum aperiat. Si quis juxta legum præscripta pratum, qvod ei in fundo alieno est, non demessuerit, vel si, sepimentum qvidem struens, legale tamen non struxerit, pratum ejus impuni depastioni expositum sit a pecoribus illius, ad qvem pastio in fundo, ubi pratum situm est, pertinet.

TITULUS XXVI.

De fæno in fundo alieno circumcunniendo.

Legali sepimento fænum suum in alieno fundo qvicunqve circumcunniat. Intra prati sui terminos glebas ad sepimentum struendum effodiat. Hoc sepimentum, si conciderit, vel si glacies circumcirca intumescerit,

¹⁾ & ²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *B cum suis omittit: sem nælt er.*

⁴⁾ *B cum suis omittit: þott gert se.*

⁵⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

eiganda er beit a ¹⁾um garþinn, þeim manni er hey a i garþinom, oc varþar víþ sino fe víþ heyvi hins, en sa scal til fara þegar er hann fregn. Ef hann ferr eigi sva til, þa er heyit oheilagt víþ þess mannz fe er beit a of garþinn. Ef snæ leggr at garþinom, þa scal hann göra orþ hinom er garþ a, eþa moka sialfr um ella. Nu görr sa eigi til fara er hey a, þa er hann fregn sne of garþinn, oc verþr þa oheilact heyit, jamt sem þa er garþr var fallinn. ²⁾[Nu varþar hann eigi víþ, eþa gerr eigi orþ, sem mælt er, þa verþr hann utlagr of þat III merkr, nema V aura scaþi se eþa meiri, þa varþar siörbaugsgarþ].

XXVII. CAPITULI.

Ef engi-teigr liggrr þriu sumur.

³⁾[Ef maþr letr liggia engi sitt III sumor, oc erat hinn þa scyldr at veria er laud a, nema hann segi hanom firi fardaga þat at hann vill sla engit.

rit, ille, cui jus pasturæ competit circa sepimentum, et qui pecora sua ab alterius sæno abstinet, eum de hoc faciat certio-rem cujus sænum sepimento servatur, quo cognito, hic appareat. Qvod si non apparuerit, sænum ejus pecoribus expositum sit, cui jus pasturæ sepimentum circum-circa competit. Si nivis acervi ad sænile congeruntur, vel dominum sepimenti de eo faciat certio-rem vel ipse nivem pald egerat. At sæni dominus, nivem sænile cingere sciens, non apparet, tum eodem modo im-munitate destituitur sænum, acsi sepimen-tum concidisset. Qvod si (dominus fundi) sænile (a pecorum invasionibus) non custo-dierit, vel juxta legum præscripta alterum certio-rem haud fecerit, tres marcas multæ nomine expendat, nisi quinque unciarum graviusve evenerit damnum, quo casu exi-lium luat.

TITULUS XXVII.

Si tractus prati per tres æstates incultus jacuerit.

Si quis pratum suum (in alieno fundo si-tum) per tres æstates torpescere siverit, do-minus fundi id custodire non tenetur, nisi alter ei ante migrationum dies declaraverit futurum, ut prati gramen ea æstate suc-cidat.

¹⁾ B cum suis legit: um staegarþinn, circa sepi-mentum sæni congesti.

²⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit.

³⁾ Hunc titulum B cum suis omittit.

Ef maþr byr sva nær engi sino, þvi er hann a i annars mannz landi, at hann vill heiman beita, oc sla eigi, oc a hann þess kost. Hann scal mann hafa at fe sino, oc halda sva at eigi gangi i land hins].

XXVIII. CAPITULI.

Of stakgarþ i avrskotz helgi i annars land.

Manni er oc scyلت at gōra lōggarþa of hey sin i sino landi, ¹⁾[þau er standa] i ōrscōz helgi vīþ annars mannz merki, ef hann vill hey sin helga. En ef eigi er lōggarþr of þau heyin ²⁾[er maþr a i annars mannz landi, eþa þau] er sva nær ero annars merki, at i ōrscōz helgi ero vīþ, þa ero heyin oheilōg vīþ þess mannz fe er sva nær byr, ³⁾[enda verþr hann utlagr III merkr vīþ þann er beitina a. Þat er stemno sōc, scal qveþia til V bua a þingi].

XXIX. CAPITULI.

Ef fe trōþsc at heyfi.

Ef fe þess mannz treþz i garþi þeim

Si quis tam prope ad proprium, in alieno fundo situm, pratium habitaverit, ut gramen prati a pecoribus, quæ domi tenet, depasci, quam hoc secare prætulero, ita facere ei liceat. Pastor pecora ejus (inter depascendum) custodiet, ita servans, ne in alterius fundum transeat.

TITULUS XXVIII.

De septo fæni congesti, intra teli jactum a fundo alieno (in proprio fundo) exstruendo.

Fæna sua, qui a læsionibus immunia præstare cupit in ipsius fundo, sed a terminis alterius intra teli jactum constituta, legali sepimento circummunire tenetur. Quodsi legali sepimento munita non fuerint fæna in alieno fundo congesta, vel tam prope ad alienos terminos, ut intra teli jactum constituta sint, fæni cumuli ejus, qui tam prope eos adhabitat, pecoris depastioni impuni expositi sint, et dominus fæni trium marcarum multam expendat ei, cui jus pasturæ in fundo (propinquo) competit. Citatio causæ adhibeatur, quinque accolis in comitiis evocatis.

TITULUS XXIX.

Si pecora ad fænum irruerint.

Si pecora ejus, ad quem jus pasturæ in

¹⁾ B cum suis omittit: þau er standa.

²⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

³⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit.

¹⁾[er heitiná a sva nær, sem aþr var tint], er eigi er lögstakgarþr um, en löggarþr scyldi vera, þa a sa þat fe at gialda, sem buar V virþa er garþ a oc lögstakgarþ scyldi balda.

XXX. CAPITULI.

Of hlöpor.

²⁾[Ef hey er fört i hus eþa hlöpor, oc se þat i örscozt helgi víþ haga annars mannz, oc scal of þær sva bua at fe comiz eigi at heyvi. Ef husit fellr ofan, þa scal beitar maþr göra hinom orþ er a, oc veria víþ fe sino unz hinn kcmr til er hey a, eþa göra ella upp sialfr. Nu görr hinn eigi til fara, þa er hann fregn er husit a, eþa byrgir hann eigi dyrr, eþa vindaugo, svat at fe megi eigi inn falla, oc verþr hann utlagr of þat, enda abyrgiz hann, ef fe hins treþz at heyvino, eþa fær scaþa af husino. Nu vill sa er heygarþ a, eþa hlöpo vist eigi gialda scaþa bōtr þeim mauni er beit a of garþinn, ef fe hins hefir troþiz, eþa fariz a þa lund, sem nu var tint, þa scal sa er feit hefir att et dauþa eþa et lama, stemna hanom of þat at hann hafi eigi haft lögstacgarþ of hey sitt, þat er fe hans hefir troþiz at,

fundo, tam prope ac modo definitur, sito pertinet, in fœnili quod legali sepimento non munitur, sed munitum esse debuit, pedibus conteruntur, dominus fœnilis, et legali sepimento id circummunire obligatus, hæc pecora juxta qvingve accolarum æstimationem resarciat.

TITULUS XXX.

De fœni repositoriis.

Si in domus vel tecta fœni promptuaria intra teli jactum a pascuis alienis sita fœnum congeritur, illa tam caute tegantur ne pecora ad fœnum penetrare possint. Si domus corruerit, jure pasturæ gaudens illius dominum de eo certiozem faciat, pecora sua interim, dominus fœni donec apparet, caute abstinens, vel etiam domum ipse reficiat. At dominus cellæ, admonitus quavis, non apparet, vel ostia cellæ fenestrasve non ita contegit ne pecora incidant, tum multam luat et periculum sustineat pecoris alieni, si vel ad fœnum ruens conteritur, vel domo corruente læditur. Quod si dominus fœnilis vel cellæ refractariæ recusaverit ei damni resarcitionem præstare, qui fœnile circumcirca jus pasturæ tenet, pecora hujus quavis modo jam definito vel conculcata vel enecata fuerint, dominus pecoris enecati vel debilitati istum in jus

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *Hujus tituli, præter ultimam legem, B cum suis nihil habet.*

oc hann atti beit i örscotz helgi víþ, oc telia hann utlagan III mörkom, oc stefna til gialda oc til utgöngu of jamnmikit fe, sem buar virþa scaþa þann at domi, nema þeir hafi apr virt er fe hans hefir tropiz. Hann scal aqveþa til hvers þings hann stefnir, oc stefna lögstefno, oc qveþia til heimilis-Lua a þingi þess er soltr er.

Ef vötu falla umhverfis hey manna, þau er netnæmir fiscar ganga i, oc er fyr þvi eigi gert um, oc er þo þegar heyit oheilagt, er is leggr a vatnit, oc sva, ef fe hleypr yvir, eþa veþr].

Ef menn eigo sambeit, oc ero hey slegin a þvi landi, oc er þeim mönnum seylt at hafa löggarþa um hey sin, er þau hey eigo.

XXXI. CAPITULI.

Ef hris vex i engi eþa höggscogr eþa eggver.

Hverr maþr a engi-vöxt i sino engi-marki. Nu vex þar engi víþara, oc a sa maþr þat engi er land a undir. Nu vex víþr i engi mannz, þar er annarr a land undir, oc er rett at sa rífi upp þann víþ

vocet eo nomine, quod fænum suum, in quod pecora ejus ruentia conterebantur, vel quod circumcirca jus pasturæ ad eum pertinebat, legali sepimento non muniisset. Trium marcarum multa reum teneri contendat, agatque ad tantum pecuniæ solvendum et expendendum, quantum accolæ, judicio coram, damnum hoc illatum æstimant, nisi pecore conculcato æstimaverint. Ad quænam comitia citat, desinat, legalem citandi formulam adhibens et ejus, in quem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis.

Si fluvia quæ pisces retibus capiundi frequentant, fæni congeriem circumfluunt, quamobrem sepimento non munitur, fænum nihilominus, fluvio glacie obducto, immunitate destituitur, ut et si pecora vel fluvium transilierint vel vado trajicerint.

Si jus pasturæ ad plures communiter pertinuerit in fundo ubi fæna aliena succisa jacent, horum domini fæna sua legali sepimento munire tenentur.

TITULUS XXXI.

Si in prato, vel frutices betulæ, vel sylva cædua creverit, vel ovisundium fuerit.

Quicquid intra terminos prati terra provenit, dominum prati seqvatur. Quod si gramina pratensia extra terminos prati provenierint, ad fundi dominum pertineant. At sylva intra terminos prati, quod in alieno fundo alicui est, crescit, hanc, si incædua

er engit a, ¹⁾[ef þat er rifhris], enda seal sa þo hafa víþinn allan er land a undir. ²⁾[En þat er rifhris er sciotara er at rifa upp en sökja ðxi, en þat er höggseogr er mönnum er sciotara at höggva ðxi, en rifa up]. ³⁾Ef höggseogr göriz i engi mannz, þvi er hann a i annars landi, þa a landeigandi at bioþa þeim, er engit a, verþ víþ engino slict, sem buar V virþa víþ boe, þeir er nestir bua engino. Nu vill sa eigi selia engi sitt, þa scal landeigandi bioþa hanom engi þat firi, er buum syniz jamngott hanom at hafa, sem hitt er víþrinn vex i. Ef hinn vill eigi þat er engit a, þa eiguaz landeigandi engit, oc sva seoginn. Nu vill landeigandi hvartki 'caupa engit, ne fa auuat engi fyrir, oc seal hinn þa hafa bæþi engi sitt, oc sva seoginn.

⁴⁾Ef engi þat spilliz er maþr a i annars landi af eggveri, þa a landeigandi slica costi at bioþa þeim manni er engit

fuert, ut fundi dominus evellat fas est. Sylva incædua est, qvæ manu citius evellitur, qvam ascina cæditur; sed cædua dicitur sylva, qvæ ascina citius cæditur, qvam manu evellitur. Si in prato alicujus in alieno fundo sito sylva cædua provenerit, fundi dominus, domino prati tantum hujus pretium obferat, quantum accolæ qvingve ad pratum proxume habitantes, libro (sancto) manum admoventes æstimant. Si dominus prati hoc vendere noluerit, fundi dominus ei obferat pratum, quod accolæ æstimant ei tantum utilitatis adferre posse ac pratum in qvo sylva proveniebat. Si dominus prati hoc recusaverit, pratum cum sylva fundi dominum sequatur. Qvod si dominus fundi pratum nec pretio emere, nec prato commutare voluerit, alter pratum suum cum sylva enata retineat.

Si pratum alicujus in alieno fundo situm in ovifundium mutatum vitiatum, dominus fundi, si ovifundium sibi habere vo-

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

³⁾ *B cum suis legit: En ef þat göðriz höggseogr, oc seal sa hafa seogr er land a undir, oc fa hinum engi þat er buum þeim V syniz hinom jamgott at hafa er nastir bua engi þvi er víþrinn vox i; Si vero in sylvam cæduam evaderit pratum, fundi dominus sylvam habeat, alteri vero reddat pratum, quod qvingve coloni pratum in sylvam cæduam versum proximi adhabitant, ei par utilitatis adferre posse æstimant.*

⁴⁾ *B cum suis legit: Ef engi þat spilliz af eggveri er maþr a i annars mannz landi, oc a land-*

eigandi at fa hanom jamgott engi, ef hann vill eggverit nyta. Ef engit ouytiz, þa scal sa hafa engit er land a, seal hann fa hinom þat engi, er buum syniz at hanom se jamgott at hafa, sem hitt var aþr eggverit görþiz; *Si pratum alicujus in alieno fundo situm in ovifundium mutatum vitiatum, fundi dominus ei pratum ejusdem fertilitatis reddat, si ovifundium sibi habere voluerit. Cum pratum inutile redditur fundi dominus id habeat, sed alteri tradat pratum, quod accolæ æstimant ei tantum utilitatis allaturum, quantum prius in ovifundium nondum inmutatum.*

a, ef hann vill nýta eggverit, sem þa at höggscogr öxi i engino. Sva scolo buar virþa engit, sem þeim þotti vert aþr þat spilliz af scogi, eþa eggveri. Ef sa vill hvarngi kostinn er engit a, oc scal hann þa hafa altsaman engit oc eggver. Nu vill landeigandi hvartki fa engis-manni annat engi slict, sem hitt var aþr þat spiltiz af eggveri, ne slica aura, sem buar virþa engit aþr þat versnaþi, þa eignaz hinn hæþi engi sitt oc eggver.

XXXII. CAPITULI.

At veita vötnum.

Menn eigo vötnom þeim at veita er spretta upp i landi mannz, oc i sini landi hýerr. Ef þat ero brunnar manna, þa scal hýerr fella i enn forna farveg af sino landi. Ef þo geriz at meini þeim er aþr var brunnlöis, oc scal eigi þa veita.

¹⁾[Ef maþr görir eigi sva, sem nu var tint, þa verþr hann utlagra of þat, oc auvisla bötr, enda ero ohelgar stíflor þer allar víþ broti, eþa forar er hann hefir görvar meþ vatzeitonni, enda a domr at döma a hönd hanom, at fella aþr vatnit i enn forna farveg, sva sem aþr var tint, oc varþar þat sírbaugsgarþ, sem önnor domrof, er hann görir oscil a. Stefno

luerit, prati domino easdem obserat optiones acsi sylva cædua in prato provenerit. Accolæ pratum æstiment in statu, quo fuit anteqvam, vel in sylvam, vel in ovifundium mutatum corrumpebatur. Si dominus prati neutram eligere voluerit optionem, alter et pratum et ovifundium in totum habeat. At dominus fundi alteri nec pratum ejus reparare vult, qvale fuit anteqvam in ovifundium conversum vitiabatur, nec pretium ei expendere, quantum acolæ æstimant prato nondum corrupto, tum hic et pratum suum et ovifundium habeat.

TITULUS XXXII.

De aqvis ducendis.

Aqvas in proprio fundo scaturientes intra proprii fundi terminos ducere cuique liceat. Si aqvæ illæ ad fontes domesticos pertinuerint, quisque eas e fundo suo ad pristinum alveum dirigant. Si quid, his aqvibus ductis, detrimenti in eos, qui (illis) pro aqvibus domesticis non antea utebantur, redundare possit, non ducendæ sunt. Si quis aliter qvam hic definitur fecerit, multetur et damnum resarciat, aggeresque et collicite ad aqvibus ducendas factæ impuni rescissioni expositæ sint, et judicium sententia ei injungat obligationem aqvibus in pristinum alveum juxta antea constituta reducere. Si justa non præstititerit exilium luat, ut de

¹⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit.

söc er of utlegþ þa, oc scal qveþia til heimilisbua V a þingi þess er sottr er].

XXXIII. CAPITULI.

At scipta vatni.

¹⁾ Ef menn eigo merki vötn saman, oc vill annarrtveggi veita vatni þvi a engi sitt, cþa acr sinn. Ef þeim manni þickir mein at, er halft a vatnit, þa scal sa þeirra, cr heldr vill, stemna hinom heim vico firi sciptit, cþa meira meli. En hann scal qveþia til bua V, III nottom fyrir, þa er nestir bua engino, at scipta vatnino meþ þeim viþ hoc. [Ef hann vill eigi sciptit uppi lata, cþa villia buar eigi scipta, þott þeir se qvaddir, oc verþa þeir utlagir of þat III merkor hvarirtveggio, enda scal domr döma a hændr þeim sciptit, enda ma hinn þo lata scipta vatnino, sem apr, ef hann vill, þa er hann hefir qvatt til sciptisins, þott hinn vili eigi handsala. Sva er oc þott buar göri hanom oscil, þa skal hann aþra bua fa i staþinn. Rett er at gríþmenn se II, ef buar vinnaz eigi til].

rei iudicatæ violatione solet. Causæ huic multaticæ citatio adhibeatur, quinque ejus, in quem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis.

TITULUS XXXIII.

De aquis dividundis.

Si aquæ terminales duobus communes fuerint, quorum unus has aquas in pratum suum agrumve ducere vult, sed alter, cui dimidia aquarum pars est, hoc in suum detrimentum tendere opinatur, eorum quicumque potius voluerit alterum unica ante divisionem aquæ suscipiendam hebdomade, vel pluribus domum citet. Accolas quinque evocet ad pratum proxime habitantes, tribus vel pluribus in antecessum noctibus, ut libro (sancto) adhibito aquam inter eos distribuunt. Si unus divisionem concedere noluerit, vel si accolæ, evocati quamvis, divisionem suscipere recusaverint, tres marcas utriusque luant, et iudicum sententia divisionem nihilominus iis injungat, alter vero, provocatione facta, si voluerit, distributionem susceptam curare jus habeat, pars contraria quamvis divisionem manu juncta stipulari noluerit. Idem si accolæ injuste in eum egerint obtineat, quo casu alios eorum loco evocet accolas. Si patresfamilias defuerint, duos operarios adhibere fas est.

¹⁾ *B cum suis legit*: Ef menn veita merkivötn a engi sin, oc þickir þeim mein at, er halft a vatnit, þa scolo buar V scipta vatnino meþ þeim; *Si qui aquas terminales in prata sua*

duxerint, iis indignantibus, quibus dimidia aquarum pars est, accolæ quinque aquam inter eos distribuunt. Cætera omittit usque ad vinnaz eigi til.

Ef vatn er sva litit ¹⁾ at þeim þickir eigi of scipta meiga, þa skal sina vico hvarr hafa.

Menn eigo at æia hrossom sinom i annarra manna landi of sumar þar er mötiz slatta oc sina; eigi skal i slatto æia.

Hverr maþr a groþr a sino landi. Ef þar briota merki vötn svarþfast land af landi mannz, oc a sa holm er aþr atti, oc a hann at nyta ser þat land, sva sem hann vill, en eigi skal hann lyriti veria. Hann skal fella vatn, ef hann vill, apr i enn forna farveg. Eigi skal ²⁾ hann reka fe sitt i þat land, en eigi varþar hanom, þott þangat verþi misgöngor fiar. Ef engi er i þvi landi, oc skal hann sva viþ varþa, sem i hans landi se ³⁾ [annars engi], en eigandi skal sva yrkia, sem i annars landi se ⁴⁾ [hans engi]. Ef engi vex i vatz farvegnom forna, þa a halft hvarr þeirra þat, er lönd eigo viþ þar.

Si aqua (terminalis) tantula fuerit, ut divisioni eam non subjiaciendam esse condominis videatur, quisque eorum per singulam hebdomadem totam teneat.

Tempore æstivo equos suos (proficiscentes) pastura recreandi jus habeant in locis, ubi tractus (antecedenti ætate) demessi cum gramine arido tectis conveniunt. Ubi prata sunt ad sænisecium comparata equis recreandis statio haud eligatur.

In proprio territorio enatas fruges quisque capiat. Si aquæ terminales, alveum pristinum derelinquentes, per continentem gramine tectam eruperint, insula fundi dominum sequatur. Ex propria voluntate hanc terram in propriam convertat utilitatem, sed interdicto eam ne claudat. Aquam in alveum pristinum dirigat, si voluerit. Pecora sua (alter ripæ oppositæ dominus) eo haud agat, sed eo quavis erraverint, reatum non incurrit. Si pratum in insula fuerit, ita hoc custodiat, acsi alienum pratum in ipsius fundo situm fuerit, dominusque prati hoc iisdem cautelis utatur, ac si in alieno fundo ei pratum fuerit. Si pratum in alveo pristino evenerit, dimidia pars ejus ad quemvis dominorum confinium pertineat.

¹⁾ *B cum suis legit: at þeim hlyþir eigi at scipta, ut eam distribuere iis non expedit.*

²⁾ *B cum suis legit: hinn, iste.*

³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁴⁾ *B cum suis omittit: hans engi.*

XXXIV. CAPITULI.

Of scoga.

1) [Ef II menn eigo scog saman, oc seal hvarrtveggi þeirra neyta scogar þess víþ sec sem þarf, en hvargi skal lofa öþrom mönnum, nema þaþir lofi. Nu lofar annarr þeirra, oc verþr hann þa utlagr III mörköm, oc VI aura averc, ef hann veit at þeir eigo þaþir; en ecci varþar hanom elligar, oc ecki, ef hann hugþi, at hinn mundi heimilt vinna, oc berr þat qviþr. Eigi ma til þyþar föra, til görtökis ma föra, ef vill].

2) Ef menn höggva scog þann at eins mannz lofi, er II menn eigo saman, eþa fleiri, oc verþr sa sotr um er hio, þa a hann at beiþa biargqviþar, at bera of þat, hvart hann hygþi, at hinn einn etti scoginn er hanom lofaþi eþa eigi. Ef þat berr qviþr 3) [i hag honom], þa vinur hanom þat þörf til varnar 4) [fyr sic], en sa verþr secr III mörköm, er lofaþi hanom scogar höggit víþ þa er eigo meþ hanom i scoginom, oc seal

TITULUS XXXIV.

De sylvis.

Si duo sylvam communem habuerint, uterque eorum in suam eam convertat utilitatem, nullo consulto; neuter eorum, nisi utroque concedente, aliis usum sylvæ concedat. At alter tantum concedit, tum (utens) multæ nomine tres marcas expendat et ob læsum fundum sex uncias, modo sylvam duobus communem esse cognoverit; quod si nesciverit reatum evitat, ut et si opinatus sit concedentem jure concedendi gaudere, quæ ejus opinio veridicorum effato comprobatur. Non furti, sed, si libet, furti minimi utentem insinulare fas est.

Qui uno tantum concedente sylvam duobus pluribusve communem cædit, et eo nomine in jus vocatur, excusatorium sibi evocet effatum veridicorum, quo definiatur an commodantem solum sylvæ dominum esse opinatus fuisset, nec ne. Si hoc effato excusatur, ad eum ab actione liberandum hoc sufficiat, sed sylvam cædere concedens trium marcarum multam luat in sylvæ condominos, sed cæsum in

3) *Unciæ inclusa B cum suis omittit.*

2) *B cum suis incipit: Menn eigo eigi at höggva i scogi þeim, er II eigo saman eþr fleiri; ef menn höggva þann scog at eins mannz lofi, oc verþr sa &c.; Sylvam duobus pluribusve com-*

munem cædere nemini liceat; si quis uno tantum concedente cæderit, et eo nomine &c.

3) *Omissis: i hag honom, B cum suis legit: at hann hygþi at hinu atti einn, eum opinasse sylvam concedentis tantummodo fuisse.*

4) *B cum suis omittit: fyr sic.*

hann gjalda tvönnom gjöldom, hveriom þeirra sliet, sem tilkómr.

XXXV. CAPITULI.

At scripta scogi.

Ef menn eigo scoga saman II eða fleiri, oc þyckir þeim manni er þar a scog víþ annan, of mikil nautn a scoginum. Nu vill sa orka deilþar a scoginn, er miþr neytir, þa scal hann fara til heimilis þess mannz, er hann vill scogi scripta víþ, oc finna at mali, XIV nottom fyrr, oc nefna ser vatta at því, at hann stemnir hanom heim ¹⁾N. N. a vico fresti, til scogscriptis, ²⁾þa er IV vicor ero af sumri, eða fyrr, oc seal qveþia hinn scogscriptis VII nottom fyrr. Hann scal nefna vatta ³⁾[II eða fleiri]. Nemni ec, scal hann qveþa, i þat vætti at ec qveþe deildar a of scog þann, er víþ eigom bapir saman, oc qveþa a scoginn, at coma þar a VII natta fresti fyrir miþian dag. Qveþ ec þic lögscriptis. Hann scal hansala hanom tilqvamó sina, ef hann vill uppi lata scogarscriptit. Ef sa lætr eigi uppi scogscriptit, oc varþar hanom þat ⁴⁾[III marka] utlegþ. Ef hinn qveþr eigi sva scogarscriptis, sem nu var tint, þa scal biþa til haustz, oc seal eigi fyrr þa scripta scogin-

duplo restituat pretio, cuique dominorum, ex parte ei competenti.

TITULUS XXXV.

De sylva dividunda.

Si duo pluresve communes habuerint sylvas, et codominorum aliquis, ultra quod par est, cæteros sylva uti opinaretur, ea minus utens, ad eam dividendam provocare volens, domicilium ejus adeat, cum quo divisionem sylvæ instituerè vult, eumque conveniat decemquatuor antea noctibus; testibus contestatis, quod eum, nomine nominato intra hebdomadis terminos domum citat ad sylvam dividendam quatuor cæstatis hebdomadibus peractis vel antea. Septem vel pluribus antea noctibus ad sylvam dividendam evocetur alter. Duos pluresve testes denominet. In id, inquit, testimonio probandum testes denomino, quod ad sylvam, quæ nobis communis est, et definiatur, dividendam te provoco, ut intra terminos hebdomadis et ante meridiem convenias. Ad legalem divisionem te provoco. Juncta manu præsentiam suam alter, si divisionem sylvæ concedere voluerit, ei stipuletur. Quod si divisionem sylvæ concedere noluerit, trium marcarum multam luat. Si modo jam definito alter ad sylvam dividun-

¹⁾ B cum suis legit: oc nefna hann, nomine nominato.

²⁾ B cum suis interponit: oc hafa heim stefnt, citatio domum manifestata sit, quatuor &c.

³⁾ B cum suis omittit: II eða fleiri.

⁴⁾ B cum suis omittit: III marka.

om, en eptir helgi þá er IV vicor lifa sumars apr.

Sa er scripta vill lata ¹⁾[scogi], scal qveþia til bua V landeigendr, þa er scogi þeim ero næstir, III nottom fyrr, oc nefna ser vatta i þat vetti, at ec qveþ þic N. N. at fara til scogarseiptis, at scripta meþ ocr, ²⁾oc nemna þa baþa, oc com þar fyrir miþian dag oc scripta scogi meþ ocr, qveþ ec lögqvöþ.

Buar scolo sva scripta scogi, at þeir scolo rioþr deila þeim er meirr hefir neytt scogar. Ef eigi er rioþrom höggvinn scogrinn oc er valeþr, þa scolo buar sva scripta at hinn hafi þeim mun viþara er miþr neytti, at þeim þicki jamn hlutr þeirra.

Ef buum syniz sva at hinn hafi meirr neytt, en sins hlutar scogar, oc verþr hann seer of þat III mörkom, enda scal hann allt þat gialda tvennom giöldom, sem buar þeir virþa V ³⁾[landeigendr] er næstir bua scogi.

dam non provocaverit, divisio ejus ad autumnum usque differatur, nec prius suscipiatur, quam post dominicam, quæ proxime incidit, cum quatuor æstatis septimanæ supersunt.

Qui sylvam dividere vult, rusticos quinque prædiatos ad sylvam proxime habitantes, tribus ante (divisionem suscipiendam) noctibus evocet, testesque denominet, in id, (inquit) testimonio probandum, quod te N. N. evoco, ad sylvæ divisionem, eamque dividendam inter nos, — utrumque nomine nominet — ante medium diei ad sylvam inter nos dividendam, appareas. Legali formula evoco. —

Accolæ sylvam modo sequenti dividant: ei qui sylva magis utebatur, loca arboribus nudata assignent. Si nulla loca cædendo arboribus omnino nudata sint, sed hic et illis optimæ excisæ, acolæ ita dividant, ut ille, qui sylva parcius utebatur, ex usus ratione latiore sylvæ capiat partem, ita ut pars utraqve æqualis fiat.

Si accolis visum fuerit unum condominorum ultra, quod portio ipsi debita tolerare potest, sylva usum fuisse, trium marcarum mullam luat, et juxta quinque rusticorum prædiatorum ad sylvam proxime habitantium æstimationem in duplum resarciat, quicquid immodice cæsum est.

¹⁾ *B cum suis omittit: scogi.*

²⁾ *Pro: oc nemna þa baþa, B cum suis habet: N. N.*

³⁾ *B cum suis omittit: landeigendr.*

1) [Heyggva skal maþr keyrivönd at osekio, ef hann vill i annars mannz scogi, hæþi ser oc öþrom]. Ef maþr ferr of scog annars með sleþa, eþa klifþera, eþa viðhönd, eþa vagn, eþa vagir, oc bilar reiþi hans, þa a hann at höggva til þess, sem hann þarf at böta þat, oc lata eptir hræ, 2) [ef hann hefir eigi til þess ætlat at hann mundi briota]. Hann skal segja til þess a næsta bö, þar er a leiþ hans se, hvat hann hefir höggvit; hann skal hand-sala þeim manni er scoginn a, verþ slict sem buar virþa. Hann skal hafa golldit a XIV nottom enom næstom, ella verþr eigi heimilt 3) scogarhöggit.

Ef maþr rifr hris i landi manuz, oc verþr hann utlagr of þat III mörkom, oc VI aura averc, oc ma föra til þýþar, þegar er IIIa alnà er vert, ef hann nytir ser eþa til görtökis.

4) [Ef maþr brennir kol i annars land, oc er hann utlagr nema hann föri a brot fyrir vetrnætr. Ef hann förir eigi colin a braut a XII manðpom enom nestom, þa eignaz sa col er land a. Nu breþr þar viðpara en hann vildi, oc verþr hann secr um III merkor; ef V aura

Tam sibi quam aliis mastigem virgultorum in sylva aliena cuique volenti impune cedere liceat. Cum quis per alienam sylvam transmeat, rhedam vel clitellos vel vimina sylvestria, vel plaustra vel vehiculum ferens, instrumentaque ejus portatoria deficiunt, ligna ille cædat, quæ ad hoc reficiendum necessaria sunt, sed fragmenta (deficientis in sylva) relinqvat, dummodo data opera non fregerit. In primo in ejus via occurrenti prædio quid cædisset declaret, et domino sylvæ pretium cæsi, quod accolæ definiunt, (manu juncta) stipuletur. Intra decemquatuor proximos noctes pretium persolvat, sin minus arbores nullo jure eum cædisse censendum est.

Si quis virgulta in fundo alieno manu evellerit, trium marcarum multa teneatur, et sex uncias fundi læsi nomine expendat. Furti vel majoris vel minimi eum insimulare fas est, si virgultæ evulsæ, quas in suam convertit utilitatem, trium ulnarum pretium habuerint.

In fundo alieno, si quis carbones adurerit, multam luat, nisi ante noctes hyemis initiales abstulerit. Si in duodecem proximos mensibus carbones non abstulerit, fundi domino cedant. Quod si latius quam intendit igne sylva consumitur, tres marcas multæ nomine expendat; quinque

1) Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.

2) Uncis inclusa B cum suis omittit.

3) B cum suis legit: viðhöggit, materiem — cædisse —

4) Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.

scapi er eþa meiri, þa varþar fiörbaugs-
garþ].

Ef maþr höggr tre I eþa II i scogi
annars oc förir eigi a braut, þat varþar
1)[III marka] utlegþ oc VI aura averki,
oc scolo scogar buar 2)[V] bera of þat
qvifo. Ef hann förir a braut, þa a sa
kost er scog a, at föra til görtökis oc
stefna til gialda tvennra, oc lata varþa
III marka secþ, oc hafa til heimilis-bua
V þess er sottr er.

Ef maþr höggr tre i scogi annars I
eþa II oc hylr stofn, oc hefir a braut tre
or scogi, þa a sa II costi er scog a, þann
annan er aþr var talþr, en annan þann
at föra til þyflþar þeim er stofn huldi,
3)[oc lata varþa scoggang], oc hafa til
XIIltar qvifo goþa þess er sa er i þingi
meþ er sottr er.

Ef maþr höggr tre III i annars scogi
eþa fleiri, oc förir a braut or scogi, þa
a sa er scog á ena sömo kosti, sem þa at
stofn veri huldr.

Ef maþr höggr scyli högg a vifi,
4)eþa scefr svat spell se at, þat varþar
utlegþ oc VI aura averki. Nu vinnr

*unciarum vel graviori damno enato, exilio
puniatur.*

*Si quis in aliena sylva duas pluresve
ceciderit arbores nec avehit, multæ nomine
tres marcas et fundi læsi nomine sex un-
cias expendat, de quo accollæ sylvæ veridic-
orum effluta præstent. Si (arbores cæs-
sas) abstulerit, sylvæ domino liceat eum
furti minimi insimulare, in duplum agere,
et trium marcarum multam intendere, quin-
que ejus in quem agitur domicili accolis in
comitiis evocatis.*

*Si quis arborem unicam duasve in
sylva aliena ceciderit, et stirpe occultata
e sylva avehit, domino sylvæ duplex defer-
tur optio, una quæ antea memoratur, al-
tera eum, qui stirpes occultavit, furti insi-
mulare, ad proscriptionem agere, et ad do-
decadis veridicorum efflatum præstandum
prætozem provocare, cujus curiam reus se-
qvitur.*

*Si quis tres pluresve arbores in aliena
ceciderit sylva eos avehens, domino sylvæ
idem juris defertur acsi stirps occultata
fuisset.*

*Si quis arbores verberando decorti-
caverit, vel ita corraserit, ut damnum inde
eveniat, multam luat et arboris læsæ no-
mine quinque uncias expendat. Si ita fa-*

1) B cum suis omittit: III marka.

2) B cum suis omittit: V.

3) Uncis inclusa B cum suis omittit.

4) B cum suis legit: eþr scefr, sensu eodem.

hann V aura scaða at því eða meira ¹⁾, þat varþar fiörbaugsgarþ ²⁾.

³⁾ Ef maþr höggr merki-biöre, eða landz merki eða engia, oc varþar þat fiörbaugsgarþ við hvern þeirra er þar a marc til, oc scal ⁴⁾ [stemna þeim sökum öllum heiman], oc qveþia til heimilis-bua IX a þingi þess er sottr er ⁵⁾ [til fiörbaugssaca, en V til III marka saca, en XIIIar qviþar scal qveþia til soeggangs-saka].

Ef maþr a scög i annars landi, oc a hann at neyta scogar þess, sem i hans landi sialfs se at höggi. Hann scal eigi hafa hross of nætr þar. Hann scal göra þar kol, oc hafa a braut förþ fyrir vetr-nætor enar næsto, oc hylia grafar svat eigi liggi fe i. Ef hann hylr eigi graf-arnar sva, þa verþr hann utlagr III mörk-om, enda scal gialda fe þat er þar fær scaða af gröfom þeim, sem buar V virþa, þess er sottr er.

Ef maþr vill ser nyta lim þat, þa scal hann bera þat saman i kösto, oc sva fausca oc stofna, oc hafa fört a braut a XII manöþom enom nestom. Ef maþr vill ser nyta stofna, þa scal hann hafa um röit fyrir vetr-nætor enar næsto. Ef

ciendo quinque unciarum damnum vel etiam gravius intulerit exilio puniatur.

Si quis betulam terminalem exciderit, vel terminos fundi vel pratorum (moverit); exilium luat in quemcunqve eorum, qui ad hosce terminos confines sunt. In omnibus hisce causis citatio domo adhibeatur, in causis exilii novem, in trium marcarum causis quinque ejus in quem agitur domicili accolis in comitiis evocatis. Causis pro- scriptionis dodecadis veridici adhibeantur.

Si cui in fundo alieno sylva fuerit, hac cædendo ita utatur, acsi in proprio fundo fuerit constituta. Per nocturnum tempus eqvos ibi haud teneat. Carbones ibi aduret, quos ante hyemis noctes initiales proxumas auferat, foveis ita tectis ne pecora ibi immersa hæreant. Si foveas ita non texerit, trium marcarum multam luat, et pecora ob hasce foveas pessumdata resarciat pretio, quod quinque ejus in quem agitur accolæ definiunt.

Si ramusculos arborum amputatos sibi habere voluerit, in unum eos congestos curet, ut et ligna exsucca, stirpesque, quæ omnia in duodecem proxumis mensibus avehat. Stirpes in utilitatem suam convertere cupiens, intra proxumas noctes

¹⁾ *B cum suis addit: eþr höggr hann merkibiöre, vel si betulam terminalem cæderit.*

²⁾ *B cum suis addit: við hvern þeirra er þar a mark i biörk þa, in unumquemqve quorum limites hac betula determinabantur.*

³⁾ *B cum suis legit: Ef maþr förir soogarmære eþr afretta eþr engia eþr landzmerki; Si quis terminos vel aylvarum vel tesqvorum compascuorum vel pratorum vel fundi moverit &c.*

⁴⁾ & ⁵⁾ *Uncis inclusa. B cum suis omittit.*

þa er eigi rött um stofna, eða er eigi lim samanborit, eða fauscar, oc a sa þann víþ, er land a undir, þott i kosto se borinn víþrinn, oc varþar þeim manni utlegþ, er kóst a, ef eigi er a braut förþr a XII manþpom enom nestom, oc a sa víþ sinn er saman þar, hvart sem þat er hrar víþr, ¹⁾eða þurr.

²⁾[Ef maþr höggr scog annars mannz til hlutar, oc scal halda aqveþin orþ öll meþ þeim. Ef þa scilr a of grafa görþ, oc vill sa eigi lata göra i sino landi, oc varþar hanom þat utlegþ, enda scal hinn þo göra gravarnar at osekio, sem þar er mælt, er maþr a scog i annars landi.

Ef annarrveggí vill eigi sciptit upplata of kol, eða kolvíþo, þa scal sa er scil vill a göra, stemna hanom til sciptisius vico fyrr eða meira meli, en þa scal qveþia til V, III nottom fyrr, eða meira meli, þa er næstir ro þvi rioþri er hann göþi. Ef hann vill eigi sciptit uppi lata, oc verþr hann utlagr of þat III mörkom, enda a domr at döma a hendr hanom sciptit, XIV nottom eptir vapnatac. Rett er hanom at buar scipti víþ þoc, þa er þeir ro tilqvaddir, ef hann vill þat heldr. Þat ero alt stemno sakir, oc scal qveþia

hyemis initiales eradicet. Si hoc termino vel stirpes non eradicatæ, vel ramusculi amputati, lignaque exsucca in struem non congesti fuerint, fundi dominum sequantur. Hæc ligna in struem quamvis collata fuerint, sed per duodecem menses proximos non ablata, dominus struis multam luat, sed ligna, sive cruda fuerint sive exsiccata, congerentem sequantur.

Si quis ad participationem pactitiam alienam ceciderit sylvam, quæcunque inter eos stipulata servantur. Si de foveis faciendis dissiderint, et (dominus sylvæ) in suo fundo eas fodere prohibuerit, multandus est, alter vero nihilominus ibi impune faciat, juxta ea quæ de sylva in fundo alieno (antea) constituuntur.

Si horum alteruter vel carbonum vel lignorum adurandorum divisionem concedere noluerit, ille qui dividere cupit, ad divisionem suscipiendam eum provocet unica vel pluribus in antecessum hebdomade, accole vero quinque, ad locum ab eo arboribus nudatum, proxime habitantes, tribus vel pluribus antea noctibus evocentur. Si divisionem concedere noluerit, trium marcarum multam luat, et iudicum sententia ei injungat divisionem peragendam, decemquatuor post arma sumta (et soluta comitia) noctibus. Ut accolæ evocati libro (sancto) adhibito dividant fas est, si pars alterutra id magis

¹⁾ B cum suis legit: eþr annarr, sive alia quævis.

²⁾ Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.

til heimilisbua V a þingi þess er sottr er til utlegða en IX til fiörbaugssaka.

Ef viðr vex of þjóðbraut þvera, sva at fyr þeim sökum ma þar eigi aka, eða klyfiar bera, oc er rett at höggva upp við þann, oc casta i scog fra göto].

Sa maþr a at beita i scogi annars, er land a undir, meðan fe bitr meirr gras en við. Ef sa maþr sitr sva nær scogi þeim er hann a, þa a hann at beita fe sino scoginn, er meirr bitr scog, en sino. Ef þa er beitt i scogi, er fe bitr meirr scog annars en sino, oc varþar þeim manni þat utlegð, er fe a, oc böta auvisla, sem buar V virða. Ef maþr recr fe sitt, eða lætr reka i scog annars, oc verþr af því V aura scaði, eða meiri, þat varþar alt fiörbaugsgarð¹⁾. Ef maþr beittir þa i scogi þeim er hann a i annars landi, ef fe bitr meirr sino en scog, þat varþar hanom utlegð²⁾ við þann er land a undir. Ef sa maþr recr fe sitt i scog mannz, eða lætr reka, er hvartki a scog ne land undir, þa verþr hann utlagr við hvarn hinna, ³⁾[er land a, oc scog]. Ef V aura scaði verþr a scogi, eða meiri,

optaverit. Omnibus hisce causis adhibeatur citatio, in causis multaticis quinque et exilii novem ejus in quem agitur domicilii accolis evocatis.

Si ex transverso per viam publicam arbores ita provenerint, ut vehendi, vel eqvos clitellarios ducendi facultas impediatur, has betulas cædere et a via in sylvam projicere fas est.

Dominus fundi in sylva aliena pecora sua pascat, quamdiu gramen magis quam frondes et folia arborum depascuntur. Si dominus sylvæ ad hanc sat prope habitaverit, in sylva pecora sua pascat, cum frondes et folia arborum magis, quam gramen aridum depascuntur. Si quis pecora in sylva paverit, cum magis frondes et folia arborum quam gramen aridum depascuntur, multam luat damnunqve resarciat juxta quinque accolarum æstimationem. Si quis pecora sua egerit vel agere fecerit in sylvam alienam, ubi quinque unciarum vel gravius evenit damnum, exilii teneatur. Si quis in propria sylva, in alieno fundo sita, pecora paverit, cum gramen aridum magis quam frondes et folia arborum depascuntur, in fundi dominum multam luat. Si quis in alienam sylvam pecora sua pastum egerit vel agere fecerit, cui nec sylva est nec fundus, in utrumque et

¹⁾ B cum suis addit: oc a sa söc er scog a, et actio competit ei ad quem sylva pertinet.

²⁾ B cum suis legit: oc a sa söc er land a undir, et fundi domino jus agendi deferitur.

³⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

sa er fe hans görir, þat varþar fiörbaugs-
garþ viþ þann er scog a.

Hverr maþr a viþar vöxt i scogar-
marki sino, meþan hann a fornan viþ
þar necqvarn. Ef þeim manni er grunn
a þvi, er land a undir viþinum, at hann
neyti miþr viþarins, en þa mundi hann,
ef hann ætti sialfr landit undir, þa a
landeigandi kost at stemua hanom, ¹⁾[sva
at hann heyri, eþa at heimili hans], til
scila, ²⁾[oc raunar], oc telia hann af
vextinom, ³⁾[þviat hann neytir miþr
viþarins, en þa mundi hann, ef hann
see eigi til vaxtarins, oc qveþia til scogar-
bua V a þingi of söc þa. Nu herr þat
qviþr at hann neytti miþr scogar, en þa
mundi hann, ef hann see eigi til vaxtar-
ins, þa er hann af vextinom], oc a sa
vöxt er land a, en sa a enn forna viþ
sinn er aþr atti.

Ef menn höggva scog þann upp allan
er H menn eigo saman, eþa fleiri, þa
scolo þeir scripta meþ ser merki-biörköm,
oc höggva þær eftar. ⁴⁾[Þetta ero alt

*dominum fundi et sylvæ pœnam luat pe-
cuniarum. Si quinque unciarum vel gra-
vius ejus pecoris depastione causatum eve-
nerit damnum, in sylvæ dominum exilii
teneatur.*

*Quicumque arbuscula intra propriæ
sylvæ terminos crescentia habeat, aliquid
arborum antiquarum quamdiu superest. Si
dominus fundi, in quo sylva crescit, suspi-
catus fuerit dominum sylvæ eâ minus uti,
quam fecisset, si fundus ei proprius esset,
hujus dominus jus habeat eum vel ipso
exaudiente vel ad ejus domicilium in jus
vocare ad præstandum et probandum; eum
arborum incrementa capiendi jure cecidisse
contendens, eam ob causam quod sylva eum
in modum non usus sit, ac fecisset, si in-
crementa sylvæ ei non propria fuissent.
Quinque hac de causa sylvæ accolæ in co-
muniis evocentur. At probant veridici eum
sylva in tantam non uti, in quantum fecis-
set, si sylvæ incrementa ad alium pertinue-
rint, tum hæc ei adjudicentur, et ei ad-
scribenda, ad quem fundus pertinet, sed
arbores antiquæ dominum suum pristinum
sequantur.*

*Si duo pluresve sylvam communem ha-
bentes eam in totum ceciderint, betulas
terminales inter se dividant et eas ultimas
cædant. Omnibus hisce causis adhibeatur*

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis omittit: oc raunar.*

³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁴⁾ *Reliquum tituli B cum suis omittit.*

stefno sakir, oc skal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sökir til fiörbaugs-saka, en V til III marka saka, en XII tar qviþar til scoggangssaka þeirra allra er taça herse; en of þær scoggangssacir er maþr görir öþrom kugildis-scaþa, eþa meira, i auvisla nockorom þeim, er her er tindr, eþa öþrom þvilicom, þat ero þa alt stemno sacir, oc skal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er].

XXXVI. CAPITULI.

Of afrettu.

Ef menn eigo II eþa fleiri afrett saman, oc scolo þeir reka fe sitt i afrett er VIII vicor ero af sumri, oc reka i miþian afrett ¹⁾[scal feit, eþa reka þat fyrr þang-at, þa ero þeir utlagir III mörkom viþ þa menn er næstir bua afrettinni. Eigi varþar viþ lög þoit nacvat fe standi eptir, ef þeir meigo eigi finna. Eigi scolo menn bufe reca i afrett, nema itala se. Ef þeir reka, þa varþar þat utlegþ]. Eigi eigo menn at losa i afrett, nema itala se, þa a hvurr at fylla itölo sina.

citatio, in causis exilii novem, in trium marcarum causis quinque ejus, qui agit, domicilii accolis in comitiis evocatis, sed in causis proscriptionis, ubi furtivam oblationem adesse probatur, dodecadis veridici evocentur. In causis proscriptionis inde enatis, quod quis alteri hic memorato nudo, vel alio tali vaccæ valoris, vel gravius damnum infert, citatio adhibeatur, novem ejus in quem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

TITULUS XXXVI.

De tesqvis compascuis.

Si duobus pluribusve tesqva compascua fuerint, pecora sua (sterilia) in hæc pascua agant, octava æstatis hebdomade peracta. In media tesqva compascua agant pecora. (Si pecora quo debent in pascua non egerint) vel prius eo egerint, quam definiunt leges; trium marcarum nullam agentes expendant iis, qui ad hæc tesqva compascua proxume habitant. Legum violatarum crimine non tenentur, quamvis pecora quædam domi resideant, si cum cætera agebantur, ea invenire non potuere. Pecora lactantia in tesqva compascua neqvis agat, nisi pecora certo numero agere cuique assignatum sit; si quis hæc egerit mulctetur. Aliena pecora in tesqva compascua neqvis

¹⁾ B cum suis omittit, quæ unci tenentur, sed eorum loco habet: oc hafa or rekit afrettinni er IV vicor lifa sumars, et e tesqvis compascuis:

domum agant, cum quatuor æstatis hebdomades supersunt.

¹⁾[Nu lofa sumir, þa verþa þeir utlagir víþ þa alla er með hanom eigo].

Eigi skal sel göra í afrett. ²⁾Ef gört er þa er sel oheilact], oc eigo þeir at briota sel er afrett eigo, enda verþr sa utlagr er sel görþi, eþa göra let, víþ þa alla er afrett eigo, oc sinni utlegþ víþ hvern þeirra.

Engi maþr skal beita afrett þær vicor II er a miþil ero þess er VI vicor ero af sumri oc VIII vicor ero af sumri. Þeir menn er næstir bua afrett eigo at beita avalt afrett hufe sino, nema fra þvi er VI vicor ero af sumri, oc til þess annars dags vico er IV vicor lifa sumars, þvatdaginn aþr. Ef menn beita afrett þær vicor ³⁾er fra ero scilþar, þat varþar oc utlegþ víþ hvern þeirra manna er þann afrett a. Þat varþar oc utlegþ, ef menn beita afrett or seliom, ⁴⁾[víþ hvern] þeirra manna er þann afrett eigo.

Ef aþrir menn reka fe sitt í afrett

suscipiat, nisi in participationem pascuorum per numerum definitum missi sint; quisque enim numerum ei adsignatum adimpleat. At nonnulli condominorum hoc concedunt, tum illi multa teneantur in omnes reliquos condominos (contradicientes).

Æstiva in tesqvis compascuis ne habenda; ibi exstructa impuni destructioni exposita sint, et ea demolita curent domini pascuorum; æstiva struens vel ædificata curans in omnes pascuorum dominos multa, et in singulos eadem, tenetur.

Per duas illas hebdomades, a sexta æstatis hebdomade peracta ad octavam peractam, tesqva compascua neqvis depasci faciat. Ad tesqva compascua proxume habitantes ibi pecora sua lactantia alere semper jus habeant, nisi inde a sexta æstatis hebdomade præterita ad secundum usque diem hebdomadis, cum, die lavationis novissime elapso, qvatvor æstatis hebdomades supersunt. Si qui tesqva compascua per hebdomades prohibitas depasci fecerint, multam luant in qvemcunqve pascuorum dominum. Si in æstivis versantes tesqva compascua depasci fecerint, in qvemcunqve pascuorum dominum multa etiam teneantur.

Si qui nulla domini jura in tesqva

¹⁾ *B cum suis omittit, qvæ uncis tenentur, sed ejus loco legit: Ef fe manna verþr optir í afrett, oc er þat vítilaust þeim er eigo; Pecora in tesqvis compascuis quanvis relinqvantur, (tesqvorum) dominis id reatum non adfert.*

²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *B cum suis legit: er hann a synn at liggia, ið qvibus e pastione immunis jacere debet.*

⁴⁾ *B cum suis omittit: víþ hvern.*

en eigo, oc hafi þeir eigi allra lof til þeirra manna er afrett eigo, þa verþa þeir utlagir ¹⁾[III mörkom] víþ alla þa menn er olofat hafa.

²⁾Ef menn sla afrett oc varþar þat III marka utlegþ oc VI aura averki, enda er oheilact heyit. Ef maþr fõrir abraut heyit, þa eigo þeir orþi at raþa umb, er afrett eigo. ³⁾[Sa maþr a oc at beita of vetr i afrett er hlut a i henni, ef hann þarf eigi at reka of land annars mannz til, en þat er afretr er II menn eigo saman eþa fleiri hverngi hlut, sem hvern þeirra a i].

XXXVII. CAPITULI.

Of einkunnir.

⁴⁾[Þat er oc at menn scolo einkynt hafa fe sitt alt nema hross, þa er VIII vicor ero af sumri. Eina einkunn scal maþr hafa a öllu fe sino, utlagr er hann ef hann görir eigi sva. Hann scal erfþa einkunn hafa, ef hann a. Ef fleiri ero

compascua habentes pecora sua (sterilia) eo egerint, non omnibus iis concedentibus quibus pascua sunt, trium marcarum multa teneantur in quemcunqve non concedentem.

Si quis in tesquis montanis sænum secuerit, multæ nomine tres marcas et ob læsa pascua sex uncias expendat; sænum commissum sit. Si sænum secans hoc avexerit, pascuorum domini quanti volunt criminis eum insimulare jus habeant. Per tempus hyemale pecora sua in pascuis montanis alere condominorum cuiqve liceat, dummodo trans alienum fundum pecora sua eo agere non necesse habeat. Tesqva compascua dicuntur quæ duobus pluribusve communia sunt, quantamcunqve portionem quivis condominorum habuerit.

XXXVII. CAPITULI.

De notis in pecore disjunctivis.

Legibus porro cautum est quemcunqve pecoribus suis cujuscunqve generis, eqvis tamen exceptis, octo æstatis hebdomadibus peractis, notam disjunctivam imponere debere. Unam eandemqve notam in omni suo pecore adhibeat; si secus fecerit mul-

¹⁾ B cum suis omittit: III mörkom.

²⁾ B cum suis legit: Eigi scolo memm sla i afrett, cu þat varþar utlegþ, enda er &c., in tesquis compascuis sænum ne succidatur, quod pæna pecuniaria coercendum est; sænum commissum &c.

³⁾ Quod superest tituli B cum suis omittit.

⁴⁾ Cum hocce titulo et tribus sequentibus confe-

rendi sunt tituli sectionis de commerciis XIus, XIIus, XIIIus, XIVus, XVus, XVIus, XVIIus, XVIIIus, ubi etiam lectiones variantes, e Codice B collectæ, et ad hancce materiam pertinentes, adferuntur. In ceterum Titulo XXXVIIus hujus sectionis, cum Titulo XLlo coherere videtur.

jamncomnir til erfða einkunnar, þa skal deila hana, sem annan arf.

Ef maþr vill göra ser marc, oc skal hann segia til þess fyrir buum sinom V, oc síþan a varþingi, því er hann heyr i þingbrecko, hveria einkunn hann vill hava, en hann skal þa einkunn hafa, er eigi eigo aprir mann i því herapi, eþa sva nær at fiargöngor þeirra komi saman.

Ef maþr görir ser marc, oc vacnar engi víþ a varþingi, en necqver verþr til síþan, þa skal hann þo láta af markino.

Ef fe er omerct þa er VIII vicor ero af sumri, þa a hverr buandi, er vill, at leggja sina einkunn a, þeirra er þessconar fe a. Ef dilc-ær ero, þa er eigi scylt at merkia dilkiun. Cost a maþr þess at lia öþrom marcs, ef hann er sauþlauss, oc taca sialfr þegar er hann a fe til. Ef hann lær engom oc se hann sauþlaus, þa er af hans eiga, þott erfþa marc hans se,

Ef lömb ero mismörcoþ i stec, þa skal sa er markapi sinna fyrir annat lamb omarkat, eþa ella verþ lambsins. Hinn

tam luat. Nota hæreditaria, si qvæ ei fuerit, utatur. Si ad plures eodem jure successionis nota hæreditaria pertinuerit, hæreditatis instar distribuatur.

Notam disjunctivam siqvis sibi fingere voluerit, qvinqve suis accolis hoc declaret, et in comitiis vernalibus qvæ ipse agit, in clivo conitiali indicet deinde qvanam nota disjunctiva posthac usurus sit. Talem sibi eligat notam disjunctivam, qvali nullus ejusdem tribus incola, vel tam propinqvus, ut pecora eorum misci sperandum sit, utitur.

Cum qvis notam sibi fingit disjunctivam, qvam nemo qvidem in comitiis vernalibus suam esse contendit, sed aliquis postea eam sibi arrogat, fingens hanc nihilominus remittat.

Pecoribus, qvæ octava æstatis hebdomade peracta non signata sunt, colonorum, qvicunqve voluerit, et ejus generis pecora habens, notam suam imponendi jus habeat. Ubi oves fæminæ agnos subrumos ducunt, his notam disjunctivam imponere nemo tenetur. Notam suam disjunctivam alteri commodare ei liceat, qvi ipse ovium expers est, qvas si acqvisiverit, notam illico recipiat. Ovium expers qvamvis nemini commodaverit, dominium notæ etiam hæreditariæ omittit.

Cum qvis in agnili, errore ductus, notam disjunctivam agno alieno imponit propriam, notam imponens (agnî domino) sol-

a oc kost at hafa sialfr lamb sitt, oc föra til sins marcs.

Ef fe kömr i fe mannz oc er hanom rett at miþiom vetri at lata virþa bua III et fæsta, ef feit hefir verit þar apr halfan manuþ siþan er til var sagt, oc virþa feit at þvi sem þa var þat er þangat kom. Hann scal segia til fiarins oc til marcs, a varþingi, III vör, oc reiþa þeim verþ er a. Ef engi kömr eptir firi vetrnætor enar þriþio, þa a sa enga heimting til er feit atti. Ef hinn lætr standa meþ markino sama, þa scal hann eigi loga oc segia til III vör, oc loga firir at þriþia hausti, sem hann vill. Nu kömr engi maþr eftir fe þvi, er hann hefir alit of vetrinn, oc latit eigi virþa, oc scal hann þa hafa ull af oc nyt, oc lömb undan ðum, oc kíp undan geitom, oc kalfa undan kuum. Segia scal hann til þess at þar er einkynt fe, hvart sem þat ero naut, eþa sauþir, oc sva til þess hvar einkunn a var, i þingbrecko a varþingi þvi er hann heyr sialfr, oc lata verþ uppi er eptir er komit. Sva scal hann segia til III vör. En þa er at hausti kömr eignaz hann feit at vetrnottom, scal þa virþa hvart meira

vat vel agnum non signatum ejusdem probitatis, vel agni signati pretium. Hujus dominus etiam jus habeat proprium retinere agnum, et notam in suam transmutare.

Cum pecora palantia gregi alicujus immiscent sese, hic jus habeat illa, a tribus, si non pluribus, accolis æstimata curare, cum per semimensem, postquam ea advenisse indicabatur, ibi versata sunt. Pecus juxta ejus cum advenit statum æstimetur. Et pecora ipsa et eorum notam disjunctivam indicet in comitiis vernalibus per tria vera (contigua) et domino (si apparuerit) pretium solvat. Si nemo ante tertie hyemis noctes initiales vindicans apparuerit, pecoris domini jus præcluditur. Si nota disjunctiva non mutata pecora palantia servaverit aliquis, hæc ne alienet, sed per tria indicet vera et in tertii autumnii tempore pro lubitu (nullo reclamante) ea abalienet. Cum ad pecora, quæ quis per tempus hyemale sed non æstimata aluit, vindicanda nemo apparet, custodienti cedit lana cum lacte et agni ovium, et hædi caprarum et vituli vaccarum. Nota disjunctiva — quæ qualis sit definiat — signata pecora, sive boves, sive oves ibi adesse proclamet, tempore vernali in clivo comitali comitorum vernalium, quæ ipse agit, pretiumque, si quis (juste) requirit, expendat. Per tria vera pecora ita proclamet. Tertio autumnio pecora ei cedunt, ad noctes hyemis initiales, quo tempore taxationi

er nyt, eþa fulga, oc scal engo böta, þott
nyt.se mcira verþ.

Ef se kömr í se mannz of haust, eþa
of vetr, oc veit maþr eigi hvern a, þa
scal hann lata segia til þess at kirkio
socnom eþa a samqvamom, a þeim half-
om manaþi enom næsta, er hann vissi
at se kom þangat, ella ræþr sa orþi a
er a. Öngva fulgo scal hann hafa, ef
fyrir solhvörf er eptir kömit, enda scal
hann þviat eins a braut hafa eptir sol-
hvörf, ef hinn vill gialda slika fulgo,
sem buar virþa, ef þar væri til fardaga.
Ef feit hevir þar verit halfan manuþ
siþan, er sagt var til, þa er mauni rett a
enni fyrsto vico þorra at lata bua virþa
feit viþ eiþ, oc scolo þeir at þvi virþa
feit, sem þat var þa vert er þangat kom.
Buar scolo vera III, ef sauþr er einn
eþa II. Ef sauþir ero III eþa fleiri eþa
annat fe, þa scolo buar vera V, oc a
hann þa cost at leggja sina einkunn a.

*subjiciatur, quid majoris habendum sit,
proventus an pabulum pecoris. Proven-
tus quamvis pluris fuerit, hoc non remu-
neretur.*

*Si tempore autumnali vel hyeme pe-
cora palantia gregi alicujus sese applicave-
rint, lujus dominus, illa cujusnam sint ne-
scius, in conventu parochiali vel alia homi-
num frequentia, in primo, postquam ea ad-
venisse certior factus est, semimense, de
iis publicet; si secus fecerit, eorum dominus
pro lubitu illum criminis insimulare jus ha-
beat. Si ante solstitia pecora palantia re-
clamantur (custos eorum) pabuli nomine
nihil capiat, sed solstitiis peractis ea tan-
tum conditione pecora auferat (dominus),
si tanta pabuli præmia solvere recipit,
quanta accolæ æstimant reponenda, si ad
dies usque migrationum ibi sustentata fue-
rint. Cum pecora palantia (solstitiis per-
actis suscepta) per semimensem post fac-
tam (in tribu) proclamationem in eodem
loco versantur, eorum curam gerens jus
habeat ea in quarti mensis hyemalis hebdo-
made prima, ab accolis juratis æstimanda
curare, qui inter æstimandum respectum
habeant ad pecoris cum excipiebatur pre-
tium. Ovem vel unicam vel duas tres ac-
colæ taxent. Si oves vel tres pluresve fue-
rint vel quæ alius generis pecora, quinque
accolæ adhibeantur. Facta taxatione cu-
stos pecoris nota sua disjunctiva id signare
jus habeat.*

Eigi varþar manni víþ lög, þott ær leiþi dilca omercþa, oc scal þar moþir bera vitni hverr a, oc sva scal et sama, þott kyr, eþa gyltr, eþa geitr, leiþi dilca; sva er oc of alt fe, ef hann ma eigi henda til einkunnar, at eigi varþar víþ lög, þott omerct gangi, enda a hann heimting til þess fiar, sem merct væri, ef qvíþr berr at hann eigi.

Nu eigo II menn einkunn saman, oc scal þa afbregþa er eigi a erfþa einkunn. Nu er sa þangat farinn i herað er erfþa einkunn a, er hinn er fyrir, oc scal sa afbregþa. Nu a annarr caupamarc, eþa gíafa - marc, en annarr a górfar - marc, oc scal sa maþr þa afbregþa er górfar - marc a. Nu verþr sa maþr ¹⁾er sauþi a oc erfþa marc a, oc sva þott annat se markit, enda byþr hann engom manni um at halda upp einkunni meþan, oc a hann þa eigi til at taca síþarr meirr, ef annarr maþr teer upp meþan.

Nu eigo menn baþir erfþa - marc, eþa hvargi þeirra, oc scal sa bregþa af er færi sauþi a.

In leges commissi delicti nemo tenetur, oves ejus fæminæ quamvis agnos subrumos, nota disjunctiva non signatos duzerint, ibi enim mater de agni domino ferat indicium. Idem obtineat cum vaccæ vitulos, scrophæ nefrentes, capræ hædos ducunt subrumos, ut et de pecore cujuscunque generis, quod dominus nota signandum manu capere nequit; legum violatarum reatu haud teneatur, quamvis hæc pecora non signata vivant. Ea, æqve acsi signata fuerint, sibi vindicandi jure gaudeat, dummodo accolæ probaverint hæc ei propria esse.

At duo eadem utuntur nota disjunctiva, tum ille notam variet ad quem hæreditate non devenit. Quodsi notam hæreditariam habens in tribum migraverit, ubi alter (qui notam eandem hæreditate non nactus est) habitat, ille notam variare tenetur. Si unus notam disjunctivam vel emtu vel dono acquisitam habuerit, alter vero fictitiam, hic suam variet. At notam hæreditariam vel aliam quamcunque habens, ovibus in totum destituitur, nec alteri eam ad interim servandam commendat, tum eam serius, ab alio interea adhibitam, suscipiendi jure destituitur.

Quod si notam disjunctivam vel uterque vel neuter hæreditate ceperit ille suam variet cui oves sunt pauciores.

¹⁾ Legendum est: órsauþi er erfþamarc a.

Ef II menn eigo saman einkunn, oe verþr öþromptveggia mistekit til, þa scolo þeir sva scripta heimting meþ ser et næsta haust, er þeir verþa varir víþ at marc kómr saman, at jammargra se hvaromtveggia vant þeirra af jammörgo fe. Sa scal fara, er markit a at halda, til fundar víþ þann er af seal bregþa, oc heíþa hann meþ vatta at bregþa af marki, oc segia þat at einkunn kómr saman meþ þeim. Ef hinn vill eigi af marki bregþa, þa seal sa maþr er mare a at hafa, heimta sitt fe allt hvert haust, ef sauþir coma sva af sialli til. Sa maþr verþr utlagr III mörkom er eigi görþi af marki bregþa, oc scal hann heimta þa eina sauþi er þeim manni gengr af sinni tólo, er marc atti at hafa.

Ef sauþir ero goldnir manni, oc scal hann af marki bregþa en sama dag oc föra sem næst síno marki. Nu ero naut goldin, oc seal af marki bregþa þa a XIV nottom enom nestom. Nu bregþr hann eigi sva af, oe verþr hann utlagr III mörkom, ef hinn lofar hanom eigi, at en sama einkunn se a. Sa eignaz er einkunn a, ef meþ hans marki gengr lengr. Nu kallar hann til, oc varþar hanom þat III marka utlegþ, en ecci, ef hann kallar eigi til. Eyrna mörc seolo vera, en eigi önnor möre, af þvi at eeki

Si duobus eadem nota disjunctiva fuerit, qva alteruter errore inductus utitur, tum proximo autumno, postquam notam communem iis esse comperiunt, oves e pascuis montanis recuperatas ita inter se dividant, ut ex eodem numero utriqve totidem oves desint. Notam retinendi jus habens eum conveniat, qvi notam variare tenetur, et testibus admotis, ut notam immutet potestulet, indicans simul iis notam disjunctivam omnino eandem esse. Si hic notam disjunctivam variare noluerit, eam tenendi jus habens oves suas qvovis autumno omnes recipiat, si tot e pascuis montanis redierint. Trium marcarum multam luat, qvi (obligatus quidem) notam disjunctivam tamen non immutavit, et eas tantum capiat oves, qvæ notam tenere jus habentis numerum excedunt.

Cum oves alicui solvuntur, notam in iis disjunctivam immutet eodem die, et ad propriam quam proxime transferat. Bobus expensis nota disjunctiva in decemquatuor proximis diebus immutetur. Si (novus pecoris dominus) notam tali modo non immutaverit et alter (dominus prior), ut pristinam adlibeat notam non concesserit, trium ille marcarum multam luat. Domino notæ pecora, hanc alterius ferentia cedant; qvi tamen ea reclamans, trium marcarum multa tenetur, quod si non fecerit, reatum evitat. Notæ disjunctivæ auri-bus imponantur, neqve alio loco, notæ

er lögmarc, nema a eyra se. Scilr þa mörc, ef eyrna scipti er.

XXXVIII. CAPITULI.

Of alstyfinga.

Þat varþar fiörbaugsgarþ, ef sa maþr a alstyfinga, er eigi er lofat i lögretto. Eigi scal þat marc at erfþom fara, nema lofat se. Hafa scolo erfingiar þess er fra er fallinn a eno gamla fe alstyfinga þvi öllo er aþr var merct, en merkia öþro marki et unga fe. Fiörbaugsgarþ varþar, ef maþr merkir fe annars, en scoggang, ef hann legger sina einkunn a. Ef maþr merkir fe buanda annars mannz marki oc rögir hann þa sva saman, oc varþar hanom þat fiörbaugsgarþ viþ hvarntveggia.

Ef maþr lætr molka malnyto annars manuz visvitandi, oc a þa hinn orþi at rapa um viþ hann er fe þat atti, þat scal sökia viþ XIIItar qviþ, oc sva þat er maþr merkir fe manna at oscilom. Eigi varþar hanom, ef hann vissi eigi at molcat var. Þat varþar III marka secþ griþmönnom, ef þeir selia ær til ostz, oc eigo buendr söc þa, oc a sa þeirra söc þa er fyrst vill sott hafa.

Eigi scolo rettir fyrr vera en IV

enim disjunctivæ non nisi auribus impositæ legales sunt. Auris dextræ notam in sinistram transferendo ipsa nota variatur.

TITULUS XXXVIII.

De auribus abscissis.

Exilium luat, qvi dicasterii veniam non habens abscissarum aurium notam adhibet. In talem notam non nisi venia acquisita qvis succedat. Hæredes demortui abscissarum aurium notam in adulto pecore, tali nota jamjam signato, adhibeant; pecora primæ ætatis alia signent. Exilii tenetur, qvi alieno pecori (ex consulto et nulla venia) notam tertii imponit disjunctivam; si propriam, proscriptionem luat. Si qvis notam tertii disjunctivam, eo consilio alicujus pecori imposuerit, ut simultas inter eos oriatur, exilii tenetur in utrumqve (et pecoris et notæ dominum).

Si qvis pecora alterius lactantia data opera mulgeri fecerit, dominus pecoris cusnam vult criminis eum insimulet. Dodecadis veridici huic causæ adhibeantur, ut et cum qvis improbitate ductus pecora aliena nota disjunctiva signat. Reatu liberatur, si pecora eo nescio mulgentur. Operarii si oves lactantes ad caseos parandos elocant, trium marcarum multam expendant. Rusticis causanti in eos agere competit, et illorum primis, qvi primi agere volunt.

Ovium steriliu[m] recollectio e pascuis

vicor lifa sumars. Hverr maþr scal, er sauþi a, lata ganga eitt sinn a fiáll, oc of landeign sina, scipa sva at öllu öþru of göngor, sem þeir raþa. Sa maþr er utlagr er eigi gengr um landeign sina, viþ þa menn alla er þar eigo sauþi viþ, enda abyrgiz hann sauþina, ef þar voro senir i landi hans, þa er hann atti gönguna. Nu koma sauþir i sauþi mannz eptir rettir, þeir er hann veit eigi hverr a, oc scal hann þa segia hver einkunn er a sauþom þeim at kirkio socnom, eþa at maunfundom. Nu koma hrutar, eþa hafrar i sauþi mannz, þeir er heimtir hafa verit, oc verþr sa utlagr of þat III mörkom er a, oc scal hann böta scaþa þa alla er af hefir gōrz,

Nu kōmr sa hrutr eþr hafr er eigi var heimtr, oc abyrgiz hann eigi þann. Nu geldir maþr hrut eþr hafr, oc varþar hanom þat ecki viþ lōg, þott sa sauþrinn verþi dauþr af því, ef hann hevir sva at farit, sem hann mundi þa, ef hann ætti, enda geldir hann eptir vetrnætr. Ef

montanis ne prius habeatur, quam quatuor ætatis hebdomadis restantibus. Quicunque oves habens, semel ad oves per montes et territorium suum recolligendas mittat, ita in cæterum ovium recollectionem instituens, ac constituunt (recollectionis moderatores). Qui per suum territorium oves non colligit, multam expendat cuique eorum, qui oves suas ibi inveniendi probabilitate gaudent, oviumque sustineat periculum, si quæ oves, tempore quo eas collectum circumire debuit, in ipsius visæ fuerint territorio. Si ovium recuperandarum septis habitis, oves palantes gregi alicujus, quæ hic cujus sint nescit, applicaverint sese, notam ovium disjunctivam in conventu parochiali vel in alia hominum frequentia indicet. Si arietes vel hirci, quos dominus e pascuis montanis recuperavit, ovibus alienis immiscuerint sese, hic trium marcarum multam luat, et damna quævis inde enata resarciat. At aries hircusve tempore autumnali e pascuis montanis recuperati, inter oves alienas deveniunt, tum dominus eorum inde enata haud sustineat pericula.

Si quis (hunc) arietem hircumve castraverit, in leges commissi delicti non tenetur, ovis hic quamvis emoriatur, si eodem hoc fecerit modo acsi ei proprius fuerit, et dummodo peractis noctibus hyemis initialibus castraverit. Si ante noctes hyemis initiales arietes vel hirci ovibus alicujus

hrutar eða hafrar koma i sauði mannz
síri vetrnætr, oc þyckir hanom mein at,
þa er hanom rett at setia inn, oc ala sem
sitt fe, oc segia buum til, oc hvert marc
a er, hanom er rett at lata sauma fyrir.
Hvartki a maþr at gelda hrut, ne hafr
síri vetr.

XXXIX. CAPITULUM

Of merkingar.

Þat varþar utlegþ, er maþr merkir eigi
fe sitt, ef sa smali er, er maþr ma finna,
eða finna lata oc ahenda; oc a þa buandi
kost sa hvern er þesskyns fe a, at taca
þat fe i landi sino, oc syna heimilisbuum
sinom V at fe omarkat er gengit i land
þat, er hann a grasnautn a, hvartki fe
(sem) er, þat er merkia scal, oc leggja
a sina einakunn, þa a hinn enga heimting
til er a, enda er hann utlagr, ef hann
kallar til.

XL. CAPITULUM

Of dilca.

Ef dilkar villaz i rett, oc scilr menn a
of eigin-orþ, þa scolo þeir beiþa scriptis
þa menn er til telia; scal hvern þeirra

*applicaverint sese, hic id ægre ferens jus
habeat oves illos palantes ovili includere et
proprii pecoris instar alere, accolis simul
indicans notam disjunctivam qualem ferunt.
Impedimentum, ne oves fœminas salire pos-
sint, ventre eorum assuere etiam fas est.
Nec arietem, nec hircum ante noctes hye-
mis initiales castrare liceat.*

TITULUS XXXIX.

*De notis disjunctivis im-
pennendis.*

*M*ulta tenetur, qui pecora sua nota dis-
junctiva non signat, modo ea sint pecora,
quæ vel invenire, vel invenienda curare et
manu capere potest. Rusticorum quivis
ejusdem generis pecora habens, illa (non
signata) in suo territorio manu capiendi jure
gaudeat. Quingve sui domicili accolis ex-
hibeat hæc pecora non signata in territo-
rium, cujus fructus graninei ad eum per-
tinent, palata esse, sua deinde nota dis-
junctiva hæc pecora signet, qualiscunqve
generis tandem fuerint, dummodo ea sig-
nare necessarium. Ille, cui pecus est,
vindicandi jure tum cadit, sed multa tene-
tur (dominus territorii), si postulat.

TITULUS XL.

De agnis subrumis.

*C*um agni subrumi in septo ovium recu-
perandarum a matribus distrahuntur, nec
cui singuli jure dominii adscribendi sint,

syna þa sina sauþi er þess veri von, at þa dilka mundi leiþa, buum V, þeim er næstir bua rettinni, þeirra manna er þar se, oc scola þeir scipta dilconom þeim öllom meþ þeim, er eigi kennaz ær víþ. Nu verþa dilkar eptir þeir er eigi kennaz ær víþ, enda se eigi sciptisins til beitt, at enni efsto rettinni, þa a huandi sa er rettina varþveitir, at syna buum sinom V, oc leggja a sina einkunn, oc eignaz hann þa. Nu villaz þeir þaþan a braut, þa a at einkunna hvern er vill, er sauþi a, i sino landi. Sva scal fara þott ellri sauþir (se) eþa annat fe, þat er engi kannaz víþ, eþa hann mætti merkia, ef hann gefr gaum at.

Ef sauþir verþa mercþir, eþa annat fe þat er omeret geck i lönd manna, oc spyr sa er eiga þickiz, þa scal sa stemna þeim manni er eignaz hevir, til gialda oc til utgöngo, oc qveþia til a þingi heimilishua sina V at bera of þat, hvart þat fe hefþi undir þvi kyefe aliz, er hann atti avöxt af, eþa eigi, oc hvart þat fe gengi af þvi omeret, at hann matti eigi merkia eþa eigi. Ef þat herr qvifr i hag hanom, þa scal hinn lata racna feit, er mercþi, oc er þa vitislaust hvar-

(inter dominos præsentés) convenit, ad distributionem provocent omnes, qui pro dominis sese gerunt. Horum quivis deinde oves illas fæminas, quas agnos subrumos duxisse contendit, quinque septo ovium recuperandarum proxume habitantibus et præsentibus accolis exhibeat, qui omnes illos agnos subrumos matribus non agnitos inter eos distribuant. At in supremo septo ovium recuperandarum agni subrumi matribus non agniti supersunt, nec distributio requiritur, tum rusticus hujus septi custos, accolis suis quinque (hos agnos) exhibeat et sua nota disjunctiva signet, quo facto ei cedant. Qvodsi (nondum signati) inde palati fuerint, quicunqve voluerit, et oves habens in suo territorio notam suam disjunctivam iis imponat. Idem obtineat oves quamvis adultiores vel quæ alia pecora, quæ vel nemo pro suis agnoscit, vel dominus si curasset, signare potuisset.

Cum vel oves vel quæ alia pecora, nota disjunctiva non signata in alienis territoriiis palantia (modo jam definito ab alio) signantur, pro domino pristino sese gerens, eum, qui sibi arrogavit pecora, ad ea solvenda reddendaqve in jus vocet, suis in comitiis domicili accolis quinque evocatis, qui definiant, an pecora, de quibus quæritur, nata sint pecoribus, quorum partus et proventus ad eum pertinere, nec ne; et illa pecora an ideo non signata palata fuissent, quod notam iis imponendi facultatem non

omtveggja. Nu vill sa a halda þot hvaro er merceþi, þa a hinn orþi at raþa um viþ hann. Þat ero alt stefno sacir er nu hafa tindar verit, oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess mannz er sottr er til fiörbaugs-saka, en V til utleggþa].

XLI. CAPITULI.

At telia fe i afrett.

Ef fe er eigi talit i afrett ¹⁾[þar er sumarhagi manna er], eþa sva þott i se talit oc se ²⁾afrett versnoþ sva miöc, at fe mundi þa verþa feitara, ef læra væri i afrett. Nu vill maþr lata telia fe i afrett, þa scal hann fara i þingbrecko a varþingi, þvi er hann er sialfr þingfasti i, oc nefna ser vatta, ³⁾[nefni ec] i þat vetti [scal hann kveþa], at ec qveþ þa menn alla at fara til afrettar þeirrar, er ver eigom saman, oc qveþa a afrettina, oc nefna neqveria menn, oc koma þar firir miþian dag, oc qveþa a þat hvar þeir scolo at sinnaz, a XIV natta fresti, oc qveþ ec þa menn alla itölo, er eigo afrett þa, oc mon ec þa hava qvadda bua til at telia fe i afrettina, ⁴⁾[qveþ ec lög-

habuissent, nec ne? Si veridici ei in commodum effatum edixerint, alter pecora reddat, sed uterque a reatu immunis. Si nota sua signans nihilominus pecora perfracte retinere voluerit, alter criminis pro lubitu eum insimulet. Omnibus hic memoratis causis citatio adhibeatur, in causis exilii novem, in causis multaticis quinque domicili accolis in comitiis evocatis.

TITULUS XLI.

De pecoribus in tesqva compascua definiendis.

Si pecora in tesqva compascua, ubi adhabitantes æstiva sua pascua habent, numero non definiuntur, vel definiuntur quidem, sed tesqva compascua ita (pridem) in deterius abiere, ut pecora quæ ibi aluntur, si pauciora fuerint, pingviora fieri sperandum sit: Si quis (porro) tesqvis illis compascuis per numerum assignata optaverit, in clium comitiale comitorum vernalium, ad quæ ipse pertinet, eat, et testibus denominatis, in id, inquit, testificandum denomino, quod eos omnes — quos nomine nominet — provoco, ut in tesqva illa nobis compascua — quæ etiam definiat — veniant. Ante medium appareant diem, decemquatuor noctibus præterlapsis — ubi convenient definiat — horum tesqvorum

¹⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

²⁾ B cum suis semper legit: afretrr (in masculin.o).

³⁾ B cum suis omittit: nefni ec & scal hann qveþa.

⁴⁾ Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.

qvöþ. Þat er oc rett at maþr qveþie menn itölo, sva at þeir heyri, eþa at heimili þeirra, XIV nottom fyrir, oc lysa sem stefno]. V bua scal hann qveþia til at telia i afrett, þa er næstir bua afrett, oc þeim staþ er þeir scolo sinnaz, oc landeigendr se VII, ¹⁾[IV] nottom fyrr, eþa meira meli. Þa bua scal qveþia er ecki eigo i afrett, oc rettir se ²⁾at tengþom viþ hann sialfan. Eigi scal qveþia feþr, ne broþr, ne sono þeirra manna er afrett þa eigo meþ hanom.

Sa maþr er bua vill qveþia itölo, scal nemna ser vatta, nefni ec i þat vetli scal hann qveþa, at ec qveþ þic N. N. at fara til at telia se i afrett ora, a VII natta fresti, koma þar fyr miþian dag, qveþa a hvar hann scal til coma. Rumlhelgan dag scal bua qveþia oc sva itelia. Eipa scolo þeir vinna allir, ³⁾[jamt sem

compascuorum dominos omnes provoco, ut per numerum pecora in pascua definiri concedant. Eodem tempore accolas, qui justum numerum definiant, adhibeam. Legali formula provoco. Condominis exaudientibus vel in ipsorum domiciliis eos ad pecorum in tesqua compascua mittendorum numerum definiendum, quatuordecem in antecessum noctibus provocare fas est, quæ provocatio citationis instar denuntietur. Quinque præterea, ad tesqua compascua locumque, ubi conveniant, proxume habitantes, et prædiatos, septem vel pluribus antea noctibus, evocet accolas, qui numero definiant pecora, quæ et omnes et singuli in tesqua compascua mittant. Accolæ tantum evocentur, qui nullam compascuorum partem tenent, et necessitudinis respectu, quoad ipsum (evocantem), juste se habent. Nec patres, nec fratres, nec filii eorum evocentur, quibus in tesquis compascuis portio eorum competit.

Accolas, ad pecoris in tesqua compascua mittendi numerum definiendum, evocare parans, testes sibi denominet, in id, inquit, testificandum vos denomino, quod te N. N. evoco, ut septem dehinc noctibus peractis, ad pecoris in compascuis nostris habendi numerum definiendum appareas. Ante medium diei appare, in-

¹⁾ B cum suis omittit: IV, et sic „septem, cum „noctibus, conjungere necesse habet.

²⁾ B cum suis legit: at heyrom, sensu eodem.

³⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

at þinga domi]. Til þeirra eíða allra, er menn vinna eigi a þingi, þa scal sa fa boc til, eða kross, er qveþr, þeirra mala, er eíða scal um vinna.

Buar scolo sva itelia, at þar verþi eigi fe at feitara at þvi er þeir hyggja at færa se i afrett þeirri, enda hyggi þeir þat at þo se scipoþ til fullz.

I scal talit i afrett aþr VIII vicor se af sumri. Sina itölo scal hverr maþr fylla þeirra, hvart sem hann vill sino fe, eða annars mannz. Sa þeirra er fleira fe hevir i afrett, en itölu sina, varþar utlegþ viþ alla hina aþra, er afrett eigo saman, er i var talit.

Buar scolo kugildom telia fe i afrett, jant sem i buland. Eigi scal svin hafa i afrett, oheilog ero þau þar.

¹⁾ [Nu vilia þeir eigi til coma er qvaddir ro at telia fe i afrett, oc hlut

qviat, definiatque ubinam. Die profesto et accolarum evocatio et pecoris in tesqva compascua immittendi numerus definiatur. Juramenta, ut in judiciis comitialibus solet, qvivis eorum præstet. Ad qvævis juramenta in comitiis non præstita, librum crucemve suppeditet evocans, in causis nempe qvibus juramenta adhibeantur.

Accolæ tot pecora compascuis immittenda præfiniant, ut pauciora qvanvis his tesqvis compascuis immissa fuerint, pingviora attamen haud futura opinentur, ita tamen, ut pleno numero occupata sint pascua.

Ante octavam æstatis hebdomadem peractam pecorum tesqvis compascuis immittendorum numerus definiatur. Condominorum qvivis numerum ei adsignatum, siqvíd voluerit, propriis sive alienis pecoribus, adimpleat. Qvi ultra numerum ei adsignatum pecora tesqvis compascuis immittit, multam luat in qvemcunqve condominium compascuorum, in qvæ pecora dinumerabantur.

Accolæ per valores vaccæ pecora compascuis immittenda dinumerent, ut qvoad territoria domestica fieri solet. Sues in tesqvis compascuis ne habeantur; securitate ibi destitutæ sint.

Qvod si partem tesqvorum compascuorum tenentes aliqui, provocati qvanvis ad

¹⁾ *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

eigo i afrettinni, þá verða þeir utlagir III mörkom, oc a domr at döma a hönd þeim, XIV nottom eptir vapnatac, at lata telia fe i afrett, enda er hinom rett er beiddi þá, at lata þo telia feit, sem þa at hinir veri þar komnir. Ef buar ero comnir, þeir er qvaddir ro til, oc mego þeir þo luca þvi mali, oc a þa hverr þat i þeirri tölo, sem til tesc at bua virþingo.

Ef buar coma eigi þeir er qvaddir ro, þa ero þeir utlagir III mörkom, enda a domr at döma a hönd þeim, at þeir teli fe i afrett, XIV nottom eptir vapna tac, enda ero hanom rettir aþrir buar i staþinu, ef þeir ro þar heldr komnir, enda se þeir rettir at lengþ i IX bua qviþ fra afrettinni, oc landeigendr. Nu koma landeigendr III þar er hann qvaddi fyr öndverþo, en II eigi, þa er rett at hann hafi II bua, þa er eigi se landeigendr i staþ þeirra, er ocomnir ro. Þat ero alt stefno sakir er nu voro tindar, oc seal qveþia til heimilisbua V a þingi þess er sottr er].

Ef menn ero osattir a afrett, þa seal sa fara i þingbrecco er scil vill a göra, þann dag er fyrstr er rumheilagr, i þvi þingi er hann er þingmaþr i, oc nefna

numerum pecoris iis immittendi desinendum non apparuerint, trium marcarum multam luant iudicumque sententia iis injungat dinumerationem pecoris concedendam, qvatuordecem post arma sumta noctibus, et eos provocans nihilominus jus habeat pecora eodem modo dinumerata curare, acsi cæteri adfuissent. Accolæ evocati, si apparuere, hocce negotium peragant et juxta factam dinumerationem, ex accolarum constitutis, condominorum qvibus iis assignatam numeri portionem capiant.

Accolæ evocati, si non apparent trium marcarum multa tenentur, et iudices iis injungant dinumerationem pecoris in tesqva compascua suscipiendam, qvatuordecem post arma sumta noctibus. Contumacium loco evocans alios jure adhibet accolas, si ibi adfuerint, et dummodo respectu distantie a tesqvis compascuis novem veridicis juste annumerandi et prædiati sint. At accolæ tres prædiati primitus evocati, non vero duo apparent, tum alios duos accolas prædiatos eorum loco, qui nondum apparuere, jure adhibet. Omnibus hic memoratis causis adhibeatur citatio, qvinqve ejus, in quem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis.

Si de tesqvis compascuis dissidium oritur, huic finem facere volens in clivum comitialeme primo die profesto eat comitiorum, qvæ ipse sequitur, duosque vel plures testes denominet; in id, (inqvial), testificandum denomino, qvod eos omnes, qui horum tes-

ser vatta ¹⁾[II eþa fleiri]. Nemni ec i þat vætti, at ec qveþr þa menn alla oc beipþig, er ser telia hlut i afret þeirri, oc eiga lataz, at hluta meþ ser hverr domi scal halda upp viþ mic, oc hafa hlutat sva at þeir kunni segia mer a leiþ, oc qveþa a afrettina. Ef þeir villa scil a göra, þa scolo þeir fara til leiþar, oc hluta þar, ef eigi er aþr hlutat, oc scal sa handsala oc er hlaut.

Nu bioþa sumir hluton en sumir coma eigi til, oc ero þeir varþir söc, er til coma oc scil bioþa, en hinir allir utlagaz ²⁾viþ hann, ef oscil göra a. ³⁾Ef þeir göra (eigi) scil a hverr domi scal uphalda viþ hann, svat hann viti a leiþ þeirri, er goþi sa hieyr, er hann er i þingi viþ ⁴⁾hann, þeirra manna er i afret þeirri a, oc segia i þingbrecco, eþa þar er menn segia up nymæli, nema sa se þar, þa scal hann segia hanom sialfom, hann scal meþ vatta segia oc sva kiosa.

quorum compascuorum partem sese tenere contendunt, et qua tales se gerunt, posco postuloque, ut sortibus ductis inter se definiant, quinam eorum in iudicio mecum experiatur. Sortilegium ita peragant, ut in conventu promulgatorio, (quinam sit) mihi peragere possint; tesqva hæc compascua quænam sint definiat. Dissidio finem facere cupientes conventum adeant promulgatorium et ibi sortes ducant, si non antea ducebantur, et ille, cujus sors prima exiit, juncta manu a cæteris agendi competentiam capiat.

At sortilegium alii ultro offerunt, nonnulli vero non apparent, tum apparentes et justa præstare obferentes reatum effugiunt, sed omnes justa judicialia non præstantes multæ in eum tenentur. Si tali modo non definierint, qui in iudicio cum provocanti experiatur, ut hic de eo certior fiat, in conventu promulgatorio, quem prætor, cujus curiam sequitur, agit, (ipse provocans eligat, qui in jus eat) eocum, eorum qui partem tenent compascuorum, quod in clivo comitali, vel ubi foripetæ novellas proclamant, indicet, nisi eligatus ipse in comitiis adsit, quo casu ei ipsi hoc declaret. Testibus adhibitis et declaret et eligat.

¹⁾ *B cum suis omittit: II eþa fleiri.*

²⁾ *B cum suis legit: viþ þann er beiddi, in eum qui aquam pecudum in tesqva compascua denominationem appetebat.*

³⁾ *B cum suis legit: ef þeir göra eigi &c., Si non ita &c.*

⁴⁾ *B cum suis bene interponit: hann a kiosa þa hverr domi scal uphalda viþ hann &c., ipse (provocans) eligat, qui in jus eat eocum.*

Sa maþr er doms vill qveþia, scal fara til heimilis þess mannz, er hann vill eiga dom við, oc nefua ser vatta. Nefni ec i þat vetti, at ec qveþe þic, N. N. afrettar doms, at eiga við mec, oc coma til a XIV natta fresti, oc qveþa a domstaþinn, oc coma þar fyr miþian dag, qveþe þic lögqvöþ. Hann scal sva scilia a qvöþ sina, at þeir eigi dom annan dag vico, þann er þvatdaginn aþr en nesta lifa IV vicor sumars ¹⁾. Ef sa dagr er lögheilagr er XIV nottom er siri dominn, þa scal qveþia enn næsta dag rumbhelgan aþr. ²⁾[Merkia scal maþr domstaþ aþr domr se attr, sa er domz heiddi, eþa merkia lata, aþr domendr setiz niþr, utlagr er sa III mörkom ella].

Sva scal maþr doms qveþia er rumbhelact se, þa er hann leggþ domstefno, oc sva enn næsta dag eptir. Ef þeir verþa siukir eþa sarir, er þar scyldo halda domi up, oc eigo þeir at selia öþrom manni i hönd domstemno, oc sva þau möl öll, er þeir scyldo framföra at

Qui in iudicium provocare vult, ejus adeat domicilium, cum quo legibus expectari cupit, et testes denominet. In id, (inquiat), testificandum denomino, quod te N. N. ad iudicium tesqvorum compascuorum in me habendum provoco, ut qvatuordecem abhinc noctibus, et ante medium diei appareas — locum iudicii designat — Formulis justis te provoco. In provocatione sua ita præfinit, ut iudicium habeant secundo die hebdomadis, cum lationis die proxime elapso qvatuor ætatis hebdomadæ supersunt. Si dies per qvatuordecem noctes iudicium habendum antecedens, legaliter festus fuerit, in die profesto, hunc proxime præcedenti provocatio fiat. Ad iudicium provocans, hujus habendi locum prius designet vel designatum curet, iudices priusquam resedeant; quod si neglexerit trium marcarum multa tenetur.

Ad tesqvorum compascuorum iudicium ita provocandum est, ut et dies, quo iudicium habeatur, et proxime subsequens profesti sint. In hocce iudicio experturi si vel morbo vel vulneribus laborare cæperint, et iudicium habendum et omnes hoc iudicio coram preferendas auctoritates ali

¹⁾ *B cum suis addit: ef sa er rumbhelagr, enn ef sa er heilagr, þa scal en næsta dag eptir rumbhelgan. Rumbhelgan dagr scal doms qveþia, en ef sa dagr er &c., Si profestus fuerit; quod si festus esset, tum proximo die profesto (evo-*

candum est). Die profesto ad iudicium provocandum est; quod si dies, per qvatuordecem &c.

²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omissi.*

domi þeim. Scal bera lata vætti þau i dom, er enn siuki seldi öprom manni möl sin. ¹⁾ Dom þann scal hryþia, sem aþra doma við þann er qvaddi, oc sva við þann er qvaddr var. Ef sa görr eigi dom nemna er qvaddr var, ²⁾ þa scal sa nemna allan er qvaddi, ³⁾ enda er þa engi hrupning til domsins.

Ef þeir coma baþir til doms er nemna scyldo, þa scal VI menn hvarr þeirra nemna i dom. Ef sa kömr eigi til, er qvaddr var, þa scal sa nemna XII menn i dom er qvaddi. Hvarr þeirra a hrupningina meiri við annan of dom þann er domi halda upp, enda scal enskis þeirra faþir ne sonr ne broþir i domi, er þar eigo hlut i afrett. ⁴⁾ [Hinn verþr utlagr III mörköm, er doms var qvaddr, ef hann vill eigi nefna].

Sa maþr, er doms qvaddi, scal qveþia þangat bua V, þa er nestir ero afrett, ⁵⁾ [oc laudeigendr se], VII nottom fyrir eþa meira meli. Þeir menn allir er eigo afrett, þa scolo qveþia heimildar vatta sina VII nottom fyrir aþr, eþa meira meli, til doms þess. Ef eigi ero vattar

*commendent. Testes, qui probant ægro-
tantem alii litem suam commendasse, judi-
cio coram proferre curandum est. Judices
illi, aliorum judicum instar rejiciendi et
provocantis respectu et provocati. Si pro-
vocatus judices (ex dimidia parte) denomi-
nare supersederit, provocans omnes solus
denominet, quo casu judices rejiciendi jus
evanescit.*

*Cum in judicio uterque rejiciendi jure
gaudens apparet, sex judices uterque deno-
minet. Provocato non apparente, provo-
cans duodecem judicii assessores eligat.
Quicumque litigantium quoad judices majoris
rejectionis jure, partis contrariæ res-
pectu gaudeat; nec cujusdam eorum, qui
partem tenent tesqvorum compascuorum,
pater, filius fraterve judicum numero adhi-
beatur. In judicium vocatus trium mar-
carum multam luat, si judices denominare
recusat.*

*In judicium provocans quinque eo evo-
cet accolat tesqvorum compascuorum proximo
et prædiatos, septem vel pluribus an-
tea noctibus. Quovis tesqvorum compas-
cuorum partem habens septem vel pluri-
bus antea noctibus in hoc judicium evocet
testes ad dominum suum comprobandum.*

¹⁾ *B cum suis legit:* En við þann scal dom ryþia er qvaddr var, citati vero respectu judices rejiciantur.

²⁾ *B cum suis addit:* at hælmingi, ex dimidia parte.

³⁾ *B cum suis addit:* oc er þat þa jamurett, sem þeir nefndo baþir, quod ægve justum aosi uterque judices denominasset.

⁴⁾ & ⁵⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

til, þa scolo þeir qveþia vatta þa at domi, i staþ vatta, er til doms voro qvaddir, at bera um þat hvern hlut hverr þeirra a i afrett. ¹⁾[Ef buar coma eigi til doms, þeir er qvaddir ro, oc verþa þeir utlagir III mörkom, enda ero aþrir buar þa rettir i staþinn, þott þeir se eigi landeigendr, eþa siti fyrr, en þeir er qvaddir ero.

Ef buar coma færi til doms en V, eþa ero þeir hruddir sva or qviþnom, at þa ero eigi V buar eþtir at domi þeim, þeir er at tengþom se rettir, at scilia of afrett þa, hvern hlut hvergi a i, þa scal þo bera þar qviþo alla, sem menn þurfo at beiþa þa, þott gripmenn se II i qviþnom, ef buar ero III civir til.

Nu ero þeir buar sumir at domi þeim er rettir ero at tengþom, viþ suma menn, þa er hlut eigo i afrett, en viþ suma eigi, oc scolo þeir þo avalt qviþo bera heldr en gripmenn, þar er þeir ero rettir at tengþom.

Ef vattar mannz coma eigi til doms, þeir er hann qvaddi, oc verþa þeir þa utlagir III mörkom; hann scal qveþia þa bua til sins mals, þess er vattar scyldo bera. Nu kömr vattr mannz einn til

His deficientibus, evocatorum loco, iudicio coram, alios evocet, qui definiant, tesqvorum compascuorum pars qvanta ad singulum condominum pertineat. Accolæ evocati iudicio coram non apparentes, trium marcarum multam sibi contrahunt, et alios qvamvis non prædiatos vel evocatis remotius a tesqvis compascuis habitantes adhibere fas est.

Si pauciores qvam qvinque in iudicio apparuerint acolæ, vel si ita reprobati fuerint assessores iudicii, ut qvinque non supersint, necessitudinis respectu iusti ad definiendum, qvanta pars tesqvorum compascuorum qvemcunqve condominorum seqvatur, hi tamen effata qvævis necessario adhibenda proferant, duo qvamvis inter veridicos adfuerint operarii, cum nempe tres coloni solummodo in præsto habentur.

Qvod si acolæ quidam in iudicio adfuerint, qui necessitudinis respectu qvoad nonnullos tesqvorum compascuorum dominos juste se habent, qvoad alios vero non illi tamen præ operariis, qvamvis necessitudinum respectu iustis, veridicorum numero adhibeantur.

Si testes alicujus citati qvamvis iudicio coram non apparuerint, trium marcarum multam luant, ille vero acolæ veridicos causæ suæ a testibus (prius) comprobandæ tum adhibeat. At unus citatus

¹⁾ *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

doms, sa er qvaddr var, en annarr qvaddr vattr herr fyr því eigi vætti, at hann verþr siucr, eþa sarr, eþa omali, eþa dauþr, a því meli er hann var qvaddr, þa scal sa vattr hera vætti fram i dom, er þar er kominn, en hinn er qvatt hevir vættis, scal fa til V menn, þa er hanom se rettir i stemno vætti, at styþia vætti hans. Þeir scola allir vinna þegnscapar lagningar eiþ; en alengr er vetti er framborit, þa scaþ einn þeirra V manna sva mæla: Ver leggiom þat undir þegnscap varn, at sa var i því vetti nefndr, er nu er eigi her kominn, oc nemna hann er sia bar fram, oc mundi þau orþ þll hafa i vætti sino, ef hann veri nu her til at hera þat vætti, sem sia bar fram, er su þegnscapar lagning var allra, en hinir scola gialda samqvæþi a IV. Hann scal lata hera qvaþar vætti þat i dom, er hann qvaddi þann vatt, er eigi er kominn. Ef qvaþa vattar ero eigi þar, þa scal hann qveþia bua til i staþ vattanna].

Þeir II menn eigo hruþningar er domi halda upp. Þeir menn allir, er þar scola lögsceil framföra at domi þeim, scola eiþa vinna, ¹⁾[jamt sem a þinga

testis iudicio coram apparet, alter vero testimonium citatorum idcirco testimonio non fungitur, quod vel morbo vel vulneribus vel loquelæ deliquio laborat, vel etiam decedit termino a citatione manifestata ad iudicium habendum intermedio; tum testis apparens iudicio coram testimonio fungatur, eum vero citans, quinque citationis manifestatæ testes jure adhibendos conquirat, qui testimonium illius corroborent. Hi omnes per civilem suam existimationem asseverent. Testimonio prolato, illorum quinque unus sic verba faciat: Per civilem nostram existimationem asseveramus eum ad hoc testimonium proferendum, quod ille protulit, provocatum, qui modo non adest — quem nomine nominet — in testimonio suo (absens), si hic ad testimonium, quod præsens tulit, ferendum adfuerit, omnia eadem verba allaturus fuisset, quæ hic præsens adhibuit. Hoc nos omnes per civilem nostram existimationem asseveramus; reliqui quatuor dictis ejus suffragentur. In iudicio prolatum curet testimonium de citato teste, qui non apparuit. Testibus citationis deficientibus eorum loco accolos veridicos evocet.

Pars utraqve litigans jure rejiciendi gaudeat. Omnes hoc iudicio coram justa judicialia prolaturi juramento fungantur, ut in iudiciis comitalibus solet. Juramento

¹⁾ B cum suis omittit: jamt — þingadomi.

domi], oc scal þat hverr þeirra fela undir eiþ, at ec mon þat telia mer i afrett þessi, sem ec hygg at ec eiga. Siþan scal qviþr bera, hvart hverr þeirra a sva sem telr, eþa minna. ¹⁾[Scal hverr föra fram gögn sin, þau er til hævir].

Vattar oc ²⁾griþmenn oc domendr allir scolo eiþa vinna, jamnt sem a þinga domi. Bua þa, er þangat voro qvaddir, scal qveþia þar til þess, at telia fe i afrett þa, ef eigi var aþr i talit.

³⁾[Sva scal þar fara at domi þeim, oc at reifingom öllom, sem sculda domi]. Þat scal domr döma hveriom þeirra, sem gögn baro til. ⁴⁾Þeim mönnum öllom er eigi föra gögn fram at domi þeim, scal ecki döma. Frumgögn scolo borin i dom þann ⁵⁾aþr stiarna komi a himin. Þeir scolo döma þa nott, nema þeir vili allir heldr of daginn eptir. Lokit scal domi þeirra fyr miþian dag annan dag eptir. ⁶⁾[Þat varþar siörbaugsgarþ, ef menn gleþia dom þann. Oc sva varþar buum þeim, er þangat voro qvaddir, oc koma eigi, enda megi af þvi eigi dominn eiga, at þar verþi engir hvar til at bera qviþo of mal manna. Ef menn varna

id quicunque corroboret, quod (inquiat) horum tesqvorum compascuorum tantum mihi arrogam, quantum meum esse opinor. Veridici deinde desiniant an cuiuis, quantum contendit, minusve sit. Pars quæcunqve adferat auctoritates, quas in præsto habet.

Testes et operarii et iudices omnes juramenti ibi fungantur, ut in iudiciis comitialibus solent. Veridici eo evocati provocentur ad dinumeranda pecora, cuique in tesqvis compascuis habenda, si hoc prius non factum est.

In hocce iudicio omnia sic moderanda et rejectiones instituendæ ac in iudicio debitorum exigendorum solet. Tantum cuique condominorum adjudicent iudices, quantum auctoritates (eorum esse) comprobant. Iis qui auctoritates hoc iudicio coram non proferunt, nihil assignandum. Auctoritates iudicio coram prolatae sint, stella priusquam in cælo oritur; in eadem nocte ferant sententiam, nisi die subsequenti eam potius ferre inter omnes convenerit. Ante medium diem subsequentem peractum sit iudicium. Hocce iudicium turbans exilio puniatur. Eandem pœnam luant veridici evocati sed contumaces, dummodo eam ob causam iudicium habere impossibile fiat,

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: qviþmenn, veridici.*

³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁴⁾ *B cum suis legit: af þeim mönnum, er eigi föra gögn sin fram at domi þeim, scal ecki döma, in eorum detrimentum, qui auctoritates suas*

iudicio coram non protulere, haud feratur sententia.

⁵⁾ *B cum eius legit: aþr sol se undir sol, priusquam occidit.*

⁶⁾ *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

Þess at ganga þar i dom, þeir er til ero þeþnir, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, ef domr verþr af þvi eigi fullr. Nu verþr domr þo fullr, þa varþar III marka seþ. Þat ero allt stemno sakir til alþingis, oc scal sökia i fiörþungs domi þeim, er afrettardomr seyldi vera i fiörþungi. Nu var domr settr at fiörþunga moti, þa scolo malin koma i þann fiörþungsdom, sem buar ero fleiri qvaddir or fiörþungi, enda scal afrettar domrinn þa hefiaz i fiörþungsdominom, oc ero gögn öll sialf-qvödd þangat, þau er eigi voro af hendi leyst at afrettar domi, oc sva gagna gögn. Þar scal qveþia til þeirra saka allra heimilis-bua IX a þingi þess er sotr er til fiörbaugs-saca, en V til III marka saka.

Sva scal fara of þer sakar allar er nu voro tindar, i þesso mali, þott þær yrþi fyrir dominn.

Ef nockor möl ero þa þar, þau er þeir verþa eigi asattir a dom sinn, þa scal afl raþa meþ þeim. Ef þeir ero jammargir er sitt vilia hvarir döma, þa scolo þeir vefengia, oc fara sva at vefangi, sem at fiörþungsdomi. Siþan scal

quod veridici de causis partium effata prolaturi desint. Si in iudicium denominati apparere recusaverint exilium luant, modo eam ob causam debitus iudicii habendi numerus non adimpleatur. Qvod si iudicium nihilominus pleno componitur numero, trium marcarum multam luant. Omnes hæ causæ, citatione adhibita, in comitia generalia transferantur, et peragantur in iudicio quadrantis ubi iudicium tesqvorum compascuorum habere instituebatur. At iudicium in terminis quadrantum compositum est, tum causæ deferendæ sunt in iudicium quadrantis, unde plurimi veridicorum evocantur, quo casu iudicium de tesqvis compascuis in hocce quadrantis iudicio instituendum, quo etiam omnes auctoritates principales et principalium probationes secundarias suapte evocatas esse tenendum est, quæ nempe in tesqvorum compascuorum iudicio non prolate sunt. In omnibus hisce exilii causis novem, in trium marcarum causis quinque ejus in quem agitur domicili accollæ in comitiis evocentur.

Qvod omnes hic memoratas causas, ejusdem generis, ante iudicium quamvis evenerint, idem obtineat.

Si quæ fuerint causæ, de quibus decidendis (in iudicio tesqvorum compascuorum) inter iudices non convenit, plurima valeant vota. Cum quæcumque sententiam totidem amplectuntur, in sententias discedendum est, discessione, ut in iudi-

hverr þeirra er þau mal eígaz víþ, en vefengno, stemna annars domöndom, oc lata varþa utlegþ, oc stemna til rofs dominom. Scal stemna til alþingis, oc til þess forþungsdoms er afrettardomr var i forþungi, þa scal reyna i forþungsdominom, nema þar verþi enn vefengit, þa scal lucaz i fimtardomi.

I þann hlut afrettar scal domr vera, er næstr er bygþom, oc scal eigi firr vera bulandi, en i örscoz helgi víþ. Scal merkia domstaþinn aþr maþr stemni til pangat. Nu liggr afrettin firr hulöndom, en sva megi vera, sem nu var tint, þa scal domrinn vera i örscoz helgi víþ tungarþ þess mannz, er næstr byr afrettinni, þar er hvartki se aer ne engi. Sa scal kiosa hö til doms, er qveþr hann, ef sleiri bygþir berr jamnær].

Nu ero þeir menn i omegþ, eþa af landi farnir, er afrett þa eigo, er domr var a, oc var mal þeirra eigi tilbuit, þa scolo þeir heimta sitt at þinga domi, oc stefna þeim mönnum öllom um, er þa

ciis quadrantum solet, instituta. Quivis deinde de causis, in quibus facta est discessio, litigantium, partis contrariæ iudices in jus vocet, ex illi pœnam iis intendens, et ad latam eorum sententiam rescindendam agens. In comitia generalia citatione manifestata transferatur, et in iudicium quadrantis in quo tesqvorum compascuorum iudicium habebatur. In quadrantis iudicio partes tum contendant; quod si discessio hic etiam fiat, in quivionis iudicio lis tandem decidatur.

In ea tesqvorum compascuorum parte habeatur iudicium, quæ ad tractus habitatos proxime jacet, nec ab illis remotius quam intra jactum teli a pascuis domesticis. Locus iudicii habendi, citatione nondum manifestata, delineatur. Quod si tesqva compascua a pascuis domesticis remotius posita fuerint, quam ut hic præscripta obtinere possint, iudicium habeatur intra terminos teli jactus a prati stercoreati sepiemento ejus, qui ad tesqva compascua proxime habitat, et in loco, ubi nec ager nec pratium adest. Ad iudicium provocans, ejus habendi prædium eligat, si plures terræ habitatae pariter remotæ fuerint.

Si qui tesqvorum compascuorum, ubi iudicium habebatur, codomini vel pubertate non egressi fuerint vel peregrinarentur, nec eorum, iudicio habito, res agebatur, illi adultæ ætatis facti, vel peregre reversi in iudiciis comitalibus suum vindicent, omnes

afrett eigo, ¹⁾[oc qvæþia til heimilisbua V a þingi, þa er nestir bua afrettinni, hvern hluta þeir ætti i afrett, þa er domr var, oc mundo eignaz, ef mal þeirra veri til buit at lögom. Niota scolo þeir vattorþa i öllom stöþom þess er þau ero til. Scal þeim þa döma slican hlut, sem gögn baro til, at þeir mundi eignaz at afrettar domi, ef þa væri möl þeirra, sem annarra manna tilbuin. Allir scolo þeir jamnt raena lata, er jamnt höfþo tekinn þeirra hlut. Ef sumir hafa meira haft af þeirra hlut en sumir, þa scal at slicom hlut hverr þeim böta, sem þat reyniz. Nu höfþo sumir ecki af, þa scolo þeir eingo böta er ecki höfþo].

XLII. CAPITULI.

Of vetrhaga oc at telia fe i afrett.

²⁾[Ef menn eigo vetrhaga saman, þann er hross manna, eþa sauþir, eþa nautganga sialfala i, enda verþi þeir eigi sattir a eigin-orþ, þa scal sa maþr fara i þingbrecko, er scil vill a göra, oc beiþa afrettardoms þa menn alla, er hlut eigo i

tesqvorum compascuorum condominos eum in finem in jus vocent, quinqve accolis, ad tesqva compascua proxume habitantibus evocatis, qui definiant, qvanta cum iudicium habebatur pars iis fuerit tesqvorum compascuorum, vel iis assignanda, si causa eorum legibus convenienter acta sit. Testimonia, si qvæ in præsto fuerint, adhibeant. Tanta iis adjudicetur portio quantam comprobant auctoritates iis assignatam iri in iudicio tesqvorum compascuorum, si ibi eorum, ut cæterorum condominorum causa fuisset acta. Omnes qui tantumdem eorum portionis occupavere, tantumdem etiam remittant. Si nonnulli eorum portionis magis, quam alii occupavere, illorum qvovis tantum iis restituat quantum in rem eorum versum esse comprobatur. Qvod si aliqui nihil alienum occupaverint, hi nihil pro nihilo reddant.

TITULUS XLII.

De pascuis hyemalibus et pecoribus ad pascua communia computandis.

Si plures compascua habuerint hyemalia ubi equi, oves bovesve eorum libere palantur, de cuiusvis domini portione cum oritur dissidium, hujus finem facere cupiens, clivum adeat comitalem, omnes horum compascuorum condominos ad iudicium ha-

¹⁾ Qvod superest tituli B cum suis omittit.

²⁾ Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.

haga þeim, oc fara sva at því mali öllu of þann haga, sem of þa afrett, er sumarhagi manna er, oc geldfiar höfn. Dom þann scal eiga annan dag vico, þa er IV vicor lifa sumars aþr þvatdag enn næsta. Hann scal sva qveþia doms þess at öllu, oc sva bua til, sem annars afrettar doms. Scolo hinir er eigo hagann með hanom, sva sciptaz við at halda domi upp við hann. Sva scal þar at öllum lögscilom fara at domi þeim, sem at öprom afrettar domi. Sva scal domr sa vera nær bulðndom, sem aþr var tint, oc i þann hlut afrettar.

Nu vill maþr lata telia fe i vetrhaga, oc er þat rett at domi þeim, at beiþa þar bua til þess, oc scolo þeir sva tilætla, at fe mundi eigi hafaz at betr, at meðal-vetri, at föra veri, oc se þo scipat til fulz, þar scal telia við tvævetr hross eþa ellra tvav hross vetrgömol, en fyl IV, en annat fe, sem i buland.

Rett er maþr beiþi itölo a leiþ, eþr þar er hann hittir þa alla at mali er eigo XIV nottom fyrr].

bendum provocet, omnino eodem modo quoad hæc compascua res suas moderans ac compascuorum æstivorum respectu, ubi pecora sterilia tenentur, præscriptum est. Hocce iudicium habeatur secundo die hebdomadis, cum die lavationis proxime elapso quatuor æstatis hebdomadæ superfuere. Modo eodem ad hoc iudicium provocet, idque ipsum ita instituat, ac tesqvorum compascuorum iudicium solet. Cæteri eorum pascuorum condomini, quinam in eum legibus contendat simili modo inter se distribuunt. Justa quævis judicialia hoc pascuorum iudicio coram ita persolvantur, ut in iudiciis tesqvorum compascuorum solet. Tam prope ad pascua domestica hoc iudicium habeatur, et in eadem tesqvorum compascuorum regione ac antea constitutum est.

Si quis pecora in pascua hyemalia dinumerare voluerit, ut id hoc iudicio coram fiat fas est. In id sunt accolæ evocandi, qui ita disponant, ne pecora in mediocriter sæva hyeme, pauciora quamvis ibi melius agant, pascua tamen plane occupata sint. Cum bimis vel adultioris ætatis eqvis, unius anni eqvi æquiparandi, pullique eqvini quatuor. Quoad alia pecora relatio eadem valeat ac in pascuis domesticis observatur.

In conventu promulgatorio, vel ubi omnes pascuorum condominos, quatuordecem antea noctibus convenit, ad dinumerationem pecoris in pascua provocare fas est.

Ef fe mannz gengr i engiar eþa i andvirki manna, þat er hann hevir i afrett rekit, oc ulegz hann eigi of þat.

Ef fe manna gengr or afrett i land þess mannz, er nestr byr afrett, þa a sa III kosti, þann einn at reka fe aptr i afrett miþia, en annan þann at hafa i sino landi, þann enn þriþia at reka feit heim til þess er a. Ef hann recr feit i annars land, þa utlagaz hann víþ þann. Sa a slica costi ena sömo, er þa er fe i land rekit, eþa þat gangi sialfkrafa, sem hinn er nest byr, oc sva hverr þeirra manna er þat fe kömr i land. Þann kost eigo þeir enn, at lata þat fe ganga þangat er þat vill.

Ef maþr recr geldfe annars sva, at V agra scaþi verþi at, eþa meiri, oc er þat spellverc et meira, varþar þat fiörbaugsgarþ, a sa söc þa er fe a víþ þann er rac feit, eþa reka let. ¹⁾[Nu recr hann sva geldfe annars mannz at kugildis scaþi verþr at, eþa meiri, þa varþar scoggang, oc sva varþar öll spellvireni, þar er spellvireni berse, sem nu var tint, oc sva greiniz i öllom stöþoin of sacarnar, sem her var tint of geldfiar recrinn. Þat ero alt stemno sakir er nu voro tindar, scal qveþia til heimilis-bua IX a

Si in prata aliena vel fæna congesta palantur pecora, quæ quis in tesqva compascua (jure) egit, pænám pecuniariam non incurrit.

Si pecora aliena in tesqvis compascuis constituta in ejus vagaverint fundum, qui ad hæc tesqva proxume habitat, tres ei competunt optiones: prima est, pecora in media tesqva compascua reagere, secunda in proprio fundo ea pasci sinere, tertia ad dominum ea domum agere. Si in fundum alienum pecora egerit, multa tenetur in hujus dominum. Illi in cujus territorium vel aguntur pecora vel suapte palantur, idem, ac proxume habitanti, juris defertur, et cuique in cujus territorium hæc pecora deveniunt itidem. Hæc pecora quorsum volunt vagari sinere jus demum habeant.

Si quis pecora aliena sterilia ita egerit, ut quinqve unciarum vel gravius eveniat damnum, hoc pro majori damno injuria dato habendum, et exilio puniatur, quam causam in agentem vel agere curantem dominus pecoris suscipiat. Si quis aliena pecora sterilia ita egerit, ut vaccæ valoris majusve eveniat damnum, proscscriptionem luat. Omne damnum injuria datum, quæ tale comprobatur, eadem hic præfinita pæna coerceatur, et ubiqve causæ modificantur juxta tenorem ejus, quod hic de acto pecore præscribitur. Omnibus

¹⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit.

Þingi þess er sottr er til fjörbaugssacar, oc scoggangs, en V til III marka saka].

XLIII. CAPITULI.

Of sveltiqvi við afrett.

Þat ef maþr vill göra sveltiqvi, sa er næstr byr afrett, ¹⁾þa scal hann segia til þess í þingbrecko a varþingi, þvi er (hann) var sialfr þingmaþr i, at hann man sveltiqvi göra i landi sino til afrettar, fra holstaþ sinom, eþa sva, ef hann hefir görva. Hann scal nemna ser vatta at tilsoðgonni, oc neyta ²⁾[þess vættis], þa er hann er sottr of þat, at fciit sueltr i quiinni. Hann scal sva göra sveltiqvi at eigi drucni fe þeirra manna, ³⁾eþa troþiz, oc lata hliþ a, oc grind firi, ⁴⁾oc hurþ sva at apr of luki. Hann a ⁵⁾þvatdaga at setia i geldfe, þat er or afrett gengr firir non. Ef fe þat tröþz i qviinni i sauri, eþa i þröng, eþa drucnar, eþa fellr garþr a, þa abyrgiz sa er inn let feit. Ef V aura scaþi verþr at oc varþar þat fjörbaugsgarþ. Þoat fe svelti,

hic memoratis causis adhibeatur citatio in causis exilli et proscriptionis qvingve, in trium marcarum causis qvingve ejus in quem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

TITULUS XLIII.

De claustris famelicis ad tesqva compascua exstruendis.

Si ad tesqva compascua proxume habitans claustrum famelicum exstruere voluerit, in clivo comitali comitorum vernalium, quæ ipse sequitur, indicet se claustrum famelicum e domicilio suo ad tesqva compascua exstructurum vel jam extruxisse. De facta indicatione testes antestetur, quorum adhibeat testimonium, cum de pecore in clastro esuriente in jus vocatur. Claustrum famelicum ita exstruat ne pecora aliena ibi inclusa vel aquis suffocentur vel conculcentur. Foribus, clathrisque et janua, quæ suapte clauditur, claustrum instruat. Pecora sterilia in diebus lavationis ante tertiam horam pomeridianam a tesqvis compascuis vagantia clastro includat. Si pecora hæc in clastro, limo inhærentia vel angustiis pressa aut conculcantur aut merguntur, aut sepimento claustru riente contunduntur, ea includens eorum sustineat

¹⁾ *B cum suis interponit: oc a hann þat, hoc ei conceditur.*

²⁾ *B cum suis omittit: þess vættis.*

³⁾ *B cum suis addit: er þar eigo, eorum qvi pecora ibi habent.*

⁴⁾ *B cum suis legit: eþr hurþ sva at upp nmluki eþr apr, vel janua ita comparata, ut suapte vel aperiatu vel operiatu.*

⁵⁾ *B cum suis legit: laugardagin, sensu eodem.*

eþa stangiz ¹⁾sva at deyi, oc abyrgiz sa cigi þat er innlet.

Menn scolo ut lata fe sitt or qvi þeirri þott heilagt se. Eigi scolo þeir draga ut, ef heilagt er. Annattveggia scolo þeir utlata allt feit, eþa inni allt ella, ef draga þarf ut.

Ef menn lata fe or sueltiqvi, þa er þeim seylt at reka fe þat i afrett miþia, eþa lengra. Ef þeir lata ut feit, oc reca eigi sva, þa utlagaz þeir a beitinni, ef þeir beita land hins, þoat maþr reki fe sitt i afrett miþia, en hann lati annarra manna fe ganga of land hins, þat er meþ hans fe var inni, þa er hann let sitt fe ut, oc utlagaz hann þa viþ þann er qvina a.

Rett er at maþr göri hvart sem hann vill, at lata ut allt feit, oc reka i afret miþia, eþa sitt eitt, oc byrgia hitt er inni er. En utlagaz hann of allt, ef af þvi beitiz land hins, at hann lauc upp qvina.

Ef maþr brytr sueltiqvi, oc varþar þat utlegþ oc VI aura averki, oc böta auvisla. Ef V aura scaþi verþr at, eþa

periculum. Qvinque unciarum damno enato exilium luat. Pecora quamvis esurierint vel ad mortem usque cornibus invicem pugnaverint, includens hæc in se suscipere non tenetur.

Domini pecora sua etiam die festo claustris illis emittant; die festo ne manu extrahant; quod si manu extrahere necesse fuerit, aut omnia emittant pecora aut nulla.

Pecora e claustris famelicis remittentes in media tesqva compascua vel a (terrishabitatis) remotius abagant. Pecora emittentes, si ea tali modo non abegerint, depasto alterius territorio pœnam sibi contrahunt pecuniariam. Imo propria pecora quamvis aliquis in media tesqva compascua egerit, aliena vero, cum ipsius, cum emittebantur claustris inclusa pecora, per territorium alterius vagari sinit, in claustridominum multam luat.

Quicumque pro lubitu suo jus habeat vel omnia pecora claustris emittere, et in media tesqva compascua abagere vel propria solummodo, quo casu cœtera inclusa iterum occludat. Totius pecoris respectu multetur, si fundus alienus ea de causa depastus fuerit, quod claustra aperuit.

Si quis claustra famelica fregerit, multam luat et eorum læsorum nomine sex uncias expendat, damnaque enata

¹⁾ B cum suis addit: i qvi þeirri, in hocce claustro.

meiri, þat var þar fiörbaugsgarþ, ¹⁾[en scoggang, ef kugildis scaþi er eþa meiri. Þat ero allt stemno sakir, oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er til fiörbaugssaca oc scoggangs, en V til utlegþar].

XLIV. CAPITULI.

Of garþlag viþ afrett.

²⁾ Ef maþr vill beiþa garþlags, er næst a land afrett, en þat er afrettr er II menn eigo saman eþa fleiri, hann scal fara i þingbrecco a varþingi, þvi er hann er sialfr þingmaþr i, sva at þar se meiri lutr þingheyianda, oc nefna vatta runhælgan dag, i þat vetti, at ec qveþ oc beiþi þa menn alla garþlags, er afrett þann eigo, oc qveþa a afretinn, at leggja löggarþ a milli landz mins oc afrettar þeirra, coma fyrir miþian-dag, XIV natta fresti, oc qveþa a hvar þeir scolo finnaz, mun ec þa hafa qvadda bua til, þa er næstir ero þvi, sem garþlag scal vera, oc nefna vatta, oc qveþia at deila garþ a milli sin oc þeirra manna

resarciat. *Quinqve unciarum graviorive damno enato exilii pœna irroganda est, sed proscriptionis, si vaccæ valoris graviusve damnum inde oriatur. Omnibus hisce causis adhibeatur citatio, in causis exilii et proscriptionis novem, in multati- ciiis quinqve ejus in quem agitur domicili accolis in comitiis evocatis.*

TITULUS XLIV.

De sepe ad tesqva compascua ex- structa.

Ad tesqva compascua (sed aliena) proxime habitans, si ad sepem struendam provocare voluerit — tesqva compascua sunt, quæ duo pluresve in communione habent — in clivum comitiale comitorum vernali- um, quæ ipse sequitur, eat, et die profesto in mazima foripetarum frequentia denomi- net testes, in id (inquiat) testificandum, quod omnes horum tesqvorum compascuo- rum — quæ definiat — condminos ad se- pem struendam provoco postuloqve, ut le- gale struant sepimentum intra propria tes- qva compascua et meum territorium. De- cemquatuor abhinc noctibus et ante me- dium diei appareant — ubinam conveniant definiat — qvo termino accolas ad sepi-

¹⁾ *Reliquum tituli B cum suis omittit; additis tamen: Eigi scal hross setia i sueltiqvi, eqvi claustris famelicis non sunt includendi.*

²⁾ *Hunc titulum A omittit; cum vero in ejus argu- mentorum elencho, huic sectioni præfiro, no-*

minetur, ex recensione codicis B eum hie ad- ferimus; ubi duos efficit titulos hujus sectionis tricesimum quartum et quintum, quorum uter- que inscribitur: nm garþlag, de sepe struenda.

er afrett þann eigo. Buar scola qvaddir VII nottom fyrir, eþr meira meli. Þeir scola halfan garþ leggja er afrett eigo, en sa halfan er qvaddi. Scola þeir sva langan leggja sem hann vill, oc sva scola þeir hvarir þann hōta, sem þeir lavgþo.

Ef þeir vilia heiþa garþlags er afrett eigo, þann mann er land a næst, þa scola þeir fara til heimilis hans, oc qveþia hann garþlags, oc sva at, sem a millom holstaþa scyldi gerþa lavggarþ. Sva scal gerþa þann garþ, sem huar sia at hann ma orka a III sumrom, er holstaþa, en afrettar menn halfan viþ hann. Ef buum syniz at lengra þurfi garþinn en sa orki halfom er qvaddr var, þa scola afrettar menn gerþa þann lut, er hann orkar eigi a III sumrom. Þar scal lōg-hliþ a garþi, oc sva umbuit, ef þar er þioþleip at garþi.

Menn eigo þat at vinna viþ lōggarþ at fa ser elldibranda, oc reka heim smala

struendæ locum proxume habitantes evocatos adhibeam. Et testes provocet et evocet (accolas) ad sepem inter eum et dominos tesqvorum compascuorum distribuendum. Accolæ septem vel pluribus ante (divisionem suscipiendam) noctibus evocentur. Tesqvorum compascuorum domini dimidiam sepimenti partem, provocans dimidiam ponat. In longitudinem illi sepimentum in tantum producant, in quantum hic optat. Qvavis partem suam sepimenti quam struxit, reficere tenetur.

Tesqvorum compascuorum domini, si proxume habitantem ad sepem ponendam provocare voluerint, ejus adeant domicilium, et ad sepem struendam provocent, ita in cæterum omnia moderantes, acsi inter prædia ponatur sepimentum. Ita sepes struatur, ut per tres æstates, sepimenti structuram proxume habitanti adsignatam, eam peragere posse accolis videatur, dimidiam sepimenti partem tesqvorum compascuorum domini ponant. Si accolis visum fuerit longius sepimentum necessario reviri, quam ut proxume habitans ejus dimidiam partem struere possit, tesqvorum compascuorum domini id sepimenti ponant, quod per tres æstates ille ponere non valet. Legitimum in sepimento constituat ostium, legali modo paratum, si via publica per sepimentum ducit.

Legale sepimentum struentibus et lignari et pecora sua lactantia domum agere

sinn; eigi scolo þeir sva reka ápra syslo at þat dveli garþlagit. Hvarir sem oscil göra úprom um garþ þann, þa scal sva fara soçn, sem þar er menn ero garþlags qvaddir amilli bolstaþa.

Menn ero scyldir at luca löghlif aptr a löggarþi, ef sva er umbuit, sem i lögom er mælt. Ef sa lycr eigi aptr hlif er eptir ferr i gögnom, þa verþr hann utlagr um þat, oc a sa þat fe, er hlif scyldi halda a garþi. Hvargi er hlif er brotit a garþi varþar þat utlegþ, oc VI aurar at böta auvisla.

Þar er löggarþr er görr amepal afrettar oc hols þess er næst er afrett, þar scal eigi vera sveltiqvi a þeim bolstaþ.

Ef maþr reer fe manz or afrett oc kómr eigi aptr, þa verþr hann utlagr um þat viþ hinn, oc abyrgiz hann feit.

XLV. CAPITULUM.

Of leigo lönd.

- 1) Ef maþr leigir land at leigomali retto oc at lögmali, þa scal hann coma þangat
2) Þegar at a var at varyrkia er hann

liceat. *Ne aliis negotiis ita sese implicent, ut structura sepimenti impediatur. Si qui ex parte alterutra sepis-ponendæ occasione in alterum injuste egerint, ita in eos instituaturs actio, ac cum ad sepem inter prædia terminalem struendam provocatio facta est.*

Ostium sepimenti legalis, modo legis præfinito comparatum (transeuntium quisque) occludere tenetur. Si ostium serius transmeans hoc non clauserit multam luat, quæ ei solvatur, qui ostium sepimenti servare debuit. Ostium sepimenti effringens mulletur, et sex uncias (injustæ læsionis nomine expendat) damnaque resarciat.

Legali sepimento inter tesqua compascua et prædium proxume situm exstructo, claustrum famelicum in eodem prædio haud instituaturs.

Si quis e tesquis compascuis aliena egerit pecora, quæ non revertunt, multa in eorum dominum teneatur et pecorum periculum sustineat.

TITULUS XLV.

De fundis locatis-conductis.

Cum quis justis conducendi formulis et modo legali fundum conducit, in verno tempore ad negotia vernalia exsequenda, eo

1) *Itic B novam incipit sectionem de colonis conductitiis, quæ inscribitur: Leiglendirgaþattr.*

2) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

vill, en bygðom skal hann fara til landz],
 er VI vicor ero af sumri, ef hann vill,
 oc er hanom þa heimill lagi, oc sva fót-
 sin inn at böra, oc scolo þeir sva miplaz
 husrum víþ, ef eigi víþr þeim haðom,
 þa a sa fyrst heimul fiarhus ¹⁾[III netr].
 Þvi at eins a sa, er þa scal a landi bua,
 smala sinnu inni at hafa til þvatdagsins,
 ef hinn lofar ²⁾[er fyrir sitr], eþa þarf
 eigi alt husrum, en siþan a sa fyr landi
 at raða, oc husum, er leigt hevir, en
 þegar er VI vicor ero af sumri, þa a
 hinn eigi, er aþr bio, at beita engjar hins.
 Hafa a hann hross þar til drottinsdagsins i
 haga ³⁾[en annan smala unz líþr helgina.
 Rett er oc at sa se þar of drottinsdagiun
 með hiu sin, er aþr bio þar, oc ero han-
 om þa heimil fiarhus til innivistar, ef
 þeim vinna eigi haðom inni hus; scal
 hann þviat eins þa hafa smala sinnu inni,
 ef þeim viunr haðom husrum, oc fara a
 braut annan dag vikunnar, nema þa se
 lögheilact, þa scal hann nott siþarr fara
 með smala siun allan, oc busgagn sitt
 alt, eþa hann skal leggja þat i uthysi
 ella, hafa a braut fört aþr VII vicor se
 af sumri oc byrgia colgrafar. Ef hann

*cum optat migret, sed lares suos eo trans-
 ferat, si voluerit, cum sex æstatis hebdo-
 madæ peractæ sunt. Tum pascuis jure
 uti cæpit et supellectilem in domos trans-
 fert. Si ad utriusqve necessitates non suf-
 ficiunt domus, iis in communione pro rata
 utantur. (Qvi antea in prædio habitavit)
 per tres noctes oviariis uti jus habeat. Qvi
 lares suos in fundum nuper transtulit ea
 tantum lege pecora sua ad diem usqve la-
 vationis donubus pecuariis includat, si
 antea ibi habitans hoc concedit, nec om-
 nium domuum opus habet. (Novissime)
 couducens delinc et fundi et domuum po-
 testate gaudeat. Sexta æstatis hebdomade
 peracta, antea in fundo habitans prata suc-
 cessoris sui ne depasci faciat. Ad domini-
 cam usqve eqvos in pascuis tenere ei liceat,
 reliqva sua pecora ad dominicam usqve per-
 actam. Pristinus fundi habitator, per diem
 dominicam cum famulitio suo ibi agere jus
 habeat. In donubus pecuariis sese con-
 tinere ei liceat, si ædes ipsæ ad utriusqve
 necessitates non sufficiunt. Ea tantum
 lege pecora sua in donubus teneat, si ad
 utriusqve coloni necessitates sufficiunt.
 (Pristinus habitator in totum) e prædio de-
 migret, secundo die hebdomadis, nisi hic
 legaliter festus fuerit, quo casu nocte sub-
 sequenti præterlapsa, et pecora sua omnia*

¹⁾ B cum suis omittit: III netr, sed addit er
 aþr bio a landino, enn hvartveggi innihus, qvi

antea in prædio habitavit — sed uterqve habi-
 taculis utatur.

²⁾ & ³⁾ Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.

görir eigi sva, þa er hann utlagr III mörkom].

¹⁾Ef maþr leigir land at manni, oc kömr eigi til landzins, þa er VII vicor ero af sumri, þa verþr hann utlagr ²⁾[III mörkom] oc [VI aura] handsals slit, ³⁾[ef handsalat var], enda scal landzdrottinn þa selia land sitt a leigo þeim manni er hann vill, eþa lata sialfr yrkia ella. ⁴⁾[Costr er at stemna þa þegar til alþingis, eþa varþings, eþa til alþingis annat sumar, enda er kostr at lata döma a hendr hanom tilförr til landzins, oc varþar þa siörbaugsgarþ, ef hann görr eigi til fara, oc scal heimta landzleigo, þott hann fari eigi til].

Ef leiglendingr selr landit a leigo meþ ser ⁵⁾[öþrom manni], oc varþar þat siörbaugsgarþ baþom þeim viþ landeiganda, ⁶⁾þeim er landit seldi oc hinom er leigþi, oc elþi oc jarni for a land

et supellectilem cujusque generis avehat, sin minus in domus solitarias hunc inferat, avehatque ante septimam æstatis hebdomadem consummatam. Carbonum adurendorum foveas teget. Si secus fecerit trium marcarum multam sustineat.

Si quis fundum ab alio conducens septima æstatis hebdomade peracta in prædium non migrat, trium marcarum multam luat, et dextræ fide data ejus violatæ nomine sex uncias expendat, fundi vero dominus prædium suum vel elocet cuicunque voluerit, vel ipse cultum curet. Ad comitia generalia vernaliæ illico citatione publicata causam deferre fas est. Ad comitia generalia proxima æstate agendam causam citare etiam liceat. Dominus fundi jus habeat demigrationem in fundum iudicum sententia ei injunctam curare, quod si alter nihilominus migrare supersederit exilium luat, et solarium ei quamvis non migrantem exigendum.

Si colonus conductitius fundum ei locatum tertio sublocaverit, in fundi dominum uterque exilii teneatur et sublocans et conducens, ignique et ferro in fundum alienum domino invito sese transferens. At

¹⁾ *B cum suis legit:* Nu ef sa kömr eigi til landz er leigt hevir, þa er VI cro af sumri; *Si sex æstatis hebdomadibus præterlapsis conductor prædium non advenerit.*

²⁾ *B cum suis omittit:* III mörkom & VI aura.

³⁾ *B cum suis omittit:* ef handsalat var.

⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁵⁾ *B cum suis omittit:* öþrom manni.

⁶⁾ *B cum suis melius legit:* þeim er at hanom leigþi oc hinom er seldi oc arni oc elldi for a land hans, et eo sublocante conducens, et ipse sublocans, in ejusque fundum focum et ignem transferens.

maunz at olofi hins. Nu ferr sa maþr af landino, er at ¹⁾ landeigandanom leigþi, oc eyþir landit, oc varþar þat enn fiörbaugsgarþ.

Sa maþr er land leigir a grasnautn alla a landi þvi, oc sva a hann at vinna alt a þvi, sem hann vill, þar er hvartki se aer ne engi, þat er þarf, til at bot-sama um hus, eþa garþa, eþa bua um andvirki sitt. Sva seal hann oc hiu taka ser, at hann geti ortar vel engiar ²⁾ [fyr þær sacar]. Ef hinn yrkir eigi landit, sem þarf, oc liggia engiar oslegnar, þat varþar hanom ³⁾ [III marka] utlegþ, oc handsals slit, oc böta auvisla, ⁴⁾ [sem landbuar virþa], ef scaþi verþr at. Ef V aura scaþi verþr at, eþa meiri, ef hann spillir landino, oc varþar þat fiörbaugsgarþ ⁵⁾.

Sa maþr er leigir land, ⁶⁾ scal hafa hus, sem hann þarf, oc halda husum oc abyrgiaz við handvömmom sinom öllom, ⁷⁾ enn landzdrottinn verþr utlagr III

fundum ab initio, domino locante, conducens e fundo demigrat, eumque desertum reliquit, hoc etiam exilii pæna vindicandum.

Fundum conducens omnibus graminis proventibus in fundo fruatur. Omnia porro ad domus sepesve reparandas, vel ad fæni acervos muniendos necessaria in fundo, ubi nec ager nec pratium est, pro lubitu operetur. Tot adhibeat operarios, ut ejus rei causa prata (ad fundum pertinentia) legali modo colere possit. Quod si cultum debitum fundo non præstiterit, unde prata torpescunt, tres marcas pænæ pecuniariæ nomine expendat, multamque dextræ violatæ, et, damno enato, juxta fundi acollarum æstimationem hoc resarciat. Si quinque unciarum graviusve, fundo vitiato, evenerit damnum, exilium luat.

Fundum conducens domus habeat necessarias, quas sartas tectasque conservet et earum, sua negligentia causatum damnum sustineat. Fundi vero dominus trium

¹⁾ *B cum suis legit: landzdrottinnum, sensu eod.*

²⁾ *B cum suis omittit: fyr þær sacar.*

³⁾ *B cum suis omittit: III marka.*

⁴⁾ *B cum suis omittit: sem landbuar virþa.*

⁵⁾ *B cum suis his subjungit: Nu kómr hann eigi til landzins er VII vicor ero af sumri, þa a landzdrottinn cost, at lata liggia landit leigolaust, oc sökia hinn til fiörbaugsgarþz, ef hann vill þat hellðr enn hafa leigona. Slicann cost a leigomaþrinu við hann, ef hann selr landit midan hanom við verþi eþr a leigo, oc sökia hann til fiörbaugsgarþz; Si septem ætatis hebdomadibus peractis in fundum conductum non*

transmigrat, fundi domino conceditur facere, ut fundus incoltus torpescat et ad exilium alteri irrogandum agere, si id solario exigentia præstulerit. Idem juris obducenti in fundi dominum defertur, si fundum ei conductum tertio vel pretio vendiderit vel solario evocaverit, et ad exilium ei irrogandum agat.

⁶⁾ *B cum suis legit: scal halda husum abyrgio við handvömmom sinom, qvo ad negligentia sua culpam, domuum in se recipiat periculum.*

⁷⁾ *B cum suis legit: emu landzdrottinn a at fa hanom við, ef hann krefr at styþia &c., domi-*

mörkom, ef hann fær hanom eigi víð, til at stypia hus sva at fe hans se ohætt¹⁾[oc mönnum, en leigomaþr a þa at ahyrgiaz hus, at eigi falli ofan, ef hanom ero steþor tilfenguar, oc hestia upp of faþm saman, oc hlaþa sva veggi.

Ef leiglendingr hevir hus gör þar ny, scal hann ofan briota þat hus fyrir fardaga, oc taca or víð sinn, ef hann vill víþinu eignaz. Nu hafpi leigomaþr laginn víð sinn i þau hus, er aþr voro þar, þa scal hann abraut taca fyr fardaga, oc böta aptr, sem aþr var. Sa eignaz víþinn, er land a, ef hann tecc eigi yr husum aþr].

Lëigomaþr scal sva meþ eldi fara eþa fara lata, sem hann eigi sialfr husin,²⁾[oc ahyrgiz sa þo er land hevir leigt, ef eldr kömr i hus, eþa i andvirki, ef af hans handvömmom verþr, eþa þeirra manna er hann scal varþa orþ oc verc fyrir]; ef hann ferr ogetelegarr meþ eldi, eþa lætr fara, en sva, oc brenna husin, þa varþar hanom þat fiörbaugs-garþ. ³⁾[Scal stëmna heiman, oc qveþia til heiman heimilisbua IX a þingi þess er sottr er].

marcarum multa tenetur, si ei materiem non suppeditat ad domus ita sustinendas, ne quid periculi ejus pecoribus vel hominibus inde immineat. Columnis suppeditatís colonus ipse curet ne domus corruant, singula vice unican (tecti) orgyiam sursum tollat et parietes struat.

Si colonus conductitiis novas in fundo exstruxerat domos ante dies migrationum has demolietur, materiemque suam capiat, si hanc sibi habere optat. At colonus conductitiis propriam materiem in domus fundi pristinas posuit, tum hanc ante dies migrationum recipiat, domos in pristinum restituens statum. Fundi domino materies cedit, si ante tempus hic definitum non auferitur.

Colonus conductitiis ita ignem et ipse tractet et tractatum curet, acsi domus ei propriae fuerint. Si ignis vel domus vel sceni cumulum ejus negligentia eorumve, quorum verbis et factis prospicere debet, corripuerit, fundum conducens hoc periculum sustineat. Si magis incaute quam hic præfinitur ignem tractaverit, unde domus comburuntur, luat exilium. Domo citandum est novem ejus in quem agitur domicilii accolis in comitiis domo evocatis.

*nus vero fundi ei postulanti materiem suppedi-
tit ad domus sustentandas.*

¹⁾ & ²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *B cum suis legit: nema qviþ beri at hann*

villdi brenna husin, þa varþar scoggang, nisi comprobaverint veridici eum domos comburere soluisse, quo probato, proscritionem luat.

Ef menn beita engiar leiglendings, oc þo at þeir beiti haga hans, þa a hann at sökia of þat, eþa selia söc öþrom manni, ef hann vill. Nu vill hann hvarcki þeirra, þa a landeigandi sökina, ¹⁾[oc sva þa söc, ef jörþo er scatt].

Ef leigo landi hevir fylct fiseveiþr, eþa foglveiþr, ²⁾[eþa eggver], oc a leigomaþr þat alt i því, er eigi er fra numit, ³⁾[oc sva þat, ef þar recr fisca, eþa fogla, eþa sela oc hascerþing oc hniso]. Ef við recr a leigolandz fiðro, þa a leigomaþr at draga við þann yr flöþarmali, oc marka viðþinn þess marki er fiðro a, ⁴⁾[oc festa, sem hann eigi], enda a hann at föria farma þar ⁵⁾af fiðro hins. ⁶⁾Nu recr hval a fiðro þa, oc scal hann festa hval þann, sem hann eigi, oc hafa hlæss af, ef hvalr er tvitogr ⁷⁾[eþa lengri einskyns. Ef hann bergr verr at hval, eþa viðþi en nu er tint, þa verþr hann utlagr, oc scal hann abyrgiaz scaþa þann allan við laundeiganda, er af öröþ hans verþr, enda a hann þar allar veiþar, þer

Si qui prata imo etiam pascua coloni conductitii depasta intenderit, ille de hoc vel ipse agat, vel, si voluerit, causam alii agendam demandet. Quod si neutrum facere voluerit, ad fundi dominum hæc causa, ut et de fundo læso agenda devolvitur.

Jus vel piscandi vel aucupii vel ova legendi ad fundum conductitium pertinens, nec exemptum, colonum conductitium sequatur, ut et (Jus litoris), si pisces vel aves vel phocæ vel sqvalus (lamia?) vel delphinus (phocæna) e mare ejiciuntur. Cum in fundi conductitii litus e mare materies ejicitur, colonus conductitius eam supra terræ et malinæ terminum trahat, litoris domini signum ei imponat, et propriæ instar continenti alliget. Dominus fundi ex alterius litore onera navis vehat. At balæna in fundum (conductum) fertur, tum colonus conductitius hunc ita continenti alliget, ac si ei propria fuerit. Si balæna viginti ulnarum vel longior ejusdem generis fuerit unicam ejus vehem colonus capiat. Si negligentius, quam hic definitur, vel balænam vel materiem in tutum constituerit, multetur, damnunqve fundi domino præstet totum, quod ejus incuria eveniebat. Animalia quævis (fera), quæ in fundo versan-

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis omittit: eþa eggver*

³⁾ *er: 4) Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁵⁾ *B cum suis bene legit: a land hins, in istius fundum.*

⁶⁾ *B cum suis legit: Ef hvalr recr a fiðru þa, oc*

a hann at hafa hlæss af hvaloum slict, sem einn cykr ma draga, ef hvalr er XX; Si balæna in litus ejicitur, tantam ille ejus capiat vehem, quantum jumentum trahere valet, modo balæna viginti ulnarum fuerit.

⁷⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

er því landi fylgia, nema eggvers fogla, þá skal engva veiða.

Nu verða þar alptir fyrir fardaga, að þar hann fari a braut, oc a hann þar hvarþki egg ne unga, hinn skal þat þa eignaz, er þar skal næst bua, en hann a þat er et fyrra varit var i þeim munom].

Sa maþr er land hevir leigt, a oc torf at scera i landino, sem hann þarf til eldi-branda ser, þari hia er aðr var scorit, oc fella saman torfgrafar. En ef torfmor er eigi at landino, ¹⁾ þa a hann víþi at elda, ef aðr var víþi ellt et nesta, oc hvörtveggia, ef sva hefir aðr verit. Sva a hann oc elldingo at scipa, sem aðr hevir verit, ²⁾ et nesta, nema þeir hafi annan veg scilit með ser.

Ef scogr fylgir landi, þa skal leigomaþr höggva ser þar i scogi þeim sloþabris oc sassgirþi oc smæri, oc göra ser þar ledengþar kol. Sva skal hann ³⁾ [þvi öllu hagvireliga scipa, oc sva] neyta þar eldiblanda, sem þa mundi hann, ef hann scyldi þar lengr bua. ⁴⁾ Nu vill hann a braut fara af landino, at öþro vari, oc

tur, venandi jus ad colonum pertineat, nisi aves ovifundii quas venari nefas sit.

Cum cygni ante dies migrationum, et prius quam colonus lares suos transfert, in fundo conducto nidificantes ova pariunt, ille nec ova nec pullos capiat. Hæc ad eum pertineant, qui in fundo proxume habitat, prior vero, quod vere antecedenti ejus generis ibi inveniebatur, habeat.

Qui fundum conducit, terræ bituminosæ quantum ad lignem alendum requiritur eruat, ad loca ubi antea eruebatur, foveasque faciat contiguas. Si in fundo (quem conduxit) terra bituminosa non invenitur, ligna igni nutriendo adhibeat, dummodo anno proxume elapso ita factum sit. Utrumque adhibeat, si hoc antea obtinuit. In tantum ignis faciat in quantum novissime facti sunt, nisi inter eos aliter stipulatum fuerit.

Cum sylva ad fundum pertinet, colonus conductitius in ea sylva cædat arbores trahæ adhibendas, ut et vimina ad vasa majora minoraque, carbones etiam ad falces acuendos aduret. Tam apte et commode hæc omnia ordinet lignisque utatur, ac fecisset, si ibi diutius habitaret. Si ei a prædio vere subsequenti migraturo ligna

¹⁾ *B cum suis addit: Þvi er hann hevir leigt, quem conduxit.*

²⁾ *B cum suis legit: et nastá misseri, semestre proxume elapso.*

³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁴⁾ *B cum suis male legit: Nu vill hann eigi a braut fara &c., Si ei — non migraturo &c.*

ganga hanom eldibrandar af, oc a landz drottinn þa at hafa.

Ef maþr byr a leigolandi því er reki fylgir, a hann at taka þar alnar kefli af fiðro. Ef hann vill böta bus buluti sina, þa a hann at hafa víþ til þess, hvart sem hann vill or scogi ¹⁾eþa af fiðro, oc lata eptir liggia hræ. Nu vill hann göra nya buluti, oc a hann at göra, ef hann vill, oc lata eptir þar er hann ferr a braut, vanda sva víþ til, sem þa mundi hann, ef hann ætti sialfr scog eþa fiðro. Ef hann a ker inni þar scal hann ut hafa fört þat, oc sva annat gagn sitt, þvatdag et siþarsta i fardögom, nema hinn lofi hanom lengr at hafa þar; því at eins scal hann hus briota til at föra ker sitt ut, ef hann hötur aþr jamnel, sem aþr var, en elligar a hann i stöfom ut at föra. Ef hann hefir eigi a braut fört ²⁾buskerfi sitt, er VII vicor ero af sumri, þa verþr hann utlagr ³⁾[III mörkom], nema hinn lofi.

⁴⁾[Leigomaþr scal eigi loga fe sino til þess af, at hann vili hey selia; utlagr er hann, ef hann lætr til þess af. Nu gengr hanom hey af, þa er hanom reit at

supersunt, hæc ad fundi dominum pertinent.

Qui in fundo conducto, ad quem jus litoris pertinet, habitat, unius ulnæ baculos ejectos capiat. Suppellectilem suam si rescicere vult, materiem sive e sylva sive e litore (ad fundum pertinentibus) desutam huic adhibeat; fragmenta relinqvat. Qvod si novam facere voluerit supellectilem, hanc quidem pro lubitu fabricet, sed e fundo demigrans eam relinqvat. Materiem, quam fabricatis adhibet, tam diligenter eligat ac si sylva litorisve ejectamenta ei ipsi propria fuerint. Si quæ vasa ei intra domos conductos fuerint, hæc omnemque suam suppellectilem demum efferat die lavationum in tempore migrationum, nisi alter (successor ejus), ut diutius ibi habeat, concesserit. Ea tantum conditione domos ad vasa efferenda lædat, si in pristinum eas restituit statum, sin minus, in assulas dissoluta vasa efferat. Si vasa sua supellectiliaria ante septimæ ætatis hebdomadis finem non extulit, tres marcas nullæ nomine expendat, nisi concesserit alter.

Colonus conductitius eo consilio pecora sua haud abalienet, ut pabulum vendere possit. Qvod si eum in finem abalienaverit (vel mactaverit) multetur. At sæna pabulatoria (verno tempore) ei supersunt,

¹⁾ *B cum suis addit: ef fylgir, si ad fundum pertinuerit.*

²⁾ *B cum suis legit: bufersei, sensu eodem.*

³⁾ *B cum suis omittit: III mörkom.*

⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

selia þat. Eigi er hann scyldr at tata leigofe til].

Ef leigomaþr a hey eptir þar, er hann ferr a braut i husom eþa heygörþom, þa scal hann a braut hafa fört fyrri mitt sumar, ¹⁾[eþa fyrr, ef hinn þarf sva heyrumit], nema þeim vinniz baþom ²⁾[hlaþan, eþa] garþrinn. Hann a at bua um hey sitt, oc vinna þat a landi þvi, þar er hvartki se aer ne engi, ³⁾[Nu görr hann eigi ut föra, þa abyrgiz sa maþr eigi er a landi scal bua, þott hann casti ut. Nu a hinn i heystagörþom þeim hey, er hann hugði eigi þurfa mundo, en þess hey verþr þa eigi rum er þar scal bua, þa a hann at göra hinom orþ, er hey a. Ef sa gerr eigi göra annan garþinn of heyit, þa abyrgiz sa eigi, er a landi þyr, þott hann kasti heyvino or garþinom]. ⁴⁾Ef hann vill annan vetr ettia hevyi þvi, er hann let þar eptir, þa scal hann reca fe sitt þangat til heysins, þa scolo landbuar V ⁵⁾[scipa þvi viþ eiþ, hve mart fe þat scal vera. Þeir scolo] ætla til heys, en eigi til haga, sva sem þeir ætla rettaz ⁶⁾.

hæc vendere ei liceat; ad ea (in ipso prædio) edenda, aliena pecora conducere non tenetur.

Si colono conductitio, cum e prædio migrat, fæna, vel in repositoriis tectis vel in sepimentis superfuertint, hæc ante mediam æstatem, si non prius, avehat, si modo successor ejus loco, ubi fænum servatur, indiget, nisi vel tecta fæni repositoria vel sepimenta in utriusque necessitatis suffecerint, (qvo casu fænum avehere non tenetur). Fænum suum circummuniat, qvod in eodem fundo, ubi nec ager nec pratium est, faciendum. At fænum non avehit, tum in prædio habitaturus, hujus, ejecti quamvis, periculum haud sustineat. Qvod si migrans in fæni munimentis pratensibus, qvæ ab altero non adhibenda opinabatur, fænum habuerit, sed idcirco in prædio habitaturi fæno non sat spatii relinquitur, hic illum (fæni dominum) de hoc faciat certiorum. Qvo si novo sepimento fænum suum munire neglexerit, alter, in fundo habitans, fænum quamvis ejecerit, hujus periculum ne sustineat. Si fæni relictus dominus hyeme subsequenti pecora sua hoc alere voluerit, ea ad fænum agat, quinque vero fundi accolæ juramento functi definiant,

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis omittit: hlaþan eþa.*

³⁾ *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

⁴⁾ *Nonnullis omissis B cum suis legit: Nu vill hann fe sitt reka þangat &c., si istuc pecora sua agere voluerit &c.*

⁵⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁶⁾ *B cum suis addit: oc scolo þeir eiþ vima aþr at hoc eþa crossi, et juramentum ad librum erucvenne antea præsent.*

Hann skal kaupa gæzlo ¹⁾eyri a X kyr eþa kugildi, en landeigandi skal fa husrum til fiarins, oc gezlo, oc abyrgiaz at eigi deyi af vangezlo, eþa meyri, ²⁾[eþa uti verþi. Ef hann vill eigi taca við feno, ³⁾[eþa sa er þar gæti, þeirra manna er obætrr se sculdonautr], þa ma hinn a braut föra hey sitt, ef hann vill til fiar sins hafa. Nu vill hann selia heyit, þa skal landeigandi fyrst eiga kost at caupa ⁴⁾[með jömmo verþi. Ef hann vill hanom eigi selia heyit, eþa byþr hann eigi, at lata þangat fara feit, eþa gerr hann eigi föra, þa verþr hann utlagr við landeiganda], oc böta scaþa þann allan, er af því geriz, er land verþr þa verr tatt, sva sem landbuar V virþa við eiþ. Ef þa verþr eigi att öllu heyvino, enn efra vetrinn fir fardaga, þa skal hann hafa a braut fört þaþan heyit fyrir þa fardaga, ella verþr hann utlagr við landeiganda. ⁵⁾[Hvarr þeirra sem eigi görir sva, sem nu var tint, verþr avallt utlagr III mörkom,

Ef maþr selr land sitt öþrom manni, enda a hann þar hey eptir, er hann ferr

quod pecora admoveat. Pabulo non passione, prout maxime justum opinantur, ea sustinenda præfinit. Decem vaccarum vel vacce valorum custodiam unica remuneret uncia, fundi vero dominus domos et custodiam pecori alendo præstet, et periculum ejus sustineat, si vel incuria ejus vel macerie contabescit, vel tempestate perit. Si vel ipse vel alius quis custodiam suscepturus et debitor idoneus pecora recipere noluerit, sænum suum auferat, si pecoribus suis alendis sænum adhibere optat. Qvod si vendere voluerit, dominus fundi pari pretio (ac tertius offert) jure protimiseos gaudeat. Si vel huic vendere noluerit vel non obtulerit pecora in fundum transferenda, vel ea oblata quidem non transtulerit, in dominum fundi multa teneatur, et juxta quinque juramento functorum accolarum æstimationem resarciat damnum, inde enatum, quod fundus non tanto, ac alias, simo saturatum fuerat. Si hyeme primo, ante migrationum dies sænum non consumtum fuerit, quod superest ante illos migrationum dies auferat, sin minus in fundi dominum multa teneatur. Quivis eorum hic præscripta non servans, trium marcarum multa semper teneatur.

Cum quis fundum suum vendit, et inde migrans vel sænum in tectis reposito

¹⁾ Pro cyri B cum suis legit: VI alnum vaþmals, þess er hæft se til klæþa, sex panni vulgaris, ad vestimenta habilis, ulnis.

²⁾ B cum suis omittit, eþa uti verþi.

³⁾ & ⁴⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁵⁾ Qvod superest tituli B cum suis omittit.

a braut i hlödom eða heygörþom, eða a huskerfi eptir þar i husom, oc scal sva þa alt fara hans a miþli oc landeigandans, eða þess er a landi byr, sem mælt var aþr til handa leiglendi, þar er hann for af landino].

XLVI. CAPITULI.

Of sciptingar eða virþingar bua.

1) [Þat er oc mælt of sciptingar eða virþingar bua i öllum stöþum, þess er buar ro qvaddir til sciptinga, eða virþinga, hvart sem þat er heima eða a þingom, oc verþa þeir utlagir avalt III mörkom, of þat, er þeir orökiaz víþ; a domr at döma a hendr þeim, XIV nottom eptir þing, þat er (þeir) voro sottir a, at þeir komi þa æ til virþinga eða sciptinga; enda varþar þeim þa avalt siörbaugsgarþ, ef þeir coma eigi til, oc scola þeir þo gialda utleggþina sem aþr; enda er sva sem þeir mæli eigi þeim mölom, nema þeir vinni eiþa at; oc öngom mölom scola buar sva mæla þeim, er þeir ro heiddir, at eigi fylgi eiþar; enda scal sa fa avalt hoc til eða kross er qveþr þeirra mala, oc ero rett mal þeirra avalt, þar er þeir scola virþingar hafa eða sciptingar a miþil manna buarnir, þott þa se lögheilact, eða langa fasta, hvorvetna

riis sepimentisve relinquit vel vasa supellectilaria in domibus ei supersunt, omnia eadem inter eum dominumque fundi vel conductorem obtineant; quæ coloni conductitii e fundo demigrantis respectu antea constituebantur.

TITULUS XLVI.

De accolis ad dividendum vel æstimandum denominatis.

U**bi**cunqve accolæ vel ad dividendum vel ad æstimandum evocantur, sive hoc domi sit, sive in comitiis, desiniunt leges, eos, qva divisores vel æstimatores trium marcarum multam sibi semper contrahere, ubi quid debitum negligunt. Judicum sententia iis injungat, ut ad tazationes divisionesve peragendas semper appareant decemquatuor post comitia, in quibus actione infestabatur, noctibus. Tempore præfinito non parentes, exilio ubiqve puniantur, et multam nihilominus expendant. Æstimatio eorum vel divisio jurejurando non firmata pro indictis habeantur; nec quid eorum ad quæ evocantur accolæ nisi jurati definiant. Ad hæcce negotia eos evocans librum vel crucem suppeditet. Accolarum sive in æstimando sive in dividendo inter cives factæ constitutiones pro justis habeantur, in tempore legaliter festo vel longo jejunio, dummodo non in comitiorum tributorum tempo-

1) Hunc titulum B cum suis omittit usque ad: hve lengi sökia scal.

Þess er eigi ero herapsdomar. Þat er oc rett at þeir se eigi qvaddir til, ef þeir heita til at fara, oc varþar þeim slict þa, ef þeir enda eigi.

Þat er oc rett, ef buar coma eigi til sciptinga eþa virþinga, þa er rett at aþrir se i staþinn þeirra er eigi coma, þeir buar er öngvir verþi IX nerri aþr en hinir er qvaddir voro. Nu coma buar III, þa er rett at griþmenn se II til fulltings meþ þeim, ef eigi nair buum til, þeim er sva se nalægir, sem aþr var tint. Þeir scolo griþmenn vera, ef þeirra þarf til, er þeim se eigi minni kunn leicr a, heldr en nabuum.

Sva er enn oc ef þau mal verþa er maþr a at heimta scaþa bötr þær, er bua virþing kömr til, eþa manufulgor, oc hvergi se-viti er þau ero er bua virþing kömr til, þa a maþr tvenna kosti sa er sökia scal. Sa er annarr at lata bua virþa heima, sem nu var tint, oc stemna of þat fe, sem buar göra til gialda eþa til utgöngo, scal qveþia til heimilisbua a þingi þess er sottr er, sva marga sem þarf; enda er rett at sökiandinn stemni um þegar til jamnmargra aura, sem buar virþa at domi scaþa bötr þess er görr var eþa manfulgor eþa hverigar vanlycþir er þær ero, er buar scolo jamna hlut manna; þa scolo enir sömo buar göra hvartveggia; hafa þa virþing, oc hera

ribus, quamvis susceptæ fuerint. Si accolæ, quamvis non evocati, apparere tamen receperint, sufficiet, et eodem tenore reatu, si pactis non steterint.

Cum accolæ evocati ad dividendum vel æstimandum non apparent, alios contumacium loco adhibere fas est, eos nempe accolas, qui post primum evocatos inter novem proximos numerantur. At tres (tantum) apparent accolæ, tum duos, qui iis succurrant, operarios adhibere fas est, si modo accolas tam propinqvos, ac modo est definitum, conquærerere non est possibile. Tales, cum necesse est, adhibeant operarii, qui rei (æstimandæ vel dividendæ) non minori quam accolæ pollent notitia.

Leges porro constituunt, ut si quæ evererint causæ, quarum occasione resarcitio damni accolis definienda venit, vel præmia alimonicæ, vel si quæ fuerint multæ ab accolis æstinandæ, agenti duplex competit opt'o. Harum altera modo jam definito, domi æstimationem ab accolis susceptam curare et ad bona ab accolis constituta solvenda et expendenda in jus vocare; quotquot necessario requiruntur, ejus in quem agitur domicilii accolæ in comitiis evocentur. Sed etiam actori liceat ad tantas pecunias exigendas mox agere, quanti iudicio coram accolæ æstinant vel illati damni resarcitionem vel præmia alimonicæ, vel si quæ alia minus expedita negotia fuerint, quibus per æquum et justum expli-

qrípo of þat, hvart hinn eigi þat fe at gjalda er sotr er, en þat ero heimilis- buar þess er sotr er.

Þat er oc mælt of þau möl öll er a er qveþit hve vera scal, en eigi a þat qveþit hvat varþa scal, þa varþar avalt III marka utlegþ, enda scolo nu III marka utlegþir einar vera, þar er XII aura ut- legþir höfþo verit, eþa halfrar merkor utlegþir.

Þat er oc mælt at hvervetna þess er utlegþir fara einar saman, oc sva þott afang fylgi, eþa VI aura averki, þa scolo þær sakar sottar a eno næsta varþingi, ef þeir ero samþinga. Nu ero þeir eigi sam- þinga eþa ero varþing eidd, þa scolo ut- legþir sottar a eno nesta alþingi, þat ero allt stemno sacir, oc scal qveþia til heim- ilisbua V a þingi þess er sotr er. Þa er sva mælt of utlegþir, ef þær coma upp fyrir þa stemnodaga, sva at aþili veit, oc ma til comaz, ef hann vill.

Þat er oc mælt of fiörbaugs-sacir oc scoggangs-sakir þær, er her ro talþar i landabrigþis þetti, oc sva of þær utlegþir er auvisla-bot en meiri fylgir, oc sva

candis accolæ adhibentur. Idem accolæ tum utrumque faciant et res æstiment, et veridicorum effato probent in jus vocatus quantas solvendas habeat pecunias, ejus nempe in quem agitur domicilii accolæ.

Ubi quid obtineat leges quidem definiunt, sed quantum legis violatio adferat reatum non definitur, præfiniunt leges trium marcarum multam semper esse irrogandam. Jam trium marcarum adhibendæ sunt multæ, ubi duodecem unciarum vel semimarcæ antea fuerunt.

Legibus porro cautum est causas mere multaticias, etiam cum multarum addita- menta ob injustam rei contrectationem vel sex unciarum ob rei læsionem adjiciuntur, in proxumis comitiis vernalibus agendas esse, dummodo pars utraqve eandem sequitur toparchiam. At utraqve pars ad ean- dem toparchiam non pertinet, vel comitia vernalia peracta sunt, tum causæ multati- ciæ in proxumis peragentur comitiis gene- ralibus. Hisce omnibus causis citatio ad- hibeatur, quinque ejus in quem agitur do- micilii accolis in comitiis evocatis. Hec quoad causas multaticias in leges relatum est, cum ante dies citationis ita eveniunt, ut actori competenti innotescant, et, modo voluerit, apparere potest.

Quoad causas exilii vel proscriptionis hic in sectione de fundis retrahendis com- memoratas, ut et quoad pænas pecuniarias, majori damni resarcitione, vel etiam levio-

Pott enn minni auvisli se at; þat ero alt þriggia þinga sakar sva at sott se a eno þriþia alþingi et siþarsta, þapan fra er aþili frega, ef hann spyr laugardag i sardagom eþa fyrr. Ef hann spyr siþarr, eþa göriz sökin siþarr en sva, þa a hon at standa til ens IVa þings.

Of þær einar sakar er þetta mal i þessom þætti er aþr er eigi aqveþit hve lengi sökia scal].

Þat er oc mælt of þat alt er til laga afbrigþa göriz ¹⁾ i landabrigþis þætti, ²⁾ [þess er nu er eigi tint, viþ hver gögn sökia scal], at þeim sökum öllom scal stemna heiman, oc qveþia til heimilis-bua IX a þingi þess er sotr er of fiörbaugs-sakir oc seoggangs-sakir, en V bua þar, er feviti liggia viþ.

XLVII. CAPITULI.

Of veiþar oc almenningar.

Veiþa a hværr maþr fugla oc fisca a landi sino ³⁾ [nema heimildum se annan veg farit]. Nu tekr hann fugl einkunn-

ris damni (resarcitione) conjunctas, in leges tandem relatum est eas per tria comitia agendi facultatem adesse, ita ut in tertiis comitiis generalibus, si non antea peractæ sint, inde a tempore quo actor competens eas resciscit, dummodo in die lavationis, qui in dies migrationum incidit, vel antea cognoverit. Si serius vel causæ notitia ad eum pervenerit vel causa fuerit orta, ad quarta usque comitia generalia vigeat.

Hæc constitutio tantum valeat, quoad causas hujus sectionis, de quibus antea, in quantum temporis vigeant, non præfinitur.

Ubi tandem quid in hujus de fundis retrahendis sectionis præscripta committitur, neque hic definitum est, quænam auctoritates causis adhibeantur, præfinitur leges (in genere) eas causas per citationem domo instituendas, in causis exiliæ et proscriptiois novem, in causis multatiis quinque ejus in quem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

TITULUS XLVII.

De venatione (in genere) et locis (venandi) communibus.

Aves piscesque in proprio territorio quisque venetur, nisi justo titulo hocce jure alius gaudeat. Quod si avem nota disjunc-

¹⁾ B cum suis legit; i þessu mali, hac in materia.

²⁾ & ³⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

aþan i sino laudi ¹⁾[visvítandi, oc verþr þat spellvirki, en eigi varþar víþ lavg elligar], ef hann byr um sva at eigi spilliz, oc görir orþ þeim er a. Sa a orþi um at raþa er fugl a, ef hann nytir ser faglunn.

²⁾[Ef maþr ferr leiþar sinuar ifr annars mannz land, oc a hann þa at taka omerkþa fugla, ef a gavto hans ero at osekio, ef hann vill, hvart sem ero fleygir eþa eigi, hvarskyns sem þeir ero, ef þar er eigi veiþistavþ, oc sva a hann at stanga fiska, ef a brotum liggia oc a gauto hans, enda se þat eigi veiþistavþ hins. Eigi scal hann göra heiman för til þess at þvi einu örendi, hann scal oc eigi fara vípara til þess i land hins, en taka þat, sem a leiþ hans verþr. Ef maþr ferr til þess i land annars mannz at taka fugla or reiþri, þa er sjar þickia verþir, þa a sa orþi um at raþa er land a. Rett er manni at veiþa i annars manuz laudi örno oc rafna, smirlla oc lör, oc spoa oc alla smafugla, þa er eigi fliota a vatni nema riupor. Vali scal eigi veiþa oc alptir oc gæs oc andir; þar er rett at taka egg undan þeim fuglum, er hann scal veiþa at osekio Sæfugla scal hann enga taka i annars

tiva signatam dato consilio in proprio ceperrit fundo, hoc pro damno injuria dato habendum est, sed legum violatarum reatum effugit, si (avem) conservat ne perdetur, et avis dominum de hoc facit certiore. Si avem capiens, eam in suam convertit utilitatem, dominus avis ex proprio arbitrio causam decimat.

Per fundum alienum iter faciens aves non signatas in via sua, sive volatiles, sive non et cujuscunqve generis impune, si voluerit, capiat, nisi intra alterius terminos venatorios fuerit. Pisces itidem in vadis et via ejus obvenientes pungendi jure gaudeat, nisi in alterius piscandi terminis fuerit. Hunc in finem et hoc solummodo agens ne domo profisciscatur, nec per fundum alienum latius hoc consilio vagetur, sed quod in via ipsius occurrit capiat. Si quis ad aves, cujusdam pretii, e nido rapiendos in alienum fundum transierit, fundi dominus ex proprio arbitrio causam decimat. In alieno fundo quicunqve jus habeat venari aquilas, corvos, falcones (lanarios), charadrios, scolopaces, omnesque aves minoris notæ, in aquis non nantes, præter tetraonem lagopum. Nec falcones (rusticolos) nec anates cygnos, anseres vel boscades venari fas est. Ova impune leguntur avium, quas capere licet.

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit et deinde legit: þa scal göra ord þeim er a oc varþveita*

sva at eigi spilliz, tum avis dominum certiore faciat, custodietque (avim) ne vitietur.

²⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

landi, eða i veiðistavþ. Veiða a maþr i annars landi at osekio melracka oc biörno, oc a sa biörn, er fyrst kömr bana-sari a. Eigi skal veiða gæs ne andir ne aþar ne þernor i örscozt helgi víþ eggver mannz, þott hann veiði i sino landi. Eigi skal maþr þa fugla veiða sva miðc i sino landi þoat firr se eggveri hins en i örscozt helgi víþ þat, at qviþr beri þat, at af þeim söcom spilliz eggver hins. Ef maþr veiðir annau veg eu nú er tint, oc a sa orþi um at raða er eggver a.

Ef maþr selr land sitt fyrir fardaga, oc verþi þar alptir i þvi landi fyrir fardaga, oc a sa, er landit seldi, hvarki þar egg ne unga, ef ecki er um scílit, en hann a þar veiðar allar til fardaga, en þyrma skal hann eggvers fuglom i þvi landi].

¹⁾ Ber oc savl eiga menn at eta, sem vilia at osekio, i annars landi, enn þeir verða utlagir III mörkom, er til þess taca at ibrot vilia hafa olofat. Þat

Aves marinas in alieno vel fundo vel venandi locis neqvis capiát. In alieno fundo impune quisque venatur vulpes et ursos; ursus ad eum pertinet, qui eum primus mortali vulnere affecit. Intra teli jactum ab alterius ovifundio, quamvis in proprio fundo, neqvis venetur anates anseres, boscades vel mollissimas, nec sternas hirundines. Hacce aves neqvis in proprio fundo quamvis ab alterius ovifundio remotius quam intra jactum teli ita venetur, ut contentant veridici eam ob causam alterius ovifundium corrumpi. Si quis secus quam hic præscribitur, aucupium exercuerit, (proximi) ovifundii dominus ex proprio arbitrio causam decidad.

Cum quis prædium suum ante dies migrationum vendit, cygni vero in eo territorio ante domiciliorum mutandorum tempus nidificant, fundi venditor eorum nec ova nec pullos capiat, nisi (in emtionis-venditionis contractu) stipulatum fuerit, ad dies vero migrationum venandi jure gaudeat, ovifundii avibus in hocce fundo attamen parcat.

Baccas algamque (sachariferam) in alieno fundo pro lubitu impune quisque edat, sed eum in finem legentes, ut nulla venia auferant, trium marcarum multa puniantur. Si quis angelicas (archangeli-

¹⁾ B cum suis incipit: Hverr maþr a jarþaravöxt i sino landi allan; Proventus terræ in proprio

fundo, cujuscunque generis fuerit, fundi domino cedat.

varþar ¹⁾utlegþ [oc VI aura averk], ef maþr tekr hvannir i annars mannz landi.
²⁾Föra ma til þyþar, ef IIIa alna scaþi er görr eþa meiri.

XLVIII. CAPITULI.

U m f u g l a - d r a p.

³⁾[Ef maþr drepr mereþan fugl i sino landi oc vill ser nyta, þa ræþr sa orþi er fugl atti. Nu vill hann eigi ser nyta, þa er hann utlagr III mörkom. Nu vissi hann eigi at fuglinn var merkþr, oc varþar hanom þa eigi við lagv.]

A fitiom scal fugla merkia, oc syna þum, ecki er þar lögmark nema a fitiom se markat. Nu veiþir hann einkynðan fugl, þa scal hann göra orþ þeim er fuglinn (a), oc varþveita sva at eigi spilliz, en ef hann görir eigi sva, eþa nytir hann ser fyrir vitorþ eþa vilia þess er atti, þa ræþr sa orþi um er fuglinn atti].

XLIX. CAPITULI.

U m veiþar i vötnom.

⁴⁾[Par er menn eiga merki vötn saman, þa a hveirr at veiþa fyrir sino landi].

cas) in alieno fundo effodierit, pœnam luat pecuniariam, sex unciarum multæ, ob læsum fundum, conjunctam. Si trium marcarum graviusve evenerit damnum furti reum insimulare fas est.

TITULUS XLVIII.

De aucupio avis alienæ.

Cum avim nota disjunctiva signatam in proprio fundo quis occidit animo sibi habendi, dominus fundi cujusnam arbitrio causam decidat. Qvodsî avim sibi habere noluerit, trium marcarum multam luat. At avim signatam fuisse nescivit, tum legum violatarum reatu non tenetur.

In membranis pedum aves signentur, notaqve accolis exhibeatur. Non nisi membranis pedum imposita nota legalis est. Cum quis avem signatam venatur, hujus dominum de eo faciat certiore, avemqve custodiet, ne quid detrimenti capiat. Si vel secus fecerit vel avem domino inscio invitoque sibi habere intenderit, hujus arbitrio causa decidatur.

TITULUS XLIX.

De piscatione (venatione in aquis). In aquis terminalibus juxta proprium fundum quisque piscetur.

¹⁾ *B cum suis addit: III marka, trium marcarum, sed omittit: oc VI aura averk.*

²⁾ *B cum suis legit: En ef III alna ero verþar, þa a eigandi at raþa orþi um, Qvood si trium*

ularum pretium habuerint, arbitrarie a domino fundi causa decidatur.

³⁾ *Hunc titulum B cum suis omittit.*

⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

¹) Ef maþr vill veiða i vötnom þeim er fleiri menn eiga veiði i, en þeir er saman veiða, þa skal hann hvartki ellta or annars mannz veiði-stavþ fugla ne fiska, en þott fyrir hanom stavqvi or hans veiðistavþ oc i annars vötn, eða i annars mannz land, þa a hann þo at veiða at osekio.

Nu ferr maþr i veiðistavþ annars manuz olofat, ²) [eða tekr i landi annars mannz fugla eða fiska eða egg], þa a eigandi at raða orþi um.

³) Ef menn eiga veiðistavþ saman eða merki a, þa eiga þeir ⁴) allir at veiða at odeildo oc draga vaþ at hvaro landi, sem þeir villia, en eigi scola avþrom lofa ⁵) [nema þeir verþir allir ascttir]. ⁶) Sa þeirra er þat vill scal sciptis heiða at veiðistavþ, oc scal hann leggia a eigi scenra mel en vico stefno, oc qveþia til

Cum quis in aquis, ubi piscatura pluribus, quam simul venantibus, communis est, pisces capere vult, ex alienis ad venandum idoneis locis nec aves nec pisces trudat. Qvod si (pisces avesve) venantem fugientes ex ipsius ad venandum idoneis locis in alienas transsilierint aquas vel territorium, ibi eos impune capiat.

Qvod si quis, nullo permittente, in alienum venandi locum (venaturus) iwerit, vel in alieno territorio aves, pisces vel ova ceperit, fundi domini arbitrio causa deferatur decidenda.

Si plures locum ad venandum idoneum, amnemve terminalem in communiione habuerint, ii omnes communiter venentur, tragulamqve ad fundum, quemcunqve voluerint, trahant, sed aliis non nisi omnium (condominorum) consensu venari sinent. Eorum quicunqve optaverit ad locum venandi dividendum provocet,

¹) *B cum suis legit: Ef maþr vill veiða fugla a vötnom þeim, er þeir eigo fleiri saman, hami scal fyrir sino landi roa fyrst, en þott þeir sari, oc taci hann þa viþ annat land, eþr a annars manz landi, þa er hanom heimil veiðirinn. Eigi a hann at ellta fugla or annars mannz veiðistavþ. Si quis in aquis communibus aves capere voluerit, iuxta fundum proprium primum remigget; qvod si aves aufugerint, et ille eos ad fundum alienum vel in fundo alterius deinde ceperit, captura pro iuste acquisita habeatur. Ex alienis ad aucupium idoneis locis aves ne trepidet.*

²) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³) *B cum suis incipit: Ef merkjar ero, si annos terminales fuerint.*

⁴) *B cum suis legit: baþir, uterqve.*

⁵) *Omissis iis qvæ uncis tenentur B cum suis addit: at veiða i anni, in anni piscaturam exercere.*

⁶) *B cum suis legit: Nu ef annar þeirra þickiz vera vauluti viþ annan, þa scal sa beiða deildar þann er a ana viþ hann at coma til a VII matta fresti, oc qveþia bua V, III nottom fyrir þat er deila scal ana, eþr meira meli; Qvod si eorum alteruter ab altero se iuxta parte defraudatum putaret, amnis codominum divisionem postulet, ut septem noctibus præterlapis appareat; accolas præterea qvingve evocet, tribus vel pluribus ante amnem dividendam noctibus.*

heimilisbua V, III nottum apr eþa meira meli, þa er næstir bua veipistavþinni, i þeim staþ er hann hefir aqveþit, at þeir scolo finnaz. Hann scal þa bua qveþia er næstir bua anni ¹⁾[eþa veipistavþinni]; en þot buar scipti eigi fleiri eu III ²⁾oc verþr þo rett; þeir scolo scipta vikom eþa smærom, oc eiga þeir at raþa er lengrom villa scipta. Pat scipti scal halda þat sumar, oc a þa hvarr þeirra at veita öþrom mönuom veipina, ef vill ³⁾.

Eigi eigo menn at leggja net um þvera a, ne göra teinor i, eþa gera garþa eþa ker, nema ciun maþr eigi alla ana. Eu hvatki sem þess er þar gört, er þat bauni fisciör, þa verþr oheilög su umbuþ, enda varþar III marka utlegþ viþ hvern þeirra er veipina a ⁴⁾. Rett er mauni at leggja net strandlagi i ana, ⁵⁾[viþ þat land, sem hann a sialfr].

L. CAPITULI.

Ef a breytir farveigi sinom.

⁶⁾[Þar er a brytz i nyian farveg oc

nec hebdomade breviorē præfinit terminum. Quinque accolae ad locum venandi proxime habitantes evocet tribus vel pluribus antea noctibus, ut conveniant in loco ubi præfinitur conveniendum. Accolae evocet, qui ad amnem locumve venandi proximi habitant. Quavis tres tantum accolae divisioni adhibeantur, sufficiet. Per anfractus vel minutius distribuant, et eorum qui per longiores particulas dividere volunt, votum prævaleat. Facta divisio inter condominos ea æstate vigeat, quo tempore cuique eorum aliis, si voluerint, venationem concedere liceat.

Per transversam amnem retia tendere vel sufflamina ducere, vel in ea aggeres vel lacunas struere nemini liceat nisi amnis tota unius dominio subjecta fuerit. Sed quicquid (in casu contrario) tale agitur, ut piscium accursus impediatur, totus ille apparatus impune excindendus, et (faciens) trium marcarum multa tenetur in quemcunque eorum ad quem jus piscandi (superius) pertinet. In longitudinem amnis ad proprii territorii litus retia tendere cuique liceat.

TITULUS L.

Si amnis alveum derelinquerit.

Cum annis in novum prorupit alveum,

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: oc er þo rett deild þeirra, eorum tamen divisio legalis erit.*

³⁾ *B cum suis addit: oc at sinum luta hvarr, unusquisque ex propria parte.*

⁴⁾ *B cum suis addit: fyrir ofan, superius.*

⁵⁾ & ⁶⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

breytir falli sino, sva at þa a einn maþr land þaþum megum arinnar, en II atto lönd víþ aþr hon breytti fallino, oc a sa þa veiþina einn er löndin a víþ. En ef ain er veitt þa enn i enn forna farveg, þa eiga þeir þar er aþr atto].

Nu ero qvislir fleiri, oc scal eigi banna físcfavr i einni qvisl, nema þar se minni físcfavr en i annarri, oc eigi hann einn kvirslina fyrir ofan.

LI. CAPITULI.

Ef maþr síþr grip annars mannz.

1) Ef maþr síþr grip mannz eþr annat se, oc veit hann i hvers landi hann hevur fundit, þa scal hann þeim manni föra til varþveizlo er a landi byr, enn sa scal varþveita, oc halda upp at mannamotom, oc a varþingi oc a alþingi. Nu görr sa eigi uphalda er til varþveizlo er sellt, þa a sa söc er se a. Nu gerr sa eigi uppbalda er síþr, þa a (sa) söcna er land a. Nu síþr maþr i landi sino, eþr i jörþo, þa scal hann segia buum sinom til enda a þingi. Nu grof sa maþr niþr er atti land, eþr sa er bio a laudi, oc a sa þa er niþrgrof, ef fyrir vetrnætr sinnz. Nu sinnz a alþingi, þa scal selia þeim til varþveizlo er þar byr. Sa eignaz þar er

lapsumque suum ita flectit, ut unus et idem ex utroque amnis latere territorium habeat, duo quamvis, lapsu nondum mutato, habuerint, piscandi jus adjacentium fundorum dominum sequatur. Si amnis in pristinum alveum reducitur, ad pristinos etiam dominos (piscandi jus) revertit.

Cum flumen in pluria distribuitur brachia, in uno eorum piscium accursum sufflaminare necui liceat, nisi frequentior piscium accursus in uno sit quam altero, et brachii pars superior etiam sit sufflaminiantis.

TITULUS LI.

Si quis rem alienam invenerit.

Si quis rem alienam vel bona cujuscunque generis invenerit, in cujusnam territorio invenit sciens, rem inventam ad territorii inhabitatorem deferat, qui eam conservet, et in conventibus hominum, in comitiis et vernalibus et generalibus eam inventam proclamet. Quod si ille, cui res custodienda demandatur, rem non proclamaverit, causa rei domino agenda competit. Si inveniens rem non proclamat, causa ad fundi dominum devolvitur. At in proprio fundo terrave quis aliena bona invenit tum accolis suis, etiam in comitiis, hoc publicet. Si ipse fundi vel dominus vel habitator defodiebat, bona ante primas hyemis noctes inventa ad defodientem revertant.

1) Hunc titulum e Codice B desuntum hic apponimus. Cod. A eum omittit.

fiþr, (ef) eigi verþr eigandi at. Nu fiþr maþr a leiþom uppi, þa seal hann selia þeim manni at varþveita, er næstr byr göto; hann seal uphalda þa, en sa eignaz er land a næst fiallino.

Ef se finnz a varþingi eþr a leiþ, oc seal þar uphalda oc selia þeim manni at varþveita er næstr byr þar. Sa a, er land a, ef eigi kannaz annarr viþ. Nu eigo þingonautar þar land, þa a sa er fiþr. Nu fann utanþingsmaþr, þa eigo þingonautar. Nu finnz i almennig, þa seal sa upphalda er fann. Eignaz hann ef eigi verþr eigandi at,

LII. CAPITULI.

Recapattr.

Hverr maþr a reka fyrir landi sino viþar oc hvala oc sela, fisca ¹⁾[oc fugla oc þara], nema þar se savlom selt fra landi, eþa gefit eþa goldit öþrom manni, oc a þa þat hverr, sem heimild hefir til.

Ef viþr kómr a fiöro mannz, þa seal

Quod si in comitiis generalibus inveniuntur, demandanda sunt ei, qui in fundo habitat. Domino non detecto inventori ibi cedant bona. Cum quis in tesqvis montanis quid invenit, ad semitam proxime habitanti id custodiendum demandet. Tum rem proclumet sed ad montem proxime habitanti, (domino non detecto) cedit.

Si vel in comitiis vernalibus vel in conventu promulgatorio inveniuntur bona, ibi proclauentur. Si rem inventam nemo pro sua agnoscit, fundi (in quo inueniebatur) domino cedat. Quod si omnibus toparchiæ incolis fundus in communiione fuerit, cedat inventori. At alienæ toparchiæ incola inueniebat, tum toparchiæ incolis defertur. Cum in negativæ communionis fundo quid invenitur, inueniens hoc proclamet, et jure domini acquirat, si dominus non detegitur.

TITULUS LII.

Sectio de ejectamentis.

Quicumque quod in ipsius fundum ejicit mare, materiem, balænas, phocas, pisces, aves et fucos, algasque capiat nisi (jus litoris) a fundo alii vel venditum vel dono datum vel solutum fuerit, quo casu quisque, quod auctoritatibus suum probare potest, habeat.

Cum materies in litus alicujus e mare

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

hann marka víþ þann víþar marki sino,
 1)[þvi er hann hefir synt aþr buum sin-
 om V, eigi er lögmark ella, enda a hann
 þa víþinn þott ut slioti, oc komi a annars
 mannz síðro; en þot hann marki víþinn,
 oc hafi eigi synt buum aþr markit, þa
 scal hanom ecki þat mark helga]. Rett
 er oc at maþr vafi til, ef tre er sva mikít
 at hann kómr þvi eigi or flöþar mali,
 2)[oc merki þat víþar-marki sino, ef tre
 kennir grunnz, enda se þat víþ þa síðro
 er festa ma reka a], oc a hann þa treit
 þott þat comi a annars mannz síðro. En
 sa er síðro þa a, er tre er a komit, 3)[oc
 hann veit at lögmark er a treno], þa
 scal hann göra orþ þeim manni er treit
 merkti 4)[ef hann veit þat, enn segia til
 a manna fundum ella, utlagr er hann III
 mörkom, ef hann görir eigi sva. Sa
 maþr er tre þat mereþi verþr oc utlagr
 III mörkom, ef hann förir þat eigi a
 brot a XII manafom enom næstom fra
 þvi er hann veit].

Ef víþ eþr hval rekr igegnom merki-
 osa up a land, oc a sa maþr þann víþ
 5)[eþa hval] er land a firir ofan.

*defertur, propria eam signet materiei nota
 disjunctiva, quam quinque accolis suis an-
 tea exhibuit. Pro nota legali non alia
 lege habeatur. His factis materies e litore
 soluta, et in alienum fundum quamvis de-
 lata, ejus esse non desinit. Signum quam-
 vis, accolis antea non exhibitum, materiei
 imposuerit, hoc ei materiem non vindicat.
 Si truncus ejectitius tantæ fuerit magnitu-
 dinis, ut e mare in terram eum subducere
 unus neqveat, in mare vadere fas est, et
 propriam materiei notam ei imponere cum
 in fundo sedit, si modo litori adfuerit, cui
 res ejectitias alligare est possibile, quo
 facto materies, etiam in alienum fundum
 delata, ad eum pertineat. Ille vero in cu-
 jus litus materies delata est, sciens nota le-
 gali eam signatam esse, signantem de hoc
 certiozem faciat, si eum cognoscit, sin mi-
 nus, in conventu hominum hoc proclamat.
 Si secus fecerit, trium marcarum multam
 luat. Qui materiem ejectitiam nota signa-
 vit, trium marcarum multa tenetur, si eam
 in duodecem proxumis, postquam (de ea
 translata) certior factus est, mensibus non
 aufert.*

*Si materies vel balænce trans sinus
 terminales in terram feruntur, dominus
 fundi, sinus finem adjacentis, materiem
 balænasve habeat.*

1), 2) & 3) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

4) *B cum suis addit: Þa er hann ma, quam pri-
 mum potest — Sed uncis inclusa omittit.*

5) *B cum suis omittit: eþa hval.*

¹⁾[Ef vötn eþr lon ganga fyrir ofan fiðro mannz, enda kasti hvalum eþa víþi ífir malarkamb eþa eyrar tanga i vatn, eþa lon, oc a sa maþr þa er vatn a eþa land fyrir ofan, ef a land rekr. Helgar þar festi hval, en mark víþ, sem annarsstaþar].

Nu brytr nyia osa ut i gögnum fiðro mannz oc rekr síþan upp víþ ²⁾[eþa hval] ígegnum þann os a land, oc a sa maþr víþ þann ³⁾[eþa hval] er fiðro a firir utan. ⁴⁾[En þoat brioti nyia osa ígögnom fiðro mannz, oc seal hiun forni oss raþa merki sem aþr. Nu verpr tre eþa hval a gras upp, oc a sa maþr þat hvartveggia er reka a. En ef þar er jörþ groin ífir víþi eþr beinoin, oc a sa maþr þa er land a].

⁵⁾Þar er tre ero i jörþo half, oc ofarr en nu gáangi floþ til, oc a sa maþr þau tre ⁶⁾[eþa bein] er land a fyrir ofan. En ef tre ⁷⁾[eþa bein eþa talkn] ero i floþar mali, þoat sandi se orpit, eþa i grioti fast, oc a sa maþr þat alt ⁸⁾er fiðro a. ⁹⁾Nu ero osar at merkionu þa

Cum aqvæ vel stagna supra litus alicujus jacent, balænæ vero vel materies trans dorsum glareosum vel lingulas sabulosas in aqvæ vel stagna feruntur, ad dominum aqvæ pertineant, vel fundi, si in terram ibi ejiciuntur. Ligamina hic, pro more, balænam vindicant, ut et nota disjunctiva materiem.

At litus alicujus novis perforatur anfractibus, quo facto vel materies vel balænæ trans ostia enata in terram ejiciuntur, tum et materies et balænæ pertineant ad dominum litoris ulterioris (et perforati). Nova ostia litus alicujus quavis perrupeerint, ostium pristinum æqve ac antea liuuites finiat. At materies balænave in terram granine tectam projiciuntur, jure litoris gaudens hoc utrumque habeat. Qvod si vel materies vel ossa balænæ cæspite viridi obducta fuerint ad fundi dominum pertineant.

Cum trunci ejectiitii ex dimidio terra teguntur, sed in loco editiore quam ut æstus maris, eo tempore, hunc alluere possit, hæc materies ossave (balænarum) sequantur dominum fundi supra jacentis. Materies vel ossa, branchiæve (balænæ) in confiniis maris et terræ constitutæ,

¹⁾ Hanc legem B cum suis omittit.

^{2) & 3)} B cum suis omittit: eþa hval.

⁴⁾ Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.

⁵⁾ B cum suis legit: Þar er tre ero hulþi i jörþo, ubi ligna ejectilia terra occultantur.

⁶⁾ B cum suis omittit: eþa bein.

⁷⁾ B cum suis omittit: eþa bein, eþa talkn.

⁸⁾ B cum suis legit: er fiðro a fyrir ofan, cui litus supra adjacens competit.

⁹⁾ B cum suis legit: Ef víþ rekr i gegnom merkiosa uppa land, oc a sa þann víþ er land a fyrir ofan; Si materies in terram per ostia flu-

a hverr þeirra reka allan til miðs ossins, enn ef rekan festir í miðri osinomi, þá a halft hvarr þeirra. Nu rekr víð eða hval upp eptir osinum, oc verpr a svarþfast land eða festir í vatn böckom fyrir ofan reka mark, þá a sa maþr er land a, eða eyrar, ef þar festir, nema festi í miðri vatnino, þá scal jamnt hverfa rekinn allr til hvarstveggja landz hvatki sem rekr.

Ef birki-við rekr ut at merki osum, oc a sa maþr þann víð er land a fyrir ofan reka þann, ¹⁾[er treit kömr a]. En ef víð rekr at am ofan, oc festir í eyrom eða rekr a land up, þá a sa maþr er land a eða eyrar, nema einn maþr eigi allan scog fyrir ofan, ²⁾[þá a sa er scog a. Nu festir tre í miðri a, þá eigo jamt þeir allir, er jamner eiga lönd].

Ef maþr iekr tre eitt eða tvav af föro mannz skemri en IIIa alna bæði samt, oc varþar þat IIIa marka secþ, oc

arena quamvis obruta vel lapidibus detentæ, ad litoris dominum in totum pertinent. At sinus breviorum fundos duorum disterminant, uterque maris ejectamenta ad lineam sinus medianam capiat. Qvod si ejectamentum in medio sinus sedet, æquis portionibus hoc uterque habeat. At materies balænavæ per sinum breviorum delatæ in terram vivo cæspite tectam ejiciuntur, vel affiguntur aqvarum ripis, supra litoris terminos jacentibus, tum hæc ad dominum, fundi vel oræ sabulosæ, si huic insidebant, pertineant, nisi in mediis subsisterent aqvis, quo casu utriusque fundo ejectamenta cujuscunque generis æquis portionibus deferuntur.

Cum betulæ deorsim per ostia terminalia feruntur, hæc materies pertineat ad dominum fundi, supra litus cui ingerebantur, jacentis. Qvod si materies (betulæ) per fluvia deorsim lata, vel oris sabulosis affixa, vel in terram projecta fuerit, ad dominum vel fundi vel oræ sabulosæ pertineat, nisi omnis supra jacens sylva unius fuerit, tum enim sylvæ domino deferuntur. At in medio fluvio betulæ subsistunt, tum omnes confines pariter capiant.

Si quis unum duosve ex alieno litore surripuerit truncos ejectitios, qui simul in longitudinem tres ulnas non efficiunt, trium

minum terminalium ejiciuntur, ejus erit materies cujus est fundus adiacens.

¹⁾ & ²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

gjalda tvennom giöldum ¹⁾[sem buar V virþa]. En ef maþr tekr tre af fiðro mannz IIIa alna löng, eþa lengri, eþa sva þoat skemri se, oc se III alna öll saman, þa a sa maþr orþi at rapa, er viþ a. ²⁾[Ma þa sökia til scoggangs, ef vill viþ XII qviþ].

Ef menn roa fyrir land fram, oc briota arar eþa þiljor eþa farcost sinn, þa eiga þeir at taka viþ af fiðro mannz, ³⁾[ef eigi var til þess ællat], oc böta farscost sinn, oc lata eptir liggia hræ. Hann scal segia til viþar tókonnar at bygð þeirri er næst er þeirra, er þeir coma til huss. Þeir scolo gjalda hanom fyrir viþinn, þa er þeir sinnaz, sva sem buar ⁴⁾[V] virþa [viþ bok], þeir er fiðro ero næstir, eþa handsala ella, ⁵⁾[oc gjalda heima at hins, a enom næstum gialldögum]. En ef þeir segia eigi til viþar tókonnar ⁶⁾[sva sem nu var tint, eþa velia þeir eigi sva viþ til, sem þeir mundi þa, ef þeir ætti reka], eþa lata þeir eigi hinom venþ uppi er viþinn atti at giöldum eþa at handsöloom, ⁷⁾þa

marcarum multa tenetur, et in duplo restituat pretio, juxta quinque accolarum æstimationem. Qvod si trium ulnarum vel longiores truncos ejectitios ex alieno litore surripuerit aliquis, ut et si singuli fuerint breviores, modo omnes simul tres effecerint ulnas, truncorum dominus ex proprio arbitrio causam decidat. Ad proscriptionem, dodecadis veridicis admotis, si voluerit, ei agere fas est.

Si qui juxta litora navigantes, remos suos, tabulas vel quæ alia instrumenta navigatoria fregerint, sed non ex data opera, materiem ex alieno capiant litore, instrumentaque sua resciant, fragmenta relinquentes. Ablationem materiei publicent donum delati, in prædio ipsorum proximo. Domino materiei eam, cum conveniunt, in pretio restituant, juxta quinque ad litus proxime habitantium accolarum æstimationem, vel etiam juncta manu solvere stipulentur, qvod et in ipsius domicilio, et terminis faciant proxumis. Qvod si modo jam præscripto ablationem materiei non indicaverint vel eam legerint aliter, quam si ejectamenta iis fuerint propria, vel si domino materiei pretium nec solvendo, nec stipulando expenderint, hac materiei

¹⁾ B cum suis omittit: sem buar V virþa.

²⁾ & ³⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁴⁾ B cum suis omittit: V & viþ bok.

⁵⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁶⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit sed addit: at

næsta husi er þeir coma til, ad donum quam primum adveniunt.

⁷⁾ B cum suis legit: þa skiaz þeir a tókoni, tum hac (materiei) ablatione reatum sibi contrahunt.

sekiar þeir a vípinom, sem a annarri vípartöko.

¹⁾ Hverr maþr a at flytia oc at fe-nyta ser víþ þann allan er hann síorr a floti fyrir annars mannz landi ut fra reka marki.

Taka a maþr víþ oc hval þar víþ land mannz at flytia er eigi (er) van at festi, nema sva nær se síoro mannz þeirri er festa ma reka a, at sia mundi meiga þaþan fisk a borþi, ef eigi bæri laud firir ²⁾. Sva a allar flutningar at taka, sem nú var tint.

LIII. CAPITULI.

Um vípar flutning.

Ef maþr flytr víþ sinn a annars mannz síoro, oc scal sa víþr eigi þar lengr liggia, en III nætor, ef þat er reka siara, ³⁾ [nema hann se vefrastr, eþa verþr hann siukr eþa sarr, eþa nokor nauþsyn beri til þess]. ⁴⁾ En ef hanom er meina-

ablatione ægve ac aliis reatum sibi contra-hunt.

Quicquid materiei juxta alienum fundum, sed extra terminum litoralem (in mare) quis invenit, hoc et auferre et sibi habere ei liceat.

Et materiam et balenam ibi ad fundum alienum vehendas capere cuique liceat ubi eas fundo alligandi facultas non adest, nisi alicui ejus litoris parti, ubi ejectamenta alligare possibile est, tam prope adsit, ut asellum in tabula navis marginali expositum, inde videre, si terra non impedierit, possibile sit. Modo jam præfinito omnes vecturæ, in mare, sunt capiendæ.

LIII. CAPITULI.

De materiei vectura.

Materies quam quis in alienum litus transvehit, ibi haud diutius jaceat, quam tres noctes, si litus est ejectamentis frequentatum, nisi vehens vel tempestatibus vel morbo vel vulneribus detineatur, vel quæ alia adsit necessitas. Nullo impedimento

¹⁾ Pro: Hverr maþr — rekamarki B cum suis legit: Maþr a at flytia víþ þann er hann síþr a floti fyrir utan þat, er fisk ser af borþi oðlattan fyrir munnars mannz landi. Þat scal þorskr vera. Sa scal sva mikill vera at hann (se) alnar i eyxarþerom slattr; sa fiskr heitir gilldingr. A þvi borþi scal sia þann fisk er til landz vcit, þaþan or síoro, er fyrvir utarst; *Quicunque materiem jure vehit, quam natantem invenit remotius a terra aliena, quam ut piscem exossatum, et in tabula expositum inde videre possibile sit. Asellum huic adhibeatur, tantæ magnitudinis*

ut exossatus (ex transverso) per extremitates ventris unius sit ulnæ. Talis plenivalens dicitur. E latere navis ad continentem vergente hic piscis exponatur videndus e litore, ubi mare maxime recedit. (Quoad balenam idem constituitur in Tit. LXXVII).

²⁾ B cum suis addit: oc sva hval, ut et balenæ.

³⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁴⁾ Omissis usque ad: brantförslo víþarinn, B cum suis legit: enn ef þar liggir lengr, þa verþr sa utlagr, si vero ibi diutius jacuerit, mulletur.

laust, þa verþr hann utlagr III mörkom, ef víþr liggir þar þrim nottom lengr, enda a domr at döma a hönd hanom brautförslu víþarins. Þess a maþr kost oc at föra víþ sinn a land upp or fiör-ouui, oc hafa i brot fört a XII manafom enom næstom. ¹⁾[Nu förir hann eigi sva i brot víþinn af landi hins, þa er hann utlagr III mörkom. Þat ero bæþi stemuo sakir, oc scal qveþia til heimilis-bua V a þingi þess mannz er sottr er].

Allir menn eigo at veiþa fyrir utan netlög at osekiu, ef vilia. Þar ero netlög utarst i sæ er selnet stendr grunn XX mavsqva diuþt ²⁾[af landi eþa af skeri], oc comi flar upp ³⁾[or sianom] at fiöro, ⁴⁾[þa er þinorr stendr grunn, enn fyrir þat utan a hverr at veiþa at osekiu er vill].

LIV. CAPITULI.

Ef maþr kaupir reka af landi mannz.

⁵⁾ Þar er maþr kaupir reka af landi annars mannz, oc scilia þeir eigi þat mal

detentus trium marcarum multam luat, si ultra tres noctes materies ibi jacet, iudiciumque sententia ei ablationem materiei injungat. Advehens etiam jus habeat materiem e litore in continentem subducere, et inde intra duodecem proximos menses auferre. At tali modo materiem non auferat, tum marcas tres multæ nomine ex-pendat. Utriqve huic causæ citatio adhibeatur, qvinqve ejus in quem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Extra retium ponendorum locum venari cuiqve volenti impune liceat. Retium ponendorum loci maris extremi sunt, ubi viginti macularum (altæ) plagæ, ad phocas capiundas e continente vel scopulo (maris) expositæ, in fundo ita cõsident, ut asserculæ retis (natantes), ad salaciorum tempus, e mare emineant, cum funiculus expansorius inferior in fundo sedit.

TITULUS LIV.

Si quis jus litoris in alieno fundo emerit.

Cum jus litoris ad alienum fundum perti-nens quis emit, nec in contractu accuratus

¹⁾ & ²⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³⁾ *B cum suis omittit: or sionom.*

⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁵⁾ *Hunc titulum B cum suis omittit, huc modo referendum videtur quod legit: Landeigandi a elligar hascerding oc hnisu oc sela oc fiska oc fogla oc þara. Scothvals þriþiung a landeigandi enn annam flytiendr, en hinn þriþia sa er scaut. En scotmannz lut scal landeigandi*

varþveita, sem þa at reka-hvalr veri; *Ad fundi dominum ceterum pertinet squalus (carcharias) delphinus phocina, phocæ, pisces avesque & fuci. Fundi domino tertia pars balenæ jaculatae est adscribenda, pars tertia iis qvi terræ advehunt, et pars tertia jaculatoribus competit. Jaculatoris portionem fundi dominus tum custodiet acsi balena ejectionis fuerit.*

görr, enn hann kaupir af landino rekann at retto lögnali, þa skal svá fara, sem nu mun ec tina. Landeigandi a at hafa af fiðro þeirri alnar-löng kefli öll oc smærri, hann a oc þara allann oc fugla alla oc sela alla oc rostunga oc haskerþing oc huišo oc fiska, ef þa rekr V senn eþa þá þann af særi, enn ef fleiri rekr senn enn V fiska, þa a þat reka-maþr. Landeigandi (a) oc sela þa þo at þeir se drepnir. Þetta alt, sem nu var tint, a sa maþr er land a fyrir ofan. Hann a oc flutningar allar þar, oc at varþveita scotmannz lut oc hafa þar a-göþa lut, oc varþveita vagrek alt, oc hvala þa alla a hann at þriþiungi er firir mönnum laupa a land, oc veiþar allar a hann i netlög-om oc sva i fiðrunni, hann a oc firir utan netlög oc fyrir innan almenning hvala oc víþo oc alt þat er þar flytr, þat sem eigi eiga aþrir menn aþr; enn sa er reka keypti af laudino, a þar allan víþreka annan utelgþann, oc hvala alla þa er kvikir laupa a land upp, nema menn valdi. Oc hann a þa hvala alla oc er þar rekr upp, oc sva þann er menn flytia or almenning, oc sva víþ þannu, oc alt þat er flytr i netlögom, hvart sem net er lagt af landi, eþa af skeri. Hann a oc fiska þa er fleiri rekr enn V senn, nema kaup þeirra se a annan veg scilt,

præfniunt stipulata, quam (dicendo) illum jus litoris ad fundum pertiueus justis formulis emere, quæ mox adferam obtineant. Dominus fundi litoris ejectamentorum capiat baculos unius ulnæ vel minores; eum etiam sequantur fuci omnes (ejecti) et aves et phocæ et trichechi rosmari et squalus (lamia?) et delphinus (phocæna) et pisces, si quinque pauciores simul ejiciuntur. Si plures quam quinque simul ejecti fuerint, ad eum pertineant, qui jure litoris gaudet. Fundi dominus etiam phocas occisas habeat. Hæc omnia jamjam memorata fundi litus adjacentis domino deferuntur. Vecturas porro omnes ibi capiat, conservetque portionem jaculantis, et ejus proventibus fruatur. Bona naufraga (et ejecta) etiam curet. Omnium balænarum, quæ hominibus pulsi terram incurrunt, tertiam habeat partem. In retium ponendorum locis et in ipso litore venandi jure gaudet. Extra retium ponendorum locos, sed intra loca communia capiat balænas et materiem et quicquid ibi natat ad alios prius non pertinet. Qui jus litoris emit omnem ejectam materiem non asciamat capiat, omnesque balænas, quæ non hominum causa vivi in terram incurrunt. Omnes porro balænas e mare ejectas, et e locis communibus delatas, materiemque habeat et quicquid intra plagarum ponendarum locos natat, sive e continenti, sive e scopulis tenduntur plage. Pisces porro, si plures quam quinque simul

Þá scolo sem i öþrom stöþom haldaz þar öll aqvæþin orþ.

Sva er oc mælt, ef sker eþa eyiar liggja fyrir landi mannz, oc a sa maþr þat oc reka þann er fylgir, er meginland a næst, nema kaupom se annan veg keypt.

Ef menn veiþa rostung a landi mannz, eþa i netlögom, oc a halfan landeigandi, en halfan þeir er veiþa. En fyrir utan netlög a hverr maþr veiþi sina, oc er þat veiþr, er menn föra a scipi til landz, en slutning ella.

LV. CAPITULI.

Um hvalreka.

Þat er oc mælt, ef hval rekr a siöro mannz at hann a at festa hval þann ¹⁾ þott et meira hald se a dögrino, enda a hann at skera hvalinn, ef eigi ma festa, oc sva er þa rett at flytia hval.

Rett er manni at festa hval fornóm festom, enda er rett at hann festi þeim festom er hann ristir af hval, oc beri þar festar um stocka eþa steina. Hann a oc at skera þann hval. Ef fíosis slitr at

ejiciuntur, eum sequantur, nisi contractus eorum aliter sese habuerit, quo casu hic, ut ubiqve, omnia stipulata serventur.

Legibus porro cautum est, insulas et scopulos fundum adjacentes, ut et jus litoris illis attinens seqvi debere dominum continentis proximi, nisi stipulatis aliud fuerit constitutum.

Si trichechi rosmari in alieno capiuntur fundo, hujus dominus dimidiam ejus capiat partem, venantes dimidiam. Extra plagarum ponendarum locos capturam suam quisqve ipse habeat. Captura dicitur quod navibus ad terram fertur, sin minus, vecturæ nomine venit.

TITULUS LV.

De balænis ejectitiis.

In leges relatum est, quod cuiqve licitum sit balænam in litus ejus ejectam fundo alligare, majori sanctitate dies quamvis præcelluerit; ut (iisdem temporibus) balænam laniet fas est, si eam fundo alligere impossibile fuerit. Balænam tum etiam vehere liceat.

Antiqvis retinaculis balænam litori alligare non minus fas est, quam illis loramentis quæ ab ipsa balæna scinduntur. His retinaculis vel trabes vel saxa alligando circumvolvat. Hanc balænam ut

¹⁾ *B cum suis legit: Þott drottinsdagr se, sva at honom þycki óhátt at utliti, quavis dies fue-*

rit dominica, ita ut balænam terræ avelli non posse pro certo habeat.

fyrir hanom ¹⁾[eða talkn, eða bein], oc rekr a annars mannz fiöro, oc a sa maþr þat alt er fiöro a, ef lengra er fra fiöro marki ²⁾[þess mannz er hvalinn a] enn ördrag, en eigi a hann, ef nærr er markino. ³⁾[Sva scal oc fara et sama um garnar oc seymi, oc alt þat er femætt slitr ut af hvalnom].

Ef hvalinn slitr ut með festum, oc rekr a annars mannz fiöro, oc a sa þann hval er a þeirri fiöro atti er festar voro fyrst i hornar, ef sumr festarstufr er a landi, ⁴⁾[en sumr i hval], enda beri þat qviþr, ⁵⁾at sa maþr hygði halda mundo er festi, oc halda mundi i slico veþri, sem þa var, er þeir festo hvalinn, ⁶⁾[enda se festar eigi usterkari en reip þau X er tveggja manna afli haldi hvert. Eigandi scal sökia hvalinn með scipi eða rossi a annars mannz fiöro, oc neyta enskis nema vatn. En ef þat berr qviþr, ⁷⁾at hvalrinn var verr festr enn nu var tint,

secundo laniet fas est. Si offæ adipales vel branchiæ vel ossa ad eum pertinentes e mare ablata in alienum litus ejiciuntur, hæc omnia litoris domino cedant, si modo ab ejus, ad quem balæna ipsa pertinet, litoris termino remotius absint, quam teli jac-tus efficit. Qvod si ad terminum propius adfuerint ei non cedant. Idem qvoad in-testina balænae tendinesqve tenendum est, ut et qvicoqvod balænae, alicujus pretii dig-num, in mare retrahitur.

Balæna qvæ unacum retinaculis e litore avellitur, et in alienum ejicitur litus, eum seqvatur, cujus et fuit in litore ubi primum retinaculis fundo alligata est, dummodo aliqva retinaculorum disruptorum pars in litore remaneat, altera vero balænam avulsam seqvatur, probentqve veridici alligantem opinasse retinacula tenere posse, idqve eadem tempestate qvæ instabat, cum balænam alligabant. Retinacula vero non minoris sint firmitatis qvam restes decem, qvorum singula duobus viris non rumpitur. Balænam suam dominus e litore alieno vel navi vel eqvis auferat. Præter aqvam nulla re ibi utatur. Qvod si probaverint veridici balænam minus valde qvam hic præscriptum est, terræ alligatam fuisse, pro non

¹⁾, ²⁾ & ³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁴⁾ *B cum suis omittit: en sumr i hval.*

⁵⁾ *B cum suis legit: at eva var festr hvalrinn; balænam ita terræ alligatam fuisse.*

⁶⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁷⁾ *B cum suis legit: at eigi mundi halda, alligamenta non tenere posse.*

þa er sem ofestr se, oc a sa þa ecki af er festi, ef ut slitr.

LVI. CAPITULI.

Um hvalreka a leigolandi.

1) [Sva er oc mælt, ef hval rekr a fiöro þa er leigo landi fylgir, þa seal leiglendingr festa hval þann, sva sem hann cigi oc aþr var tint, enda a hann at hafa af hvalnum samfengnum hlass-hval, þat er einn cykr ma draga a þa a slettum velli, ef hvalr er tvitugr eþa lengri. Hlass-hvalr seal nu vera VI VIII fiörþunga vettir, halft hvart spik oc rengi, ef þess kyns hvalr er, en ef hvalr er skemri, eþr skerþr sva at hann se minni en heill þess kyns hvalr XXgr, þa seal leiglendingr ecki hafa af hvalnom, en jamnsýldr er hann at festa inn minna hval, sem hinn meira, oc alt scal hann þat föra or slöþarmali er fe-mætt rekr a flörona, sva sem þa mundi hann, ef hann ætti laudit eþa rekann. Nu festir hann verr hvalinn eþa varþveitir verr rekann en her er tint, þa verþr hann utlagr III mörkom, enda scal hann gialda landeiganda hvalinn allan, sem buar V virþa viþ bok, oc sva allt þat er af hans oröcþ slytr ut eþa fersk, þa scal hann gialda. Þat ero allt stemno sakir, oc

alligata habeatur, et ejus avulsæ alligans tum nihil habeat.

TITULUS LVI.

De balænis in fundum locatum conductum ejectis.

In leges relatum est colonum conductitium, cum balæna in fundum conductum ejicitur, hanc litori ita alligare debere, acsi ipsi propria fuerit, et modo antea definito. Balæna vero, si viginti ulnarum longiorve fuerit, delectu non adhibito, capiat vehem, unicum jumentum quantum in planitie terræ regelatæ trahere sustinet. Modo definitæ longitudinis balæna vehes (colono conductio debita) jam sit sex octoginta librarum pondera, ex dimidio adeps, ex dimidio lardum durius. Quod si balæna vel minor fuerit, vel ita diminuta, ut ejusdem generis balænam viginti ulnarum non exæquet, colonus conductitius ejus nihil capiat, sed minorem æque ac majorem balænam litori alligare modo eodem tenetur, omniaque cujusdam pretii in litus ejecta e mare subducere obligatus est, modo eodem ac fecisset, si fundus litusve ei propria fuerint. At vel balænam negligentius alligat, vel ejectamenta minus curat, quam hic præfinitur, tum trium marcarum multa teneatur, et fundi domino integram balænam, juxta quinque accolarum, libro (sancto) adhibito, factam

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

scal qveþía til heimilisbúa V a þingi þess er sottr er.

Nu er hvalr skerþr oc er þo ecki minni en XX hvalr oskerþr þess kyns, þa a leiglendiþr þo at hafa þar hlæss af, sem aþr var tint, enda hafi hann festan sem aqveþit er. En þoat utsliti hinn oskorna, oc abyrgiaz þeir eigi er festo hvalinn, ef þat berr qviþr, at þeir festi sem þeir mundi þa, ef þeir ætti, eþa festar se eigi osterkari enn þær se X, en hverr mundi halda II manni afli, þeir abyrgiaz, ef verr er festr hvalrinn, oc scolo sva böta laundeiganda, sem aþr er ritaþ].

1) Ef hvalr kömr a leigolandz fiðro, þa scal leiglendiþr senda mann þann er fari fullom dagleiþum 2) til fundar víþ landeiganda, eþa þann mann er hvalreka a, fyrr enn hann gangi a at skera hvalinn. Hanom er þa rett at skera hvalinn þegar er maþrinn er sendr, oc sva þeim öllom er at hans raþi skera, oc skera til

taxationem restituat in pretio, ita quicquid per ejus negligentiam a fluctibus retrahitur vel pessumdatur rependat. Omnibus hisce causis citatio adhibenda, quinque ejus in quem agitur domicili accolis in comitiis evocatis.

Balæna quamvis deminuta fuerit, sed viginti ulnarum ejusdem generis balænam tamen exæquat, colonus conductitius ex ea vehem nihilominus capiat, ut antea præfinitur, si modo, ut antea constitutum est, eam litori alligaverat. Balæna non laniatæ, quamvis e litore avulsæ, periculum haud sustineant alligantes; si comprobant veridici eos eam quasi propriam alligasse, retinaculaque non minoris fuisse validitatis, quam si decem fuissent, quorum singulum a duobus viris non rumpitur. Si minus valide litori alligata fuerit balæna, alligantes eam præsent, et fundi domino restituant (in pretio), ut antea memoratur.

Balæna in fundum conductum ejecta, colonus conductitius prius quam eam dilaniare incipiat, ad fundi dominum vel litoris jure gaudentem mittat hominem unius diei integra itinera quotidiè peragentem. Hoc emissio, ut balænam laniare incipiat fas est, et ipse et omnes eo auctore secantes. Ad quartam secti partem obtinendam laniant,

1) *B cum suis legit:* Ef hval rekr a fiðro þa, er leigolandi fylgir, þvi er leigomaþr byr a, hann a at festa hval þann, oc senda, *Cum balæna in litus ad fundum conductitium, a colono con-*

ductitio habitatum, pertinens ejicitur, ille balænam terræ alligare debet, mittatque &c.

2) *B cum suis legit:* til fundar víþ þann mann er fiðro a, ad eum qui dominus est litoris.

fiorþungs, sva at þeir hafi enn fiorþa lut er skera, þar til er sa kömr til er hval a, enn þa a hann at raða fyrir þeim hval er oskorinn er. Þeir abyrgiaz inn skorna hval er skaro ¹⁾[viþ þvi at ut flíoti, oc sva viþ þvi öllo, er þeir varþveita hvalinn verr en þa mundi, ef þeir ætti allan hval, enda scolo þeir eigi fyrr scipta hvalnum en sa kömr til er a, eþa þeir er hann haup um fyrir sina hönd]. En ef þann slitr ut er oskorinn er, oc abyrgiaz þeir eigi þann hvalinn, ef þat berr qviþr, at þeir festi sva er scaro, sem þa myndi, ef þeir ætti. ²⁾En ef þeir fa eigi þann biargqviþr, þa abyrgiaz þeir allan hvalinn er scaro hann viþ eiganda, sva sem buar V virþa viþ boc hinir næsto.

LVII. CAPITULI.

Ef annarr maþr a land enn fiðro.

Ef þar rekr hval er annarr maþr a land fyrir ofan, en annarr a fiðro, þa a hverr maþr at skera þann hval, er sa losar er land a fyrir ofan, nema hinn hafi umboþit öþrom manni aþr, er fiðrona a, oc scal sa þa raða fyrir ³⁾[er um er boþit].

ita ut omnes secantes quartam habeant partem, dominus balænæ donec apparet, qvi adueniens balænæ parti non laniatæ ipse prospiciat. Secantes curent ne frusta secta a fluctibus retrahantur, eorumqve omni respectu sustineant periculum, si ea negligentius servaverint, quam fecissent, si balæna integra iis propria fuerit. Frusta secta neqve prius in partes distribuant quam vel balænæ dominus, vel ipsius mandatararius, adest. Si balænæ quod laniare restat, ruptis retinaculis avellitur, hujus periculum ne sustineant secantes, si comprobant veridici, eos propriæ instar eam litori alligasse, qvo effato purgatorio destituti secantes totam balænam domino restituant in pretio, quod accolæ qvinque proximi, libro adhibito, æstimant.

TITULUS LVII.

Si uni fundus alteri jus litoris fuerit.

Cum balæna ejicitur in litus quod ad alium quam fundus adjacens dominum pertinet, hanc balænam laniet quicumqve fundi adjacentis dominus permittit, nisi dominus litoris alicui tertio suas vices agere commiserit, qvo casu hic, qva mandatararius, balænæ prospiciat.

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit, sed legit: viþ þam er a, in dominum balænæ.*

²⁾ *B cum suis sequentia ita legit: En ella abyrgiaz þeir, ef eigi berr þat qvöþ, quod si veridici*

non probaverint, periculum in se recipere tenentur.

³⁾ *B cum suis omittit: er um er boþit.*

Sa maþr er land a fyrir ofan scal sva ¹⁾[hval festa oc skera oc] orþ göra þeim manni er fiðro a, oc sva at öllu fara, ²⁾sem mælt var til handa leig- lendingi, oc sva scal leiglendingr göra, ef hann byr þar, er þann veg er til farit, sem nu var tint.

LVIII. CAPITULI.

Um samreka.

Nu eigo fleiri menn reka saman, oc koma eigi allir til, ³⁾[oc er eigi scylt at göra þeim orþ meirr enn einom, þott þeir se eigi þar, enn lut þeirra scal bera or flöþarmali, oc abyrgiaz þeir víþ þvi at ut reki er skaro hann oc uppbaro], ⁴⁾enda scolo þeir selia, sem sinn hval. ⁵⁾Ef þeir coma eigi allir til, er hvalinn eiga, eþa scilir þa a um sciptit, ⁶⁾þa scolo þeir qveþia til bua V þa er næstir ero III nottom aþr eþa meira meli, at scipta hvalnom, oc öllu þvi er þar er fe- mætt víþ bok, ⁷⁾oc scal þa sva et sama,

Fundi adjacentis dominus eodem modo balenam et litori alliget et laniet et litoris domino nuntium mittat et omnia tandem moderet, ac qvoad colonum conductitium constituebatur. Colonus conductitius, si in prædio, qvodo modo jam desinito sese habet, itidem faciat.

TITULUS LVIII.

De jure litoris communi.

At jure litoris plures communiter gaudent, nec apparent omnes condomini, tum absentium uni tantum nuntium mittere debitum est, sed non apparentium portio supra sum- mæ malinæ terminos feretur; et secantes et ferentes ei, ne a fluctibus retrahatur, prospiciant, eamque propriæ portionis instar vendant. Si vel omnes balenæ domini non apparent vel inter eos non convenit, quin- que proximos evocent accolæ tribus vel pluribus antea noctibus, ut adhibito libro offas balenarias distribuant, omniaque cu- jusdam pretii digna. Idem obtineat, si portionem jaculatoris æstimare necesse fue-

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit:* sem þa er leigomaþr byr fyrir ofan þess mannz fiðro er landit a þat er hann byr a, ut cum colonus conductitius superne a ejus litore habitat, cujus fundus est, quem inhabitat.

³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁴⁾ *B cum suis legit:* þa scal sva selia annars lut, sem sinn, tum aliena portio propriæ instar vendenda est.

⁵⁾ *B cum suis addit:* en ef allir coma til oc scilir þa a eiginorþ oc scal eigi til meira calla ein a,

cum ef nokkorr hevir meira enn a, oc varþar þat görtöki, si omnes advenerint, nec inter eos de proprietate convenerit, nemo ultra quod par est requirat; si vero aliquis plusquam ei competit reportaverit, improba contractationis reus erit.

⁶⁾ *B cum suis legit:* oc scolo þa V buar einr næsto scipta víþ hoc öllu þvi er fe er i, et accolæ quinque proximi, juramento in libro desuati, omnia cujusdam pretii dividant.

⁷⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

ef scothval þarf at virþa. Rett er þóat þeir buar se eigi landeigendr.

Nu kallar nockorr meirr en til sins lutar, oc scal þó scripta til handa hanom, sem hann vill, ef hann kallar eigi meirr enn til halfs, en vita þeir þat at hann a nokot i hval.

Eigendr scolo stefnaz um til scila oc til maldaga raunar, oc qveþia til bua V a þingi, þa er næstir bua rekanom. Ef nokorr hefir til meira kallat enn a, oc se hanom script til handa, þa eigo þeir orþi at raþa við hann er eigo meþ hanom, siþan er skil oc sannindi ero reynd um þat mal a þingi].

Ef hvalr-kömr a merki þat er scilar fiðror manna, þa a halfan hval hvarr þeirra við annan, ef sumr liggr a miþio marki, hvart sem meiri er fra ¹⁾).

LIX. CAPITULI.

Um hvalarir oc scotmannz lut.

Þat er en mælt, ef hvalr rekr a land

rit; illi accolæ justī, quamvis non prædiati fuerint.

At aliquis ultra debitam portionem sibi arrogat, ei quidem, quod optat, assignandum, si non ultra dimidiam balæne partem suam contendit, et ei aliquid balæne esse divisoribus innotescit.

Condominorum vero unus alterum in jus vocet ad justa præstanda et comprobanda instrumentis acqvisitoriis, quinque ad litus proxume habitantibus accolis in comitiis evocatis. Si quis ultra quod ei debebatur sibi arrogaverit, qui etiam hoc in distributione assecutus est, ejus condomini causam ex proprio arbitrio decident, postquam in comitiis justa et vera sufficienter comprobata sunt.

Si in terminis, qui diversorum litora determinat ejecta fuerit balæna, hujus æqualem quisque eorum capiat portionem, si modo aliqua balæne pars in mediis terminis jacuerit, quamvis ex uno quam altero (mediorum terminorum) latere major pars fuerit constituta.

TITULUS LIX.

De jaculis cetariis et portione jaculantis.

In leges relatum est, balænam in fundum

¹⁾ B cum suis addit: Ef hvalr er i sæ i netlögum, oc a sa er land a, eun ef utarr er, oc ma sia þó fise a borþi, oc a sa enn þó dauþan hval er land a, Si balæna in locis marinis ubi pla-

gas exponere solitum est, invenitur, ejus erit cujus est fundus, si vero extra hæc loca fuerit constituta, ubi tamen piscem in tabula expositum (e terra) videri potest, dominus fundi

mannz, ¹⁾ oc a fiöro maþr hval þann allan, ef eigi er scot i, en ef scot er i hval þeim, þa a sa maþr hvalinn halfan er scot a i, er hann kömr til at skera. En sva scal maþr scotz leita, sem hann ætti scotz van i hval a annars fiöro, ²⁾[enda scal sa maþr hafa vett spiks af skotmannz lut er fyrstr finnr skot. En ef fiöromaþr eþa sa er fyrir ræþr skurþinóm leitar eigi skotzins, eþr lætr verr leita en nu var tint, oc varþar hanom þat fiörhaugsgarþ; þat er stefnosöc, oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess mannz er sottr er. Sa a söc þa er hval þann hefir scotiþ, ef þat reyniz i nökví at aflaga se gört um þat mal.

Nu vita menn eigi hverr hval þann scaut, þa a söc þa hverr scotmaþr er vill þeirra manna er van mætti eiga skotz i hval þeim, oc fyrstr vill sott hafa].

³⁾Ef fiöromaþr veit hverr scot a, oc scal hann göra orþ þeim ⁴⁾[er scot a], ef sa er sva nær at fara ma tviwegis þannig þann dag, sem þa er. ⁵⁾[Nu görir hann

ejectam ad litoris dominum totam pertinere, si jaculum ei non inest. Qvod si jaculum in ea inveniatur, dominus jaculi, ad laniandum apparens dimidium habeat balæne partem. Ita laniantium quisque jaculum quærat acsi in balæna in alieno litore proprium jaculum sese inventurum speraverit. Qvi jaculum primus invenit octaginta librarum pondus ex adipe, jaculatoris portioni detractum, capiat. Si dominus litoris vel laniationem balæne moderans, vel jaculum (omnino) non quærit, vel negligentius quærerere facit, quam hic definitur, exilium luat. Huic causæ adhibeatur citatio, novem ejus in quem agitur domicili accolis in comitiis evocatis. Balænam jaculanti causa agenda competit, si aliquatenus in hacce materia injuste actum fuisse comprobatur.

At qvi balænam jaculo cædisset non apparet, tum causam agendi jus competit cuique volenti jaculatorum, quos in hacce balæna jaculum habere probabilitas adest, et qvi primus actionem instituere vult.

Si litoris dominus cujus jaculum sit cognoverit, huic nuntium mittat, si tam prope adfuerit, ut in eodem die eo ire et inde redire possit missus. Qvod si modo

(proximi) hanc balænam modo mortuam, habeat.

¹⁾ B cum suis legit: oc a hann allan, tota ejus erit.

²⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

³⁾ B cum suis legit: Ef hann veit hverr &c., Si ille (cujus jaculum sit) cognoverit &c.

⁴⁾ B cum suis omittit: er scot a.

⁵⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit.

eigi scotmanni orþ sva, sem mælt er, oc verþr hann utlagr III mörkom víþ skotmann, enda a scotmaþr slict at hafa of hval þeim, sem hann ætti, ef hanom veri at lögom orþ ger. Þat er stemno sœc, oc scal qveþia til heimilishua V a þingi þess er sotr er.

Landeigandi scal skera scotmannz lut til fiorþungs, þar til er scotmaþr kömr til, enda a hann at abyrgiaz þann hval víþ scotmann er hann skerr. Nu kömr skotmaþr til, oc scal hann raþa þa sinom luta enom oskorna, oc abyrgiaz sialfr þann lutinn.

Nu verþa þeir eigi asatir hvart hann a scotit eþa eigi, þa scal scotmaþr hafa til II menn meþ ser, oc vanda sem stefno vatta, þa er þat leggi undir þeguseap sinn, at hann atti þat scot, þa er þeir visso, oc hann hefir þat eigi gefit ne goldit ne sölom selt síþan, -sva at þeir viti. Eþa scolo þeir allir vinna jamt sem at þinga domi. Ef hinn vill eigi trua at hellr, oc göriz hanom þat þa at görtöki um hvalinn, oc verþr hann sekr um þat III mörkom, oc scal hann gialda tvennom giöldum allan skotmannz lut, sem buar V virþa víþ þok. Þat er stefno

præscripto jaculatorem certiore non fecerit, trium marcarum multa in eum teneatur, qui etiam balæne tantam habeat portionem, quantum habuisset, si modo legali ad eum missus fuerit nuntius. Causæ citatio adhibeatur, quinque ejus in quem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Jaculatoris portionem fundi dominus ad quartam ejus partem obtinendam laniat, jaculator ipse donec apparet; sed hujus portionis dilaniatæ damnum ille jaculatori præstet. Jaculator dein apparens parti balæne non laniatæ prospiciat, et ejus ipse sustineat periculum.

At inter dominum litoris et jaculatorem non convenit, an jaculum hujus sit, nec ne, tum jaculator duos secum adferat viros, non minori quam citationis manifestatæ testes cura quæsitos, qui per civilem suam asseverent existimationem, jaculum cum (novissime) resciverunt ei proprium fuisse, quod quantum sciunt postea, nec dederat, nec persolverat, nec vendiderat. Ut in judicii comitalibus solet juramentis omnes fungantur. Quod si alter (dominus litoris) nihilominus huic fidem habere noluerit, furti minimi ob balænam contractatam reatum incurrit, et trium marcarum pœnam luat totamque jaculatoris portionem in duplo restituat pretio juxta quinque ad librum (sanctum) factam taxationem. Causæ citatio adhibeatur, quin-

sök, oc scal qveþia til heimilisbua V a þingi þess er sottr er.

Nu nair skotmaþr eigi at sia mörk a scotino, þa er hann kömr til, oc scal hann þa beiþa með vatta, at hinn syni hanom scotiþ. En ef hann vill eigi þa syna scotiþ, oc varþar hanom þat fiörhaugsgarþ, scal stefna heiman, oc qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er].

LX. CAPITULI.

¹⁾ Havnvetna þess er scotmaþr kömr vata til scothvals at sumr er scorinn, oc a hann þa jafnan at raþa enom oscorna hval, enn hinn er scar, scal hafa fiörþung þess er hann scar, oc scal sva fara i hverio sinni þar er scotmaþr kömr fyrr til, en hans blutr se allr virþr oc veginn.

Ef fleiri menn kalla til scoz enn einn, þa er rett at halda scotino til doms, nema nokkorr komi til með kennendr II,

que ejus in quem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

At domino jaculi apparenti notam ejus disjunctivam videndi facultas non conceditur, tum testibus adhibitis, ut alter ei jaculum exhibeat postulet. Si jaculum ei nihilominus exhibere noluerit, exilii reatum incurrit. Domi manifestetur citatio, novem ejus in quem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

TITULUS LX.

Ubi cumque jaculi dominus ad balenam jaculatam primum pervenit, cum quædam ejus pars est laniata, non adhuc laniatæ semper prospiciat, secans vero frustorum sectorum quadrantem capiat, quod etiam semper obtineat, ubi dominus jaculi prius apparet, quam tota ipsius portio æstimata est et ponderata.

Si plures jaculum suum esse contenderint, id judicium sententiæ subjicere fas est, nisi eorum aliquis duos admoverit cognitores, qui per civilem suam asseverant

¹⁾ *Usque ad: allra er eigi coma, B cum suis legit: En scothval scolo V buar virþa pundara veginn, en landeigandi scal scera scotmannz lut til hælmingar, of sa kömr eigi til, er scaut; en ef hann kömr til, er sumr er scorinn, oc a hann at raþa enom oscorna avalt, en hinn er scar scal hafa fiörþung þess er hann scar, en ef þa scilr a scotiþ, oc scolo II menn sanna þat með þegnsapar-lagningo sinni með hanom, oc hans scot se er til telr: Balenam vero jaculo captam accole quinque statera ponderatam æstiment, do-*

minus vero fundi jaculatoris portionem ad dimidiam ejus partem obtinendam laniet, dummodo jaculator non apparuerit; quod si aliqua balenæ parte jamjam laniata advenerit, de parte nondum laniata semper disponat, lanians vero quartam laniati partem obtineat. Si de jaculo inter eos non convenerit, duo quidam, civilem suam æstimationem interponentes, asseverando probent, ejus jaculum esse, qui id suum contendit.

þa er þat leggi undir þegnscap sinn at sa maþr eigi þat skot, sem þa kallar til.

Nu kömr engi maþr at kalla til seotz þess er þar var fundit i hvalnomi, þa seal landeigandi varþveita scotiþ, enda seal hann skera þa scotmannz lut til helm-ingar. En ef hann vill at aþrir skeri, oc seal hann koma eaupi sino við seurþar menn, sem hann ma, en scothval scolo buar V virþa við bok, a pundara vegiun, oc virþa til vaþmala. Ef buar vilia eigi veita virþingina, þa seal landeigandi qveþia þa til, III nottom fyrir eþa meira meli. Buar verþa utlagir III mörkum, ef þeir eoma eigi til at virþa hvalinn, ef þeir ero qvaddir, enda er rett at grip-menn se II, ef buar eoma eigi fleiri en III einir til at virþa hval þann. Rett er oc at aþrir buar se i staþ þeirra allra er eigi coma.

Ef skot ero fleiri i hval ¹⁾[enn eitt], ²⁾oc e sa maþr þa hvalinn, er fyrst com þvi skoti a hann, er hann feck bana af, oc synt er at lögbergi meþ hinom samum mörkum, a tre eþa a jarni. ³⁾[Ecki sakar hval, ef i spik kömr at eius.

existimationem, jaculum ei proprium esse, qui tum suum esse contendit.

At nemo ad jaculum, quod in balæna inveniebatur, sibi vindicandum apparet, tum fundi dominus jaculum servet, et jaculatoris portionem dilaniando ex dimidia parte acquirat. Quod si aliis balænam laniare concederat, tam æqvum quam potest, cum laniantibus ipse ineat pactum, sed balænam jaculatam accollæ quinque libro adhibito æstiment, statera majori ponderatam. Ad panni vulgaris pretium æstiment. Si accollæ æstimationeni suscipere noluerint, fundi dominus eos provocet tribus vel pluribus antea noctibus. Trium marcarum multa tenentur accollæ, si provocati quamvis ad balænam æstimandam tamen non apparent. Operarios duos adhibere fas erit, si ad balænam illam æstimandam accollæ tres tantum apparent. Accollarum contumacium loco alios accollas evocare fas est.

Si plura balænae infuerint jacula, ad eum pertineat, qui primus eam ferit jaculo, unde mors ei afferebatur, si modo eadem nota vel ferro vel ligno incisa signatum antea in dicasterio exhibitum est. Nil balænae nocet, si jaculum adipem tantum penetraverat.

¹⁾ B cum suis omittit: enn eitt.

²⁾ B cum suis legit: oc eignaz or þvi eina scoti er at bana hevur orþit, et hoc unico jaculo acquiritur quod mortem attulit.

³⁾ B cum suis addit: hvarz a einn maþr eþa fleiri scotit, jaculum sive unius, sive plurium fuerit. Reliquum tituli omittit.

Ef maþr veiþir þann hval er aþr er banvænn af þingborno skoti, oc a sa maþr þo skotmannz lut, er fyrir öndverþo scaut hvalinn].

LXI. CAPITULI.

Um scot.

Sva er oc mælt, ef skot finnz eigi i hval, en þo finnz i físum, þa scolo þeir buar ¹⁾[V] virþa hvalinn er næstir bua þvi, sem scotiþ finnz. ²⁾[Nu finna menn skot þa er þeir fara til huss eþa i hilylum heima, þa scolo þeir buar virþa hvalinn, sem þar ero næstir].

Ef scot finnz a sandi eþa i íþrom a hino sama fíðro marki eþa i örscozt helgi a annars mannz fíðro, ³⁾[eþa finnz scot þa er hann er allr i brot seldr af fíðro], oc scolo þa reka buar virþa hval, oc scal þa qveþia til III nottom ⁴⁾[fyrir eþa meira meli].

Ef hein eþa talkn ⁵⁾[eþa garnar eþa seymi] finnaz a eno sama fíðro marki, eþa i örscavtz helgi a annars mannz fíðro, oc scal þat alt fara, sem hvalriunn sialfr.

Cum quis balænam per jaculum in comitiis exhibitum lethali vulnere prius sauciata[m] capit, portio jaculatoria ei defertur, qui balænam jaculo prius feruit.

TITULUS LXI.

De jaculatione.

Cum in ipsa balæna non, sed in frustis adipalibus jaculum invenitur, definiunt leges, accolæ balænae æstimandæ adhibendos, qui ad locum proxime habitant ubi jaculum inveniebatur. At vel domum redeuntes vel domi in ædificiis inveniunt jaculum, tum ibi proxime habitantes balænam æstimant.

Si jaculum in arena vel in intestinis intra ejusdem litoris fines vel intra jactum teli in litore alieno invenitur, vel (tandem), si primum invenitur, cum tota vendita est balæna, litoris accolæ hanc æstimant, qui evocentur tribus vel pluribus antea noctibus.

Si balænae ejectæ ossa vel branchiæ vel intestina vel tendines intra ejusdem litoris terminos vel intra teli jactum in litore alieno inveniuntur, hæc omnia ipsam balænam sequantur.

¹⁾ B cum suis omittit: V.

²⁾ & ³⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁴⁾ B cum suis legit: fyrir virþingina, ante æstimationem suscipiendam.

⁵⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

LXII. CAPITULI.

Um scotmannz lut.

¹⁾[Sa maþr a at varþveita scotmannz lut er land a, ef annarr a reka, en at helmingi a hvarr þeirra hein oc talkn.

Landeigandi a heimting við reka-mann, ef hvalr er selldr aþr scot finnz, en scotmaþr við landeiganda. Ef scot finnz eigi i hvalnum, þa er scorinn er, oc finnz i fiosum síþan, er heim er förþr hvalr, oc scal landeigandi þo lata bua V virþa hval þann allan er ologat er, oc qveþia til um þann staþ, sem hvalr liggir mestr saman, sa er ologat er, hvargi sem þat er, en landeigandi scal segia buum til hverio hann hefir logat af hvalnum, oc vinna eiþ at. Buar scolo síþan virþa sva þann hval er selldr er, at þar se slict verþ a þeim hval, at sino hofi, sem hin-om er oselldr er þa.

Hvarvetna þess er hvalr er virþr sva sem nu er tint, oc scal þa vera scorinn scotmannz lutr til helmingar, en til fiorþungs, ef uvirþr er].

Ef hval slitr ut ²⁾þann er skorinn er, oc menn hafa a haldit, oc finnz skot i hvar sem a land kömr, þa a scotmaþr heimting til sins lutar, at öllom þeim

TITULUS LXII.

De portione jaculantis.

Fundi dominus portionem jaculatoriam servet, cum jus litoris ad alium pertinet. Ossa et branchias æquis portionibus habeant.

Cum balæna jaculo nondum inventa vendita est, fundi dominus (portionem jaculatoriam) a litoris jure gaudenti postulet, jaculator vero a fundi domino reposcat. Si jaculum balæna laniata non inveniebatur, sed in frustis domum delatis postea invenitur, fundi dominus frustra omnia nondum alienata ab accolis quinque æstimata curet, quos evocet locum circumcirca, ubi balæna pars maxima nondum alienata constat, ubicunque hoc tandem fuerit. Dominus fundi juramento functus accolis declaret quantum balænae abalienavit (vel consumsit). Venditam balænae partem accolæ porro ita æstimant, ut ex eadem relatione venditæ et nondum venditæ portionis pretium constituatur.

Ubi modo jam desinito æstimatur balænae portionis jaculatoriæ, dimidiam partem secantes habeant, si non æstimatur, quartam.

Si balæna (aliquatenus) dilaniata, et ab hominibus manu tractata fluctuum vi retrahitur, et jaculum in ea, ubi (denuo) ejecta est, invenitur, jaculator suam por-

¹⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: þann er menn hafa scorit, ab hominibus laniatam.*

mönnom er fiöror atto þar er sa hvalr kömr, hverso i marga staði, sem hann kömr, oc sva þott han skeri a floti eða a skeri.

¹⁾[Nu skera menn hval þann er ut flaut, oc scot var i annarri fiöro eða a floti eða a skeri, annathvart aþr scot veri fundit eða siþarr, oc scolo þeir jafnan þar varþveita scotmannz lut, er þa eignaz hval, oc selia oc skera til helmingar.

Nu verþa þeir menn er hvalinn eiga sumian eða allan eigi varir við at skot hafí funniz i hvalnom aþr seldr er allr, oc scal scotmannz lutr þa vera til fiörþungs scorinn].

LXIII. CAPITULI.

Um varþveizlo scotfiar.

²⁾[Landeigandi scal hafa scotmannz lut til alþingis et næsta sumar eptir, ef hann kömr sva at hann geti verþ við aþr VIII vicor se af sumri, en annat sumar ella,

tionem postulandi jure gaudeat, a quoque litoris domino ubi ejicitur, in quotquot tandem loca devenerit balæna, ut et quamvis vel in mare natans, vel in scopulos maris delata, laniata sit.

At balænam jaculo trucidatam, et fluctuum vi ab aliquo litore avulsam, qui laniant vel in alio litore vel natantem in mare, vel in scopulis, idque vel ante vel post jaculum repertum, tum portionem jaculatoriam ibi semper illi conservent ad quos balæna pertinet; eam vendant et laniant ad dimidiam partem obtinendam.

At balænam hanc vel exclusive vel in communiione teneutes non prius jaculum repertum fuisse comperiant quam in totum vendita est, tum portio jaculatoria in quar-tam partem obtinendam dilaniata sit.

TITULUS LXIII.

De jaculi portione custodienda.

Dominus fundi portionem jaculatoriam, æstate proxime subsequenti ad comitia generalia deferat, dummodo tam tempestive eam vendere potuerit, ut octava æstatis hebdomade peracta pretium ei sit persolutum, sin minus, æstate secunda (ita faciat); ad rupem jurisdictioni et jaculum et

¹⁾ *Quod superest tituli B cum suis omittit.*

²⁾ *Omissis iis quæ uncias tenentur B cum suis legit: En maþr scal hvalsverþit, VI alna aura hafa til alþingis, oc segia þar til scotzins oc verþsins at lögbergi &c., Pretium vero balæna*

venditæ, trium ulnarum uncias numeratas, ad comitia generalia secum ferat et ad jurisdictioni rupem jaculum et summam pretii proclamæi.

oc segia þar til scotzins oc til verþzins at lögbergi, oc scola þat vaþmal vera.

Sa maþr er scot hefir oc scotfe til alþingis, hann scal segia til marka a scotino at lögbergi, oc sva til fiarins, þess er hann hefir til meþfarar oc scotino fylgir, oc scal hann segia til nafus sins oc sva hvar hann er i buþ, oc biþia þann mann koma þangat er þat scot þickiz eiga.

Ef aþrir menn hafa þau fe nokor at varþveita er þvi skoti eiga at fylgia, oc scola þeir oc segia til þess fiar allz at lögbergi, þa er hiun hefir sagt til scotzins aþr, enn ef þeir segia eigi til fiar þess allz, eþa hafa eigi til þings, oc scal scotmaþr sva at soen fara við þa menn, sem við þann mann er skotiþ varþveitir. Nu er sagt til scotfiar] at lögbergi, þa scal sa maþr, er scot a, ganga til buþar, oc segia til marka sinna, enn ef hinn tortryggvir, þa scal hann hafa sannapar menn IIa, sem heima ¹⁾[at sino mali], eþa heimilishua sina V ella.

Ef engi maþr verþr til ²⁾[viþ at kannaz, sva at eigi þat scot, þar at lögbergi, eþa umboþ hafi af eiganda ella], þa scal hann hafa heim feitt oc segia til ³⁾[scotzins] III sumor ⁴⁾[at lögbergi. Ef maþr ferr sva at öllu meþ skoti, sem nu

(portionis jaculatoriæ) pretium proclamet; quod pannis vulgaribus solvatur.

Qui jaculum bonaqve jaculatoria ad comitia generalia defert, ad rupem jurisdictioni proclamet et notam jaculi disjunctivam et bona jaculatoria qvæ secum fert, et ad jaculum pertinent. Tam nomen suum declaret, quam tabernam in qua habitat, quo eum venire invitet, qui pro jaculi domino sese gerit.

Si qui alia bona qvædam ad jaculum pertinentia servaverint, hæc omnia tum primum indicent ad rupem jurisdictioni, cum ille jaculum jamjam proclamaverat; quod si vel non indicaverint (bona jaculatoria) vel ad comitia non detulerint, jaculator in illos eodem modo ac in jaculi curatorem actionem instituat. Bonis jaculatoriis ad rupem jurisdictioni proclamatis, jaculi dominus ad tabernam eat, et notas suas disjunctivas indiget, quod si alter falsum suspicaretur, duos, prout domi, dictis suis vel comprobatores vel quinque sui domicilii accolæ adhibeat.

Quod si nemo ad rupem jurisdictioni vel jaculum pro suo agnoverit vel ejus domini mandatum habuerit, bona jaculatoria servans ea) domum deferat, et per tres (contiguas) æstates ad jurisdictioni rupem jaculum proclamet. Si jaculum modo jam

¹⁾ B cum suis omittit: at sino mali.

²⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

³⁾ B cum suis omittit: scotzins.

⁴⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit.

var tint, oc kannaz engi víþ, þa scal hann hafa fe þat allt leigolaust, þar til er sa kömr til er a, en ef engi kallar til, þa eignaz hann innstöþo.

LXIV. CAPITULI.

Um virþing a hval.

Ef hvalr er virþr, oc kömr eigi verþ fram þa a skotmaþr kost at stefna um miþvikodag i mitt þing, hvart sem hann vill at lögbergi eþa i bonda kirkiogarþi, til gialda, oc til utgöngo siarens, oc lata varþa III marka secp. Sa er stemno staþr retrr hvar þess er menn reiþa eigi af hendi verþ hvals, sem mælt er ¹⁾ miþvikodag i mitt þing.

Ef hvalr verþr seldr sa er scot var i fundit ²⁾ [oc virþr eigi siþan], þa scal sa hafa verþit til alþingis er sellt hefir sva mikit, sem scotmanuz lutr verþr or þeim hval, er til siorþungs var scoriun. En ef eigi er til þings haft feit, þa a scotmaþr heimting til allz andvirþis hvalsins, ³⁾ en hinn verþr sekr III mörkom, oc scal gialda tvennom giöldum allt ⁴⁾ þat

præscripto proclamatum nemo agnoscit, id servans bona quævis sequentia, locarius non augenda teneat, donec justus dominus ea vindicat. Qvodsi nemo reclamaverit, ipsum caput cedit servanti.

TITULUS XLIV.

De balæna æstimanda.

Cum portio jaculatoria æstimata est, sed pretium tamen non persolvitur, jaculator jus habeat de eo in judicium vocare medicæ hebdomadis die, ad media comitia, sive voluerit ad rupem jurisdictioni, sive in coloni (qui in fundo comitali habitat) cæmeterio, ad bona jaculatoria solvenda et expendenda, trium marcarum multam intendens. Hic citationis manifestandæ locus justus est, ubicunqve pretium balenæ medicæ hebdomadis die ad media comitia modo jam defuito non persolvitur.

Balenæ, in quo jaculum inveniebatur, vendita, quæ nec postea æstimatur, vendens ad comitia generalia tantum pretii deferat, quantum portioni jaculatoriæ respondet, cum in quartam partem obtinendam secabatur. Qvod si pecuniæ in comitia non deferuntur, jaculator totius suæ portionis pretium exigendi jure gaudeat, et retinens trium marcarum multam

¹⁾ *B cum suis legit: inn fimta dag viko, quinto hebdomadis die.*

²⁾ *B cum suis omittit: oc virþr eigi siþan.*

³⁾ *B cum suis addit: þat er ogoldit er, non solutum.*

⁴⁾ *B cum suis legit: þat sem ogoldit er, quicquid non persolutum est.*

sem goldit er, oc ma stemna um, hvart sem vill at lögbergi eþa i bonda kirkio-garði, ¹⁾[miþvikodag i mitt þing].

LXV. CAPITULI.

²⁾[Ef scot-hvalr er virþr, enda hafi þeir menn eigi feit til alþingis, er varþveita þat sumt eþa allt, enda segi þeir eigi til scotzins, oc verþr þat görtöki, oc a scotmaþr þa cost at stemna hinum um þat at hann hafi eigi haft fe þat til alþingis, er skoti þvi atti at fylgia, er hann a, oc sagt eigi til scotzins, oc gört sva görtöki af fe þvi, oc lata varþa III

luat, et duplo persolvat pretio quicquid solvitur. Citationem manifestare fas erit, si quid agens voluerit, ad rupem jurisdictionis, sive in coloni (in fundo comitali habitantis) cæmeterio, medice hebdomadis die ad medium tempus comitale.

TITULUS LXV.

Cum portio jaculatoria cæstimata est, sed pretium, vel totum vel aliquam ejus partem servantes ad comitia non deferunt, nec jaculum proclamant, injuste usurpationis crimen commissum est et jaculator jus habeat eos in jus vocare eo nomine, quod pecunias ad jaculum suum debito pertinentes in comitia generalia non detulissent, nec ipsum jaculum proclamassent, et injusta usur-

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit, sed eò referendum videtur quæ legit: Sa er scot a at varþveita, skal virþa lata hvalium, oc vega mcþ pundara, sva at þeir allir se, er sörna atto þar, er sa hvalr com, eþr af scipi searo. Ef þeir spyria fyrr at scot var i, em þeir hafi seldan, hvart sem þeir searo þann hval fyrstir eþr siþarstir, þeir buar scolo virþa, er þar ero næstir er hvalrinn com a land. Þeir menn allir er af þessum hval höfþo lut, oc þeir vito at scot var i, scolo hafa verþ, sva mikil, sem scotmanninom byrrier, hver af sinum lut, til alþingis. Nu hafa þeir eigi sva mikil verþit, oc verþr þat görtöki, oc scolo þeir gialda tvimom giöldom, þat er ascortir a varþit, oc er þat stemno söc, oc skal qveþia heimilisbua a þingi þess er sottr er. Cost a sa er scot a at lata varþa scoggang hinom er lcyuir scotino, oc skal qveþia heimilisbua hans IX a þingi. Slican cost a hann virþ þann er hvalinn nyttr ser, oc veit at scot-*

ino er lcynt; *Qui jaculum custodiet, balenam æstimari faciat, et statera ponderari, ut omnes litoris, ubi balena ejiciebatur, domini, vel e navi lanientes videant. Si prius certiores sunt jaculum in balena fuisse quam eam vendidit, sive prius, sive serius eam laniverint, accole eam æstiment, qui ad locum ubi in terram ferebatur, proximi habitant. Omnes balenæ participes et scientes jaculum in ea fuisse, pretium jaculatori debitum ferant in comitia generalia, pro rata propriæ portionis. Si tantum in comitia non detulerint pretium, improba contractationis rei erunt, et residuum pretii in duplo restituant. Citatio causa adhibeatur, ejus in quem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis. Dominus jaculi jus habeat jaculum occultanti proscriptionis penam intendere, novem ejus domicilii accolis in comitiis evocatis. Idem juris ei defertur in eum, qui sciens jaculum occultatum fuisse, balenam in suam utilitatem convertit.*

marka secp, oc stemna til gialda tvennra oc þar i dom.

Nu hefir maþr scot til alþingis, oc segir til at lögbergi, enda segir hann þar til þess fiar allz, er fylgir skotino, en hann hefir þo eigi þar feit, oc er þat eigi görtöki, ef hann vill þo gialda feit, þa ma scotmaþr stemna um feit, ef hann vill til gialda, oc til utgöngo, oc lata varþa III marka secp.

Ef skotmaþr sökir eigi til fiarins, þat sumar sem hinn er scyldr at hafa feit til alþingis, oc scal hann heimta stemna, ef hann vill siþarr sott hafa, eþa lysa ella at þinglausnum.

Þat er rett, ef scotmaþr ferr eigi til alþingis, at hann seli öþrom manni i hönd, at heimta scotfe sin a þingi, af öllom þeim mönnum, er þat sumar eiga scotfe til þings at hafa, oc sva sakar, ef eigi geldz feit, þoat eigi nefni þeir menn til þess at hafa eina vattnefno.

Hvalskeyti hverr scal syna buum sinum V mörk a scoti þvi er hann vill hafa, enda lata siþan fara scotiþ til alþingis, oc syna þar at lögbergi, nema hann hafi keypt þingborit skot, eþa se hanom gefit eþa goldit, oc þarf hann þa eigi annars

patione has pecunias ita sibi arrogassent. Ad trium marcarum multam irrogandam agat, et ad duplum persolvendum, causamque ibi in iudicio peragendam intendat.

At jaculum quis in comitia generalia defert et ad rupem iurisdicundi proclamat, indicatque omnes ad jaculum pertinentes pecunias, quas tamen ibi in præsto non habet, tum injustæ usurpationis reatum evitat, si pecunias nihilominus expendere paratum sese offert: jaculator tum, si voluerit, ad pecunias solvendas et expendendas eum in jus vocet, trium marcarum multam intendens.

Si jaculator æstate, qua alter pecunias ad comitia generalia deferre tenebatur, actionem non instituerit, serius agere volens, domi citationem manifestet, vel in solutis comitiis denuntiet.

Legibus convenit, ut jaculator, si ipse comitia generalia non frequentat, pecunias jaculatorias in comitiis alicui commendet exigendas a quoque eadem æstate ad pecunias jaculatorias in comitia deferre obligato, ut et causas in eos agendas, quamvis non testificati fuerint, utrumque per eosdem fieri testes.

Quicumque balænas jaculo figere solitus, quinque suis accolis exhibeat notas disjunctivas jaculi, quod adhibere vult. Dein jaculum in comitia generalia mittat, et ad iurisdicundi rupem id indicet, nisi in comitia delatum jaculum emisset vel dono

enn nefna vatta at því at hinn heimilar hanom scotiþ er aþr atti.

Scotmaþr a þess kost, ef menn leyndu þingborno scoti því er hann a, at föra til þyðþar um hvalinn, oc lata varþa scoggang, oc qveþia til a þingi XII qviþar goþa þann, er sa er i þingi meþ er sottr er]. Þess a scotmaþr oc kost at lata varþa görtöki, oc secz hinn III mörkom, er skotino leyndi, oc scal hann gialda tvennom giöldom allan scotmannz lut. ¹⁾[Su er önnor at stemna um þat at hinn hafi leynt scotino, oc lata varþa fiörbaugsgarþ, oc qveþia til IX bua a þingi þess er sottr er]. Slikan kost a hann viþ þa menn er hvalin nytto ser, oc visso at scotino var leynt. Þeir menn er i hvalnom eigo oc vito eigi at skotino var leynt, scolo bioþa, þegar er þeir verþa varir viþ at jarn hefir verit i hvalnom, scotmönnom slikan lut hverr verþzins firir hvalinn, sem þeir hafi til fiörþungs scorit. En ef þeir fresta til þess er hann byr sakir a hendr þeim, oc seolo þeir þa gialda verþ slict, sem scotmaþr hefþi scorit þegar sialfr ²⁾[hvalinn i öndverþo], en ef hann þarf at sökia þa um,

datum vel expensum accepisset, quo casu tantum necesse habet testes de eo antestari, quod pristinus dominus hoc ei jure tenendum tradit.

Jaculator, cum ejus in comitia delatum jaculum dolose occultatur, jus habeat de balæna furto erepta agere, proscriptionis pænam reo intendens, et prætores, cujus curiam reus sequitur, ad dodecadis veridicorum effatum præstandum evocato. Jaculatori etiam liceat injustæ usurpationis reatum intendere, quo casu jaculum occultans, trium marcarum multam luat et duplo pretio portionem jaculatoriam in totum restituat. Secunda ei defertur optio de eo actionem instituere, quod jaculum alter occultavit, cui exilii pænam intendat, novem ejus in qvem agitur domicili accolis in comitiis evocatis. Idem juris ei defertur in omnes, qui scientes jaculum occultatum esse balænam sibi habuere. Qui nescientes jaculum occultatum esse balænae partem cepere, mox ferrum in balæna fuisse certiores facti, jaculatoribus tantam qvivi obferat pretii partem, acsi ad quadrantem obtinendam (portionem jaculatoriam) dilaniassent. Qvodsi (oblationem) distulerint, donec actionem in eos instituit, tantum expendant pretium, acsi jaculator ipse balænam primo laniasset. Si in eos agere necesse habuerit, domi citatio mani-

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis omittit: hvalinn i öndverþo.*

þa scal ¹⁾[stemna heiman], oc qveþia til heimilisbua þeirra V ²⁾[a þingi].

LXVI. CAPITULI.

Um heimting scotfiar.

³⁾[Ef scotmaþr selr öþrom manni i hönd at heimta scotfe sin um land vart allt eþa sumt, oc scal þat haldaz, sem þeir verþa asatir. En ef scotmaþr selr fleirum mönnum ena sömo heimting, sva at hanom var eigi aþr selld a milli, oc er þat sem osellt se at þvi, at sa ma hvergi at lögom heimta er siþarr tok af scotmanni heimtona, en scotmaþr verþr utlagr III mörkom, viþ þann er fyrr tok umboþ, oc sva sa er siþarr tok heimtona, ef hann vissi at öþrom var fyrr sellt, þa er hann tok.

Nu finnz skot i hval oc kömr skotmaþr eigi sialfr til aþr hans lutr er virþr, en sa kömr til fyrr er heimtona hefir tekitt um skotfeit, oc scal skotmannz lutr jamt þa vera til helmingar scorinn, sem engi kallti til, enda scal þa þviat eins hafa a brot hval þann er scotmannz lutr verþr, ef hann lætr vetti bera til, at hanom var i hönd sellt at heimta fe þat, eþa landeigandi lofi hanom ella brot-förslona.

¹⁾ B cum suis omittit: stemna heiman.

²⁾ B cum suis omittit: a þingi.

festetur, qvinqve eorum donucilli accolis in comitiis evocatis.

TITULUS LXVI.

De jaculi portione exigenda.

Si jaculator alicui pecunias suas jaculatorias, per totam nostram civitatem vel aliquam ejus partem, exigendas commendaverit, quicquid inter eos stipulatum est, servetur. Qvodsi jaculator idem pecunias exigendi jus, quod ad eum interim non devolvebatur, pluribus commendaverat, hoc mandatum nullius habeatur, eatenus, quod leges ei pecunias exigere non concedunt, qui serius a jaculatore mandatum cepit, mandans vero tres marcas expendat mandatario priori; qui serius mandatum cepit itidem, si cum hoc accipiebat alteri id commendatum esse scivit.

Cum in balæna jaculum invenitur, nec jaculator ipse prius apparet quam portio ejus æstimata est, ille vero prius apparet, qui pecunias jaculatorias exigendi jure instructus est, portio jaculatoris in dimidium laniata sit, acsi nemo pecunias exegisset; balæncæ vero segmenta jaculatoris portioni assignata ea tantum lege referat, si testimonio probatum curat, jus pecunias exigendi sibi mandatum fuisse, vel si fundi dominus portionis ablationem, his non probatis, concesserit.

³⁾ Hunc titulum B cum suis omittit.

LXVII. CAPITULI.

Um fliotandi hval.

Þat er mælt, ef maþr finnr hval a floti, at hann skal flytia hval þann, sem hann vill, ef þat (er) utarr ¹⁾[fyrir annars landi], enn fisk se af borþi. ²⁾Þat skal þorskr vera alnar i öxar þærom, oc heitir sa fiskr gildingr. Af því borþi skal fisk þann sia er til landz veit, þaþan fra or fiðro, sem fyrvir utarst.

Ef menn koma þa til ³⁾[er hann hefir festar i bornar], oc er hann þa eigi skyldr at taca við þeim, ef hann ma þo flytia hvalinn, en ef hinir bera þo festar i oc eignaz þeir þo eigi at heldr hvalinn, ef buar bera þat, at hann mætti flytia með þat lip er hann hafþi ⁴⁾[aþr til, en þar skal qveþia til bua V a þingi, þa er næstir ero því er hann com a land, at bera um þat, hvart þeir mundo koma mega einir hvalnom til landz, er nitto lipi hinna. Nu koma þeir menn eigi til landz hvalnom er nitto lipi annarra manna, þa scola þeir gialda hinom slikan lut verþz fyrir hvalinn, sem þeim

TITULUS LXVII.

De balæna, qvæ mortua in maris superficie natat.

Cum balæna mortua in mare natans invenitur, præfinitur leges, ut ex lubitu suo inveniens balænam vehat, modo a fundo alieno remotius absit, qvam e tabula navis marginali piscem videre possibile sit. Aselus hic adhibeatur tantæ magnitudinis, ut (exossatus, ex transverso) per extremitates trunci unius sit uluæ, qvi etiam piscis plenivalens appellatur. E latere navis ad continentem vergente hic piscis exponatur videndus e litore, ubi mare maxime recedit.

Si qvi balæna jamjam retinaculis fundo alligata advenerint eos recipere vehens non tenetur, cum balænam nihilominus solus vehere potest. Quod si nova retinacula balæncæ nihilominus intulerint illi, hoc balænantis iis minime vindicat, si accolæ comprobaverint, eum suis, quos antea habuit, sociis (balænam) vehere potuisse. In comitiis quinque hic evocentur accolæ proxime habitantes ad locum ubi ad continentem applicavit, qvi definiant an oblatum auxilium recusantes proprio Marte balænam ad terram trahere potuissent (nec ne). At auxilium ab aliis oblatum recusantes balænam ad terram trahere non valent,

¹⁾ B cum suis omittit: fyrir annars landi.

²⁾ Pro: þat skal — fyrvir utarst, B cum suis legit: gildingr, þaþan af landi er festa ma, plenivalentem, inde ad terram, ubi alligari potest.

³⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

⁴⁾ Reliquum tituli B cum suis omittit.

biriaði at mann-tali, ef þat bæri kvípr at þeir mondo komit fa til landz hvalnom, ef þeir veri allir at. En þat scolo scilia, oc sva hvalinn virþa buar V a þingi, þeir er því bua næstir, sem þeir toko hvalinn].

LXVIII. CAPITULUM.

Um hvalscipti.

¹⁾ Þess hvals er fluttr er eigo flytiendr þriþiung en landeigandi tva luti. ²⁾ [ef eigi er scot i hvalnom. En ef scot er i, þa a scotmaþr einn þriþiung enn landeigandi annan, en flytiendr hinn þriþia, oc scal landeigandi varþveita skotmannz lut, sem þa at reka hvalr veri, oc sva orþ góra skotmanni, oc skera til helm-ingar hans lut, ef skotmaþr kömr eigi sialfr til, oc sva scal at öllu meþ því scotfe fara, sem þa at hval ræki upp].

Ef landeigandi er at flutningo, oc a hann cost at flytia til síns landz, en ef þangat er lengra, þa abyrgiz hann víþ sina lagsmenn, ³⁾ [ef þeir coma eigi hval þangat, en þeir mætti coma annars-

tum cæteris (recusatis) tantum balæne pretium reddant, quantum, juxta numerum opitulantium, ad eos devenisset, si comprobaverint veridici eos junctis viribus balænam ad terram trahere potuisse. De hoc dispiciant, ut et balænam æstiment accolæ in comitiis quinque, ad locum, ubi balænam assumere, proxime habitantes.

TITULUS LXVIII.

De balæna dividenda.

Balæna, in qua jaculum non invenitur, vectores trientem capiant, sed fundi dominus duas partes. Qvod si jaculum in balæna fuerit, jaculatori prima triens cedit, fundi domino secunda, et vehentibus tertia. Fundi dominus portionem jaculatoriam eodem modo servet, acsi balæna fuerit ejectitia. Eodem modo et jaculatorem certiore faciat, et ejus non apparentis portionem ad dimidiam partem obtinendam laniet; et bona jaculatoria eodem in cæterum tractentur modo, acsi balæna ejectitia sit.

Si quis colonus prædiatus vecturæ ad fuerit, in proprium territorium balænam vehere ei liceat, qvod si hoc remotius ab fuerit, socios suos indemnes præstare teneatur, si balænam eo ducere non sustinent,

¹⁾ *B cum suis legit: Þann hval a landeigandi þriþiung em II luti þeir er flytia, hujus balæne dominus fundi trientem capiat, duas vero partes vehentes.*

²⁾ *Qva uncis tenentur B cum suis omittit.*

³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

staðar, oc scolo þat um flutning oc sva virða heimilisbuar V hinir næsto].

Ef landeigendr ero fleiri at flutningo en einn, þa seal a þess land flytia, er næst a land þeirra manna, er rett komnir se til. ¹⁾[Ef a annars mannz land er flutt enn nu er tint, oc varðar þat siörbaugsgarþ, þeim er þat göra, oc a sa þo hvalinn, sem aþr, ef rett fluttr veri.

Nu bioða menn mönnóm fe til, eða gefa þat til þess at þeir flyti hval a annat laud enn þeir mundo ella, eða mæla flytiendr ser fe til þess, eða taca þeir fe til þess, oc varðar þat siörbaugsgarþ allt þeim er þat göra. Þat ero allt stemno sakir, oc sva, ef hvalr er a annat land fluttr enn vera a, oc scal qveþia til IX hua a þingi fra því er hvalr kom a land.

Ef menn skera hval þann eða nyta ser, er eigi (er) rett fluttr, þa a sa maþr orþi at raða við þa alla er land a, þat sem hvalr veri rett fluttr a. Nu hafa þeir menn af hvalnom er eigi visso at rangfluttr veri, þa scolo þeir hafa soorit til siörþungs, enda bioða hinom þegar er þeir vito, verþ þat, sem buar V hinir nestu virða hvalin, en ef eigi er sva meþfarit, þa verþr þat at görtöki um hval allan], ²⁾þo at annarr maþr eigi

sed in alia loca valuissent. De hacce vectura quinque domiciliū accollæ proximi dispciant.

Si plures vecturæ interfuerint coloni prædiati, in ejus territorium vehendum est, qui inter vecturæ jure gaudentes proximum habet fundum. Si in alius quam hic definitur fundum vehitur, ita facientes exilium luant, sed balæna nihilominus ejus sit cura et fuisse, si legali modo vecta fuisse.

At aliqui pecunias vehentibus vel offerunt vel conferunt, eum in finem, ut in alium fundum balænam vehant, quam alias fecissent, vel vehentes eodem consilio pecunias aut sibi stipulantur aut accipiunt, hæc si quis fecerit exilio puniatur. Citatio his causis adhibeatur, ut et si balæna in alium quam fas est fundum vehitur, in comitiis novem evocentur accollæ loci, ubi balæna terræ jungebatur.

Si qui balænam injuste vectam laniaverint vel sibi habuerint, illius arbitrio causa in omnes vehentes decidenda relinquatur, cui fundus est in quem vehere debitum fuit. At balænam injuste vectam fuisse nescientes aliquid balænæ capiunt, tum ad quadrantem occupandum eos laniasse censendum est, si modo mox (de injusta vectura) certiores facti obserunt pretium balænæ ab accollis quinque proxime habitantibus constitutum. His non observatis totam balæ-

¹⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis legit: Ef annarr maþr a laud, enn*

föru, oc eignaz sa eigi at heldr hvalin flotfundinn, nema hann havi keypt með öllum göðpum ¹⁾[rekann af landino].

LXIX. CAPITULI.

Um flutning.

Ef gripmenn mannz sinna hval ²⁾[a floti], oc a bondi verk þeirra allt, þa eignaz hann hvalin, en ef hann atti fiski þeirra at eins, oc eignaz hann eigi meira þa enn þat er buar V virða at fiskin dvaldz meðan ³⁾[oc sysla er hann atti] oc lut af scipi sino oc abyrgiaz þeir þo scip, sem aþr.

⁴⁾Þeir menn er fyrstir koma at hval þeim, er fluttr er or almenning at landi, eiga at hafa af hval þeim, oc af þeim þriþiungi er flutningar menn eiga XXX vetta samfengins hvals, ef hvalr er tuttögr eða meiri uscerþr, eða sva scerþr, at hann se þa eigi minni en heill XXgr þess kyns hvals, enda scolo VIII fiorþunga vettir einar vera finnanda spik. Þar scal finnanda spik vera er menn

nam injuste contrectatam esse censendum est. Jus litoris quamvis alii (quam fundus) fuerit, ille tamen balænam, quæ in mare natans invenitur, non habeat, nisi omnia ad jus litoris pertinentia jura accessoria simul emisset.

TITULUS LXIX.

De vectura.

Si operarii, quorum opera quævis hero sunt elocata, natantem balænam invenerint, hæc illi tota cedit; quod si piscatura eorum tantum ad herum pertinuerit, hic nihil (balænae) capiat, præter (resarcitionem) ejus quod piscatura, vel alia ei debita negotia (vecturae causa) retardabantur, et portionem quæ ejus defertur navigio, cujus (vehentes) tamen sustineant periculum.

Qui balænam e communibus locis ad terram vehendam primi occupant, hujus et vehentium trientis capiant triginta pondera (octoginta librarum), delectu tamen non habito, modo balæna integra viginti ulnarum vel major fuerit, vel si non integra sit tamen ejusdem generis, viginti ulnarum balænae integræ non cedat. Portionis invenientis pondus quodvis octoginta libras contineat. Portio invenientis invenientibus ce-

annarr maþr eigi síðrona eða reka, *Si uni fundus, alteri vero litus vel jus litoris fuerit.*

¹⁾ *B cum suis omittit: rekann af landino.*

²⁾ *B cum suis omittit: a floti.*

³⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁴⁾ *Usque ad: vera finnanda spik, B cum suis le-*

git: menn eigo finnanda spik af tvitogum hval oðeldom eþr meira, enn þat ero XXX vetta, viginti vel plurium ulnarum balæna indivisa invenientis portio capitur; hæc tricies octuaginta pondo est.

flytia hval, eða bera festar i, þó at þeir megi eigi einir flytia, enda eiga þeir samt þa er fyrst fundu hval, þó at þeir menn beri festar i, meðan þeir fara at lipi ser. ¹⁾[Ef þeir menn er fyrstir finna hval, oc taka hann til flutningar, skera af hvalnum a skip sin, enda flytia þat, sem eptir er, þa scolo þeir þat hafa fyrir sinnanda spik, sva sem þat vinnz til, er þeir hafa a scipit scorit. En ef meira er af hvalnum a scip lagit, en því gegni, þa scal þat fara, sem önnor flutning.

Nu flytia menn hval or almenning til landz, oc eignaz þeir eigi hvalinn at heldr, nema þeir beri fyrr festar a land, enn þeir lati hval lausan, oc festi eigi verr, en tint er um rekhval. En ef þeir fylgia eigi festum þeim til landz, er fastar ero i hvalnöm, oc festa þeir hann verr enn nu er tint, þa er þetta reka hvalr, oc a sa maþr þann hval allan er síðro a, ef eigi er skot i]. Nu rekr hann sva fyrir vepri eða fyrir straumi, at hann ræfr skipino, en eigi skipit hanom, þa er sem þeir hafi ofundinn hvalinn.

Ef menn flytia hval þá þan fra landi

dat, ubi balænam vehere incipiunt, et funes ei ingeruntur, quamvis soli eam vehere non valeant. Primi balænae inventores idem habeant juris, quamvis alii ei funes inseruerint, dum illi auxilia sibi comparant. Cum primi balænae inventores et eam vehere incipientes navibus suis frustra quædam dissecata imponunt, reliquum vehentes, hoc, quod navibus fertur, in quantum efficit, portionem invenientium liquidet. Si ultra portionem invenientibus debitam navibus impositum fuerit, quod eam excedit remulco vectum esse censendum est.

Qvi balænam e locis (maris) communibus ad terram remulco vehunt, hujus atamen nihil habeant, nisi retinacula in terram prius tulerint, quam balænam missam faciant, nec minus valide eam terræ alligaverint, quam de balæna ejectilia præscribitur. Qvodsí balænam remulco trahentes vel retinacula in terram non tulerint, vel negligentius, quam nuper desinitur, eam terræ alligaverint, pro ejectilia habeatur, et tota cedat domino litoris, nisi jaculum in ea inveniatur. At balæna (remulco vecta) ita vel vento vel lapsu maris fertur, ut illa navim ducat, sed navis non illam, tum eos balænam non invenisse censendum est.

Qvi a territorio alicujus balænam inde remulco vehunt, unde (e litore) asellum in tabula navis marginali expositum videre

¹⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

mannz er sia ma fisk af borþi, oc verþr þat görtöki.

¹⁾[Ef menn flytia hval or almenn-ingo, oc scole þeir hanom fylgia til landz, meðan þeim er óhætt oc farskosti þeirra firir boþum eþa brimi. Nu sciliaz þeir víþ hval firir þeim söcom, oc eignaz þeir þo hval, ef hann rekr a land þat, sem þeir villdo til flytia, enn ef hval rekr annarsstaþar, oc er þa rekhhvalr.

Nu hafa þeir lent skipi annarsstaþar, oc scole þeir þo skyldir at festa hval, þegar er þeir mego, ella eignaz þeir eigi. Nu coma aprir til oc festa hval, meðan þeir biarga skipi sino, oc eignaz þeir þo hval, ef þat berr qviþr, at þeir dveldi eigi förina].

LXX. CAPITULI.

Um flutning.

I síörþum eþa i sundum þar er maþr flytr hval þaþan er sia ma fisk af borþi af fleirom löndum en eino, oc eigo þeir allir jamt, ²⁾[er sva nær eiga lönd, sem nu var tint, þoat einhverio landi se nok-

possibile est, injustæ contractationis rei sunt.

Qvi balænam e locis maris communibus remulco vehunt, ad terram illam sequantur, quamdiu et ipsi et eorum navigia a syrtium et fluctuum æstantium vi tuti agunt. Qvod si tale quid metuentes balænam reliquerint, hæc illis nihilominus cedit, si in litus ejicitur, in qvod eam vehere sibi proposuere. Balæna hæc in alia loca delata ejectitia sit.

At navim suam alibi (qvam ubi balæna admovebatur), ad terram appulere, tum statim ac iis possibile est balænam terræ alligent, si secus fecerint, illius nihil habeant. Qvod si qvidam interea, dum navim suam subducunt, advenientes balænam terræ alligaverint, hæc nihilominus illis cedat, modo comprobaverint veridici, eos inutiles moras non nexisse.

TITULUS LXX.

De vectura.

Cum balæna inventa in sinibus vel fretis, unde e pluribus qvam unico litore asellum in tabula (navis marginali) expositum videre possibile est, remulco vehitur, hæc omnibus, tam prope qvam hic desinitur adjacentium fundorum dominis cedat, qvamvis uni propius adsit qvam alteri, vel ve-

¹⁾ Reliquum tituli B cum suis omittis.

²⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

oro næst] eða þóat einnhverr flyti á sitt land ³⁾[þann hval].

Ef menn reka hvala á land manna, þá eignaz þeir Hla luti, en landeigandi þrjúþiung. ²⁾Ef menn finna hval í vöku-um utarr enn fisk ser á borði, þá á sa maðr, er finnr fyrst, hvalinn allan þann er hann kómr á isinn up. Nu koma menn til oc bera vagn á hvala, oc festa víþ isbrun sva at eigi mego niþr saveqva þá eiga þeir er veiða. En ef þeir nita fulltingi annarra manna, oc abyrgiaz þeir þá hvalinn víþ hina, ³⁾er þeir vilþo eigi lípsinni af þiggia, sva mikin, sem þeim byriði at manntali af þeim hval, ⁴⁾ef qvíþr berr þat at þeir mundi veiddan fa þann hval, ef þeir veri allir at, ⁵⁾[en þá sliti í braut].

⁶⁾[Nu finnr maðr hval í isum sva nær landi, oc þo fyrir utan netlög, þá á hann halfan, ef kvíkr er, enn landeigandi á allan, ef dauþr er, oc sva ferr þá et sama, ef hvalr er kvíkr í netlög-um oc í vökum]. Nu gengr vavk allt til landz su er menn scera hvala í fyrir utan netlög, oc renna hvalarnir á land upp, þá á sva at fara, sem menn reki þá meþ

*hentium aliquis in suum hanc balænam de-
veherit fundum.*

*Qui balænas in fundum alicujus agunt,
duas earum partes capiant, fundi dominus
trientem. Si balæna in apertura glaciei,
remotius a terra, quam asellus in tabula
conspici possit, invenitur, primus inventor
habeat quicquid in glaciem subducere po-
test. Quod si qui venientes balænas armis
confectas oræ glaciei, ne demergant, alliga-
verint, capientibus illæ deferuntur. Si
aliorum oblatum auxilium illi recusant, ii
quorum ope uti noluere, tantum balæne
pretium præsent, quantum juxta nume-
rum personarum præsentium iis competit,
dummodo comprobaverint veridici, eos si
omnes adfuissent, balænam, jam avul-
sam, capere potuisse.*

*Si intra terminos modo definitos, sed
extra plagarum ponendarum locos, in aper-
turis glaciei balæna invenitur, hujus, si vi-
vit, pars dimidia inventorem sequatur; mor-
tua fundi domino tota cedit. Si balæna
intra plagarum ponendarum locos et in
aperturis glaciei viva invenitur, idem obti-
neat. At aperturæ glaciei, in quibus ex-
tra plagarum ponendarum locos balæne*

¹⁾ B cum suis omittit: þann hval.

²⁾ B cum suis legit: Ef hvalar veiða í vökum utarr em fisk ser á borði, þá á hverr sliet er nyta ma ser af; Si balæna in aperturis glaciei includuntur ultra terminum, ubi piscem in tabula expositum (e. terra) videre possibile est,

*hujus balæne tantum habeat quicque, quan-
tum occupare potest.*

³⁾ B cum suis legit: er þeir nitto, quos dens-
gavere.

⁴⁾ B cum suis addit: er tapaþiz, qui amitte-
batur.

^{5) & 6)} Uncis inclusa B cum suis omittit.

scipom up, ¹⁾[at þeir eignaz Ha luti er hvalarnir staveqva undan, en landeigandi þrjúþing].

Ef menn sciota þingbornum scotum at hvalum i vökum, oc eiga þeir eigi heldr en aprir menn, nema dauða reki a land hvalana, þa eiga þeir scotlut.

Hverr maþr a veiþi sina fyrir utan netlög, ²⁾[en þat er veiþr, ef menn feria a scipi til landz en flutning ella.

Ef maþr veiþir hval i reka marki, þar er fisk ser a borþi, oc fyrir utan netlög þa a sa allan. Ef menn veiþa rostung a landi mannz eþa i netlögom, oc a landeigandi halfan, en halfan þeir er veiþa].

LXXI. CAPITULI.

Um vagrek.

³⁾ **S**va er mælt i lögum, at þat heitir vagrek er kömr a land mannz lik eþa vara eþa fe eþa scipviþr, þa er sa maþr scyldr at föra þat allt or flöþarmali, er

laniantur, terram contingunt, unde balænæ in terram incurrunnt, tum idem obtineat acsi navibus actæ fuissent, eatenus, quod duæ partes iis deferuntur quos balænæ fugiunt, tertia vero pars fundi domino cedit.

Qui jaculis in comitia delatis balænas glaciæ aperturis inclusas feriunt, præ aliis eas haud capiant, præter quod earum, si mortuæ in terram ejiciuntur, portionem jacularioriam habeant.

Extra plagarum ponendarum locos capturam suam quisque habeat. Captura dicitur quicquid navi impositum ad terram fertur, sin minus vecturæ nomine venit.

Qui balænam intra ierminos litoris, sed extra plagarum ponendarum locos capit, totam habeat. Si qui in alieno fundo vel in locis plagarum ponendarum trichichum rosmarum ceperint, hujus pars dimidia ad fundi dominum pertineat, dimidia ad capientes.

TITULUS LXXI.

De rebus naufragis.

Definiunt leges id res naufragas dici, cum in litus alicujus funera, vel merx vel bona (alia) vel tabulæ navis ejiciuntur. In fundo habitans hæc omnia in terram

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *Reliquum tituli B omittit.*

³⁾ *B cum suis incipit: Ef likom kastar a land oc fe, oc a sa, er næstr byr, at föra lik or flæþar-*

mali; Cum funera et bona naufraga in terram ejiciuntur, proxime habitans funera e mare subducere tenetur.

byr a landi þvi, oc göra orþ þeim manni, er land a þar, at sa varþveiti feit, oc föri lik ¹⁾[til kirkio] með hinom, ef sa hefir eigi lip til einn saman, ²⁾[en ef hann görir eigi sva, þa verþr hann utligr III mörkom víþ landeiganda, enda abyrgiz hann feit, ef þat slitr af hans uröcþ ut. Nu a annarr maþr land en annarr a rekann fyrir landino, þa scal sa varþveita vagrekit er land a]. Landeigandi scal taka af þvi fe til legkaups oc liksaungs kaups, ³⁾[oc bua um lik], oc scal hann syna ⁴⁾buum hvat hann tekr af feno til þessa, oc sva þat, sem eptir er. Hann scal syna heimilisbuum sinom V, oc lata þa virþa þat allt er van er at spilliz, oc selia þat, ef hann vill. ⁵⁾[Hann scal slict verþ fa erfingium, sem buar virþa vagrekit þv þok, hvart sem hann selr þat fe dyrra er virt var eþa odyrra, oc sva þoat hann nyti ser]. Þat fe heitir vagreki er með likom kastar a land. ⁶⁾[Slict et sama scal fara um þat fe, ef siar kastar a land], oc menn atla alla þa með fariz hafa, er fe þat atto, þoat engum kasti likum upp a land með fe þvi.

subducere tenetur, et fundi dominum de hoc certiozem faciat, ut hic res ejectas custodiendas suscipiat, et funera ad domum sacram ferat ipsius auxilio, modo (in fundo habitans) id solus facere non valeat. His neglectis in fundi dominum trium marcarum multa tenetur, et bonorum naufragorum sustineat periculum, si ipsius negligentie causa a fluctibus retrahuntur. Quod si uni fundus, alteri jus litoris fuerit, fundi dominus res naufragas custodiet. Fundi dominus e bonis naufragis sepulchrale capiat et cantus feralis præmium et pretium loculi et pallæ sepulchralis. Accolis exhibeat quid hoc nomine bonis naufragis detrahit, et quantum superest. Quinqve sui domicili accolis et exhibeat et eos æstimare faciat, quicquid in deterius abire posse sperandum est, idque vendat, si voluerit. Tantum hæredibus reddat pretium, quantum libro (sancto) adhibito æstimant accolæ, sive majori, sive minori quam æstimatum fuit, vendiderit pretio, vel etiam in proprias utilitates converterit. Res naufragæ dicuntur boua quæ cum funeribus in terram ejiciuntur. Idem obtineat quoad bona quæ mare in terram ejicit, cum omnes ejus dominos simul perisse probabilitas adest, nullum cadaver quamvis unacum bonis ejectum sit.

¹⁾ B cum suis omittit: til kirkio.

²⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

³⁾ B cum suis omittit: oc bua um lik.

⁴⁾ B cum suis legit: hinom, alteri.

⁵⁾ & ⁶⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

¹⁾[Nu verða menn i scipsbroti, eða fyrir aföllom, oc tina fe sino oc lieitir þat þo vagrek, oc sva er a hverngi veg er sior blendr saman fe manna, sva at engi veit hvat a, oc scal þat fara, sem annat vagrek]. Landeigandi (scal) sva varþveita fe þat, sem þa mundi hann, ef hann ætti, enda a hann eigi þa at abyrgiaz feit, ²⁾[ef hann selr eigi].

³⁾Ef menn þickiaz vita hverir þar hafa fariz, oc kalla erfingiar til siar eða gripa, oc scolo þeir hafa fe þat allt, er þeir hafa til kennendr þa, þa er i hrörum se rettir. Þeir scolo eíða vinna at því at leggja þat undir þegascap siun, at þeir menn baro fe þat a skip, eða sa maþr, ef hann er einn. ⁴⁾[Nu kalla fleiri menn til enn einn, þa er rett at halda feno til døms]. ⁵⁾Ef menn vita eigi hvat hvergi þeirra atti, þa scolo erfingiar þeirra stefna hinom um, er feit hefir þat með höndom, oc um sva mikkit fe, sem hverr þeirra værþr a at qveða, oc stefna til gjalda ⁶⁾[oc til utgöngu]. Þeir

Quod si qui, vel naufragium passi vel fluctuum rabie vexati, bona sua amiserint, hæc etiam naufraga dicuntur, (amittentes quamvis in vivis teneantur). Quocunque tandem modo bona hominum mare ita miscuerit, ut quid cuiusnam sit, non appareat, quæ de rebus naufragis præscripta sunt obtineant. Fundi dominus hæc bona ita custodiet acsi ei propria fuerint, sed eorum periculum ne sustineat, si ea non tradit.

Cum quinam naufragio periire innotescit, hæredesque bona vel certa cimelia reclamant, hi recipiant quicquid per duos cognitores, necessitudinum respectu justos, suum probare possunt. Juramenti fungantur, per suam civilem existimationem asseverantes, quod demortui hæc bona in navim suam deportavere, vel demortuus, si unicus tantum fuerit. At plures bona reclamant, tum ad latam usque sententiam hæc relinere fas est. Si quid cuique emortuorum fuerat non innotuerit, hæredes bonorum possessorem in jus vocent de tantis pecuniis, quantas quisque desinare audit, ut has solvat expendatque. In comitia gene-

¹⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

²⁾ *B cum suis omittit: Ef hann selr eigi.*

³⁾ *B cum suis legit: Ef erfingiar koma til þeirra manna, er þat fe hafa att, oc scolo þeir hafa til kennendr þa, þa er i heyrum se rettir, er þat visso at fe þat baro a skip; Si hæredes eorum ad quos bona illa naufraga pertinere apparuerint, duos adhibeant cognitores, justos quo-*

ad cognationem, qui demortuos hæc bona in naves deportasse sciverunt.

⁴⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁵⁾ *B cum suis legit: Þar er erfingiar koma til siar þess, oc a hverr þeirra at stefna hinom um &c.; Hæredes ad bona recipienda apparentes, singulatim bonorum possessorem in jus vocent &c.*

⁶⁾ *B cum suis omittit: oc til utgöngu.*

scolo til alþingis allir stefna, oc skal hverr þeirra qveþia til XII qviþar goþa þann ¹⁾, er sa er i þingi meþ er sökir, at bera um þat hve mikit fe sa maþr bar a skip ²⁾[er forsk], þat er hann atti, ³⁾ oc sökiandi er nu arfi eptir. Svá seal hverr þeirra fara því mali, er til þess fiar kallar, ⁴⁾[sem nu var tint]. Gopinn a at bera sliot, sem hann hyggir rettast, ⁵⁾[oc qveþa sva at orþi i qviþnum, at hinn bar sva mikit fe a scip eþa meira], enda skal sva mikit fe döma ⁶⁾a hendr varþveizlo manni fiarius, sem qviþr berr, nema varnir comi fram. Sa maþr, er sottr er, a oc at beiþa ser biargqviþar, V heimilisbua sina, at bera um þat víþ hve miclo fe hann toc, oc eigo þeir þat at bera. ⁷⁾[Nu hafa utlendir menn fariz þar, þa skal sa maþr, er fe varþveitir, qveþia til XII qviþar goþa þann, sem hann er i þingi meþ, hve mikit fe þeir atto, oc skal hann varþveita þat fe, er þeim berr til handa.

Sa a víþ þann allan er telgþr er, sem land a, hvegi er kaupum er keypt, nema kennendr se til eþa qviþr heri öþrom]. Ef hann hefir af hendi ser

ralia omnes citent, ad dodecadis veridicorum effatum præstandum evocato prætorē, cujus curiam agens sequitur, ut illi (duodecem) definiant, quanta bona sibi propria, et hæreditatis jure ad agentem devoluta, demortuus in navim portasset. Modo jam definito prætendentium quivis actionem suam instituat. Prætor quæ verissima opinatur proferat, in effato suo his verbis usus, quod alter (mortuus) tanta plurave bona in navim detulit. Tot bona custodienti solvere injungendum, quot veridicorum effata (eum accepisse) comprobant, nisi exceptiones adsint peremptoriæ. Qui actione infestatur, quinque sui domicili accolas ad effatum excusatorium præstandum provocet, ut definiant, quanta ille bona accepisset, de quo illi dispiciant. At peregrini aliqui naufragio ibi periere, tum bona naufraga curans, prætozem, cujus curiam ipse sequitur, ad dodecadis veridicorum effatum præstandum provocet, ut definiat quanta iis fuissent bona; quæ illis competit custodiet.

Materiem omnem asciatam, quomodo-cunque stipulatum fuerit, fundi dominus habeat, nisi cognitores vel veridici ad alium eam pertinere contenderint. Si bonorum

¹⁾ *B cum suis legit*: er þeir ero i þingi meþ er feit heimta; *cujus curiam bona reclamantes sequantur.*

²⁾ *B cum suis omittit*: er forsk.

³⁾ *B cum suis legit*: er sa telr til arfs, *cujus hæredem ille se profitetur.*

⁴⁾ *B cum suis omittit*: sem nu var tint.

⁵⁾ *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

⁶⁾ *B cum suis legit*: a hendr hanom, ei (solvere) injungendum etc.

⁷⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

reitt nokot fe aþr at þeim lögum, sem nu var tint, þa skal hann þeim mun minna reiða. En ef hann hefir a annan veg ¹⁾sellt af hendi nokot fe, en tint er, ²⁾þa er heimting til þess allz.

Sva scola þeir menn heimta sitt fe sem nu er talit, er a því scipi hafa fe att, þoat þeir fylgi eigi sialfir.

Nu berr buaqviþrinn minna feit enn XII qviþrinn beri aþr, þa skal alla aura jamt scerþa. En ef sumir verþa siþarr varir viþ þeir er til siarins telia, oc scola þeir þa lysa a hendr hinom öllom er fe hafa tekit, ³⁾[oc qveþia til XII qviþar goþa þa, er þeir ero i þingi meþ, hve mikit fe þeir atto at heimta firir öndverþo, oc eigo þeir at lata rakna allir, er aþr hafa tekit feit, sva at jafn missi hveirr þeirra af jafnmiclo fe. Nu hefir eigi allt feit raknat undan landeiganda, af því at aþrir köllöþo til minna enn hann töki viþ, þess siar er islendzkir menn hafa att, eþa erfingiar þeirra er tilkalla, þa scola þeir er siþarr heimta, þar heyia heimting, sem hann er, oc heimta því at eins at hinum, er tekit hafa feit, ef eigi verþr jafn lutr þeirra

naufragorum aliquid, juxta modo memorata legum præscripta, persolverat, tanto minora jam præstet. Si aliter quam hic præfinitur bonorum aliquid alienaverit, ea in totum postulare fas est.

Modo jam præfinito bona sua reposcant, qui ea in navi illa (perdita), quamvis ipsi non præsentis, habuere.

At accolæ veridici bona naufraga pauciora fuisse contendunt, quam dodecadis veridici antea probavere, tum omnium portionibus pro rata detrahatur. Quod si reclamantium nonnulli serius quam alii, (aliquid ad se pertinere) animadverterint, in omnes illos, qui bona cepere, suum postulent. Ad dodecadis veridicorum effatum proferendum evocent prætores, quorum curiam sequuntur, (ut probetur), quantæ iis in initio debebantur pecuniæ; tum omnes, qui bona antea cepere, aliquid remittant, ita ut totidem pecuniis tantundem detrahatur. At fundi dominus omnia bona naufraga propterea non expendebat, quod quidam Islandorum naufragorum bona reclamantes hæredes pauciora reclamavere, quam ille primum accipiebat, tum serius reclamantes in eum postulata forment, et ea tantum lege a cæteris bona prius accipientibus aliquid repetant, si alio modo sibi debitam portionem non obtinere possunt, nec

¹⁾ *B cum suis interponit: sellt eþr, vendiderit vel &c.*

²⁾ *B cum suis legit: þa eigo erfingiar heimting til þess, tum hæredibus id vindicare liceat.*

³⁾ *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

ella, oc vinnr þat eigi til þess feit er undir landeiganda var eptir.

Sva scal oc fara, sem nu var tint, ef þeir menn voro i barnösko, eþa af landi farnir er þar atto fiarvan, oc var þeirra mal af því eigi tilbuit].

Ef meiri lutr vagressins hefir komit a varþveizlo landeiganda, heldr en hann hafi af hendi reitt at lögum, þa a hann at varþveita þat III vetr, oc segia til at lögbergi, enda scal hann lata virþa ¹⁾viþ bok eþa cross feit oc niota af leigna. En ef menn koma til siþan at heimta feit, þa scal ut ganga innstöþan, ²⁾[oc sva leigor, ef eigi er at lögum virt. Þat fe scal III vetr liggia, er þeir vito eigi hverra, sva at eigi scal or þeim eyri föra, sem aþr er, nema spillaz vili. En ef landeigandi ferr annan veg með vagreki, en nu er tint, þa eigo þeir orþi at raþa við hann, er fe atto at hanom].

LXXII. CAPITULI.

Um almenninga.

Þat er mælt at almenningar ero a landi her. Þat er almenning er fiörþungsmenn eigo ³⁾[allir] saman, þar eiga menn at fiskia oc fygla sva, at koma þangat er manaþr lifir vetrar, oc vera

bona apud fundi dominum residua in id non sufficienti.

Quæ hic præscripta sunt obtineant, si bona naufraga reclamandi jure gaudentes, vel impuberes fuerint, vel peregre egerint, unde eorum res non agebatur.

Si ad dominum fundi plura bona naufraga custodienda devenere quam legum præscriptis convenienter reddidit, residuum per tres custodiet hyemes, et ad jurisdictioni rupem proclamet; ad librum (sanctum) vel crucem id taxari faciat et proventibus ejus fruatur. Si qui deinde reclamaturi apparuerint, illi et caput ipsum et locaria capiant, modo æstimatio facta illegalis fuerit. Bona, quæ cujusnam sint nesciunt, per tres hyemes custodient, pretio non immutato, nisi ea quid detrimenti capere sperandum sit. Si fundi dominus alio quam hic memorato modo bona naufraga tractaverit, hæc reclamantium arbitrio causa in eum relinquitur decidenda.

TITULUS LXXII.

De litore communi.

In leges relatum est, litora communia in nostra civitate obtinere. Litus commune dicitur, quod ejusdem quadrantis incolis omnibus eodem jure competit. Ibi et piscatio et aucupium exerceatur. Eo veniant

¹⁾ *B cum suis interponit: heimilis-bua sina V, quinqve sui domicilii accolas.*

²⁾ *Quod superest tituli B cum suis omittit.*

³⁾ *B cum suis omittit: allir.*

þar VII manaðr. Þá skal almenning
liggia V manaðri, sva at sa einn skal þa
heita er næstr byr. Þar eigo menn at
höggva víþ og telgia og föra til skips eþa
hupa, oc er þa heilagr víþrinn.

Nu coma menn þangat a öþro skipi,
oc sa þvi eigi farm, en hinir hafa meirr
en farm sino skipi, þa er rett at þeir
taki farm sino scipi, ¹⁾[er siþarr qvamo].

²⁾[Nu kömr hvalr meðan þeir ero i
almenningo, oc er þa sva um hann mælt,
sem um víþ]. Nu kömr hvalr, þa er þeir
ero eigi i almenning, þa skal skera krossa
³⁾[sa er næst byr], oc lata fara a alla
vega abrot, ⁴⁾sem dagr deiliz. Verþr sa
utlagr III mörkom er eigi lætr fara cross-
inn, ef fört er, þar skal skera hverr er
vill hvalinn oc hafa i brot. Nu coma
menn þangat sva at aþrir hafa meirr
scorit, en þa þegar megi i brot hafa, oc
eigo þeir at taca þat, er hinir mego eigi
meþ fara; hvart sem menn koma eptir
(a) skipum eþa rossum, þa skal hverr i

(*participantes*) cum unica hyemis mensis
superest, et per septem menses ibi se con-
tineant. Per quinque menses litus com-
mune deinde jaceat, nec, præter colonum
proxime habitantem, quis litoris fundum
interea depascendi jus habeat. Ibi truncos
ejectitios cedere et asciare fas est, et ad
naves vel tentoria dein deferre, quo facto
materies juri communi exemta est.

At alia eo devenit navis, quæ onus
debitum obtinere non potest, primi vero ul-
tra, quod navis eorum portare sustinet, oc-
cupavere, tum serius venientes, ut navim
suam onerent fas est.

Quod si balæna, dum in litore com-
muni commorantur, e mare ejecta fuerit,
idem quoad eam et materiem obtineat. At
iis domum reversis balæna ejicitur, tum
proxime ad litus commune habitans cru-
ces exsculptas undiqvavorum emittat, dies
quamdiu suppetit. Trium marcarum mul-
tam luat quicunqve crucem, tempestate non
inhibitus, promovere supersedit. Balæ-
nam quicunqve volens et laniet et auferat.
At adveniunt aliqui, cum primi jamjam
plura secavere, quam ipsi auferre possint,
tum illi (*serius venientes*) ea capiant, quæ
primi avehere non potuere. Sive in navi-
bus, sive eqvis advenientes balænam ave-

¹⁾ B cum suis omittit: er siþarr qvamo.

²⁾ Uncis inclusa B cum suis omittit.

³⁾ B cum suis omittit: sa er næst byr.

⁴⁾ B cum suis omittit: sem dagr deiliz.

brot hafa, sem ma meþ fara, ¹⁾[jamt hvar sem er viþr eþa hvalr.

Ef scot finnz i hval i almennung, þa scolo þeir menn varþveita er lönd eigo næstir.

Nu kömr þar hvalr, er engi maþr hefir land numit fyrir öndverþo, þa scolo en þeir menn varþveita scotmannz lut, er land eiga næst.

²⁾Ef menn flytia hval or almennungo, oc scolo þeir hanom — usque: tilförina].

here intenderint, qvavis tantum vel materiei vel balænæ auferat, quantum potest.

Cum jaculum in balæna in litus commune ejecta invenitur, fundorum proxumorum domini bona jaculatoria capiant custodienda.

Cum balæna ibi in litus ejicitur ubi nemo terram adhuc occupavit, fundorum proxumorum domini portionem jaculatoriam etiam conservent.

Si qvi balænam e locis communibus detulerint, illi — "usque: moras non nexisse. (cfr. Tit. LXIX in fine)".

Um scipa-meþferþ.

- I Capituli: um abyrgþ.
- II Capituli: um hafscip.
- III Capituli: um scipa-caup.
- IV Capituli:

SECTIO Xa.

De re nautica.

- Titulus I: de (navis) periculo sustinendo.*
- II: de nave mercatoria.*
- III: de navis emtione.*
- IV:*

Um scipa-meþferþ.

I. CAPITULI.

Um abyrgþ.

³⁾Hverngi grip, er maþr hefir at lani annars mannz, oc abyrgiz sa er meþferr. Ef maþr ler manni scips, oc hefir hann

TITULUS I.

De (navis) periculo sustinendo.

Rei cujuscunqve ab alio commodatæ periculum ea utens sustineat. Cum quis alteri navim commodat, qva commodatarius nec

¹⁾ *Quod superest tituli B cum suis omittit.*

²⁾ *Hæc lex supra in tituli sexagesimi octavi sine legitur.*

³⁾ *Sectionem de re nautica, ut et partiunculas*

de Norvegiæ regis jvibus in Islandia et Islandorum privilegiis in Norvegia, Codex A non habet, sed e Codice B desumtas eas hic apponimus.

sua lengi, sem hanom er lett oc eigi víþara, þa abyrgiz sa er meðferr. Engom manni skal hann lea ne a leigo selia scipit, enda er sva, sem olofat se, ef hann hefir lengr eþr víþara enn þeir voro asattir. Hann scal sva um scip hua, sem þa var, er hann toc, oc þar uppsetia, nema þeir veri a annat sattir. Ef hann hefir sva litit liþ, at hann kömr eigi up scipino, sua at ohætt se, þa scal hann gðra orþ þeim er a, oc segia deili a, oc bioþa tilfór sina. Ef sa ferr til sem ma fyrst, þa abyrgiz hinn scipit, til þess er eigandi kömr til eþr hann mætti til comaz, ef hann vildi, en eigi lengr en sva.

Ef manni er lett scips, oc scal hann hafa menn sva marga, sem hann vill með ser a scipino, en farma scal hann eigi feria a, nema honom se þat lofat.

Ef maþr dregr scip mannz fram or staþ olofat, oc varþar utlegþ oc afang, ef hann gengr a. Slic et sama varþar manni, ef hann ferr a ena minni fðr, þott annarr dragi fram. Ef maþr hrindr ut scipi annars mannz, oc lætr reka abrot, oc varþar fiðrbaugsgarþ, scal qveþia IX hua til a þingi þess er sottr er.

Ef maþr fellir scorþo undan scipi mannz, eþr teer abrot, oc varþar utlegþ, oc abyrgiz sa scipit, enda scal hann gialda

diutius nec latius, quam concessum erat, utitur, eam agens, ejus periculum sustinere tenetur. Navim tertio nec commodandi, nec elocandi jure gaudeat. Qvod si vel diutius vel latius quam stipulatum fuit navim egerit, pro non commodata habeatur. Navim reddens eam ita munit et ibi subducatur, ut antea fuit, nisi aliter inter eos convenerit. Si ad navim in tutum locum subducendam ei vires defuerint, dominum navis de eo faciat certiore, causam interserens, et seipsum adjuturum offerens. Si ille quam primum potest advenit, commodatarius navis sustineat periculum, dominus donec apparet, vel si vellet, apparere potuisset, nec diutius.

In nave commodata commodatarius, qvot optat, homines ferat, onera vero, præter qvod concessum erat ei, haud imponat.

Qvi nulla venia navim alienam e statione educit pœnam pecuniariam luat, et injustæ usurpationis, si eam conscendit. Eodem reatu tenetur, qvi minoris notæ navigationem ea facit, alter qvamvis deduxerit. Qvi navim alienam a terra abstrudit, et in mare abagi facit, exilium luat. Novem ejus in qvem agitur accolæ in comitiis evocentur.

Qvi fulera navis aliena vel dejicit vel aufert, multandus est. Et navis periculum sustineat, et damni injuria dati, si

auvizla bötr, ef scaþi verþr at. En ef V aura scaþi verþr eþr meiri, þa varþar fiörbaugsgarþ.

Ef menn taca scip mannz at görröþi sino, oc fara a þvi um fiörþo, eþr sua um III böi fyrir land fram, at III böir ero a aþra hönd, oc varþar scoggang, scal sva sökia, sem um lirossreiþ ena meiri. Ef þeir fara scemra meþ scipit enn um III böi, eþr scemra enn um fiörþ þveran, oc varþar þat utlegþ oc afang, scal qveþia til heimilishua V a þingi þess, er sottr er.

Ef scip mannz hefr upp oc lyrstr a annars mannz scip, þa abyrgiz sa bæþi, er þat festi, er uphof. Sva scal fara et sama, ef víþi mannz castar a scip annars.

Ef maþr tecr arar eþr þilior fra scipi mannz, eþr annat reiþi þat, er þar fylgir, oc varþar utlegþ, ef hann lætr aþtr coma. Nu nytir hann ser, þa varþar görtöki, oc gialda tvinnom giöldom. Of alt þat er maþr meiþir at scipi mannz oc varþar utlegþ, oc avere, oc böta auvisla, en fiörbaugsgarþ varþar, ef V aura scaþi verþr eþr meiri.

Ef maþr dregr scip annars mannz or nausti sino, hann a sva at festa, sem þa mundi hann, ef hann ætti.

quod evenerit, multam luat. Si quinque unciarum graviusve evenerit damnum, hoc exilio puniendum.

Qui navim alienam ex propria libidine capiunt, et per sinum transversum ea feruntur, vel si litora legentes præter tria prædia ex alio latere posita navigant, proscriptionis rei sunt, et actio instituat eodem modo ac de majore eqvitu solet. Si brevius quam præter tria prædia vel per sinum transversum navi feruntur, pœnam pecuniariam et injustæ usurpationis multam luant. Quinque ejus in qvem agitur domicilii accolæ in comitiis evocentur.

Si navis alicujus (turbinæ) sursum tollitur et alterius navi illiditur, sursum elatam navim muniens utriusque periculum sustineat. Idem, si unius materies alterius navi illiditur, obtineat.

Qui navi alienæ remos, tabulas vel quæ alia instrumenta navalia eripit, sed reddit, multetur, quod si sibi habere voluerit, improbæ contrectationis reus erit, et in pretio duplo (ablata) restituat. Qui navim alienam aliquatenus lædit, pœna pecuniaria tenetur, et injustæ læsionis multam, damniqve resarcitionem expendat. Quinque unciarum vel graviori damno enato exilium luat.

Qui alienam navim e proprio navali deducit, eam ita munire tenetur acsi ipsi propria fuerit.

II. CAPITULI.

Um hafscip.

Ef II menn eigo hafscip saman, oc vill annarr i för bua, enn annarr vill eigi, þa skal sa er i för vill bua scipit, fara at finna þann, er scip a meþ hanom, oc beiþa hann meþ vatta at coma til scips XIV natta fresti, oc þess at hann jati (lati) honom uppi virþing um scipit, þa sem buar virþa, oc þat scipti, sem þeir scipta. Hann skal qvadda hafa V bua landeigendr, þa er næstir bua scipino V nottom fyrr, enn þeir scolo scipta, þa bua er rettir se i qvipom, oc at herum, at þeir seyli meta, oc virþa virþ eij, scip þat meþ þeim, oc allt þat reipi scolo buar þeir enir sömo meta, er því sciipi fylgir, bæþi virþo oc vatnker, oc ackeri, oc sva allt, er þeir eigo haþir saman. Buar scolo virþa scip þat til vöro, eþr til brennz silfrs, oc virþa þann dag, sem þeir voro qvaddir. En lengr er þeir hafa virt scipit buarnir, oc skal sa kiosa er fara vildi, hvart hann vill hafa scip eþr verþ. Ef hann vill verþ heldr enn scip, þa skal hann sökia verþit til heimilis hins XIV natta fresti, oc ef hann kyss scipit, þa skal hann gialda verþ hinom VII natta fresti þar at scipino.

Ef buar ero qvaddir til at virþa scip

TITULUS II.

De navi mercatoria.

Cum duo navim mercatoriam communem habent, et unus eam ad peregrinandum parare optat, alter vero nolit, navim ad peregrinationem parare volens, condominium suum conveniat, et testibus admotis eum postulet, ut decemquatuor noctibus peractis ad navim appareat, et sibi concedet æstimationem navis et divisionem ab accolis faciendam. Accolas quinque ad navim proxime habitantes et prædiatos evocet, quinque ante divisionem suscipiendam noctibus; accolas nempe veridicis, necessitudinum respectu, juste annumerandos, ut illam navim inter eos, juramento functi, æstiment et taxent. Accolæ iudem omnia ad hancce navim pertinentia, rudentes, armamenta lignea, amphoras aquarias et ancoras æstiment, ut et quicquid iis commune est. Ad normam mercis (legalis) vel argenti defecati acolæ navim æstiment, et eodem, quo evocati sunt, die, taxationem peragant. Accolarum taxatione peracta peregre navigare volens eligat, utrum navim an pretium magis habere vellet. Si pretium quam navim habere præoptaverit, ad alterius domicilium post decemquatuor noctes peractas, pretium petat, si vero navim habere prætulerit, pretium alteri ad navim post noctes septem persolvat.

Accolæ, cum ad navim æstimandam

oc ero þeir seyldir til at fara, enn utlegþ varþar þeim, er eigi coma til, oc scal dōma virþingina a hendr þeim XIV nottom eptir vapnatac, oc varþar þa fiörbaugsgarþ, ef þeir coma þa eigi til. Ef buar coma til III, þott sumir comi eigi til, þa scal qveþia gripmenn til, at virþa meþ þeim, sva at V se allz.

Þat er mælt um þau scip, er her ero um vetrinn, eþr um þau, er sva snemma coma ut, at raþrum verþr a at sökia et sama sumar buana um þat, ef þeir varna lögsceptis. Ef styrimaþr varnar sciptis um scipit, oc gerr eigi handsala, þa scal sva sökia hann, sem buana, oc sliet varþar honom, sem þeim. Ef eigi er raþrum at at sökia et sama sumar, þa varþar þeim þegar fiörbaugsgarþ, styrimanni, er hann er beiddr sciptis oc varnar hann oc sva buonom, ef þeir ero qvaddir, oc coma þeir eigi.

Ef maþr lætr eigi (uppi) sciptit um scipit, þa scal sa þeirra, er fara vill, fara sva at ualino, sem þa at hinn leti uppi sciptit, enn alengr er buar hafa virt scipit, þa scal hann selia verþ i hönd einom þeirra buanna, VII natta fresti, þaþan fra er þeir virþo, oc verþr hans þa scipit, enn hins verþ.

Ef styrimenn vilia haþir fara, oc seilir þa um hald, eþa vilia þeir eigi

evocantur, apparere tenentur, et qui non apparent, multam luant usque, iudicum sententia, injungatur taxatio suscipienda decemquatuor post soluta comitia noctibus, tum si non apparent, exilio puniantur. Cum accolæ tres tantum apparent, nonnulli vero absunt, operarios ad taxationem iuscum peragendam evocare fas est, ut quinqve in totum adhibeantur.

Hæc constituta sunt quoad naves hic hzemantes, vel quæ tam tempestive huc peregre revertuntur, ut eadem æstate in accolas, legalem divisionem denegantes, actionem instituendi facultas adsit. Cum navis gubernator eam dividere denegat, nec dividendi facultatem stipulatur, eodem modo in eum ac illos instituat actio, et eundem ille reatum sibi contrahit. Si actionem eadem æstate suscipiendi facultas non vacaverit, uterque exilii tenetur, et gubernator ad divisionem provocatus sed denegans, et accolæ evocati sed contumaces.

Cum divisio navis non conceditur, condominorum ille, qui peregre navigare optat, res suas ita moderet, acsi alter divisionem concessisset, divisione vero navis peracta, pretium alicui accolarum tradat, septem noctibus ab æstimatione præteritis, quo facto eum navis alterum pretium sequatur.

Si uterque navis dominus peregre abire voluerit, sed quorsum eant, inter eos non

saman eiga scipit, þott þeir vili kyrrir vera hafir, oc skal fara at virþingo, sem talit er aþr, enn þeir scola luta, hvarr scip skal hafa eþr verþ.

Ef maþr festir verþ fyrir scip oc hefir eigi reitt, þa skal hinn halda abyrgio scipino til þess, er dregit er scipslengþ.

Ef maþr lætr framdraga hafscip at osatt þess, er a scipit með honom, oc varþar þat siðrbauggarþ. Ef maþr ferr a brot með, oc varþar þat scoggang. Þæpi um framdratt scips oc brotfor þess, skal qveþia IX bua a þingi, þa er næstir bua höfuinni.

Ef maþr tæcr fleiri menn til scips sins, enn scip beri vðro þeirra, oc scolo þeir afganga, er siþarst coma til scips með fót sin, oc minnzt bua at scipino. Styrimanni varþar utlegþ við hvann þeirra, er fari hafa teçit, oc af urþo at ganga. Menn scola afganga til þess, er scip er fòrt. En þeir er afganga scolo hafa leigor þær er þeir scyldo reiþa, oc sva þat er þeir hafa reitt til buþar-gagua, eþr til strengiar. Þa er scip at farlögom hlapit, er þat er sim-deillt, þrir lutir i kafi, enn II fyrir ofan vatn, oc mæla i miþio scipi.

Ef menn coma eigi til scips, þeir er

convenit, vel si navim in communione habere noluerint, uterqve quavis hic remanere optaverit, taxatio modo antea nemorato instituat. sed pretium vel navis cui nam cedat sortem ducendo desinant.

Cum quis navis pretium solvere quidem stipulatur sed non expendit, alter navis periculum sustineat, donec in quantum ipsa longa est, ad mare deducitur.

Qui condomino suo invito navim mercatoriam deducere facit, exilium luat, sed proscriptio tenetur, si eam avelit. De navi tam deducta quam ablata, novem evocentur accolæ ad portum proxime habitantes.

Cum quis plures in navim suscipit epibatas, quam ut navis eorum sarcinas capere possit, illi recedant, qui ultimi ad navigium vestimenta sua detulere, et qui navi minimum auxilium ferre sperandum est. Navclerus in quomocunqve vecturam stipulantem, sed recedentem, multa tenetur. Recedant epibatæ, navis donec ad navigationem par sit. Recedentes (vecturæ stipulatæ) præmia iis solvenda capiant, recipientque quicquid, ut locaria spatii tabernarii vel retinaculorum expendere. Juxta præscripta juris nautici oneratur navis, cum in quinque portiones distribuitur, quarum tres tegit mare, duæ eminent. In media navi hæc dimensio fiat.

Qui vecturam sibi stipulabantur, si

fari hafa tekit, þa varþar þeim utlegð víp styrimann oc handsalsslit, enda eigo styrimenn heimting til leigna, oc til allz þess, er þeir verða asattir. Ef þeir eyða scipit sva at ofört se, þa varþar fiörbaugs-garþ þeim öllom, er sva ganga af, at því herr auþnina.

Ef menn ero qvaddir til scipsdrattar VII nottom fyrir eþr meira meli, oc coma eigi til, varþar þeim utlegð. Rett er at qveþia a manna motom, oc qveþa a utmerki oc rett þott heilact se. Þeir scola scyldir allir til at fara, böndr þeir er þingfararcaupi eigo at gegna, oc eigi ero einvirkjar. Þeir scola fara með hus-carla sina, nema smala menn. Ef böand-inn dvelr huscarl sinn fra, þa utlagaz hann, en hinn elligar. Gripmenn scola sialfir fa ser hross, ef þeir eigo til, ef þeir eigo eigi til hross, þa scal boandi fa þeim hross. Eigi er boanda scyلت at fa gripmanni hross aþr VII vicor ero af sumri, oc eigi siþarr enn IV vicor lifa sumars. Sva scal bua qveþia, at allir spyri eþr göra þeim orþ ella, þar er fyrþir ero fyrir, eþr sund, þa scal bo-andinn fa þeim scip, enda ero þeir scyldir at fara, þott styrimenn fai þeim. En styrimenn scola söþa þa i tvav mal. Styrimenn eigo hrofi at sciota, oc hlunn til at fa, oc festar, oc umbua at öllö víp haseta fullting. Nu comá menn til scips

ad navim (stato tempore) non veniunt, in nauclerum pœnam pecuniariam et dextræ violatæ multam expendant, sed nauclerus nihilominus naulum et omne stipulatum exigendi jus habeat. Si navim ita desolant, ut ad navigandum non par sit, exilium luant omnes navim ita derelinquentes, ut ideo ea desolata comprobetur.

Qui septem vel pluribus antea noctibus ad navim subducendam provocati non apparent, multam luant. In hominum conventibus, etiam die festo, provocare fas est, loci signis definitis. Rustici omnes ad perfectionis comitalis tributum solvendum obligati, nec famulitii expertes, apparere tenentur. Operarios suos etiam præter pastorem adferant. Si rusticus operarium ne appareat retinuerit, mulletur, ipse contra (operarius, si ire noluerit). Operarii ipsi equos sibi subministrent, si qui iis fuerint; sin minus, rusticus iis equos suppeditet. Nec ante septimam æstatis hebdomadem peractam, nec serius, quam ut quatuor æstatis hebdomadæ supersint, rusticus equum operario subministrare tenetur. Ita rustici evocentur, ut omnes de eo, vel aliorum indicio, vel per missum nuntium, certiores fiant. Ubi sinus vel freta interveniunt, heri iis (operariis) naves suppeditare debent. Naucleri quamvis naves iis tradiderint, apparere tamen obligati sunt. Naucleri iis (quotidie) jentaculum et cœnam præbeant. Naucleri et

drattar, oc firra þeir sic utlegþ, ef þeir
taca a festom þrisvar, af öllu afli sva at
styrimennu ero tilbunir. Ef scip gengr
eigi upp, þa abyrgiaz þeir scipit, er at
lögom ero tilqvaddir, oc eigi coma til.
Þar er stefno-staþr i höfninni víþ þa er
fari hafa tekitt, oc eigi coma til, enda er
rett at lysa at lögbergi þær sacir, oc
sökia et sama sumar. Þar scal qveþia til
heimilisbua V a þingi þess er sottr er,
nema menn eyþi scip fyrir styrimönnom,
þa scal qveþia til hafnarbua IX a þingi,
oc sva at virþa scaþa þann, ef scip lestiz
af þvi at menn coma eigi til scipsdrattar,
sem qvaddir ero.

Þar scolo menn halda til hafna, er
scipa uppsat hafa veritt fyrr, ef comaz
mego, oc eigo þeir at neyta þar vatz oc
haga, bæþi þeir oc sva þeir menn, er til
caupa coma víþ þa. Scalat enn sami
maþr þar lengr vera til caupa víþ þa
samfast enn III nætr með hross sin.

Allir menn scolo gjalda hafuartoll,
nema Noregsmenn, öln vaþmals eþr ullar-
reyfi, þat er VI göri hespo, eþr lambs-
gæro. Landeigandi scal þat fe hafa, enda
scal hann fa husrum til reiþis þeira, enda

II.

*machinas motorias struant et phalangas re-
stesque suppeditent, et nautarum ope om-
nia præparent. Qui ad navim ducendam
apparent pœnam pecuniariam evitant, si
nauculis paratis, funi (tractoræ) totis vi-
ribus ter insistent. Si navis subducenda
non movetur, ejus periculum illi susti-
neant, qui modo legali provocati non ap-
parent. Justus eos citandi locus in portu
est, qui vecturam sibi stipulantes tamen
non apparent. Ad rupem jurisdictioni
hasce causas eadem æstate agendas de-
nuntiare etiam fas est. Quinque ejus in
quem agitur domicili accole in comitiis
evocentur, nisi navis gubernantium deso-
lata sit, quo casu portus accolæ novem
evocentur in comitiis, ut et ad tazandum
damnum, cum navis ideo læditur, quod
provocati ad eam subducendam non ap-
parent.*

*Ibi portum nautæ petant, ubi statio-
nes navium antea fuere, si modo eo deve-
nire possunt. Ibi et aquis et pascuis utan-
tur tum ipsi cum omnes, qui ad mercatu-
ram iuscum faciendam eo veniunt. Unus
et idem, mercaturam iuscum exercens, ul-
tra tres contiguas noctes equos suos ibi
haud contineant.*

*Portorium omnes præter Norvegos ibi
solvant, panni vulgaris ulnam, vellus uni-
cum quorum sex gyrgillum efficiunt vel
sisýram agninam. Fundi dominus hæcce
capiat bona, qui etiam armamenta eorum*

E e e

scolo styrimenn reiða uppsatzeyri landeiganda IX alnar fyrir scip. Hann skal bua um scip sitt torfi oc grioti, oc vinna þau verc þar a landi hins, þar er hvarki se acr ne engi. Hasetar eigo at veita lip styrimanni, oc bera vöro hans a scip oc af. Þeir scola fylgia scipi hans til hlunnz, oc hiða hans XIV nætr at því, enda föra reiði til hirzlo með hanom.

Styrimeunn scola bua sva scip sitt at öllu at væl se fört, at reiði öllu, oc at vatni, eigi minna vatn, enn VI menn se um salld.

Styrimeunn eignaz þuþar-gagna leigo, þegar er neytt er þuþargagna, en scips halfa, þegar er þeir hafa segls neytt, enn alla, þegar er þeir coma til annarz landz sva at nes ganga af megin landi ut um scutstafn þeim, eþr i ackeris sat.

Ef menn ero sva staddir i hafi, at meiri lut manna þyckir raþ at casta, þa scal því fyrst casta, er ofarst er höfga voro, enn jamt scal allra scaði verða, þat er castat er, þott fair hafi att. Alla aura scal jamt scerða. Sa maþr er eigi vill reiða scaða bötr þeim, er atti þat er castat var, varþar utleggþ, oc gialda tvav

navalia in domos suscipiat, naucleri vero stationis navalis præmium novem ulnas pro quavis nave fundi domino persolvant. Glebis et lapidibus navim suam nauclerus (in statione) munit, quæ in alterius fundo, ubi nec ager, nec pratum est, operetur. Nautæ nauclero ferant opem, mercemque ejus navi et inferant et efferant. Navi ejus subducendæ adsint, quem in finem per decemquatuor noctes eum expectent. Armamenta navalia in repositoria eocum deferant.

Naucleri quovis respectu navim suam ita adornent, ut ad navigationem omnino par sit, tum quoad instrumenta navalia cum aqvam. Aqua non minor sit, quam ut sex hominibus amphora destinata sit.

Tabernarum usu peracto, earum locaria cedunt naucleris; vecturæ præmiorum dimidiam capiant partem, cum vela vento sunt data, reliquam vero cum perveniunt vel tam prope ad terram peregrinam, ut promontoria continentis puppim navis prætervehisse videantur, vel in loca ad ancoras ponendas idonea.

Si in oceano constitutorum res eo pervenerint, ut nautarum pars major jacturam facere necessarium duxerit, merx ponderosa superne jacens primum ejiciatur. Ejecta quamvis paucis propria fuerint, jacturæ damnum æqvabiliter in omnes distribuatur. Omnibus (in navi vectis) bonis pro rata detrahatur. Qui ejecti domino

slic, sem til hans com i gialdino. Rett er at stefna þeim mönnum þar, er þeir bera fót sin af scipi, enda er rett at lysa at lögbergi, at sökia et sama sumar.

Hverr maþr skal hupir fa um vöro sina sva at jammargir seckir se undir jammikilli hup.

Ef maþr höggr scylihögg a hafscip manz, oc varþar fiörbaugsgarþ, oc sva hvatki er maþr meipir at scipino, eþr at reiþino, eþr at viþom, nema V aura scapi se agörr eþr meiri, þa varþar scog-gang; þat er stefno söc, oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er.

Jafnscylt er bæpi at draga scip upp oc fram, ef at lögom er til qvatt. I höfn-inni at scipi er stefnostaþr viþ þa menn, er eigi coma til scipsdrattar. En til saca þeira scal qveþia a þingi V heinilisbua þess er sottr er. Eigi ero menn scyldir optar a einu sumri enn eitt sinn, at fara til scipsdrattar ens sama scips. Slict et sama er mælt um framsetning scips.

III. CAPITULI.

Um scipa caup.

Þat er mælt i lögom orom at menn scolo eigi kaupa dyrra auströnan varning, at

damnum resarcire nolit multetur, et in duplo restituat, quæ ad eum solvenda devenere. Pertinaces cum sarcinas suas e navi efferrunt in jus vocare fas est, sed etiam ad rupem jurisdictioni causam eadem æstate agendam denunciare liceat.

Navigantium quisque exuvias (bubulas) ad mercem suam tegendam ita suppeditet, ut totidem sacci pari pellis portione tegentur.

Qui navim alterius mercatoriam plaga permanenti cædit exilium luat, ut et si aliquatenus navim, rudentes vel armamenta lignea lædit, nisi quinque unciarum graviusve evenerit damnum, quo casu ita faciendus proscribatur. Citatio causæ adhibeatur, novem ejus in quem agitur domicili accolis in comitiis evocatis.

Navim et subducere et deducere pariter debitum est, si legali modo provocatur. In portu ad navim justus eos citandi locus est, qui (provocati) ad navim ducendam non apparent. Ad hasce vero causas in comitiis evocentur accolæ quinque, ejus in quem agitur. Non sæpius quam semel eadem æstate ad eandem navim subducendam quis obligatus est. Idem de nave deducenda leges definiunt.

TITULUS III.

De navim emenda.

In leges nostras relatum est mercem orientalem (scilicet Norvegicam) non pluris ad naves

scipom, at farmönnom, enn þeir menn raða at leggja III, er til ero tencir i hverio heraðs taemarki. Tacmarc er fra Langanesi til Lonsheiðar, fra Lonsheiði til Arnarstacsheiðar, fra Arnarstacsheiði til Þiorsaros, fra Þiorsarosi til Reikianess, fra Reikianesi til ...

Þeir scolo leggja lag a miöl, oc a lerept oc víþ oc vax oc tíðro, enn þar scolo liggja víþ XII mercr varþmala, ef menn caupa dyrra, enn lag er a lagt. Þeir scolo lag hafa alagt a enom næsta halfom manaði, er scip er landfast ordit. En ef fyrr er keypt enn lag er a lagt, eþr er dyrra keypt, þa eigo þeir menn söc þa, er fyrir caupom scolo raða. Scal sa stefna þeirri söc heima at sins sialfs, a þeim halfom manaði, er hann hefir spurt kaupit, oc sökia at hreppadomi. Hann scal qveþia heimilisbua sina V landeigendr III nottom fyrir dominn. Domr scal vera XIV nottom síþarr, enn stefnan var. En sa scal verpa varr víþ, vico fyrir dominn, er soþtr er. Þar scal XII manna domr vera. Slicr varþar þat, ef sa varningr fylgir kaupino er spilla þickir a nockora lund. Domr scal döma XII mercr at gialda sacar aðilia, enn hann a cost at minca fegiald þat, ef hann vill, oc taca VI mercr, enn eigi minna fe.

a mercatoribus emendam esse, quam tres illi definiunt viri, qui eum in finem in quavis provincia constituuntur. Provincia sit a Langaneso (promontorio longo) ad Lonsheidam (tesqva stagni); a Lonsheida ad Arnarstacsheidam (tesqva rupis aqvilinæ); ab Arnarstacsheida ad Thiorsarosum (ostium amnis Thiorsa); a Thiorsaroso ad Reikianesum (promontorium fumorum); a Reikianeso ad ...

Pretium illi præfiant farinæ et linteorum et materiei et ceræ et picis, sed duodecem panni vulgaris marcas multæ nomine expendat quicunqve ultra taxam constitutam emit. Proximo postquam navis mercatoria terram appulit seminense taxam constituent. Cum vel taxa nondum constituta emitur, vel pluris emitur (quam taxa concedit), causa illis agenda defertur, qui emtiones moderent. Domi in proprio domicilio citationem manifestet, proximo postquam de emtione certior factus est seminense, et in iudicio pagano causam agat. Domicilii sui accolas quinque prædiatos, tribus ante iudicium habendum noctibus evocet. Decemquatuor post citationem manifestatam noctibus iudicium habeatur. Unica ante iudicium habendum hebdomade reus citatione admoneatur. Duodecem assessorum iudicium ibi habeatur. Idem reatus adest, si merx aliquatenus nocua esse suspicatur. Actori competenti duodecem marcas expendendas definiat iudicium sen-

Sacar apili a cost at selia öprom manni söc, ef hann vill, oc scal sa sva meßlara, sem sialfr sacar apili, enn ef þeir vilia eigi sökia a þeim halfom manaþi þa söc, þa a hverr, er vill, innan-heraðs manna i því takmarki söc þa at sökia meß cno sama atferli.

En ef fleiri scip coma i eina höfn, eþr i eno sama tacmarki, þa scolo enir sömo forraþsmenn raþa, hvi muna scal caup viþ hveria scipqvamo, hafa raþit a vico fresti, þaþan fra er scip verþa landföst. Eigi scal caupa þa viko aþr lag er a lagt. Eigi er rangara at bua þau mal til þings eþr til varþings, ef þat vill heldr. Rett er at bua mal til þessa heraðsdoma a hendr utanlandz mönnum um vigsacir oc um averca, oc um legorþz sacir, oc um ran. Scal mal höfþa at heimili einshvers maunz þess er fyrir scipa caupom scal raþa, a halfom manaþi þeim, er sacar apili spurþi mal. Scal qveþia IX domstaþar bua III nottom fyrr eþa meira meli, enn domrinn scal vera. En XII (manna) domr scal döma um söc þa XIV nottom siþarr enn mal er höfþat. Þar scal döma um omaga oc um fe, oc slic gögn öll framföra, sem at feransdomi, en eigi scal hann vera. Þar scal sacar apili taca viþ satt, ef þar kömr

tentia, ille vero multæ aliquid remittere et sex marcas tantum, non tamen minus, exigere jus habeat. Actoris competentis optioni relictum est alteri, si voluerit, causam agendam committere, qui ita actionem moderet ac ipse actor competens fecisset. Quod si in eodem semimense causam hanc agere supersederint, quivis volens in eodem tribu et provincia habitans incola actionem eodem modo instituere debet.

Si plures in eandem portum vel in eandem provinciam devenerint naves (mercatoricæ) iidem præfecti definiant, quomodo qvavis nave adveniente taxa varietur. Hoc prima postquam naves terram appellunt hebdomade definiant. Ea hebdomade, taxa nondum definita, emtiones haud fiant. Tam in comitia generalia quam vernalia, si id magis placuerit, hasce causas parare fas est. Ad comitia illa tributa causas in peregrinos de cæde et læsionibus et stupris et rapinis parare liceat. In alicujus eorum, qui peregrinorum mercaturæ prospiciant, domicilio, in proximo semimense, postquam de causa orta actor competens certior factus est, actio instituat. Novem loci judicialis accolæ evocentur tribus vel pluribus ante iudicium habendum noctibus. Decemquatuor post actionem institutam noctibus dodecadis iudicium causam decimat. Ibi de alendis et ære alieno ferenda sententia, prolatis auctoritatibus quæ ad debitorum exigendorum iudicium solent, quod vero

fram; at domi scal einnhverr þeirra manna satt göra, er fyrir scipa caupom raða, oc scal vinna at fimtardoms eip, at hann mundi eigi meira fe göra ser til handa fyrir slica söc. En sacar veriandi scal þaþan tilbiöþa oc erat sacaraþili satt ella scyldr at taca, nema sva se boþit.

IV. CAPITULI.

Fimmtan dagar ero þeir a XII manaþom, er eigi scal hafscip framdraga eþr upp, ef til hlunns er raþit aþr.

Öf þann mann, er hann kömr eigi til at setia scip fram, ef hann er qvaddr, eþr upp, ef þess þarf heldr, oc verþr hann secr um þat VI merer, ef eigi gengr scip fram eþr upp, oc eigo styrimenn söc, oc er rett at stefna enn næsta dag rumhælgan eptir, sva at þeir menn heyri, er þat hafa tekit far, sva sem mælt er i lögom. En ef þeir heyra eigi oc scal lysa firir III buum þar.

Öll scolo caup haldaz meþ mönnom vattdlaus, nema IV. Ef maþr caupir land eþr goþorþ, eþr hafscip, eþr fastnar ser kono. Fiörbaugsgarþ varþar, ef maþr bregþr þeim malom, enn III marca ut-

non habeatur. Actor competens ibi transactionis facultatem, si obfertur, capiat, sed aliquis taxarum conficiendarum præfectus transactionem faciat, et quinionis iudicii sacramento functus juret se majores multas, in talem causam, sibi ipsi non constituturum fuisse. Defensor causæ (transactionem) ibi obferat, nec actor ad eam nisi ibi oblatam concedendam tenetur.

TITULUS VI.

Decemqvinque (alias: decemqvatuor) in quibusvis duodecem mensibus occurrunt dies, quibus navis mercatoria, qvamvis antea ad phalangam destinata nec deducatur nec subducatur.

Qvi provocatus qvamvis ad navim vel deducendam vel si necesse fuerit subducendam non apparet, sex marcarum multam luat, si navis non ad mare vel e mare movetur. Causa gubernatoribus competit agenda et proximo die profesto citatio manifestetur, ut in legibus præscriptum est, iis exaudientibus, qvi vecturam sibi stipulati sunt. Qvi si non exaudierint, tribus accolis coram ibi denuntietur citatio.

Qvicunqve inter cives stipulati contractus, absqve testibus valeant præter qvatuor, cum quis (nempe) vel fundum vel præturam, vel navim mercatoriam emit, vel uxorem sibi despondet. Exilium luat, qvi in hisce contractibus stipulata violat, alice vero stipulationum violationes trium

leggjum önnor kaup, hvervetna þess er buar bera at keypt var, eða vattar.

marcarum multam adferunt, ubi nempe vel accolæ vel testes probant contractum perfectum fuisse.

Fra rett Noregs konungs a Islandi.

Þa er rettr konungs or Noregi a Islandi, at sialfstefnt scal söcom hans vera, oc at lögom þar landzmannanna sökia. Lög oc rett scolo hans menn þar hafa, slican sem landzmenn. Arf scal taca a Islandi frændi epr felagi, enn ef þeir ero eigi til, þa scal þipa þáþan erfingia.

De Norvegiæ regis iuribus in Islandia.

Regi Norvegiæ id juris in Islandia competit, quod ejus causæ eo ipso in jus ibi deferantur, et juxta incolarum leges peragantur. Subditi ejus eadem ac incolæ et jure et legibus ibi gaudeant. Hæreditatem in Islandia capiat propinquus (demortui) vel socius, quibus deficientibus hæres e Norvegia exspectetur.

Um rett Islendinga i Noregi.

Islendingar eiga at hava havldzrett i Noregi. Arf eigo at taca i Noregi af Islandi næsta bröþra, slict konor sem karlar, eða nanari menn. Eiþr þriggia manna skal sanna frændsemi þa, er menn vilia þess beiþa. En ef eigi er her arf-tökomapr, þa skal halda her fe þat, sa boandi vetr þria, er hann var i husom

Islandorum in Norvegia privilegiis.

Islandi in Norvegia rustici odelici iuribus fruuntur. Islandorum in Norvegia hæreditatem capiant (demortui) in tertio lineæ collateralis æqualis gradu cognati vel propinquire, tam fæminæ quam viri. Trium virorum juramentum propinquitatem, si id postulatur, comprobet. Si hic hæres non adfuerit, colonus, cujus domum demortuus inhabitavit, bona relicta per tres hyemes hic conservet, nisi in tertio lineæ collatera-

með, nema fyrr komi næsta bröðri, eða nanari maðr.

Isendingar scolo engi toll gjalda i Noregi, nema laudaura eðr varðmönnum i caupum. Karlmenn frialsir þeir er fullan rett eigo, scolo gjalda landaura VI feldi oc VI alnir varðmals, eða halfa mörc silfrs, þa er comit til þess gjalds, er menn coma i ackeris sat, eðr i landfestar.

Isendingar eigo i Noregi at niota vatz oc vípar, en þar at eins eiga þeir at höggva víp þann allan, er þeir vilia, er konungs mörc er.

Þa ero Isendingar scyldir utfarar með konungi, er herr er viss i Noregi, oc almenningr er uti, þa scal eptir sitia hinn þripi hverr, enn II fara. Noreg ero Isendingar scyldir at veria með konungi en eigi til lengri herferða.

Eigi scal taca þat fe af Isendingum i Noregi, er tömiz i annars konungs veldi.

Utför eigo Isendingar til Islandz, nema viss se herr i Noregi. En Isendingar eigo at fara af sino landi til hverz landz er þeir vilia.

En ef Isendingar gjalda landaura i

lis æqvalis gradu conjunctus quis (vel propinquior) prius apparuerit.

Islandi nulla in Norvegia tributa solvant, præter portoria et præmia auctorum in emtionibus-venditionibus adhibendorum. Viri ingenui et sui juris portorii nomine solvant sex exuvias et sex ultias panni vulgaris, vel semimarcam argenti. Cum in ancoræ ponendæ loca, vel ad funes e terra retinentes perventum est, hasce pecunias exigendi jus adest.

Islandi in Norvegia aqua et materie fruuntur, sed in regia tantum sylva materiem omnem, quam optant, cædere iis liceat.

At expeditionem militarem cum rege (Norvegiæ) faciendam Islandi obligati sunt, cum nempe inimica incursio in Norvegiam certo speratur, et generalis evocatio fit. Tum (Islandorum) tertius quisque remaneat, sed duo expeditionem sequantur. Norvegiam tantum Islandi cum rege defendere tenentur; ad expeditiones remotiores haud obligati sunt.

Islandis in Norvegia ne eripiantur bona quæ in alio regno hæreditate ad eos deveniunt.

In Islandiam (e Norvegia) redeundi facultatem Islandi semper habeant, nisi incursio inimica certo speranda sit. E propria terra in quamcunque optaverint Islandi libere navigent.

Cum Islandi in insulis vel in Hialt-

eyiom, eþr a Hialtlandi, þa ero þeir eigi scyldir at gjalda aþra landaura i Noregi, nema þeir fari ut a milli.

Karlmáþr hverr a utan at fara heill oc braustr, er landaura ma gjalda. En buferla eigo utan at fara, þeir er omög-om sinom mego vörþ umveita, oc utgerþir þær göra. Oc kona hverr su er fylgir boanda sinom, eþr feþr, eþr söni, eþr broþor, ef hon a III merkr fiar.

Ef utlendr maþr andaz her, þa scal husboandi taca af VI aura talþa til þurftar hanom, en siþan scal hann lata husfasta menn IV, þa er næstir ero a tvær hendr, virþa fe þat. Ef næsta bröþri eþr nanari maþr kömr til, þa scal hann æsta tacs at Biarceyiar retti til motz. Tacsæstingar vattar ero eigi scyldir at vinna eiþa, ef husboandi gengr ígegn tacsæstingu, a moti. Frændsemi scal sa maþr telia, er fe heimtir, meþ ser, oc enom dauþa, oc vinna eiþ at, oc sva at þvi, at hann tcer þat fe til uthafnar, oc vill erfingiom föra a næsta sumri, ef hann ma. Sannanar-menn hans II scolo eiþa vinna, at su er frændsemistala sönn, oc ero þeir eigi scyldir at telia frændsemi, oc eigi at fela fleira undir eiþ. Þa eigo byiar menn at leggja dom a, oc veita vapna tac at; siþan scal husboandi reiþa fe af hendi,

landia portoria solvunt, in Norvegia altera vice portoria solvere non tenentur, nisi in patriam interim redierint.

Quicumque sanus valensque vir et ad portorium solvendum idoneus peregrinandi jure gaudeat, sed lares suos peregre (in Islandiam) libere transferant, qui alendis suis debitam curam præbere et eo pertinentia expensa sustinere valent; uxor etiam maritum suum vel patrem vel filium vel fratrem secuta, si ei tres marcæ fuerint.

Si quis alienigena hic emoriatur, herus ejus sex uncias numeratas ad justa ei præstanda bonis ejus relictis detrahat; quatuor deinde ex utroque latere habitantes et fixo domicilio utentes viros bona relicta æstimare faciat. Quod si quis in tertio lineæ collateralis æqualis gradu (cum mortuo conjunctus) vel propinquior apparuerit, (hæres) ad conventum in vico habendum, juxta juris Biarköensis præscripta fidejussionis postulatæ testes juramenta præstare non tenentur, si herus in conventu vici eam postulatam annuerit. Bona hæreditaria postulans, propinquitatis gradus inter se et demortuum computet, et juramento probet, ut et confiteatur se bona illa in Islandiam transferenda accipere, quæ in proxima æstate, si possibile fuerit, justis hæredibus tradet. Duo ejus comprobatores juramentis functi probent allatum propinquitatis computum verum esse. Pro-

oc leggja eip a at þat fe allt (er) af hendi goldit, er hinn dauði atti.

Ef maþr tyrir sva fe sino at hann a eigi hag at gjalda alla landaura, þa er hann eigi scyldr at gjalda.

Ef þeir menn verþa sæhafa i Noreg er vart hafa til Grönlands, eþr fara i landaleitan, eþr slitr þa ut fra Islandi, þa er þeir vildo föra scip sin milli hafna, þa ero þeir eigi scyldir at gjalda landaura.

Þannu rett oc þau lög gaf Olafur hinn hælgi conungr Isendingom, er her er merkþr. Gitzor Byscop oc Teitr filius ejus, Marcus, Hrcinn, Einarr, Biörn, Guþmundr, Daþi, Holmsteinn. Þeir svoro þess, at Isleifr bys cop oc menn meþ hanom, svorþo til þess rettar, sem her er mercþr, at þannu rett gaf Olafur hinn hælgi Isendingom eþa betra.

pinqvitatē computare non tenentur, nec plura juramento suo probent. Vici incolæ sententiam deinde ferant, et armorum summatione suffragentur. Herus deinde bona persolvat, jurans, bona omnia, quæ demortuo fuerunt, se reddidisse.

Qui bonorum suorum ita jacturam facit, ut portorium solvendi facultate destituatur, ad id solvendum non tenetur.

Si in Grönlandiam navigaturi vel ad novas terras inveniendas expeditionem suscipientes, vel ab Islandia, cum naves suas inter portus transferre volunt, avulsi, tempestatum vi in Norvegiam abripiuntur, ad portoria solvenda obligati non sunt.

Privilegia et leges hic memoratas Olaus rex sanctus Islandis dederat. Gissurus episcopus et ejus filius Teitus, Marcus, Hreinus, Enarus, Biörno, Gudmundus, Dadius, Holmsteinus sacramento functi comprobavere, Isleifum episcopum cum viris delectis hic memorata privilegia juramento sancisse, (et probasse) quod Olaus sanctus hæc privilegia, vel etiam magis favorabilia, Islandis concesserat.

I N D E X

verborum, in lege Islandorum antiqua, quæ GRÁGÁS nominatur, occurrentium, et phrasium rariorum.

A.

- A** *vel at, particula negans, quæ verbis subjungitur, erat (pro: er ekki) manni skylt, nemo tenetur.*
- Ábyrgð, f., periculi vel eventus in sese receptio; thema: á, in, et: ek berg, serro, incolume reddo, unde: borg, locus incolumis, arx, urbs.**
- Ábyrgja, f., idem; at halda ábyrgjo skipino, navis periculum in se recipere; hæc forma verbi raro occurrit; idem th.**
- Ábyrgjast, verbum deponens, rei periculum præstare, idem th.**
- Adal-ból, n., prædium naturale vel primarium; th. adall, natura, vel quod in suo genere primarium est, ból, locus habitatus: ek by, habito.**
- Ádan, adv. temporis, prius, interdum etiam nuper; th. údr, antea.**
- Ádild, f., forsam optime: naturalis agendi competentia, jus principaliter causas agendas suscipere; th. adall, vide: adalból.**
- Ádili, m., actor naturalis vel principalis; id. th.**
- Áefangi (scribitur etiam áfángi), m. statio vel locus, ubi proficiscens equos suos recreat; th. ek úi, vel ægi, equos recreo, &c. fáng, assantio, ek fæ, capio. Hoc nomine hodie gaudet iter unius diei, quatenus equis peragitur.**
- Áfall sakar, n., reatus insimulatio vel injunctio; th. á, in & fall, casus: ek fell, cado; reatus enim reo quasi supervenit & impingitur.**
- Áfáng, n., rei contractatio, injusta usurpatio, etiam injustæ usurpationis macta; th. á, in & fáng, vide ácfángi.**
- Afbrigð, f., vel afbrigði, n. pl., declinatio a regula præscripta; th. af, de vel ex et: ek bregð, declino, flecto.**
- Afglapa ek, v., perturbo, vitio, at afglapa gjörð, litis decisionem vel transactionem vitare CS 76; th. af, de via et ek glep, turbo, alterius attentionem impedio.**
- Afglöpun, f., turbatio, máls vel Þings afglöpun, causæ vel judiciorum perturbatio, passim; id. th.**
- Afheyrandi, adj., qui absens est, et ideo prolata verba exaudire non potest, non audiens; th. af, ex vel de, ek heyri, audio; verba enim aperte prolata absentem audivisse præsumitur, quatenus eum attingunt.**
- Aflrapi, m., ruina et ruinae sequela; th. af, ex et ek hrapa, ruo, dicitur de alendis inquilinorum, quos iis deficientibus suscipiat ille, qui nulla incolarum venia eos in vicum recepit.**
- Afl, n., proprie: vis vel vires, copia, facultas, hic sæpiissime numerus, quia numerosiores sæpius potentiores; ok skal afl ríða með þeim, plurima inter eos vota valeant (de judicibus passim).**
- Aflaga, adverb. irregulariter, injuste, at gjöra aflaga, jus alterius vel leges sanctas violare CS 51, et pass. Th., af, ex vel de, et lag, certa regula, vel lag, pl. lög, leges, genit. laga, hic ut sæpius genitiv. adverbii vices sustinet.**
- Aflát, n., amotio, cessatio, hic mactatio pecoris, aflát leigoðjár, pecoris conducti mactatio; th. af, ex vel de et ek læt, factum curo.**

Aflaet, ek, v., *mactio, ejusd. th.*

Afleif, *vide: búss afleif.*

Aflóga, ek, v., *abalieno; þar skal mádr engo aflóga, neqríðqvam abalienetur IIS 9; th. af, ex et, ek lóga, abalieno, consumo.*

Afnám, n., *proprie exceptio, detractio, at taka at afnámi, prerogativa capere, divisione nondum facta rem aliquam sibi arrogare; th. af, ex et: ek nem, sumo, capio, mihi arrogo.*

Afrètt, f., afrètt, m., *tesqva compascua, locus pecorum pastioni per tempus æstivum expositus th. af, ex et rètt, jus, forsán per depravatam pronunciationem formatum ab: afrektr, pro afrekstr; eo enim incolarum pecora e tractibus cultis aguntur.*

Afskipti, n. pl., *cura, curatio, of hann veitir sér cugi afskipti, si curandum sibi non assumerit, IcS 76; th. af, ex et ek skipti, divido, quia res plurimas curans, inter eas seipsam quasi distribuit.*

Aftaka, f., *amolitio, ablatio, necatio; aftaka leigo-fjár, pecoris conducti mactatio; hinc hodie aftökustadr, locus ubi condemnati decollantur, at taka af, summum supplicium irrogare; th. af, ex et ek tek, capio.*

Áföll, n. pl., *insultus, invasio, irruptio, at verða fyrir áföllum, fluctuum rabie vexari, fluctus irruptionem pati FrS 71; th. á, in, et ek fell, cado irruo.*

Áhendi ek, v. *manibus contracto, manu capio, cr hann má áhenda, quæ manu capere potest FrS 40; th. á, in et hënd, manus.*

Áheyrandi, adj., *exaudiens, præfens; th. á, in: ek heyrí, audio.*

Aka, ek, v. *vide: ek ek.*

Akkeri, n., *ancora, cfr. ἀγκυρα, ancora.*

Akr, m., *ager. Agrorum in Islandia sæpe fit mentio.*

Aktamr, adj., *jugo vel recture adsvetus, ad arandum mansuefactus, nema gríðungur sè aktamr,*

nisi taurus ad arandum fuerit mansuefactus IcS 78; th. ek ek, aro, veho, tamr, adsvuefactus q. a. ce tem, mansuefacio.

Aladsfestr, m., *arraha vel pignus alimonica quam exilii damnatus solveret, ut vitali securitate non omnino destitueretur, nec eum alentes reatum sibi contrahant. Si enim hoc alimonica pignus, unquam unquam efficiens, non persolvebatur, exul in proscriptum non alendum mutabatur, a grovis et ubique jure occidendum; th. ek el, alo et ek festi, stipulo, ratum statumque facio.*

Aldaadall, m., *proprie primaria vel maxima pars seculorum, hinc tempus quam maxime longum, perpetuum, frá aldaöldi, a tempore immemorali, at selja at aldaöldi, in totum et perpetuum et nulla retractus conditione vendere; th. öld (genit. pl. alda), seculum, et adall, quod primarium est. Vide adal-ból.*

Aldartrygðir, f. pl., *fides in totum seculum data, ævintrygðir oc aldartrygðir, fides in ævum et fides in æternum data IcS 113; th. öld (genit. aldar), seculum et trygð, fides.*

Álcng, adv. temp. *postquam, álcng er þeir hafa virt fèit, bonorum æstimatione facta, postquam bona æstimaverit, pass. th. á partícula intensiva et lcng, longius, líng, longus.*

Alfari, adj., *in totum aliquorsum delatus, qui omnem suum suppellectilem in locum aliquem transtulit, ut fixam ibi habeat mansionem; th. allr, totus et farinn profectus.*

Alibjörn, m., *ursus cicnatus, quos veteres interdum tulisse historia testantur; th. ek el, alo, björn, ursus.*

Aliu, f., *ulna vel mensurata vel pretii, illam ad hamburgicam ulnam proxime accessisse opinor, hæc vero duos in se continuit pisces, quorum quisque duas stetit libras; sex ulnæ pretiales unicam legaliter effecerunt unciam, sed harum viginti centenarium unicum; de quo vide enb hundrad. Di-*

- citur etiam* ðm, in nominativo singulari, quod vide; at kaupá ðlnum, mercem mensuratam vel mensurabilem emere. Sex ðlna aurar, sex ulnarum uncia, o. legales, cfr. ἀλυσή, ulna.
- Alim, adj., vel perf. partic. pass. v. ek el, alo v. pario, til arfs alim, ad hereditatem capiundam natus, capax hereditatis.
- Áljótt, subst. n., læsio corporalis aspectum corporis deformans, óða hann ygdí sér áljótt, vel læsionem corporalem timeret; th. á, in et ljótr, deformis; hinc:
- Áljótráð, n. pl., consilia circa talem læsionem inferendam th. ráð, consilium.
- Allsvaldandi, adj. participiale, omniipotens; est epitheton Dei optimi maximi; th. allr (genit. alle), omnis et vald, potentia.
- Álnerkebbli, n., baculi lignei e mari eiecti unicam ulnam non excedentes, qui coloum conductitium sequuntur; th. alin, ulna et kebbli, baculus.
- Alstýfing, f., et alstýfingar, m. pl., signum aurium abscissarum, quod pecoribus imponere prohibetum. Alstýfingarmark, idem. Th. allr, totus, ek stýffi, amputo, abscondo et, mark, signum.
- Alsýku, adj., ab omni reatu liberatus, insons; dicitur de iis, qui antea condemnationem minorem subiere, sed ab ea etiam tandem liberantur; th. allr, omnis et sykn, insons, a culpa vacuus.
- Alsættir, f. pl. (sing. alsætt), integra reconciliatio, transactio litis perfecta et plena; th. allr, omnis, totus, integer, et sætt, transactio litis, reconciliatio.
- Alþíng, n., comitia generalia Islandorum, in orientali insule parte, intra toparchiam Arnesensem, habita ab anno inde 928 ad 1800 usque, cum hoc antiquitate venerandum institutum demum abrogatum est; th. allr, omnis et, þíng, comitia, huc enim maxima pars populi in initio confluere consueverat.
- Alþíngisdómur, m., idem quod, fiórðungsdómur, quod v. Alþíngismál, n., esse potest causa in comitiis generalibus decidenda, sed sæpius denotat placita comitiorum generalium; at alþíngismáli rétto, iuxta comitiorum generalium placita et instituta integra.
- Alþíngisnefna, f., jus ad assessores dicasterii in comitiis generalibus denominandi. Hoc jure gaudebant prætores tantum, qui antiquas tenebant præturas; harum præturarum quatuor in quadrante Islandiæ boreali, in cæteris quadrantibus tres tantum inveniebantur, sed ex quovis quadrante nihilominus duodecem venirent dicasterii assessores, unde necesse fuit prætores in parte boreali tres viros et quavis prætura eligere, cum cæteri et quavis prætura quatuor adsumerent; hinc præturae boreales vere dicuntur: fiórðungi skérd at alþíngisnefno vid full godord önnur öll á laudi hér, o; ex quarta parte imminute, quoad jus denominandi assessores dicasterii, in relatione ad cæteras insulæ hujus præturas DS; th. allr, omnis et þíng, comitia et ce nefni, denomino.
- Alþýda, f., populus; th. allr, omnis et þjóð, populus, natio, distingvendum ab almúgi, plebs.
- Álægja, adj., quod in feminino genere solummodo adhibetur. De equis dicitur quando vocumúdi pruritu tenentur; th. á, in et ek ligg, hæreo, jaceo, vel ex verbo impersonali, mæð ligger á, opus habeo, indigeo.
- Álög, n. pl., multæ adjecticia; sic dicebantur pecunie, quas expenderet ille, qui pactis solutionibus non steterat, fuerunt vero handsalslitt et hardafing, quæ vide, utraque sex uncias tenens, et adhæc ancilla sex ad remuneranda creditoris in exigendo expensa; hæc omnia álög nominata; th. á, in et ek legg, pono.
- Ambátt, f., ancilla; thema mihi non innotescit, nisi idem sit ac annbátt, ita ut ab önn, labor assiduum derivandum sit, quasi annvirki, annbod etc.
- Ánaud; f, servitus, at vera í ánaud, in statu ser-

- vili esse; th. á in et mand, necessitas, coactio, servi enim ad agendum quamvis invili coguntur.*
- Ánaudigr, *adj.*, in statu servili constitutus, id. *th.*
- Andaðr, *adj.*, demortuus, etiam *perf. p. p.* verbi *dep.*, ek andast, morior.
- Andskoti, *m.*, adversarius, qui contra pugnat. Andskota flockr, *pars vel agmen adversarii*; at vera í andskota flocki, *contra aliquem stare, partes contrarias sequi; th. and, præp. insep. contra et: ek skýt, faculo.*
- Andvirði, *n.*, rei cuiusdam in pretio æquivalens; *th. and, præp. insep. contra et, verd, pretium; æquivalens enim rei pretio respondet.*
- Andvirki, *n.*, *vide, amvirki.*
- Andvitni, *n.*, testimonium contrarium; *th. and, contra et, vitni, testis, cfr. Arnes. isl. Retterg. p. 220.*
- Áning, *f.*, recreatio eorum in stationibus; *th. ek á, vel ægi, equos recreo.*
- Annarki, *m.*, vitium, nævis, malum-aliquid notatu dignum, at þeir annarkar væru at henni, *ut ei id vitii fuerit; th. an pro and, in vel contra et mark, nota, observatio; vitia vel nævi observanti sese quasi opponunt; cfr. Dan. Annærkning, hinc etiam derivatur:*
- Annarkalaus, *adj.*, a nævis liber, integer, sanus. *Th. annarki, et laus, liber.*
- Ann ek, *v. concedo, non invidio; ann ek honum íseto í dómi, eum iudicio adsedere volo, non invidio.*
- Annara bræðra, *m. pl.*, est quidem *genit. pl.*, adfectivi *annar alter vel secundus et bróðr fruter, et ideo proprie significat: fratrum secundorum. Sic dicebantur qui in quarto lineæ collateralis æqualis gradu cum aliquo, vel censo v. demortuo, cognati fuerant, cfr. vocabula bróðr bræðringr, næsta bræðra, Þriðja bræðra.*
- Annast, *ek, v. dep. curam gero, negotium gerendi curam in me suscipio; th. öm, negotium.*
- Annir, *f. pl.*, proprie: negotia, ærumnæ, a nomi-
- nat. sing. Önn, cura, negotium, sed cum tempore fævisæcii operarii Islandorum quam maximo et gravissimo distraherentur labore, simpliciter denotat: tempus fævisæcii, quod etiam interdum dicitur heymnir, negotia fæni.*
- Annvirki, *n.*, opus negotiosum vel etiam opus tempore fævisæcii factum, *cfr. annir, mox antea; hinc etiam denotat fænum in metas majores congestum, at reida saman meira lut annvirkis síns, maxumane fæni sui pariem congerere; nema í gáangi í annvirki, nisi pecora fænum congestum conculsaverint; at brjóta annvirki, fænum congestum dispergere; th. annir, tempus fævisæcii et, verk, opus.*
- Annvisti ek, *v. curam gero, sustentationem præbeo, sá er annvist hefir ómaga, qui alendo sustentationem præbuit.*
- Aptan, *m.*, posterior pars diei, vesper; at aptni, *vesperascens cælo; th. aptni, posterior.*
- Aptreki, *adj.*, qui repellitur *pl. aptreka; th. aptir retro vel iterum et ek rek, pello.*
- Áqvæði, *n. pl.*, pacta, constituta, conventa, ok skolo haldast öll áqvæði með þeim, *omnia inter eos pacta serrentur CS 75; th. á in et ek qved, dico; ek qved á, definitio.*
- Ár, *f.*, remus, ár at miðla oc austurskoto, *remum et sentinæ situlam communem habere Jcs 113.*
- Ár, *adv.*, mane, ár um morgun, *mane diei.*
- Árdeigis, *adv.*, mane diei; *th. ár, mane et dagr, dies.*
- Árduruxi, *n.*, bos aratorius *v. jugalis; th. ek er, aro et uxi, bos v. taurus.*
- Árþorinn, *adj.*, ad hereditatem natus, *capax hæreditatis; th. arfr, hæreditas et þorinn, natus, ek ber, pario.*
- Árþingir, *adj.*, capax hereditatis, *cui hereditatem adire licet; th. arfr, hæreditas et ek þingir, eo.*
- Árþkaup, *n.*, proprie *emtio hereditatis, pretium hereditatis speratæ, quæ vendebatur; en arþkaupit*

- á sptr at hverfa með vöxtum undir þann er reidd hafði, *pretium vero hereditatis, proventibus adjectis ad eum recidat, qui id solverat; th. arfr, hereditas et ek kaupi, emo vel commuto.*
- Arfr, m., *hereditas, bona relicta; sapissime imo semper denotat portionem bonorum relictorum, quæ unicuique hæredum defertur, ideo multas illas significationes hereditatis, quas jurisprudentes sibi fingunt, hic ignoramus; th. ek erfi, succedo.*
- Arfsal, n., *proprie venditio vel traditio hereditatis, contractus hereditatis vel alimoniarum, quia alimonia bonis relictis vel relinqvendis quasi emitur; th. arfr, hereditas et ek sel, vendo vel tradeo.*
- Arfskot, n., *jaculatio hereditatis, defraudatio hereditatis, hac enim bona, justo hærede nescio, ad alium furtim transmittuntur; at ræða til arfskots, defraudationem hereditatis intendere HS 11; th. arfr, hereditas et, ek scyt, jaculo, transmitto.*
- Arftak, n., *hereditatis susceptio, contractus alimoniarum, quia hereditas ab alente hoc modo suscipitur; at taka arftaki, per alimoniarum contractum aliquem suscipere; th. arfr, hereditas et ce tek, capio. Arfsal ad tradentem, arftak vero ad recipientem referatur.*
- Arftaka, f., *jus succedendi vel bona relicta capiendi, Godi sá er til arftöku er taldr, prætor in bona relicta missus vel ad succedendum idoneus HS 6; um arftökur manna, de hæredum successionebus HS 18; idem th.*
- Arftökomadr, m., *jure succedendi gaudens; th. liqvét.*
- Arsvon, f., *spes hereditatis, hereditas sperata; eigi á madr at selja arsvon sína, speratam hereditatem nequis vendat; þat sama sumar er arsvouin skiptist, eadem ætate, quæ spes hereditatis immutabatur HS 10; th. arfr, hereditas et von, spes.*
- Áritin, n. pl., *inscripta; er heilög orð ero áritin, cui sacra verba inscripta sunt IoS 27; th. á, in et, ek rita, scribo, cfr. Angl. to writ.*
- Arn, m., *focus, lares domestici; at fara eldi ok arni*

- á annars fjrðo, *ignem et focum in prædium vel fundum alienum transferre FrS 13 (Aa male: járni, pro: arni).*
- Árnadarorð, n., *intercessio; oc árnadarorð allra heilagra, omniumque sanctorum intercessio; th. drnadr, votum, ek árna, opto et ord, verbum.*
- Ásátr, adj., *consentiens; th. á, in et sátr, pacatus, concors.*
- Ásýnt, n., *signatum, at eigi verðr ásýnt eptir, quod signum lassionis non relinquit IoS 11; th. á, in et ek sýni, præbeo, ostendo.*
- At, prep. apud, at sún, *in domicilio suo CS 40.*
- Atburðr, m., *casus, eventus v. circumstantia, allir vita atburði um missetti þeirra NN. oc NN, circumstantiæ dissidii (v. enatum dissidium) inter NN. et NN. omnibus vocæ sunt. IoS 112; th. at ad, et ek ber, fero; þat ber at, id defertur vel evenit.*
- Atferli, n., *modus agendi; at hafa öll sömm atferli, eodem modo res suas moderare IoS 16, FrS 3; th. at, ad et ek fer, eo, adgredior.*
- Atort, sup. v. neutr., *verbis definitum, constitutum, pactum; hvar svo er atort, ubi tali modo constitutum est CS 75; th. at, in et orðtr, verbis definitus.*
- Átoþýfi, f., *furtum cibariorum; hvarz átoþýfi er mciri eðr mimi, furtum cibariorum, sive majus sive minus fuerit; th. áta, res esculenta, quod ab: ek et edo, et þýfi, res furtiva a þjófr, fur.*
- Atqvæði, sup., *idem quod, atort, quod vide; th. at ad et, ek qvæð, dico, pacta enim verbis definiuntur.*
- Atqvæði, v., atqvæði, n., *definitio, notia rei; fyrir utan atqvæði, notio (criminis) tantum differat IoS 115; th. at, ad et ek qvæð vel ek qvæð at, definitio.*
- Átt, f., *proprie plaga mundi, sed cum pro ætt ponitur, denotat familiam unde quis est oriundus. Ef ei má skipta í áttir, si in familias dis-*

- tribuere non possunt AS 3. Familia est quasi plaga illa coeli unde quis in mundum provenit, hinc utraque vox cognata.
- Áttarmót, n., occurus familiarum, propinquitas remotior, per eam enim familiae quasi occurrentes in unum coalescunt; th. átt vel átt, cfr. mox antea et mót, occurus, ek mati occurro.
- Áttædr, adj., octogenarius; th. áttatiu, octoginta et, ár, annus, quasi, áttatiærdr, unde, per transpositionem litterarum et omissis, uti fit áttædr.
- Atvína, f., sustentatio, alimentum; th. at, ad et ek vinn, operor; in suam sustentationem quis maxime operatur.
- Atvist, f., praesentia, opitulatio; th. at ad, et vist, habitatio.
- Auðn, f., proprie: locus desertus, non habitatus et incultus et relictus, indigentia, insufficientia ad sustentationem aleudis suis praebendam. En ef þar ber auðn, quod si insufficientia ibi comprobatur Jo S 20, AS 7, ef bólstær er lagdr i auðn, si praedium desertum relinquitur Fr S 2; th. auðr, vacuus, ek eyði, evacuo.
- Auðnahús, n., domus in locis desertis extracta; th. auðn, et hús, domus.
- Auðæfi, n. pl., proprie: divitiae, bona, saepe servitutes ad praedium aliquod pertinentes; oc svo ef aðrir menn eigo i þat land auðæfi, ut et si aliis in fundo (vendito) servitutes fuerint Fr S 2, með þau auðæfi er hann hefir til, cum bonis suis; th. auðr multitudo vel divitiae, af ex et fê, pecus vel bonu quasi: auðr af fê; sic saepe, auðr fjær, copia pecoris, o: divitiæ.
- Auknefni, n., nomen adjectivum, cognomen; ef maðr reidr auknefni til háðungar, si cognomen in alterius contumeliam quis ei imposuerit ICS 105; th. auk, praeter ea: ck eyk, augeo et nafn, nomen.
- Áummin, adj., n. pl., signum relinquentia, er áummin verk verða með mönnum, ubi facta signum re-
- linquentia, o: lesiones mutuae sunt; th. á, in et: ck vinn, operor, ck vinn á, lædo.
- Austmaðr, m., vir orientalis, Norvegus, quia Norvegia prope orientem versus ab Islandia posita est; th. austr, plaga orientalis et, maðr, homo.
- Austr, adv. loci, orientem versus, o: in Norvegia, saepe etiam ponitur promiscue pro: erlendis; th. austr, plaga orientalis.
- Austrænn, adj., orientalis, úr austrænnum vidi, ex materie orientali, o: norvegica CS 55; austrænn varningr, merx orientalis, o: norvegica; th. austr, plaga orientalis.
- Auvirda, f., noxa, vitium, quicquid pretium rei imminuit. Hann ábyrgist við þeim auvirdum blum, omne pretii detrimentum praestet CS 30; th. au, non (gr. cu), et verð, pretium.
- Austrskota, f., situla ad sentinam hauriendam et ejiciendam adhibita; th. austr, sentina, ek cys, haurio et: ck scýtt, jaculo, ejicio.
- Auvísl, m., damnum injuria datum, depopulatio, quodvis damnum, tam lucro cessante, quam bonorum imminutione, illatum. Ef hann fær auvísla af, si aliquid damni inde cepit Fr S 16, oc bæta auvísla sem býar virda, et damnum inde enatum, juxta colonorum estimationem resarciat CS 15; compositum videtur et contractum ex auðr, vacuus et vísla, factum, actio, quasi sit, auvinnsl; cognatum est, usli, quasi ausli, vel auðsli.
- Auvíslabætr, f. pl., nom. sing., auvíslabót, damni illati resarcitio; th. auvísli, q. v. et bót, repensio, ek betti, restauro, rependo, resarcio, multam expendo.
- Ávallt, adv., semper, quasi óvallt, non caducum; th. á, vel au v. ö, particula negationis et valtr, caducus.
- Áverki, m., lesio, signum lesionis; th. á in, et verk, factum, actio.
- Ávextir, m. pl., a nom. sing. ávöxtr, fructus, pro-

ventus, með ávöxtum öllum, *cum omni proventu*; *th. á, in et ek vex, cresco, proventio.*
Ávon, f., spes, probabilitas, oc hafi sagt hönum ávon þessa, *eigve indicaverit hac in spe esse.*

Áþéttisord, *n., dicta graviora.* Ef maðr mæli við mann áþéttisord, *si quis dictis gravioribus alterum lacerasset* JcS 104; *th. á in, et þétt, gravis, compactus et ord, verbum.*

B.

Bakmæli, *n., proprie: dictum ad posteriora, hinc calunnia, quia calunniator absentem sæpissime impudico ore lacerat.* Oc er þat bakmæli, hoc pro calunnia habeatur JcS 104; *th. bak, pars posterior corporis, et mæli vel mál, dictum, facultas loquendi.*

Bálkr, *m., sectio (hodie sepimentum).* Kaupabálkr, *sectio juris Islandici de commerciis hominum.* Ómagabálkr, *sectio de alendorum sustentatione.*

Banarád, *n. pl., interdum sing., consilium mortis vel cordis consilium mortiferum.* At ráða banaráðum um einn, *mortem alicui machinari, consilia ad aliquem occidendum dare* JcS 75; *th. bani, mors a ben, vulnus lethale et ek ræd, consiliis adjuvo.*

Banasár, *n., vulnus mortis, vulnus lethale; at veita einum banasár, at fá banasár, vulnus lethale alicui inferre, vulnere lethali affici* JcS 18; *th. bani, mors, ben, vulnus lethale, et sár, vulnus.*

Band, *u., vinculum, catena, band á hundi, catena canis* JcS 76.

Bani, *m., mors, at fá bana, concēci (vulneribus)* JcS 18; *th. ben, vulnus lethale.*

Banvæmm, *adj., mortem sperans, morti propinquus, immedicabilis, moribundus, sem ádr er banvæmm, qvi antea morti propinquus fuit* FrS 60; *th. hani, a ben et von, spes.*

Barn, *n., proles, soboles; at eiga barn i vonum, prolem in spe habere* HS 4, at vera með barni, *uterum ferre; th. ek ber, pario.*

Barnber, *adj, f., prolifera, quæ suscipiendi facultate non destituta est, barnber kona, AS 31, FcS 12; th. barn, proles et, ek ber, pario.*

Barngetnaðr, *m., procreatio liberorum; at leynd barngetnaði sínum, graviditatem suam dissimulare* HS 23; *th. barn, proles et, getnaðr, susceptio, ek get, suscipio, nanciscor, cfr. postea.*

Barnlaus, *adj., improlis, prole destitutus; th. barn, proles et, laus, liber, vacuus.*

Barnómagi, *m., qui juvenalis ergo seipsum alere nequit, impuber, ætate tener; th. barn, proles et, ómagi, qu. v.*

Barnæska, *f., ætas puerilis, infantia. At vera i barnæska, in ætate puerili versari, ephēbis non egressus esse; th. barn, qu. v. et, æska, juvenus ab, ærr, parvulus, comparat. orri, quod ab, ár annus, quasi ærr sit annus.*

Barsmíð, *f., verbotenus: fabricatio pulsatione, verberatio, flagellatio, ádr barsmíðin veri, ante factam flagellationem* CS 46; *th. ek ber, verbero et smíð, fabricatio ab: ek smíða, fabricor.*

Bast, *n., funis, cuticula arboris, cfr. heilabasti postea.*

Batnaðr, *m., melioratio, revalescentia, sem batnadar er ei at von, in qua (infirmirate) revalescentiæ nulla spes est* JcS 26; *th. betri, melior comparat. a góðr, bonus.*

Baugatal, *n., recensensus annulorum. Sic dicitur particula juris Islandorum antiqui de multis homicidiis, simul exponens, quomodo inter cognatos cæsi,*

- multa, et inter cognatos occisoris, solutio, distribuatur; th. baugr, annulus qv. v. et tal, numerus, ek tel, numero, expono.*
- Baugbót, f., in pl.,** baugbætr, cædis multæ additamentum. Adillium rædr sik af baugbótum, annuli additamenta actor competens amittit, si etc. *Ra. Baugbót, ut opinor dicebantur Þveiti et baugþak, quæ ipsis annulis multatiocis adjiciebantur, de quibus infra; th. baugr, annulus et, bót, resarcitio vel augmentum, ek bati, augeo vel multas expendo.*
- Baugbætendr, m. pl.,** annulos solventes, qui cædis multæ annulos solverent; *th. baugr, qv. v. et ek bæti, multas expendo.*
- Bauggildi, n.,** sic dicebatur propinquitas agnatorum cum caso vel cum occisore, quatenus illi annulos multatiocis vel caperet vel solverent, opponitur, nefgildi, qv. v. *th. baugr, annulus et ek gæld, expendo.*
- Baugrigr, m.,** sæmina annulipota. Sic dicebatur sllia cæsi unica, quæ annulos multatiocis et caperet et solveret; *th. baugr, annulus et rigr, sæmina, poetice. Sic Gunnlaugus Vermilingvis cecinit: alin var rygr at rógi etc.; sic Thorvaldus Fíðfórlús: enn víð einga svinnu, aldin rigr víð skáldi — gall úr heidnum stalla.*
- Baugr, m., annulus, multa cædis.** *Diversi fuerunt annuli illi multatiocii, de quo Recensus annulorum perlegendus est. Proximi et cæsi et occisoris propinqui annulum maximum et capiebant et solvebant, sed remotiores minoris pretii annulos reportaverá; fuerunt nempe: Þrimerkíngi, tvítugauri, tvimerkíngi, tólfeyringi, quæ verba suis locis quærenda; th. ek beygi, incurvo, annulus enim lineam curvam efficit.*
- Baugþak, n.,** quid sit me nescire ingenue fateor, per annulistratum verti, verborum, unde constatum est, baugþak, valorem secutus, thema enim est, baugr, annulus et, þak tegmentum quod ab: ek
- þek, tego. *Hic alias conferendum putamus factum Niall, cum injecerat, forsitan ut annulistratum, sericam laciniam, quæ cum exigui esset pretii, Plosius in sui contumeliam factum opinabatur. Hist. Niali Cap. 124. Nialus, quæ juris peritus, legum præscriptis omnino satisfacere voluit.*
- Baugþiggendr, m., pl.,** annulos capientes, qui annulos cædis multæ deferrent; *th. baugr, qv. v. et, ek þigg, ek þáði, accipio, refero.*
- Beidandi, m.,** expetens, rogans. *Enda beidanda-num verdr rétt, fas est ut (pacem) expetens etc. IoS 15, est præc. partic. act. v. ek beidi, expeto, ek bíð, rogo.*
- Beinbrot, n.,** ossifragium; at veita cinum beinbrot, ossifragio alterum afficere IoS 12; *th. bein, os et: ek brýt, frango.*
- Beit, f.** depastio, ok sekst hann cigi á beitinni, nec depastionis nomine reatum sibi contrahit; *th. ek bít, mordeo, pecora enim gramina mordent.*
- Beitstamr, adj.,** freno adsvetus. *Ef hross beitstamt rennr optir manni á næsta bæ, si equus freno adsvetus ad prædium proximum aliquem insectus fuerit CS 34; th. beitsli, frenum, ek bít, mordeo et tamr, mansuetus, ek tem, domo; nisi legendum sit, beygsli, tum enim derivandum ab, ek beygi, incurvo.*
- Beituteigr, m.,** tractus depastionis v. depastioni expositus, tractus pasciorum; *th. beit, qv. v. et teigr, tractus.*
- Ben, f., vulnus lethale;** sár þat er at ben gjörðist, vulnus quod lethale factum est; *benjalýsing, vulnerum lethaliu denuntiatio; benjavetti, de vulneribus lethalibus testimonium.*
- Bendr, adj.,** intentus. *At skjóta af bendam bogá, arcu adducto jaculari IoS 15; th. ek bendi, intendo, adduco.*
- Berfè, n.,** verbotenus pecuda parientia, pecuda generis femini. *Ef madr leidir berfè sitt til grad-*

- fjár amars, si quis pecora sua feminea alterius masculis admovent *OS 23*; *th.* ek ber, pario et fê, pecus.
- Berg ek, *v.*, servo, opitulor, oc bergr honum þat, hoc eum a reatu liberat; oc bergr hann þá sökinni, tum causæ suæ vitium reparat.
- Beyst, *adj.*, contusus, contritus, en ef sá verdr beustr eða bitin, quod si vel contusus vel morsus fuerit *IoS 75*; *th.* ek beysti, contundo, *cfr. gr.* παρᾶσσω.
- Bjargleysi, *n.*, defectus alimentorum, en ef ómagin verdr íti dauðr af bjargleysi, quod si alendus defectu sustentationis sub dio obierit *AS 3*; *th.* björg, *qv. v.* et laus, vacuus, non habens.
- Bjargqvídr, *m.*, effatum excusatorium. Ef hann getr þann bjargqvíð, si effato veridicorum excusatorio probare possit; *th.* björg et qvídr, *qvæ v.*
- Bjargráð, *n. pl.*, consilia in alicujus salutem, consilia opifera; at ráða einum bjargráð, aliquem consiliis opiferis adjuvare, óráðandi öllum bjargráðum, consiliis auxiliariis non adjuvandum *FoS 49*; *th.* björg, *qv. v.* et ráð, consilia.
- Bjarkeyrarétt, *m.*, jus Bjarkeyense; hujus in legibus Islandicis sit mentio *Privil. Isl.*, *cfr. Paus's Samling af gamle norske Lov.*
- Blíð ek, (at bíða) conseqvov, potior, at bíða skáða; damnum pati.
- Biskup, *m.*, episcopus, Biskupsstólar, sedes episcoporum, at ráðaz til biskupsstóla, sedibus episcoporum sese addicere *IIS 18*; Biskupsfundr, conventus episcopi, at bjóða til biskupsfundar, aliquem invitare ut episcopium conveniat *FoS 17*, *cfr. gr.* επισκοπος.
- Biti, bucella, offa, offula, at bicidaz bitum, bucellis mendicare *AS 23*; *th.* ek bit, mordeo.
- Björg, *f.*, opitulatio, etiam alimentum, alimonia, at eiga *IV* missira björg, in quatuor semestria alimonia in præsto habere *IIS 10*; *th.* ek biarga, opitulor.
- Blástrjárn, *n.*, ferrum rudum, argilla ferrum continens; ferrum ex hac antiquitus factum esse testantur historia, inprimis vero historia Egilli Skallagrími filii, cujus pater magnum habuit rauda-blástr, follicationem nempe ad ferrum rudum defecandum; *th.* blástr, follicatio, ec blas, spiro et jörn, ferrum.
- Blóta ek, *v.*, sacra facio, dicitur semper de ethnicorum cultu religioso, heidnir menn hof blóta, ethnici fana frequentant *IoS 113*; *th.* blóð, sanguis, hoc enim sacrificiis ethnicorum maxime adhibebatur. Hodie, ek blóta, denotat maledico, quam verbí significacionem catholicorum zelo religioso debemus, qui, ut cultum ethnicum exosum facerent, terrerrimam significacionem qvovis ad ethnicorum cultum pertinenti verbo subposuere; sic ex eorum voluntate Othínus ipsum diabolum significaret etc.
- Bláxa, *f.*, stragula vel palla sepulcralis *IIS 13*; *th.* forsitan blár, cæruleus
- Blásma, *adj.*, *f.*, dicitur de ovibus femineis coitum oppetentibus.
- Bogi, *m.*, arcus, at sejóta af bendum boga, arcu adducto jaculare *IoS 15*; *th.* boginn, incurvatus, ek beygi, incurvo.
- Bók, *f.*, liber, at vírða fê við bók, libro [sancto] adhibito bonorum æstimationem facere. Hann scal bók hafa þá meiri sê enn hálsbók, librum adhibeat libro collari majorem, *cfr.* hálsbók, postea.
- Bóklærdr, *adj.*, libris edoctus, Bóklærdir menn, viri docti *IoS 112*; *th.* bók et lærdr, doctus.
- Bólstaðr, *m.*, locus habitatus, prædium, byggð bólstaðr, prædium habitatum *FoS 6*, 21 *th.* ból, ek hy, habito, et staðr, locus.
- Borðfæri, *n.*, quid sit sane nescio. Occurrit *IoS 76*; eða tekr sér borðfæri, quod per: vel abstersorium sibi capientem, exposui, quasi sit borðfæri, compositum a bora, foramen *qv. v.* et færi, copia, facultas, medium quod adhibetur. Antecedentia

- et subsequētia docent hocce vocabulum tali vel quodam simili modo esse vertendū.*
- Bora, *f.*, foramen, apertura, ok bora kömr inn til heilabasta, et er bora kömr inn til hinunnar, ubi apertura ad cerebri membranulam, *v.* ad membranulam (cavitatis) adest JoS 51.
- Bótsama ek um, *v.*, restauro, reparo; *th.* bót *pl.* bætr, reparatio.
- Brád, *f.*, edulia, esca ferarum, blóðug brád, cruenta edulia JoS 116; cognatum videtur cum braud, panis.
- Bráðla, *v.*, brálla, *adv.*, cito, brevi vel nulla morá; *th.* bráðr, vehemens, celer, incitatus.
- Brauthöfn, *v.*, brotthöfn, *f.*, ablatio; *th.* braut, via vel braut et brott, in viam et ek hef, capio, fero etiam traho.
- Brecka, *f.*, simpliciter clivus, locus declivis, Þingbrecka, clivus comitalis ubi foripeta in colloquium conveniebant; *th.* brattr, arduus quasi sit brettka.
- Bregð ec, *v.*, muto, immuto, moveo, sinem facio, at bregða af marki, notam (in auribus pecoris) disjunctivam immutare, ne cum aliorum colonorum notis conveniat CS 5, 19, FrS 38, at bregða bui, rusticationis suæ sinem facere CS 60, at bregðaz frumhlaupum vid, incursionem alternare, alternis vicibus facere incursionem.
- Bregð ek, *v.*, cavillor, at bregða brixlum, conviciis aliquem lacessere JoS 105.
- Brek, *n.*, fractio, vitium, leve damnum, dolus, breksecþ, condemnatio dolosa JOS 40, brekbod, oblatio dolo malo facta FrS 13, gridabrek, pacis violatio JoS 15, breklaust, at breklauso.
- Brenðr, *adj.*, crematus, combustus, defecatus, brenðt silfr, argentum defecatum HS 13; est *p. p. p.* verbi: ek brenni, uro.
- Bremna, *f.*, incendium, combustio, comburium, brennustaþr, locus ubi combustio instituitur id. *th.* et stad, locus.
- Bretakóngur, *m.*, rex Britanorum; *th.* breti, Britannus et kóngur, rex *qv.* a konr, vir.
- Brigð, *f.*, inmutatio, revocatio, retractio, rehuatio; *th.* ek bregð, *qv.* *v.* et vocab. landabrigð, *hinc:*
- Brigða ek, *v.*, retraho, at brigða land, fundum retrahere FrS 1, at brigða fœit, bona revocare HS 4.
- Brigðandi, *præs. partic. act.*, *v.*, ek brigða, fundum reho.
- Bringspalir, *f. pl.*, sternum cum radiis; *th.* bringa, sternum et speli, radius.
- Brjósk, *n.*, cartilago. Eu þat er seorit er seeþr bein eðr brjósk, secatum dicitur, cum os vel cartilago læðitur VSl. 7.
- Brjóstdreckr, *m.*, mamma lactans, infans lactans; *th.* brjóst, mamma, pectus (περσικός anterior) et ek dreck, bibo.
- Brixl, *n.*, opprobrium, convicium quamvis verum. At bregða brixlom, conviciis aliquem lacessere; *th.* ek bregð, verto, muto, celeriter moveo, quasi brigðsi.
- Bróðrsour, *m.*, frater filius, nepos ex fratre, bróðrsour baugr, annulus nepotis ex fratre, vide tvímerkfugr; *th.* bróðir, frater; *est.* gr. πρώτος, primus, primarius, qui primas tenet, et sour, filius.
- Brot, *n.*, destructio. Búðir göngomanna ero óhelgar vid broti, mendicorum tabernæ destructioni expositæ sint Ob 8; *th.* ek brýt, frango.
- Brott, *adv.* a loco, in viam pro brot vel braut, quod est accusativus absolutus a braut, via, vide Þjóðbraut.
- Brúðgumi, *m.*, sponsus; *th.* brúður, sponsa, nova nupta, et gumi, vir, *pl.* gumar, poetice.
- Brúðkaup, brúllaup, *n.*, rectius forsán brúðlaup, emtio sponsæ, accursus sponsæ, nuptiæ. At hafa brúðkaup inni, nuptias celebrare, convivium nuptiale in domicilio suo habere Fþ. 12; *th.* brúðr, nova nupta, et kaup, emtio.
- Brúðför, *f.*, profectio (convivarum) ad nuptias, brúðfararhestr, equus huic profectioi adhibitus Eb. 36; *th.* brúður, et för, profectio (ek fer, eo).

- Brúmaðr, *m.* (in pl. brúðmenn), *convivæ nuptiarum*; *th. liqvet.*
- Brunnr, *m.*, *fons, puteus, brunulekr, rivus scaturiens ab aquario domestica Llb 32, cfr. gr. βροχός, literis transpositis.*
- Bryggja, *f.*, *ponto, pons navalis.* Bryggjosporðr *extremitas pontis, pontonis caudæ*, at liggja i bryggjo lagi, *pontonem navigaturus adjacere* Þþ. 34.
- Brýt ek, *v.*, *frango, prosterno, at brjóta annvirki, vide annvirki.* At brjóta jórd til tadna, *terram in prata domestica aperire Llb 14, at brjóta cono til svefnis, fæminam ad concubitum vi prosternere.*
- Brytjan, *f.*, *in frusta secatio, cibariorum distributio; th. brýt ek, qv. v.*
- Brædra, *genit. pl. mask., a bróðr, næsta brædra, amara brædra, þriðja brædra, vi vocis: fratrum proximorum, secundorum, tertiorum. Hæc verba, quam maxime obscura, exposui per: in tertio, quarto vel quinto lineæ collateralis æqualis gradu conjunctus, quod etiam ex antecedentibus et subsequentibus, in Baugatali, innotescere opinor. Huic sententiæ etiam suffragatur nota 57, ad Kristnisagam pag. 38, cfr. gr. πρωτος, primarius, qui primas tenet.*
- Bræðringa, *f.*, (in pl. bræðringor) *filia patruí* sp 32.
- Bræðringr, *m.*, (in pl. bræðringar) *fratruelis, filius patruí; th. bróðr, frater, vide brædra.*
- Bú, *n.*, *villitatio, rusticatus, etiam pecora quævis ad rusticatum pertinentia. Bú allt, tota pecuaria; th. ek hy, habito, rusticor. (βους, bos).*
- Búandi, *m.*, *contractum búandi, villicus, colonus, pres. participii act.; v., ek bý, substantivi loco positum.*
- Búð, *f.*, *taberna. At tjalda búdir, tabernas velis obducere, tabernas inhabitare id. th.*
- Búðargagn, *n.*, *usus tabernarum. Búðargagnaleiga,*
- locaria pro usu tabernarum solvenda Smf 2; th. búð, qv. v. gagn, utilitas et, leiga, qv. v.*
- Búðarrúm, *n.*, *spatium tabernæ, locus certus in tabernis alicui designatus; th. búð, qv. v. et, rúm, spatium, lectus, qv. v.*
- Búðfastr, *adj.*, *fixus in tabernâ, incola tabernæ; th. búð, et fastr, fixus (ek festi, firmo, figo).*
- Búðseta, *f.*, *sessio in taberna, habitatio in taberna etc.*
- Búðsetomaðr, *m.*, *inquilinus; th. búð, qv. v. seta, sessio (ek sit, sedeo) et maðr, vir, homo.*
- Búðunautr, *m.*, (in pl. búðunautar) *tabernis fruente, socii tabernæ, incolæ tabernæ; th. búð, qv. v. et ek nýt, fruor (not utilitas).*
- Búðé, *n.*, *pecora villitacionis, genit. sing. búðjár; búðsetomen scola eingir vera, þeir er búðjárlost búá, tabernarum inquilini, qui sine pecuarii habitant, haud tolerandi, Ob. 31, th. bú, qv. v. et fé, pecus, bona.*
- Búðjargánger, *m.*, *ambulatio vel vagatio pecoris (in pascuis); th. búðé, qv. v. et gánger, itus (ek geing, eo).*
- Búðhlutr, *m.*, (in pl. búðhlutir) *res rusticæ, utensilia ad rusticatum pertinentia, bússbúðhlutr idem th. bú, qv. v. et hlutr, res.*
- Búí, *m.*, (in pl. búar) *vicini, accolæ. At qvæðia búá heiman, vicinos domi evocare, pass. Gragasá ubiqve facit ad stabilendum quod sub búí aðfertr in indice Nialæ, pag. 654, quamvis non conveniat cum indice Hungurvaka, pag. 400, sub bú; th. bú, qv. v. (ek bý).*
- Búlaus, *adj.*, *rusticationis expertus; th. bú, qv. v. et lauss, expertus, solutus.*
- Búلكi, *m.*, *strues mercis, cumulus oneris nautici, ef fé er í búلكa, si bona (demortui) in struem mercium congesta fuerint* Ap. 13.
- Búr, *n.*, *penurarium, cfr. indicem Vígalúmssagæ sub stökkabúr, p. 225.*
- Búrdð, *n. pl.*, *potestas rei familiaris administrande,*

at ráða burádom, *rusticatus præesse*; *th. bú et ek ræð, rego, qv. v.*

Bússalfir, *f., proventus rusticatus nondum consumiti*; *th. bú, qv. v. et ek leifi, relingvo, ek leifi af, reliquum habeo, (cfr. gr. λειπῶ, relingvo).*

Býsskérti, *n., vasa ad villicationem pertinentia*; *th. bú, qv. v. kær, vas et fê, res alicujus pretii, pecus.*

Búverk, *n. sing. v. pl, operæ villicæ, ad rusticationem pertinentes*; *th. bú, qv. v. et verk, opus, factum.*

Býð ek (at bjóða), *v., impero, obfero, invito. At bjóða fê undan einom, bona ab aliquo vindicare vel reclamare* AÐ. 9, at bjóða til varna, til hlutfalla, til rudninga, *ad exceptiones proferendas, sortes ducendas, testes, veridicos, judices reprobandos invitare*; *th. bóð, mandatum, oblatio.*

Bygðarleyfi, *n., venia habitationis, in pago habitandi, at bíðia ser bygðarleyfis, veniam (in pago) habitandi sibi expetere* Kb 47; *th. bygd, habitatio, tractus habitatus, et leyfi, venia, (ek leyfi vel lofa, concedo).*

Byggjendi, *adj., vel futur. partic. pass. v. ek byggji, habito, frændsemi byggjendi, propinquitas habitabilis, ad matrimonium contrahendum licita* FÐ. 2.

Byrgi ek, *v., claudio, occludo, præcludo. At hyrgja einn inni, aliquem intus (in domo) occludere* Fst 68; *th. borg, locus undiqve munitus.*

Bæarmadr, *m., urbis vel vici incola oppidanus*; *th. bæ, vicus, urbs (ek by) et madr, vir, homo.*

Bægi ek, *v., impedio. Ef eigi bægja naudsynjur þeirra, si necessario iis exequenda non impediunt*; *th. bágr, difficilis, arduus, reluctantis.*

Bælt; *n., adj., bæll, habitabilis*; *th. ból, locus habitatus, prædium (ek bý).*

Bænahús, *n., domus precium, sacellum*; *th. bón v. bæ, (in genit. pl. bóna v. bæna) preces, et hús, domus.*

Bær, *m., urbs, vicus, oppidum*; *th. ek bý, habitio.*

Bæsingr, *m., antrigena, sic dicitur proles ab uxore proscripta cum insonti suo marito suscepta*; *th. bás, loca inter cautes angustiora, antrum, spelunca, his enim locis uxores proscriptas sese tenuisse, et prolem ibi susceptam esse præsumitur. Inde etiam, at bæsa v. bása, boves in stationes in bovili disponere. Sic Enarus Thambaskelfr ad Kalfum, Arnæ filium: fyttr á gömlum uxá at bæsa emu kálfnum, bos adultus in claustrum prius deducendus quam vitulus, G. Andr., sub bás.*

Böllr, *m., membrum virile, penis.*

(C vide K.)

D.

Dagakauþ, *n., merces dierum, v. diurna. At fara með dagakauþ, mercede diurna operas facere* Kb 59, *th. dagr, qv. v. et kaup, merces (ek kaup, emo).*

Dagleid, *f., iter diei, at fara dagleidom, unius diei iter facere* Ob 10; *th. dagr et leid, qv. v.*

Dagr, *m., dies, deyandi dagr, dies emortalis, vitæ*

supremus Lb. 17; *cfr. græc. δαυ, δαος, δαυ, δαυ* πος.

Dagstundarleid, *f., diurni temporis conventus promulgatorius, conventus ad leges promulgandas per unum tantum diem habitus*; *th. dagr, qv. v. stund, hora et leid, qv. v.*

Dánarfê, *n., bona mortuæ, bona relicta*; *th. ut*

- opinor, dá vel dáun (genit. dánar contr.) deliquium animæ, mors. Hæc vox mihi primitiva, unde ek dey, daudi, quasi dáun vel dáud, unde adjecta terminatione masculini i, snt daudi. Hinc etiam Danorum Dannefa, cfr. gr. θανάω, mori; θανάω, mors.*
- Deildir, adj. partitus, divisus, vel perf. partic. pass.** v. ek deili, *divido, qv. v.*
- Deili, n., differentia, nota characteristica, at vita deili á, dignoscere** *Ap. 18, cfr. ek deili.*
- Deili ek, v., dispicio, distribuo, divido, þa seal honum af deila, tum portio hæreditatis et adsignetur** *Ap. 3, at hann kummi ci at deila, ut dispicere non possit. Ef i því deilur, si in eo aliquid discriminis fuerit, þar er vötn deila af milli hæradada, ubi aqvæ (fluvia) tractus habitatos dirimunt, cfr. gr. διαλεω, dividere.*
- Dengi ek, v., falcis aciem tundendo extenuo (dynr et dynkr, sonitus).**
- Dilkur, m., agnus subrumus, lactans, cfr. gr. θελγω, mulceo.**
- Dilkær, f., ovis fœmina agnum subrumum ducens; th dilkr et ær, ovis fœmina.**
- Djúp, n., profundum maris, á djúpi, in alto.**
- Dómlhringr, m., circulus judicialis, heliceum. At sitia i dómlhring innan, intus in circulo judiciali sedere** *þþ. 28, cfr. Egilssaga Cap. 35; th. dómr, qv. v. et hringr, circulus.*
- Dómnefna, f., iudicii vel iudicium denominatio. At eigi dveli þat dómnefno fyrir godom, ne denominationem iudicium á prætoribus suscipiendam id retardet** *þþ. 4; th. dómr, qv. v. et ek nefni vel nenni, nomino, nafn vel namn, nomen, cfr. gr. ονομα, nomen.*
- Dómrof, n., iudicii turbatio, rei iudicatæ turbatio, neglectus vel violatio; th. dómr et rof, qvæ v.**
- Dómrudning, f., iudicii vel iudicium reprobatio, ab agente vel defendente instituenda, respectu iudicium denominatorum cognationis vel affinitatis**

- tam naturalis quam spiritualis cum reo vel actore competente et naturali; th. dómr, qv. v. et ruðning, relectio, reprobatio (ek ryd, relectio).*
- Dómr, m., sententia vel iudicium vel arbitratorum, ad rem controversam dirimendam; iudicium seu iudices omnes collective sumti, (unicum tantum iudicem hancce vocem denotare nullibi invenio). At nefna dóm, at nefna menn i dóm, iudices in iudicium eligere vel denominare. At ryðja dóm, iudices reprobare. At setja dóm, iudices componere, iudicium ordinare, at ryðja einou ur dómi, aliquem e iudicium numero reprobare, svo at dómendr heyrir um dóm þveran, ut iudices per iudicium transversum exaudiant (iudices in circulum sedebant) ádr dómr ferr út til saka, iudices priusquam ad causas exaudiendas exeunt** *Ob 7.*
- Dómsett, n. pl., adj., dómsettur, jus in iudicio adsendendi habens. At eiga dómsett (dómsett), in iudicio adsendendi iure gaudere** *pp 21; th. dómr, qv. v. et sæti, sedes (ek sit), sedeo, qv. v.*
- Dómstadr, m., locus, iudicii. Dómstadarþiær, accolæ ad locum iudicii proxime habitantes; th. dómr, qv. v. et, stadr, locus, (σταω, sto).**
- Dómstefna, f., citatio iudicii, ad iudicium, consentus judicialis. At leggja dómstefno heima at sín, in domicilio suo consentum iudiciale habendum indicere; th. dómr, qv. v. et stefna, citatio vel locus præfinitus, vide gloss. Eiddæ Sæmundinaæ sub v. mástefna.**
- Dómvarðsla, f., custodia iudicii. Dómvróðslomadr, vir ad iudicium a vi conservandum constitutus** *pp. 22; th. dómr, qv. v. et varðsla, custodia (ek ver, varði, hefi varit, servo, custodio), cfr. gr. κωπος, custos.*
- Dómsuppsaga, f., sententiæ pronuntiatio. Dómsuppsgovetti, sententiæ pronuntiatiæ testimonium, testimonium de sententia pronuntiata; th. dómr et uppsaga, qvæ v. (ek segi upp, sursum**

- dico, proclamo, proclamans enim elata voce loquitur).
- Dreg ek, *v.*, traño (in pass. dregst ek), at dragast til föroneytis með einom, alicui socium itineris sese adungere *Lfb. 17, cfr. gr. δρασσω vel δραττω, prehendō.*
- Drep ek, *v.*, verbero, percutio. Nú vænist liim þvi at hann hafi drept hann, at (aggressor) se alium ictu affecisse jactat *Vsl 13, cfr. gloss. Eiddæ Scem. sub hac, voce.*
- Drep ek, ictus verberatio, at hefna drepri dreps, ictum ictu vindicare, þvi drepri skal svo stefna, de hocce ictu, ita in jus vocandum est, *cfr. gr. δρασσω, decerpo, arbores succido, inde.*
- Dreþráð, *n. pl.*, consilia de ictu infligendo. At ráða dreþráðom, consilia de ictu infligendo struere, vide ráð, consilium.
- Drottinn, *m.*, dominus, herus, et
 Drottning, *f.*, domina, hera, dicuntur respectu rerum vel servorum. Hodiedum primo nomine Deus optimus maximus a nobis salutatur. Intermediante drótt, cohors, comitatus, a verbo ek dregð, forsitan derivandum.
- Draþr, *adj.*, jure necandus, impune occidendus; *th. ek drep, qv. v.*
- Dyl ek, *v.*, dissimulo, celo, falsa præfero; *th. dul et dulr, dissimulatio, item falsa persuasio, cfr. gr. δολω, fallo, decipio.*
- Dæming, *f.*, judicatio, judicium sententia. At dæmingo edr eidfærslu, per judicium sententiam vel juratam oblationem *Oþ. 1; th. ek dæmi, judicio.*
- Dægr vel dög, *n.*, nycthemerion, nox vel dies; *th. dagr, dies, qv. v.*

E.

- Efning, *f.*, præstatio promissi, með inningo oc efningo, cum pactis præstandis et probe servandis; *th. efni, bona, facultates vel res, unde aliquid fit; cfr. gr. ἀφνει, divitiæ.*
- Efstr, *m.*, summus, supremus, postremus, fyrstr, þarnæstr edr efstr, primus secundus vel postremus *Ob5. Est quidem superlativus ab efri, superior qv. ab yfir, super. Verosimillime scribendum est eptstr, quando supremum vel ultimum denotat, et tum derivandum ab eþri, posterior.*
- Eggelíngr, *m.*, (falx) cujus acies ulnam tenet. Stæltr eggelíngr, falx chalybe indurata *Lb 85; th. egg, acies et öhn vel alin, qv. v.*
- Egningarkviðr, *m.*, effatum irritationis vel calumnix. Sic dicebantur veridici evocati eum in finem vel ab actore vel reo producti, ut quid a causa pendenti alienum, vel ad ejus decisionem nihil faciens desinrent *pp 16; th. egning, irritatio (ek*
- egni, allicio, irrito, agn, esca, illecebræ) et kvíðr, *qv. v.*
- Eidfæri ek, *v.*, (alendum) juramento functus defero; *th. eidr, juramentum et ee færi, fero.*
- Eidfæring, *f.*, (alendi) cum jurejurando facta delatio, *id. th.*
- Eidfall, *n.*, casus juramenti, detrectatio juramenti; *th. eidr, jusjurandum et fall, casus (ek fell, cado).*
- Eidspjall, *n.*, juramenti elocutio, solemnissimum juramenti præstatio; *th. eidr et spjall, locutio, sermo, (ek spjalla, loqvor), sic gudspjall, verba Dei.*
- Eidunning, *f.*, idem *th. eidr et ee vinn, qv. v.*
- Eiginorð, *n.*, nuptiarum, contentio se dominum rei esse. Ef hann lýsir at festamdlum edr at eiginorði, si vel sponsalitiis vel ad nuptias id declaraverit *Aþ. 2, fþ 2, þa seilr a nm eiginorð, de dominio rei inter eos non convenit kb 14; th. eignum, proprius (ek á, at eiga, possideo) et orð, factum, dictum.*

Eignarlýrittr, *m.*, *ius domini, dominium exclusivum, ius alios a proprietate et usu rei excludendi; th. eigu, dominum (ek a, 'at eiga, teneo) et lýrittr, qv. v.*

Eikr, *m.*, *jumentum, bos aratorius, equus vectorius; th. ek ek, qv. v.*

Eibyrni, *n.*, *proles unica; th. einn, unus, cfr. gr. eis, et barn, proles (ek ber, pario).*

Eindaga ek, *vel diem unicam vel oculatam constituo, terminum solvendi peremptorium alicui præfigo; th. einn, unus et dagr, qv. v.*

Eindagi, *m.*, *dies oculatus, terminus solvendi peremptorius, í eindaga, die oculata, id. th.*

Einfarr, *adj.*, *solus sibi sufficiens, proprie: qvi solus ire potis est; th. einn, unus, unicus, et fierr, facultatem habens, rei par, sufficiens, a ferri, facultas (ek fer, eo).*

Einglakóngr, *m.*, *rex Anglorum; th. Einglar (genit. pl. Eingla) et kóngur, rex, a konr, vír, cujus femininum est kona, femina.*

Eingidómr, *m.*, *judicium prati, vel pratense, in prato, de quo contenditur, constitutum; th. eingi, pratum, et dómr, qv. v.*

Eingjaverk, *n. pl.*, *opus pratorum, sceniscium in pratis; th. eingi, pratum (genit. pl. eingja) et verk, opus, factum.*

Eingishöft, *f.*, *usus prati; th. eingi, pratum et höft, usus (ek hef, habeo).*

Einkaleyfi, *n.*, *et einkalof, n.*, *venia specialis, privilegium, dispensatio; th. einkar, unicus et leyfi vel lof, venia (ek leyfi vel lofa, concedo).*

Einkæmi ek, *et einkymi ek, v.*, *speciatim signo, notam disjunctivam impono; th. einkunn, qv. v.*

Einkunn, *f.*, *nota disjunctiva, signum domini exclusivum; th. einn, unus, unicus et kunnr, qv. v.*

Einnánuðr, *m.*, *mensis solitarius. Sic dicitur ultimus hyemis mensis; th. einn, unicus et mánuðr, mensis (máni, luna), cfr. gr. μήνη, luna.*

Einnefni ek, *v.*, *denomino. Eðr þá menn er hann*

hefir einnefnda með ser, *vel eos, quos secum denominavit; th. einn, unus et ek nefni, vide alþingisnefna, dómnefna.*

Einstigi, *n.*, *via unico homini permeabilis, fauces non pervia; th. einn, unus et stigr, tranes (ek stig, calco, pedibus tero).*

Einvirki, *v.*, *einvirki, m.*, *qui solus operatur, colonus famulitii expertus vel solitarius; th. einn, unus, solus et ek orka, officio, greo; vel verk, opus.*

Einugi vel einogi, *legitur et emgi pro cingo, adj., nullo, nihilo (minus, secius); th. cingi, nullus, qvasi einu eigi, non unus.*

Eik ek, *v.*, *veho, currum vel rhedam ago, imperf. ek ók, cfr. gr. ἔξω, veho, porto, ἔξω, currus.*

Ekkja, *f.*, *vidua, cfr. lhre in v. cnka.*

Eldi, *n.*, *sustentatio; th. ek el, alo, sustento.*

Elding vel elding, *f.*, *in igne facta metallorum defecatio, excandescencia, usus ignis, et stendst elding, et excandescencia sustinet vel ea non immutatur, oc skipti svo elding sem ádr hefir verit, et in tantum ignem adhibeat ac antea factum est Lfb 45; th. eldr, ignis.*

Eldi ek, *v.*, *ignem foveo, igni nutrimenta addo. At elda vidi, ligna igni fomentum adhibere, id. th.*

Eldibraundr, *m.*, *ligna combusta ut et comburenda; th. eldr, qv. v. et ek brenni, uro.*

Eldr, *m.*, *ignis, mihi derivandum ab eldr (obsolete), vetus; eldri elstr, qvasi igni major tribuatur vetustas, quam ceteris elementis, cum res omnes eo continentur, et animalia et herba eo aluntur et proveniunt. Hic etiam facit adjectivum hodie et prius usitatum eldgannall, ejusdem ætatis ac ignis, perantiquus.*

Elst ek, *pass. verbi ek el, pario. Börn sem alast, liberi qui parantur Ap. 4.*

Enda, *conj. et præterea, et tamen, nihilominus.*

Endilánger, *adj.*, *totus intra extremitates, per longi-*

- tudinem*, fyrir endilángan Noreg, *per totam Norvegiam* *Vsl* 112.
- Eng, n., *pro cingi, pratum*, *cf. supra*, cingidómur, eingjaverk, eingishöfn; Þar sem hvörki er akr né eng, *ubi nec est ager nec pratum* *Kb* 7.
- Eptirbaugar, m. pl., *annuli seqviores*. *Sic dicebantur pecuniæ, quas occisor solveret cognatis et agnatis cæsi, graduum remotiorum quam fratruelles, consobrini et amitini; th. eptir, post et þaugr, qv. v.*
- Eptirrás, f., *insecutio, cursatio; th. eptir, post et rás, cursus (ek renn, rann, curro)*.
- Erfingi, m., *hæres, successor bonorum; th. ek erfi, succedo, arfr, hæreditas*.
- Erfð, f., *hæreditas relicta*. *Scapissime idem quod arfr; erfð tæmist, hæreditas relinquitur* *Áþ.* 4; *id. th.*
- Erfðarómagi, m., *alendus hæreditati inhærens vel ei injunctus; th. erfð et ómagi, q. v.*
- Erfðamark, n., *nota disjunctiva per hereditatem alicui delata; th. erfð et mark, qv. v.*
- Erlendis, adv., *pergre*. *Erlendisvíg, cædes peregre commissa, o: extra Islandiam; th. er vel 8r vel ur, ex et land, terra*.
- Et.ek, v. (*infinit*, at etja), *porrigo, propello (et ec, infinit at eta, edo, cibum capio), at etja heyom, fenum vel pabulum pecori projicere* *Úb* 20.
- Eyar, f. pl. (*in sing. ey*), *insulæ*. *Sic per eminentiam dicuntur Orcades, Hebrides et Færøe* *Áþ.* 4.
- Eykð vel eykt, f., *trihorium*.
- Eykðhelgr, adj. (dagr), *sic dicebatur dies, ob festum subsequens, a quarta hora pomeridiana dimi-*

- diata festus, cfr. Hist. eccl. Isl. T. I. pag. 153. Societ. litt. Islandicæ scripta, Tom. II pag. 113*
- Þb* 5.
- Eyrir, m., *uncia, vicesima pars centenarii majoris; in pl., aurar, bona, facultates* At ráða til fulls eyris, *integræ uncia potestatem habere* *Áþ.* 3. Sex álva eyrir, *sex ulnarum uncia (hæc tantum legitima)*. *Centenarius major numeratas 120 ulnas continebat vel hundræd et alii. Centenarius argenti etiam viginti tenuit uncias, sed tum quavis uncia tres ortugas vel sexaginta nummulos habuit, et vel paulo plus quadruplo vel fere octuplo majoris pretii fuit, quam uncia numerata, prout argentum fuit vel tantum legitimum vel defsecatum vel silfr; th. eyr, æs*.
- Eyrisbót, f., *compensatio unciam continens; th. eyrir, qv. v. et bót, compensatio, resarcitio, nullæ* *Vsl* 114.
- Eyriskaup, n., *emptio venditio, unciam (minime) continens; th. eyrir, qv. v. et kaup, emptio (ek kaupi, emo)*.
- Eyrkatlar, m. pl. (*in sing. eyrkétill*), *lebes aheneus; th. eyr, æs et kêtill, lebes*.
- Eyrnascipti, n., *aurium vicissitudo* *Llb.* 37, *cum auris dextræ nota disjunctiva (in pecoribus) in sinistram transfertur; th. eyra, auris gr. ouç æol. ωρ et scipti, vicissitudo, immutatio (ek scipti, immuto)*.
- Eys ek, v. (*infinit*, at ausa), *haurio*. At ausa elð, *ignem haurire vel projicere (in aliquem)*.
- Eyrindi *vide* Örendi.

F.

- Faderni, n., *paternitas*, at handsala faderni at barni, *prolis paternitatem manu juncta recipere* *Fþ.* 45, at sama faderni, *pateritatem prolis comprobare, ibid. th. fadir, pater*.

- Fallsótt, f., *pestis ingruens vel letifera; th. fall, casus (ek fell, cado) et sótt, morbus quasi sókt, quod alium infestat (ek sækri, infesto, lacesso, aggredior)*.

- Falr, *adj.*, *venalis*; *th.* ek fala, aliquid emendum expeto, *cf.* gr. πωλεω, vendo.
- Fángakviðr, *m.*, *veridici hinc et illinc quæsiti*, sc. non accolæ tantum, locum rei gestæ proxime adhabitanter, sed quicumque agens vel reus in veridicos acquirere potuerunt; *th.* ek fanga, capio, nancisco (ek fæ, nancisco) et kvíðr, *qv.* v.
- Far, *n.*, *navigium, facultas navigandi*, at taka sér far et fari, peregre proficiscendi facultatem nancisci, at beidast fars, navigandi facultatem expectere, *Lb.* 70, 71; *th.* ek fer, eo, proficiscor.
- Fararbeiði, *m.*, *itineris directio, adjumentum profectiois*; *th.* för, *genit.* farar (ek fer, eo), profectio, et beim, *rectus*.
- Fararðvöl, *f.*, *mora, impedimentum profectiois*; *th.* för, *genit.* farar (ek fer, eo), profectio, et ek ðvel, *intransit. moror, transit. moram facio*.
- Farbeisla, *f.*, *navigandi facultatis expetitio*; *th.* far, *qv.* v. et ek bið, beiddi (bað), rogo, peto.
- Fardagr, *m.*, *dies profectiois, migrationis, domiciliorum mutandorum tempus, in pl. fardagar*; incidit primus eorum in diem Jovis, cum sex æstatis septimanæ peractæ sunt (in initio mensis Junii), *cf.* sóknardagr, et *Hist. Ecclesiast. Isl. T. IV* p. 29, *Arnesens Isl. Retterg.* pag. 84. *Th.* för (in *genit.* farar, et contracte in constructione far), profectio, mutatio loci, migratio et dagr, *qv.* v.
- Farinn, *adj.*, (vel *perf. p. p. verbi* ek fer), cessans, absolutus, profectus, þar ero baugar farinn, ibi annuli multatiticii cessant, *Vsl.* 114.
- Farkostr, *m.*, *navigium, instrumenta navigii necessaria*; *th.* far, *qv.* v. et kostr, facultas, optio, conditio (ek kýs, eligo).
- Farlög, *n. pl.*, *leges nauticæ, jus navale*; *th.* far et lög, *qv.* v.
- Farnadr, *m.*, (*genit. pl. farmanna*), *vir navigii, negotiator, nauta, farmannaerfiðr, fl. pl. successiones nautarum, farmannaðög, n. pl., idem quod farlög, qv.* v.; *th.* far et nadr, *vir, homo*.
- Farmr, *m.*, *onus navis*; *th.* far, *qv.* v., vel ek fari, *fero*.
- Farnadr, *m.*, *itus, profectio peregre*, til farnadr oc til ferðar, ad peregrinationem et profectioem, *Vsl.* 15; *th.* far, *qv.* v.
- Farning, *f.*, *vectura, ablatio peregre*. Stýrimennunum vardar fjörbaugsgard fyrir farning, ef þeir ferja, gubernatores, si quem peregre aveherent, vectura sibi exilii panam contrahunt *Ob.* 9; *id. th.*
- Farvegr, *m.*, *via vestigium, alveus amnis, farvegr odds, cupidus vestigium Vsl.* 73; *th.* far, *vestigium* (ek fer, eo) et vegr, *via* (ek veg, *veho*).
- Fastna ek, *v.*, *sponsam spondeo v. despondeo*; *th.* fastr, *qv.* v.
- Fastnadr, föstnuð, fastnat, *adj.*, vel *partic. pass. verbi antec.*
- Fastnandi, *m.*, *v. præ. partic. act. ejusdem v.*, pronubus, sponsor.
- Fastr, *adj.*, föst, fast, fluxus, firmus, þræll fastr á fótum, servus glæbæ adscriptus, quasi pedibus terræ adhærens, denotare etiam potest: jure ubique occidendus *Vsl.* 117.
- Fauskr, *m.*, *ligna exsucca, stipes putris et aridus Llb.* 35.
- Fè, *n.*, *pecus, bona maxime mobilia, opes, facultates, pecunia, genit. sing.* fjár; at alla fjár, facultates acquirere, at eiga fè undir öðrum, bona habere alterius curatela commissa *Ap.* 4.
- Fèbætr, *f. pl.* (in *sing.* fèbót), *bonis facta resarcitio, mulcta*; *th.* fè, *qv.* v. et bót, resarcitio, mulcta (ek bæti).
- Fèbætr, *adj.*, *pecuniis v. bonis compensatus*; *th.* fè, *qv.* v. et ek bæti, melioro, restauro, resarcio, multam expendo (betri comparat. *adj.* göðr, bonus), *cf.* seqv.
- Fèbod, *n.*, *oblata pecunia, largitio*; *th.* fe, *qv.* v. et bod, *oblatio* (ek býð, at bjóða, *objero*).
- Fègjöld, *n.*, *bonorum solutio*. Ef fègjald er mælt á

- hendr einom, *si bonorum solutio alicui injuncta fuerit; th. fē, qv. v. et ek göld, solvo, expendo.*
- Fégríð, *n. sing. v. pl., securitas, immunitas quoad bona; th. fē et grid, qv. v.*
- Fel ck, *v. condo, abscondo, celo, committo, commendo, trado. At fela ómaga imni, alendum alicui committere Ob. 9; at fela imni fē ómaga, alendi bonorum curam alicui commendare Eb. 80. At fela ómaga á braut, alendum suum non domum recipere, sed alteri committere Kb. 62. At fela cinom áhyrgd á hendi, eventum rei alteri committere; priori significationi respondet Dan. at fielc, posteriori at besale, quæ utraque verba hinc deducenda, cfr. gr. Φαλεν, latibulum.*
- Félag, *n., bonorum applicatio, communio. At gjöra félag, at leggja í félag, bona in communionem conferre; th. fē, qv. v. et lag, compositio (ek legg, pono, compono). Dan. Fællig.*
- Félagi, *m., bona communia habens, socius, conjux, id. th.*
- Félagsgjörð, *f., bonorum in communionem collatio, id. th. et gjörð, factum, constitutio (ek gjöri, facio).*
- Félagshross, *n. sing. v. pl., equus communis; th. félag et hross, qv. v.*
- Feld ek, *v. caput calantica more muliebri obvelo, hinc faldr, svelamen capitis linteum, fæminis in Islandia usitatum; th. ut opinor, ek fel, qv. v., cfr. gloss. Nialæ sub faldinn.*
- Feldr, *m., pellis, (cui cognatum) vide vararfeldr.*
- Felling, *f., dejectio, in terram arietatio; th. ek fellu, sterno, in terram dejicio, cfr. gr. βαλλω, jacio.*
- Fémætr, *adj., bonis compensandus, alicujus pretii; th. fē, qv. v. et ek mæti, occurro, obviam eo, quasi quod pecuniæ emitur, v. ab ek met, aestimo, taxo, unde mætr, æstimabilis, præciosus.*
- Fényti ek, *v. in bonis habeo, in utilitatem convertor; th. fē, qv. v. et ek nyti, utor, unde not, utilitas.*
- Fer ck, *v., proprie eo. At fara einhverjo, pergere in proposito. At fara at lídi sino, propriis viribus niti. At fara sýkno sínni, vitæ suæ immunitatem perdere. At fara með sér, res suas moderare.*
- Ferðarómagi, *m., alendus circulatorius, qui ex constitutione paganorum prædia legendo sustentationem sibi quaerat; th. ferð, profectio (ek fer) et ómagi, qv. v.*
- Ferjandi, *fut. partic. pass. v. ek ferja, veho; sic dicebantur exules, quos peregre avehere fas fuit; th. far, qv. v.*
- Féransdómur, *m., bonorum occupandorum judicium, quod in domicilio condemnati, ad bona ejus publicanda haberetur; th. fē, qv. v., rán, genit. ráns, rapina, privatio (ek ræni, privo, rapio) et dómur, qv. v., cfr. Arnesens Isl. Retterg. p. 359.*
- Fésátt, *f., reconciliatio per pecunias, transactio causa de mulcta solvenda; th. fē et sátt, qv. v.*
- Fésckr, *adj., pecuniis mulctatus; th. fē, qv. v. et sekr, sons, noxius (sök, qv. v.).*
- Festi, *f., retinacula, ligamenta Ub. 56, in pl. festar; th. fastr, qv. v.*
- Festar, *f. pl., sponsalitia, et*
- Festamál, *n. pl., idem, v. festiva et solennes sponsalitorium formula; at festamálom, in sponsalitiis; th. fastr, qv. v. (ek festi, figo, statum ratumque reddo) et máll, qv. v.*
- Festarkona, *f., fæmina constituta, sponsa, id. th. et kona, qv. v.*
- Festarvitni, *n., et Festarvotr, m., testis de sponsalitiis; id. th. et vitni v. votr, testis, vide vetti v. vatti.*
- Festarhælar, *m. pl., in sing. festarhæll, palus retinaculi (navalis); th. festi, qv. v. et hæll, palus, cfr. gr. πλος, clavis. Quod hæll in Grg. sít filius nothus ex fonte natus, ut dicit G. Andree, nulli inveniatur.*
- Festarstúfr, *m., pars disrupti retinaculi, quo balæna, e mari ejecta, terræ alligatur Ub. 55; th.*

- festi, *qv. v. et stúfr, rupti vel fracti particula detruncata, unde Dan. Stub. (ek stýfi, trunco).*
- Fétaka, *f., pecuniæ sumtio, largitionis captatio; th. fê et ek tek, capio.*
- Fjallnarr, *m., mortimortuus, sic dicebatur, qui in montes violenter delatus, ibi mortem oppetebat Vsl. 90; th. fjall, mons (ek fel, *qv. v.*) et narr, cadaver corporis humani, cfr. *gr. νεκρὸς et νεκρῶ et gloss. Nialæ.**
- Fjara, *f., pars litoris, cum mare recedit, exsiccata, lītus; th. fjarr v. firr, remotius, mare enim cum recedit, a terra quasi removetur.*
- Fjárfar, *n., status vel conditio bonorum; th. fê, genit. fjár, *qv. v. et ek fer, eo, incedo.**
- Fjárheimting, *f., exactio bonorum, jus bona exigendi, requisitio nominum s. pecuniæ debitæ; th. fê, *qv. v. et ek heimti, postulo, exigo, etiam recuperō (qvo sensu Dan. at hente, quasi at hemte), derivandum ab heim, domum, postulare suam, idem est ac domum revocare; invenitur et Fjárheimt et fjárheimta, idem.**
- Fjárslag, *n., bonorum constitutio, contractus de bonis expendendis, etiam taxa bonorum v. pecorum.*
- Fjárslög öll þau er arfseot er í, *contractus omnes, de bonis expendendis ad defraudationem hæreditatis initi Aþ. 21; th. fê, *qv. v. et ek legg, pono, constituo.**
- Fjárnyt, *f., utilitas pecoris in genere, lac pecoris in specie; th. fê, *qv. v. et nyt, utilitas (ek nota v. nýti, utor, in utilitatem mihi convertio).**
- Fjárreidur, *f. pl. (sing. fjurreida), expansio pecuniarum vel bonorum. At eiga fjárreidur saman, bonorum expansiones communes habere, in communiōe vivere Fþ. 19; th. fê, *qv. v. et reida, expansio (Dan. Rede), ek reidi, veho, afferō, promo, expendo.**
- Fjártala, *f., dinumeratio pecoris in pascua communia; th. fê et tala, numerus (ek tel, numero), cfr. *gr. τελεω, numero, censeo.**
- Fjártækja, *f., idem, et ejusd. th. ac fétaka, *qv. v.**
- Fjárvarðveitsla, *f., custodia v. cura bonorum a; th. fê, *qv. v. vörðr, custos (ek ver, custodio), et veitsla, *qv. v.***
- Fjárvarðveitslomaðr, *m., curator bonorum, idem th., et maðr, vir, homo.*
- Filsni, *n. sing. v. pl., latebræ; th. ee fel, *qv. v.**
- Fimmdeldr, *adj., in quinque partes divisus; th. fimn, quinque, et ek deili, divido, *qv. v.**
- Finn ek, *v. invenio, trado, solvo, expendo, at finna fê med sér, (med ómaga), pecunias in alimoniam sui (alendi) suppeditare; at finna fê, verd, aura fyrir, pecuniis, pretio, bonis rem compensare. Ek hefva fê fundit, og ek munka finna, nec bona erogavi, nec erogabo, Fþ. 28, cfr. gloss. Nialæ ad hoc v.*
- Finnr, *m., nomen gentis, Finnus, Finnlandus.*
- Finnanda-spik, *n., lardum invententis, lardi cetarii invententi competens particula; th. ek finn, *qv. v. et spik, lardum.**
- Fingr, *m., digitus. Ef fingrom gegna a breidd, si, qvoad latitudinem, duas tenent cubitorum ulnas, cum scilicet cubitorum ulnis adhibitis, utriusque digiti mediū extremitates tanguntur invicem. Hic locus Kb. 82, probare videtur, qvæ P. Vidalinus in glossariis ad legem Islandicam, Jónsbók, adfert, sub alin, meðalmaðr, de Islandorum ulnis antea adhibitis. Probat nempe ulnam cubiti non multum abesse ab ulna tum usitata, quam Vidalinus asserit fuisse ulnå Hamborgica ex septima parte breviorē, seu tenuisse 19 $\frac{7}{8}$ pollices, a qva mensura hominis mediocrius stature ulnam cubitus non multum abesse pro certo habeo. Ceterum fingr, mihi derivandum ab ek finn, invenio, sentio, percipio, digitis enim sensus tactus quam maxime inest, quasi sit fingr v. finnugr, sensibilis, irritabilis, cfr. Lex. G. Andree, sub fingr.*
- Fjórdúngur, *m., mensura aridorum v. fluidorum, qvaternam partem efficiens mensuræ, qvæ mælii di-*

- citur*, continet decem *v.* pondo *v.* sextarios; *th.* fjórði, *quaternus* (fjórir, *quatuor*).
- Fjórðungur, *m.*, *quaterna pars*. Sic dicitur *quadra* *quævis Islandiæ*, *adjecto nomine plagæ*; *ex. gr.* *sunnlendingafjórðungur*, *quadra australium v. australis*, *austlendingafjórðungur*, *quadrans orientali-um, vel orientalis*, *vestfirðingafjórðungur*, *quadra sinuum occidentalium*, *nordlendingafjórðungur*, *quadra borealium*; *idem th.*
- Fjórðungsómur, *m.*, *judicium quadrantis*, *o. huic vel illi Islandiæ quadranti assignatum*, *et ex eo nomen sortiens*; *th.* fjórðungur *et* ómur, *qv. v.*
- Fjórðungsmaður, *m.*, *cujusdam Islandiæ quadrantis incolæ*; *th.* fjórðungur, *qv. v.* *et* maður, *vir*, *homo*.
- Fjórðungsómagi, *m.*, *alendus non certo pago*, *sed toti quadranti inunctus*; *th.* fjórðungur *et* ómagi, *qv. v.*
- Fjósir, *f. pl.*, *offæ adipis cetarii*, *hodie dicitur Þjósir*, *sed urisquæ etymon me fugit*.
- Firnari, *comparat. adj.* *firn*, *remotus*. *Firnari* *at* *frændsemi* *eda megdum*, *cognationis vel affinitatis gradu remotiore conjunctus*, *a firr*, *comparat. adverbii temporis, vel loci* (*firr*, *superlativus*). *Si adverbium est temporis*, *denotat: prius, primum*, *si loci*, *pro fjærr*, *fjærst*, *usurpatur* (*remotius*, *remotissime*).
- Firri ek, *v. privo*, *subduco*. *At firra einn festarkono sinni*, *sponsa sua aliquem privare* *FÞ. 6.* *In passivo*.
- Firrist ek, *amoveor*, *recedo*, *me subduco*. *En ef ham vill firrast þat*, *eðr áya*, *si vero se subducere aut aufugere conatus fuerit* *Ob. 1*; *th.* *firr*, *pro fjærr*, *vide firnari*.
- Firvir (þat), *v. impersonale*, *mare recedit*; *þaðan frá or fjöro*, *sem firvir utarst*, *e litore*, *ubi mare maxime recedit* *Llb. 67*; *th.* *fjara*, *qv. v.*
- Fiski, *f.*, *piscatura*, *halieutica*, *captura piscis*; *th.* *fiskr*, *piscis*, *de quo vide Gloss. Eddle Sæm. P. I. pag. 491*.
- Fiskiskúli, *m.*, *casa piscationis*, *a piscatoribus in-*
- habitata*; *th.* *fiski*, *qv. v.*, *et scylli*, *cubile*, *tectum* (*ek scylli tego*, *esr. gloss. Landnæmæ*).
- Fiskibúdir, *f. pl.*, *idem*; *th.* *fiski*, *qv. v.* *et* búð, *qv. v.*
- Fit, *f.*, *palmula sive membranula inter digitos avium*, *cui notam disjunctivam imposuerunt veteres*. *Fit*, *antiquitus fuit planta pedis*, *quo sensu occurrit in Höfuflausn Egils*, *Stropha 6*, *et inde derivandum videtur fet*, *vestigium*, *et fótr*, *pes*; *sed ex similitudine plantæ cum digitis avium*, *per membranulam conjunctis*, *significatio vocis fit*, *ad aves tantum æquaticas delata est*.
- Fjölskyldi, *n.*, *officiorum multiplex occupatio*, *multitudo alendorum alicui injuncta*. *Hodie fjölskylda*, *f.*, *idem*; *th.* *fjöld*, *multitudo*, *esr. gr.* *πολυς* *et* *πληθος*, *litteris transpositis*, *et skylda*, *obligatio* (*ek skal*, *debeo*).
- Fjör, *n.*, *vigor vitalis*, *vita*; *at* *vrja fjör sitt*, *vitam suam protegere*, *tutela inculcata uti*, *esr. gr.* *βίω* *et* *ινδύ*. *Landnæmæ*.
- Fjörbaugur, *m.*, *annulus vitæ, seu vitalis*; *unicam efficiebat marcæ*, *quam e bonis exulis ad judicium bonorum occupationis*, *caperet prætor*, *judicium denominans*; *quæ marca si non solveretur*, *exul in proscriptum, vitæ securitate omnino destitutum*, *abiit*; *th.* *fjör* *et* *baugur*, *qv. v.*
- Fjörbaugsgarður, *m.*, *proprie: sepimentum annuli vitalis*, *etiam mulcta vel pena exilii*. *De variis*, *hoc verbum explicandi*, *modis legæ beati J. Erichsonii notam ad Arnes. Isl. Rettergang*, *pag. 629 seqq.* *et F. Johannæi Hist. eccl. Isl. I. pag. 140*; *sed si mihi licuerit conjecturis jamjam factis*, *novam adficere*, *hancæ vocem compositam opinor a fjör*, *vita*, *beygr*, *timor* *et* *garður*, *sepimentum*, *terminus*, *ut sit fjörbeyggsgarður*, *terminus vitæ timoris vel timendæ*, *o: intra quem reus*, *si venerit*, *vita securitate non fruitur*. *Sic fjörbeygsmadr*, *exul*, *qui de vita sua timere necessarium habet*; *et sane pro fjörbaugsmadr*, *et fjörbaugsgarður*, *scapissime in*

- codice nostro legitur, fjörbeygsmádr et fjörbeygsgardr. Cæterum th. (ex lectione solita) fjörbaugr, *qv. v.* et garðr, *sepimentum, de quo conf. glossarium Eddæ Sæm. T. II, p. 635.*
- Fjörgríð, *n. sing. v. pl., vitæ securitas; th. fjör et gríð, qv. v.*
- Fjörlost, *m., labes v. vitium vitæ, vitæ dispendium, internecio. At gjöra einom fjörlost, alicui necem inferre Ap. 6; th. fjör, qv. v. et lost, defectus, vitium (laus, solutus, levis).*
- Fjörrið, *n. pl., consilia circa vitam, insidia vitæ alicujus structæ. At ráða fjörriðom, insidias struere, vel consilia internecionis alicui machinari; th. fjör et rið, qv. v.*
- Fjörrián, *n., rapina vitæ, nex; th. fjör, qv. v. et réu, rapina (ek ræni, rapio).*
- Fjörromádr, *m., homo litoris, qui jus litoris habet Lib. 59; th. fjara, qv. v. et mádr, vir, homo.*
- Flá, *f., aserculus retis, sustingculum reti alligatum.*
- Fleim, *m., hasta, spiculum. Seal þat fé bæta, en eigi flein rjóða, id pecuniis resarciendum, spiculum sanguine haud madefiet Vsl. 113; th. ek fleygi, mitto, jacio (ek flýg, volo), cfr. gr. βλω, jacio.*
- Fljótandi, *pres. partic. act. v. ek flýt, nato. Á fljóttandi furo, in abiem natantem, a: navim.*
- Flóð, *n., illuvies, æstus maris cum maxime accedit; th. ek flói, inundo, fluo, cfr. gr. βλω, mano, scaturio.*
- Flot, *n., natatio. Ef mádr finnr hval á floti, si quis balenam (mortuam) in mare natantem invennerit Lib. 69; th. ek flýt, nato.*
- Flotfundinn, *adj., qui natans invenitur, dicitur de balænis mortuis; th. flot et ek finn, qv. v.*
- Flutning, *f., in pl. flutningar, et interdum flutningar, m., vectura. Sic dæebatur, 1) qvidqvæ in mare inventum navibus ad terram non fertur, sed trahitur, 2) ipse actus trahendi sive balænas mortuas, sive materiem; th. ek flut, fero, veho (distingvendum ab ek flýt, fluo); hinc:*
- Flytjendr, *pres. part. act., in pl., vectores.*
- Fláðarmál, *n., terminus ad quem mare accedit æstuans; th. flóð et mál, qv. v.*
- Fóli, *m., res furtiva; th. ek fel, qv. v., cfr. gr. Φωλεον, latibulum.*
- Fólagjöld, *n. pl., rei furtivæ reparatio; th. fóli et gjöld, qv. v.*
- Forað, *n. (in pl. foröð), palus inpervia, cænosa; th. for, lutum et ek veð, vado, unde vað, in pl. vöð, vadum. Sic etiam hoðie ille dicitur, at hafa fyrsto forrvöð v. foröð, qui opportunitatem mox in initio arripit; qvæ phrasis inde originem ducit, quod qui per sinus minores, unde mare recedit, arena et fundo nondum omnino exsiccatis, itus facere parant, latum et coenum vadere cogantur.*
- Forir, *f. pl. (sing. for), lutum cloacæ, fossæ.*
- Foristosauðr, *m., servex gregis antecambulo, servex sectarius; th. forista, præcessio, præfectura (for, ante, præ, gr. παρὰ, et vist, mansio, at vera, esse, ek er, sum) et sauðr, in genere ovis, in specie servex.*
- Formæli, *n., dictum præcedens, formula, verba concepta; oc svo allt formæli, omnesque (emtionis, venditionis) formulæ solemnes Lib. 13; th. for, præ, ante et ek mæli, dico, constituo, definio.*
- Formádr, *m., exceptio, at taka at formaði, prærogative capere; th. for, præ, ante, et ek næ, ek náði, capio, nanciscor.*
- Foróttalaust, *adv., nullo timore impellente (sic Cod. A. Fþ. 15, quod rectius opinor quam forurtalaust, qv. v.); th. for, præ, ótti, timor et lauss, liber, solutus.*
- Forráð, *n. sing. v. pl., potestas rei alicujus, moderatio, regimen, præpotentia, imperium, cura, tutela, administratio; th. for, ante et ráð, qv. v.; hinc:*

- Forráðandi, *adj. participiale, rem custodiens v. moderans, curator; et.*
- Forráðsmadr, *m., tuor, curator; th. forráð, qv. v. et madr, vir, homo, in pl. mem.*
- Forurtir, *f. pl., causæ sufficientes (forurtalaust, sine causa sufficiente, proprio motu, metu non impellente, vide foróttalaust), sic Codex A., sed plurima ejus excerpta legunt forvittir, quod pravum opinor. Ef honum þyckja forurtir til þess, si causas sufficientes adesse arbitratur Fþ. 54; prima lectio si genuina fuerit, vox derivanda a for, præ, ante et ek verð, fio, hefi orðit, factus sum. Causa causato prior.*
- Forveði, *m., pignus commissum; (revera est substantivum adjectivum, ut fulltíði, heilundi, holundi etc., qv. v.).* Oc er gripir þegar forveði, et res (oppignorata) creditori statim cedit, commissa est; *th. for, ante, præ, et ved, discrimen, periculum, etiam pignus; res enim oppignorata discriminari quasi exponitur, cfr. gloss. Nialæ sub ved; cognatum, si non eandem vocem, opinor forvída, cum quis ob urgens discrimen perturbatur, cfr. gloss. Nialæ.*
- Forverk, *n., villicatio, inspectio operarum rusticarum.* Ef madr kaupir manus man til forverks sér, si quis servum alienum sibi in villicum emerit Oþ. 18; *th. for, ante, præ et verk, opus, gr. εργον (villicus quoad opera domestica suscipienda aliis quasi præcedit), cfr. ind. juris ecclesiast. novi seu Arnæani, pag. 245.*
- Fóstra et Fóstri, *nutrix et nutritor active; th. ek fóstra, educo quasi fódstra a fódur, alimentum, cfr. gr. βρω, pascō.*
- Fóstr, *n., nutritio, educatio, idem th., hinc:*
- Fóstrlaun, *n. pl., præmia vel compensatio nutritionis, nutriticia; th. fóstr et laun, præmia, merces.*
- Fráganga, *f., abitus, decessio a loco; th. frá, ab, ex et ek geng, eo.*
- Frálauss, *adj., solutus, liber.* Oc ero þeir þó frálausir, illi a causa liberantur Kb. 75; *th. frá, a v. ab et lauss, liber.*
- Fram á leid, *adverbialiter, ulterius in via, in cæterum, porro.* Ella er jöfn söc við hann fram á leid, eadem actione eum porro persequi fas est Fþ. 11.
- Frammi (svo) et fremmi (svo), *adv., tum primum, eatenus, ea ratione, ea conditione.* Svo frammi á karlmadr arf at taka, ea tantum conditione vir hereditati immittitur Aþ. 4; *th. fram, gr. πρῶτον.*
- Framdráttur, *m., protractio, productio, deductio navis in mare; th. fram, porro, ulterius (πρῶτον) et dráttur, quasi dráttur, deductio, (ek dreg, qv. v.).*
- Framferi, *n., sustentatio, alimonia; th. fram et ek ferri, fero, cfr. gr. φέρω.*
- Framfersla, *f., idem; ejusd. th.*
- Framferslolaus, *adj., alimonia expers, qvæ certa sustentatione nullibi fruitur; th. framfersla, qv. v. et lauss, solutus.*
- Framlögur, *f. pl., in sing. framlaga, expensio, impensæ, at gegna framlögum, impensas sustinere Kb. 64 (sic Cod. A; ibi Cod. B legit tillögum, sensu eodem); th. fram, vide frammi et ek legg, qv. v.*
- Framsala, *f., traditio, proditio; th. fram, vide frammi et ek sel, trado, vendo.*
- Fránúminn, *adj., exemptus, exceptus.* Fránúmmar tídir, tempora v. dies exempti o: nefasti Fþ. 13; *th. frá, ex, et ek nem, capio.*
- Frött, *f., interrogatio, questio.* Er mik þat undir frött þessi, hæcc qvæstione id volo þþ. 3; *th. ek frötti, rogito, quasi fregti, per diplasiasmum euphonicum (ek freg, fráq v. frá, at fregna, qværo, in-terrogo); cfr. Dan. at fritte.*
- Frjálsborinn, *adj., liber natus, ingenus (de liberis); th. frjáls, liber et borinn, natus (ek ber, pario).*
- Frjálsgjafi, *m., libertatis donator, patronus; þá á þat fé enn aþtr at hverfa undir frjálsgjafum, bona eorum relicta (libertinorum improbitum) ad patro-*

- nam itidem deveniant *Ap.* 6; *th.* frjáls, líber et ek gef, dono.
- Frídr, *adj.*, pulcher, vivus, animatus. Frídr aurar, bona animata. Lögsuldarmadr er arfi cns fríða, en ecki cns ófríða, aeris alieni causa, legali modo alicui addictus, hæres sit (bonorum) animatorum, non mortuorum *Ap.* 17. Frídr, etiam denotare potest: præclarus, insignis, præstans; sic in *Vígaglúns Saga Cap.* 11, Thorgrímur Thorri filius dicitur frídr madr, homo præclarus, cum de ejus formositate nihil tamen invenitur. Sic in *Sólarljóð* V, 6, sofandi myrði, fríðan fjölvarm, dormientem interemit, præstantem et providum. Qvo sensu res animata etiam dici possunt frídr aurar, cum rebus inanimatis sint præstantiores.
- Frumhlaup, *n.*, cursus primus, incurso, aggressio violenta; lögmætt frumhlaup, aggressio legibus definita, v. in *Vsl.* 1 et 3, enumerantur aggressiones violentæ novem; *th.* frum, quod in constructione denotat quicquid initiale est et hlaup, cursus (ek hleyp, curro).
- Frumqvídr, *m.*, veridici principes vel primarii; *th.* frum, quod initiale est et qvídr; *qv.* v.
- Frumsök, *f.*, causa principalis vel primaria, (opponitur causis secundariis et principali ortis); oc bergr hann þá frumseimni, causam principalem vitio tuum liberali, salvam servat; *th.* frum, quod principale est et sök, *qv.* v.
- Frumvottar, *m. pl.*, in *sing.* frumvotr, testes principales, causæ principali adhibiti; *th.* frum, quod principale vel initiale est et votr, testis (ek veit, scio).
- Frændlauss, *adj.*, cognatis destitutus; *th.* frændi, propinquus, etiam amicus, *esr.* gloss. Nialæ et lauss, solutus, expers.
- Frændsemi, *f.*, cognatio; *esr.* antea frændlauss, semi, tantum est determinatio substantivalis.
- Frændsemispell, *n.*, in *pl.* frændsemispjöll, violentio cognationis, cum quis in gradibus cognatio-

- nis inhibitis, vel contrahit matrimonium, vel prolem procreat; *th.* frændsemi, *qv.* v. et spell, vitium, labes (ek spilli, vitio, deterioro); *esr.* *gr.* σπιδοϛ, labes, macula, it. siffjaspell et siffjasit.
- Fúlga, *f.*, alimonia, victus alendo vel pabulum pecori pascendo constituta. At inna fulla fúlgo, totam v. legalem præstare alimoniæ remuneracionem. At meta eigi fúlgo víð ómaga, alimoniæ præstitam alendo condonare *Ob.* 9; *th.* ek fel (in præterito hefi fólgit), protego, committo, commendo, *qv.* v. Alendus altori protegendus commendatur.
- Fúlgomáli, *m.*, contractus alimentarius de alendo sustentando. At fúlgomála réttom, legali pacto de alendo v. pabulando *Kb.* 30; *th.* fúlga, *qv.* v. et máli, *qv.* v.
- Fúlgofé, *n.*, bona in alimoniæ alendi v. pabulum pecoris pascendi, collata; *th.* fúlga et fé, *qv.* v.
- Fullnadr, *m.*, satisfactio. Eðr halda eigi til fullnadar, vel plenam satisfactionem exigere supercedunt *Vsl.* 66; *th.* fullr, plenus, perfectus, adjecta terminatione substantivi, *esr.* *gr.* βυλλοϛ, confertus.
- Fullrætti, *m.*, plena juris personalis vel realis violati satisfactio; *th.* fullr, *esr.* mox antea, et rétt, *qv.* v.
- Fullsætti, *n.*, plena et perfecta reconciliatio; *th.* fullr, vide fullnadr, et sótt.
- Fulltídi, *subst.*, adjectivum, quoad tempus: perfectus; adultus; legitur et:
- Fulltíða, adverbialiter et indeclinabile, temporis perfecti; fulltíða madr, vir adultæ ætatis, majorænis; *th.* fullr, vide fullnadr, et tíð (in *genit. pl. tíða*), tempus, ætas. Ille, ut sæpissime, genitivus absolatus adverbii vices sustinet; sic víðrs vegar, longe lateqve.
- Fulltýngi, *n.*, consensus, auxilium. At falla í fulltýng með, in sententiam alterius pedibus ire *Lsmþ.*; víð háseta fulltýng, ope navitarum *Smsd.* 2. At fulltýngja, hodie: auxilium ferre; mihi derivandum

- a fullr (*vide fullnaðr*) et tunga, *lingva, ita ut hujus verbi significatio primaria sit: lingua vel verbis alium juvare, consentire. Huc aliquid facit locus, e Lögsgömannsþætti allatus, ut et svæcum, tyga et fulltyga, quod nostro fulltýngja respondet, et denotat: testimonium perhibere, plene testari, convincere, cfr. illtýngdir, postea.*
- Fura, *f., abies; á fljótandi furo, in abiem natastem o: navim; th. furr v. fur, ignis (obsol.).*
- Fylki, *n., comitatus, provincia; th. fólk, poet. et antiqu. pugna, cfr. indic. legum Gulathingensium Magni Leg. Reformat. et gloss. P. Vidalini Cod. Jonsb. sub fylki.*
- Fyrirstaða, *f., propugnatio, protectio; th. fyrir, præ, pro et stada, statio (ek stend, hefi stadit, sto).*
- Fyrning, *f., labefactatio tempore facta. Eigi skal scip þat ónýttast svo at fyrningo, vetustatis causa navis hæc neqvæquam inutiles stet Ub. 16; th. forn, antiquus, vetustus.*
- Fyrnist ek, *v. pass., consenesco, obsolesco, in act. fyrni ek, vetustati mando, antiquo; th. forn, vetustus.*
- Fæll ek, *v., trepido, terreo, hinc Dan. fæl, fædus.*
- Færandi, *fut. part. pass. v. ek færi, fero, ferendus, traducendus. Eigi á vetr færandi, (pecora) hýemí haud destinanda Kb. 27.*
- Færi ek, *v., fero, porto. At færa fram, sustentare. At færa úr höfði sér, castigare Vsl. 32. Unde hæcce phrasis, quæ proprie denotat: aliquem e capite suo ferre, originem ducat, haud facile dictu, sed conjungendam eam cognatam esse et conjungendam cum aliâ, hodie usitata: at standa uppi í hári á einhyörjum, alicui contumacem sese præbere, proprie: crinibus alterius capillaribus instare; unde qui castigatur, recte et apte divi potest: capite al-*
- terius ferri, ne contumacem sese præbeat, seu crinibus ejus insistat; th. gr. Φερῶ, fero.*
- Færi, *n., facultas, potestas, possibilitas; at hæfa fé eðr færi til, bonis et facultate (ad rem exequentiam) pollere; legitur et föri; th. færi, pervius (ek fer, eo).*
- Færlýcsi, *n., impossibilitas, defectus facultatis; th. færi, qv. v., et lauss, expers, liber, solutus.*
- Födurfadír, *m., pater patris, avus paternus; th. ek fædi, pasco, ut gr. πατρῶ a παῶ.*
- Födurfödurbaugr, *m., annulus avi paterni. Sic dicitur viginti unciarum annulus in Baugatali, seu mulcta homicidii, quæ ab avo tam paterno quam materno et nepotibus ex filio et filia occisoris solveretur cognatis occisi ejusdem propinquitatis; cfr. tvitugauri; th. fædir et baugr, qv. v.*
- Födurmódir, *f., mater patris, avia paterna; th. fædir, vide födurfadír et módir, mater, cfr. gr. μητῆρ.*
- För, *f., ambulatio, mendicatio, etiam peregrinatio; at koma á för, ad mendicationem redigi; at koma úr för, peregre revertere; th. ek fer, eo, proficiscor.*
- Föri, *vide færi.*
- Förðr, *pro færðr, perf. partic. pass. v. ek færi, qv. v.*
- Föroneyti, *n., protectionis subsidia, socii itineris, comitatus; th. för, qv. v., et ek nota v. neyti, utor.*
- Föstodagr, *m., dies jejunii, dies veneris; th. fasta, jejunium, et dagr, dies.*
- Föstoingáugr, *m., initium jejuniorum; th. fasta et inn, intus, ek geng, eo.*
- Föt, *n. pl., in sing. fat, vestes, vestimenta, utensilia, sarcinæ, et interdum in genere: res.*

G.

Gagn, *n.*, *utilitas, usus, supellex*, at fara gagn sitt, *suppellectilem suam transferre*. In compositione bússgagn, *idem*; in pl. gögn, *qv. v.*

Gagn dagar, *m. pl.*, *dies utilitatis (publicae), feriae emolumentum (legitur et gángdagar, dies amburbalium vel processionis. Jus Eccl. vetus sev Thorl. Ketill. Cap. 14). Sic dicebantur dies sancti, qui incipiebant quinta hebdomade post festum Paschatos peracta, in id instituti ut preces pro salute publica, terra fertilitate, paceque fierent; th. gogn, qv. v. et dagr, dies, cfr. Arnes. isl. Retterg. pag. 87. Bernonis Jonæ filii tract. de feriis gagn dagar, Havn. 1784, 8vo et F. Johann. Hist. Eccl. Isl. T. I. pag. 152, 158; T. II pag. 360, T. III pag. 113.*

Gagnnefna, *f.*, *denominatio contraria, cum pars utraque arbitros denominat. Ef gagnnefna er með inönnom, quodsi partes in vices arbitros denominaverint Kb. 77; th. gagn v. gëgn, contrarie et ck nefni v. nemni, nomino.*

Gagnkvöd, *f.*, *evocatio contraria, cum partium uterque veridicos evocat; th. gagn v. gëgn, contrarie et ek qved, evoco.*

Gagnsök, *f.*, *causa contraria; th. gagn v. gëgn, contra, et sök, qv. v.*

Gálgmátr, *m.*, *cadaver patibuli, qui in patibulo suspensus moritur; th. gálgi, patibulum et nárr, vide fjallnárr, Gálgi, est originis incertæ, tamen cognatum esse opinor cum gálkn, bestia, bellua, gigas, hostis, perditor. Patibulum proprie dici potest perditor, hostis, cfr. etiam gr. γαγγλιον vel juxta Hesych. γαγγαλιον præter naturam contortio, quod per literarum transpositionem ad nostrum gálgi proxime accedit.*

Gángerar, *m. pl.*, *vestimenta quibus quis iens utitur, vestimenta diurna, hvörsdags gángerar, quotidiana vestimenta diurna; th. gánger, itio (ek*

geng, eo) et ver, *involucrum, velum, pannus, vestimentum (ek ver, protego); in Ægisdrecca XXXIII 2, 3, mulieres dicuntur, vardir ver, pannorum v. vestimentorum custodes et servatrices.*

Gardhlid, *n.*, *ostium sepis v. sepimenti, quod quale legale sit vides in löghlid; th. gardr, cfr. gloss. Vigaglumts. et Nialæ, et hlid (Dan. Led) ostium.*

Gardlag, *n.*, *sepimenti extractio, positio; th. gardr, cfr. gardhlid et ek legg, pono.*

Gardsbatur, *f. pl.*, *(in sing. gardsbót), materia sepie reficienda; th. gardr v. gardhlid et bót, batur, restauratio (ek bati, reficio, betri, melior).*

Gardvirki, *n.*, *materia sepie primarie struenda; th. gardr v. gardhlid et ck verka, efficio, facio.*

Gardönn, *f.*, *negotium sepie (struenda); th. gardr, v. gardhlid et önn, qv. v.; cfr. heyönn, löggardsönn.*

Gatnamót, *n.*, *occursus semitarum, compitum. At gatna móti, in compitis; th. gata, semita et móti, occursus, conventus (ek mæti, occurro).*

Gaugumadr, *m.*, *homo itionis, viator, mendicus circumiens; th. gánga, genit. gaungu, itio, itus (ek geing, eo) et madr, homo, vir.*

Gaunr, *m.*, *attentio. At géfa gaun at, attentionem adhibere, attendere; th. ck geyni, servo (ek gái, attendo), cfr. gr. κμαρ, curo.*

Gëgni, *ek, v.*, *me objicio, sustineo, expendo etiam respondeo. At gëgna skuldom, æs alienum solvere Eb. 9. At gëgna Þinglararkaupi, pretium perfectionis comitalis persolvere Afþ. 11; th. gagn v. gëgn, contra, e regione.*

Gëgnsta, *superl. adv. gëgn, contra, in directum, ex transverso, oc skal girda sem gëgnsta þar Llb. 15, etiam verbi potest et ibi sepes, quam æqvissime v. conmodissime, ducenda; et tum gëgnsta, derivandum a gëgn, mansuetus, æqvus, affabilis, urbanus.*

Geldfê, n., oves steriles, verveces, oves quæcumque in pascua montana aguntur; th. gèldr, qv. v. et fê, pecus, bona, pecunia.

Geldingr, m., vervecis, aries castratus; th. ek gèldi, castro.

Gèldmjólk, adj., fæminin. gen., tantum de vaccis usitatum. Vacca lactaria sed non forda; th. gèldr, qv. v. et mjólk, lac (ek mjólka, lacto, transit. et intransit.).

Gèldr, adj. (hodie, gèldr), castratus, nema gèldr sê fadir barna, nisi pater liberorum (illegitimorum) castratus fuerit Oþ. 34. Sic Hringræda in Helga-^oqvído Haddingascata: gnægga mundir Þú Atli, ef þú gèldr nê værir, matrimoniúm Attale, ni castratus esses; th. ek gèldi, castro.

Geng ek, eo, mendico. At gánga með húsom, ostiatim mendicare Ob. 35. At gánga með einom (de fæminis, cum aliquo consuetudinem habere Aþ. 4. At gánga at eiga einm, matrimonium cum aliquo inire, ibid. At gánga ígègn, prosteri (hodie: negare) Oþ. 15. At gánga við, idem. At gánga ei í gègn, inficiari Vsl. 49.

Gèrla v. gjørla, adj., exquisite, perfecte; contracte pro gjørliga; th. ek gjøri, facio.

Gèrr, contr. pro gèrir v. gjørir, 3 pers. præes. ind. act. v. ek gjøri, facio, þþ6.

Gèrdarmadr, m. v. gjørdarmadr, arbiter; th. gjørd, qv. v. et madr, homo, vir.

Gèrsemar, f. pl. (in sing. gèrsemi); res pretiosæ, cimelia. Eigi skal gèrsimar nê vðro einga til skada-bóta telja, nec cimelia nec nœrx ulla, cujuscunque generis fuerit, resarciendis annumerantur Kb. 49. Origo vocis deducenda a gjør v. gèr, exquisite, perfecte (vide gørla) et ek sem, compono, facio, elaboro, quasi sit res exquisite et perfecte elaborata. Voces gørsum, gørsamma, gersume, gersim, gersimi, quæ in codice juris jutici (edit. Ancheriana) II, 19, III, 16, Lege Sellandica Erici Regis (edit. Koldrup-Rosenvingiana) III,

62, ut et in scriptis Anglo-Saxonicis et antiquis, leguntur, cum nostro gèrsemi unum faciunt, quamvis primo intuitu aliquid ab eo diversum denotare videantur. De gørsom v. gørsome v. gørsome etc., in loco legis Sellandici citato apparet; gèrsemi enim in genere denotat quicquid pretiosum, sive exquisite elaborationis, sive varietatis causa; unde accipenser sturio, cum rarus sit, recte gèrsemis fiskr, nominari, et ad kónggèrsemar, (regalia) referri potest, de gørsom in Codice juris Jutici, Jurisconsulto primario Kof. Ancher. hoc nagis dubium videbatur (vide eius Ordforklaringer ad finem Cod. jur. Jut. pag. 317, 318), unde ad hunc vocem derivandam, aliam ingressus est viam, Lexic. Isl. G. Andrea, sed hac in via, præter consuetudinem, aliquid a vero aberravit; quamvis enim gørsom, locis Cod. Jut. citatis sine dubio denotat additamenta quædam homicidii multæ ordinariæ, ad placandos in totum animos propingvorum cæsi, tamen nihil obstat gørsom in hac significatione, ad originem suam et solitam denotationem revocari posse. In Codice Jut. nullibi legitur quot pecunias gørsom, sive hac lytri ordinariæ additamenta efficiant, imo in Libr. III C., 16, dicitur, aghv valdar mest gørsom, metus ad gørsomi magnitudinem definiendam quam maxime operatur, unde colligitur hæc cædis multæ ordinariæ additamenta semper arbitraria fuisse, et a cognatis, sive occisi sive occisoris, pro eorum præpotentia, esse definita. Quæ cum ita sint, maxime verosimile, unicam tantum rem pretiosam, pluresve, re ita ferente, gørsomi nomine solutam esse, unde non mirandum hæc multæ ordinariæ additamenta cimelli v. gørsoms vel gèrsemis, nomine venisse. Ex eadem ratione Baugr in Haconis Haconis filii Gulensibus et aliis antiquis Norvegiæ legibus, ut et in Gragasæ nostra denotat multam cædis, non quia baugr, multa cædis ordinariæ et baugr, annulus, dua di-

- versa sint, vel diversæ originis, sed quia bangr, in sensu priore cum bang, in sensu posteriore sæpiissime solvebatur, unde multa cædis etiam annuli nomen mutuata est. Hæc pauca Daniæ le-gum antiquarum studiosos mihi condonare devotus voveo.
- Gæt ck, v. possum, acqviro, nanciscor. At gæta af v. at einom, ex aliquo acquiri posse, aliquem ad aliquid persuadere, perducere, *ÞÞ.* 35, *Éb.* 61. At gæta sér mat, cibum acquirere *Ob.* 30. At gæta þann quid, id veridicorum effatum producere posse *ÞÞ.* 3. At gæta mann fyrir sic, alium in suum lo-cum substituere *ÞÞ.* 5. At gæta vevd vid, pretium rei persolvere v. persolvendi facultatem habere *Llb.* 62. At gæta gögn til, probationes causæ adferre posse. *Angli suo* to get, fere eodem modo utun-tur; *cf.* gr. γῶω, γεωωφ.
- Gæt ck, v. concipio, suscipio partum. Revera cum verbo antecedente unum facit, et at gæta barn, pro-lem suscipere, inter eius phrases est numeran-dum; inde
- Gætium, *adj.* v. perf. p. p., susceptus, conceptus.
- Gjaldldagi, *m.* (legitur et gjaldldagi, sed prave), dies ad debitum solvendum constitutus, dies oculatus, terminus solutionum; *th.* gjald, solutio (ck geld, solvo, expendo) et dagr, dies.
- Gjaldandi, *præs. partic. act.* v. ck geld, solvo, ex-pendo.
- Gjálhamarr, *m.*, vestri, chasmatis rupes occidentalis *ÞÞ.* 5. Chasma horrendum permagna longitudinis et altitudinis ad locum comitorum generalium in-venitur ex directione a Cæcæia ad Futurum; hujus chasmatis ripa seu rupis occidentalis hic innui-tur. Chasma vero ipsam almannagjá dicitur, seu chasma omnium popularium, foripetæ enim ibi sæpe ad consultandum conveniunt; *th.* gjá, chasma et hamar, malleus, etiam ripa v. rupes prærupta; hamarr mihi derivandum ab ck hef, elevo, quasi sit hafarr hodie hamarr, ut antique,
- hifum hodie hinu, coelum, quod ejusdem origi-nis esse contendo.
- Gildra ck, v. machinor, laqueos vel insidias struo.
- Gildir, *adj.*, repensandus. Þá er gildir 8 aurum, octo uncii repensandus est, octo sex ulnarum un-ciæ capiti ejus imponuntur *Fal.* 47; *th.* ck geld, expendo, persolvo.
- Gildir, idem quod geldr, *qv.* v.
- Gifting, *f.*, mansio in loco non domestico, pernoctatio, alendus sustentandi obligatio. At jafnmi-kil verði gisting a hundradi hvörjo skuldlauso, ut quicumque centenarius ære alieno non obstructus, æquali egenos alendi obligatione gravetur *Éb.* 39; *th.* ck gisti, pernocto (gæstr, hospes), *cf.* gloss. Nialæ sub ck gisti.
- Gjörði ck, v. donis honesto, muneribus orno, dono, largior, at gjörða dætor sínar meira fê, filias suas ulterius muneribus ornare *AÞ.* 11; *th.* gjódr, bo-nus.
- Gjætsla, *f.*, custodia; *th.* ck gjæti, serpo, custodia (ck gái, attendo).
- Gjætslomadr, *m.*, homo custodiae, custos, in legi-bus *Jut.* Gealeman; *th.* gjætsla, *qv.* v. et madr, vir, homo.
- Gjætslosótt, *f.*, morbus custodiae, insania, deli-rium; *th.* gjætsla, *qv.* v. et sótt, morbus (ck sacki, vexo, infesto), quasi sótt.
- Gjöld, *n. pl.* (in sing. gjald), expensa, solutiones. At stefna til gjalda oc til útgángo, ad bona sol-venta et reddenda citare; *th.* ck geld, solvo.
- Gjörð, *f.*, decisio litis per arbitros facta, at taka mann til gjörðar, arbitrum denominare v. eligere. At lúka gjörð, decisionem litis peragere. At segja upp gjörð, litis decisionem pronuntiare; *th.* ck gjöri, facio, constituo.
- Gjöri ck, v. facio, constituo. At gjöra heiman meira fê, plura bona dotalitia largiri *AÞ.* 2. At gjöra saud til, orem mactare *Éb.* 15. At gjöra fyrir hrut,

arietem cohilere, ne oves seminas salire possit ibid.

Gjöræði, *n.*, *consilium faciendi, libido.* At gjöræði sluo, *proprio motu; th. ck gjöri, qv. v. et ek ræd, rego; proprio motu agens actiones suas ipse moderat.*

Gjörtæki, *n.*, *totalis ablatio, dolosa v. furtiva contractatio, at færa til gjörtækis, furtivæ contractationis crimine aliquem insimulare Vsl. 115. Cæterum mihi non satis liget anne gjörtæki furtum rei minimæ denotet, præsertim cum hvim et hvinska in Gragasa non inveniatur; th. gjör vel gër, vide gjörla et ck tek, capio, rapio. Res minores rapiens in totum eas auferit.*

Glep ck, *v. vitio, turbo, confundo.* At glepja sókn, vörn, gjörd, *actionem defensionem v. decisionem causæ vitare Fþ. 55, Eb. 69, hinc:*

Glöp, *n. pl.*, *perturbatio, violatio, vitiatio (act.), etiam significatione intransit. inconsiderantia, demencia.*

Godalýritti, *n.*, *interdictum prætorianum; th. godi ú. lýriti, qvæ vide, cfr. lýriti et löglýriti, ut et not. in vers. Nialæ pag. 172-4.*

Godi *v. Guði, m.*, *prætor, præfectus præturæ; th. god, nomen, deus (Coda, idem Samscr.).*

Godord, *n.*, *prætura, sev triens toparchiæ, godord fullt oc fornt, prætura perfecta et antiqua (antiquitus constituta), vide þing et alþingishefna; th. godi, qv. v. et ord, verbum, auctoritas.*

Grádfé, *n.*, *pecus masculum; th. gradr, non castratus, admissarius et fé, pecus.*

Grádingr, *m.*, *taurus; th. gradr, admissarius, cfr. gloss. Landu.*

Gráfnárr, *m.*, *spelunca cadaver. Sic dicebatur qui visus in foveam immisus mortem ibi subiit; th. gröf, fovea, spelunca (ck gref, fodio) et nárr, vide fjallnárr.*

Gráftarkyrkja, *f.*, *templum cæmeterii v. cæmeterio instructum; th. gröft, fodina, item pus, sanies*

(ek gref, fodio) et kyrkja, templum (οικια κυριακη, domus domini).

Gramr, *adj.*, *subiratus, severus, austerus. Þeim er guð gramr er þvi nitri, si qvis hoc inficias ierit, ira Dei tenetur Fþ. 43, Vsl. 15.*

Grefleysingr, *m.*, *a ligone v. a fodiendo liber, servus quidem manumissus, sed non in iura receptus, statu liber; grefleysingar tamen a juris romani statu liberis differant juxta definitionem Pauli in L. 1 D. de statu liberis (XL. 7), quamvis cum iis proxime sint comparandi; th. ck gref, fodio (cfr. gr. γραφα) et leysingr v. leysingi, manumissus (ck leysi, solvo, laus, solutus); hiæ conferendæ Haconis Haconidis leges Frostathingesses p. 12 Cap. 42, oc tók hann lrvörki til reids né til reko, qvi nec restim nec liganem tractavit.*

Greidi ck, *v. expendo, solvo, missum facio, dirigo.* At greiða fé, *pecunias expendere.* At greiða för, *profectionem alicujus dirigere, subsidia itineris subministrare, est idem ac reidi ck, qv. v. sæpe enim lit. G. consonanti initiali præponitur ut in gnógr pro nógr, gnýpa pro nýpa, etc.*

Greimi, *indignatio; th. gramr, qv. v.*

Grid, *n.*, *pax, securitas, secura mansio, domicilium.* At setja grid, *pacem constituere, at taka sér grid, domesticam mansionem sibi capere.* At vera i gridom, *in Vsl. 118, diversum est ab at vera undir gridom, illud enim denotat in pace constituta comprehendi, et ideo per eam tutus esse quasi nominatim in id nominatus, hoc vero denotat, per pacem inter partes constitutam servari, quamvis non nominatim nominatus, propter conjunctionem cum parte alterutra, cfr. gr. κρησι-*

Gridabrek, *n. sing. v. pl.*, *pacis constituta violatio; th. grid, qv. v. et ck brúka, frango, cfr. βραχνο, fragorem edo.*

Gridmál, *n. pl.*, *pacis constituendæ formulæ; th. grid et mál, qv. v.*

Gridarof, *n.*, *idem* quod gridabrek; *th.* grid et ek rýf, *rumpo.*
 Gridbrjótr, *m.*, *pacifragus*; *th.* grid et ek brýt, *frango.*
 Gridfáng, *n.*, *domicilii sumtio*; *th.* grid, *qv. v. et* ek fánga, *capio* (ek fæ, *nauicor*).
 Gridfángadagar, *m. pl.*, *dies ad domicilia capiunda constituti*; *th.* gridfáng, *qv. v. et* dagr, *dies.*
 Gridmaðr, *m.*, *domesticus, operarius, famulitium*; *th.* grid, *qv. v. et* maðr, *vir, homo.*
 Gridniþingr, *m.*, *idem* quod gridbrjótr; *th.* grid, *qv. v. et* niþingr, *homo sceleratus, negram* (ek niði, *violo*), *efr. gr. σκαδός* *probrum, contumelia.*
 Gridtaka, *f.*, *idem* quod gridfáng; *th.* grid, *qv. v. et* ek lek, *capio.*
 Grjótgarðr, *m.*, *sepes lapidibus exstructa*; *th.* grjót, *lapides, efr. gloss. Edd. S. p. II, et* garðr, *sepimentum* (ek girdi, *cingo*).
 Gripr, *m.*, *in genere: res, in specie: cimelium, res pretiosa*; *th.* ek grip, *prehendo, efr. gr. γριπος, rete, γριπιζω, piscor.*
 Grunnr, *m.*, *fundus maris, at standa grunn, in fúndo conedere* (de retibus); *efr. gloss. Nialæ in grunnfall, et gloss. Eddæ S. in grund, p. 1.*
 Grunir, *m.*, *suspicio. Ef manni verðr grunn á, si quis suspicatus fuerit* Ob. 9; *th.* ek gruna, *suspicio.*
 Græði ek, *v. crescere facio, luoror, at græða fé, pœcuniis ditescere*; *th.* ek græ, *cresco.*
 Grænaland, *n.*, *Grœnlandia, terra viridis, sic dicta ab ejus primo inventore Erico Rufo*; *vide Grœnlandiam Arngrimi Jonæ, Skalholti 1688. 4to.*
 Gröf, *f.*, *fovea*; *th.* ek gref, *fodio.*
 Gudsifji, *m.*, *cognatus spiritualis*; *th.* guð, *Deus*

et *sif* in *pl.* *sifjar, affinitates, efr. Iona Olavii Diatr. Historico-Ecclesiast. de cognat. spirituali Havniæ 1771. 8tavo. Anglosaxonice est* god-sibbe.

Gudsifjar, *f. pl.*, *cognatio vel affinitas spiritualis. Hæc in jure processuali magni momenti fuerat, cum cognatio vel affinitas spiritualis cum parte alterutra tam judices, quam veridicos inhabiles redderet. Triplices nominantur Gudsifjar, cum alteruter alterum sub primam Christianismi signationem (primsignan), vel aquam lustraticam (skírn), vel manum episcopi (biskopshönd) suscepserit* Fþ. 6, 16; *idem th.*

Gudsþackir, *f. pl.* (*in sing.* Gudsþæck), *gratia Dei, opera misericordiæ, pia instituta. At leggja til Gudsþakka, in pia instituta, v. opera misericordiæ aliquot referre*; *th.* Guð, *Deus et ek þacka, gratias habeo, ago v. refero.*

Gögn, *n. pl.* (*in sing.* gagn, *qv. v.*), *utilitates, quicquid causæ agendæ v. defendendæ inservit. At qvæda á göggn, auctoritates causæ probare* Fþ. 22. *Ef göggu ero til, si auctoritates (probationes) non defuerint* Fþ. 17.

Göltr, *m.*, *aper, verres*; *th.* ek gëll, *rudo*; *hinc etiam gylta, porca, efr. gloss. Edd. Scem. p. 1, sub* göltr.

Görr, *comparat adv.*, *görr, perfecte, penitus pro* gjörr *v. gër v. gjörla v. gërla, qv. v.*

Görr, *contractum pro* gjörr *v. gjörr, factus, consummatus, perf. partic. pass. v. ek* gjöri. *Sidan er samgánger þeirra var görr, a tempore iúiti matrimonii* Fþ. 17.

Görræði, *n.*, *v. gjörræði.*

Görtöki, *n.*, *vide* gjörtuki.

H.

Háðr, *adj.*, *inchoatus, institutus etiam peractus, fyrir háða dóma, ante judicia instituta* Fþ. 58.

At háðou dómum, *judiciis institutis v. peractis* Fþ. 61. *Þá er leid háð er upp er sagt, conven-*

- tus promulgatorius peractus dicitur, cum omnia promulganda promulgata sunt v. cum discessus solemniter conceditur, ibid; est perf. partic pass. v. ek lífi, qv. v.*
- Haf, n., profundus, pelagus, oceanus; th. hárf, altus, profundus, cum articulo suffixo hávi, háfi.
- Haftr, m., caper, nomina cognata.
- Hafskip, n., navis pelagi v. mercatoria; th. haf, qv. v. et skip, navis, cfr. gr. σκαφος, scyphus et σκαφη, scapha.
- Hafnartollr, m., tributum portus, portorium; th. höfn, portus (ek hef, habeo) et tollr, tributum, cfr. gr. τελος.
- Hagabeit, f., depastio pascuorum; th. hagi, pascuæ et heit, depastio (ek hit, mordeo).
- Hagr, m. possibilitas, facultas, commoditas. Þá er madr á ei hag til, cum quis facultate destituitur Ob. 7.
- Hái ek, v. incipio, instituo. At heija heimting, fêrúndóm, alþing, leid, postulationem, iudicium bonorum occupandorum, comitia generalia, promulgatoria, instituire. Legitur et ek heyi, qv. v.
- Hald, n., retentio, custodia, servatio. Þá verdr ei rétt haldit, tum retentio pro injusta habeatur Fþ. 6. Ef et meira (minna) hald er a deginóm, si dies majore (minore) sanctitate servatur; th. ek held, teneo.
- Hálfa, f., dimidia pars, altera pars. Af annari hálfa, ex altera parte; th. hálftr, dimidius.
- Hálfmörk, f., semimarca; th. hálftr, dimidius et mörk, qv. v.
- Hálfrétti, n., jus dimidiatum, dimidia multa juris violati, injuriæ verbales leviores, dimidia juris personalis violati multa expiandi. Hálfrétti er þat ord er færa má til hvörstveggja góds oe ílls, injuriæ verbales leviores, dimidia juris personalis violati multa expiandi, sunt dicta, quæ tam in bonum quam malum sensum excipi possunt Vsl. 104; th. hálftr, dimidius et rétttr, qv. v.
- Hálsbók, f., liber collaris. Meiri em hálsbók, líbro collari majorem Ob. 7 et passim; th. hále, collis et bók, liber de cuius themate, cfr. gloss. Edda Scem. p. II. Hebraorum, Persarum, Græcorum, Romanorum Phylacteria, amuleta et ligaturæ literatæ diversæ corporis parti affixæ omnibus innotescunt. Borealiibus hæc superstitio cum cæteris communis, qui igitur runas sev characteres quosdam, diversum in finem, partim utensilibus insculperunt, partim membris corporis sui vel alligavere vel incidere. De quo legendum Sigurdfrifomál sev Brynhildarqvida I in Edda Samundina. Borealiùm Papæcolis hæc superstitio non evanuit, sed augebatur, qui vero pro runis et characteribus ethnicis usitatis reliquias sanctorum, cruces et alia adhibuerunt et partim in collo suspenderunt, partim in pectore gestaverunt vel etiam articulis annexere. Libellos, dicta quædam religiosa, symbola, imo forsitan nonina tantum vel Dei vel sanctorum continentes in collo gestasse loca plurima Grægæ testantur nomine Hálsbók, liber collaris. Hanc minimum fuisse testantur verba adjecta de libro jure jurando adhibendo, qui magnitudine librum collarem excedat, (þá meiri sè einn hálsbók).
- Hamraskald, n., hiatus rupium (Cocus quidam ad comitia generalia Islandorum); th. hamarr vide gjúhamarr et skard, clivus, fissura, hiatus (ek skær, seco) quasi skarid v. skorid, secatum.
- Handfesti, n., firmitas manuum, junctio manuum ad aliquid stipulandum. Með handfesti varri, manibus nostris junctis; th. hönd, manus (cfr. gloss. Nialæ hæc v.) et festi, qv. v.
- Handmegn, n., vis v. vires manuum, labor manus factus, operæ, sem þau hafa handmegn til, pro suorum ad laborem comparatarum virium mensura Ob. 3; handmegnis ómagi, alendus qui operis v. operarum mercede (quavis bona defuerint) sustentetur Ob. 29. Legitur et handmegin, n.,

- idem*; *th.* hǫnd, manus et megn v. megin; *vis*, *robur*, quod nihil derivandum ab ek má, *rectius*, ek mág, at mega, *valeo*, unde etiam magn, magt, mátt, *rectius*, *valeo*, mágr, *cf.* gr. *μῆγας*.
- Handnumm**, *adj.*, e manibus raptus; *th.* hǫnd, manus et ek nem (hefi numit), *capio*.
- Handrán**, *n.*, rapina manibus, crimen manus *expiatæ*; *th.* hǫnd, manus et rán, rapina (ek ræni, spolio, rapio).
- Handsala ek**, *v.* manu trado, junctis manibus stipulor; *th.* hǫnd, manus et ek sel, trado, vendo; *hinc*
- Handsaladr**, *adj.* *v.* p. p. manu traditus, manum *functione stipulatus*.
- Handsalsmadr**, *m.*, *vir stipulationis*, stipulans; *th.* handsal, stipulatio, hǫnd, ek sel et madr, *vir*, homo.
- Handsalslit**, *n.*, *ruptio v. violatio stipulationis*; *id.* *th.* et ek slit, *rumpo*.
- Handsalsvetti**, *n.*, *testimonium (testes) de facta stipulatione*; *id.* *th.* et vetti v. vætti, *qv. v.*
- Handseldr**, *adj.*, *idem quod handsaladr*, est etiam *p. p. v.* handsel ek, *idem quod handsala ek*, et *ejusdem th.* handsel sök, sökþ, vörn, *causa*, actio, *defensio demandata et suscepta*.
- Handsöl**, *n. pl.* (*in sing.* handsal), *traditio v. stipulatio dextrarum jungendo facta v. handsala ek*.
- Handvömm**, *f.*, *vitium v. culpa manuum, neglectus*, incuria; *th.* hǫnd, manus et vömm, *vitium*. Vömm, *hodie, f.*, *antique, n. pl.*, *in sing.* vamm, *cf.* gloss. *Eddæ. Scm.* Hluc cognatum est vamn, *hodie*, vomr, *homo detestabilis, impudicus, impurus*, quod unocom vömm v. vamm, *cf.* *rendum gr.* *επισω, vomo*.
- Happ**, *n.*, *prosperitas, eventus fortunatus*, til happa oc til heilla sitta, *ad prosperam et probam transactionem*; *Angl.* hap; *th.* ek hef, habeo, quasi sit hæp vel hæp, ab ek hæp, scopum attingo, *nanciscor*, *cf.* gr. *πρωμι*.
- Hapt**, *n.*, *compes equis adhibita ne aberrent, pedicu*; *th.* ek hepti, *coerceo, impedio*, *cf.* gr. *απτω*, *potest etiam derivari ab ek hoppa, salio, salto* (equi enim pedibus anterioribus convinctis saliant), quod G. Andrea iterum ducit ab *ἵππος*.
- Hardfasing**, *n.*, *dura vel difficilis acquisitio, injusta rei v. debiti detentio*; *th.* hardr, durus et fang, *acquisitio* (ek fæ, nanciscor).
- Häreysti**, *f.*, *vox elata, vociferatio*; *th.* här, altus et raust, vox (ek reysi, elevo).
- Hæseti**, *m.*, *ad scalmum sedens, remex, navata, socius navalis præter gubernatorem*; *th.* hai v. här, scalmus et ek sit, *sedeo*.
- Hæskærdingr**, *m.*, *qui ad scalmos navis imminuitur v. secatur, sic squales carcharias dicitur, quas; qui a piscatoribus scalmis alligatus secatur*; *th.* hai v. här, scalmus et ek skærði, imminuo (ek skær, seco). Hæskall in Gragasa nullibi invenitur.
- Hæuss**, *m.*, *caput, cranium, vel etiam occiput*, *cf.* gr. *κεφαλή, caput, pro κεφαλή*.
- Hef ek**, *v.* sursum fero, elevo, hef ek yfir, *pretereo*; hef ek upp, *incipio, instituo*
- Hefi ek**, *v.* habeo; fæit hefst betr ad, *pecus melius habetur (saginatur)* Lfb. 42.
- Heilagr**, *adj.*, *contracte helgr, sanctus*, ef heilagt er, si dies festus fuerit Ob. 30. Sem heilög ord ero áritin, cui verba sancta inscripta sunt Þþ 27; heilagr dómr, hodie, helgidómr, *res sancta*. Sic etiam dicebantur reliquia sanctorum, quasi heiligr, altus, eminens, sublimis ab här, altus vel heidligr, sudus, serenus, in serenitate versans, clarus, quod posterius nihil magis arridet, *quavis res eodem recedat cum heid, solum derivandum sit ab hæd, altitudo, et hæc iterum ab här, altus*.
- Heilabasti**, *m.*, *membranula cerebrum continens*; *th.* heili, cerebrum et bast, cortex vel cuticula arborum, spartium in Fölundargv. 7, 14, ut et Codice legum Jónsbók Lfb. 33, vinculum v. funiculus

- lum denotat ex spartio factum, unde verosimillime deducendum ab ek bind (ek batt), ligo.*
- Heileyr, *adj.*, oculis sanus, visu integer; heileyr madr i líosi, homo sani visus in luce (diurna); th. heill, sanus, totus, integer (cfr. gr. ὅλος) et auga, oculus, cfr. gr. ὀφθαλμ., lux.
- Heilindi, *n.*, sanitas; th. heilt, *qv. v.*
- Heill, *adj.*, integer, sanus, heilt ráð ok heimilt, conditio integra et jure acquisita Fþ; th. ὅλος, totus.
- Heilund, *f.*, vulnus cerebri, vulnus lethale cerebro inflictum; th. heili, cerebrum et und, vulnus lethale, hinc
- Heilundi, *m.*, (etiam considerare potest, ut substantivum adjectivum) cerebri vulnere afflictus.
- Heimanfylgja, *f.*, qvæ a domo sequuntur, dos profectitia, pherna. At leggja til heimanfylgjo, in dotem profectitiam aliquid conferre; th. heiman, a domo (a Pers. hem, una, gr. αἶμα) et ek fylgi, sequor.
- Heimangjörð, *f.*, idem; th. heimanu et ek gjöri, facio, quod etiam solvendi v. expendi significationem admittit.
- Heimankvæð, *f.*, evocatio testium v. veridicorum a domo v. domi facta; th. heiman et ek qvæð, *qv. v.*
- Heimaseta, *f.*, testium v. evocatorum veridicorum domiremansio; th. heima, domi et ek sit, sedeo.
- Heimbod, *n.*, invitatio domum; th. heim, domum et bod, oblatio (ek býð, offero, invito).
- Heimild, *f.*, auctoritas, justus titulus. At villa heimild, titulum domini turbare Vsl. 115, at hafa heimild til, justum ad rem tenendam titulum habere, *ibid.*; th. heimill, justo titulo possessus, a heinu, domum, Pers. hem, una, gr. αἶμα.
- Heimildarmadr, *m.*, auctor, iustum titulum in alterum deferens; th. heimild, *qv. v.* et madr, vir, homo.
- Heimili, *n.*, domicilium; th. v. sub heimild.
- Heimilisbúar, *m. pl.*, accolæ domicilii; th. heimili et bú, *qv. v.*
- Heimilisfing, *n.*, actus quo quis certam domesticam mansionem sibi capit; suntum domicilium; th. heimili, *qv. v.* et fing, assumptio (ek fæ, nanciscor).
- Heimildr, *p. p. p.* verbi ek heimila, titulum rei spondere, deferre, præstare, pro heimiladr contracte.
- Heimill, *adj.*, justo titulo in alium delatus. Res tenentis respectu heimill dicitur, sed quoad auctorem heimiladr v. heimildr, *vide* heimild.
- Heimiskr, *adj.*, fatuus, stolidus, non sanæ mentis Ob. 4; th. heima, domi quasi heimiskr, qui domi semper hæret.
- Heimtandi, *pres. partic. act.*, v. ek heimti, postalò (substantivi loco positum), postulator, exactor; th. heim, *vide* heimild.
- Heimting, *f.*, postulatio, at heya heimting, postulationem instituire, *id. th.*
- Hel, *f.*, mors, internecio. At drepa cinn til heljar, ictu mortifero aliquem afficere Vsl. 20, cfr. gr. ὄλη, perniciosus et Gloss. Eddæ. Svam. sub hoc v.
- Helgadr, *adj.* v. perf. p. pass. v. ek helga, *vide* heilagr.
- Helgavika, *f.*, hebdomas sancta, septimana sedata. Sic dicta est septimana, quæ dominica Pentacostes incipiebat, in ea enim nec matrimonia inire, nec dicas dicere licitum fuit, nisi de pecuniis in diem constitutis ad comitia generalia; hinc sedata omni jure vocatur. Sed sancta, non minus justa audit Papicolis, cum, præter festum Pentacostis, in hanc septimanam etiam incidere quatuor temporum dies tres æstivi, jejuniis celebrandi, tanta rigiditate, ut sex unciarum multam lueret, quicumque non rite esuriret; th. helgr pro heilagr, *qv. v.* et vika, hebdomas.
- Helgi, *f.*, sanctitas, securitas vitalis, immunitas a læsione hinc; etiam: dies festus v. festum. Eu-

- gir hundar eigo helgi á sér, *canes securitate vitali destituuntur*, *Vsl.* 76, Þegar lídr helgina, *die festo peracto*; *th.* helgr *v.* heilagr, *qv. v.*
- Helsi, *n.*, *cingulum collare*, milli staura oc helsis, *palum inter et collare* *Vsl.* 76; *th.* háls, *collis*.
- Helsótt, *f.*, *morbus lethalis*; *th.* hel, *qv. v.* et sótt, *morbus quasi sótt* (ek sáki, *invado*, *infesto*, *vero*), sjúkr, *morbo correptus*, sýki, *morbus*, lamm sýktist (*qvasi sóktist*), *morbo laborare incipibat*.
- Hepti ek, *v. compede vincio*, *impedio*, *coerceo*; *th.* hapt, *qv. v.*
- Héráð, *n.*, *tractus, tribus, rus*, hejma í héraði, *domi in tribu* (*opponitur: in comitiis*); *th.* her, *exercitus* et ek ríði, *suppedito*, *expedio*, *cf.* *indic. leg. Gulathing, Mag. leg. Reformat. et Gloss. Pauli Fidal. in Cod. Jónsbók sub hérað*.
- Héráðsleygr, *adj.*, *per tribum volitans, per tribum delatus*, héráðsleygar sacir, *causæ per tribum delatæ*, *o: tribus incolis notæ*; *th.* hérað, *qv. v.* et ek flýg, *volo*.
- Héráðsfærslor, *f. pl.* (*in sing. héraðsfærsla*), *migrationses v. translationes per tribum v. e tribu*; *th.* hérað, *qv. v.* et færsla, *delatio* (ek færi, *qv. v.*)
- Héráðsmadr, *m.*, *homo tribus, incola tribus, tribuarius*; *th.* hérað, *qv. v.* et madr, *vir, homo*.
- Héráðsrækr, *adj.*, *qui e tribu agi par est* (*de pecoribus*); *th.* hérað, *qv. v.* et rækr, *agensus, pel-lendus, v. qui agi potest* (ek rek, *ago*).
- Hérðar, *f. pl.*, *humeri* (*in sing. herð*, *quod inusitatum*) forsan *derivandum ab hardr, durus, strenuus, fortis, humeri enim báculationi serviunt*.
- Herför, *f.*, *expeditio militaris*; *th.* her, *exercitus* et för, *profectio* (ek fer, *eo*).
- Herhlaup, *n.*, *incursio militaris v. hostilis*; *th.* her, *exercitus* et hlaup, *cursus* (ek hleyp, *curro*).
- Hernadr, *m.*, *militia, prædiatio, latrocinium*; *th.* her, *exercitus*.
- Hernadarráð, *n. pl.*, *consilia de latrocinio susci-*
- piendo, v. quibus latrocinium promovetur; th.* hernadr et ráð, *qv. v.*
- Hervígi, *n.*, *cædes militaris, pugna*. En þat er hervígi, *er* menn verða alls sávir eðr veguir 3 eðr fleiri, *pugna dicitur cum tres pluresve ex utraque parte vulnerantur*, *Vsl.* 72; *th.* her, *exercitus* et víg, *qv. v.*
- Hespa, *f.*, *fila girgillo deducta*; *th.* mihi *ignotum*.
- Heydeild, *f.*, *fieni* (*casu coacti*) *divisio*; *th.* hey, *fœnum* et deild, *divisio*, (ek deili, *divido*).
- Heyi ek, *v. vide hái ek*.
- Heyrandi, *pres. partic. act.*, *v. ek heyri, audio, exaudio*. I heyramda hjóði, *in exaudientium silentio*; *th.* eyra, *auris*, *gr. ouz, æolice us, was*.
- Heyrin, *adj.*, *idem quod heyridr v. heyrd, auditus*. Heyrin orð, *verba exaudita*. Sic *antique mann, hodie, madr; d enim punctum sapissime literæ n vices sustinet; id. th.*
- Heyönn, *negotium fœniseccii*; *th.* hey, *fœnum* (*gr. sra, gramen*) et önn, *q. v. in pl. heyamir, quod sapissime denotat tempus fœniseccii, per quartum et quintum ætatis mensem durans, cf. sumardagr fyrsti*.
- Hjálmr, *m.*, *galea* (*in genere quodvis indumentum militare*); *th.* ek hilmí, *tego, cf. gr. ελυμα, tegmen*.
- Hjarragrind, *f.*, *janua clathris et cardinibus instructa*; *th.* hjarri, *qv. v.* et grind, *claustrum ostii, foris* (ek greini, *secerno*).
- Hjarri, *m., cardo*. At loka hurð ok hjarra um kono, *janua et cardine* (*Janua cardinata per hendyadin*) *fœminam præcludere, interdieto fœminæ detentionem inhibere*; *th.* hjör, *cardo, cf. gr. αιρα, tollo, porto; cardines jannam portant*.
- Hinna, *f.*, *membranula* (*hodie, himna*), *cf bora kemr inn til himunnar, si ad membranulam (cavitatis) usque fissura transit* *Vsl.* 51, *cf. gr. θυμενον, θυμη*.
- Hingat, *adv. loci, hic* (*hodie denotat: huc*) *legitur et*

- legat, *videtur constatum esse, ab hiun veg at, illa via huc ducente.*
- Hjóni, *n. pl., conjuges, etiam saepe domestici, operarii, famulitium; th. hýi, qv. v. legitur et hjúu, quasi hjóin v. hjú.*
- Hjónaskilnadr, *m., separatio conjugum, divortium; th. hjón, qv. v. et skilnadr, separatio (ek skil, se- paro, secerno, vide skil).*
- Hirdi ek, *conseruo, custodio, cfr. gr. epw v. apw.*
- Hirdis-rismál, *n. pl., tempus pastoris surgendi, hann skal fundit hafa fê sitt er söl er i austri midjo, þat heita hirdis rismál, pecora eua recollecta habeat, cum sol in media plaga orientis versatur, quod momentum pastoris surgendi tempus dicitur Llb. 5. Ex hoc loco patet horam sextam antemeridianam dictam fuisse hirdis-rismál; sed si origo vocis cum hoc loco confertur, probari possunt, quæ adfert Dr. Finn. Johannæus in sciagraph. horol. island. veteris & novi ad finem Rimbegla § 4, 10, quan- vis ipsa tam Gragasæ quam codicis Jonæ, inde in Llb. 16 (non 17), delata verba sententiæ ejus repugnent; th. hirdir, custos, in specie opilio (ek hirdi, qv. v.), ek ris, surgo et mál, qv. v. Con- ficere mihi porro liceat hirdir, si non hirdi (cog- natum hjörd, grex), in hac constructione deno- tare pecora, sicut smali denotat non tantum opilionem, sed etiam ipsa pecora. Quod si ve- rum fuerit, sententia erit: horam 6 antemeridia- nam esse commodissimam ad pecora, per noctem decubantia, excitanda et congreganda. Hæc sententia si non accipitur, contradictio haud fa- cile explicanda oritur, inter vocem hirdis-rismál, et ejus in utraque codice adjectam definitionem.*
- Hirdsla, *f., custodia, etiam locus, quo aliquid cus- toditur, scrinium, cista; th. ek hirdi, qv. v.*
- Hiri ek (vid), *v. moror, maneo, segnitè excedo. Cognatum opinor ek hjuri, vitam produco.*
- Hjú, *n., conjuges, operarii domestici, prima sig- nificatio Ff. 22, bis occurrit. At ráða sér hjú, operarios conducere; th. hýi, qv. v.*
- Hjúskapr, *m., matrimonium; th. hjú, qv. v. adjecta finitione substantivali statum denotante.*
- Hizik v. hizig, *adv. loci, ibi. Ef hann festir eigi hizig framferslona, si sustentationem atendo ibi acquirere non possit Ob. 7.*
- Hlass, *n., vehes, quantum traha vel curru portat; mihi derivandum ab ek hled, struo, quasi, hlaðs.*
- Hlasshvalr, *m., vehes balæna; portio balæna ejectione colono conductio competens. Hlasshvalr þat er einu eykr má draga á slettom velli, vehes balæna (est) quod unicum jumentum in plano tra- here sustinet; th. hlass, qv. v. et hvalr, cete, ba- læna.*
- Hlaupár, *n., annus intercalaris, bissextilis; th. hlaup, saltus, curvus (ek hleyp, curro) et úr, annus, etiam tempus, cfr. gr. apw.*
- Hleekist á, *v. pass., vitium capio, infirmitate vexor; þá er konnmi hleekist á, cum femina vitiatur Ob. 25; th. hlickr, angulus, curvatura.*
- Hljód, *n., silentium. I heyranda hljóði, in au- dientium silentio; th. ek hljóði, exaudio, cfr. gr. κλυω.*
- Hlumur, *m., phalanga navi subducendæ v. dedu- cendæ subjecta. At ráða scipi til hlunnis, navim ad deductionem v. subductionem destinare, o: na- vim deducere v. subducere Smf. 4.*
- Hluta ek v. luta ek v. divido, distribuo, sortes duco, oc skolo þeir luta, sortes ducant, sortibus inter se distribuant; th. hlutr, qv. v. hinc:
- Hlutadr, *perf. p. p., verbi præced. sortibus ductis divisus.*
- Hlutfall, *n., casus sortis, sortilogium; th. hlutr, qv. v. et ek fell, cado.*
- Hlutr v. lutr, *res in genere, sors, pars, portio. At bera hluti í skaut, sortes sinui ingerere. At sum- num luta, ex aliqua parte. Goda lutr, scotinnans*

- lutr, portio prætorii, portio jaculatorii competens, cfr. Indic. Vigagl. Sögu.
- Hlutun, f., divisio per sortilegium facta; th. hlutr, qv. v.
- Hlýði ek, v. exaudio, attendo, obedio. At hlýða til, exaudire.
- Hlýðir þat, v. impers., decet, convenis cum regula, etiam sufficit, rem expedit; quasi a hlýði ek, morem gero.
- Hneeki ek, v. male habeo, repello, infringo. Eða er þeim hneeki á annan veg, vel si alia quodam ratione male habentur Ob. 30; th. ek hneigi, in-curvo (ek hlúg, nuto, vergo), cfr. gr. νεωυ, νε-ευκα.
- Hnefi, m., pugnus. At hvata hnefa at öðrom, pugno alium ferire v. pugnum in alium incitare, legitur interdum knefi, unde mihi cognatum videtur cum knef, genus quoddam hami piscatorii magis, quam solet, aduncum, unde cum pugno maximam habet similitudinem; at knefa, mordaciter aliquid tenere, coarctare, knefi vero est manus coarctata v. constricta, ek kný, pulso, agito, tundo, cfr. gr. κινω, moveo.
- Hnicki ek, v. raptio. Ef maðr hnickir hetti af höfði manni, si quis pileum ex alterius capite raptaverit Vsl. 92; th. hnika ek, commoveo, inflecto (unde hnிக்க, glomus ex filo), cfr. hneeki ek, antea.
- Hnísa, f., delphinus phocæna; th. ek hnig, cado, mergo, nuto, quia e mare emergens statim submergens capite nutat; si scribitur hnýsa, derivandum ab ek hnýs, nuto, lapso, quod eodem redit.
- Hof, n., fanum. Heidnir menn hof blóta, ethnici Jana venerantur Vsl. III.; th. ek hef, exstruo, extollo.
- Hóf, n., mediocritas, proportio. At því hófi, ex ea proportione Vsl. 114.
- Hófr, m., ungula eqvina, vide horn.
- Hol, n., cavitas, una ex tribus corporis cavitatibus, caput, pectus v. venter, á v. i hol, in cavitatem, cfr. gr. κοιλια, cava laterum, illa, κοιλος, cavius.
- Hold, n., caro, pingvedo (in pecoribus), en þat standi eigi fyrir holdum, ne emacescant Þp. 54; th. ek hyl (huldi), lego, abscondo. Ossa enim carne teguntur.
- Hollandi, m. (in pl. hollendr), est substantivum participiale et adjectivum, fautor, protector, particeps. Hyggendr ok hollendr, probe affecti fautores; th. hollr, qv. v.
- Hollr, adj., benignus, propitius. Sè guð mér hollr, ef ek satt segi, gramr ef ek lýg, mihi vera loquenti deus propitius est, mendaci severus vindex Vsl. 112, til hollrar veitlo, ad auxilium fidele et benignum Vsl. 15. Si ab hylli, benevolentia, benignitas, gratia, derivatur, propius accedit ad gr. ιλοος, propitius.
- Holund, f., vulnus lethale cavitati inflictum; th. hol et umd, qv. v.
- Horfí ek, v. specto; þat horfir honom til handa, hoc ad eum spectat Ob. 7; þat horfir undir hann, ad eum pertinet Ob. 25; th. ek hverfi; convertio, facies enim ad id convertitur quod spectamus. Verbum intransit. ek hverf, etiam adferri potest quod denotat, vertor, confero me ad aliquid, cfr. gr. κωπεω.
- Horn, n., cornu. Hivörr maðr skal sík áhyrgjast vil hornsgáugi ok hófs, a cornu et ungula (solidæ) quicunqve sibi ipse caveat, cfr. gr. κωρυς.
- Hornúngur, m., parvulus anguli, in angulo susceptus, anguligena. Sic dicitur proles suscepta ab uxore ingenua cum servo, quem eum in sinem manusisset, ut contubernium eorum ineat Ap. 4; th. horn, angulus cornu, et úngi v. úngur, quod vel est determinatio substantivalis, vel parvulum denotat. Significatio vocis, quam statuit Húngurvaka in historia Thorvaldi peregrinatoris Cap. 1

- pag. 256, posthabenda, cum Gragasa Hungur-
vaka integro fere seculo antiquior sit.*
- Hrang, n., tumultus, clamor. Hrang ok háreysti,
tumultus et vociferatio *Leþ.* Hiancée vocem nul-
libi me audisae vel legisse memini, nec in lingua
vernacula aliquid mihi occurrit huc deferendum,
nisi forsitan hrani, homo petulans et garrulus et
hranaligr, lingua intemperans, garrulus, præ-
cipitans, *cf. gr. ῥεγγω v. ῥεγω, sterto, strido.*
- Hrár, adj., crudus, incoctus, hrár víðr, ligna
cruda, nuperrime cæsa et nondum exsiccata
Llb. 35.
- Hrata ek v. rata ek, proruo, procido, irruo, præ-
ceps agor. At hrata á vopu, in arma aliena
improvisa procidere; *th. ek hrýti, hraut, at hrjóta,
procido. Utrunqve hoc verbum intransitivum,
sed transitiva cæteris cognata sunt: ek hreyti,
sterno, sparsim procidio, et ek hrind (ek hratt,
in imperf.), protrudo. Ad hæc ek hrasa vel rása,
pedem illido, titubo, hinc deducendum, *cf. gr.
ῥασσω v. ῥαττω, cum impetu procido.**
- Hraun, n., salivæ, aspretum. Ef þar ero hrjóstr
eða hraun, si ibi vel glabreta vel salivæ adfue-
rint *Ll. 25. Index* Kristni-sagæ, derivat ab
ek hryn, ruo. Mihi cognatum videtur cum
hrönn, fluctus, etiam annis nomen, in Grim-
nismálum 28, et utrunqve deducendum ab ek
renn, rann, hefi runnit, at renna, proflo. Eje-
ctamenta enim montium ignivorum, fluvii in-
star, sæpissime profluunt, donec congelantur et
rigescunt cum 70 hraun dicuntur, et tunc etiam
sæpissime fluviorum in diversa brachia abeun-
tium speciem præ se ferunt, *cf. gr. ῥεω, fluo,
ῥυμα v. ῥευμα, fluentum.*
- Hreppr, m., pagus v. tribus certæ extensionis, in
id institutus, ut coloni eum inhabitantes ad pau-
peres et invalidos alendos et sustentandos unum
faciant, vide Löghreppr. Plures pagi in unica
toparchia. Hreppr, respondet Danorum: Fat-
tigdistrict et sæpissime legitur reppr, vide Arne-
sens isl. Retterg. p. 359, 400, 439, 442-43,
468. G. Andrea vocem derivat ab ek reifi,
qv. v.
- Hreppadómr, m., iudicium paganum, in pago con-
stitutum; *th. hreppr et dómr, qv. v.*
- Hreppamál, n. pl. (in sing. idem), constitutiones pa-
ganæ, a paganis et pagi rectoribus acceptæ et
sancitæ At öllo sem mælt er i hreppamálom,
omnino juxta constitutionum paganarum præ-
scripta *Ob. 30; th. hreppr et mál, qv. v.*
- Hreppamót, n., occurus pagorum, confinia pago-
rum. Ef mádr sitr at hreppamóti, si quis in pa-
gorum confinis habitaverit *Lb 39; th. hreppr,
qv. v. et móti, occurus, etiam conventus (ek mæti,
occurro, appereo).*
- Hreppatal, n., numeratio pagi, dinumeratio colo-
norum ad pagum constituendum. Allir er til
hreppatala ero taldir, coloni omnes ad pagum
constituendum numerati *Lb. 39, vide Löghreppr;
th. hreppr, qv. v. et tal v. tala, numeratio, nume-
rus (ek tel, numero).*
- Hreppsfundr, m., conventus paganus, v. pagano-
rum, a pagi rectoribus indictus, ad consultandum
de pauperum negotiis et sustentatione in posterum,
decimas et elemosynas distribuendas etc.; vide
*Ljósveitingasaga Cap. 6; th. hreppr, qv. v. et
fundr, conventus (ek finn, qv. v.).*
- Hreppsfundarbod, n., iudicium conventus pagani
habendi; *th. hreppsfundr, qv. v. et bod, nuntius,
mandatum, etiam invitatio, convivium (ek býð,
obfero, invito, mando).*
- Hreppsmadr, m., pagi incola, paganus; *th. hreppr,
qv. v. et mádr, vir, homo.*
- Hreppstjóri, m., et
- Hreppstjórnamadr, m., rector pagi, qui pauperum
negotiis bonæque politice in pago prospiciat.
Reppagogus interdum audit; islandico reppr et
græco ἀγῶγος, inepte conglutinatis; *th. hreppr.*

qu. v. stjörn, *regimen* (ek stýri, *rego*) et *maðr*,
Hreppsvist, f., *mansio* v. *habitatio* in pago; th.
hreppr et vist, qu. v.

Hrif ek, v. *lacro*, *unguibus frico*, *rado*. Ef *maðr*
bitr *mann* eðr *hrifr* eðr *klípr*, *siquis alterum* mo-
morderit, *laceraverit* vel *contorquerit* Vsl. 93.
(Hodie *aspiratione* *abjecta* dicitur *rif* ek), cfr.
gr. τριβω et δρπρω, *lacro*, *lanio*, *quod per* aphar-
resin ad nostrum proxime accedit.

Hriggr, m., *dorsum*, *hriggr* á *vadmáli*, *medium*
panni, *dorsum*, *cum pannus per longitudinem*
duplicatur Eb. 82; *cur potius* hryggr, *scriben-*
dum sit, *rationem* in *promtu* non *habeo*, *cum*
hujus vocis derivationem *plausibilem* non *invenio*.
Si hryggr genuinum fuerit, *quod minime* *nego*,
mihí derivandum ab *at rugga*, *quod intransitive*
denotat: in *lateres titubare*, *vacillare*, et *de dorso*
humano, *vertebrarum auxilio*, *undique flexibili*
non inepte dicitur. *Dan. Ryg dorsum* et *at rygge*
inconstans facere, *facere ut aliquid titubet*, *si-*
militudine sua communem originem *arguunt*,
cfr. gr. ἄρως, *curvus* et ἄρως, *spina dorsi*.

Hrindi ek, (*hratt*) v. *protrudo*, *impingo*. Ef *maðr*
hrindir *manni* á *stocka* eðr *steina*, *si quis alium* in
ligna vel *lapides protruderit* (*impigerit*) Vsl. 91, cf.
gr. ἄρτω v. ἄρτω, *dejicio*, ut et ἄρτω, *præcipito*.

Hringi ek, v. *tintinnio*, *tintinnabulo signum* *do*;
clamor tintinnabuli huic verbo originem *dedit*.

Hrjóstur, m., *glabreta*, *loca graminis expertia*, *in-*
fructuosa; *mihí derivandum* ab *hrjón*, *scabretum*,
quasi sit *hrjónstr*, cfr. gr. ἄρως, *cacumen montis*,
promontoria, *quæ semper scabra et graminis ex-*
pertia sunt.

Hrisrif, n., *fruticeta*, *sylva incædua*, *quæ manibus*
evellitur, *sed non cæditur*; th. *hris*, *frutex*, *vir-*
gultum (cfr. gr. ἄρως, *frutex* vel ἄρως, *virgultum*)
et ek *rif*, *evello*, *rumpo*.

Hrisúngur, m., *parvulus* in *sylva conceptus*, *sylvi-*
gena. (G. *Andrew legit* hrysúngur, *sed male*).

Sic dicitur parvulus in *utero servæ*, *antequam*
manumittitur, *vitam adeptus* Aÿ: 4: *Ratio suf-*
ficiens, *quamvis non appareat*, *derivandum* a
hris, cfr. voc. *antec.* et *úngur*, *de quo vide*
hornúngur.

Hróf, n., *machina* ad *naves majores* *ventendas* ap-
plicata (*mihí*). *A plurimis* *vertitur*: *navale*,
statio navis, *structura vilis*, *casa*, *sed G. An-*
drew addit: *machina levis*. *Constitutio* *Gragasa*
in Scipamedferð in *codicis Jonsbok farmannalög*,
Cap. 3 *migravit*, *verbis paulisper immutatis*; *ita*
ut *hróf* *hic navalem stationem* *denotare* *videat-*
ur, *sed in* *Farmannalög*. *Cap. 5* *legitur* *ok* *gjóra*
hróf *ok* *hlada* *vegg fyrir* *skip* *sitt*; *hróf* *ibi* *fac-*
iant *et* *navi* *sua* *parietes* *struant*, *unde* *hróf* *et*
navale *ibi* *ut* *dua* *diversa* *ponuntur*. *Ubi* *hróf*,
in *Gragasa* *occurrit* (*um* *scipamedferð*, *Cap. 2*),
nihil *de* *statione navali loquitur*, *sed tantum* *de*
preparatione *ad* *navim subducendam*, *de* *machini-*
nis motoris, *phalangis* *his* *et* *navi* *subjiendis*,
restibusque *quibus* *auxiliores convocati* *trahen-*
tes *uterentur*. *At* *scjóta* *hrófi*, *mihí* *igitur* *esse*
videtur: *machinas motorias* *struere*, *si* *non* *ap-*
plicare. *Verbum* *at* *scióta* *vel* *scióta* *á*, *scæpe* *de-*
notat: *aliquid* *raptim* *struere* *v. instituire*, *mox*
demolendum *a* *skiótr*, *velox*, *σχιότος*, *extempo-*
raneus, *subito factus*, *quod* *in* *navale* *non* *omni-*
nino *quadrat*. *Hróf* *in* *Vilkinasaga* *denotat*
cristam *galeæ*, *quæ* *huc* *et* *illuc* *moveret*, *et* *vo-*
cis *originem* *opinor* *verb.* *ek* *hreifi*, *moveo*, *e*
loco *transfero*.

Hross, n., *egvus* (*generatim*) Eb. 11, *scapissime*
egva (*speciatim*) Eb. 85; *a* *rás*, *cursor*, *derivans*,
(ek *renn*, *curro*).

Hrudning, f. (*in* *pl.* *hrudningar*), *rejectiones*, *repro-*
bationes *judicum*, *testium* *v. veridicorum* (*hodie*
aspiratione *abjecta* *rudningar*), *hrudningar* *um*
qvídn, *rejectiones* *v. reprobationes* *veridicorum*;
th. *ek* *hryð* *v. ryð*, *amoveo* *reicio*, *qu. v.*

Hrýð *v.* rýð ek.

Hrýt ek, *v.* prouo, procido, prosilio. At blóð hrjóti úr munni eðr nösnum, ita ut sanguis ex ore *v.* naso prosiliat *Fsl.* 6, *cf.* gr. *ῥέσω v. ῥέρω*, *ῥέσω*, *ῥέσω*.

Hra, *n.*, cadaver, fragmentum, rudus. At funduom hræom, cadavere reperto. At hylja hræ, cadavera tegere *Fsl.* 49, ok láta eptirliggja hræ, et fragmenta deficietis (in sylva) relinquat *Ll.* 35; *th.* hrárr, crudus, *cf.* gr. *ῥάω*, corroumpo, *ῥέω*, pereo, labor.

Hrætur *v.* hætur *v.* hórur, *f.* pl., necessitudo respectu vel cognationis vel affinitatis, kennendr þeir i hrærum sè réttir, cognitores necessitudinum respectu justi *Llb.* 71. *Fox* mihi ignota, et incertæ tam formationis quam originis.

Hrör pro ör, *f.*, cicatrix, fyrir utan þat er hann sekir um hrör (sic lego), præter quod de cicatrice hic tantum agatur. *Exscripta Codicis A* absurde legunt hior, ipsa membrana repugnante. *Sententia* est: de vulnere peregre inflicto vulneratus hic quidem agat, si partes non reconciliati fuerint, sed cum vulnus tempore intermedio verosimiliter obductum fuerit, non quidem de ipso vulnere, sed de cicatrice actio instituitur. Sic *Sachsenspiegel* in eodem casu constituit *I.*, 63: tum secundo accuset eum, quod ipse ei plagam et talem injuriam apposuisset, quas poterit demonstrare per vulnera, et si sanata fuerint, per cicatricem.

Húð, *f.*, pellis, corium. Ok sýna hold ok húðir fjár þess sem af er farit, carnes et coria pecoris demortui exhibeat *Lb.* 48.

Huga ek (at), *v.* animadverto, attendo; *th.* hugr, animus.

Hundrað, *n.*, centum, centenarius major; viginti uncias, continens, vide eyrir. *Differabant* hundrad talid, centenarius numeratus, (mercis et pecorum) et hundrad vegit, centenarius ponderatus,

qui etiam dictus fuit hundrad silfrs, centenarius argenti, de quo vide tractatum ad calcem *Kristnisaða*. Centenarius numeratus fuit quantitas quædam pretii imaginaria et nominalis, eo fundamento innitens, quod constitutum fuerit vacuum statu optimo centenarium esse numeratum, cui igitur in pretio æquiparata sunt res omnes usui quotidiano inservientes, sive animatae sive inanimatae. *Utham* mensurata panni vulgaris seu inquilini (vaðmá), etiam uham in pretio effecisse mihi plurimis argumentis probari posse visum est, unde centum viginti ulnæ hujus panni mensurati, centum viginti ulnæ in pretio seu centenarium majorem efficiebant, et quod priori magis plausibile et naturale suppeditat fundamentum tum denominationis hundrad, cum omnium cæterarum rerum pretii cum hoc quasi paradigmate æquiparatione. Sed hanc meam sententiam de panni vulgaris unius ulnæ mensurata cum ulna numerata paritate, plurimorum sententiæ repugnare scio, cujus argumenta hic ulterius eruere nec tempus nec locus est. *P. Vidalinum* tamen mecum facere patet ex eius commentatione in vocem alin verdaura, in *isl. Lærd. Lista Félags. Rittum. II.* pag. 113, *cf.* Grág. *Llb.* 62, *Kb.* 85, *Jónsb. Eb.* 5. *Statut. decim. Gissuri episcopi* 1096 etc. Quoad Centenarium argenti, si cum centenario numerato confertur, distinguendum inter argentum legitimum, cujus uncia paulo plus quam quatuor uncias numeratas stetit, et argentum defecatum fere duplo majoris pretii *v. Kb.* 3 & 84; argenti legitimi Centenarius tenuit 60 ortygas et 1200 nummulos; vide ortygr, penningr.

Hurd, *f.*, janua; quidam a hiör, cardo, alii a hardr, durus, derivant, mihi ab ek hverfi, quærendum videtur, quod denotat verto, circumago quasi sit hverfd, fæm., partic. passivi, janua enim vertitur et circumagitur, *cf.* gr. *ῥύρα*, janua, ostium.

- Húsaídr, *n.*, *materies ad domum struendam aptata; th. hús, domus (conferri potest gr. οἶκος), et vidr, materies.*
- Hússbruni, *m.*, *domus combustio; th. húss, genit. sing. ab hús, domus et bruni, ustio, combustio (ek breim intransit., ek breimi transit.).*
- Hússkarl, *m.*, *domesticus; th. hús, domus et karl, vir, hodie senex.*
- Hússfastur, *adj.*, *fixus in domicilio, certum domicilium habens; th. hús, domus & fastur, firmus fixus (ek festi, fígo).*
- Hússgánger, *m.*, *in domos itio, mendicatio circulatoria. At koma á hússgáng, ad incitas redígi; th. hús, domus et ek geing, eo.*
- Hússgánger, *m.*, *homo domos legens, mendicus; th. hússgánger, qv. v. et maðr, homo, vir.*
- Hvalskeyti, *n.*, *balanæ jaculator; th. hvalr, balena et et skýt (at skjóta), jaculo, vide skotfé, postea.*
- Hvars, *adv. loci, ubicunqve. Contractum a hvar, ubi et sem, pronomen relativum, vel particula indeclinabilis ejus loco posita, relationem semper indicans subsequenitum ad nomen subjectivum antecedens, annexum particulis pro es v. er v. sem, ponitur sepiissime, ut etiam in*
- Hvats pro hvat es v. er v. sem, *quocunqve.*
- Hvata ek, *v. instigo, incito, vide hnefi; th. ek lvet, exacio, instigo, propello, cfr. gr. ωθεω, trudo, pello, si hoc non potius referendum sit ad nostrum ek hóta, minor, nisi ek hóta et ek hvata, cognata sint, quod fere crediderim; adferri etiam possit gr. σπυρω, instigo, impello, incito.*
- Hvatki pro hvat, *quicquid. Encliticon ki, gi et ci, pronominiibus et particulis saepe suffixum, supervacare videtur.*
- Hvegi pro hve v. hvat v. hvörsu, *quam (indefinitum) dicit vardar hvegi leingi er hann er leynðr, idem obinet in quantumcumqve temporis ab eo occulta-*
- tur Fþ. 35; hvegi nær þingi er þat er, quam prope ad comitia fieri potest Eb. 74.*
- Hveim pro hvörum, *cui v. quibus.*
- Hverf ek, *v. intransit. evanesco, disparo, cedo, abeo, locum permuto. Ef skip hverfr, si navis disparuerit Aþ. 16; Þá skolo ómagar hverfa af fé manns, tum alicujus facultates alendis liberentur Ob. 28, Þá skal þat hverfa á hendr frændum, tum ad consanguineos migret Ob. 29, at hverfa í vtt, familiae adscribi Aþ. 5; cfr. gr. χωρεω, cedo.*
- Hvergi pro hverr v. hvört, *qui, quicunqve (gi superfluo).*
- Hvergi, *adv. loci, ubicunqve, hvergi sem þau ero stödd, ubicunqve locorum fuerint constituti Fþ. 19, videtur positum pro hvar, ubi (gi, superfluo).*
- Hverdagsklædi, *n. sing. v. pl., vestimenta quotidianiana; th. hverr, quisqve (genit. hvers), dagr, dies et klædi, vestis, vestimentum, pannus.*
- Hvetvetna, *n., pronominis, quocunqve. Eeki ero bíar skyldir at bera um hvetvetna, de re quacunqve accolæ effatum edere haur tenentur Þþ. 62; th. hvört, hvör, hvat, quisqvis, quicunqve et vætr, vetr, res, cfr. gloss. Eddæ. Sæm. h. v.*
- Hvimsi, *adj., percussus, attonitus, timidus, perturbatus, at verða hvimsi við, consterni Vsl. 29; th. ek hvima, huc et illuc me convertito. Videtur derivandum a dativo sing. v. pl. hveim, pro hvörjum (cfr. antea), cui? v. quibus? quasi perturbatus nesciat quo se convertat.*
- Hvítaljörn, *m., ursus albus, ursus; th. hvitr, albus et hjörn, ursus.*
- Hvolfi ek, *v. evertito, subvertito. At hvólfa skipi, navim subvertere Vsl. 90; th. hvel, convexitas, cfr. gr. κελος, κολοση.*
- Hvörgi, *adv. loci, ubiqve, cfr. hvergi (supra).*
- Hýbýli, *n., domicilium; th. hýi, qv. v. et býli, domus habitata (ek bý, habito).*
- Hýði ek, *v. excorio, flagello. At lýða fullri lýð-*

- Ing, *flagellatione exacta castigare* Kb. 46; *th. hýi, húd, qv. v.*
- Hygg ek, *v. autumo, opinor. Hygg ek hann sannan at sök, eum criminis vere insimulatum opinor; th. hngr, animus.*
- Hyggendr, *m. pl. (in sing. hyggjandi), præs. part. act. v. ek hygg, qv. v. Videtur Vsl. 15 esse exponendum per: bene affecti (fautores), cfr. hol-landi, supra.*
- Hyggindi, *n., mens sana. Ef honum batna hyggindi, si ad sanam redierit mentem* Ob. 3; *th. hngr, animus.*
- Hýi, *m., domesticus familiaris, servitium. Ei scal mádr. quid bera um hýa sinn, de domestico suo veredicorum effatum nequis ferat Vsl. 24. Hanc vocem nemo nostratum (quantum scio) observavit, quamvis tam in compositis suis: Hýnótt, hýhýli, hývig et derivatis hjá, hjúskapr hjón etc., si non etiam in hús, cum suis compositis, fere palpabilis sit. Hýnótt in Skirnissför, XL 11, 6 G. Pauli bene vertit per: nox conjugalis v. connubii (cfr. gloss. Edda Sæm. P. I. sub hýnótt), quamvis mihi potius denotet: nox consuetudinis familiaris, et ibi indicare videtur nox qua Freyerus cum Gerda convenit. Ejus cum ea conveniendi desiderium naturaliter eo magis augebatur, quo momentum gaudii expectati magis appropinquabat, sed ante mediam noctem ejus compos fieri haud sperabat, unde ei opt mándr að minni þótti enn sjá hálf hýnótt, hinc hý, in hac constructione ad Dan. hige, v. Ebr. iva et ava referre non necessarium. Vox hýi, mihi conferenda et cognata videtur cum gr. "υις, quod non tantum filium familias, sed etiam famulum, familiarem v. domesticum denotat.*
- Hývig, *n., cædes servitii, v. domesticorum. Ef mádr vegr fyrir manni þrel eðr ambátt þat heita hývig, si quis servum servamve alienam occiderit,*
- hoc cædes famulitii dicitur Vsl. 108; th. hýi, vide mox antea et vig, qv. v.*
- Hæð, *f., altitudo, collis, loca elata; th. hárr, altus.*
- Hæfi ek, *v. scopum attingo; þat hæfist á, id invicem collidit Vsl. 28; th. hóf; qv. v.*
- Hæfliga, *adv., mediocriter, decenter, id. th.*
- Hæli, *u., latibula, latebræ, receptacula, perfugi-um, hvergi er þeir hafa hæli, ubicunque tandem receptacula habuerint Vsl. 95; th. hola, spelunca, cfr. gr. κολοσ, cavus.*
- Hæli ek, *v. laudibus effero. Hælist ek um, glorior; th. hóf, adulatio, laudes, cfr. gr. κολαεω, κολαε.*
- Hætleikr, *m., periculositas, loca periculosa. Eða heptir hross i hætleikum, vel in locis periculosis egrum compede coercuerit Fþ. 58; th. hatta, periculum adjecta terminatione substantivali leiki v. leikr; th. hátt, sublime, præcipitium.*
- Höfða ek, *v. vi vocis: caput impono, incipio, instituo, suscipio. At höfða mál, sök, sókn, lítem, causam, actionem suscipere, instituire; th. höfut, caput (ek hef, elevo, sursum fero).*
- Höfgr, *adj., gravis, magni ponderis, bindi hann sér svo höfgra birdi, tanti ponderis onus sibi contrahat Vsl. 112; höfgr vara, merx magni ponderis Smfð. 2; th. ek hef, elevo.*
- Höfubangr, *m., annulus capitalis, annulus trimarcalis (in recensu annulorum multaticiorum), seu reparatio quæ cæsi patri, filio et fratri obfir-tur ab occisoris patre, filio et fratre; th. höfut, caput et bangr, qv. v., cfr. þrimerkingr.*
- Höggsógr, *m., sylva cædua; th. ek högg, cædo et skógr, sylva.*
- Höldr, *m., colonus odalicus, v. fundum avitum te-neo, cfr. Magni leg. Reformat. leges Frostoþ. et Gulaþing. Lib. 63; th. ek held, teneo.*
- Hölf, *n. pl., adj., hálf, hálf, hálf, dimidius.*
- Hönd, *f., manus. At fera of höndum v. á hönd, ab alendis sustentandi obligatione aliquem libe-*

rare, v. alendos alicui injungere; th. confer gloss.

Nialæ et præterea adferri potest: gr. ἡλωθῶν, capio ut et ἡλωθῶ, capiens.

Hörund, n., cutis; th. hárf, pilus.

Höstr, m. (in dat. sing. hetti, pl. hettir), pileus

(hodie hatr), at hnicka hetti af höfði manni, pileum ex capite alterius raptare Vól. 95, mihi derivandum ab höfuf, caput (ek hef, elevo), quasi cit höftr.

I. J.

Jadar, m., margo, præcipue in pannis et linteis, cfr. gr. ἰσῦς, rotæ circumferentia.

Jadarflár, adj., in margine crispus (de pannis); th. jadar, qv. v. et flár, solutus, laxus, non adstrictus, inde crispus et per metaphoram non sincerus, falsus, cfr. gr. Φηλος; cur potius flárt quam flár, in masc. scribendum sit, non percipio, cum nota masculini ad fæmininum discernendum nihilominus abiciatur.

Jafnadr, m., æqvitas; at jafnadi, ex sorte æqvalli, æqvabilitèr; th. jafn, æqvallis, cfr. gr. ἴσος, ἴμοιος, par, æqvallis.

Jafngjörla, adv., tam exquisita, tam accurate; th. jafn, æqvallis & gjörla & gèrla, qv. v.

Jafnheilagr v. jamheilagr, adj., tam sanctus, tam immunis a læsione; th. jafn, æqvallis, et heilag, qv. v.

Jafnlengd, f., æqvallis longitudo, annus vertens. At jafnlengd, anno vertente; th. jafn, æqvallis et leingd, longitudo (láng, longus).

Jafnmæli, n., æqvallis dimensio, æqua conditio. Ef jafnmæli berst, æqvís modo conditionibus pactum initium videatur v. probetur; th. jafn, æqvallis et mæli v. meli, qv. v.

Jafnnáun, adj., æque propinquus, in eodem propinquitatis gradu; th. jafn, æqvallis et náun, propinquus (ek næ, attingo, adsequor).

Jafnræði, n., æqvallis conditio (dicitur inprimis de personis nubendis); th. jafn, æqvallis et ráð, qv. v.

Jarl, m., comes, á jarlsjórd, in territorium comitis;

de vocis themate, cfr. gloss. P. Fidalini in voces difficultiores Cod. Jonsb. in isl. Lærd. L. fêl. Rit. III. pag. 250.

Járn, n., ferrum, cfr. indic. Kristnisæge.

Járnburdr, m., ferri portatio, ferri candentis gestatus (ordaliorum genus); nú býðr lúin járburdr, quodsi ferri candentis gestatum obtulerit; th. járn, ferrum et burdr, gestatus (ek ber, porto, fero).

Ifa ek, v. dubito; th. ef, si (conj. cond.), gr. ei, si.

Ifalaust, adv., indubie; th. id. et laus, liber, solutus.

Ifasök, f., causa dubia, incertum quid; th. id. et sök, q. v.

Ifast ek, v. dep. dubito, hæsito. Ef hann ifast ráðanna, quod si matrimonium inire hæsitaverit, idem th.

Íganga, f., initio, ingressio, negotii susceptio. At játa ígango í málit, causam suscipere, subire; th. í, in et gánga, itus (ek geing, eo).

Ígánger, m., initium. Ígánger lánfáðsto, juvenii longi (quadragesimalis), initium, pp. 41; id. th.

Íllit, n., coloris immutatio. Svo at hvörki verdi af örkuþmbl nè illit, ut neque plagam inde referat nec cutis color immutetur sp. 33. Apographa pleraque Cod. A. legunt illit, sed male, nec ubique Vól. Cap. 75 & 76, invicem collata, quid sit illit, indicant; th. í, in et litr, color (ek lit, aspicio).

Íllmæli, n., maledictum, probrum, infamia, calumnia; th. illr, malus et mæli, sermo, rumor, cfr. mál.

Íllverk, n., malefactum, scelus; th. illr, malus et verk, opus (ek orka, efficio).

Illvirki, *n.*, *idem*, *ejusd. th.*

Illvirki, *m.*, *homo sceleratus, latro, id. th.*

Illtýngdír, *f. pl.*, *male lingvæ diceria, calumniæ.*
scilicet cigi henda illtýngdír, calumniarum nulla ha-
beatur ratio; th. illr, malus et tunga, lingua.

Imbrodagahald, *n.*, *celebratio dierum quatuor tem-*
porum. Papicolæ quotannis duodecim dies, qui
Imbrudagar dicebantur, festos celebrare; horum
tres in septimanam sedatam (vide helgavika)
incidebant, ad ætatem pertinentes; tres, ad
autumnum destinati, incipiebant die mercurii,
proximo post crucis exaltationis festum, tres
hyemales in tertiam adventus natalitiorum (jeju-
nii jolensis) hebdomadem sunt delati; tres verna-
les in secundam jejunii quadragesimalis septima-
nam incidebant; Jus eccl. novum sev Arnæanum
Cap. 30. De vocis themate, confr. beati J.
Erichsonii annot. ad Arués. isl. Retterg. pag.
88-92, in cujus verba jurare nullus dubito.

Imnihöfu, *f.*, *intus detentio, domi retentio; ok*
banna imnihafnir hans, ejusque domesticam conso-
ciationem præhæbeat Ob. 30; um imnihafnir seuld-
amma, de domi retentione debitorum aliis ad-
dictorum Þþ. 25, th. inni, intus et et hef, ha-
beo, teneo.

Inning, *f.*, *solutio, traditio. Með inning oc efsung,*
cum pactis illis præstandis et probe servandis Þþ.
7; th. ek inni, expendo, etiam dico, pronuntio,
confr. gr. εννικω.

Innstædi, *m.*, *sors, caput, capital; oc skal hann*
innstæðan einn hafa, sortem creditibus non adjec-
tis) solummodo capiat Ap. 4; th. inni, intus et
ek stend, sto, maneo.

Innstæða, *f.*, *idem, ejusdem th.*

Jól, *n. pl.*, *festum natalitiorum, festum jolense;*
G. Andree a jubilo Hebræorum vocem ducit, alii
a Julio (Cæsare); quidam a hjól, rota (cum circa
tempus jolense sol ad boreales, solstitiis peractis,
quasi recurrit) vel Anglosax. giuli, conversio, ex
eadem ratione. Sed plurimi et optimi J. Olaviius,
P. Vidalinus, Hlickesius etc., vocem hanc ad ðl,
convivium, festivitas, etiam cerevisia, deferunt,
Cum quibus lubens facio.

Jólefasta, *f.*, *jejunium jolense, adventus nataliti-*
orum. Jejunium jolense incipit, juxta præscripta
juris eccl. Arnæani Cap. 29, die dominica, qui
festum Andree (30 Novembris) proxime vel ante-
cedit vel subsequitur, nisi festum Andree in diem
dominicum incidit; cum jejunium jolense cum
festo Andree coincidit; th. Jól, qu. v. et fasta,
jejunium.

Írakóngr, *m.*, *Rex Hibernorum; th. íri, Hibernus*
et kóngr, rex (konr, kona, vir, femina).

Íseta, *f.*, *sessio, consensus in judiciis. Ann ek ho-*
nom (cigi) í dómi, eum judicio adsedere (nok)
volo; th. í, in et seta, sessio (ek sit, sedeo), con-
fr. gr. ἐδέξ, sedes.

Ítak, *n.*, *participatio, servitus in fundo alieno; th.*
í, in et ek tek, capio.

Ítala, *f.*, *innumeratio, dinumeratio pecoris in pas-*
cua communia pro quantitate juris domini cur-
jusque condonatorum facienda; th. í, in et tala,
numeratio (ek tel, numero).

Ítel ek, *v. pecora in pasqua dinumero pro jure co-*
dominatorum, id. th.

K.

Kalldyr, *f. pl.*, *fores citationis, plerumque legitur*
karldyr, fores virorum v. fores adium primariæ,
confr. Gunnlaugs Ormt. saga Cap. II, quæ opponun-

tur kvendyrum, foribus feminarum, per quas
ancilla sæpissime iverunt; th. kall, vocatio, ci-

- tatio (ek kalla; *cf. gr. κλητω*) et dyr, fores, *cf. gr. θυρα, ostium.*
- Kamar, *m., latrina, cf. gr. καμαρα, camera.*
- Karlsift, *adverb., virili cognatione;* er karlsift cro konnir, *qui e viro sunt oriundi Vsl. 114;* *th. karl, vir, hodie senex, et sif in pl. sílfar, qv. v. karl olim etiam denotasse videtur senem, sev virum vilioris conditionis ut in Harbardslíóð I. 3, hvörr er sá karl karla, quod aliqua designatione dictum esse videtur. Sigurdarkvíða II. 18, nú máttu kalla karl af bjergi unde karl, ad gr. καρ, homo, nihil non immerito refertur.*
- Karnadr, *m., contubernium, concubinatus, concubitus;* rétt er at maðr kaupi ambátt til karnadr sér, *aucillam sibi in concubinam emere cuique liceat fþ. 43, in var. Hæc vox, alias mihi inaudita, derivanda a kër (genit. karar), senes v. morbus, qvo quis longinquo tempore langvescit et tabescit, unde karlegr, kararmadr, karmannigr (Niða) forsitan etiam karmr, angulus v. pars ædium (ubi ægrotantes et senie confecti decubant). B. Halth. Lex. Isl. quidem habet karnadr, sed id dicit esse fornicatio vel laqueare. Karnadr, concubitum denotans ut et kër, optime convenit gr. καρος, sopor cum gravedine, torpor, marcor, καρω, soporem v. marcorem affero.*
- Kasa ek, *v. condo, congero; th. kës, congeries. Adferri potest gr. όις; acervus, cumulus.*
- Kasta ek, *v. jacio, projicio. At kasta gjöldum i kné frændum, cognatis in sinum pecunias solvendas projicere, o: jus homicidii multam exigendi, et obligationem eam solvendi, cognatis suis cedere Vsl. 114; cf. gloss. Nialæ sub. voce, kast.*
- Katlamálsskjóla, *f., situla ad lebetes metiendos justificata; th. këtill et mál, qv. v. skjóla, situla quod derivandum ab ek skjýti, tego, servo, quod fluída ne prostant in ea servantur, vide Eb. 85.*
- Kattarskinn, *n., pelles felinæ (in substitutum vesti-*
- bus prius ut et hodie adhibitum); th. köttr, felis et skinn, pellis.*
- Kaup, *n., contractus (in genere) emtio venditio (in sp.), etiam pretium operarum. At eiga kaup vid eim, commercium cum aliquo habere Vsl. 111. Ok er ei fast kaup þeirra, contractus eorum dissolvatur Aþ. 19; at fara með kaup sín, operas suas collocare Eb. 55; th. ek kaupi, emo.*
- Kaupafé, *n., bona v. pecora emta, id. th. et fé, pecus, etiam bona in gen.*
- Kaupaleg, *n., videtur legendum esse kaup á log Aþ. 13, pretium cubilis, pretium sepulcreti; th. kaup, qv. v. á, in et log, cubile v. sepulcrum (ek higg, jaceo, decumbo).*
- Kaupi ek, *v. paciscor, emo; at kaupa dnuom, vœtum (mercem), ulnis mensuratam, v. stateris ponderatam emere Aþ. 13, at kaup kono muudi, uxorem antiphernis coemere.*
- Kaupmáli, *m., pactum in gen. v. contractus cum omnibus pactis adjectis, emtio venditio in sp.; th. kaup et máli, qv. v.*
- Kaupstaðr, *m., locus emtionis venditionis, emporium; th. kaup, qv. v. et staðr, locus.*
- Kaupstefna, *f., conventus ad emendam; th. kaup, qv. v. et stefna, citatio, etiam conventus (ek stefni, vide gloss. Eidd. Scm. sub v. málstefna).*
- Kaupsvotr, *m., testis de emtione venditione; th. kaup, qv. v. et vottr, testis, vide veti.*
- Kálfd, *adj., in feminino usitatum de vaccis fordís; th. kálfr, vitulus vid. gloss. Eiddæ Scm. II. sub kálfr.*
- Kenni ek, *v. nosco, cognosco, agnosco, etiam culpam alicui insimulo. At kenna sér, pro suo habere, agnoscere. At kenna öðrum sitt barn, propriae prolis paternitatem alii injungere, hinc*
- Kéndr, *perf. partic. pass., notus, cognominatus, in-junctus, kéndr vid, cognominatus þþ. 22, einlvörjom kéndr at syni, cuius paternitas alicui in-juncta est, Vsl. 71, et*

Kennendr, *m. pl., præs. part. act., noscentes, cognitores, qui de rerum proprietate dispiciant.*

Kétill, *m., lebes.* At taka i kétill, *lebeti (aqvæ ferventis) manum ingerere, cfr. gloss. Edda Scm. et gr. κούλη.*

Keyrisvöndr, *m., mastix virgultorum; th. ek keyri, flagello eqvos impello, cfr. gr. κέρι, pulso per metathesin et vöndr, fasciculus virgultorum.*

Kjarnhaftr, *m., hircus nucis, hircus certo modo castratus, cum scilicet nux vel interior pars testiculorum admittitur, a nonnullis Kjarnhaftr, dicitur esse hircus admissarius omnino non castratus, quam sententiam in latina versione secutus fui. Eb. 85, sed prima vocis significatio pro vera habetur in Búalögum, Hraappseyæ 1775 pag. 105; th. kjarni, nux, cfr. gr. κάρυα v. κάρυον, nux, fructus, et haftr, hircus, cfr. gr. κάρυος.*

Kippi ek, *v. repente subduco, rapio.* At kippa at sér hendi, *manum retrahere* fþ. 46.

Kista, *f., cista, arca, cfr. gr. κίστη.*

Kjæfdr, *adj. (v. perf. p. p. v. ek kjæfi), in profundo suppressus, suffocatus; th. kaf, quod tam denotat profundum aquarum, maris, nivis etc., quam fumum densissimum, cfr. gr. κάρυος, fumus.*

Kjör, *n., electio.* At fá einn til kjörs fyrir sik, *alium sui loco ad eligendum mittere* Lb. 12; *th. ek kjöri, eligo, capio, cfr. gr. κέρω, capio.*

Klámhög, *n., ictus ignominiosus, contumeliosus, probrosus; at höggva klámhög um Þjó þver, ictu contumelioso per nates transversos aliquem afficere* Vsl. 7; *th. klám, obscenitas, cfr. gr. κλαμβος, mutilatus et högg, ictus.*

Klif, *f., sarcinæ eqvis vehendæ.* At bera klifjar á, *sarcinas eqvis ferre* Kb. 36. Nonnulli scribunt *klyf et ab ek klýf, scindo, derivatum volunt, cfr. gloss. Nialæ; mihi ab ek klifa, scando, sarcinæ enim eqvis clitellariis portatæ, iis incendentibus, in vices scandere videntur, cfr. gr. θλίψω, premo.*

Klifberi, *m., sarcinarum portator, sagma, clitelæ; th. klif, qu. v. et beri, verbale agentis, portator (ek ber, fero).*

Kluka, *f., campana. Sonus campanæ tintinnans vocis originem dedisse videtur; cfr. tamen gr. κλάκω, cas. Adferri etiam meretur nostrum ek klaka, clango, garrio, glocio, Dan. klukke, Germ. gluchsen, Angl. cluck et gr. κλάγγω.*

Knærumr, *m., nodus in caule plantarum, hinc gradus consanguinitatis, linea, familia.* En þat er knærumr at telja frá systkynom, *linea vero a sororibus vel fratribus computatur* Aþ. 1. Skál jafnt hverfa í alla knærumna, *æquis portionibus cuique familiæ adsignetur* Vsl. 114; at telja knærunnom, *per gradus consanguinitatem computare* fþ. 6; *th. (mihl) knè, genu, nodus in caule plantarum, cfr. gr. γόνυ, genu et ek renn, rann, heli rannit, curro, mano, etiam cresco; unde knærumr, mihi e vi vocis est: nodis crescens, quæ significatio a plantis ad gradus consanguinitatis non inepte transfertur.*

Kona, *f., fæmina, uxor; at liggja med kono, rem cum fæmina habere; at gánga kono at eiga, uxorem ducere. Est fæmininum a kour, vir.*

Konarmundr, *m., arrha, sponsalitia quæ sponsus uxorem sibi quasi emeret, a patre vel tutore legitimo; diversum est a heimanfylgja, dote seu phernis et a viðgjöldum v. gægugjaldi (vide viðgjöld, antiphrasis. Alias notandum est quod significatio vocis mundr et konarmundr, magnopere vacillet, et sæpe dos proprie sic dicta his nominibus veniat, quamvis minus accurate, vide mundr, th. kona et mundr, qu. v., cfr. gloss. Nialæ h. v.*

Kóngsmörk, *f., sylva Regis v. Regi competens; th. kóngr, Rex (kour, vir) et mörk, sylva.*

Kononám, *n., raptus fæminæ v. uxoris; th. kona, qu. v. et nám, raptus (ek nem, violenter capio, rapio).*

Kostnadr, *m., sumtus, impensæ. At liggja kost-*

- nað fyrir, *sumtum facere, sustinere* fþ. 26; *th.* kostr, *victus*, *cf.* gr. τροφή, *cibus*.
- Kraka ek, *v.* hamo attraho, *vello*; *th.* ek kræki, *idem* (krókr, hamus, uncinus).
- Kristr, *m.*, *Christus*. Sö Kristr frístr í gríðum, þviat hann er bastr, *in pace pangenda, Christus, quia optimus est, primum memorandus*; *th.* χριστός (χρῖσ, ungo).
- Kristni, *f.*, *cætus Christianorum, christianismus, fides Christiana*; *th.* kristr, *qv.* *v.*
- Kross, *m.*, *crux, signum crucis, quod tum in iurejurando cum ad conventum indicandum adhibebatur*. Hann skal hafa hvatæ' er hann vill kross eðr bók, (*Jurans*), *crucem vel si voluerit librum adhibeat* Ob. 7. Hann skal skéra kross of hann þykist hrepsfundar þurfi, *conventum paganum haberi optans crucem (conventus indicem) secet* Eb. 40.
- Krossför, *f.*, *crucis (conventus habendi indicis), portatio*. At dvelja krossförina, *cruci portandas mores facere* Eb. 40; *th.* kross, *qv.* *v.* et för, *itus* (ek fer, eo).
- Kudr, *adv.*, *pro kunnr, qv.* *v.*
- Kúgildi, *n.*, *valor vaccæ, tantum pecoris quantum ex taxa generali cum vaccæ æquivalet; bona alia ut et damna resarcienda ad vaccæ valorem referbantur, cf.* hundráð; *th.* kýr, *vaccæ quod olim verosimillime in nominativo sing. fuit kú et gildi, valor* (ek gæld, expendo).
- Kúgildisskadi, *m.*, *vaccæ valoris damnum; th.* kúgildi, *qv.* *v.* et skadi, *damnum, cf.* gr. οξείδω, *disspergo, dissipatio*.
- Kunnleikr, *m.*, *notitia, cognitio*. Er þeim eð ei minni kunnleikr á, *ne minori polleant notitia, quam etc.*; *th.* kunnr, *qv.* *v.*
- Kunnr, *adj.* (kunn, kunntr), *notus*. En þá er þó rétt, ef þeim er svo kunntr, *imo justum erit, si (bona oppignorata) iis tam nota fuerint* fþ. 42; *th.* ek kann, *calleo, nosco, cf.* gr. γινω.
- Kyn, *n.*, *genus, familia, cognatio*. At villa kyn, *circa genus v. familiam in errorem ducere* aþ. 7, *cf.* γένος, γέννη.
- Kyrkja, *f.*, *templum domini, ædes sacra; th.* gr. κυριακός *qvasi* εἰκός κυριακός.
- Kyrki ek, *v.* *sauces contorqueo, strangulo, suffoco; th.* kverf, *faux, cf.* gr. γαργυραῖον, *guttur v. κερχρός, asperitas gutturis*.
- Kyrking, *f.*, *strangulatio, suffocatio; th.* ek kyrki, *qv.* *v.*
- Kyrkjogardr, *m.*, *sepes templi, cæmeterium, í búanda kyrkjogardi, in cæmeterio rustici, v. ejus qui in prædio Thingvellir habitavit, ubi comitia generalia habebantur, et templum extractum fuit; th.* kyrkja, *qv.* *v.* et gardr, *sepimentum*.
- Kyrkjölægt, *n.*, *adj.*, *kyrkjulægr, jus sepulture in cæmeterio habens, n.*, *adj.*, *hic ut sæpe pro supino v. etiam adv. participiali habendum est*. Tel ek hann ekki eiga kyrkjulægt, *eum in sancto templi cæmeterio non sepeliendum esse urgeo; th.* kyrkja, *qv.* *v.* et ek ligg, *jaceo, decubo*.
- Kyrkjósókn, *f.*, *communio ad ædem sacram perti-nens, parochia; th.* kyrkja, *qv.* *v.* et sókn, *insecutio* (ek sæki, *sector, insegor, etiam in locum tendo*).
- Kyrkjotjald, *n.*, *velum templi, aulæum, tapetium templi; veteres ædium primariorum parietes aulæis acu pietis obduxerunt; th.* kyrkja, *qv.* *v.* et tjald, *velum, aulæum*.
- Kyrkjovegg, *m.*, *ædis sacre paries*. Sá er merktr er á kyrkjovegg á þingvelli, *in templi Thingval-lensis pariete justificatus (de ulnis, quæ in lapide angulari et fundamentali templi Thingvallensis, cui ulna originaria et cæterarum παραδίμια incisa fuit, justificabantur. Hic lapis cum ulna incisa adhuc visibilis est); th.* kyrkja, *qv.* *v.* et vegg, *paries, agger*.
- Kýs ek, *v.* *eligo*. At kjósa undir sik et undan sér, *sibi habendum eligere, a se abdicare* Aþ. 10.

Kyssi ek, *v. oscular.* At kyssa kono á laun, *seminam elanculum osculari*; *th. koss, osculum, cui sousus, quem dant labia osculantium, originem dedisse videntur, cfr. gr. κυσσαι pro κειν.*

Köri ek, *v. eligo pro kjöri ek, idem v. kjör, supra.*
Köstr, *m., congeries*; *th. ek kasta, jacio.*

L.

Lag, *n., certa dispositio, ordo, taxa generalis, pretium rei definitum (in plurali Lög, qv. v), at leggja lag á, taxare, pretium rerum præfinire Smfd. 3. Ef menn kaupá dýrra enn lag er slagt, si qui ultra taxam constitutam emerint, ibid. At Því lagi sem þar gengr, juxta taxam ibi usitatum AÞ. 15; th. ek legg, qv. v.*

Lagalöstr, *m., vitium legibus definitum (in pecori-bus), crimen lege sancitum; th. lög, qv. v. et löstr, vitium (ek lesti, vitio, lædo), cfr. gr. λικτω, vexo, λικση, turpitude, λικση, contumelia.*

Lagsmadr, *m. (in pl. Lagsmenn), homo consuetudinis, lecti particeps, contubernalis, socius; th. v. ek ligg, cubo vel ek legg, pono, confero et madr, vir, homo, quasi sit homo bona sua in communionem conserens, quod inter nautas, quibus hæc vox maxime usitata, non rarum fuit.*

Lambarning, *f., verberatio, qua membra et vires franguntur. Nú ber madr þræl manns lambarning, quod si quis servum alienum verberibus fere confecerit Vsl. 108; th. laurr, qv. v. et barning, verberatio (ek ber, verbero), cfr. gr. δερν v. πιαν, ferio.*

Lamdr, *perf. par. p., verbi ek ber, verbero.*

Lamr, *adj., debilitatus, viribus deficiens; th. id. Láu, n., commodum. At hafa at láni, rem commodatam habere; th. ek lána, commodo (ek læ v. ljæ, idem).*

Land, *n., fundus, territorium, terra. At brigða land, fundum retrahere (reluere) Llb. 1. Ef úngum manni treimst land, si fundus ad adolescentem*

devenit *ilid.* At kenna sér land, *fundum pro suo agnoscere (habere velle), ibid., land ferr at sölum, fundus emtionibus venditionibus dominos mutat (alienatur), ibid. at hafa ítök i annara manna lönd, in fundis alienis servitutes habere, ibid. Ef ómági andast á landi manns, si alendus in alicujus territorio obierit AÞ. 8. At koma á land úr föðr, ex peregrinatione in terram (patriam) redire Hér á landi alinn ok uppfæddr, hæc in terra (Islandia) progenitus et educatus Llb. 1.*

Landabrigd, *f., relutio fundi; th. land et brigd, qv. v.*

Landabrigðaþátr, *m., sectio juris de fundis reluentis; th. Landabrigd et þátr, qv. v.*

Landaleit, *f., terras ignotas indagandi tentamen, navigatio ad terras indagandas; th. Land, qv. v. et leit, quæsitio (ek leita, quæro).*

Landaaur, *m. pl., terræ bona, quæ terra primarie produxit, inprimis hoc nomine veniunt proventus pecudis nondum fabricati, ut lana, pelles, sevim v. arvina liquefacta, etiam butyrum, et opponitur vara v. vörsumidi v. varningr. Landaurar, etiam denotat tributum, quod mercatores pro portus et fundi usu solverent; th. land et eyrir, in pl. aurar, quæ vide.*

Landbúar, *m. pl. (in sing. landbúi), fundi accola; th. land et búi, qv. v.*

Landdeild, *f., fundi vel territorii communis divisio. At orka landdeildar á einn, ad territorium commune dividendum aliquem provocare Llb. 14; th. land, qv. v. et deild, divisio (ek deili, divido),*

- cf. gr. *δειλον* (aor. 2 ind. v. *δειρω*), *cujus praesens δεινω* verosimillime aliquando extitit.
- Land eigandi, m.**, *dominus fundi, colonus praedii-tus, ei non odelicus; th. land, qv. v. et eigandi, dominus rei (ek á, in infinit. at eiga), dominum rei habere.*
- Landfastr, adj.**, *in terra fixus, terram appulsus. At verba landfastr, ad terram pervenire, appellere; th. land et fastr, qv. v.*
- Landfestar, f. pl. (in sing. landfesti), alligatio ad terram (maris ejectamentorum inprimis materiei et balenarum); th. land et festi; qv. v.**
- Landflótti, m. (substantivum adjectivum), terram fugiens, exul, publica securitate destitutus. At verba landflótti, publica securitate destitui; th. land, qv. v. et flótti, fuga (ek flý; fugio) cognatum est: ek flýg, volo.**
- Landi, m.**, *invola terrae cujusdam, coterraneus; vora landa, nostrates (acc.), hans landi, ei coterraneus; th. land, qv. v.*
- Landsala, f.**, *venditio fundi; th. land et sala, qv. v.*
- Landsbúi, n.**, *habitatio in praedio, rusticatus, politia publica. At sjá fyrir lögom orum oc landsbúi, legibus nostris et politis publicae prospicere; th. land et bú, qvæ v.*
- Landseti, m.**, *in fundo sedens, habitans, colonus conductivus; th. land, qv. v. et ek sit, sedeo.*
- Landsofringi, m. (Sic codex A), terra superflua, inutile pondus terrae, frugiperda otiosus, circumforaneus. Landsofringi rétt, frugiperda otiosi nomine jure salutandus Aþ. 8; th. land, qv. v. et of v. ofr, nimium, quæ particula idem est ac yfir, supra, ingi, mihi tantum est terminatio substantivalis.**
- Landvært, adv. participale, quiete in terra, cum publica securitate. At eiga landvært, publica securitate frui Aþ. 13; th. land, qv. v. et værr, quietus (ek er, infinit. at vera, sum, maneo).**
- Lángfasta, f.**, *jejunium longum seu quadragesi-*
- male. Sic revera dicebantur 6 festum Pascha-tos antecedentes septimanae, quibus a carnibus vescendis abstinere Papiolæ severe tenebantur. Sed cum hæc sex hebdomades quadraginta duos tantum haberent dies, dies vero dominici sex in computum non venerint, quasi quibus abstinentia alias fuerit necessaria, quatuor dies ab hebdomade hoc jejunium antecedente mutuati sunt ad quadraginta dies adimpleandos, in similitudinem jejunii quadragesimalis, quod ante tentationem Christum sustinuisse narrant Evangelistæ. Hoc jejunium cum inter jejunia maximæ esset durationis, per septem nempe septimanas, κατὰ ἔξοχην, línga fasta, dictum est; th. léngr, longus et fasta, jejunium.*
- Lánhross, n.**, *equus commodatus; th. ek láma, com-modo (ek læ v. ljæ, idem) et hross, qv. v.*
- Lás, m. (in pl. lásar), sera; at líka lásom upp, se-ras reserare Vsl. 118; cfr. gr. κλεις, clavis.**
- Last, n.**, *probrum; th. ek lasta, vituperò, cfr. gr. λαισθή, turpitudò.*
- Lastalaus, adj.**, *vitiis liber, navis expers; th. löstr vide lágalostr et lauss, solutus, liber.*
- Lastnæli, n.**, *dictum probrosum, opprobrium; th. last et ek mæli, qv. v.*
- Laugardagr, m.**, *dies lavacri, dies saturni; th. laug, balneum, lavacrum (ek lauga, lavo), cfr. gr. λυα et dagr, dies.*
- Laun, n. pl.**, *remuneratio. At sjá til launa, remunerationem (donando) intendere; th. ek læ v. ljæ, concedo.*
- Laun, f.**, *occultatio. At leggja laun á, occultare Kb. 21. At hylja hræ til launur, cadaver ad cædem occultandam tegere, Vsl. 49; á laun, occulte; th. ek leyni, occulto, cfr. gr. λαβω.*
- Launbarn, n.**, *parvulus occultationis, filius illegi-timus; th. laun, qv. v. et barn, proles (ek ber, pario).*
- Laungöttinn, adj.**, *occulte susceptus v. procreatus,*

- sonr laungetinn, *filius illegitimus*; *th. laun, qv. v. et ek gét, procreo.*
- Launkoss, *m., osculum in occulto, svavium, stuprum*; *th. laun, qv. v. et koss, osculum (ek kyssi, qv. v.)*
- Lausakjör, *n. pl., sortes solutæ; pacta simulata*; *th. lauss, solutus et kjör, qv. v.*
- Lédcinging, *f., sulcis aciei, malleolo pulsando, extenuatio*; *th. Liár, falx sævnilis (in compositione Liá v. lje v. lé) et dcinging, pulsatio (ek dcingi, pulso) cui sonus, quem ferrum tenue cum pulsatur edit, originem dedisse videtur, si ad latinum tundo, non sit referendum.*
- Leg, *n., recubatio, torpor, defectus culturæ (qvoad terram), etiam locus quo quid recubat, locus sepulturæ (vide kaupaleg); eingim skal land sitt leggja í leg, nemo fundum suum incultum torpescere faciat Llb. 20; th. ek ligg; jaceo, cubo, cfr. gr. λεινω, λειχο.*
- Legg ek, *pono, constituo, statuo. Eðr ef við smar er lagt, vel si æstati quid adjicitur Þþ. 41 (accessio æstatis ex computo semestrali antiquo, cfr. Rimbeglam P. II. Cap. 3 § 26). At leggja fyrir ómaga, alendo pecunias alimentarias constituere Ob. 2, cfr. v. antec.*
- Lögkaup, *n., idem quod kaupaleg, ejusd. them.*
- Legord, *n., stuprum. At koma legordi fram, stuprare, stuprum committere; th. ek ligg, cubo et ord, dictum, etiam factum, causa, de quo tamen consule J. Olavii gloss. Synt. de Baptismo; cuius copiam ipse non habeo.*
- Legordssök, *f., causa v. actio stupri. Legordssök eingi fyrnist sú er barnsgetnaðr fylgir, causa v. actio stupri conceptione partus consummati haud antiquatur. Ok á hann þá legordssökina, actio stupri tum ad eum pertinere Aþ. 18, þþ. 8; th. legord et sök, qv. v.*
- Leid, *via, etiam conventus promulgatorius, quem prætore, e comitiis generalibus reduces vel re-*
- deuntes; in tribu habebant, ad placita nova, constitutionesque comitorum generalium, aliæque scitu necessaria promulganda coram iis, qui comitiis non interfuerunt; ab ek líd, mano, eo, derivant, cfr. tamen ind. Landnæma h. v.*
- Leidarmál, *n. pl., constitutio de conventu promulgatorio, cfr. mox antea, th. leid et mál, qv. v. Leidarmál leguntur Þþ. 41.*
- Leidarleingd, *f., longitudo viæ, distantia, þá er réttir se at leidarleingd (veridicos), qui respectu distantia (a loco rei gesta), juste se habent. Accolæ enim ad locum rei gesta proxime circumcirca habitantes in veridicos fuerunt evocandi; th. leid, qv. v. et leingd, longitudo (lángur, loir-gus).*
- Leiga, *f. (in pl. leigor), locarium, solarium. At selja á leigo, elocare Eb. 1, Aþ. 6, Ob. 8; th. mihi ignotum.*
- Leiglendi, *m., colonus conductitius; th. leiga, solarium et land, q. v.*
- Leigoból, *n., prædium solarii, o: conductum; th. leiga, qv. v. et ból, locus habitatus v. habitabilis, (býli, prædium minoris notæ, ek bý, habitó), cfr. gr. βουε.*
- Leingr, *idem quod fleingr, qv. v.*
- Lembd, *adj., in femino tantum usitatum de ovibus sæminis prægnantibus; th. lamb, agnus.*
- Lesti ek, *v. labefacto, debilito, lædo. Lestist ek; labefsto, mihi derivandum ab ek leysi, solvo, laus, solutus, cfr. λαζω, vexo.*
- Leysingja, *f., liberta; idem th.*
- Leysingr, *m., libertus; idem th.*
- Léyti, *n., loca elatiora inter humiliora terræ, specula. Enda beri ei leyti fyrir nè hæðir, si nec speculæ nec colles intercederent. Johnsonius scribit leiti et ab ek lit, adspicio, derivat. Sed cum G. Andrew et B. Halthori facio, qui ab laut, vallicula, locus depressior, derivant; th. et lýt, laut, at lúta, me inclino.*

- Lid, *n.*, *auxilium, socii, vires, cætus, copiæ, numerus.* At gefa til lids sér, *auxilium donis sibi comparare* þþ. 56. At 'gjöra lid ámoti, *copias contra adversarios emittere, ibid.* At vanda lid, *socios suos anxie eligere.* At fara at lidi sino, *proptius viribus niti.* Scolo þeir menn II í því lidi, *inter eos (ex eorum numero) duo adsint viri, qui etc.* Aþ. 7.
- Lid ek, *v. intr. vergo, labor, cedo, transeo.* Cum *accusativo sine præpositione ponitur,* þegar lídr ena helgo viko, *helgina, cum hebdomas sancta, festum transit; sed subintelligenda videtur præpositio yfir, trans, cfr. gr. κλω, vergo, antiqve enim fuit glid ek (ut glikr pro líkr), et littera g, adhæc remanet in dan. glide, Angl. glide, Germ. gleiten.*
- Lidskostr, *m.*, *facultas auxilii v. auxiliatorum.* Es hitt hefir ei lidskost til, *si alter (conjugum) facultatem non habuerit; th. lid, qv. v. et kostr, facultas, optio (ek kýs, qv. v).*
- Lifi ek *v. vivo, duro, superuum,* Þá er VIII vikor lífa sumars, *cum octo aestatis septimanæ supersunt; th. líf, vita, forsan eferendum gr. λειψω.*
- Lík, *n.*, *corpus humanum defunctum, funus.* *Alias etiam corpus, forma, unde adferenda videntur líkr, similis, gr. σικλος.*
- Líksaungetkaup, *n.*, *premium cantus funebris; th. lík, qv. v., saungr, cantus (ek syg, cano), cfr. Φεγγος, sonus, et kaup, qv. v.*
- Lim, *n.*, *virgulæ arborum (suprimis betulæ), sarmentum; th. limr, membrum, cfr. gr. κλημα, virga.*
- Ljós, *n.*, *lux, dies, vita.* Hjálpi mér svo gud í þvína ljósi oc öðro, *o: Deus mihi in hac luce et alia (in hac et alia vita) tam propitius esto.* Heilæygr maðr í ljósi, *homo sani visus in luce (diurna)* Aþ. 3, 4.
- Ljóstá ek, *verb. verbero, verbera impingo, cfr. gr. λαπαρην, flagellum, ut et nostrum lesti ek, qv. v.*
- Ljúggögn, *n. pl.*, *falsæ auctoritatis causæ agendæ, vel defendendæ adhibita; th. ek lýg, at ljúga, mentior et gögn, qv. v.*
- Ljúgkvidr, *n. pl.*, *falsi veridici; th. ek lýg, mentior et kvídr, qv. v.*
- Ljúgvitni, *n.*, *testimonium falsum; th. ek lýg, mentior et vitni, testis (ek veit, veio).*
- Ljæ ek, *v. commodo.*
- Lodinn, *adj.*, *vilosus, villosus, ær lodin ok lembd, ovis femina villosa & prægnans* Kb. 85.
- Lof, *n.*, *concessio, venia specialis, exceptionem a legibus concedens privilegium; fyrir lof biscups fram, venia episcopi speciali non acquisita; at ráða fyrir lögom ok lofom, leges et privilegia ferendi potestatem habere* Lrþ.
- Lof, *n.*, *laudes, hvörki á maðr at yrkja um mann lof né last, in alterius nec laudes nec contumeliam carmen (famosum) quis pangat* Vsl. 106. *Utramque vocem lof, venia, privilegium et lof, laudes, laudatio, eandem tamen esse opinor, venia enim et privilegia sæpissime meritum intuitu et adeo in ejus laudem cui deferuntur, data sunt; utraque habet verbum primitivum at lofa, concedere laudare, at leyfa, idem, quamvis at leyfa, laudare, hodie minus usitatum sit.*
- Lóga ek, *v. consumo, abalieno, conficio, macto.* En landeigandi skal segja til hvörjo hann hefir lógat af lívalnom, *fundus dominus vero declaret, quantum balænæ abalienaverit* Ll. 62, *nema strax lögi af, nisi statim mactet* Eb. 23; *anne conferendum gr. Φλογωσ, inflammo v. λωσ, solvo.*
- Lok, *n.*, *finis, exitus negotii, etiam serä.* At fella lok a máll, *liti finem imponere, causam decidere* þþ. 22; *th. ek lýk, claudio, finem facio (mihi at líka et at ljúka, peridem est).*
- Lopt, *aer, sublime, á lopti (adverbialiter) in pendenti, cfr. gr. λωφος, eminentia.*
- Lostinn, *adj.*, *v. perf. partic. p., verbi ek ljósta, qv. v.*

Lukill, *m.*; *clavis*; *th.* ek lýk, *qv. v.*, *cf. gr.* κλεις, κλειδες.

Lund, *f.*, *modus, etiam indoles animi.* A nockra lund, *aliquo modo Ob. 24, á þá lund, taliter, eo modo Vsl. 15.*

Luta ek, *vide hluta ek.*

Lutfall *v.* hlutfall,

Lutum *v.* hlutum.

Lutr *v.* hlutr.

Lýði ec *v.* hlýði ek.

Lýk ek, *v. claudio, finem facio, persolvo; solvo.*

At lúka dómi sínum, *sententiam ferre, pronuntiare.* At lúka upp gjörð, *litis decisioni finem facere.* At lúka skuldir, *debita persolvere* fþ. 31.

At lúka lásum upp, *seras reserere.*

Lýrtrir *v.* Lýrtrir, *m.*, *v.* Lýrtritti, *n.*, *interdictum,*

titulus domini, godalýrtrir, interdictum praetorianum. At verja lýrtritti, *interdicto inhibere* Lb. 1, at færa fram lýrtritt sinn, *interdictum suum proferre.* At selja lýrtritti fyrir annars þriðjungs-

menn, *aliena trientis incolae jus interdicendi concedere* fþ. 39, *cf. adhæc eignar-lýrtrir, godalýrtrir, löglýrtritti; th. læ, fraudes et vel ek ripta, annihilato, dirumpo, cohibeo, vel quod mihi magis arridet ek rétti, ad justum et æquum dirigo, corrigo, emendo, quasi sit lærèttir v. lærètti, interdicia enim ad alterius injustas et fraudulentas actiones inhibendas et emendandas adhibebantur, cf. gloss. Nialæ h. v. et Arnes. isl. Rettergang pag. 258, 259.*

Lýrtrinnæmr, *adj.*, *interdicti capax, lýrtrinnæmr sakir, tanti pretii causæ ut interdicti capaces* sint fþ. 6, *Vsl. 114; th. Lýrtrir, qv. v. et næmr, capax, vel potius qui capi potest (ek nem, capio).*

Lýsji ek, *v. declaro, publico, manifesto.* At lýsa einom á hönd, *alicui injungere.* At lýsa sök, *causam denunciare, cf. gloss. Nialæ h. v.; th. ljós, qv. v.*

Lýsingar, *f. pl. (in sing. lýsing), denuntiationes causarum, legum v. constitutionum promulgationes, ádr lýsingum sé lokit, promulgationibus nondum peractis* Aþ. 10; *idem th. et ek lýsi, qv. v.*

Læring, *f.*, *institutio, informatio, doctrina.* At leggja fé til læringar, *(ad filium suum) edocendum bona suppeditare; th. ek læri, doceo (hodie intransit. denotat disco).*

Læt ek *v. gestio, autumo, persuasum habeo, insto, urgeo, etiam, adverbiiis adjectis: præsto, supposito, solvo, missum facio.* Læt ek at þá dæmi vèr lögdóm, *tum nos legibus consentaneam sententiam ferre mihi persuasum erit* fþ. 22. Læt ek at dæma eigi skilnat með þeim, *divortium inter eos faciendum esse urgeo* fþ. 49. At láta verð uppi, *pretium rei præstare.* At láta fé af, *pecudes mactare* Lb. 28, *cf. allát; de hujus verbii multiplici et diverso usu, cf. gloss. Eddæ Samsub ek læt et at láta, ut et indices G. Ormstungu-sögu, Figalímssögu, Kristnisögu etc.*

Lög, *n. pl. Leges statuta.* Réttir til at fylla lög ok lof, *ad leges et venias speciales (privilegia) perficiendas idonei* Lþ. *est revera pluralis, e singulari lag, qv. v.*

Lögaurar, *m. pl.*, *a sing. Lögeyrir, qv. v.*, *bona legalia, q: quorum in taxa generali pretium constituebatur. Hic notandum videtur, hanc vocem, ut etiam simpliciter aurar, inprimis denotare bona in genere; cum contra eyrir et lögeyrir, singulariter sæpissime denotat vicesimam centenarii partem, sev unciam, ut in his, vocibus evidendum est; th. Lög et eyrir, qv. v.*

Lögbangr, *m.*, *annulus legalis, legibus definitus, multa ecædis legibus definita; th. lög et bangr, qv. v.*

Lögberg, *n.*, *saxum legum, rupes jurisdictioni. Sic dicebatur locus in comitiis Islandorum generalibus, ubi causæ agerentur e rupe proclivi, ibi*

- adstante; *th. lög, qv. v. et berg; saxum, cfr. gr. περαξ, περαξ.*
- Lögboð, *n., legalis reclamatio. At hjóðn undan lögboði, legali reclamatione sibi vindicare AÐ. 10; th. lög, qv. v. et boð, mandatum, oblatio.*
- Lögboá, *n., legalis villicatio (cum colonus pecora habet lactaria, cfr. ÞÞ. 58), th. lög et bú, qv. v.*
- Lögðómr, *m., iudicium legale. At nefna lögðóm, legale iudicium denominare, vide dómr.*
- Lögcidr, *m., iurandum legale, cum nempe iurans v. crucem vel librum sanctum libro collari majorem tenet; th. lög et cidr, qv. v.*
- Lögeyrir, *m. (in pl. Lögaurar, qv. v.), uncia legalis, lege definita, sex ulnas in pretio continens, uncio enim, sex vicesima pars centenarii, ex contrahentium consensu plures vel pauciores ulnas continere potuit; th. lög et eyrir, qv. v.*
- Lögfadmr, *m., orygia legalis (tres ulnas in longitudine continens); th. lög, qv. v. et fadmr, orygia quod idem est ac baðmr, sinus, amplexus et conferendum est cum gr. βαβμος, gradus, passus.*
- Lögfasta, *f., jejuniium legale, legibus institutum. Jejunia lege instituta seiv ordinaria fuerunt: jejuniium quadragesimale, adventus, quatuor temporum, aliaque minoris notæ, quæ boðföstur, jejunia indicta appellabantur, cfr. jus eccl. vetus seiv Thorlaco-ketillianum Capp. 19-22, 25, 26; th. lög, qv. v. et fasta, jejuniium.*
- Lögfastr, *adj., legibus fixus, in leges receptus, sui juris, mansionem habens legalem; th. lög et fastr, qv. v.*
- Lögfóstr, *n., alimentatio legalis; th. lög et fóstr, qv. v.*
- Lögfrétt, *f., quæstio legalis, o: juxta formulas processuales facta; th. lög et frétt, qv. v.*
- Lögföstum, *f., idem quod lögfasta, qv. v. et ejusd. th. lögfasta, tamen sæpe de tempore, quo jejuniium durat, utitur.*
- Löggarðr, *m.; sepes legalis tam quoad altitudinem quam latitudinem ex præscriptis Lb. 15; th. lög, qv. v. et garðr, sepimentum, vide: garðhlid.*
- Löggarðsönn, *f., negotium sepis legalis struenda, quod per secundum et tertium, si non etiam per sextum ætatis mensem instabat; th. löggarðr et önn, qv. v.*
- Löggríð, *n., mansio legalis, domicilium justum; th. lög et gríð, qv. v.*
- Lögheimili, *n., idem; th. lög et heimili, qv. v.*
- Löghelgr, *adj., ex legum præscriptis festus. Löghelgar tíðir, tempora legaliter festa; th. lög et helgr v. heilagr, qv. v.*
- Löghlid, *n., ostium (quoad latitudinem) justum, quale sit, vide Lb. 15; th. lög, qv. v. et hlid, ostium, cfr. gr. κλισιδου, claudio.*
- Lögkaup, *n., merces operariorum legibus definita, vide ÞÞ. 56; th. lög et kaup, qv. v.*
- Lögkennendr, *m. pl. (in sing. lögkennandi), iusti cognitores; th. lög et kennendr, qv. v.*
- Lögleidi ek, *v. in leges duco, in civilem societatem recipio, adopto, mammitto; th. lög, qv. v. et ek leidi, duco.*
- Lögleiga, *f., locaria justa, lege definita in Eb. 1. At leggja lögleigur á féit, justa locaria bonis (locatis) imponere AÐ. 9; th. lög et leiga, qv. v.*
- Löglýriti, *n., interdictum justum et legale; th. lög et lýrriðr, qv. v.*
- Löglýsing, *f., justa denuntiatio; th. lög et lýsing, qv. v.*
- Lögmaðr, *m., jurisconsultus, nomophylax, qui leges rogaret et proclamaret et quid justum sit et legibus consentaneum in casu quæstionis declararet etc, cfr. Lsmþ.; th. lög et maðr, homo, vir.*
- Lögmál, *n., lex, legum constitutio, áðr hafði þat lögmál á verit, olim id juris obtinuit ÍÞ. 3; th. lög et mál, qv. v.*
- Lögmáli, *m., pactum legale, in sp. pactum de jure protiniseo; th. lög et máli, qv. v.*

Lögmalastadr, *m.*, *v.* locus, ubi contentiones foren-
ses aguntur *v.* locus ubi debitum solveretur ex
pacto partium, oc verst hann þá lögmalastöðum
Kb. 6, a contentione in foro liberatur, *v.* in lo-
cum ad solvendum constitutum venire non tene-
tur. Hoc forsán præferendum; *th. v.* lögmal *v.*
lögmið, *qv. v.* et stadr, locus.

Lögmark, *n.*, nota disjunctiva legalis (in pecudi-
bus); pecora in auribus, aves in membranulis pe-
dum notanda, aures tamen pecudum non abscin-
dendæ; *th. lög et mark, qv. v.*

Lögmetandi, *m.*, justus æstimator, qui bonorum
taxationi juste adhibetur; *th. lög et metendr,*
qv. v.

Lögmetr, *adj.*, legalis, legibus definitus, quasi
lögmetim, legibus æstimatus; *th. lög et ek met,*
qv. v.

Lögpundari, *m.*, statera justa (qualis sit, vide Kb.
83); *th. lög, qv. v.* et pund, pondo, libra.

Lögkvöd, *f.*, evocatio (accolarum in veridicos),
juste instituta. At qveðja lögkvöd, legali evoca-
tione evocare; *th. lög et kvöd, qv. v.*

Lögriðandi, *m.*, tutor legitimus, justus desponsa-
tor; *th. lög, qv. v.* et riðandi, præs. p. act. *v.*
ek ræð, rego.

Lögreingd, *f.*, justa, ex legibus facta, reprobatio
(vel judicium vel veridicorum); þæret lögreingd
rétt er til ydar komin, quod juste reprobati estis.
Nema lögreingd rétt komin til, nisi (denominatus)
legitime rejiciatur; *th. lög, qv. v.* et reingd, re-
probatio, falsiloqvii insimulatio (ek reingi, *qv. v.*)

Lögreppr, *m.*, pagus legalis, pagus ubi quis sus-
tentari debet. En þat er lögreppr er XX búen-
dur ero í eðr fleiri, pagus legalis dicitur, ubi
viginti pluresse coloni habitant Kb. 39, altera
significatio occurrit Eb. 44; *th. lög et reppr,*
qv. v.

Lögretta, *f.*, dicasterium, proprie: locus ubi leges
corriguntur, o: ubi eæ vel abrogantur vel iis sub-

rogatur, derogatur et obrogatur; *th. lög, qv. v.*
et ek rétti, rectifico, in ordinem dígero (rétr,
rectus, justus).

Lögrett, *f.*, septum *v.* claustra legitima, ubi oves
suas, in montibus per æstatem errantia pecora,
recipiunt domini Eb. 13; *th. idem.*

Lögrettöfö, *n.*, bona dicasterio competentia, ob ve-
nias speciales ad matrimonia in gradibus inhíbi-
tis ineunda; *th. Lögretta et fë, qv. v.*

Lögrettomadr, *m.*, adessor dicasterii, scabinus;
th. líqvæt.

Lögrettostöta, *f.*, adsessio in dicasterio, jus in di-
casterio in scamnis scabinorum sedendi. At eiga
lögrettostöto, jus in dicasterio adsedendi habere;
th. Lögretta, qv. v. et seta, sessio (ek sit, sedes).

Lögsaga, *f.*, jurisdictio, munus jurisdicendi. Oc
skal þá luta, í hvörn fjórðung lögsaga skal hverfa,
munus jurisdicendi, cui quadrantum adscribendum
sit, sortilegio definiatur Lsmþ.; *th. Lög, qv. v.*
et saga, dictio, narratio (ek segi, dico).

Lögsamkoma, *f.*, conventus legalis; *th. lög et sam-
koma, qv. v.*

Lögskilnadr, *m.*, divortium justum, matrimonii
dissolutio, þótt hann gjöri ei lögskilnat þeirra,
eorum matrimonium quamvis in totum non dis-
solvat fþ. 54; *th. lög et ek seil, qv. v.*

Lögskipti, *n.*, divisio legalis *v.* justa; *th. lög et ek
skipti, divido, distribuo, vide skipti.*

Lögskuld, *f.*, debitum legale, addictio æris alieni
causa; *th. lög et skuld, qv. v.*

Lögskuldarkona, *f.*, femina æris alieni causa cre-
ditori addicta; *th. Lögskuld, qv. v.* et kona, fe-
mina.

Lögskuldarmaðr, *m.*, homo *v.* vir ob debitum legale
cuidam addictus; *th. Lögskuld, qv. v.* et maðr,
homo, vir.

Lögskyldr, *adj.*, ex legibus obligatus; *th. lög, qv. v.*
et skylda, obligatio (ek skal, verbum auxiliare
future significationis).

Lögsegendr, *m. pl.* (in *sing.* lögsegjandi), *justi denuntiatores*; *th.* lög, *qv. v.* et ek segi, *dico, narro, denuntio.*

Lögsekt, *f.*, *condemnatio legalis v. legibus definita.* *Condemnationes legales tres fuerunt: Proscriptio vitæ securitate destituta, exilium spe postliminii, et exilium nulla spe redeundi* þþ. 40. Eigi fylgir lögsekt lengr einn til ens þridja alþingis, *condemnatio legalis (causam stupri) ad tertia tantum comitia generalia sequitur* þþ. 35; *th.* lög et sekt, *vide* sektardómr.

Lögskáandi, *m.*, *inspector justitiae et oculus*; *th.* lög et skáandi, *vide* skáandi.

Lögsilfr, *n.*, *argentum legale, quale sit* Eb. 84, *indicat, cfr. scor*; *th.* lög et silfr, *qv. v.*

Lögspurning, *f.*, *idem quod lögrétt*; *th.* lög, *qv. v.* et spurning, *quæstio (ek spyrr, quæro, vi vocis: vestigia lego, investigo), unde a spor, vestigium mihi derivandum. Quærens dicta et responsa alterius secutus veritatem quasi investigat, cfr. gr. σφορρυ, malleobus pedis.*

Lögstackgærd, *m.*, *sepes legalis feno congesto circumdatus*; *th.* lög, *qv. v.* stackr, *congeries, fæni acervus (cfr. gr. σπικκς, firmiter sto) et gærd, qv. v.*

Lögstefna, *f.*, *citatio legalis v. legitima.* Stefni ek lögstefno, *legalem dicam dico*; *th.* lög et stefna, *qv. v.*

Lögsgumadr, *m.*, *idem quod Lögmadr, qv. v., hoc tamen illo magis amplam habere potest significationem, ut quæcumque jurisconsultum denotet*; *th.* lögsaga, *qv. v.* et madr, *vir, homo.*

Lögstídir, *f. pl.*, *tempora legalia, tempora sacra, sacra quæ sacerdos peragit* Eb. 58; *th.* lög, *qv. v.* et tíd, *tempus, tidir, κρητὰ ἐξοχων, sacra, quæ statim temporibus peraguntur.*

Lögstíund, *f.*, *decimatio legalis v. legibus injuncta*

cum sc. decima pars proventuum ad usus publicos solveretur, opponitur, tíund hinn meiri, decimis majoribus ex ff. 55 faciendis, quæ centenarium minime efficiant; *th.* lög et tíund, *qv. v.*

Lögveð, *n.*, *pignus legale.* At leggja lögveð í *v. á land, jure pignoratitio fundum obstringere.* At eiga lögveð í eigu annars, *res aliena oppignoratas tenere* Lb. 12; *th.* lög et veð, *qv. v.*

Lögvextir, *m. pl. (sing. lögvóxtr), fructus (usuræ v. locaria) legales et justitiae.* At taka lögvöxtu af, *legales reditus ex re percipere* Ap. 10; *th.* lög et vóxtr, *vide* vextir.

Lögvilla, *f.*, *error circa leges, ignorantia juris (intransit.), tricas forenses (active).* En þat er lögvilla ef madr svarar öðro enn er, *tricas forenses sunt, si aliud quam verum est quis responderit* þþ. 3; *oc vardar lögvilla slikt svo þar, tricas forenses eadem hic ut alias pena coercetur* Vsl. 15; *th.* lög, *qv. v.* et villa, *error (ek villi, qv. v.).*

Lögvillr, *adj.*, *errans circa leges, tricas forenses adhibens, rabidus v. leguleius.* Skalat hann svo lögvillr verða at honom haldi þat uppi, *ne tantas cum successu tricas adhibeat, id. th.*

Lögvörn, *f.*, *exceptio peremptoria*; *th.* lög et vörn, *qv. v.*

Lögþátr, *m.*, *sectio legum.* At segja lögþátto upp, *legum sectiones proclamare, Lsmþ.*

Löstr, *m.*, *contumelia, probrum, vituperium.* Ef madr ykirk um mann hálfa viso þá, er löstr er í, *siquis dimidiam versus partem, qua contumeliosum quid adfertur, recinerit* Vsl. 106; *cfr. gr. λασθη, contumelia, λαισθη, turpitudó (ek lasta, vitupero).*

Löstr, *m.*, *vitium, crimen, labe, nema lestir* þeir seo at þeim, *nisi tantis laboraverint vitii, vide* lagalöstr et ek lesti.

M.

Mágkona, *f.*, *affinitatis fœmina, socrus*. Ok á þú bóndi hennar at fastna mágkono sína, *quo casu hujus (filie) maritus socrum suam despondeat* fþ. 1; *th.* mágr, *affinis, gener, quidam ab ek má, valeo, deducunt, ratione allata: quod vires mutuae augeantur affinitate, anne cum gr. γαμος, nuptiae per metathesin litterarum conferri potest? vide kona.*

Mál, *n.*, *tempestivitas, statum tempus vel ad cibum capiendum vel ad pecora mulgenda, þá skal madr ala í tvö máli, bis in die, statis temporibus, ut cibum largiri fas est Ob. 30.* At missa máls, *statis mulgendi temporibus non adesse (de pecoribus)* Llb. 8, 9, bæði máli, *stata tempora jentaculi et cenæ; th.* ek máli, *metior, cfr. gr. μελλος, membrum.*

Mál, *n.*, *vox, loquela, sententia, negotium, causa;* oc skal sá hafa sitt máli, *ejus-prævaleat sententia* Lsmþ., þá ero þeir þegar af síno máli, *sua illico causa cadunt ibid.* At hafa máli á höndum, *causam agendam habere.* At mæla um máli manna, *causas partium decidere v. agere.* At eigast máli vid, *in foro contendere* Lsmþ. At mæla málom sínom, *causas suas proferre ibid.* At fara með málom sínom, *res suas moderare* fþ. 13; þat sem máli skiptir með mönnum, *quod ad causas hominum decidendas aliquid interest.* Ef hann vill til ens meira máls færa, *si graviozem reatum intendere voluerit* Eb. 29.

Málaland, *n.*, *fundus jure protimiseos obstrictus; th.* máli et land, *qv. v.*

Málamaðr, *m.*, *qui jus protimiseos habet; th.* máli, *qv. v. et madr, vir, homo.*

Málamundi, *m.*, *stipulatio simulata.* Oc vitast þeir vid málamunda þann sín ámilli, *cujus simulata stipulationis invicem conscii sunt* Eb. 55; *th.* máli, *qv. v. et v. mynd, imago, simulacrum (ek*

man, recorder), cfr. gr. μῦσμα, signum v. ek munda, in manibus fero (mund, manus). Prima derivatio cum dicto hodie usitato, til málamyndar, simulate, sub prætextu, magis convenit, si modo mynd, imago potius scribenda sit mynd quam mind, cujus ratio mihi non satis perspicua.

Málarkambr, *m.*, *dorsum glareosum; th.* mál (*genit. malar*), *glarea (ek mel, contundo) et kambr, pecten, dorsum, cfr. gr. κομμος.*

Máldagaraum, *f.*, *tentatio stipulationis v. probatio per instrumenta acquisitoria.* At stefna til scilla ok máldagaraunar, *ad justa præstanda et pacta probanda aliquem provocare* Llb. 58; *th.* máldagi et raun, *qv. v.*

Máldagi, *m.*, *conditio, stipulatio, consentio, pactum.* Ef hann innir ei máldaga, *si pactis constitutis non steterit* Llb. 16. At slícom máldögom, *juxta factam conventionem* Aþ. 10; *th.* mál, *qv. v. et dagr, dies, quæ vox hic aliquatenus supervacua videtur.*

Máli, *m.*, *pactum, contractus, stipulatio, etiam jus protimiseos, máli á landi, jus protimiseos in fundo* Llb. 12, *vide málaland, th.* ek máli, *constituo, metior.*

Málnyta, *f.*, *statis temporibus usum præstans, pecora lactaria; th.* mál, *qv. v. et not, usus, utilitas, cfr. gr. οὐτος.*

Málnytr, *adj., idem, þat er bú, er madr hefir málnytran smala, villicatio dicitur cum quis pecora habet lactaria* Eb. 3, *id. th.*

Málsendar, *m. pl. (in sing. málsendi), finis dicti, colloquium, þau ero þriú ord, ef svo miög versna málsendar manna, at scóggáng verða, tria sunt dicta; si tantum in deterius abierit colloquium hominum, quæ proscriptio sunt puniendæ* Fsl. 105; *th.* mál, *qv. v. et endi, finis.*

- Man, n., *servitium, servus v. serva*. Ef hann vill i mani gjalda, *si in servitio solvere voluerit* Eb. 5.
- Hvört hann gaf sínom mans manni frelsi, *an proprium manumiserit servum (nec ne)* Ob. 17. *Videtur ab initio esse femininum, substantivi masculini generis, mannr v. madr, hodie madr, vir, homo, cfr. gr. μανης; ancilla.*
- Manneldi, n., *alimonia hominis, sustentatio aledorum; th. madr, homo, vir et eldi, sustentatio alimonia (ek el, alo, sustento).*
- Mannfrelsi, n., *hominis liberatio, manumissio; th. madr, homo et frelsi, libertas (fríals, liber).*
- Mannfúlgá, f., *in hominis alimoniam oblata pecunia; th. madr et fúlgá, qv. v.*
- Mannafnaðr, m., *congregatio hominum, conventus; th. madr et safnaðr, cætus, conventus (ek safna, congreco) a saman, simul, quasi sit samnaðr, cfr. gr. αμα, simul.*
- Manntal, n., *hominum numeratio. At hafa manntal at, homines dinumerare; th. madr, homo et tal, numerus (ek tel, numero).*
- Manntapi, m., *amissio hominum, plurium hominum decensus periculosus; th. madr et ek tapa, perdo, amitto, quam vocem lingvæ nostræ non propriam esse suspicatus fui, sed in adjectivo tapr, cum derivatis, ei cognata voces occurrunt, et ad gr. θαπτω, consumo vel θαπτω, sepelio, referri potest.*
- Mannvilla, f., *error velfalsum circa personam, falsum personale; th. madr et villa, error (ek villi, qv. v).*
- Mansaugr, m., *carmen puellæ, v. amatorium; th. man, qv. v. et saugr, cantatus (ek sýng, cano), cfr. gr. Φόγγος et Φόγγη, sonus, quæ etiam est nostri saugr, significatio originaria.*
- Mansmaðr, m., *homo servilis conditionis; th. man, qv. v. et madr; sár, homo.*
- Mark, n., *nota disjunctiva, quæ auribus pecoris et pedibus avium imponitur, ad proprietatem indicandam et discernendam, cfr. lögmark. At sexa*
- til síns marks, ad suam notam disjunctivam (alienam) deferre* Eb. 12. *At leggja mark á, nota disjunctiva signare, cfr. gr. τεραμαρ, signum literis transpositis, v. μερα, divido.*
- Mat, n., *æstimatio, taxatio. Nú ero lögsjáendur ei ásdttir um matit, quod si inspectores oculati de rei æstimatione non consenserint* Eb. 3; *th. ek met, taxo, cfr. gr. ματιον, μετρον, μεσον.*
- Matgjöf, f., *oblatio cibariorum ad alendos paganos sustentandos; th. matr, cibus, esca, cfr. gr. ματρον, lautitia, ματαξ, esca, ματειρος, coqvus et gjöf, donum (ek gef, dono).*
- Matlauni, m., *cibum tantum merens (de operariis vilioribus); th. matr, vide matgjöf et laun, merces, qv. v.*
- Matreida, f., *cibi præparatio; th. matr, vide matgjöf et reida, qv. v. (ek reidi, paro, struo, in ordinem digero).*
- Medalvetr, m., *hyems mediocris, non maxima rigiditatis; th. medal, præp. inter, in constructione: mediocris, cfr. gr. μετξ, inter et μεσος, vetr, hyems.*
- Medför, f., *usus, usurpatio; th. ek fer með, tracto, teneo, habeo.*
- Megri, f., *macies. At deya af megri, macie contabescere* Llb. 45; *th. magr, macer.*
- Mein, n., *damnum, obstaculum, impedimentum (in specie matrimonii contrahendi). Nú verðr hinom mein at götom þeim er frá görast, quod si semitæ (ad pontem) ducentes alleri damni aliquid intulerint* Llb. 16. *Oe verða þau mein á, et ea impedimenta sese objecerint* Fsl. 41; *ef hin meiri (minni) mein ero, si graviora (v. leviora) matrimonii ineundi impedimenta adfuerint* ff. 49.
- Meli v. meli, n., *mensura, certum temporis spatium, á því meli, in eo temporis spatio, tempore intermedio, eða meira meli, vel diutius; th. ek mæli, metior, cfr. gr. μελος, membrum, pars.*

- Merr, *f.*, *æqua* *Lib. 24*, *substant.*, *m. g.*, *respondens est mar, æquus.*
- Mergr, *m.*, *medullâ.*
- Mergund, *f.*, *vulnus medullæ, vulnus ad medullam ossium penetrans.* En þat er mergund er bein brotnar til mergjar, þat er mergr er í, *vulnus medullæ est, si os, cui medulla inest, ad eam usque dirumpitur; th. mergr et und, qv. v.*
- Merki ek, *v. signo, notam disjunctivam impono.* Nú vill sá áhalda er merkti, *quodsi (injuste) signans, rem sibi habere intenderit Lib. 41; th. mark, qv. v.*
- Merkjagánga, *f.*, *circuitio in terminos (ad fines regundos).* At qveda á merkjagaungo, *circuitio-nem ad terminos definiendos constituere; th. merki, meta, signum, et quod in pl. sæpissime denotat metas exstructas ad fines fundorum discernendos (mark, qv. v.) et gánga, itio (ek going, eo),*
- Merkjasýning, *f.*, *terminorum ostentatio; th. merki, termini (mark, qv. v. et ek sýni, ostento (sjón, visus).*
- Merkibjörk, *f.*, *betula terminalis, in terminis fundorum crescens; th. merki, termini (mark, qv. v.) et björk, betula.*
- Merkiósar, *m. pl. (in sing. merkiós), sinus termina-lis, ostium terminale; th. merki, termini (mark, qv. v.) et ós, os v. ostium amnis, sinus minores.*
- Merkivötn, *n. pl. (in sing. merkivatn), aquæ terminales; th. merki, termini (mark, qv. v.) et vatn, aqua (vatr v. votr, udus, cfr. gr. ὕδωρ, ἄρος, aqua.*
- Messing, *f.*, *orichalcum, þat er meiri lutr sè silfrs eun messingar et majorem partem argenti quam orichalci contineat Kb. 3, cfr. indicem Vigaglumss. h. v.*
- Met ek, *v. æstimo, taxo.* Sem metendur mato, *ut æstimatores æstimavere Vsl. 113, hinc*
- Metendur, *m. pl., æstimatores (sing. metandi, præ-s. p. act., v. precedentis).*
- Metfè, *n.*, *bona in specie taxanda, sed taxæ generali exempta, pecora melioris notæ.* Ok er þat metfè, *æstimationi speciali subjiciatur; th. mat et fè, qv. v.*
- Metord, *n.*, *æstimatio.* Oe scal hans metord standa þá, *et ejus tum prævaleat taxatio Kb. 3; th. mat et ord, qv. v.*
- Metst ek, *v. depon. me præfero, mihi arrogo.* En ef godarnir metast þat við, *quodsi inter prætores non convenerit (unus alteri sese præferre voluerit); th. ek met, qv. v.*
- Mey, *f.*, *virgo, meybarn, n., puella. G. Andr. dicit esse fæmininum adjectivi meyr, mollis, quod minime approbandum, cum litera r in neutro permanens, in fæminino etiã obviam esse necessarium sit, unde in masculino est meyr non meyr. Quod meyr v. meyja sit fæmininum respondens masculino mögr (quasi meyg v. meygja), magis mihi arridet, quod etiã optime probatur Vafþrúðnism. XXXIII, 3, ubi meyr et mögr, conjunguntur et quasi opponuntur. Tamen non taceandum quod τὸ mögr mihi sit proles in genere; v. mögr.*
- Midla ek, *v., suppedito, præsto, præbeo, contribuo.* Alt þat er búar virða at hann má midla, *quicquid ille juxta accolarum æstimationem suppeditare (contribuere) potest Ob. 7; th. milli v. midli qv. midlum, inter (midr, medius), cfr. gr. μετὸς, medius.*
- Midmundi, *m., medium.* Midmundi nordurs ok landnordurs, *medium inter septemtrionem et cæciam Lib. 25; th. miðr, medius et mund, momentum temporis, terminus, meta.*
- Midvikodagr, *m., dies septimanæ dimidiatæ, dies Mercurii. Olim Óðinsdagr, dies Othini, Dan.*
- Onsdag; *th. miðr, medius, vika et dagr, qv. v.*
- Miklogi, *adv., pro miklo, multo, adjecto gi, en-clit. ut sæpissime superfluo. At eingi viti einno*

- miklogi görr, *ita ut nemo multo exactius sciatur* Lsmþ.; *th.* mikill, *magnus*, *cf. gr. μέγας*.
- Misdaudi, *m.*, *momenti emortualis differentia*; *th.* *mis*, *præpositio inseparabilis*, *Lat. dis et gr. μέθ'* (*in constructione*) *respondens, et differentiam v. defectum denotans, et daudi, mors, cf. ddu-arfð.*
- Misfáingi, *m.*, *error, subreptio inculcata*, *et manni verdr misfáingi, si quis errore inductus rem alienam pro propria cepit* Eb. 12; *ok vill han kalla sér misfánga, et per subreptionem inculpatam id esse fecisse contendit* Vel. 119; *th. mis v. mox, antea et ek fánga, capio* (*ek fíngi, nanciscor*).
- Misfarir, *f. pl. (sing. misför), itio in diversum, exitium*. *Ok sjá menn ei misfarir þeirra, nec hominibus innotescat emortualium eorum momentorum differentia* Ob. 18; *th. mis, vide misdaudi et für.*
- Misgánga, *f.*, *vagatio pecoris in pascua aliena*. *Ef þar verda misgaungur fjár, si pecora transgressa fuerint in pascua aliena*; *th. mis, vide misdaudi et gánga, itio* (*ek geng, eo*).
- Misjöfnudr, *m.*, *inæqualitas, iniquitas, dolo malo facta differentia*; *th. mis, cf. misdaudi et jöfnudr, æqualitas* (*jafn, æqualis, antiquæ jamm, unde cum gr. ὄμος, conferendum*).
- Mismuni, *m.*, *differentia*; *þeir skolo ívaxtalausan þann mismuna heimita, differentiam reposcant, redituum tamen ratione non habita*; *th. mis, vide antea et munnr, differentia* (*ek muna, in alteram partem fero*), *muni, occurrit Vigalunss. Cap. 14, 2, ubi tamen sensus est ambiguus; vide Gloss. Nialæ in munir.*
- Misræða, *f.*, *consilium errans, inhonestum, stuprum, stupri machinatio*. *At drýgja misrædo, at ráða misrædo; stuprare, stuprum intendere* ff. 24, *Vsl. 31*; *th. mis, quod hic ut in missátt et missátti, negandi v. defectus vim habet et rád, consilium, qv. v.*
- Missátt, *adj.*; *insensus, dissentiens, dissidens; th. mis v. antea et sátt, qv. v.*
- Missátti, *n.*, *vel f. dissidium, offensio, discordiæ, id. th.*
- Missi ek, *v. amitto, destituor*. *At missa sakargagna, votta etc., causæ auctoritatibus, testibus destitui, cf. gloss. Eddæ Sæm. h. v.*
- Misseri, *n.*, *semestrium; th. miðr, medius et ár, annus in compositione eri v. ári, ut in halleri quasi hardæri, annus durus*.
- Missicristal, *n.*, *computus semestralis*. *Nomophylacis partium fuit hunc quotannis in comitiis generalibus proclamare, ut de etatis temporibus, diebus festis, jejuniorum initis etc., populus certior fieret; th. misseri, qv. v. et tal, numeratio* (*ek tel, numero*).
- Mistek ek, *v. surripio, rem alienam pro mea capio; th. mis, cf. antea et ek tek, capio, cf. gr. ἔκω, δεχμαί, capio*.
- Misverki, *m.*, *delictum*. *At bæta misverka sinn, delictum suum expiare* ff. 23; *th. mis, cf. antea et verk, opus, factum*.
- Mjölvrægr, *adj.*, *cum farina ponderandus, v. æquiparandus*. *Mjölvrægr matr, cibaria cum farina æquiparanda; th. mjöl, farina* (*ek mel, tero et ek veg, pondero, veðo*).
- Móðrfaðir, *m.*, *pater matris, avus maternus; th. móður, mater et faðir, pater*.
- Móðurmóðir, *f.*, *mater matris, avia materna; th. lignet*.
- Mórd, *n.*, *cædes furtiva, vide indic. Vigalunss., h. v., cf. gr. μῦστρος, mortalis (Hesych.) et μῦστρος, scelus*.
- Mórdvargr, *m.*, *homo scelestus cædem furtivam committens; th. mórd, qv. v. et vargr, homo scelestus et societate humana pulsus et pellendus; vide Gloss. Eddæ Sæm. II hac v.*
- Mórendr, *adj.*, *fuscus, bicoloratus, fuscus habens strias*. *Míhi haud satis apparet anne derivan-*

- dum sit à mór (in compositione mó), terra bituminosa (ita ob fuscum suum colorem díota) et rönd, stría; vel ut vult P. Vidalinus a mór et ek renni, fluere facio, tingo. Sic hodie dicimus, at sorturrenna, terra martiali tingere. Vidalini sententiam attamen posthabendam censeo, vix enim probari posse existimo terram martialem (sortu), quá hodie ad pannos denigrandos utimur, unquam mór, dictam fuisse. Sic móráurð, móbrúrn, hodie dicimus; non quod fuscurobidum, fusconigrum in terra martiali sit tinctum, sed quod terrá bituminosá colorem præ se ferat.*
- Múlbínd ek, v. capistro vincio. At múlbínda ross, eqvos fscella capistrare fþ. 58; th. múll, fscella, capistrum et ek bind, vincio.
- Munda ek, v. in manum capio, v. certum scopum mihi propono. At munda til eins, in aliquem (telum) dirigere Fsl. 90; th. v. mund, manus v. mund, certum momentum, scopus, meta, quod maxime mihi arridet, vide munda et mynda, in Glossario Nialæ.
- Mundarmál, n. pl. (in sing. idem.), contractus de munere v. arrha sponalitorum; th. mundr et mál, qv. v.
- Mundr, m., munus sponalitiun, arrha quam sponsa sponse patri v. prombo daret ad uxorem sibi coemendam. Ef móðir hans er mundi keypt, si mater ejus munere sponalitió coemta est, vide konarmundr; th. mund, manus, arrhá enim sponalitiá data, sponsa in sponsi manus devenit.
- Múnklífi, n., vita monastica, cænobium. At ríðast til múnklífa, in cænobium sese conferre, monachorum ordinibus sese addicere; th. múnkr, monachus, cfr. gr. μοναχός et líf, vita.
- Múta, f., donum, largitio, merces, pretium. Rétt er at hann gefi mútur af feno, ex bonis (demortui) dona jure largiatur (ut possessor bonorum peregrinus ea liberius expendat) Aþ. 13, cfr. gr. μύσθ, claudo, coniveo.
- Mælandi, præes. partic. act. v. seqv. mælandi málsíns, qui causam suam procurare potis est; th. mál, loqvella.
- Mæli ek, v. dico, loqvor, de'nió, ordíno, constítuo (etiam metior), þat er mælt, legibus cautum est. Svo er mælt i lögom orom, in legibus nostris constituitur, id. th.
- Mærr, f., puella; th. mærr, purus, non vitiatu. Alii dicunt esse fæmininum respondens substantivo m. g. mar vel marr, vir nobilis.
- Mætr, adj., astimabilis, pretiosus, probus. At dema sök mæta edr ómæta, causam vel probam vel reprobendam iudicare þþ. 22; th. ek met, astimmo, vide mat.
- Mögr, m., proles, eda mögr móður kallar, vel proles matrem appellat Fsl. 113. Hanc vocem filium in primis denotare volunt interpretes, sed sæpe etiam prolis significationem, sexus ratione non habita, admittit ut in Fölsuspá I, 4, meiri ok mínni mögo Heimdallar; in cantilena Steinunnæ matris Skáldrefi, mög fellandi mello, Kristnisaga p. 62 etc., de vocis derivatione verosimillima, vide Gloss. Eddæ Sæm. h. v.
- Mök, n. pl., commercia, negotia communia. At lafa mök við, negotia cum aliquo habere Fsl. 113, th. maki, par, socius.
- Mörk, f., marca, octo uncias continens, cfr. cyrír, duæ marcae cum dimidia centenarium ita efficiébant sive fuerit numeratus, sive argenti sev ponderatus. De vocis significatione primaria, vide P. Vidalini Comm. in v. mörk; isl. Lærd. L. fcl. Rit IV, pag. 272 seqq.
- Möskvi, m., fenestella v. macula retis.
- Mötonautr, m., particeps in cibo capiundo, commensalis; th. mata v. matr, cibus v. matgjöf et nautr, particeps (ek neyti, fruor, utor, vescor).

Mötoneyti, *n.*, *participatio mensæ in cibo capiundo.*
 At vera enim sēr i mötoneyti, *solus cibum capere.*
Hoc quoad alienigenarum successiones in Islan-

dia magni fuerat momenti, de quo AÐ. 6 inspi-
ciatur.

N.

Náinn, *nánari, nánastr, adj.*, *propinquus, náinn*
at frændsemi, propinquæ cognationis, hinn nán-
asti midr, propinquorum proximus; th. ná, prope.
In constructione sapissime occurrit ná, nisi for-
san i Harbardsljóð VI, 4.

Námágr, *m.*, *affinis propinquus, proxime affini-*
tatis, námágar III, ef maðr á dóttir manns eðr
systr eðr móðr, tresque affines proximi, cum
quis alterius v. filiam v. sororem v. matrem in
matrimonio habuerit ÞÞ. 6; idem th. et mágr,
affinis v. mágkona.

Nárr, *m. (in pl. nárr), funus, cadaver corporis hu-*
mani, vide fjallnárr. Ef vegandi beidir sēr grida
nás mid eðr nefa, si occisor pacem petierit ab oc-
cisi filio vel nepote (forsan rectius: descendente
vel propinquo) Vsl. 15.

Násæti, *n.*, *sedes propinqua, vicinia localis, Þóat*
hann hafi alla rángkvadda at násæti, quamvis vici-
niæ localis respectu omnes illegitime evocaverit
(veridicos) ÞÞ. 16; th. ná, prope et sæti, sedes,
mansio (ek sit, sedeo), cfr. gr. εζομαι, εζω.

Náttbjörg, *f.*, *utensilia nocturna, náttbjörg i klæð-*
naði, vestimenta nocturna (ad noctis usum ne-
cessaria); th. nátt v. nótt, nox, cfr. gr. νύξ,
νυκτες, nox, et björg, auxilium vitale, victus,
res necessariae ad usum quotidianum, cfr. gr.
βιος.

Náttleingis, *adv.*, *per totam noctem. Ef þeir ero*
náttleingis i samvist við hann, si per nocturni
temporis spatium eocum versati fuerint Vsl. 98;
th. nótt v. nátt, nox et leingis, longe (láugr, longus).

Náttmál, *n. pl.*, *initium noctis, momentum inter*

horam nonam et decimam pomeridianam; th.
nátt v. nótt, quasi nókt, nox et mál, qu. v.

Náttstaðr, *m.*, *locus noctis v. pernoctationis, hospiti-*
um, pernoctatio; th. nótt v. nátt, vide nox an-
tea et staðr, locus.

Náttverðareldi, *n.*, *cænæ cibaria. At ala náttverð-*
areldi, cænám alicui suppeditare; th. nótt, nox,
verðr, victus destinata cibi portio, et eldi, altus
(ek el, alo).

Nauðahandsöl, *n. pl.*, *coacta manuum junctio, sti-*
pulationem coactam fuisse probatur; th. nauð, ne-
cessitas, coarctatio (cfr. gr. νυττω, impello) et
handsöl, qu. v.

Nauðsynjalaut, *adv.*, *sine ulla necessitate, uitro,*
sua sponte; th. nauðsyn, necessitas (nauð v. mox
antea) et laus, liber, solutus, expeditus.

Naust, *n.*, *navale, statio navium, cfr. gr. ναυ-*
σταβιον, navale.

Nautn, *f.*, *perceptio, usus. Hann skal ei hepta*
hross þat til nautnar, equum ad usum (facili-
tandum) ne compede coerceat Eb. 34; th. ek
neyti, vescor, fruor, percipio.

Nautr, *m.*, *particeps, socius. Með nanta þina*
VIII, cum tuis sociis octo ÞÞ. 49; idem th.

Nefgildi, *n.*, *cognatio (oppositum banggildi, agna-*
tio) inde.

Nefgildingr, *m.*, *vir cæso vel occisore cognatus, et*
Nefgildismadr, m., idem th. nefi, qu. v., gildi,
æquivalentia (ek geld, solvo) et maðr, vir,
homo.

Nefi, *m.*, *nepos, propinquus, cognatus. Prima-*
rie nepotem denotare opinor, vocis similitudine

- cum latinorum nepos et græcis: νεψ παύς, induc-
tus. Huc etiam facit quæ adfert doctissimus K.
Ancher in glossario codicis legum Juticarum
sub nivi (eadem voce), sed nihilominus sæpissime
pro cognato in genere adhibetur. Sic in codice
Jutico I, 31, sic Gróðsa: nás niðr eda nefi, oc-
cisi descendens vel propinquus Vsl. 15. Edda
Sæm. novam statuere videtur significationem, cum
in Hrafnagaldri Odinus XVI, 5, Lokium Njalve
filium vocat Nalar nefa. Sed cur cognati in nef-
gildi et agnati in bauggildi, esse dicuntur? Nefi
ut antea dixi primarie nepotem denotat, et hanc
significationem in constructionibus nefgildi, nef-
gildíng, nefgildismadr, servare videtur, ita ut
nefgildíng, proprie sit: qui cum nepote commu-
nem capit sortem, nepotis æquivalens, et baug-
gildismadr, qui maximam annulorum multatio-
rum partem et capit et solvit. Si Baugatal in-
spicimus apparebit, cognatos ubique ex eadem
ratione ad homicidii multam vel capiendam et
solvendam admitti, ac nepotos ex filia. Sic fra-
tres uterini cum fratre ex patre ad annulum tri-
marcalem capiendum concurrentes duas marcae
partes capiant. Avus maternus et nepos et filia
tantumdem annuli viginti unciarum capiant, duas
nempe partes, sed avus paternus et nepos et filio
tres. Ex eadem ratione annuli bimarcales et
duodecim unciarum ad cognatos deveniant. Sed
quicquid sit, magis plausibilem denominatio-
nis rationem adferre nequeo.*
- Nefa, f., denominatio, vide dómmefna, alþingis-
nefna.
- Nem ek, v. capio, adimo, eximo, arripio, etiam
disco. At nema blóð, venam secare Vsl. 94.
At nema máll á danska tingo, ex lingua danica
verba facere discere. At nema verka, carmen
famosum discere. At nema mann or dómi, ex
iudicio virum denominatum reprobare.
- Nenníngarleysi, n., pigritia, laboris recusatio; th.
- ek nenni, animum induco, adjecta negatione (ut
sæpissime) nolo, recuso.
- Nes, n., quicquid prominet, lingula terræ, pro-
montorium, ok skal fyrir nes þar girda, ibi sepe
lingulas circumflectat Lfb. 15, vide gloss. Edda
Sæm. sub Nes, nesjou.
- Netnæmr, adj, retibus capiendus; th. net, rete
(cfr. gr. νηθω, conglomerato) et næmr, qui capi po-
test (ek nem, qu. v).
- Netlög, n. pl., loca retium ponendorum inprimis ad
phocas capiendas; th. net v. netnæmr et ek legg,
pono.
- Neydi ek, v. cogo. Eigi skal fadir neyda dóttur sína
til ráða, pater filiam suam ad matrimonium in-
eundum haud cogat fþ. 2; th. naud, vide naud-
ahandsal, cognatum cum gr. νωττω, impello; vide-
tur nostrum ek mudda, frico, etiam propello.
- Neyti ek, v. consumo, vescor; th. not, utilitas (ek
nyt, utor, frutor).
- Neyti, n., societas, socii, adjuutores in re perfi-
cienda, id. th.
- Nið, n., probrum, carmen famosum, derivandum
videtur a niðr, adv., deorsim. Sic gr. κατω,
in constructione cum ὄραω v. φρονέω, despectus no-
tionem admittit.
- Nidgjøld, n. pl. (in sing. nidgjald), cædis familiari-
s reparatio; th. niðr, qu. v. et gjald, solutio (ek
gæld, expendo).
- Niðr, m., propinquus, filius, descendens. Prima
significatio in Gragasæ sæpissime admitenda vi-
detur ut Aþ. 1, Ob. 3, cfr. gr. γυνωσ.
- Niðrfall, n., occasus, decidium, niðrfall sakar, ab-
olitio causæ, cessatio litis; th. niðr, deorsim et
ek fell, cado.
- Niðstaung, f., pertica famosa, figura famosa,
quam in ligno exculptam erigebant veteres in in-
imicorum contumeliam, cfr. Egilssaga; th. nið,
qu. v. et staung, pertica.
- Niti ek, v. nego, recuso, þeim er Guð gramr, er þvi

nítir. *Deus neganti severus erit* sp. 43; *th. nei, particula negandi.*

Nokkverr, *pro nokkurr, pron., aliquis.*

Nón, *n., momentum temporis inter horam tertiam et quartam pomeridianam, cum nempe dies exit et vesper incipit.*

Nóuhelgr, *adj. (dagr), idem ac eykthelgr, qv. v.; th. nóu et heilagr, qv. v.*

Numinn, *perf. partic. pass, v. ek nem, qv. v.*

Nunna, *f., virgo sacra, ordinata, cfr. indic. Flungurvakæ, h. v.*

Nýmali, *n., novella constitutio, placita comitorum generalium, quæ rogaverat Nomophylax et totius populi sanxit, Nomophylax deinde sancita proclamavit et Praetores tandem in tribu, in conventu promulgationum promulgavere; th. nýtr,*

novus et máll, qv. v. (ek máli, dico, constituo, de'ño).

Nyt, *f., utilitas, lucrum, proventus, in specie: lac pecoris, þá á þess nyt þat at vera, id ei in lucrum vertat, Þótt nyt sè meira verð, proventus (pecoris), quamvis majoris pretii fuerit Llb. 38; th. not, utilitas.*

Nýtr, *adj., utilis, pingvis (de pecoribus). At þeir hyggi ei at nýtra muni at ferra sè, ut existiment pecora quamvis pauciora haud pingviora futura Llb. 14, idem th.*

Næsta brædra, *est genit. pl., mascul. g., ex næstr, proximus et bródr, frater, ita ut denotet: fratrum proximorum. Ex mea sententia his vocibus indicatur tertius gradus lineæ collateralis æqualis, cfr. brædra, annara brædra, þridjo brædra, suis locis quærenda.*

O.

Óalandi, *adj., participiale, non alendus, cui remedia vitæ non impie suppeditantur, ut fuerunt proscripti, Óalandi, Óferjandi, Óráðandi öllum bjargráðom, non alendus, non transportandus, nullo vitæi adjumine sublevandus Fsl. 62; th. ó v. ei, prepositio inseparabilis negans; gr. ov, respondens, et alandi, futur. partic. pass. v. ek el, alo.*

Óaudgr, *adj., indivisus, egenus, pauper; th. á v. ú, particula negans et audgr v. audgr, dives (audr, opes, divitiæ).*

Óhygd, *f., tractus non habitati; loca deserta; th. ó v. ú, negatio et bygd, loca habitata (ek byggi, habito, ædifico, ck. bý, idem).*

Óddamaðr, *m., vir impar, arbiter honorarius; th. oddi v. oddr, cuspis et maðr, vir, homo.*

Ódeildir, *adj., indivisus, ódeildir arfr, hæreditas delata nondum divisa; th. ó v. ú, negatio et ek deili, distribuo, divido, qv. v.*

Óðr, *adj., insaniens, furiosus, etiam præceps,*

vehemens, vide gloss. Nialæ et cfr. gr. ὄθευ, trudo, impello, instigo.

Óeldtr, *adj.; igni nunquam admotus. Járnkétill nýr ok óeldtr, lebes ferreus et igni non admotus; th. ó v. ú, particula negans et ck eldi v. eldr, qv. v.*

Of, *vel est adv., ninis ut in quibusdam sequentibus, et respondet gr. ὄπισθ, vel est particula quædam superflua verbis imprimis præfixa, et tum nihil ad verbi primitivi significationem immutandam facit. Interdum idem est ac um et Latin. ob respondet.*

Ofalinn, *adj., nimis nutritus, cui plus quam par est alimentorum præbetur; th. of, nimis et alinn, perf. partic. pass. v. ck el, alo.*

Óferjandi, *adj., non peregre transferendus v. Óalandi; th. ó v. ú, negatio et ferjandi, fut. partic. pass. ck ferja (far, navigium, qv. v.).*

Ófjöt, *n. pl., nefas, absurdum quid legibus contra-*

- rium. Ef lögsögomaðr gjörir þau ófjöt nockur, si nomophylax quid tam injustum feverit Lrþ.; th. ó, negativa et fjöt, fatum.
- Óflid, n., et ofrlid, n., nimius exercitus, vis, violentia. In ablativo casu tantum occurrit, at bera oflidi et ofurlíði, vi resistere, violenter alium supprimere Þþ. 38, Ob. 7; th. of, nimis et líð, exercitus, auxiliores, auxilium.
- Ófríðr, adj., inanimatus; th. ó, privat. et fríðr, qv. v.
- Ófríki, n., nimia potentia, violentia; th. of, nimis et ríki, regnum, potentia, potestas (ríkr, potens, dives).
- Ófrelli, n., idem, ita tamen ut ofríki, sit activæ, ofrelli, magis passivæ significationis; th. of v. ofr, nimis, nimium et all, qv. v.; referunt ad gr. ἀρεῖ et ἀλκῆ, robur, vires, auxilium.
- Ófærr, adj., impotens ad proficiscendum (act.), impervius (pass.). At qvedja fyrir ófers manns bú, a prædio rustici, ad profecionem comitalem impotens (v. non obligati), veridicum evocare Þþ. 55; th. ó, privat. et færr, qui ad proficiscendum par est, permeabilis (ek fer, eo, proficiscor).
- Ógagn, n., damnum; th. ó, privat. et gagn, qv. v.
- Óheilagr, adj., profanus, profestus, læsionibus expositus, non immunis. Ok ero búðir þeirra óheilagar vid broti, eorum tabernæ directioni expositæ sint. Sá maðr fellr óheilagr, ille jure cæsus habeatur Vsl. 13; th. ó, privat. et heilagr, qv. v.
- Óhelgi, n., oppositum, helgi, qv. v.
- Óhelgr, adj., contracte pro óheilagr, qv. v.; cfr. gloss. Nialæ.
- Óhægindi, n., difficultas, incommodum. At kono þykir sér óhægindi verða at öllu, ut uxor omnia se diffoulet (a marito) assequi putet fþ. 51; th. ó, privat. et hagr, facultas (hægr, facilis).
- Ókostr, m., vitium, pravitas moralis, fyrir ókost-
- om sinom, suæ pravitatis causa Ob. 21, 33; th. ó, privat. et kostr, victus etiam sors, optio.
- Óleigis, adv., gratis, sine locarius; th. ó, negat. et leiga, locaria, qv. v.
- Ólmr, adj., furcns, furiosus. Ólmir hundar, canes rabíði Vsl. 76, cfr. gloss. Nialæ sub v. ólmliga.
- Ólofi, n., nulla venia, negatio, recusatio. At ólofi hans, eo renuente; th. ó, negat. et lof, venia, qv. v.
- Ólógadr, adj., non abalienatus; th. ó, negat. et ek lóga, qv. v.
- Ólýstr, adj., non denunciatus; th. ó, negat. et ek lýsi, qv. v.
- Ólög, n. pl., quod legibus repugnat, injustum quid, nefas at dæma ólög, injustam sententiam ferre Þþ. 23. At fara at ólögom at ransókn, inquisitionem injuste instituere Vsl. 118; th. ó, negat. et lög, qv. v.
- Ómagaaldr, m., ætas invalida, infantia et pueritia ad sedecimum annum usque. At fara af ómagaaldrí, sedecem annorum fieri, ephelis excédere; th. ómagi, qv. v. et aldr, ætas.
- Ómagabjörg, f., quicquid ad alendis vitam sustentandam inservit; th. ómagi et björg, qv. v.
- Ómagæyrir, m., bona alendorum; th. ómagi et eyrir, qv. v.
- Ómagalauss, adj., alendis expers, qui invalidos sustentare non tenetur; th. ómagi, qv. v. et lauss, liber, solutus, expers.
- Ómagamót, n., occursus alendorum. Dicitur cum rusticus, cui alendus injungitur, ipse ad incitas redactus est, þá á til síns skuldgingja hvörr at hverfa; þat kalla menn ómaga mót, tum ad necessarium suum quisque revertat, qui casus alendorum occursus dicitur; th. ómagi, qv. v. et mót, occursus de quo v. gloss. Nialæ.
- Ómagasök, f., causa de alendis sustentandis; th. ómagi et sök, qv. v.

Ómagi, *m.*, *invalidus sive juvenutis sive senectutis sive valetudinis causa, qui victum ipse sibi acquirere nequit, alendus, vide crfðarómagi, ferðarómagi, sþiþtingarómagi, suis locis; th. ó, negat. et ek má, valeo, possum, qveo.*

Ómáli, *m.* (*subst. adjectivum*). *Lingvá deficiens, loqvæl deliqvio laborans. Barn ómáli, infans; th. ó, negat. et máll, loqvæla.*

Ómegd, *f.*, *status invaletudinis, etiam omnes alendi simul sumti, qui ab aliquo sunt sustentandi. Enda sé dóttur þeirra í ómegd, filiaqvæ eorum ætate puerili haud egressa fuerit Aþ. 2, Þá skal Þriðjúngur ómegdar líverfa í móðurátt, tertiá pars alendorum matris familie assignetur Ob. 3, til erfis ok til ómegdar, ad hæreditatem et alendos (hæreditati inherentes) Aþ. 1, th. ómagi, qv. v.*

Ómæmska, *f.*, *desidium, pigritia, ignavia; th. ó, negat. et mamur v. madr, vir.*

Ómætr, *adj.*, *nullius pretii, rejiciendus, vide matr.*

Ónotinn, *adj.*, *in usum non adhibitus, klædi ónotinn, panni non habiti; th. ó, negat. et ek nýt, utor, fruor (notinn perf. part. p.).*

Ókvæðr, *adj.*, *invocatus, non citatus, non evocatus (de testibus et veridicis); th. ó, negat. et ek kvæð, qv. v.*

Orr, *antiquæ pro vor (consonante antecedente), orr landi, nostras, í afreðtt ora, in nostra compascua Llb. 42.*

Óráðandi, *adj.*, *consiliis non jvrandus. Óráðandi éllom þjargráðom, consiliis opiferis haudqvæqvam jvrandus, cfr. óalandi, óferjandi; th. ó, negat. et ek, qv. v. (ráðandi, est fut. part. pass.).*

Óraverk, *n.*, *facta furoris v. furiosi. Ok skal þat þvát eins óraverk berast, id pro furoris facto ea tantum lege habeatur Vel. 33; th. orr v. ör, mentis non compos (etiam in puerili ætate versans unde æska v. ærska, qv. v.) et verk, factum (orka ek, qv. v.).*

Órd, *n.*, *dictum, sententia, decisio causa. At*

leggja ord í, *contradicere, interloqví Ob. 9, at ráða ordi um, causam ex proprio arbitrio decidere Llb. 58. Si modo factum denotare possit ord, non inepte deducendum ab ek verð, fio.*

Orka ek, *v. qveo, possum, etiam postulo, exigo, posco. At orka heimildir á einu, auctoritatis aliquem postulare Llb. 2. At orka landðildir á annan, ad fundum dividendum alium provocare Llb. 14; th. orka, vires etiam opus, factum, negotium, ut in varorka in Codice Jónsb. Llb. 53, qvo sensu cum gr. εργον, opus conferri potest, cum vero vires denotat ad gr. απωσ, sufficio, est deferendum.*

Orkostr *vide úrkostr.*

Orlausnir *vide úrlausn.*

Ornæmi *vide úrnæmi.*

Orpinn, *adj.*, *tectus, conditus. Orpinn grjóti, lapidibus congestis tectus Llb. 52. Est revera perf. part. p., verbi ek verp, jacio.*

Ortugi, *m.*, *ortuga. Trientem uncia argentii ponderati continuit, ut ex Baugatali, ubi primus casus annulorum sequiorum tractatur, probari potest. Primum verosimillimum fuit nomen ponderis, dum argentum non numerabatur, sed ponderatum est, sed cum tandem numeratum et ponderatum argentum peridem fuit (ut dicit Gragasa Kb. 84) hocce ponderis nomen numerale factum est. Cæterum thema mihi non innotescit, cfr. ind. Kristnis. h. v.*

Óræki ek, *v. non curo, negligo; th. ó, negat. et ek ræki, curo, colo.*

Órækist ek, *v. dep., idem, ejusd. th., cfr. seqv.*

Órækt, *f.*, *incuria, negligentia, animus aversus, fyrir óræktar sakir, af óræktom, animi aversi causa þþ. 16, 51; th. ó, negat et rækt, cura, cfr. adhæc ek ræki, curo, ræki v. ræki, vindicta in ind. Landnamas., qvæ omnia ab ek rek, pello, derivanda, hoc enim verbum etiam vin-*

- dico denotat, ut in phrasi: at reka réttar síns, jus suum vindicare.*
- Ósamur *v.* ósadr (*antique*), *adj.*, non verus, falsus, ósamur at, falso insimulatus *Vsl.* 50, at segja ósátt á annan, falso alium criminis insimulare; *th. ó.*, *negat.* et samur *v.* sadr, verus.
- Ósátt, *f.*, dissidentia. At segja ósátt sína á, contra-dicere; *th. ó.*, *negat.* et sátt, *qv. v.*
- Ósekja, *f.*, insontia, immunitas a reatu. At ósekjo, impure; *th. ó.*, *negat.* et sök, *qv. v.*
- Óskérdr, *adj.*, non imminutus, totus; *th. ó.*, *negat.* et skérdr, *qv. v.*
- Óskil, *n. pl.* improbitas in expendendo. Ok varðar þeim einom við lög er óskil styðja, ii tantum in leges commissi criminis tenentur, qui improbe se gerunt; *th. ó.*, *negat.*, et skil, *qv. v.*
- Óskýrborinn, *adj.*, impure natus, illegitime natus; *th. ó.*, *negat.* et skýrr, purus, splendidus, etiam a noxa immunis. Omnes præter *G. Andræ* scribunt skirr, *cujus* rationem, cum derivatio non perspicua sit, non teneo. Mihi skýrr et at skýra, derivandum ab ek skúra, perpolio, abstergo, *Germ. scheuren, Dan. skure.*
- Óslitinn, *adj.*, non ruptus, indivisus, continuus, integer; þá vero þing óslitinn, tum toparchie fuerunt indivisæ þþ 1; *th. ó.*, *negat.* et ek slít, rumpo, *cfr. gr. μαζω, separo.*
- Osso, *dat. sing.*; *pron.*, vor, pro voro, osso á landi, nostra in terra *Vsl.* 114, *cfr. gloss. Eddæ Sæm.*
- Ósvas, *adj.*, insvavis, atrox, turbidus; inquietus, ef veðr er ósvast úti, si tempestatis intemperies ingruerit *Lrþ.*; *th. ó.*, *negat.* et svas, svavis, de quo vide gloss. *Eddæ Sæm.*
- Ótelgdr, *adj.*, non asociatus. Á þar allan vidreka annan ótelgðan, omnem ejectam materiem non asociatam ille habeat *Lb.* 54; *th. ó.*, *negat.* et ek tálga *v.* telgi, lavigo, *cfr. gr. θελω, mulceo, úr-linio.*
- Óvilji, *m.*, defectus spontaneitatis, recusatio; at óvilja sínom, non sponte, coacte *Aþ.* 7; *th. ó.*, *negat.* et vilji, voluntas (ek vil, volo).
- Óvísa, *adv. v.* nomina adjectivum indeclinabile, incertum quid, óvísu eldi, bona fide facta sustentatio incogniti þþ 55; *th. ó.*, *negat.* et vísu, certus, cognitus (ek veit, scio).
- Óviti, *m.*, substantivum adjectivum, mentis incompos; *th. ó.*, *negat.* et vit, mens sana (ek veit, scio), *cfr. gr. εἶσω.*
- Óvænishögg, *n.*, *v.* úvænishögg.
- Óværuleigr, *m.*, tractus inquietus. Sic dicitur tractus in pascuis alienis alicui competens, supponitur nempe eum a pecoribus alienis semper infestari; *th. ó.*, *negat.* værr, quietus, sedatus (ek er, sum, maneo) et teigr, tractus, inprimis pascuorum *v.* pratorum particula.
- Óvell, *adj.*, idem quod óvalandi, *qv. v.*, ejusd. them.
- Óværr, *adj.*, sanæ mentis, sui compos; *th. ó.*, *negat.* et værr, insaniens, vide óværrk.

P.

- Pallr, *m.*, scamnum, subsellium, dicasterium circumcirca, in usum assessorum positum, vide gloss. *Nialæ.*
- Páskadagr, *m.*, primus dies festi paschatos.
- Páskar, *m. pl.*, festum paschatos, vox origine *Hebr.*
- Patríarchi, *m.*, patriarcha, summus ordinis sacerdotalis, origine græcum.
- Pávi, *m.*, papa Romanus.
- Penningr, *m.*, nummulus, decima pars uncie numeratæ, sed sexagesima pars uncie argenti ponderati, *cfr. eyrir-penning skal hann gélfa goða*

Þeim er hann leidir í lög, þat skal tíundi þatr eyris vera. *Prætorī eum in nuunicipium recipienti, unicum nummulum, id est decimam uncīa partem, expendat* fþ. 43, þat er 10 penningar gjöra cyri, *cutus (argenti legitimi) decem nummuli unciam (numeratam) efficiunt* Vsl. 114, penningi midr enn hálfan sëtta cyrir, *uncias quinqve cum dimidia, nummulo minus* Vsl. 114; *circa etymon, vide gloss. Edd. Sæm.*

Pini ek; *v. crucio.* Sva skal pina hana at hvörki verði af örkrumbi né slit, *ita eam cruciet ut neque plagam inde referat nec color cutis immutetur* fþ. 33, *cf. gr. πονη, πονα.*

Primsignon, *f., prima signatio christianismi. Vox orig. latina.*

Punderi, *m., statera major, vide lögpundari; th. pund, pondo, libra.*

Q.

Qvadarvottr, *m., testis de veridicorum evocatione antestatus; th. qved ek et vattr, qv. v.*

Qvanarmundr *vide konarmundr, qvan, qván, recent. kona.*

Qvardi, *m., ulna justificata, semiregula, vide stika.*

Qved ek *v. (at qvedja), evoco, posco, postulo.* At qvedja búa heiman, *accolas domi evocare.* At qvedja ígëgn hests ok matar, *equum cibumque (in profectionem comitalem) reposcere* fþ. 48. At qvedja sér bjargqvíðar, *effatum excusatorium sibi evocare (a verediciis postulare).*

Qved ek *v. (at qveda), cano, carmen pango.* Nú ef hann qvedr, *quodsi carmen famosum cecinerit* Vsl. 107.

Qved ek *v. (at qveda), dico, defnio, etiam reprobo.* At qveda svá at ordi, *verba facere.* At qveda á gripí, *res aliena v. cimelia aliena sibi eligere* Kð. 75; at qveda á gögn, *auctoritates (partis contrarii) reprobare* fþ. 22. *Tria hæc verba leviter inter se differentia, vide in gl. N.*

Qvenklædi, *n. pl., vestimenta muliebría; th. qvan v. qvæn v. qven (hodie kona), mulier, etiam uxor et klædi, vestis.*

Qvensift, *adverbialiter; cognatione feminæ.* Er qvensift ero komnir, *qvi e femina sunt oriundi.* *Distinctio inter cognatos et agnatos, in homicidiū multa distribuenda inter familias, maximi*

momenti fuerat et etiam quoad hæreditates dividendas, et obligationem vim suam exercuit; th. qvan v. qvæn v. qven (hodie kona v. qvina), fæmina et sif, in pl. sífjar, qv. v.

Qverkband, *n., aurea pilei; th. qverk, fauces; gurges, cf. gr. γαργάρων, guttur et band, ligamen (ek bind, vincio).*

Qvidr, *m., uterus.* Ádr barn er kvíkt ordit í qvidi henni, *embryo priusquam in utero ejus (matris) vitam adeptus est, cf. gr. κωτη proles v. κωται, libidines, v. στρια, venter.*

Qvidr, *m., veridici, effatum veridicorum.* At ryðia qvid, *veridicos reprobare.* At geta qvid, *effatum veridicorum adipisci* fþ. 8, þar er qvidir eigo at skilja mál manna, *ubi veridicorum effata litibus civium dirimendis adhibeantur* fþ. 16. *Si vim vocis sequimur, qvidr, proprie (subjective) denotat: evocati; cum ab ek qved, evoco, vox sit derivanda. Sed vox evocatus minime indicat officium veridicorum, sed tantum modum quo fuerunt provocati. Testes etiam evocabantur, qvidar, tamen non testes fuerunt. Ad consacramentalium classem eos referre non sustineo, cum non minus in favorem rei, quam agentis et eos provocantis, effatum edere eorum partium fuerit. Cum Danorum Sandemænd, quamvis non omnino conveniant, tamen, ex mea sententia, ad eos propiue*

accedunt, quam consacramentales, nec quidquam magis proprium nomen iis imponere potui, quam veridici, quasi quod eorum, ad lites et causas controversas dirimendas usum in foro maxime adæquate exprimit.

Qvidburdr, m., veridicorum effati prolatio; th. qvidr, qv. v. et burdr, portatio, prolatio (ek ber, fero).

Qvigr, adj., vivus, vitalis, vide qvidr, uterus, cfr. gr. ζῆμα, valeo.

Qvisl, f., brachium fluvii, etiam furca; th. qvistr, ramus, quasi sit qvistl, brachia enim fluviorum, cum ramis arborum comparari possunt.

Qvittir, m., rumor suspectus. Eigi scola þar qvittir

ráða, rumores ibi nullius habendi fþ. 33; th. ek qved, dico.

Qvonfángseidr, m., juramentum uxoris capiunde, v. matrimonii ineundi, ad elidendas suspiciones de obstaculis cognationis v. affinitatis in gradibus inhibitis; th. qvon v. qvan v. kona, uxor, ek fátga, nanciscor (ek fæ, idem) et eidr, jusjurandum.

Qvongadr, adj., v. perf. partic. passivi, verbi sequentis.

Qvongast ek, v. pass., uxorem duco; th. qvon v. qvan v. qvæn v. qven, hodie kona, uxor.

Qvöd, f., evocatio veridicorum. Ef rétt er at qvöd farit, si evocatio juste instituitur; th. ek qved, evoco, qv. v.

R.

Ráð, n., consensus, consilium, et, per eminentiam, consilia de matrimonio ineundo, fyrir ráð skaparfa sins, sine consensu hæredis legitimi Aþ. 4, hvort hann hafi arfskot i þeim ráðom ráðit, anne iis consiliis defraudationem hereditatis intendisset Aþ. 11. At ráða ráði síno i annat sinn, secunda vice ipse sibi prospicere, etiam: ad secunda vice transire fþ. 3, Aþ 4, nema ráðin takist, nisi nuptiæ stipulatæ consummatæ sint Aþ. 4. Nema hennar ráð fylgi, nisi ejus consensus adsit fþ. 3, þá scolo þau ráðom ráða, ef þau vilja, tum, si voluerint, matrimonium incant ibid. At neida til ráða, ad sortem nuptialem eligendam (matrimonium ineundum) cogere, ibid. Ef fleiri ero til ráðanna, si plures ad consultandum (de matrimonio ineundo) partis propinguitatis fuerint, ibid. At renna ráðonom, consilia (matrimonii ineundi) rescindere Aþ. 16. Heilt ráð oc heimilt, conditio nuptialis sana et jure acquisita, cfr. gloss. Edda Sam. et ind. Vigagl.

Ráð, n. pl., regimen, custodia rei, ok telja ham

af ráðonom fjár síns ok telja sér ráðin, omnium ejus bonorum custodiam ei ablatam et sibi delatam ire intendant Aþ. 3.

Ráðahagr, m., facultas consultandi v. status quo consiliorum locus est, matrimonium; th. ráð et hagr, qv. v.

Ráðinn, adj., constitutus, ráðinn dómr, judicium institutum fþ. 1; th. ek ráð, qv. v.

Ráðrúm, n., spatium v. locus consiliorum, facultas consultandi. Ef ráðrúm er til, si ad consilia capiunda facultas non defuerit Vsl. 44; th. ráð, qv. v. et rúm, spatium, qv. v.

Ragr, adj., pavidus, effeminatus, flagitiosus et nefandis stupris inquinatus, unum inter veterum convicia graviora, cfr. Syriacum racha, gr. ψυξ, cerebro vacuus.

Rakna ek v. (intransit.), remittor, þá raknar undan þeim (bona ejus hæreditaria tenentes), ea remittere debent Aþ. 6; at láta rakna, remittere; th. ek rek (at rekja), evolvo, explico.

Rannsaka ek, v. per domos inquirō (proprie de iis

qui per domos de furto anqvirunt; *th. rann, domus (ek renn, curro) et saka ek, culpo, inciso (sök, qv. v.) vel ek sæki, quod peridem est. Quasi de furto per domos anqvirentes, fure nondum manifesto, domos culpaverint.*

Rannsókn, *f., inquisitio. Rannsóknarþáttir, sectio v. particula juris de inquisitionibus instituendis, idem th. et Þáttir, qv. v.*

Raudarín, *n., rapina rubra. Sic dicebatur, quum quis rem propriam, quam alter dominum sese gerens possidet, eo invito, aufert. Juxta lectionem derivandum a raudr, rufus et rán, rapina, sed hujus derivationis rationem reddere non possum, nisi denominatio ad id respiciat quod verosimile sit possessorem rei alienæ erubescere, cum dominus rei justus eam vindicat.*

Raun, *f., experimentum, tentamen, etiam probatio causæ controversæ. At stefna til skila ok raunar, ad justa præstanda et probanda aliquem provocare. Hinc: at stefna einom raunarstefno, aliquem in jus vocare ut probetur cujus res litigiosa propria sit, cfr. gr. εφευζ, scrutatio, indagatio.*

Rekkja, *f., lectus. Antiquè etiam legitur reykja, unde mihi subvenit, anne ab ek ræki, curo, sit deducendum, cfr. alias gr. ρυζ, culcitra, stragula. Ad ek reidi, paro, etiam deferri potest.*

Refr, *m., vulpes.*

Refsbelgr, *m., pellis vulpina; th. refr, vulpes et belgr, pellis.*

Reid, *f., equitatio. Reid en mciri v. mínni, equitatio major, minor íþ. 58; th. ek rid, equito.*

Reida, *f., suppeditatio, suppellex necessario habenda, ok alla reido Þá er hafa þarf á þingi, et quicquid in comitiis degens necessario habeat íþ. 47, Vsl. 29; th. ek reidi, qv. v.*

Reidi, *n., instrumentum portatorium, vel navale. Ok bilar reidi hans, ejusque instrumenta portatoria (cistellæ, rheda etc.) deficiunt Llb. 35. Alt þat reidi skolo búar þeir meta, omnia illa instru-*

menta navalia accole illi æstiment Skmfid. 2, id. th.

Reidi ek, *v. expendo, solvo, profero, expedio, sursum fero, hanc skal reida sína aura fyrir landit, suas pecunias pro fundo expendat Llb. 12, ok reida at gjalddögum, et in diebus solutionum (diebus oculati) expendat Aþ. 10, at reida banga, annulos multatitios solvere Vsl. 114, ok reidir til háðingar manni, et in alterius contumeliam (carmen famosum) profert Vsl. 106, at reida fram vigvöl at manni, instrumentum lethale aliqui intendere Vsl. 1, cfr. gr. ζαδιος, facilia.*

Reiding, *f., prolatio, elocutio. Sú reiding varðar skóggang er til háðingur metst, prolatio (carmenis famosi) contumeliosa proscriptio puniendia Vsl. 106, th. ek reidi, qv. v.*

Reidskjóti, *m., equitationem accelerans, eqvus, momentum; th. reid, qv. v. et skjótr, velox (ek skýtt, jaculor), cfr. indic. Landnamæ.*

Reidsla, *f., suppeditatio, expansio, solutio; th. ek reidi, qv. v.*

Reifi, *n., vellus unus ovis; th. ek ríf, vello. Lana enim pecoris in Islandia non tonditur sed evellitur. Anne latinorum vellus etiam a vello? Refferri etiam potest ad ek reifa, involvo, circumvincio.*

Reifi ek, *v. recito, at reifa sök, sókn, vörn, causam, actionem, defensionem recitare; quod quomodo instituitur, vide íþ. 20. Idem ac ek hreif, moveo, instauro, abjecta aspiratione ut sæpissime fit ubi consonans liqvida subsequitur, ut in hreppr, hlutr, hníkar etc.*

Reifing, *f., recitatio, recensio; th. reifi ek, qv. v.*

Reifingarmadr, *m., recitator causæ, actionis, defensionis (unus judicum); th. reifing, qv. v. et madr, vir, homo.*

Reingi ek, *v. improbo, rejicio, vitii coarguo. At rengja mann or dómi, in judicium denominatum*

- reprobare þþ. 6, at rengja qvid, veridicos rejicere; th. ríngj, falsus.
- Reitr, m., terminus, circulus, þeir skolo rista reito 11, duos circulos describant þþ. 22. G. Andra ducit ab reid, equitatio, quasi sit reidr et primarie denotet stadium, v. spatium equitandi, cui non contradico; cfr. gr. εἰρηνα, inhabeo.
- Rekamark, n. terminus litoris; th. reki & mark.
- Reki, m., ejectamenta maris; th. ek rek, pello, trudo, mare enim ejectamenta ad terram pellit.
- Rekin, adj., pulsus. Rækr ok rekin, pellendus et pulsus (de hominibus scelestis); idem th.
- Reköld, n. pl., diminut. (in sing. rekald), ejectamenta maris minor, in primis tabulae navigatorum; id. th.
- Réna ek, v. (intransit.), imminuo, evanesco. Sekt rénar, condemnatio (reatus) evanescit; derivandum videtur ab ek renn, fluo, curro.
- Rengi ek, vide Rcingi ek.
- Renni ek, v. cursare facio, misum facio, annihilo, rescindo, at remna rádom, consilia (matri-monii ineundi) rescindere þþ. 6, id. th.
- Reppr, vide hreppr.
- Reppsmenn, m. pl., vide hreppsmadr.
- Rétt, f., septum ovarium. Ef dilkar villast í rétt, si agni subrumi in septo ovario a matre distrahantur Kb. 14; th. rétt, jus, iudicium. Hoc enim septum ovarium in id institutum est, ut justus domini, nota disjunctivæ auxilió, oves suas, per æstivum tempus in montibus permisceat cum alienis palentes, tempore autumnali recuperent.
- Réttafar, n., juris personalis violati multa. At taka réttafar um kono, feminae (sibi cognatæ) juris personalis violati multam capere Aþ. 20; th. rétt, qv. v. et ek fer, eo, amitto; qv. v.
- Réttbodinn, adj., jure obferendus, jure solutionibus adhibendus; th. rétt, adj.; justus et bodinn oblati, ek býð, qv. v.
- Réttlaft, m. (subst. adjectivum), jus habens, jure gaudens. Ef hann er réttlafti at ordinu, si jure acquisivit Ldb. 13; th. rétt, qv. v. et ek hef, habeo.
- Rétti ek, v. ad justum dirigo, perficio, rectifico, suppleo, emendo, corrigo. At rétta lög, legibus subrogare. Ok skal hinn stjóri rétta vetti fyrir þeim, (testis) agrotans eorum testimonium suppleat, rectificet, modifcet. Ek rétti, etiam trado, porrigo, sed præpositio fyrir, huic significationi hic adversatur. At rétta hluta eins, at rétta sök eins, etiam solitum quid: rem alterius vel causam labefactatam restituere, ut in Vigagls. Cap. 7, th. rétt, justus.
- Rétting, f., rectificatio, emendatio, rétting á vetti, testimonii (a teste agrotanti) facta rectificatio. Testes nempe ceteri cum agrotanti capita conferrent, ut testimonium commune adimpleatur; th. rétti ek, qv. v.
- Réttleidis, adv., justa v. recta via, directe. At hann ferri réttleidis, eum concessam pergere viam; th. rétt, justus et leid, via, qv. v.
- Rétt, m., jus, juris personalis vel realis violati multa, ok á hann rétt ok fó hans, juris personalis violati multam a bonis alterius capiat þþ. 6. Rétt er VIII aurar ens Vta tygar, juris personalis violati multa octo quintæ decadis uncias efficit Vsl. 20; th. rétt, adj., justus, ab at rekja, devivare mihi non arri-det; potius referre malim ad ek ræd, ræd, hefi ráðit, at ráða, rego, præsum, valeo, quasi sit rétt, cui etiam adstipulatur Mesogoth. raihts, raið; Medopersic. radka, rasst, rast. Vide Gloss. Edd. Samund. T. 2.
- Rifjar, f. pl., ratio, causa, unde aliquid fit. Hann skal áqvæda af hvörjom rifjom hann færir, quibus rationibus inductus (alendum) attulerat, definit Ob. 7; konor þær, er þarfgeingar voro af þeim rifjom, feminae eam ob causam hæredi atis incapaces Aþ. 23. Rifjom (abl. pl.), tam neutrius quam feminini generis esse potest, sed cum haud fa-

- cile appareat, cur τo rif, neutrum, costam denotans, hic causæ v. rationis denotationem habeat, auspicio: rifjar esse femininum pl. et referendum ad ek hrcifi, e loco moveo (abstracta aspiratione). Causa causatum ad existentiam quasi movet; anne rifja rétti in Helga qvidu Haddingjaskata XXII, 4, hic adferri potest et exponendum esse per: similitatis causarum vindictam? De hoc doctiores dispiciant.*
- Rifhris, n., *betula manibus evellenda, sylva incædua; th. ek rif, rumpo, vello et hris, betula; vide hrisrif.*
- Rifti ek, v. *revoco, annihilō, improbo. At rifta gjöf sinu, donum revocare. At rifta gjörd, causæ decisionem reprobare. At rifta kaup, landsölo, emtionem, fundi venditionem rescindere; th. ek rif, rumpo.*
- Rifting, f., *ruptio, revocatio. Ok skal eigi rifting til þess vera, id rescindere jure non potest; id. th.*
- Riftismadr, m., *homo potens; violentus; th. ríkr, dives et madr, svir, homo.*
- Rjódur, n., *loca in sylva arboribus omnino nudata; th. ek ryd at rydja, qv. v.*
- Ripti ek, v. *rifti ek.*
- Ripting, *vide rifting.*
- Rismál, *vide hirdisrismál.*
- Risti ek v. rist ek, v. *seco, scindo, incido. At rista reito, circulos vel quadrangulos describere þþ. 22. At rista trénið, perticam famosam secare; adferunt etymologi gr. χαρῆραι, sculpo.*
- Ro, *antiquè, pro ero, sunt.*
- Rof, n., *recisio, revocatio. Rof gjafa, landsölo, revocatio donationis, fundi, venditionis; th. ek rýfi, rumpo.*
- Rofsmál, n., *contractus revocabilis; th. rof et mál, qv. v.*
- Rofna ek, v. *(intransit.), rescindor. Ok á at rofna málit, contractus rescindatur Ob. 14; th. rof, qv. v.*
- Rostingr, m., *trichechus rosmarus; th. röst, vortex, mare; úngur tantum est determinatio substantivalis.*
- Róta ek, v. *radices effodio, eradico, terram subverto. Nema túnsvín sò þat er ei má róta, nisi sus sit in prato stercorato alenda, qvæ a fodiendo est impedita Lib. 11; th. rót, radix, cfr. gr. ορνῶ, fodio v. ρίζα, radix.*
- Ruddr, adj., *evacuatus, in ordinem digestus. Þá er lögrétta er rudd, cum dicasterium ad justa persolvenda ordinatur; est perf. part. pass. v. ek ryd, at rydja, qv. v.*
- Rudningarmál, n. pl., *formulæ reprobationis, ad judices v. accolas evocatos reprobandos adhibendæ; th. ek rýd et mál, qv. v.*
- Rúm, n., *spatium, lectus, sedes; ok á lögsögomadr at skipa þat rúm, nomophylax hocce spatium teneat (intra scamna dicasterii) Lrþ. At skipa lídi í rúm, alios in (dicasterii adessorum) sedes ordinare, ok færa at rúmi hans, ad ejus lectum (sedem) alendum ferat Ob. 7.*
- Rúmheilagr, adj., *profestus. Ef þá er rúmheilagt, ei (tempus) profestum fuerit; in neutro substantive adhibetur; th. rúmr, laxus et heilagr, qv. v.*
- Rúmhelgr, adj., *idem quod rúmheilagr, ejusd. th.*
- Rýd ek v. (at rjóða), *rubefacio, mædefacio. En ekki flein rjóða, spiculum (sangvine) ne mædefet Vol. 113; th. raudr, rufus, cfr. gr. ερυθραια, rubefacio.*
- Rýd ek v. (at rydja), *rejicio, reprobo, expello, evacuo, ordino, immuto. At rydja qvid, dóm, verídicos, judices reprobare. At rydja lögrétto, dicasterium ordinare, evacuare. Cum justa in dicasterio persolverentur, nomophylax omnes, intra scamna versantes, præter assessores dicasterii, expellendi potestatem habuit, unde at rydja lögrétto til, proprie: dicasterium evacuare, in ordinem digerere, ejusdem valoris est ac: assessorum sententias de novellis ferendis v. cum, quid juris*

obineat, in dubio est, exquirere, cfr. ruddr. Ok rydst sva til, et status quæstionis ita immutatur Aþ. 13.

Ryski ek, *v. quatio, concutio; th. rusk, dirutio, raptatio. Dan. at ruske, cfr. gr. ῥυσταζω, trahendo raptio.*

Rysking, *f., quassatio, id. th.*

Ræd ek, *v. rego, valco, acquirō. Ok skal abl ráða, numerus prævaleat. At ráða sér á hönd ómaga, alendum sustentandum sibi conciliare* Ób. 9. At ráða sik af haugbótum, *annulorum multatiorum additamenta amittere* Vsl. 114. At ráða heimilisfingi sino ok vistafari, *domicilium et mansionem ipse sibi eligere. At ráða manni til vistar, operarium conducere. At ráða ráði sino, quoad nuptialem conditionem ipse sibi prospicere; th. ráð, qv. v.*

Ræd ek, *v. consilia suppedito, consiliis iuvo. At ráða dreppródom, áljótráðom, sórráðom, banaráðom bjargráðom um mann, consilia struere ad alium ictu asficiendum, lævendum, vulnerandum, occidendum, servandum. At ráða bana, consilia circa alium occidendum machinari; th. ráð, qv. v.*

Ræd ek, *v. explico; ei skal at skáldskaparmádom ráða,*

juxta significationes poeticas verba non explicanda.

Ræða, *subst. adjectitium, de subus dicitur cum coitum appetunt* Kb. 24.

Rægi ek, *v. obtrecto, defero; th. róg, calumnia, diffamatio.*

Rækr, *adj., pellendus; th. ek rek, vide rekinn.*

Rætr, *adj., spoliatus; th. ræni, spolio (rán, prædatio).*

Ræti ek um, *v. radices arborum effodio; th. rót, rá-dix, vide ek róta.*

Röggvar, *f. pl., plicæ, rugæ, Þrettán röggvar um þveran feld, tredecim plicæ per pallium transversum. Cognatum, ni fallor, cum latinorum ruga, gr. ῥυτίς; conferenda est phrasis: at gjöra rögg af sér, cum quis strenue operatur, ita ut vestimenta in plicæ deveniant. Rögg samr (non rök-samr), cum derivatis, mihi est severus, austerus, cui frons severitate contrahitur. Probare videtur locus ubi röggvar occurrit Kb. 85, vararfeldi, idem esse ac röggvarfeldi, quæ Olavius Hypn. in indice Landn. sub feldr, dicit esse togas cum vel- lere subuilli.*

S.

Saðr, *adj., antiqve pro samr, qv. v., cfr. gr. σαφής, sanus.*

Saga, *f., narratio, historia. Ok skal sva vanda sögo sem um erlendis víg, narratio (de morte peregrinantis) eodem veritatis studio construat, ac de cæde peregre commissa* Aþ. 4; *th. ek segi, dico.*

Sakarspell, *n., causæ vitiatio. Ok verdrat honom þat at sakarsPELLI, neque causa ejus hoc labefactatur* Þþ. 16; *th. sök, qv. v. et spell, vitium, labe, læsio, cfr. gr. σπιός, labe, macula.*

Sakaukar, *m. pl. (sing. sakauki), qui reatum adau-*

augent, multaugi. Sic dicebantur in Baugatali, filii cæsi vel serva natus vel illegitimus, ut et ejus privignus gener, sororius et socer, qui præter cædis multam ordinariam, ad cæsi cognatos et agnatos sexus virilis delatam, XII uncias et quinque nummulos ponderatos ab occisore simul caperent Vsl. 114; *th. sök, qv. v. et ek cyk, augeo, cfr. gr. αυξω, augeo.*

Sakbót, *f., reparatio causæ, multa, additamentum reatus v. multæ. Ok skal hann i þess ætt telja til sakbóta, ejus familie cædis multæ additamenta exigat* Vsl. 48, 114, *þá fellr sú sakbót*

- nidr, tum hocce cædis multæ additamentum evanescit *Vsl.* 114. Sakbót in specie dicebantur pecuniæ, quas percussor, præter annulos multatícios ordinarios, expenderet cognatis cæsi et agnatis graduum remotiorum quam fratrueles, consobrini et amitini et in se continuit eptirbauga, *qv. v.*; *th. sök, qv. v.* et bót, reparatio, *cf. gr. βοήθεια, adjumentum.*
- Sakgildir, *adj.*, multæ solvendæ jure adhibendus; *th. sök, qv. v.* et ek gëld, solvo.
- Sakráð, *n. pl.*, consilia de actione *v. causa* instituenda. En erat hann fremr skyldr sakráða við menn, de causis instituendis consiliis ulterius juvare haud tenetur *Lrþ.*; *th. sök et ek ráð, qv. v.*
- Saktala, *f.*, cædis multarum recensens, þar fellr saktala, ibi annulí multatíci cessant *Vsl.* 114; *th. sök, qv. v.* et tala, numerus (ek tel, numero).
- Sala, *f.*, venditio, traditio. At fara at sölom, vendi *Llb.* 1; *th. ek sel, vendo, trado.*
- Sáld, *n.*, amphora, VI memi sêo um sáld, amphora aquæ sex hominibus destinata sit *Skmsf.* Sáld, est mensura tam aridorum quam fluidorum, et horum non, ut dicit B. Halthori, quatuor, sed minime novem congios tenuit, quod apparebit si *Codicis Jonsb. Farmannalög Cap. II* cum *Gragasæ jure* navali conferatur, ubi nempe hoc unum sáld sex hominibus destinat, ille duobus nominibus tres bjórverpla (congios cerevisiæ) constituit, unde conficiendum: unum Sáld, novem bjórverpla tenuisse. Bjórverpill, mihi congius sev duo quartarii, sáld, vero amphora, novem congios et octodecem quartarios tenens, quod doctiorum examini subijcio. Sáld, cognatum cum sár *v. sár, dolium. Anne contractum a sáld, dolium tenens, o: ejusdem capacitatis ac sár? Diminutivum, ab sár, sáld esse nolo, quamvis relatio inter kër et kërald, sár et sáld, id svadere videatur. Caterum atavorum nostrorum mensuræ*
- genera, non minus quam eorum res nummaria, caligine vix omnino explicabili circumfusa sunt.*
- Sálobót, *f.*, anima expiatio. Tuunda á madr fê sitt til sálobóta sêr: in animæ suæ redemptionem bona sua decimare quicunque tenetur *Aþ.* 11; *th. sál, anima, cf. gr. ζω, vivo* et bót, *vide* sakbót.
- Sálgjöf, *f.*, donatio animæ causa, donatio pia; *th. sál et gjöf, donum (ek gëf, dono).*
- Samdóma, *m.*, substantivum adjectivum, consentaneus. Ok er þá vel ef þeir verða samdóma, si quoad sententiam ferendam inter eos convenerit, res bene se habet *þþ.* 38; *th. sam, præpositio inseparab., quæ Lat. con respondet, cf. gr. ἀμα et dómr, qv. v.*
- Samdægrið, *adv.*, eodem die *v. nocte*; *th. sam, con* *μα et dægri, qv. v.*
- Samfast, *adv.*, continue; *th. sam v. antea* et fastr, *fixus, conjunctus.*
- Samfedra, *m.*, subst. adjectivum, eodem patre procreatus; *th. sam v. antea* et fadir, pater.
- Samfenginn, *adj.*, continue suntus, o: delectu non habito; *th. sam v. ant.* et fenginn, *p. p. v. ek fæ, nanciscor, capio.*
- Samför, *f.*, consociatio itineris, in *pl.* samfarir, quod sarpissime denotat matrimonium; *th. sam v. ant.* et för, *qv. v.*
- Samgánger, *m.*, idem. Adr samgánger hjóna var görr, conjugio nondam consummato *Ob.* 22; *th. sam v. ant.* et gánger, itio (ek geng, eo).
- Samhéraðs, *adv.*, in eodem tribu; *th. sam v. antec.* et hérað, *qv. v.*
- Samhuga, *m.*, substant. adjectiv. monopt. concurs; þar er hjú verða ei samhuga, ubi discordia inter conjuges oritur *fþ.* 54; *th. sam v. antec.* et hugr, animus.
- Samkoma, *f.*; conventus; *th. sam v. saman, simul* et ek kem, venio.
- Samkomomál, *n. pl.*, placita *v. constitutiones* conventus (pagani). At þoka samkomomálfom, con-

stitutionibus conventus (pagani) derogare, si non eas abrogare; th. samkoma et mál, qv. v.

Samlag, n., compositio, in unum collatio. Samlag fjár, collatio bonorum in societatem Ob. 3; *th. sam v. saman, simul et ek legg, pono.*

Samlendr, adj., ejusdem terræ, conterraneus; th. sam v. antec. et land, terra.

Sammædr, adj., eadem matre natus; th. sami, idem et módir, mater.

Sammædra, o. g., idem; ejusdem th.

Sammadr, m., congregatio (hodie safnadr); th. ek samna, in unum colligo (saman, simul), cfr. gr. *αμα*.

Samneyti, n., consensus. At beida aðra samneytis, consensus aliorum expetere. At hjóða samneyti sitt, consensus suum obferre Þþ. 23; *th. saman, simul et ek neyti, vescor. Simul enim cibum capientes, consentientes præsumuntur.*

Samqvædi, n., suffragium, consensus. At gjalda samqvædi sitt ð, conceptis verbis consentire, suffragari Þþ. 16, 20; *th. sam v. antec. et ek qved, dico.*

Samskipa, adv., dicuntur naves simul navigantes; th. sam, vid. antec. et skip, navis, cfr. gr. *συνφεσ, scyphus.*

Samvista, f., cohabitatio, convictus; th. sam et vist, qv. v.

Samvist, f., in pl. samvistir, idem; ejusd. th.

Samvær, adj. (in pl. samværir, placide cohabitantes, consentientes); th. sam, v. antec. et værr, placidus, quietus (ek er, at vera, sum, esse).

Samþinga, adv., ejusdem toparchiæ; th. sam, v. antec. et þing, qv. v.

Samþingisgodi, m., prætor ejusdem toparchiæ; th. samþinga et godi, qv. v. Tres prætores unicam efficiabant toparchiam (þing), unde harum prætores samþingisgodar, dicebantur.

Sannadormadr, m., comprobator, consecramenta-lis; th. sannr, qv. v. et mádr, vir, homo.

Sannr, adj., verus, sannr at sök; reatus jure insimulatus, vide sádr, cfr. gr. *σαφες*.

Sár, n., vulnus, hin meiri sár, hin minni sár, vuln-nera graviora, leviora. Circa etymon, cfr. glossaria Edda Sam. h. v. et Nialæ sub sárfar. Referunt ad græca *τραυμα, σωμα, ψαφα, ξυρα, σκλα* etc., mihi conferendum videtur cum *εγ-σσυρα, lacerta, σσυρατη, cuspis. Vulnura in Vsl. 73, dicuntur cuspidis vestigia v. farvegr; et sane adjectivum sárr, acutus, dolorem movens, est solitum cuspidis epitheton.*

Sárráð, n. pl., consilia de vulnere infligendo; th. sár et ráð, qv. v.

Sásgirdi, n., vimina ad vasa lignea et majora; th. sárr, dolium (genit. sás v. sáss) et ek girdi, cingo, sepio (gardr, sepes).

Sát, f., sedes, insidia, at koma í sát fyrir mann, insidias alicui struere Vsl. 85, th. ek sit, sedeo.

Sátt v. sætt, f., reconciliatio, decisio causæ arbitraria facta, multa v. condemnatio ab arbitris constituta, til hollra sátta, ad infucamat transactionem. At taka menn til at gjöra sát, arbitris controversiam decidendam compromittere Kb. 69. Nú handsalar mádr sekd sína eða sátta eða fé ákvedit, at condemnationem sibi irrogandam, multam vel certas res exigendas, quis alteri stipulatur Eb. 75. Ok skal aðili hafa þriðjung af sát, actor competens tertiam multæ constitutæ partem capiat Ap. 20; derivandum videtur ab ek set (hefi sett), compono; a et e minime inter se variant, præsertim v. intermediane, et sát, etiam sæps-sime sætt, audit quasi sett.

Sáttardóm, m., arbitrum sententia de lite transigenda, penam pecuniariam irrogans (Kb. 70, differentiam indicat inter sáttardóm et sektardóm, qv. v.). Sáttardóm nemp denotat eorum sententiam de lite transigenda, ubi multa tantum pecuniaria reo injungitur; si vero reo condemnatio inflictæ fuerit, ita ut vel fjórbaugs-

maðr *v.* skógarmaðr *ex arbitrum sententia fiat*,
hoc sektardóms nomine venit; th. sátt et dómr,
qv. v.

Sáttargjörð, *f.*, *transactio causæ per arbitros facta;*
th. sátt et gjörð, *qv. v.*

Sáttarhlad, *n.*, *detentio, violatio transactionis per*
arbitros facta; th. sátt, *qv. v.* et hald, *qv. v.*

Saughlús, *n.*, *domus cantatus, exedra; th.* saungr,
cantus (ek sýng, cano), cfr. gr. Φοηγγος, sonus
et hús, domus, it. gr. οικος, domus.

Segendr, *m. pl.*, *nuntiatores.* Ef segendr ok sjáendr
góngu annan veg at eins frá vígi, *ubi nuntiatores et*
inspectores oculati, cædis commissæ, in unum tan-
tum latus (a loco rei gestæ) discedunt Vsl. 49;
th. ek segi, *dico, cuius prep. act. est segandi.*

Sekkr, *m.*, *saccus, cfr. gr. σακκος & σακκιον.*

Sektardómr, *m.*, *decisio litis per arbitros facta ubi*
condemnatio reo instigatur, vide sáttardómr; th.
sekt, *reatus (sök, qv. v.) et dómr, qv. v.*

Sel, *n.*, *æstiva, cfr. indic. Cunnl. Ormst. s.*

Sel ek, *v.*, *vendo, trado.* At selja börn sin í skuld,
in delictum legale liberos suos tradere, vide Lög-
skuld etc. At selja við verdi, *pretio constituto*
vendere. At selja af höndum *v.* hendi, *tradere,*
cfr. gr. στελλω, mitto, missum facio.

Sell pro selr, *tertia pers. præc. ind. act. v. præc.*

Seljandi, *m. (subst. verbale agentis), vendens, tra-*
dens. Seljandi sakar, *causam demandans Eb. 72;*
th. ek sel, *qv. v.*

Selnót, *f.*, *rete quo phocæ capiuntur; th.* selr, *phocæ*
et net, rete v. netnæmr.

Set, *sedile, cfr. glossarium Nialæ sub setstokkr et*
ind. landn. h. v.; th. ek eit, *sedeo, cfr. εζωμαι.*

Seta, *f.*, *sedes, Þegar er VI dómendr ero kommir í*
setor sínar, cum sex iudices in sedes deveniunt ÞÞ.
22; *id. th.*

Seymi, *n.*, *tendines animalium majorum, quæ mi-*
nutatim discernitæ ad suendum adhibentur; th. ek
sauma, *suo (saumr, sutura samen, simul, in*

unum), conferendum cum gr. αμν, una vel etiam
συν, in constructione σνμ, suendo enim panni par-
ticularæ combinantur.

Sjá pro sá, *ille (antiqve).*

Sjáendr, *m. pl.*, *inspicientes, vide segendr; th.* ek
sè, *video.*

Sjálfala, *adv.*, *seipsum alendo.* At gánga sjálfala,
sine custode vagari (præsertim de pecoribus); th.
sjálfr, *ipse et ek el, alo.* Sjálfr mihi derivan-
dum videtur a síð pro sá, *ille, productione ad-*
jecta ad indicandam personam certam vel ipsissi-
mam (ut Plautus habet); sio etiam gr. αυταρατος,
per superlativi determinationem denotat certam
agentis personam.

Sjálfkvæðr, *adj.*, *eo ipso citatus, sjálfkvæð gögn,*
autoritates causæ reapse evocatæ v. provocatæ
ÞÞ. 38; *th.* sjálfr *v.* sjálfala *et ek kved (at kvedja),*
qv. v.

Sjálfráði, *subst. adjectivum, ipse regens, liber, Þó*
skal maðr sjálfráði fyrir fé síno, *attamen libera*
bonorum suorum administratio unicuique concedit-
tur; th. sjálfr; *vide sjálfala et ek ræð, qv. v.*

Sjálfræði, *n.*, *libertas, spontaneitas.* At fara at
sjálfræði síno, *proprio motu, nulla necessitate*
coactus medicare AÞ. 8; id. th.

Sjálfstefndr, *adj.*, *idem quod sjálfkvæðr, qv. v., th.*
sjálfr; *v. sjálfala et ek stefni, dico, cito.*

Síðarr, *comparat., adv. síð, sero.*

Sifjar, *f. pl.*, *vincula cognationis, in specie et ju-*
ridice de affinitate adhibetur, ut in sequentibus.

Sifjar enar meiri, *affinitates propingviores. Sin-*
gularis sif, mihi nusquam obvia, nisi forsitan in
Hyndlóljóð XXXIX, 7, ubi sif tamen mihi est
nomen proprium uxoris Thori, sev poetica tellu-
ris personificatio. Cognatum videtur cum sifi,
propensitas animi, cfr. gr. σιβω, colo.

Sifjaslit, *n.*, *ruptio v. violatio affinitatis, cum quis*
in gradibus affinitatis inhibitis v. matrimonium

contrahit v. prolem procreat. Sifjaslit en firmari, affinitatis remotioris violatio; *th.* sifjar, *qv.* v. et ek slit, *rumpo*, *cfr. gr.* λιάζω.

Sifjaspell, *n.*, *idem. th.* sifjar, *qv.* v. et spell, *vide* spellreid.

Sigla, *f.*, *malus navis*; *th.* segl, *velum*, *vide* Gloss. *Nialæ* sub sigldr.

Silfr, *n.*, *argentum.* Silfr sakgildt, *argentum quod multis expendendis jure adhibetur*; *v.* lögsilfr. *Argentum duplex in Gragasá memoratur*: lögsilfr, *argentum legale, cujus uncia ponderata quatuor uncias et quingve ultias numeratas effecit*; et brendt silfr, *argentum defæcatum, cujus uncia ponderata fere octo uncias numeratas effecit juxta* *Lb.* 3, *et juxta ejusdem sectionis Cap.* 85, *septem cum dimidia uncias numeratas continet*, *cfr. gr.* σιλβω, *splendo.*

Silfrlittr, *m.*, *color argenti.* *Veteres argentum suum cum ære vel orichalco composuere, sed arte probatoria nondum inventa, color ad argenti probitatem indagandam maxime inseruít, præsertim incisura facta*; *v.* skor; *th.* silfr, *qv.* v. et litr, *color* (ek lit, *video*).

Sinn, *n.*, *momentum temporis transiens, vicis, um sinn, unica vice*, *cfr. gloss. Nialæ et Eddæ Sæm.*

Sist, *adv.*, *pro sistann, postquam.*

Sit ek, *v.* sedeo. At sitja at fê, *pecora sequi, cum pastor pecus sequitur* *Lb.* 5. Sitr madr rétti sinum, *jure suo cadit* *Fsl.* 52. Sic membrana *A.* sed exscripta omnia male. Nitr madr rétti sinom, *jus suum denegat*, *cfr. gr.* ἔζω et ἔζωμᾶ, *sedeo.*

Skadabætr, *f. pl.* (*in sing.* skadabót), *reparationes damni (casualis)*, skadabætr ero mæltar, *damna (casualia) reparanda esse legibus cautum est* *Kb.* 48; *th.* skadi, *vide* skedd ek et bót, *in pl.* bætr, *reparatio, resarcitio, multa* (betri, *melior, comp.* a góðr, *bonus*).

Skaka ek, *v.* *quatío, concutio.* At skaka skëllo at

hestom, *eqvos sistro trepidare* *Lb.* 36, *anne a skæ, damnum noxa, at ská, cædere, lædere?* *cfr. nostrum, skakkr, dispar, etiam claudus, mutilatus.* At skáka, *dicitur in ludo latruncolorum, cum quis, ex agmine adversarii, in insidias ductus, vix ac nevis salvis evadere potest; quæ ejusdem originis opinor.* *Cfr. gr.* σκακίζω *claudico.*

Skáldskaparmál, *n.*, *usus loqvendi poeticus*; *th.* skáld, *poeta*, *cfr. gr.* ψαλλω *et mál, qv.* v.

Skaparfi, *m.*, *hæres creatus, v. legitimus*; *th.* ek skapa, *creo, constituo*, *cfr. gr.* σκευός, *vas, σκευάζω, instruo, paro, conficio, vel ut alii volunt σχημά, scalpo v. σκω, seco et arfi, hæres.*

Skarbætandi, *m.*, *ex legum præscriptis cædis multam expendens*; *th.* ek skapa *v. antec.* et ek bæti, *multam expendo, resarcio, rependo v. skadabætr.*

Skarþiggjandi, *m.*, *ex legum præscriptis cædis multam referrens*; *th.* ek skapa *v. antec.* et ek þigg, *accipio, assequor*, *cfr. gr.* βέγω, *tango, attingo.*

Skarþing, *n.*, *comitia ordinaria v. legalia.* Skarþing III, *vorþing, alþing ok leid, comitia tria ordinaria; vernalia nempe, generalia et promulgatoria*; *th.* ek skapa *v. antec.* et þing, *qv.* v.

Skëdd ek, *v.* lædo, *damno, afficio.* En þat er skorit er skëddr beini edr brjóski, *secutum dicitur cum vel ossa vel cartilago læduntur*; *th.* skadi, *damnum, læsio, ad gr.* σκᾶω *et ἔξω referunt, vid. Gloss. Nialæ* sub skadd, *sed ad gr.* σκεδάζω, *dis-sipo non minus apte deserter.*

Skeinist ek, *v. pass.*, *leviter vulneror*; *th.* skeina, *plagula cum cutis leviter stringitur, vulnusculum* (skinn, *cutis v. epidermis*).

Skërdr, *adj.*, *immediatus, perf. part. p.* ek skerdi; *th.* skard, *fissura, scissura* (ek skërr, *seco, cujus etymon vide in gloss. Nialæ*).

Skërnátr, *m.*, *cadaver scopulorum*; *sic dicebantur, quæ vi in scopulos maris delati mortem ibi oppre-*

tebant, vel ibi mortui præsumberantur; th. skær, scopulus et nátt, qv. v.

Skíð, n., xylosolea. A skipi eða skíði, in navi vel xylosoleis Vsl. 113, cfr. gr. σκιδή et σκιδός, schidium, σκίζω, scindo.

Skil, n. pl., probitas in commerciis, habitus suum cuique tribuendi, proba distinctio inter meum et tuum, til skila ok raunar, til skila ok máldaga-raunar, til skila ok samminda, sunt locutiones ejusdem valoris: ad justa præstanda et probationes adferendas; at leysa lögmæt skil af hendi, justa et legitima esseqvi. Nú sá þeirra er skil vill ágjörð, eorum qui ex bono et justo agere cupit Aþ. 13, cfr. gr. σκελος, crux, þes, quod a σκίζω, derivatum volunt etymol. cum curva sine divisa.

Skil ek, v. distribuo, divido, segrego, discerno, percipio. Ef þá skilr á, si inter eos non convenit, v: in diversas abierint sententias Ob. 7, at skilja um, discernere, definire v. skil.

Skilnadarmadr, m. (in pl. skilnadarmenn), pugnantēs distrahens, intercessor Vsl. 72; th. skilnadr, segregatio (ek skil, qv. v) et madr, vir, homo.

Skílihögg v. skylilihögg, n., ictus obliquus in naves vel arbores, plagas nocitivas inferens; th. ex mente P. Fidalini skjældr, skjæld, skjælt, obliquus et högg, ictus (ek högg, verbero, ascio), quasi sit skjæltihögg v. skjæltihögg. Ab ek skýli, tego, vox non est derivanda, cum de icetu tegendo, ubi skílihögg occurrit non sit oratio; sed cum etymon vocis incertum sit, mihi adhæc áðferre liceat skíð, ut sit skíðihögg, ictus quo assulae tenues abscinduntur v. quo tabulae navis et arbores in assulas diffinduntur. Hæc facit quod l et þ v. d, sæpissime alternant invicem, ita ut l, ibi hodie habeamus ubi atavi nostri þ v. d habuerunt. Sic hodie dicimus, at skilja, dividere, separare ubi olim fuit skíðja v. skíðja, vide gloss. Eddæ Scem. II pag. 782, in nota; quod olim fuit midli, inter, nobis, nulli audit; et multa alia.

Skipamenn, m. pl., homines navium, nautæ, navigatores; th. skip, navis, vide hafskip et madr, vir, homo.

Skipbrot, n., naufragium. At verða á skipbroti, naufragium pati Llb. 71; th. skip v. hafskip et ek brýtt, frango.

Skipt, f., sors divisa. Ok á hann þat ei at taka í skipt, id in sortem sibi divisam haud computet Ob. 7.

Skipti, n., divisio. Skipti eingja, túna, haga, reka, húsa, ómaga, divisio pratorum tam exterorum domesticorum, pascuorum, litorum, domum, aælendum, cfr. gr. κοπτω, seco.

Skiptingarómagi, m., aælendus inter necessarios suos, quoad sustentationis obligationem distribuendus; th. skipting, idem quod skipti et ómagi, quæ vide.

Skipverjar, m. pl., idem quod skipamenn; th. skip, navis, vide hafskip et verr, vir.

Skógarmadr, m., vir sylvæ, ab aqua et igne interdictus, proscriptus, securitate vitali ubique et omnino destitutus; probe distingvendi skógarmenn ab fjörbaugsmömmum, exulibus, qui si fjörbaugr et aladsfestur (qv. v.), ad eorum bonorum occupandorum iudicium solveretur, certis in locis securitate vitali fruebantur, et peregre absendi facultate gaudebant; th. skógr, sylva (skuggi, umbra græz, idem) et madr, vir, homo.

Skor, f., incisura, linea insculpta, rasura; þat er silfr sakgildt sem þólr skor, argentum multis expendendis jure adhibetur, quod lineam insculptam (rasuram) sustinet. De fossilibus mineralogi danice dicunt: At de beholde Stregen, lineam incisam (rasuram) sustinere v. tenere, quod, ad apicem usque, respondet nostro: at þola skor, cum v. fossilia incisura (rasura) facta colorem non immutat, unde conjici potest massam eandem esse interne quam externe, nec colorem tantum esse superfioialem (enlben). Scio perosque imo omnes legisse: sem þólr skór, silfr bleikt v.

hvítt í skör, ut *Hist. Eccl. Isl. pag. 1, pag. 64, Stephensen dissertatione sua inaugurali pagg. 46, 47, B. Halthori in disquisitione sua de centenario argenti, et plures. Sed et membranae eorum lectioni adversantur, nec facile probari potest skör, fracturam, ut voluit, denotare. Skör vel est barba, mystax, crines, caput, ut in Edda sapiissime, vel scannum, scabellum (hodie), ut quicquid paululum a plavo et in praeceps se elevat ut in iss-skör, margo vel praecipitium glaciei. Res ipsa etiam docet, de fractura hic sermonem esse non posse, si enim ad probitatem argenti indagandam fracturae opus fuerit, necessarium esset, argentum magis ac magis minutatim frangi, quod tam in frustis, quam cineribus elaboratis argenteis, quam absurdum sit omnibus patet; th. ek skört, seco, v. gloss. Niala*

Skorda, f., fulcra navis lateribus apposita, ne cadant. At fella skordo, navis fulcra sternere Skmfül., vide gloss. Edda sub at skorda, cfr. gr. στήριζω, stabilio v. ερξασα, basis.

Skortir mik, v. imperson., indigeo, nequeo, þegar er nokkud skortir á at vinna sér mat, quatenus ad alimoniam sibi operis acquirendam non par est Ob. 1; th. skortir, defectus (skor, qu. v.).

Skot, n., angulus tenebrosus in domibus, angulus (in genere) videtur idem esse ac skaut, extremitas lacinia, sinus, gremium, tegmen, cuius prima significatio, cum loco Ob. 3 bene convenit quamvis metaphorice. At halda sino skoti (skauti) upp, suis necessario alendis prospicere, pro sua parte oeconomiae extremitates sustinere posse (de conjugibus); quicquid sit, skot et skaut, ejusdem originis sunt, et derivanda a skjý, involuorum, velum, cfr. gr. σκωζ, umbra.

Skotakóngur, m., rex Scotorum; th. Skoti, nomen gentile, Scotus et kóngur, rex (kour, vir).

Skotfó, n., pecunia balanae jaculatori debita, per portionem balanae jaculatoris divisam; th. skot,

projectio; jaculatio et fê, pecunia. Mihi skot, projectio, ejusdem originis si non idem est ac skot, angulus, qvo aliqui projectur, qu. v. et inde derivatum volo ek skjýtt, projectio, jaculo et skytti, jaculator (in hvalskytti, qu. v.), quae tamen nonnulli a nomine Schytarum derivatum volunt, quod doctiorum sit examinis.

Skothvalr, m., balena jaculata; th. skot, vide mox antea et hvalr, balena.

Skotmaðr, m., qui balenam jaculat, jaculator, idem th. et maðr, vir, homo.

Skrá, f. (dat. sing. skrö, dat. pl. skrám v. skröm), codex scriptus (legum); þat skolo lög vero sem á skrám standa, pro legibus habeatur quicquid in codicibus (legum) scriptis exstat, cfr. gr. v. γράφω, scribo vel γράφω, sculpo, imprimo, incido, litteris paulisper transpositis.

Skríða, f., ruina vel montis v. nisís; th. ek skríð, serpo, repo, labor.

Skrúð, n., ornamentum. Ok þat skruð kyrkjo allt er hvörn dag þurfti at hafa, omniaque templi ornamenta, quotidie adhibenda; gr. ζωρτεν, pictum coloratum, optime confert gloss. Edda Saem. sub voce skrautgjarn, qu. v.

Skiur, m. pl. (sing. skúrr v. skúrr), calcei. Gefa skal til skúa ok klæða ef vill, in calceamenta et vestes (mendico pagi alieni), largiri, cuiusque voluerit, fas est Ob. 30; circa etymon, cfr. gloss. Edd. sub skórr.

Skuld, f., debitum, res alienum. Eðr gánga ei skuldir í land, nec fundus aere alieno obstrictus fuerat Lb. 1. At gánga í skuld fyrir föðr, móðr, börn, debito legali (vide lögskuld), alicui esse ad dicere ad patrem, matrem, liberos sustentandos Ob. 1. At leysast or skuld, e debito legali (addictione) liberari, ibid. At selja börn sín í skuld, in additionem liberos suos mancipare; th. ek skal, debeo, me oportet, vide Gloss. Niala h. v. Skuldadómur, m., conventus debitorum solvendorum,

- qui habebatur cum quis obierit tam obcratus, ut
ces alienum bonorum superaret massam, Eb. 8, 9;
th. skuld, qv. v. et dómr, qv. v.*
- Skuldamót, n.,** *conventus debitorum solvendorum,
vide skuldadómr; th. skuld, qv. v. et mótt, occur-
sus, conventus, vide gloss. Nialæ sub mótt.*
- Skuldamaðr, m.,** *idem quod lögskuldamaðr, qv. v.*
- Skuldarstaðr, m.,** *locus debiti, debitum. At gefa
manni fé á skuldastödom, nomina cedere Eb. 6;
th. skuld, qv. v. et staðr, locus.*
- Skuldaþing, n.,** *idem quod skuldamót; th. skuld et
þing, qv. v.*
- Skuldastr, adj.,** *aris alieni causa addictus; th.
skuld, qv. v. et fastr, fixus.*
- Skuldfesti ek, v. in legatē debitum recipio, mihi ob-
noxium facio. Skal hann þó skuldfesta hann at
hvaro, hic nihilominus eum sibi addicat Ob. 1,
idem th.**
- Skuldfesti, f.,** *addictio per debitum legale. At segja
til skuldfesti eins, aliquem pro addicto declarare
þþ. 25, idem th.*
- Skuldingi, m.,** *necessarius, ad alendi sustentatio-
nem obligatus, Þá á til sins skuldingja hverr at
hverfa, tum quisque ad necessarium suum dese-
nial, Ob. 7; th. skuld, qv. v.*
- Skuldeikr, m.,** *necessitudo, cognatio vel affinitas,
idem th.; leikr tantum est productio nominis.*
- Skutstafn, m.,** *puppis; th. skutr, puppis, quod cum
skot (vide supra) cognatum est, ejusdemque origi-
nis, et stafn, pars navis cursum dirigens, cfr.
gr. σκαμν, lignum erectum in nave (si non σκαμ-
vos, hydria), adfer etiam latin. stamen.*
- Skyn, adj.,** *sani visus; th. ósol. at skjá, videre,
observare, cfr. gr. σκοπεω, idem.*
- Skyldiga, adv.,** *necessarie; th. skuld, qv. v.*
- Skyndi ek, v. festino, accelero. At skynda til þess
dags, eum in diem festinare Vsl. 28. At skynda
at vattisburði, testimonium accelerare þþ. 12; th.
skundi, festinatio, cfr. gr. σκεδαινω, festino.**
- Skýrborinn, adj.,** *legitime natus; th. skýrr, purus,
mundus, et borinn, natus (ek berr, pario).*
- Skýrgetiinn, adj.,** *legitime procreatus; th. skýrr et
getiinn, procreatus (ek gét, gigno).*
- Skýri ek, v. purgo, baptizo, vide óskýrborinn.**
- Skýrn, f.,** *baptismus. At halda undir skýrn, bap-
tizandum suscipere; th. ek skýri, baptizo.*
- Skýrsla, f.,** *purgatio a reatu vel per ordalia, vel
juramento facta, probatio per juramentum. Xomi
barn í ætt at skýrslom, si proles familiæ adsig-
natur per probationem juramenti (vel ordalio-
rum); th. skýrr, purus, vide óskýrborinn.*
- Skýtt ek, v. jacio, projicio, jungo. Ef maðr skýtt
niðr ómaga med eingi lögskil, sigvis alendum suum
justis non persolutis alicubi dereliquerit Ob. 9,
32. At skjóta barni heim af föstri, prolem e nu-
triatu domum remittere Ob. 21; th. skot, qv. v.**
- Slátra ek, v. nactio; th. ek slæ (at slá), verbero,
ferio.**
- Slátta, f.,** *loci pratorum demessa; Þær er mættist
slátta ok sina, ubi loca pratorum (æstate præce-
denti) demessa et gramine arido tecta conveniunt;
Llb. 33; idem th.*
- Slædi, m.,** *traha th., ut volunt, ek lið, feror,
veho, labor; mihi slóð, via trita, semita, vox
est originaria, unde tam slóði et slædi, traha de-
rivantur, quam cætera cognata ek slædi, qv. v.,
slædur, vestis promissa, imo etiam slætt, pla-
nus, tritus, quasi sit slædur, slædr, slætt, et
omnia conferri volo cum gr. σκαπτω, moseo,
concutio, σκαλεω, agilo.*
- Slættsmíði, n.,** *opificia lævigata; th. slætt, pla-
nus, lævis, vide mox antea, et smíði, quicquid
fabricatum est, v. etiam fabricatio (smídr, fa-
ber), cfr. gr. σμιλη, scalprum, σμιλεω, scal-
pello, reseco.*
- Slóðahris, n.,** *betula in traham ad lætamen conte-
rendum colligata; th. slóði, vide slædi et hris,
betula.*

Slædi ek, *v. traham trahendo latamen contero; th. slóði v. sledi, qv. v.*

Smalaför, *f., itio pastoris, pastura ovium; th. smali, quod tam pastorem quam pecora denotat, unde nostrum at smala, congregare, dan. samle, quod, ni fallor, indicat. originem vocis esse sam, simul et ek el, alo, quasi smali sit samali, per synaresin smali, qui simul alitur (de pecoribus), vel qui simul alit (de pastore); it. för, qv. v.*

Smalanyt, *f., fructus pecoris (generatim), lac pecoris tam vaccarum quam ovium (specialim); th. smali et nyt, qv. v.*

Smali, *m., opilio, pastor pecoris, etiam pecus lactans, tam vaccæ quam oves, vide smalaför.*

Sókn, *f., actio, procuratio; sókn ok vörn, actio et defensio; sókn í hreppi, procuratio pagi; at selja sókn, actionem causæ demandare; th. sök, qv. v.*

Sóknargögn, *n. pl., auctoritates causæ actioni adhibendæ; th. sókn et gögn, qv. v.*

Sóknari, *m., actor, procurator; sóknari í hreppi, actor paganus, rector pagi, th. sókn, qv. v.*

Sóknarmadr, *m., idem th., liquet. Sóknari et sóknarmenn in id fuerunt constituti, ut bonæ politię in pago prospicerent, actionemque instituerent in eos, qui falsæ decimationis rei videantur; publice in pago alendis providerent, et decimas his competentes distribuerent.*

Sóknarkviðr, *m., veridici actioni adhibendi; th. sókn et kviðr, qv. v.*

Sóknarþing, *n., comitia actionum. Sio dicebantur, ni fallor, comitia duo ordinaria, vernalia nempe et generalia, ubi causæ agebantur, ex regula, et opponuntur conventibus illis specialibus, qui ad negotia quædam ruralia et œconomica ordinanda habebantur, quales fuerunt conventus ad damna casualia, alendorum alimenta et bona pupillaria taxanda, conventus ad debita solvenda (vide skuldamót et skuldadómr) ad sylvas, agros, prata et pascua dividenda, ad inquirendum circa*

res furtivas ad publicanda bona proscriptorum, necnon conventus promulgatorius (leid) etc. Quod probat Sturlungasaga III, 13, quæ dicit Gudmundum Thorvaldi filium, cognomine dýra, comitia Vöðlensia abrogasse, ne sóknarþing amplius non inveniuntur, cum ei visum sit ibi non leviores, quam in comitiis generalibus, lites forenses, tractari; th. sókn et þing, qv. v.

Sóllvörf, *n. pl., evanescentiæ solis, solstitia hyemalia; th. sól, sol et ek hverf, qv. v.*

Sonarsonr, *m., filius filii, nepos; th. sonr, filius.*

Sordinn, *adj. (v. perf. p. pass., verbi ek serð, cum famina coeo), fœminæ instar compressus, muliebria passus. Ad convicia atrociora in Gragasæ refertur, quod ideo annoto, quod glossæ Nialæ conjicit, hanc vocem purioris significationis fuisse olim quam hodie; circa etymon, cfr. gloss. Nialæ sub sordit.*

Sótt, *f., morbus, ægritudo. Ok hún er heil þeirrar sóttar, a morbo revalescens Fp. 56; vide fall-sótt.*

Spellreid, *f., equitatio nocitiva, eqvo damnus inferens; th. spell, vitium, labes, macula, cfr. gr. σπιλος macula et reid equitatio (ek rid, equito, feror).*

Spellvirki, *n., maleficium damnosum; th. mox antea et verk, opus, cfr. gr. εγγον.*

Spellvirki, *m., maleficus, idem th.*

Spyrni ek, *v. pedibus calco, calcitro; th. spor, vestigium, quod mihi referendum videtur ad gr. σπειρω (perf. ind. σπρωρα), semino, spargo, quia vestigia, inter eundem, quasi sparguntur. Lat. spargo ejusdem videtur familia.*

Stakkgardr, *m., sepimentum fœnarium; th. stakkr, strues fœni congesti, cfr. gr. σπικτω, firmiter sto, et gardr, sepimentum, it. indic. Figagl sögu.*

Staðinn, *adj., comprehensus, staðinn at v. inni, in*

- flagranti comprehensus*; *th.* ek stend, *sto*, *esr.*
gr. *σπρω*.
- Stadfesti ek, *v.* in loco firmo *v.* figo, *fixam mansionem suppedito*, *confirmo*. At stadfesta ómaga, *alendis fixam mansionem suppeditare* Fþ. 42; *th.* stad, *locus*, *vide* stadim et ek festi, *firmo*, *figo*, (*fastr*, *qv. v.*).
- Stadfastr, *adj.*, *fixus*, *firmus*; *th.* stad, *et* fastr, *qv. v.*
- Stadr, *m.*, *locus*, *mansio*. At kveda á stad, *locum definire* Fþ. 59. At fara ómaga til staðar, *alendo fixam mansionem v. sustentationem suppeditare* Ob. 7; í öllum stöðum, *ubique*; *th.* ek stend, *sto*, *gr.* *σπρω*, *esr.* *gr.* *σπρωσ*. Stadr, *nobis olim verosimillime fuit staur*, *juxta analogiam a manr*, *hodie madr etc.*
- Stafa ck, *v.* *litteras lego*. At stafa fyrir, *verba concipere*; *th.* stafr, *littera*, *etiam originitus*: *baculus*, *stamen*, *substantia*, *materia unde aliquid fit et constat*; *hinc enim stafr*, *litteræ denotationem assequitur*, *quod verba literis composita sunt*. *Hanc originariam significationem servamus in*
- Stafr, *m. pl.* (*in sing.* stafr), *assulæ vasorum ligneorum*, *his enim vasa constant*. At fara ker út í stöfum, *vasa lignea majora in assulæ dissoluta domibus efferre* Llb. 45, *esr.* *gr.* *στυπος*, *atipes*.
- Staga ck, *v.* *stringo*. At staga höft á hrossi, *equi caput capistro stringere* Fþ. 58; *th.* stag, *funis*, *rudens*.
- Stalsorinn, *adj.*, *ad chalybem usque descabinatus* (*de falcibus* Eb. 85); *th.* stál, *chalybs*, *vide gloss.* Nialæ, *et* ek sverf, *ferrum descabino*, *esr.* *gr.* *ψαίω*, *frico*, *contero*.
- Stíngadr, *adj.*, *arietatus*, *est perf. p. pass.*, *verbi* ek stínga, *arieto*, *pungo*, *quod est variatum ab* ek sting, *pungo*, *esr.* *gr.* *στέγω*, *punctum*, *στίζω*, *pungo*.
- Staur, *m.*, *palus*; *nulli staur* ok helsis, *inter palum et collare*, *esr.* *gr.* *στυπος*, *palus*.
- Stekkr, *m.*, *agnile in quo a lacte depulsi agni noctu clauduntur*; *th.* ek stjaka, *arceo*, *esr.* *gr.* *στυκος*, *caula* (*G. Andr.*).
- Stefna, *f.*, *citatio*, *dica*, *terminus citationis*, *convectus*, *convocatus*. Sva skal lýsa eidfærslu sem stefno, *citationis instar alendorum injuncto jurata demittitur* Ob. 7. At leggja á III náttu stefno, *trium noctuum dilationem (solutionis) præfinire* Fþ. 59. At eiga stefno við V lögmenn, *quinque jurisperitos convocatos convenire* Lsmþ. Forsan derivandum a stef, *versus intercalaris*, *etiam certa quævis portio rei vel temporis*, *ita ut stefna*, *vi vocis sit*: *certi momenti vel temporis constitutio*. Stef et stafr, *qv. v.*, *michi ita ejusdem erunt originis*, *esr.* *tamen gloss.* Eiddæ sub múlsteftna.
- Stefni ck, *v.* *diem dico*, *cito*; *th.* stefna, *qv. v.*
- Stefnostadr, *m.*, *locus ubi citatio manifestatur*; *th.* stefna *et* stad, *qv. v.*
- Stefnosök, *f.*, *causa citationis*, *cui citatio est adhibenda*; *th.* stefna *et* sök, *qv. v.*
- Stefnovotr, *m.*, *testis de citatione manifestata*; *th.* stefna, *qv. v.* *et* vottr, *testis* (*ek veit*, *scio*).
- Stend ck, *v.* *sto*; *maneo*. At standa við, *obstare*, *esr.* *gr.* *ίσχυμι*, *sto*.
- Stjarna, *f.*, *stella*. Adr stjarna komi á himin, *stella prius quam in caelo oritur*. Septemtriones hic innui forsan videantur, *et κατὰ εὐχρον*, *dici*, *stjarna*, *cum juxta ejus cursum Islandi antea ut et hodie nocturnum tempus definiant*; *sed si attenditur tempus ætatis de quo hic sermo est* (*Llb.* 41) *conjectio de stella in genere loqui*, *quod etiam cum verbis omnino quadrat*, *esr.* *gr.* *ἀστέρων*, *stella*.
- Stika, *f.*, *regula duas continens ulnas*, *esr.* *qvæ* sub fingr *annotavi*, *michi derivandum a stig vel stik*, *gressus*, *passus*; *ck stika*, *non tantum est*: *regulis vel hastoriis metior*, *sed etiam gradior*; *at stika stórum*, *hodie est passibus quam maximis gradi*. Stika, *michi igitur cognatum videtur cum* *gr.* *στέγω*; *incedo*, *gradior*, *et sicut ulna atar-*

- vorum nostrorum ad cubiti mensuram proxime accedit, sic etiam eorum regule majores a medicis passus longitudine non multum aberant, et ab hoc nomen eum mutuabant.
- Stjúpsonr, *m.*, *privignus*; *th.* stjúpr, *viricus* et *sour*, *filius*, *cf.* *Gloss.* *Niala* in stjúpmóðir.
- Stokkr, *m.*, *sponda*; *limen*; þá skal hamn ei taka á stokk fram, *ille* in spondam ne pertingat *Vsl.* 76. At taka við búráðom innan stokks, *rei familiaris curam* intra limen (in domo) suscipere *Fþ.* 21; adferunt *gr.* δοκος, *trabs*, *sibilo præfixo*.
- Stóðhestr, *m.*, *equus equitii*, *v.* *admissarius*; *th.* stóð, *equitium* (ek stend, sto, intactus maneo) et *hestr*, *equus*.
- Stóðhross, *n.*, *eqva equitii*; *th.* stóð, *vide* *mox antea* et *hross*, *qv. v.*
- Stofn, *m.*, *truncus arboris*. At hylja stofna, *truncos legere arborum cæsarum* *Llb.* 36, *cognatum cum stafi*, *qv. v.*
- Strandlagi, *adverbialiter*. Est vero *dat. sing. absolutus* a strandlag, *n.*, *positio ad litus*. Rétt er at madr leggi net strandlagi í ána, *retia per longitudinem annis ad (proprii territorii) litus tendere cuique liceat* *Llb.* 49; *th.* strönd, *litus* (vel etiam *strynd*, *idem*) *quod mihi* a strauur, *impetus aquarum*, *mare*, *ek legg*, *pono*, *lag*, *qv. v.*
- Straudsetr, *n.*, *sessio in litore*. Ef ómagi sitr strandsetri, *si alendus in litore resederit (autore abnavigante)* *Ob.* 9, 30; *th.* strönd, *vide* *strandlag* et *setr* *v. seta*, *sessio* (ek sit, *qv. v.*).
- Streingr, *m.*, *funis*, *restis*; *th.* stránger, *rigidus*, *cf.* *græcum* στραγγος, *tortuosus*, *obliquus*, στραγγυαλις, *lagveus tortuosus*.
- Stroðinn, *adj.*, *compressus*, *fututus*, *muliebria passus* (vel *perf. part. pass. v.* *ek stred*, *futuo*). *Obscærum*, *et inter convicia atrociora*, *cf.* *gr.* *στυνία*, *dissolute vivo*; *n* et *þ*, *eiusdem valoris quam sæpiissime esse antea notatum*.
- Stýrimadr, *m.*, *rector navis*; *th.* stýri, *gubernaculum* vel *ek stýri*, *rego*, *si prius*, *cf.* *gr.* *στυρη*, *carina navis*, *si posterius*, *cf.* *gr.* *στρεπες*, *fermus*, *validus*, *qvæ* *utraqve* *et* *stýri* et *ek stýri*, *eiusdem originis sunt*.
- Stöðva ek, *v.* *subsistere facio*, *impedio*, þá er frumhlup á gangi stöðvat, *tum aggressio in actu impeditur* *Vsl.* 2, *th.* stöð, *statio* (*stadr*, *locus*, *qv. v.*).
- Súðreyfingar, *m. pl.*, *incolæ insularum australium, Hebridenses*; *th.* súdr, *austrum* (*suda* *v.* *sumna*, *fervor*, *sol*) et *ey*, *insula*.
- Sumardagr, *m.*, *dies æstatis*. Sumardagr I, *primus æstatis dies* *Llb.* 13; *æstas regulariter incipit, ex Islandorum semestrium computo, die Jovis quæ inter decimum nonum et 25 Aprilis incidit, inclusive, qvò fundamento plurima Gragasæ temporum momenta ininituntur*; *th.* sumar, *æstas* (*suda* *v.* *sumna*, *fervor*) et *dagr*, *qv. v.*
- Sumarhagi, *m.*, *pascua æstiva*; *th.* sumar, *qv. v.* *mox antea* et *hagi*, *pascuum*.
- Sumarmál, *n. pl.*, *initium æstatis*; *th.* sumar *v.* *sumardagr* et *mál*, *qv. v.*
- Sútari, *m.*, *cerdo*; *ok* skal ei qveðja í sútara búdir, *in cerdonum tabernis veridici ne evocentur* *Vsl.* 45; *germ.* *Sudler*.
- Svardfestr, *adj.*, *loca gramine tecta*; *svardfast land*, *terra graminosa*, *continens*; *th.* svörðr, *arvum*, *gleba* et *fast*, *qv. v.*
- Svefni, *n.*, *somnus*, *concupitus*. At þijóta kono til svefnis, *fæminam ad concubitum prosternere*; *th.* *ek* sef vel forsann *antiquæ* *ek svef*, *dormio*, *cf.* *gr.* *ἕπνοα*, *idem*.
- Sveinbarn, *n.*, *puer virilis sexus*; *th.* sveinn, *vir* et *barn*, *proles*, *infans* (*ek ber*, *pario*).
- Sveltikví, *f.*, *claustrum famelicum ad oves sterilis in montibus vagantes includendas, cum in pascua domestica deveniunt*; *th.* *ek* svelti (*intransit*) *v.* *svelti* (*transit*), *esurio*, *esurire facio* (*sultr*, *fames*) et *kvi*, *claustrum*.

Sverðskreid, *f.*, *gladiorum samiatio*. At fara með sverð-skreid, *gladius samiandis operam navare*; *th.* sverð, *gladius, ensis* (svarr, *gravis*) et skreidi ek, *decoro, perpolio* (skrád, *qv. v.*). Johnsonio *hæc vox dubium movet, anne potius legenda sit svörðskreid, merx coriacea s. pellicea, ita ut sverðskrydi sit pellipola, qvi pelles siccatas et forsar arte præparatas venales habet; vide gloss.* Nialæ sub sverðskreid, *sed nec rationes adfert suæ sententiæ, nec mihi probabile videtur membranam svörð cum sverð, verba tam diversæ significationis, confudisse; adhæc: pellipolis, ni fallor, non magis opus fuit in comitis generalibus quam gladiorum samiatoribus, præsertim cum tanta hominum multitudo, arma præsentium, eo conflueret, et ex omni probabilitate quivis arma sua nitere et splendere in conventu tam frequenti et honorabili curavit. Pellipolarum tandem mentio fit sub nomine sùtari, qv. v.; sùtari vero a sverð-skrydi, aperte distingvitur Vsl. 45, per conjunctionem separativam nè, unde eadem esse non possunt.*

Sverðskrydi *v.* sverðskridi, *m.*, *gladiorum samiator, idem th.*

Svid ek, *v.* aduro, *ustulo*; *cf.* *gr.* *ψάω, rado, uro v. ζέω, fervec,*

Svif ek *v.* (*intrans.*), *converter*. Ok svif þa af honom ef vanefni berst (*alendos sustentandi obligatio*) að eo recedit, *si ejus inopia comprobatur* Ób. 17; *cognatum si non eadem vox esse videtur ac ek veifa, vibro, quod intransitive esse potest ek veif v. vif (unde nostrum vifandi qvasi svifandi, improvisus, insperatus).* Sic *gr.* *σείω, moveo et εἶω, inuisit. pro εἶμι, vado, eo.*

Svimi, *m.*, *vertigo*. Ok sva er jafnan er maðr er lostúm í svima, *idem semper obtinens cum ictus vertiginem adfert* Vsl. 12; *th.* *verbum præcedens, f in m converso, ut in himin, antique pro himin, cælum.*

Sý *v.* sú *v.* sýr, *f.* *porca, cf.* *gr.* *σῦρ, porcus, sus.* Sýkna, *f.* *immunitas a reatu vel pæna, insontia.*

At vega skógarmann, skógarmanni til sýkno, *proscriptum in proscripti immunitatem occidere* Vsl. 111. Þá er honom slið sýkna mælt, *tum ei tanta a reatu immunitas conceditur.* At fara sýkno sinni, *pæna immunitatem amittere* Þþ. 36, *cf.* *gloss. Edda sub sýkn.*

Sýkn, *adj.*, *insons; th.* *sök, qv. v.*

Sýkuleyfi, *n.*, *et*

Sýknolof, *n.*, *venia insontia, remissio reatus et pæna; th.* *sýkna et lof, qv. v.*

Synjon, *f.*, *negatio, tergiversatio*. En þeim vardar öllum jafnt synjoni, *sed omnes negantes eodem tenentur reatu* Þþ. 34; *th.* *ek synja, nego, me excuso; th.* *ek sýni, rationibus probo, exhibeo, præbeo, qvasi ek synja sit: evidenter innocentiam meam probo.*

Sýssla ek, *v.* ago, *facio, operor*. Ok sýssla þat föstudag, *quod die Veneris agendum erit; th.* *ek sýsi, obsol. idem, si per y, recte scribitur sýsi ek et sýsli ek a sús, labor, molestia est derivandum; si vero sisl ek et sisl ek, genuinum sit (hoc enim nonnunquam occurrit) a sí, sæmp, assidue, derivatum volo. Prius ex mea sententia magis plausibile et in lingua danica agnotum.*

Systkyn, *n. pl.* *frater et soror, systkyna synir, consobrini; th.* *systir, soror et kyn, genus, qvamvis non facile appareat ratio, cur kyn, hic applicari possit, unde magis verosimile est systkyn, cum gr. συγγενος ejusdem esse originis et significationis, ita ut systkyn, proprie sit: qvi in eodem utero jacere, v. juxta græcum: contubernales et scribendum syskyn.*

Systránger, *m.*, *amitibus, filius amitæ; th.* *systr, cujus originem ignotam asserit glossar. Edda Sæm. P. I sub systir; sed ex mea sententia hæc vox originem ducit a græcis συν et ὑστερα, uterus, in unum conflatis.*

Systrúngr, *f.*, *filia amitæ, amitina, idem th.*

Systrsonr, *m.*, *filius ex sorore, idem th. et sonr, filius.*

Sæfr in *Llb.* 35, *legendum videtur: skefr, raserit 3 persona pres. ind. act, verbi ek skéf, rado, cfr. gr. σκῆω, seco et σκῆω, scalpo; nisi extiterit verbum, mihi alias ignotum, ek sæfi v. sæfa, serro, serra seco (hodie ek saga), quod aliquando extitisse innuere videtur verbum danicum, at save, serra secare, ubi litera v pro f in verbo originali adhuc servatur. Huc etiam facit, quod Codex Regius, Litt. B in variantibus notatus, ibi habet sæfr eða skefr, ubi Codex Arnarnagæanus (A) tantum habet sæfr, unde certo videtur concludendum sæfr et skefr dua esse diversa, nisi "eða skefr", a librario appositum et textui insertum sit, quasi glossema in rø sæfr.*

Sæhafi, *m.*, *mare tenens, o: qui vel errore vel tempestatibus ad aliam, quam petebat, terram pel-litur; th. sær v. sjór, mare (in compositione sæ) et ek hef, habeo.*

Sækjandi, *m. (verbale agentis), agens. Sækjandi sakar, actor causæ; th. ek sæki, insequor, ago (søk, qv. v.).*

Sæng v. sæng, *f.*, *lectus, thalamus. At gánga i ljósi i sæng kono, in luce (propalam), thalamum*

sponsæ conscendere Ap 3. Si antiquiorem vocis formam sæng, sequimur, derivanda videtur ab at sá, serere, sternere.

Særnátr, *m.*, *marimortuus. Hoc nomine veniebat, qui violenter in profundum abreptus, mortem ibi inveniebat, vel quamvis non mortuus, obissi tamen præsumebatur; th. sær v. sætt v. sjór, mars et nátr, qv. v.*

Sæt, *n.*, *idem quod set, qv. v., antique enim æ et e, coincidunt, si non promiscue adhibentur.*

Sættamál, *n.*, *causa reconcilianda, reconciliatio causæ; th. sátt v. sætt et mál, qv. v.*

Sættarmádr, *m.*, *reconciliator; th. liqvét.*

Sök, *f.*, *causa, lis pendens, reatus. At fara með sök, causam agere. Fyrir þeim sökum, ea de causa. At selja öðrom sök, causam alteri agendam committere. At hafa sök á hendi, causam agendam habere. Sök kóm á hendr einom, reatus alicui intenditur. At lýsa sök á hendr einom, lítem alicui denuntiare. Samr at sök, reatus iuste insimulatus, convictus. At kvæða á sök, statum controversiæ formare. At segja fram sök, causam proclamare. At eiga sök, causæ actor competens esse. Ok versk hann þá sökinni, a reatu ille liberatur. At luta sakir, ordinem causarum agendarum sortiri. In plurali sakar.*

T.

Tagl, *n.*, *cauda equina. Ef mádr bindr tagl i munn hrossi, si quis caudam equi ejus ori alligaverit fþ. 58; th. ek toga, traho, duco.*

Taglskurdr, *m.*, *sectio caudæ equinæ; th. tagl, qv. v. et skurdr, sectio (ek skór, seco).*

Tak, *n.*, *res familiaris. At fara tak sitt af landi, rem suam familiarem e prædio auferre Llb. 13.*

Takmark, *n.*, *terminus provinciæ; th. ek tek, capio, habeo et mark, signum, cfr. gr. τῆμαρ, suis.*

Tebli ek, *v. aleam ludo; th. tabl, alea; an a lat. tabula? conferri potest gr. ταῖω, agito, impello, Hecych. it. Gloss. Edd. P. III v. Tafl.*

Telgd, *adj.*, *asciatus, vide ótelgd.*

Teigr, *m.*, *tractus pascuorum v. pratorum; th. ek toga, traho v. tog.*

Teindr, *adj.*, *extenuatus; teint járn, ferrum extenuatum; teinadr, est perf. partis. pass. v. ek teina, extenuo, extendo, unde teinn, spiculum tenuis et*

- oblongum, veru, cfr. gr. τενω, extendo, cui cognatum nostrum ek Pen, idem.*
- Tcinor, *f. pl., suffamina per transversam annem ducta, idem th. quia trans annem tenduntur.*
- Tek ek, *v. capio, incipio. At taka á dómi, sententiam ferre þþ. 21, vide Gloss. Nialc.*
- Tengdir, *f. pl., affinitas, cognatio. Réttr at tengdom í kvídom, veridici affinitatum respectu justí Aþ. 7, 9; th. ek tengi, conjungo; cognatum videtur Lat. tango, si non potius referendum sit ad gr. τενω, extendo, conjuncta enim extenduntur et per affinitates familiae producuntur et daugentur.*
- Teyjo södnls, *vide trýgjo-södnll.*
- Tjald, *n., velum, auleum, tentorium, at bregða tjaldi, tentoria (navalia) auferre, cfrri meretur gr. δελτα, quicquid triangulare. Tentoria vero trianguli formam presentant.*
- Tigla ek, *v. expendo, damnum resarcio, donis decoro. Ok skal bóndinn tigla hönnun, colonus eorum resarcit Eb. 34, cognatum ut opinor nostro tíginn, illustris, honoratus, tígugligr, magnificus; cfr. gr. τιω, honoro, etiam pendo, punio, ulciscor.*
- Tilbúnadr, *m., præparatio. Ok skal sú sök fylgja vgröskími at tilbúnadi, quæ causa cædis actioni præparanda annectetur Vsl. 61; th. til, ad et búnadr, paratio (ek bý, paro, struo).*
- Tilkall, *m., jus postulandi, reclamatio. Eigi á hann tilkall opturr, reclamationem (vindicationem) ne denuo instituat Aþ. 3, 9; th. til, in et kall, vocatio, ek kalla, voco, cfr. gr. καλεω, idem.*
- Tilkoma, *f., adventus, presentia. Hann skal hand-sala honum tilkomo sína, presentiam suam manujuncta stipuletur Llb. 35; th. til, ad et ek kém, venio.*
- Tilsögn, *f., indictio, declaratio; th. til, in et ek segi, dico.*
- Tini ek, *v. lego, minutatim profero, refero. At tina lög, imbrodagahald etc., proferre v. proclamare leges, celebrationem quatuor temporum etc. þþ. 22, et et gr. δῖνα, moveo et θῖν, acervus, cumulus, sed quæ leguntur in unum conferuntur.*
- Tiund, *f., decimatio, decimæ. Tiund hin meiri, decimatio major semel tantum facienda, quæ efficiebat centenarium majorem ex 1þ. 55, in quatuor partes dividendum; th. tíu, decem, cfr. gr. δεκα.*
- Tiundarmál, *n., causa de decimatione; th. tíund (tíu, decem) et mál, gr. v.*
- Tog, *n., ductus, tractus. At hafa hest í togi, egrum fravo ducere Eb. 36; th. ek toga, traho (antique: ek tyg).*
- Tólfeyringur, *m. (annulus) duodenarius, v. duodecem unciarum, qui ut cædis multa solveretur a fratruelibus, consobrinis et amitinis occisoris, ad cæsi cognatos ejusdem propinquitatis; th. tólf, duodecem et eyrir, qu. v.*
- Tólfærdr, *adj., qui duodecem tenet; hundrat tólfærdr, centum duodecem decades tenens, centum majus; th. tólf, duodecem et ek ærdr, teneo.*
- Torfgrafir, *f. pl. (in sing. torfgröf), fodinæ terræ fossilis eev bituminosæ. At folla saman torfgrafir, fodinas terræ bituminosæ ita conjungere, ut quicquid ad ignem fovendum inutile ex una eruitur, in alteram projiciatur; th. torf, terra fossilis, etiam gleba et gröf, fodina (ek gref, fodio); cfr. γρηφο, sculpo, quam significationem etiam nostrum ek gref, admittit.*
- Torfmórr, *m., terra bituminosa; th. torf, vide mox antea et mórr, terra bituminosa.*
- Tortryggi ek, *v. falsiloqui insimulo, et intransit. suspicor; th. tor, præpos. insepar., difficultatem indicans et tryggr, fidus (trú, fiducia).*
- Tré, *n., lignum. At setjast á tré, ligno (in latrina) insedere Vsl. 76, vide bordfieri, cfr. gr. δρυς arbor, lignum, δριος, sylva.*
- Trémíð, *n., figura famosa, lignum secatum et erectum*

- tum in alicujus contumeliam, pertica famosa, cfr. ek risti & nǫlstaung; th. trè & nǫd, qv. v.*
- Trúdi, m., v. trúdr, per mangonem hanc vocem dedi, sed cum vera ejus significatio dubia sit, nec circa etymum vocis quid certi constet, hoc a doctioribus forsitan corrigendum. Certo constat trúða fuisse homines sortis infimæ et contemptæ. Verosimilime fuerunt lixæ, qui in comitia generalia confluxerunt, ad cibaria coqvenda et paranda foripetis, et vel fuerunt servilis conditionis, eo a dominis hunc in finem emissi, vel homines certa mansione destituti; hoc probatum volo historia Níali, Cap. 146, et præsertim carmine Karíi Sólmundi filii, quod in Skaptium Thoroddi filium cecinit, ad rupem jurisdicundi; dicit nempe lixas Skaptium pronum traxisse in tabernam trudorum, ubi ipsa relatio de pugna commissa tradit præsentis, vel eos qui præsto fuerunt (lixas nempe juxta carmen Karíi) eum in tabernam quandam (sic Codd. E. K. L. P.) traxisse, propriam scilicet, lixas enim ab ea, pugna ingruente, non nuñtum abfuisse, res ipsa docet. Hinc trúða in carmine eodem esse puto, quos Karíus antea strophæ 5 per metonymiam vocat matsǫða (coqvos cibi), v. lixas, cfr. gloss. Níalæ h. v. ut et ejus versionis latinæ in pag. 548-550 annotata. G. Andræa dicit trúdr esse nomen servile; J. Olavius, in classico suo opere de veterum borealium arte poetica, per histrionem hanc vocem exponit, et poeticis annumerat, sed rø, trúdr, ibi occurrere, ubi indicat, totus dubito, trúð vero ibi idem esse ac trøð, via calcata, opinor.**
- Trúnadr, n., bona fides, confidentia. At selja ðárom fé af trúmaði, bona fide pecunias (v. res) conservandas alicui committere Kb. 6; th. ek trúi, credo, confido (trú, fiducia).**
- Trúnadravottar, m. pl., testes bonæ fidei v. confidentiæ. Sic dicebantur veridicorum evocationis testes, quos evocans, cum eos antestabatur, in comitia ituros esse certo sperabat pp. 13; th. trúadr, qv. v. et vottar, testis (ek veit, scio).**
- Trygd, f., fides data, reconciliatio constans, fædus; trygða-mál, formula fidei et fædus constituendi. Notanda est differentia inter grǫd et trygd, hæc enim totalem et infucatam denotat reconciliationem, illa vero tantum inducias ad certum tempus, vel in certum aliquod negotium, quamvis sæpissime fidei et fæderis præliminaria continuerit.**
- Trygdæidr, m., juramentum fæderis et fidei; th. trygd, qv. v. et eidr, juramentum.**
- Trýgsjøsðull, m., ephippium sedis depressæ Ap. 3. Sic membranæ B secutus legi. Sed Codex membrana A. cum exscriptis suis legit: teyje sðduls, quod quidem, versionem aggressus, non intellexi, sed serius in ea meditans, genuinum agnosco, et leviter immutatum alteri præferendum esse puto. Per teyje sðduls, vel forsitan melius teygi sðduls, indicatur nempe postilena ephippii, quam hodie reida appellamus, et quæ esse potest signum quam maxime plausibile quomodo ephippium eqvo imponatur. Teygi derivandum erit ab ek teygi vel toga, traho, distendo; postilena enim ephippium quasi distendit, præsertim, si arena (antella) etiam adhibetur, ut semper apud veteres. Prima lectio respicit ad certum quoddam ephippii genus, quod trogsðdull dicebatur; trýgja a trog, trua, trulla, levis est variatio, sed trogsðdull vel trýgsjøsðoll, a similitudine cum trua nomen adeptus est, et ejus in Fyrbyggiæ pag. 34 fit mentio; sðdull ab ek sit, sedeo, derivatur.**
- Tún, n., prata domestica et stercorata, arena septa, cfr. gr. τῶννα, cingo.**
- Túnga, f., lingua, dænsk tunga, vor túnga, lingua danica, lingua nostra; cfr. gr. φῶγγος, sonus, vox.**
- Túngarðr, m., sepimentum prati stercorati et dom-**

- stici* At bæta túngarð, prati domestici sepinentum rescere; th. tún et garðr, *qv. v.*
- Túnsvín, *n.*, sus in prato domestico saginanda. Nema túnsvín sé þat er ei má róta, nisi sit sus in prato stercoreto alenda, et qvæ a fodiendo est impectita; th. tún, *qv. v.* et svín, *sus.*
- Tvíclur, *adj.*, duas tenens ulnas; th. tvéir, duo, in compositione tví, *cf. gr. δι et öln, ulna, cf. gr. ὤλενη, ulna, cubitus.*
- Tvínánadr, *m.*, bimensis. Sic Islandis dicitur quinta ætatis mensis, *cf. sumarmál; th. tvéir, duo et mínadr, mensis (máni, luna), cf. gr. μῶνα, luna, Dorice.*
- Tvimerkingr, *m.*, annulus bimarcalis, *o:* duas tenens marcas. Sic dicebatur pars cædis multæ, qvæ a patruo, fratris filio, avunculo et sororis filio occisoris solperetur cognatis cæsi ejusdem propinqvitatís; th. tvéir, duo et mörk, *qv. v.*
- Tvikveenni, *n.*, bigynia (species bigamiæ); th. tvéir, duo et kvæn, kvæn, kvon *v. kona, uxor, fæmina, cf. gr. γυνή.*
- Tvitogauri, *m.*, annulus viginti unciarum. Sic dicta est pars cædis multæ a fratruelibus, consobrinitis et amitinis cæsi capiunda ab occisoris cognatis ejusdem propinqvitatís; th. tvéir, duo, tugr, decas (tio, decem) et eyrir, *qv. v.*
- Tvýtýlfarbaugr, *m.*, annulus dodecadis duplicis, bis

- duodenarius, bis duodecem uncias tenens. Idem ac Þrimerkingr *v. höfubaugr, qv. v.; th. tvéir, duo, týlft, dodecas (tölf, duodecem) et baugr, qv. v.*
- Tvíveigis, *adv.*, eundo et redeundo. At fara tvíveigis, bis viam facessere, *o:* eundo et redeundo; th. tvéir et vegr, *vía (ek veg, veho).*
- Týlft, *f.*, dodecas, fernar týlftir manna, quatuor hominum dodecades; th. tölf, duodecem.
- Tæmist mër, impersonaliter: mihi defertur, tæmist einhvörjóm erfð, ómagi, land, brigrð, hæreditas, alendus, fundus, jus relevationis alicui defertur, ad aliquem devenit jure hæreditario, th. tómr, *vacuus.*
- Tödovöllr, *m.*, pratum lætatum, *vide tún; th. taða, fænum campi lætati (tað, lætamen) et völlr, campus, planum.*
- Tökovetti, *n.*, testimonium receptionis, de causa suscepta; th. ek tek, capio et vetti, *qv. v.*
- Tölor, *f. pl.* (in sing. tala), numerus, computus, þau skolo eida vinna at tölom at réttar ero taídar, conjunctum (vel bonorum *v. cognationis*) juste dinumeratum esse juramento firment fþ. 14, kost á kona at beida talna bónda sinn, ut uxor maritum suum ad bona eorum conjunctive generis computanda provocet, fas est fþ. 23; th. ek tel, numero.

U.

- Uggi ek, *v. timeo.* At hann yggði sér áljótt, ut laciones sibi timeret Eb. 74; th. yggr, metus, timor (ek óga *v. óa, terreo, unde ötti, quasi ógti, timor).*
- Úla ek, *v. vox mihi sane ignota, et in historiis et antiquitatibus nostris vix ac nevix obvia.* Eða úlar honom nokknt til háðungar, vel ei in contumeliam aliquid fecerit, eum aliquatenus in contumeliam læderet, capillos contorqueret etc., *cf.*

- possunt tam nostrum at fýla, ululare, ejulare, *gr. ὕλαω, latro, quam gr. οὐλος, perniciosus pro ολοος vel ουλος, contortus, crispus, ab εἰλω, convolvo.*
- Úlftr, *m.*, lupus, *cf. gr. ὕλαω, latro.*
- Ullarreifi, *n.*, vellus lanæ; th. ull, lana et reifi, *qv. v.*
- Umboð, *n.*, mandatum; th. um, circum et ek þýðá, *qv. v.*

Umbun, *f.*, *compensatio, repensatio, legitur et*
ðmbun, *cf. gr. ἀμειβή, compensatio.*

Umhverfis, *adv.*, *circum circa; th. um, circa et*
hverfir, *versatilis, hverfi, circumferentia, cf.*
gr. γυρῆς, circulus.

Ummæli, *n.*, *constitutio, pacta stipulata. Ok*
skolo ðll þeirra ummæli haldast, *omnia eorum*
pacta stipulata valeant; th. um, circum et mál,
qv. v.

Ummáir, *impersonaliter, assequitur, fieri potest. Ef*
því um náir, *si possibile fuerit; th. um circum*
et ek næ, nanciscor.

Umrád, *n. pl., consultatio; til umráða með sér, ad*
consultandum eocum Lrþ.; th. um et ráð, consi-
lium, qv. v.

Umrád, *n. pl., rei potestas; th. ráð, regimen, qv. v.*

Um simi, *adverb., th. um et sim, qv. v.*

Umsýslomadr, *m., vir circumspexus, negotiator,*
negotia bene gerens; th. um, circum, sýsla, ne-
gotium, negotiorum gestio (ek sýsli, qv. v.) et
madr, vir, homo.

Umsai, *coniunctivus, verbi ek sè, video, præfixa*
particula superflua um. Ef sól umsci, si sol ap-
paruerit Þþ. 10.

Umtehrat, *3 pers. præ. ind. act., verbi ek tel, nu-*
mero, præfixa particula supervacanea um et suf-
fixa negotione a v. at, qv. v., cf. gr. α privativa.
Ok umtehrat þa til sakbóta, tum cædis multæ ad-
ditamenta exigendi jus cessat.

Umvess, *3 pers. præ., verbi (ut videtur) umves ek,*
sum præsto, occupatus sum, huc et illuc procedo
at eigi umvess úti, ut foris (sub dño) adesse negveat
Þþ. 23; th. um, superfluo et vès, conversatio ne-
gotiosa, assidua motio (at vera, esse). Scio equi-
dem vocem vès a Lexicographis nostris non esse
notatam, vel etiam sub alia forma, qva vas, al-
latam esse, sed nihilominus genuinam eam esse
puto; ea optime convenit cum significatione quam
Dani suo Væsen et Germani suo Wesen sæpissime

tribuunt; (At gjöre meget Væsen af. Er macht
nicht viel Wesens). Cum gr. ουσια conferri potest,
et tandem nostrum umvess, nec ad ek vasa, licen-
tius me gero, nec ad ek er, sum, commode referri
potest, cum aperte præsentis significationem præ-
se ferat, quavis cum utroque hoc verbo intima
sit cognationis. Attamen non tacendum sæpis-
sime es pro er, vesa pro vera, et vestu pro vertu,
in antiquitatibus nostris occurrere, qvæ antithe-
sis hic anne etiam obvia sit, duplex s mihi du-
bium facit.

Undanlausn, *f., liberatio, redemptio. Undanlausn lands*
sius, fundi (ab interdico) liberatio; th. undan,
ab, ex, et lausn, liberatio (lausn, liber, solutus).

Undirmál, *n. pl., pacta arcana, sev tecta; th. undir,*
subtus et mál, qv. v.

Unns, *adv., donec; th. und, ante, cf. gr. ἔνθα,*
coram v. ἔνθα, usqve.

Uppsaga, *f., prouuntiatio, proclamatio; vide dóms-*
upsaga.

Uppsaga, *f., Fsl. 21, in fine, videtur esse nomen*
libri cuiusdanu contentis edicta et constitutiones
comitiales, promulgatas a nomophylace quodam
primario. Sem atkvæð í uppsögo, ef þat er rétt
skilt, sem þar kvæð at; ut in Uppsögu constitui-
tur, modo ejus sententiam juste assecuti simus.

Uppsát, *f. vel n., statio navalis; th. upp, sursum*
et sát, qv. v., vel etiam ab ek set, colloco et (de
navibus) traho, duco. Sát, nempe, si ab ek sit,
sedeo derivatur, fæmininum est, si vero ab ek
set, traho, duco vel colloco, ducitur, neutrum
est, ut in

Uppsátseyrir, *m., præmia stationis navalis; th.*
upsát et eyrir, qv. v.

Uppsögn, *f., idem quod uppsaga, qv. v. et ejusd. th.*
Uppviss, *adj. (de facto), manifestus (de persona),*
convictus, þá er mál upprist er aðili hefir spurt;
tum crimina manifesta sunt, cum actori compe-
tenti innotescunt; th. upp, palam et viss, certus.

Úrkostr, *m.*, *facultas inter duas sortes eligendi; th. úr, ex, et kostr, sors, facultas.*

Úrlausn, *f.*, *solutio questionis, decisio litis, opitulatio.* En reppsmenn cro til eingra orlausna skyldir um þat, *pagani vero ulterius opitulari non tenentur* Að. 49; *th. úr, ex et lausn, solutio* (lausn, liber, solutus).

Úrnæmi, *n.*, *exceptio, reprobatio.* Ok kveða á hvort hann nemr hann or sino ornæmi eðr amars manns, *simul desinat, num sui ipsius an alius respectu reprobationem instituisset* Þþ. 16; *th. úr vel or, ex et ek nem, capio, aufero.*

Úsli, *m.*, *damnum, depopulatio, contractum videtur ab invisili, qv. v., et cum hacce voce promiscue adhibetur* Lb. 7, 8.

Útaugards, *adv.*, *extra sepimentum; th. utan, extra et garðr, sepes.*

Útflærsla, *f.*, *deductio foras, útflærsla dóma, dómenda, iudicium sub dium deductio* Þþ. 5; *th. út, foras et ek flæri, fero, duvo, cfr. gr. Φέρω, fero.*

Útfært, *supin. v. neutrum, adj.*, *útflærr, exeundi facultatem habens.* At ciga útfært, *peregre redeundi facultatem habere; th. út, foras, peregre et ek ferr, eo, proficiscor.*

Útför, *f.*, *reditio peregre in Islandiam, idem th.*

Útginga, *f.*, *exitio, redditio.* At stefna til gjalda ok útgaungu um féit, *ad bona expendenda reddendaque aliqrem in jus vocare; th. út, foras et ek geng, eo, quod tamen aliqvando transitiva gaudet significatione, ex. gr. at gánga dón, sententiam ferre.*

Úthlafnarmadr, *m.*, *vectorarius, vector, qui in Islandiam aliqvíd transfert.* Ella raðr úthlafnarmadr sér á hönd, *sibi minus vectorarius ipse sibi conciliat*

(*alendi sustentationem*) Að. 20; *th. út, peregre, ek hef, habeo, fero et madr, vir, homo.*

Úthlaupsskip, *n.*, *navis excursionis, navis piratica; th. út foras, hlaup, cursus* (ek hleyp, curro) et skip; *vide hafskip.*

Úthöfn, *f.*, *peregre delatio in Islandiam.* At taka dóm-arfé til úthafnar, *bona peregre demortui relicta huc transferenda capessere* Að. 13; *vide úthlafnarmadr.*

Útlagr, *adj.*, *multatus; th. út, ex et ek legg, pono, útlegg ek, expendo.*

Útlegd, *f.*, *expensio, solutio, multa; III marka útlegd, trium marcarum multa.* Utlegdarsök, *causa pana pecuniaria expianda, id. th.*

Útleggst ek, *v. pass., multam expendo, multor.* Ok útleggst hann um þat, *eam ob causam multatur, id. th.*

Útlendr, *adj.*, *extorris, peregrinus; th. út, peregre et land, terra.*

Útkvæmt, *supinum, verbi útkém ek, vel præpositione postposita: ek kém út, foras venio, exeo, peregre redeo.* At ciga útkvæmt, *peregre redeundi facultatem habere.* Potest etiam considerari *qua neutr. adj. útkvæmr, vide útfært.*

Úvænishögg, *n.*, *ictus inhonestus, contumeliosus* Vsl. 108. *Exscripta nonnulla legunt: V vænis högg, quinque graves ictus, quod minus probum opinor, et cum membrana non convenit. Conferendum est klámhött Vsl. 7, qvoad homines ingenuos; th. ú vel ó, particula negans, vænn, præstans, honestus (von, spes) et högg, ictus (ek hegg, verbero, ferio), potest etiam τὸ, vænis, mox derivari a von vel van, spes, quod si præferendum fuerit úvænishött, denotaret ictum nullius spei, sev mortiferum, sed huic sententiæ sequentia tituli repugnant.*

V.

Vaðindl, *n.*, *pannus vulgaris sev inquilinus; th. vod v. vad, pannus et mál, mensura.*

Vaflanarför, *f.*, *vagatio incertis itineribus.* At fara vaflanarförum, *vagari* Ob. 31; *th. valla, in pl.*

- vöflur, *hæsitatio* (ek vef, *circumvincio*) et för, *qv. v.*
- Vagn, *m.*, *plaustrum*; *th.* ek veg, *sursum fero*, *veho* (*antique vego*).
- Validr *vel* valdr, *adj.*, *pro* valinn, *perf. part. pass.* *v.* ek vel, *eligo*.
- Valr, *m.*, *accipiter*, *falco islandicus*; *th.* vala, *ala*, *vide* Fjölsvinnasmál XXXI, 3, *vel etiam* a valr, *teres*; *G. Andr.* a *volo* nomen *deducit*.
- Vanalinn, *adj.*, *male nutritus*, *cui minus quam par est alimentorum præbetur*; *th.* van, *præpositio inseparabilis defectum denotans* et ek el, *alo*.
- Vandrædi, *n.*, *difficultas vel inopia consilii*; vandrædi gjördust þeirra á milli N. N ok NN, *causa difficulter expedienda eveniebat inter NN et NN*; *th.* vandr, *difficilis*, *magni momenti*, et ráð, *consilium*; *potest etiam derivari* a van, *præpos. insep. defectum denotans*, et ráð, *consilium*, *littera d interposita*, *orphonica causa*.
- Vandylyktir, *f. pl.*, *difficulter expedienda*. Eða hver-igarr vandylyktir er þær ero, er þúar skolo jafna lut manna, *vel quæcumque difficulter expedienda negotia fuerint*, *quibus per æquum et justum explicandis accolæ adhibentur* Llb. 46; *th.* vandr, *difficilis* et lok *v.* lykt, *finis* (ek lyk, *finio*).
- Vanfæni, *n. pl.*, *defectus facultatis*, *inopia*. Ef vanfæni bersz, *si facultatum inopia probatur* Ob. 7; *th.* van, *præpositio insep. defectum notans* et efni, *id unde aliquid fit*, *materia*, *opes*; *cfr. gr.* ἀφνοϛ, *divitiæ*.
- Vanhagr, *m.*, *idem*; *th.* van et hagr, *qv. v.*
- Vanhæf ek, *v. minus habeo quam par est*. Ef hann þikkir vanhæft hafa, *si minus quam par est eum (alendum) sustentasse videatur* Ob. 10; *th.* van, *vide supra* et ek hef, *habeo*.
- Vanheil, *adj.*, *non integer*, *morbo detentus*, *æger*; *th.* van, *vide supra*, et heill, *totus*, *sanus*, *cfr. gr.* ἰλταϛ, *integer*.
- Vanheilsa, *f.*, *defectus sanitatis*, *ægritudo*, *fyrir* vanheilsa sökum, *ægritudinis causa*, *idem th.*
- Vanhluti *vel* vanluti, *subst. adjecit.*, *minus quam par est accipiens*, *injuriam passus*. At verða vanluti, *injuria affici*; *th.* van et lutr *v.* hlutr, *qv. v.*
- Vanlyktir, *f. pl.*, *negotia non expedita*; *th.* van et ek lyk, *finio*; *vide* vandylyktir.
- Vapnatak, *n.*, *vide* vopnatak.
- Vararfeldr, *m.*, *pallium promercale*, *a nautis habendum*, *et si non a pellibus factum*, *tamen cum vellere subsutili*, *vide* röggvarfældr; *th.* vör, *genit. varar*, *mare* et fældr, *pellis*, *pallium* (ek fel, *tego*).
- Varða ek, *v. custodio*, *servo*, *protego*. En himin varðar fyrir ofan, *sed cælum superne tegit* Vsl. 112. At varða ord ok verk fyrir einn, *dictis*, *factisque alicujus prospicere*; *th.* ek ver, *servo*, *custodio*, *tego*.
- Varðveitsla, *f.*, *custodia*, *protectio*, *conservatio*. At hverfa á hendr bræðrom at varðveitslo, *ad fratres suos servandos devenire* Aþ. 2; *th.* vörðr, *custos* (ek ver, *tego*) et veitsla, *qv. v.*
- Varðveitslomadr, *m.*, *homo custodiam vel protectionem suppeditans*, *tutor*, *curator*; *th.* varðveitsla, *qv. v.* et maðr, *vir*, *homo*.
- Varðr, *adj.*, *tuitus*, *liberatus*. Ok er hann þá varðr sök, *tum a reatu liberatur*. *Est perf. partic. pass.*, *verbi ek ver, tego, servo, custodio*, *cfr. gr.* ἐπωϛ, *custodio*.
- Vargdrotti, *m.*, *gutta exulis*, *sacro homine satus*. *Sic dicitur proles suscepta a proscripio quamvis cum propria uxore insoni*; *th.* vargr, *lupus*, *proscriptus*, *vide gloss.* Eðde h. *v.* et drotti, *gutta*, *cfr. gr.* ὄρραϛ, *littera μ eliso*.
- Vargr, *m.*, *lupus*, *etiam proscripius*, *quasi qui lupi instar latebras in locis desertis quærere cogitur*; *vide gloss.* Eðdeð Saem.
- Varna ek, *v. impedio*, *recuso*. Ef hann varnar gjalds,

quodsi resarcitionem expendere recusaverit Llb. 24; *th. ver ek, custodio vel varr, cautus.*

Varníng, *m., merx promercalis peregre allata; th. vör, portus (ek ver, cingo, servo).*

Varnir, *f. pl., vide vörn.*

Varnarqvídr, *m., veridici in defensionem causæ evocati; th. vörn et qvídr, qv. v.*

Vatnagánger, *m., aquarum inundatio; th. vatn, aqua, cfr. gr. ὕδωρ, aqua et gánger, irruptio (ek geng, eo).*

Vatnskér, *n., vas aquæ, amphora aquaria (in nave mercatoria), cfr. sáld; th. vatn, aqua et kër, vas.*

Vattnefna, *f., testium nominatio, provocatio testis denominati et antestati. Rétt er at hafa eina vattnefno, eosdem adhibere testes liceat Llb. 6; th. vattr v. vottr, testis (ek veit, scio, gr. εἶδω, id.) et ek nefni, nomino (namm, nomen, gr. νομῶ).*

Vattord, *n., verba testis, testimonium; th. vattr v. vottr, testis et ord, qv. v.*

Vattstefna, *f., citatio testium; th. vottr v. vattr, testis et stefna, qv. v.*

Vex, *n., cera. Anne ab ek vex, cresco?*

Ved, *n., pignus, sponsio. Circa etymon, cfr. gloss. Niala.*

Vedmáli, *m., pactum pignoriaticum; th. ved et máli, qv. v.*

Vedmáli ek, *v. oppignoro, idem th.*

Vedrfastr, *adj., tempestate retentus, qui tempestatis causa itum suum pergere nequit; th. vedr, tempestas, cfr. gr. αἰθήρ, æther et fastr, fixus, firmus.*

Vefánger, *n., discessio iudicum in sententias, vefángerseidr, iuramentum quod iudices in sententias discedentes dicerent, vefángsmál, formulæ discessionis. At gánger til vefánga, in sententias discedere þþ. 23. At bera til vefánga, factæ discessionis ex sua parte sententiam proferre ibid. At maela vefángsmálom, solemnes discedendi formulas proloqui, ibid. At vera saman at vefánga, iudicum*

in sententias discedentium partes alterutras amplecti, ibid.; th. ve, præpositio inseparab. negationem involvens et fáng, acquisitio (ek fæ, acquirero, nanciscor), discessione enim facta, per litem nihil acquiritur v. lis ad finem non perducitur.

Vefengi ek, *v. in sententias discedo, id. th., hinc*

Vefenginn, *adj., vel perf. partic. pass., verbi antecedentis pro vefengdr v. vefengidr, þ enim vel d, punctum (ð) cum n, promiscue et antiquè ponitur, ut in talidr pro talinn, numeratus, adjecto r, nota masculini, et ita adjectivi forma immutata.*

Veg ek, *v. (perf. vó vel vóg) veho, sursum fero, tollo, occido. At vega hey, sanum vehere Llb. 18, ok qveda á í hvörv veldi hann vo mannin, definitaque quonam in regno hominem occidisset Vsl. 100, cfr. Lat. obsol. vegeo, pro veho et gr. ἐγχα, veho. Hinc*

Vegandi, *præs. partic. activi (substantivi loco), occidens, occisor etiam vindex, ultor, protector. Vegandi fjörs síns, qui vitam suam cæde commissa vindicare potis est Vsl. 15 et*

Veginn, *perf. part. pass., cæsus, occisus.*

Veganót, *n., occursum viarum, quadrivia; th. vegr, via (ek veg, veho, qv. v.) et mótt, occursum, conventus, de quo vide gloss. Niala.*

Veidi ek, *v. venor, capio, allicio. An ab ek vinn, antique ek víd, supero.*

Veidistöð, *f., loca venandi vel venationis; th. veidi vel veidr, venatio, vide antec. et stöð, statio, vide státr.*

Veidr, *f. pl., venationes. Ok veidr allar á hann í netlögum ok svá í fjöronni, in retium ponendorum locis ut et in ipso litore solus venandi gaudeat jure Llb. 54, vide veidi ek.*

Veilindi, *n., infirmitas, ægritudo. Constatum a ve, negatio et heilindi, qv. v., sic veill, mollis, infirmus, idem quod ve-heill.*

Veita, *f.*, *agueductus*. Eigi skal hann annara manna land meida í veitummi, *alienos fundos aquasducendo ne ledat* Lfb. 24; *subsequens*.

Veiti ek, *v.* *gratis suppedito, praesto, porrigo, ostendo et inde produco*. Synjat er þá fars, ef leigo er metit, þá er veita skyldi, *veitura negatur, si, cum gratis suppeditetur, portorium exigitur* Lfb. 16. At veita vatni, *aquam ducere; anne adferri meretur, gr. ades, trado, porrigo?*

Veitsla, *f.*, *suppeditatio, auxilium, opitulatio*. Eingar veitslor skal gaugomömmi veita, nema til skúa odr fata, *mendicis vagis nihil tribuatur nisi in calceos et vestimenta* Eb. 45. Ok verdar honom ei sú veitsla, *talis opitulatio nihil reatus ei adfert* Vsl. 9; *th. veiti ek, qv. v.*

Vél, *f.*, *fraudes, dolus, techna, fallacia*. Ef madr felðr sér til vélar við kono, *si quis ad fœminam decipiendam calantica caput sibi relaverit* fþ. 24, *qvoad etymon, cfr. gloss. Eddæ.*

Véla ek, *v.* *decipio, fraudes struo; th. vél, qv. v.*

Veldi ek, *v.* *efficio, portare potis sum*. Hranstr skyldi at valda, *tantarum virium ut parmam portare potis sit* Vsl. 15; *th. vald, potestas.*

Veldi, *n.*, *imperium, regnum, id. th.*

Véllauss, *adj.*, *fraudibus expers, infucatus*. At véllauso, *sincere; th. vél, qv. v. et lauss, liber, solutus.*

Véllaust, *adv.*, *sine fraude, sincere, id. th.*

Ver v. verr, *m.*, *maritus, legitur etiam varr, in Hamðismál 27; varr inn víðfrækni, unde mihi verr v. varr, videtur esse masculinum, respondens fœminino var v. vör, appellatio fœminæ antiqua, sicut madr et man, konr et kona v. qvon, etc.*

Verðanrar, *m. pl.*, *pecuniæ pretii, pretium rei*. Er hann hefir fulla verðaura fyrir fundit, *cujus pretium plenum accepit* fþ. 45; *th. verð, pretium et cyrir, in pl. aurar, qv. v.*

Verðgágr, *m.*, *itus cibi, ad cibum acquirendum*

mendicatio. A verðgágrum alium, *in mendicatione natus; th. verðr, qv. v. et gágr, itio (ek gong, eo).*

Verðr, *cibus, prandium; at vera at verði eða virði við cium, cum aliquo cibum et convectionem mutare* Vsl. 52; *th. mihi ignotum, nisi sit at vera, esse.*

Verjandi, *m.*, *subst. participale, tutor, curator, defensor causæ cum opponitur sækjandi, qv. v.* At hann sé vogandi ok verjandi fjörs sins ok fjár, *ut vitam suam vindicare et bona tueri potis sit* Vsl. 15, *ek ver, tego, custodio.*

Verk, *n. pl. (in sing. idem), operæ quotidianæ et domesticæ ab operariis locatæ et suscipiendæ*. At liggja af verkom, *morbi causa ad operas stipulatas peragendas non par esse* Eb. 61. At vera í verkum fastr, *operas suas collocare, certas operas stipulari* Kb. 62. At framfæra á verkum ómaga, *alendum operando sustentare, cfr. gr. εργον, opus.*

Verkakaup, *n.*, *merces operarum, at reida verkakaup, mercedem operarum stipulatam persolvere* Kb. 54; *th. verk et kaup, qv. v.*

Verki, *m.*, *idem quod verk, in genere opus, factum, etiam in specie poema, carmen famosum*. At nema verka, at reida verka, *carmen famosum discere, proferre. Sic in historia Björnii Hít-dælsensium Athleta: má þikkja jafnt, at verki komi verka á móti, carmen famosum, carmini famoso respondere par est; th. verk, qv. v., gr. ερως Sic Romani suo opus et græci suo ποίμα, de poemate utebantur.*

Verp ek, *v.* *projicio, conjicio; th. varp, jactus, projecto, cfr. gr. ἵπτω, projicio per metathesin.*

Verpill, *m.*, *tessera*. Menu skolo ekki kasta verpillom til fjár sér, *non cives tesseras in lucrum captandum mittant* Vsl. 121, *idem th.*

Versnadr, *adj.* (*vel perf. partic. pass., verbi ek versna, in deterius abeo*), *deterioratus* Lfb. 41; *th. verri*

- v. varri, *comparat. adj.*, vandr, malus (olim var vel vart), unde nostrum varmemmi, homuncio.
- Vetti v. vætti, n., *testimonium*. At rétta vetti, at stýðja vetti, *testimonium coucinnare, supplere*. At qvedja vettis, in *testimoniun proferendum provocare*; th. ek veit, *cfr gr. εἶδω, idem*.
- Vettisburðr, m., *prolatio testimonii*; th. vetti, *qv. v. et ek ber, fero, gr. Φέρω*.
- Vettisvetti, u., *testimonium testimonii, o: testes de testimonio prolato uincupati*; th. vetti, *qv. v.*
- Vettvángr, m., *proprie: tractus testimonii, locus rei gestæ, quem circumcirca testes vel accolæ fuerunt provocandi; hinc vettvángsbjár, accolæ ad locum rei gestæ habitantes. Locus rei gestæ per jac-tum teli definiabatur, vide Vsl. 14, cfr. gloss. Niala sub vattvángr; th. vetti v. vætti, qv. v. et vángr, tractus, campus, planities. Hinc deri-vationem ab at vega, cædere, non probo, et pro nea sententia facit tum, quod vettvángr, non semper cædis commissæ locus fuerit, tum quod sæpissime inveniatur vettvángr vel vattvángr, locus unde testes sunt capiundi.*
- Veturgamall, *adj.*, unius hyemis, unius anni, per hyemes enim veteres annos numeravere. Móðr skal hafa þau börn, er yngri ero enn vetrgömol, *li-beri hyeme minores matrem sequuntur*; th. vetr, *hyems (an a votr v. vatr, udus, pluviosus? Sic gr. χειμα a χέω vel χέω, fundo, pluo) et gam-all, ætate proventus, etiam senex, cfr. gr. γαμ-φός, inflexus, adunus.*
- Veturhagi, m., *pascua hyemalia*; th. vetr, *vide anteced. et hagi, pascuum*.
- Vextir, m. pl. (in sing. vöxtr), *fructus, usuræ, pro-ventus bonorum*. Hann á vöxtu á feno, *proventus bonorum capiat*. At heimta innstæðan með vöxt-om, *sortem cum usuris exigere, cfr. lögvextir*; th. ek vex, *creasco, cfr. gr. αἴζω vel αὐξάνω, augeo, cresco.*
- Vidarvöxtr, m., *arbuscula, sylva crescens*. Hvörr
- madr á vidarvöxti in skógumarki síno, *quicumque ar-buscula intra propriæ sylvæ terminos crescentia habeat* Llb. 36; th. vidr, *arbores, cfr. gr. Φύρον v. Φύρον, stirps, planta et vöxtr, vide antec.*
- Viddáta, f., *latitudo*. Viddátoskálðskapr, *poema v. carmen famosum latitudinis v. capacitatis, o: quod in omnes et nullum constructum est, et ideo tanta est capacitatis, ut quisque id in sese applicare possit* Vsl. 106; th. vidr, *iactus, latus, capax.*
- Vidband, n. (in pl. viðbönd), *viniva sylvestria, quibus veteres ad sarcinas colligendas utebantur*; th. vidr, *vide vidarvöxtr et band, qv. v.*
- Vidbjódandi et vidrbjódandi, *subst. participiale, pretium obferens, emtor adscititius, licitator, qui ad pretium fundi retinendi constituendum adhibuit, ille a quo fundus retrahebatur*. Nú fær hann vidrbjódanda at landino, *at emtorem adscititiu adqvirit ille* Llb. 12; th. víð v. vidr, *in, contra, cfr. gr. πέρα quo μετά Æol. et ek bjód, qv. v.*
- Vidbjörn, m., *ursus ferus, oponitur alibjörn, ursus cicur, qv. v.; th. vel vidr, sylva, vide vidar-vöxtr vel víðja, catena, quod eodem redit et björn, ursus.*
- Vidgjöld, n. pl. (in sing. vidgjald), *solutio contraria, antipherna, bona quæ sponsus phernis ses doti sponse opposuerat, ut dotem quasi compensaret et fructus ejus sibi vindicaret; dicitur alias gagn-gjald, eadem sententia. Probe distingvendum a mundr, arrha sponsalitia, qv. v. et a heiman-fylgja, heimgjörd, dos profectitia vel adventitia pherna, quæ etiam sæpe heimanmundr dicitur et in antiquis Daniæ et Norvegia legibus audit: Heimgift, Heimfert, Hemferth, Heimanferð etc., cfr. doctissimi S. Th. Thorlacii tractatum de Hem-færth et Tilgave, in nyc Samling af det kongel-danske Vidensk. Selsk. Skrifter, 4 D. 2 II., ubi tamen in recapitulatione pag. 211, aliquíd mendi irrepsisse suspicor, cum nempe Tilgave ad pherna, Hjemgift, ad antipherna referuntur; th. víð vel*

- viðr, *contra et gjöld*, *qv. v.*, cui respondet vera derivatio vocis gæggjald, in Codice legum Jónsbók a gægn v. gægn, *contra* (non ut quidam volunt gægn, utilitas) et gjald, *solutio*.
- Víðir, *m. pl.*, *instrumenta navalia et lignea*; *th.* víðr, *vide víðarvöxtr*.
- Víðr, *antique pro vinum*, 3 *pers. præ. ind. act. v.* ek vinn, *qv. v.*
- Víðrög, *n. pl.*, *leges prohibitive, multa v. pæna indicta, pænarum mince*. Ok ero slík víðrög ef af er brugdit, *hac in re delinquens iisdem pænarum minus coerceatur*; *th.* víð v. viðr, *contra et ek legg, pono, constituo*.
- Víðtaka, *f.*, *receptio, acceptio*. Frændr skolo skipta víðtökomi með sér í öllum stöðom, *cognati accipienda ubique ipsi inter se distribuunt* *Vsl.* 114; *th.* víð v. viðr, *contra, cum, erga, in et ek tek, qv. v.*
- Víðtakeudr, *m. pl.* (*in sing.* víðtakandi, *subst. participiale*), *accipientes, qui homicidii multam caperent, id. th.*
- Víg, *n.*, *homicidium, cædes; conflictus eorum, at vega víg, homicidium committere, ok sò verði at betri fyrir vígs sakir, qui pretio (equi solito) melior sit, propter habilitatem ad conflictum (eorum) Eb.* 85; *th.* ek veg, *qv. v.*
- Víglóði, *m.*, *traha cædis, homicidii sequela*. Sic dicitur sectio Gragasæ, *qvæ jus criminale et in primis materiam de homicidio absolvit; th.* víg, *qv. v.* et slóði v. slóði.
- Vígssök, *f.*, *causa de homicidio, actio in occisorem*. Vígssakar aðili, *cædis causæ actor competens; th.* víg et sök, *qv. v.*
- Vígvölr, *m.*, *instrumentum lethale*. At reiða vígvöl, *instrumentum lethale intentare; th.* víg, *qv. v.* et völr, *baculus teres et cylindraceus (valr, teres)*.
- Víka, *f.*, *hebdomas, septimana*. Þeir skolo skipta vikom eða smæra, *per hebdomades vel breviora distribuunt spatia* *Llb.* 49; *th.* ek vik, *cedo, cfr. gr.* εἶμι, *idem*.
- Víkingr, *m.*, *pirata; th.* víg, *qv. v.*, vígingr, *in Njala, cap.* 158, *legitur*.
- Villi ek, *v.* *errare facio, turbo*. At villa heimild, *justum rei titulum turbare, auctoritatem disturbare*. At villa landsbríð, *relictionem fundi alieni fuerint, cfr. gr.* σφάλλω, *sibilo abjecto*.
- Vingan, *f.*, *benevolentia, reconciliatio, amicitia; th.* vinn, *amicus* (ek umni, *favco*).
- Vingjalfr, *f. pl.* (*in sing.* vingjöf), *donationes in amicos collatae (inter vivos); th.* vinn, *vide vingan et gjöf, donatio* (ek gjöf, *dono*).
- Vinn ek, *v.* *efficio, operor, laboro, obtineo, assessor, at vinna á, lædere, vulnerare*. At vinna dóm fullan, *judicium supplere, iudices omnes denominatos curare* *Þþ.* 6. At vinna gard lögðat, *sepimentum struere* *Llb.* 15. At vinna eíd at, *jurisjurando probare*. Þat vinna (eigi) þörf, *ei opus (non) est* *Vsl.* 45, *Llb.* 1. At vinna heimilan, *auctorem rei adferre posse* *Vsl.* 116, *Llb.* 1. At vinna lög til, *ex legum præscriptis agere* *Aþ.* 15. At vinnast á, *læsiones vel vulnera invicem mutare* *Þþ.* 14. Ef honum vinnst eigi fróðleikr til, *si tanta (legum) peritia ei defuerit* *Lsmþ.*; meðan arfrinn vinnst til, *dum hæreditas pertingit; hocce verbum cognatum opinor cum yðna ek, qv. v. et ejusdem them., cfr. gloss. Njala*.
- Virdi, *n.*, *vel víðr, m.*, *quid sit nescio*. Occurrit *Vsl.* 52, *ubi conversationem, familiaritatem exposui, constructionem magis quam vim vocis secutus*. Locus nempe ubi occurrit docet, *læsnum jure suo cadere, si familiariter cum lædenli, causa nondum suscepta, conversatur; th.* esse potest: ek virdi, *astimio, magni facio, quo familiariter utimur, eum magni facimus*.
- Virding, *f.*, *astimatio, taxatio, idem th.*
- Viðsvitendr, *m. pl.*, *in sing.* viðsvitandi, *qv. v.* *Con-*

- statum est a viſs, certus et vitandi, ſciens, et cum utrunque ſit caſus rectus, in viſſvitandi utrun-
que declinatur.*
- Vist, *f.*, mansio domestica, domicilium. At taka skr vist, domicilium sibi capere, eligere. At vœra á vist með, cum aliquo esse; th. ek er (at vera), sum.
- Vistfastr, *adj.*, certam habens mansionem domesticam; th. vist, *qv. v.* et fastr, *flexus, firmus.*
- Vistlauss, *adj.*, certi domicilii expertus; th. vist, *qv. v.* et lauss, *solutus, liber, in constructione expertus.*
- Viſſvitandi, *m.*, *subst. participiale, certo sciens, vide viſſirvitendr.*
- Viti, *n.*, malum, crimen, reatus, multa, pœna. Þá varder honom þat VI marka viti, tum sex marcarum multam luat fþ. 9, *cf. lat. vitium et gr. αἴτιον v. αἴτιον, culpa, crimen, causa.*
- Vitfirring, *f.*, sanæ mentis absentia, insania; th. vit, *ratio, cf. gr. εἶδω, scio et ek firri, qv. v.*
- Vitigjöld, *n. pl.* (*ſing. vitigjald*), multa vel pœna pecuniaria; th. viti, *qv. v.* et gjöld, *qv. v.*
- Vitord, *n.*, scientia, fyrir vitord ok vilja þess er átti, domino inscio invitoque; th. ek veit, scio, ord, dictum, hic ut sæpe in constructione superfluum videtur.
- Vitislaut, *adv.*, impune, est etiam neutr., *adj.*, vitislauſs, inculpatus, sed neutra adjectivorum sæpiſſime absolute posita adverbialescunt; th. viti, *qv. v.* et lauss, *liber, solutus.*
- Vitugr, *adj.*, sana mente præditus; th. vit, *ratio.*
- Vodavrk, *n.*, factum periculosum, unde quid damni evenire potest; th. vodi, *periculum (vo, idem), cf. subsequens et verk, qv. v.*
- Voglati, *m.*, detrimentum periculosum. Nú hyat sem fé verdr til voglata, quæcunque periculosum detrimentum hocce pecus subierit Eb. 30; th. ve vel vá, *periculum, res insolens et inopinata et ek glata, amitto, perdo.*
- Vogreck, *n.*, ejectionem periculi, res naufragæ; th. vo vel vá, *periculum et rck, ejectionem (ek rck, ago). Potest etiam derivari a vogr vel vagr aqua, mare et in specie sinus maris, quod eodem redire opinor, vágr, enim (mare) ni fallor a vá est derivandum.*
- Von, *f.*, spes. At eiga barn i vonom, *prolem sperare, hæredem in spe habere* Aþ. 4.
- Vopnatak, *n.*, armorum sumtio, solutio comitorum; foripetas enim inermes ad iudicia ierunt, armis adstantibus, unde iis sumtis solutionem comitorum adesse indicabatur. At eiga vopnatak at, armis sumtis suffragari, unde videtur foripetas, ad consensum suum indicandum, arma tetigisse, et ita jurasse, se novellas constitutiones placitaque comitorum probare et subire, ut armorum ope ea tueri et defensare parati sint. Vide doctissimi J. Erichsonii notam ad Arnes. isl. Rettergang, pagg. 584-593; th. vopn, arma et tak, sumtio (ek tck, sumo).
- Vorlángur, *adj.*, or dagnr, dies tam longus quam vere esse solet dies vernus; th. vor v. var, ver, *cf. gr. εἶπε, ἡρ, ἡρῶς, ver et lángur, longus.*
- Voryrki ek, v. negotia verna exegvor, idem th. et yrki ek, terram celo (orka, vires, verk, opus), *cf. gr. εἴπων, id.*
- Vorönn, *f.*, negotium vernale, opera rustica vere exegvenda, tempus, quo hæc opera suscipiantur. Vorönn er fyrst, hon er umms mánaðr er af sumri, negotium vernale primum est, quod per primum æstatis mensum instat Llb. 15; th. vor, vide vorlángur et önn, *qv. v.*
- Vottbær v. vattbær, *adj.*, ad testimonium proferendum habilis; th. vattr v. vottr, testis, vide vetti et ek ber fero.
- Væli ek, v. idem quod vœla ek, *qv. v.*, ejusd. th.
- Vændir, *f. pl.* (*in sing. vænd*), facultas sperandi, opportunitas loci. Ok i þær vændir komit at þau mætti barn ala, et in eam locorum opportunitatem

- devenisset, ut prolem procreare potuissent* fþ. 34; *th. von, qv. v.*
- Vænist ek, *v. possibile esse dico, cõtendo, jacto, Fsl. II, 13, id. th.*
- Værr, *adj., placidus, quietus, jucundus, tolerabilis. At barni væri ei vært at fõstri, in nutritu puero non esse tolerabile; th. at vera, esse.*
- Vætt v. vett, *pondus octoginta librarum, octo quadrantes hodie in se continens et 160 marcas se semitibras. Ok þat fõ alt er vettom skal kaupa, et bona qvævis statera definienda se ponderanda* Aþ. 13; *th. ek veg, sursum fero, tollo, pondero, quasi sit vett vel vegt.*
- Võdvasår, *n., vultus musculi, in musculos; th. völdvi, musculus et sær, qv. v.*
- Vök, *f., fissura glaciæ, pars aquæ glaciæ non obducta; cognatum videtur cum vögr v. vagn, mare, aqua, vide vogrek.*
- Völd, *n. pl. (in sing. vald), potestas, causa. Af hans völdum, eo efficiente.*
- Vörðr, *m., custos. At halda vörð til, excubias agere, attendere; th. ek ver, tego, servo, cfr. gr. epw, custodia.*
- Vörðslomaðr, *m., vir tutelæ, vel attentionis, fidejussor; th. vörðr, qv. v. et maðr, vir, homo.*
- Vörn, *f., tutela, defensio, excusatio in processu. At bjóða til varna, ad causæ defensionem provocare. At fá vörn fyrir sik, exceptionem invenire. At selja vörn fyrir sik, defensionem sui alicui committere, vide lögvörn; th. ek ver, vide vörðr-*

Y.

- Ydna ek, *v. in operis occupatus sum, operas navo; th. yðja, sedulitas in labore (ndi ek v. uni ek, adqviesco, delector conditione mea v. loco, lubenter alicubi me teneo), cfr. gr. æðos, gaudium, æðw, placeo, ηδων, voluptas. Huic voci arte cognatum opinor, vinn ek, quasi vidu ek, de quo supra, præsertim cum attenditur, ad ejus perf. tempus, hefi unnit.*
- Ydr, *n. pl., intestina; th. idi vel inni, intus, gr. evi, poet.*
- Ýgr, *adj., ferus, petulans, gradúngr ýgr, taurus petulans, v. corrupeta. G. Andrew ab ýgul, erinnacens derivat, quod nimis quæsitum quid sapere*
- mihî videtur. Ab at óga, terrere non inepte ducitur.*
- Ýki, *n., excessus in narrando, þat er ýki, er maðr segir þat frá öðrom manni, eðr frá eign hans nockurrí, er eigi má vera, ok gjörir þat til háðungar hanom. Excessus in narrando dicitur, cum quis de alio, vel rebus ejus cuiuscunqve generis, ei in contumeliam enarrat, qvæ impossibilia sunt; th. ek eyk, augeo, cfr. αυξω, idem.*
- Yrki ek, *v. (in perf. hefi ort v. orkt), carmina pangio; th. verk, opus, vide verki.*
- Yxna, *adj., f. gen., de vacca vitulante usurpatur; th. uxi, bos, taurus.*

P.

- Þak, *n., tegmentum, idem quod haugþak, qv. v.; th. ek þek, tego, cfr. gr. τεγω, idem.*
- Þars, *contracte pro þar sem, ubi.*
- Þátr, *m., vide lögþátr.*
- Þegn, *m., subditus, civis. G. Andrew a διακονος, derivatum vult, quod a vero non abhorret; melius sane substituere neqveo.*
- Þegnskapr, *m., probitas civilis, existimatio civilis. At leggja undir þegnskap sinn, per civilem suam existimationem asseverare; th. þegn, qv. v., ad-*

jecta terminatione substantivi, affectionem denotante.

Þegnskaparlögnig, f., asseveratio civili sua existimatione interposita; *th.* þegnskapr, *qv. v.* et ek legg, *qv. v.*

Þermlast ek, v. dep., egeo, indigeo, þar er madr þermlast síns gríðar, *ubi quis re sua indiget* *Ysl.* 115; *th.* ek þarf, egeo, necesse habeo, *v.* þörf, indigentia, opus, litera f in m mutata, promuntiatione id svadente, *quam ex analogia inter hifin et himin etc.*

Þerri ek v. Þerra ek, v. arefacio. At Þerra hey, *facium arefacere, cfr. gr. τειρω et τερρω, arefacio, siccio, torreo et nostrum þurr, aridus.*

Þeygi, constatum videtur a þó cigi, attamen non.

Þing, n., forum, comitia, tempus quo comitia durant. Medan ek er á Þvísra Þingi, *dum his in comitiis ago.* At heya þing, *comitia instituere, comitia agere; þá nótt er af Þingino, cum nox unica temporis comitalis peracta est; circa etymon, cfr. gloss. Edda.*

Þing, n., jurisdictio, toparchia, tres præturas ex regula tenens, tres vero toparchiæ in quavis Islandiæ quadrante antiquitus fuerunt; þá voru þing óslitin, *tum toparchiæ fuerunt indivisæ. Postea vero quadrans borealis in præturas duodecem divisa fuit, vide aÞingisnefna. Unaquæque toparchia suum habuit vorþing, comitia vernalia et ideo þing dicta fuerunt.*

Þingat, adv., eo pro þángat, o: þann veg at, *ea via, eo.*

Þingborinn, adj., in comitia delatus. Dicitur de jaculis cetariis, *quæ in comitiis generalibus exhibebantur, ut nota disjunctiva, jaculo inusta vel incisa, omnibus immolescat; th.* þing et ek þer, *qv. v.*

Þingbrekka, f., clivus comitalis. In loco elato veteres comitia sub dio gerebant, *sed in clivo seu divergentia loci comitalis, ante et post comitia*

habita, ad colloquia conveniebant cives, causas aliæque ibi denuntiabant et servos eo duxerunt manumittendos, ut ita significarent, eos inter ingenuos postea numerandos esse, qui mos cum Romanorum manumissione per censum comparari potest; th. þing, *qv. v.* et brekka, *proclivitas a þratr, vergens, proclivis, quasi sit brettka, cfr. gr. βρῖθα, propendo, cum impetu inclino, vel πρῖνος, pronus.*

Þingferðarkaup, n., præmia protectionis comitalis, *quæ incolæ præturarum, ad protectionem in comitia cum prætore suo obligati, ei solverent; si domi remanserint; th.* þingfór et kaup, *qv. v.*

Þingfesti, f., sixa mansio in prætura; *th.* þing et fastr, *qv. v.*

Þingfierr, adj., qui in comitia proficisci par est; *th.* þing, *qv. v.* et fierr, permeabilis (ek fer, eo).

Þingfór, f., protectio in comitia; *th.* þing et fór, *qv. v.*

Þinghámadr, m., homo vel incola jurisdictionis, ad comitia frequentanda idoneus; *th.* þing et ek heyi, *qv. v.*

Þingheyandi, m., subst. participale, idem, *ejusd. them.*

Þinghestr, m., equus protectioni comitali adhibitus; *th.* þing, *qv. v.* et hestr, equus.

Þinglausnir, f. pl. (in sing. Þinglausn), solutio comitiorum solemniter iudicta, tam nomophylacæ id proclamante, *quam armis a foripetis suntis; th.* þing, *qv. v.* et ek leysi, solvo, *cfr. gr. λυσις, solutio.*

Þingmadr, m., incola toparchiæ; foripeta. Primo sensu opponitur Þridjungsmani seu trientis vel præturæ incola. Primum sciendum fuit ad quantum quis pertinuerit toparchiam, et deinde cuiusnam præturæ quis adscriptus fuerit; *th.* li-gvet.

Þingmark, n., termini toparchiam quandam cir-

- eum scribentes, ipsa toparchia; th. Þing et mark, qv. v.*
- Þingreid, *f.*, *equivatio in comitia; th. Þing et reid, qv. v.*
- Þingreid, *adv.*, *v. neutrum, adj. Þingreidr (adverbialescens).* At eiga Þingreidt, *in comitia equivatandi jus habere, personam habere in judicio standi, id. th.*
- Þingsköp, *n. pl.*, *comitiorum institutio, ordiatio, modus procedendi, formula processuales; Þingskapaþátr, sectio legum, inodum procedendi et conciliorum ordinationem continens. At segja Þingsköp upp, modum procedendi proclamare, quod quotannis a nomophylace fieret; th. Þing, qv. v. et ek skapa, dispono, formo, constituo, cfr. gr. σκωω, sculpo et gloss. Nialæ sub skapa.*
- Þingstöð, *f.*, *locus in quo comitia vernalia haberentur; th. Þing et stöð, fixa mansio; stad, qv. v.*
- Þingvallarmadr, *m.*, *vir campi comitalis, foripeta; th. Þingvöllr, qv. v. et madr, vir, homo.*
- Þingvikur, *f. pl.*, *duæ illæ septimanae, quibus comitia generalia haberentur; th. Þing et vika, qv. v.*
- Þingvist, *f.*, *mansio in toparchia vel curia; th. Þing et vist, qv. v.*
- Þingvært, *adv.*, *vel. neut. adj., Þingværr (adverbialiter) qui pace publica in comitiis fruatur. At eiga Þingvært, in comitiis tolerari; de insonitibus. Exulibus vero et proscriptis in comitiis sese tenere haud permissum; th. Þing v. værr, qv. v.*
- Þingvöllr, *m.*, *campus comitiorum generalium; prædium ad quod comitia generalia olim habebantur hodie adhæc, Þingvöllr vel Þingvellir, in toparchia Arnesensi nominatur, cfr. gloss. Eddæ sub Þing, th. Þing, qv. v. et völlr, planum, planities, campus.*
- Þinnr, *m.*, *funiculus retis expansorius inferior; Þá er Þinnr stendr grunn, funiculus retis expansorius, inferior in fundo sedit Lib. 53; th. ek Þen, ex-*
- pando, cfr. gr. τεινω, tendo, dicitur etiam hodie teinn.*
- Þjó, *n. pl.*, *nates, vide klámbhögg, cfr. gr. ψω, lumbus; a Þjó, derivandum nostrum Þykkkr, crasus, quod antiquè legitur Þjókkkr vel Þjókr, ut in Niala Cap. 88.*
- Þjóðbraut, *f.*, *via populi vel publica. Ef Þar er gardr um Þjóðbraut Þvera, si sepimentum per viam publicam ex transverso ducitur Lib. 15; th. Þjóð, populus et braut, via (ek brýtt, qv. v.).*
- Þjóðslau, *f.*, *occultatio furtiva. At leyna Þjóðslauom, furtiva occultatione celare; th. Þjóðr, fur, cfr. gr. δῖω vel βῆω, celeriter curro (fuit. βευσταῖ) et laun, occultatio, cfr. gl. Nialæ sub Þjóðr et laungétinn.*
- Þjóðfráð, *n. pl.*, *consilia ad furtum promovendum. At ráða Þjóðfráðom, consilii furtum adjuvare Vsl. 115; th. Þjóðr, vide Þjóðslau et ráð, qv. v.*
- Þjóðskapr, *m.*, *furtum (transit.). At fara til Þjóðskapar, furti insimulare, arguere Vsl. 115. At viinna Þjóðskap at, furtim rem contractare Vsl. 97; th. Þjóðr, vide mox antea, adjecta determinatione substantivi actum vel affectionem denotante.*
- Þjóðsnautr, *m.*, *furis socius vel particeps, cfr. gloss. Nialæ h. v.; th. Þjóðr, vide antea et nautr, qui quid ab alio utendum, fruendum vel etiam in dominium accepit (ek nýt, fruor).*
- Þjóðstolinn, *adj.*, *furtim oblatus. At standa fê Þjóðstolitt i höndum einom, res furtivas in alicujus manibus invenire Vsl. 97; th. Þjóðr, vide antea et ek stel, furtim aufero, cujus partic. pass. est stolinn, de quo v. gloss. Eddæ.*
- Þópta, *f.*, *transtrum navis, cui remiges insedunt. Ni fallor rectius scribitur Þósta, ut habet B. Halthori, et derivandum a Þóð, lucra, colluctatio, labor difficilis, cfr. gr. βῆσιβω, agito, impello Hesych.*
- Þrep, *n.*, *trapeza, basis, fundamentum, margo*

fundamenti paululum visibilis. Cognatum opinor cum þröm vel þrem, margo, crepido, p vel f in m mutato, cfr. gloss. Eðdæ sub þravm; qvæ omnia cum gr. ῥαπτέζω collatum volo.

Þriðja brædra, genit. pl., fratrum tertiorum, sic dicebantur qui in quinto lineæ collateralis æqualis gradu cum aliquo cognati fuerunt; th. Þriðji, tertius (Þrir, tres) et bróðir, frater (cfr. gr. πρῶτος; prior, primas tenens). Vide næsta brædra, aunara brædra.

Þriðjúngur, m., tertia pars, triens, prætura qvæ tertiam partem toparchiæ efficiebat, cfr. Þing; th. Þriðji, tertius (Þrir, tres); úngr, tantum est productio nominalis.

Þriðjúngsmadr, m., incola trientis vel præturæ. Annars goda Þriðjúngsmadr, alienæ præturæ incola; th. Þriðjúngur, qv. v. et madr, vir, homo.

Þrist ek, v. pass., sospes ago, valeo et vígeo, saginor; in activo Þrif ek, alo, nutrio, colo, cfr. gr. τρέφω, alo.

Þrimerkingr, m., tres marcas tenens, annulus multatiocii trimarcæ, idem quod höfútbangr, qv. v.; th. Þrir, tres et mörk, qv. v., cfr. gr. τρεῖς, tres.

Þrot, n., defectus, inopia, egestas, incitæ. Ef madr vill seliast arfsali ok eigi til Þrots, si quis contractu alimonie seipsum alteri sustentandum ad dicere voluerit, non tamen omnia sua bonæ ei conferens (α: in defectum vel in totum) Aþ. 12. Origo vocis mihi ignota, sed inde derivatum volo ek Þrýt, Þraut, Þriðtr etc., cfr. tamen gr. τρῶς, tero.

Þrotinn, adj. (vel perf. p. pass. v. ek Þrýt, defecio), bonis destitutus, ad incitas reductus, egenus.

Þrotráði, m. (substant. adjectivum), consiliis destitutus, egenus, ad incitas reductus; th. Þrot et ráð, qv. v.

Þrúta ek, v., intumesco, ok Þrútnar þjóruð, vel

cutis intumescit Vsl. 11, Þrútnar upp svell, glacies intumescit; th. Þroti, tumor.

Þrýt ek, v. egeo, indigeo, hvatki er at þvi Þrýt, quicquid tandem defuerit Lib. 14. Eða Þrýt hann at fé, vel bona ei defuerint; th. Þrot, qv. v.

Þrælbangr, m., annulus servilis, cædis multa servo competens et a servo solvenda; th. Þræll et bangr, qv. v.

Þræll, m., servus, mancipium; a Þrá, perveracia, contumacia, perseverantia derivatum voluit, cui derivationi aliquis accedit probabilitatis, cum þræ pro Þræll in Atlamal en grönlensko 59 inveniat.

Þurft, f., indigentia, defectus. Ok er livörjom þeirra heimilt í sína þurft, et quivis eorum, ut necesse habet, re utendi fruendi jure gaudeat Eb. 35; th. Þörf, qv. v.

Þveiti, n., quid hæcce vox proprie denotet, haud facile dictu; per nummulum exposui, quod vero proximum opinor. Fuit additamentum quoddam homicidii multæ adjectum, cum in finem, ut unicum annulistrato (vide bangþak), ad annulorum multatiociorum defectus, si qui fuerint, compensandos inserviret (vide bangbót) et præterea, ut annuli illi multatiocii (cædis multa) facilius inter cognatos et agnatos diversæ propinquitatis distribui possint. Ex Kb. 84 sexaginta nummuli unciæ argenti ponderatam efficiebant. Anne tales nummuli? In jure eccl. Aræcæno sev novo Cap. 31 memorantur nummuli, quorum decem unam numeratam efficiebant, anne tales? primum accipio, ea ratione inductus, quod numerus þveitorum sexaginta nullibi superet. Qvoad utrosque tamen aliquid mihi dubii moverat, quod 70 þveiti, in tres et duas partes in Bangatali distribuatur (Þriðjúngur þveitis, hálf þveiti), quod. vix ac ne vix de minima moneta sev nummulis fieri possit; sed hæc þveitis. distributio in annulis servilibus (Þrælbangum) magis imaginata et nominalis esse

potest, quam realis. Vocem porro derivatam volo ab ek þveiti (hodie þeiti), projicio, conjicio, monetæ enim minimæ inter numerandum multoties projiciuntur, et collatum volo cum Dan. en Døit, Germanorum Deut, Belg. Duyt, moneta minima et aenea in Hollandiâ.

Þverr, *adj., transversus; um þveran dal, fjörd, per vallem sinuum transversum, cfr. gloss. Edda h. v.*

Þverkirfi ek, *v. per transversum divido, at þverkirfa hús, domos ex transverso dividere; th. þverr, qv. v. et karmr, antiqve karfr, angulus ædium vel ejus extremitas alterutra, cfr. karuadr.*

Þverra ek, *v. intransit. imminuor, evanesco. Ef honom þverrar fê, si bona ejus consumuntur; th.*

Þurr, *siccus aridus, destitutus; sic dicimus þurr sjórt, mare piscibus destitutum.*

Þviso vel þvísá, *pro Þesso, dativ. sing. neutr., Þessi, hic.*

Þvottdagr, *m., dies lavationis vel lavacri, idem ac langardagr, qv. v.; th. þvattr vel þvotr, lavatio (ek þvæ, lavo).*

Þýborim, *adj., servili conditione natus; th. Þý, serva, in masculino Þýr vel Þýr, servus, cfr. gr. θής, servus et borim, perf. partic. pass. v. ek ber, pario.*

Þýfd, *f., furtivitas, furtum; th. Þjófr, fur, vide Þjóflaum.*

Þægi, *conjunctivus v. ek þigg, accipio, cfr. gr. δεχομαι, idem.*

Þörf, *f., indigentia, opus, egestas.*

Æ.

Æflutrygdir, *f. pl. (in sing. æflintrið), fidelitas et fædus amicitie in ævum v. ætatem, vide aldartrygdir; th. æfi v. ævi, ætas, ævum, cfr. gr. αἰών et trygd, qv. v.*

Ægi ek, *v. egvos certis stationibus recreo. Mihi derivandum vel ab hægr, facilis, commodus, mitis; vel ab lagi, pascuum, aspiratione abjecta, quasi sit lagi ek, quod in pronuntiatione sit hægi ek. Legitur etiam æi ek, vide áfángi. Distingvendum ab ægi ek, terreo quod ab óga ek, idem.*

Æll, *adj., jure alendus, opponitur óæll v. óalandi, qv. v.; th. ek el, alo.*

Ærr, *adj., insaniens, sanæ mentis usu destitutus, delirans, vide óraverk. Legitur etiam örr.*

Ærr, *adj., in puerili ætate versans, juvenilis, comparat. ærri vel örr; th. mihi esse videtur ár, initium, annus et hinc*

Æska, *f., juventus, quasi ærska.*

Ættarmót, *n., occursus familiarum, cognatio. At ham veit ei ættarmót med þeim, se cognationem inter eos nescire Íþ. 9; th. ætt vel átt, genus, familia et mót, occursus (ek mati, occurro).*

Ætr, *adj., edibilis, edilis; th. ek et, edo.*

Ævintrygdir *v. æflutrygdir.*

Æxt *vide öxt.*

Ö.

Öfundlauss, *adj., doli expers, infucatus; þat fê skal öfundlaust vera, nihil doli hisce bonis insit; th. öfund vel rectius aufund, animus aversus, malevolentia, hodie invidia, cujus origo ni fallor*

qværenda in af, ex, ab et ek vind, verto, unde afundinn, inhumanus, aversus, trux. Dan. Avind. Svec. ofund.

Öldúngshúð, *f.*, *exuviae, pellis bovis adulti; th.* öldúngur, *bos adultus* (ek el, alo) et húð, *qv. v.*

Ölmusogjóf, *f.*, *dona caritatis; at safna ölmusogjófom, stipem corrogare; ölmus, dona in pauperes erogata (almus) et gjóf, donum* (ek gáf, done).

Öln, *f.*, *idem quod alin, qv. v.*

Öndkostr *v.* annukostr *v.* önnkostr, *m.*, *frustrancitas; fyrir önnkost, nulla necessitate impellente, uliro, frustra; th. ut puto önn v. avnn vel audn, defectus et kostur, optio, eligendum quid, nulla necessitate ingruente, unum præ altero eligendum non habemus.*

Öndverdr, *adj.*, *initialis, qui in initio est positus, et primum se nobis obfert; til öndverðs þings, ad initia comitorum Ob. 80, fyrir öndverðo, ab initio; th. and, contra, e regione et verdr, quod in constructione denotat aliquorsum vergens, ut in ofanverdr, meðanverdr, sunnanverdr etc. (ek er, sum).*

Önn, *f.*, *negotium, opera rustica; th. ek vinn, operor.*

Ördrag, *n.*, *idem quod örskot, qv. v.; th. ör, sagitta et ek dreg, traho.*

Örendi, *n.*, *negotium; constatum videtur ab ei er yndi, non est quies et hodie eyrindi, forsitan rectius, eiryndi, scribitur. Sic Lat. negotium a ne et otium et gr. ἀργολία ab α privativo et σχολή, otium.*

Öreigi, *m.* (*subst. adject.*), *bonis destitutus, pauper, egenus; th. ör, quod in constructione defectum denotat et ek á (at eigo), teneo, possideo.*

Örkumbl, *n.*, *signum teli, tumor eveniens cum vulnus obducitur, cicatrix; th. ör, sagitta, telum et kumbl, signum, cfr. gr. συμβολον, vide gloss. Nialæ sub herkuml.*

Örri, *junior, vide ærr.*

Örsauði, *m.* (*subst. adjectivum*), *ovium expers; th. ör, particula defectum denotans et sauðr, ovis.*

Örskot, *n.*, *factus teli, per eum tum locus rei gestæ*

(vettvángur), *quam alia cujusdam momenti distantia definiiebantur; th. ör, telum et skot, jaculatio, vide skotfé.*

Örskotshelgi, *f.*, *sanctitas loci per factum sagittæ determinati, ipsum spatium v. locus ita definitus; th. örskot, qv. v. et helgi, sanctitas (helgr v. heilagr, qv. v.).*

Örviti, *m.* (*subst. adjectivum*), *sana ratione destitutus, delirans; th. ör, particula defectum denotans et vit, ratio.*

Öxarhamarr, *m.*, *malleolus securis; th. öxi, securis, cfr. gr. ἄξων, idem et hamarr, malleus (ek hef, elevo), quasi sit hafarr.*

Öxarþæror, *f. pl.*, *dicuntur extremitates juguli in asello resecto et expanso. Caput piscis securi verosimillime amputaverunt veteres et eo deinde resecto, dorsoque adempto per humeros transversos avxarþæror v. öxarþæror, dicebantur, quod ultra dubium positum esse opinor. Prima vocis pars derivanda ab öxi, securis, genit. öxar vel axar, gr. ἄξων. P. Vidalinus, avxar, humeros denotare asserit, sed non probat; circa posterioris partis etymon in diversum abeunt interpretes. Johnsonius vocem þæra, in pl. þæror, cum gr. πτερον, ala, comparatam vult (vide gloss. Nialæ sub þjókkur), ea ratione inductus, quod þæror denotent quicquid extenditur, in alarum similitudinem; G. Andrew contra vel a þverr, transversus derivat, vel adfert græcum καρδίη; cardo, axis, quod ultimum mihi maxime arridet; axim enim vel axon secundam colli vertebrae vocant medici, ubi nempe caput a pisci amputatur. Hoc vero si nimis quæsitum esse, neque significationem τὸ, þæra, vertebrae colli denotantis, commode cum öxar (securis), conjungi posse videatur, quod tamen me fugit, conferrī meretur, gr. ἕρα, ferio, cædo, ita ut þæra vel þæror, sit abscissio, amputatio, vel etiam particulae corporis ampu-*

tata, et öxarþæror, locus in pisce, qui securi feritur. Est etiam δειρη et δερη, cervix, collum. Öxt v. æxt (ek hef), videtur esse perfectum, verbi transit. ek eyk, adaugeo, increcere facio. (Sic

ek óx, est perfectum, verbi intransit. ek vœx, cresco). Nú hefir þeim öxt verit fleirom feit, at pluribus (filiorum a patre) bona adaugebantur, cfr. gloss. Edda sub æxto, αυξω, augeo.

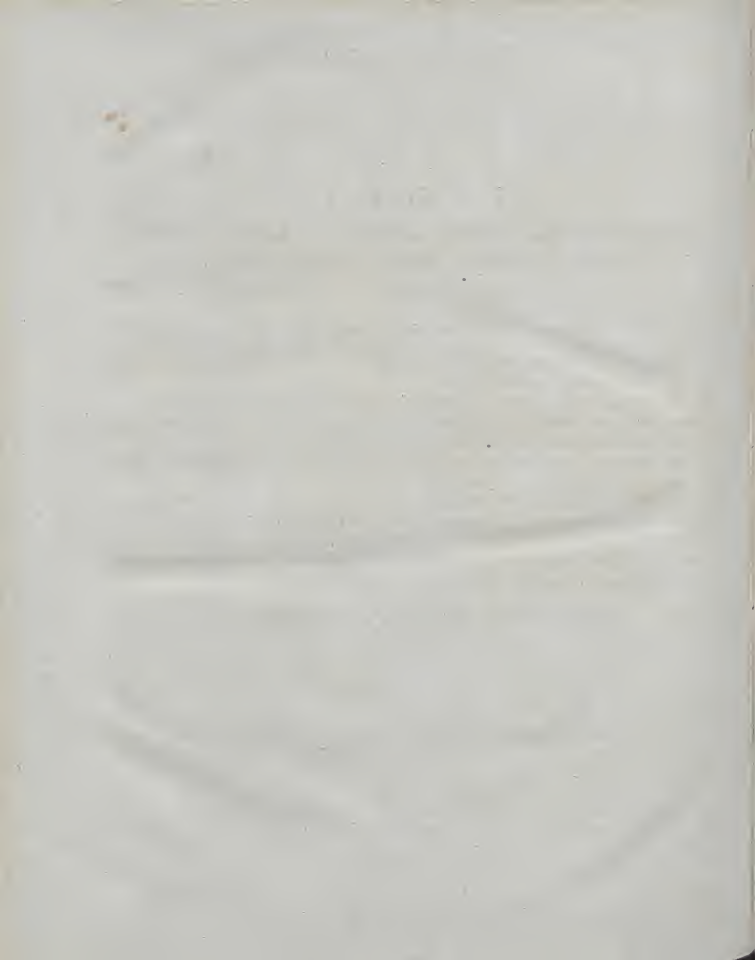
I N D E X

matarum in Gragasa islandica occurrentium et decisarum, rerumque,
circa ritus et instituta veterum, maxime notabilium.

Signa abbreviata denotant:

- NS. == *nomophylacis sectio* == Lögsögumannspáttur.
DS. == *dicasterii sectio* == Lögrétuþáttur.
JOS. == *Sectio de judiciis ordinandis* == Þingskapaþáttur.
HS. == *Sectio de hæreditatibus* == Arfaþáttur.
AS. == *Sectio de alendis* == Omagaþáttur.
FCS. == *Sectio de fœdere conjugali* == Festaþáttur.
CS. == *Sectio de commerciis* == Kaupabálkr.
JCS. == *Sectio juris criminalis* == Vigslóþi.
FRS. == *Sectio de fundis reluendis et rebus rusticis* == Landabrigdabálkr.
JN. == *Jus navale vel de re nautica* == um skipa meðferd.
Privil. Isl. == *de Norvegiæ Regis juribus in Islandia, et Islandorum in Norvegia privilegiis*
== frá rétt Noregs konungs á Islandi ok Islendinga í Noregi.

Nota. Numerus romanus titulum sectionis, arabicus paginam libri indicabit.

A.

- Abies natans* quid JCS. XXX. JOS. XIII.
Accolæ veredici ad effatum ferendum quomodo provocandi JOS. VIII.
 — *de terminis fundorum dispiciant* FR. I.
 — *si ad fundi venditi terminos regundos non apparuerint* FR. XIV.
 — *fundo communi dividendo adhibeantur* FR. XIV.
 — *et æstimationibus et divisionibus legalibus adhibendi* FR. XIV. XLVI.
 — *juramentis fungantur in libro sancto* FR. XIV. XLI.
 — *æstimatores vel divisores necessitudine cum partibus haud conjuncti sint* FR. XIV.
 — *sylvam communem quomodo dividant* FR. XXXIV.
 — *aqvis communibus distribuendis adhibeantur* FR. XXXIII.
 — *quot, pecora palantia æstiment* FR. XXXVII.
 — *pecora pascuis communibus immittenda dinumerent* FR. XLI.
 — *balanam ejectionis, ad portionem jaculatoriam definiendam æstiment* FR. LX.
 — *navi communi æstimandæ adhibeantur* JN. II.
 — *evocati si non apparent* FR. XIV. XLI. JN. II.
Accessorium naturalis FR. XXXIII. L.
Accessorium sequitur suum principale JCS. XLI. FR. VIII. LXI.
Actio causæ defensionem præcedat, ex regula, JOS. XVIII.
 — *demandari potest* JCS. XLI.
 — *si turbatur* CS. LXXIII.
- Actio causæ demandatæ ad actorem principalem quando revertit* JOS. LIII.
 — *de adulterio* FCS. XXXIII.
 — *stupri* FCS. XXXIV. XXXV. XXXVI. LII.
 — *stupri, prole nondum nata, suscipi potest* FCS. XXXIV. LII.
 — *stupri quando præscribitur* FCS. XXXV. XXXVI.
 — *stupri in popularem nonnunquam evadit* FCS. LII.
 — *de paternitate prole primum nata suscipiatur* FCS. LII.
 — *de paternitate ab actione stupri separari potest* FCS. LII. *vide stuprum.*
 — *de debito* CS. VI.
 — *in judicio debitorum exigendorum quomodo instituitur* CS. IX.
 — *in alienigenas de jure personali violato* CS. I. LI.
 — *de ulnis injustis* CS. LI.
 — *de crimine manus expilata* JCS. IV.
 — *de cæde nostratium (Islandorum) peregre commissa* JCS. LIX.
 — *de cæde servitii* JCS. CVIII.
 — *de negligentia circa cymbam onerariam* FR. XVI.
 — *de carmine famoso* JCS. CVI. CVII.
 — *de claustris famelicis fractis* FR. XLIII.
 — *de contractatione dolosa portionis jaculatoriæ* FR. LXV.
 — *de damno injuria dato* FR. XLII.
 — *de excessu in narrando* JCS. CV.
 — *de raptu fæminæ* FCS. XLII.

Actio furti JCS. CXV.

— *de expilata hereditate* HS. XV.

— *de juramento falso* JOS. XXV.

— *de ictu* JCS. XII.

— *de injuriis verbalibus* JCS. XCIV.

— *in judicio pratensi* FRs. XVII.

— *de lésione navis mercatorie* JN. II.

— *de crimine prædationis* JCS. XCV.

— *de taxa constituta nullius habita* JN. III.

Actor quot ad judicium secum habeat viros JOS. IX.

— *competens cædis quinam* JCS. XXXV.

— *cædis fœmina nequaquam esse potest* JCS. XXXV.

— *cædis duodecem annorum nati esse possunt* JCS. XXXV.

— *cædis competens vulnere denuntiet* JCS. XVII.

— *cædis aliorum denuntiationem adhibere potest, vel etiam ab ea declinare* JCS. XVIII. XIX.

Actoris mandatarii respectu nec iudices nec auctoritates reprobentur JOS. LV.

Actores pagi quot et quinam CS. XXXIX. XLVII.

— *eorum officium* CS. XXXIX. XLIV. XLVII.

— *a paganis eligendi et quando* CS. XXXIX. XLVII.

— *judicium paganum instituunt* CS. XLI.

Actus diversi ejusdem actionis distinguuntur ad pœnam definiendam JCS. XCI. CVL. CVII.

Addictio in curiam colonis et prædia habentibus necessaria, sed cuius curia voluntarium JOS. LVIII.

— *quando et ubi fiat* JOS. LVIII.

— *mandari potest* JOS. LVIII.

Addictio in debitum, matris, patris et liberorum causa AS. I.

— *quomodo fiat* AS. XXVII.

Addictio per æs alienum FCS. XLVII. XLVIII.

Aedificia domestica quomodo ordinata JCS. LXXVI.

Aegrotantes quomodo ferant testimonia JCS. XXX.

Aes alienum in judicio bonorum occupandorum expendatur JOS. XLII.

Aestimatores juramentum præsentent HS. IX. FRs. XLVI.

— *librum sanctum adhibeant* JOS. XLIII.

Aestimatores hereditatem peregre delatam æstimant HS. XIII.

Aestimatio hereditatis suscepta extra Daniam vel Norvegiam haud fiat HS. XIII.

— *quando suscipiatur* HS. IX.

— *in oceano intra navigandum interdum facienda* HS. XIII.

Aestiva ubi habenda FRs. XVIII.

— *ad, quomodo iter faciendum* FRs. XVIII. XXI.

— *in tesquis compascuis non habenda* FRs. XXXVI.

Aetas ad hereditatem capiendam qualis requiratur HS. IV.

Affinitas ad iudices rejiciendos sufficit JOS. XVII.

— *ad veridicos rejiciendos valet* JCS. XXIV.

Affinitatis gradus quoad matrimonium contrahendum inhibiti FCS. IV.

Affinitatis et cognationis violatio major et minor quæd et quomodo punienda FCS. XXXI. XXXII. XLIV. XLIX.

Aggressiones violentæ quænam et quomodo puniendæ JCS. I. III.

— *quando in actu cohibetur* JCS. II.

— *a læsionibus illatis distinguuntur* JCS. V.

Aggressorem siquis in loco rei gestæ vel extra illum protulerit JCS. IX.

Aggere siquis prætum suum in alieno fundo munire voluerit FRs. XXIV.

Agni subruni signare haud necessarium CS. XI. FRs. XXXVII.

— *matris dominum sequantur* CS. XIV. FRs. XXXVII. XXXIX.

Aladsfestur vide: pignus alononicæ.

Alendi cognatis suis in comitiis generalibus quomodo injungendi JOS. XX.

Alendis condemnatorum quomodo prospiciendum JOS. XXXI.

Alendos sustentandi obligatio hereditatem sequatur HS. XVIII.

Alendi quinam AS. XXX.

— *quomodo sustentandi* AS. II.

Alendi pupillis non inferendi sed eorum tutoribus
AS. II.

— *per accolam distribuendi* AS. III. IV.

Alendos maritus, e regula, a duabus partibus, mater e tertia sustentet AS. III.

Alendorum iurejurando facta adductio AS. VI. VII.
Alendi si plures ejusdem propinquitatis habuerint
AS. V.

— *bona eorum sustentationi impensa rependant* AS.
VII.

— *si in alios injuste transferuntur* AS. IX. CS. XL.

— *communes quomodo distribuendi* AS. X. XII.

— *si per contractum alimoniam alteri deferuntur* AS.
XIV.

— *peregrinantibus quomodo injungendi* AS. XV.

— *cognatis destituti quomodo tractandi* AS. XVII.
XXVIII.

— *peregrini si huc deferuntur* AS. XIX.

Alendos graduum remotiorum quantum lege quis sustentare tenetur AS. XXVII.

— *proximi gradus peregre ferendos comittere non fas est* AS. XXX.

— *inops suscipere non tenetur* AS. VII. XXVII.

— *adjudicatos si quis non receperit* AS. VIII.

— *si quis in comitia generalia transtulerit, ut ibi mendicent* AS. VIII. XXIII.

— *suos si quis deseruerit* AS. IX. XXXII. CS. XL.
vide navigantes.

Alendis peregre profecturus per sex semestria locum et alimoniam subministret AS. IX.

Alendus quando injunctus dici potest AS. XXX.

— *pago vel toti quadranti injunctus quomodo habendus* CS. XL.

Alendum alieni pagi nequis sustentet CS. XL.

— *marem feminarumque nequis simul teneat* CS. XL.

Alienigenarum societas IIS. VI.

Alienigena si occisus fuerit, qui agat JCS. XXXVII.

Alea lusus per suppositas pecunias inhibitus JCS.
CXXI.

Alvei derelictio FR. XXXIII. L.

Annis dividunda FR. XLIX.

— *per eam transversam retia vel sepes haud ducentae* FR. XLIX.

Annillam sibi in uxorem emere fas est FCS. XI. III.
Andvini vide: testimonium contrarium.

Angli haereditatem quomodo in Islandia capiant IIS.
VI.

Annulus vitalis quid et quantum JOS. XXXII.

— *si non persolvitur* JOS. XXXII. XLVI.

— *cui cedit* JOS. XXXII. XLVI.

Animalia si quis mortem vel vulnera alteri inferre fecerit JCS. LXXV.

Animalia, eadem committentia, non edulia JCS.
LXXVIII.

— *fera, casu occurrentia, quisque venetur ubique voluerit* FR. XLVII.

Annuli multatio quot et quantum JCS. CXIV.

Annulos multaticios qui solvant et capiant JCS. CXIV.

Anticipatio causarum JOS. X. XXII. XXVII.

Aqua communis quomodo dividunda FR. XXXIII.

Aquarum ductus si quis fodere voluerit FR. XXIV.

— *per alienum fundum quomodo ducendi* FR. XXXII.

Aqua fervens ad feminae castitatem probandam adhibetur FCS. LV.

Arbitri causis decidendis adhibeantur CS. LXIX.

— *si decidere noluerint* CS. LXIX.

— *quomodo provocandi* CS. LXIX.

— *si duo tantum fuerint* CS. LXXV.

— *juramento functi sententiam suam ferant* CS.
LXXV.

— *ad tenorem legum causas decident* CS. LXXVI.

— *si vel emoriuntur vel infamia morbove laborant*
CS. LXXVI. LXXVII.

— *si non apparere potuerint* CS. LXXX.

— *si causam decidendam suscipere recusaverint* CS.
LXXXI.

Arbiter honorarius, ejus notio CS. LXXV.

Arbitrii proprii facultas quid JOS. XL.

— *a reo, vel ipso, vel per tertium, stipulari potest*
JOS. XL.

- Arbitrii, cum conceditur, causam dijudicare non necessarium* JOS. XL.
— *reus condemnationem suam recipere potest* JOS. XL. *vide: condemnatio.*
Arbor terminalis si caditur FRs. XXXIV.
Arbores in aliena sylva si quis ceciderit FRs. XXXIV.
Arfsal vide: contractus alimonie.
Arfskot vide: defraudatio hereditatis.
Argentum legale, quod multis solvendis adhibeatur, quale JCS. CXIV.
— *majoris momenti solutionibus adhibitum, quale antiquitus fuerat* CS. LXXXIV. JCS. CXIV.
— *defectatum* CS. III.
— *ejus pretium in Islandia, illati christianismi temporibus* CS. LXXXIV.
— *aurumve si quis in terram defoderit* CS. VI.
Arietatio in terram aggressionibus violentis annueranda JCS. III.
— *in terram, de ea quomodo agendum* JCS. IV.
Arietes quomodo conservandi, ne oves feminas saliendo damna inferant CS. XV. FRs. XXXVIII.
— *si palantes advenerint* CS. XV. FRs. XXXVIII.
Arna sumta soluta comitia indicavere JOS. XLII. AS. VIII. FCS. IX. FRs. XLI.
Armorum dominus quando iis causatum damnum sustineat JCS. XXXIV. LVI.
Arrha sponsalitia in judicio bonorum occupandorum quomodo tractanda JOS. XLII.
— *in judicio debitorum exigendorum quomodo tractanda* CS. IX.
Arrha sponsalitiæ minimum quid IIS. III.
- Arrha quando uxori jure cedit* FCS. L.
— *reddenda est, cum matrimonium vel sponsæ vel ejus tutoris causa non contrahitur* FCS. VI. VII.
Assecuratio pecoris a damno casuali CS. XLVIII.
— *domum ab incendio* CS. XLIX.
— *quomodo temperanda* CS. XLIX.
Assessores dicasterii quot et unde legendi DS.
— *disceptationes juridicas dirimant* DS.
— *si agrotantes dicasterio absuerint* DS.
— *si de jure respondere noluerint* DS.
— *eorum partes in genere* DS.
— *eorum sedes in dicasterio si alii occupaverint* DS.
Asseveratio per civilem existinationem JOS. VI. IIS. IV. VII. FCS. X. JCS. C. FRs. XLI. LIX et passim.
— *falsa, de ea in quinionis judicio agendum* JOS. XXV.
— *falsa, in comitiis vernalibus quomodo punienda* JOS. XXXIX.
— *falsa, in judicia pratensi facta quomodo punienda* FRs. XVII.
Attentatum cædis vel læsionum JCS. LXXV.
Averk vide: læsio injusta.
Avulsio FRs. XXXIII.
Aves domesticæ et cicures signavere Islandi FRs. XLVII. XLVIII.
Auctoritatem suam quisque proferat cum fundus rehlitur FRs. I.
Auctoritatum malitiosa retentio in judicio pratensi FRs. XVII.

B.

- Balæna jaculata quomodo dividenda* FRs. LXVII.
— *si in terram aguntur, quomodo dividenda* FRs. LXX.
— *si glaciæ inclusæ inveniuntur cui cedant* FRs. LXX.
Balæna natans inventa quomodo tractanda FRs. LXVII.
— *si vehitur et terræ alligatur* FRs. LXVII.
— *si in litus commune ejicitur* FRs. LXXII.

Balena in litus commune ejecta si inde vehitur FRs. LXVIII. LXXII.

Balanam ejectitiam colonus conductitius quomodo tractet FRs. XLV. LVI.

— *retinacula vindicant* FRs. LII.

Balena ejectitia fundo quomodo alliganda FRs. LV.

— *si a terra evellitur* FRs. LV.

— *ejus quid colonus conductitius capiat* FRs. LVI.

— *si in terminos fundorum ejicitur* FRs. LVIII.

Ben vide: vulnus lethale.

Beneficium inventarii CS. VI. VIII.

Biargkvidr vide: effatum auxiliare.

Bigynia qua pena coercetur HS. IV. FCS. XLIX.

— *quando committitur* HS. IV. FCS. XLIX.

Bona naufraga, eorum notio FRs. LXXI.

— *quomodo tractanda* FRs. LXXI.

— *quoniam servet* FRs. LXXI.

— *si haeredes reclamaverint* FRs. LXXI.

— *reclamantes dodecadis veredicos adhibeant* FRs. LXXI.

Búðsetmenn vide: inqvilini tabernarum.

C.

Cadaver caesi tegendum JCS. XX. XLIX. LXL

— *proscripti caesi etiam tegendum* JCS. CIX.

Canis rabidus, si alicui inmittitur FCS. LXXV.

— *ejus facta dominus quando in se suscipiat* JCS. LXXV.

— *si pauperiem fecerit* JCS. LXXVI.

— *innoxius, si laeditur* JCS. LXXVII.

Canem palantem si quis curare caperit JCS. LXXVI.

Canes custodes adhibebantur JCS. LXXVI.

Capillorum violenta abscissio JCS. XCI.

Captura notio FRs. LXX.

Captus mente quoniam habendus sit JCS. XXXIII.

— *si homicidium commiserit* JCS. XXXIII.

Carbones in aliena sylva adurere non licet FRs. XXXIV.

Carmen famosum ne quis pangat JCS. CVI.

— *famosum caede ulciscendum* JCS. CVI.

— *proscriptione puniendum* JCS. CVI. CVII.

— *amatorium si quis pepigerit* JCS. CVI.

— *capacitatis famosum quid* JCS. CVI.

Catholicismi vestigia JCS. LXXVIII. CXII.

Cauda equinae abscissio quomodo punienda CS. XXXVII.

Causa homicidii moralis in caesi hereditatem non mittitur JCS. LXXI.

Causa quando per tribum delatae dicuntur JCS. LXIII.

— *accessoria principalem sequantur* JCS. XLI.

— *agenda, si demandatur* CS. LXXII.

— *actio, si turbatur* CS. LXXIII.

— *actor mandatarius, si dolose egerit* JCS. LXVI.

Causa demandata ne submandetur, ex regula JOS. LV.

Causa quo ordine, iudicio coram, enarranda JOS. X.

Caustica remedia. adhibebantur JCS. XCIV.

Cessio nominis CS. VI.

— *actionum* CS. VI.

Cimelia sua si quis in terram defoderit CS. VI.

Citatio publica JOS. LVI. LVII.

Citationem ad rupem iurisdicundi quot exaudiant JOS. XIII.

Citatur mortuus qua jure caesus JCS. XXXI.

Clastrum famelicum quid et quale FRs. XLIII.

Codex legum qui praefendus DS.

— *ad episcopos pertinens* DS.

— *Scalholtinus, ejus auctoritas* DS.

— *Hastidianus omnibus praefendus* DS.

Codicis legum antiqui praescripta quaedam derogantur HS. XXIII.

Coemiterium coloni comitorum generalium justus ad debita solvenda locus CS. VI.

Cognatio spiritualis quid FCS. IV.

— *a matrimonio contrahendo prohibet FCS. IV. LV.*

— *ad judices rejiciendos efficax JOS. VI.*

— *ad veridicos rejiciendos sufficit JCS. XXIV.*

Cognatio naturalis eumdem ac cognatio spiritualis habet effectum JOS. VI. JCS. XXIV. FCS. IV. LV.

Cognitionis et affinitatis violatio major et minor quid et quomodo punienda FCS. XXXI. XXXII. XLIX.

Cognitores justi et oculati quinam CS. XXI.

— *pecoribus dignoscendis adhibeantur CS. XLII.*

Cognomen contumeliosum, si unus alteri indiderit JCS. CV.

Colaphum sibi ipsi illatum curare cuique liceat JCS. LIII.

Collatio bonorum vera et ficta HS. II.

Collisio effati et testimonii JOS. XVIII.

Colonus praediiatus ceteris praefendus FRS. LXVIII.

— *famulitii, expers quinam JCS. XXVI.*

— *pagum intrans paganorum ibi habitandi veniam sibi expetat CS. XLVII.*

— *conductitius quando in praediam conductum migrat FRS. LXV.*

— *si aliis aliquid praedii sublocaverit FRS. XLV.*

— *quosnam praedii proventus capiat FRS. XLV. LIV.*

— *quomodo domus conductas sartas tectasque servet FRS. XLV.*

— *ejus in herum officia et jura FRS. XLV.*

— *quomodo suppellectilem suam senuaque avehat migraturus FRS. XLV.*

— *ignem quomodo servet FRS. XLV.*

— *quantum balanae ejectitiae capiat FRS. XLVI.*

Colonis tributum projectionis comitalisolvere non obligatis, cum in comitia evocantur, equus et cibibus suppeditetur JOS. XLVI.

Comitia ordinaria quoniam JOS. LX. LXI.

Comitorum saucitatis solennis proclamatio JOS. XXXVII. XLI.

Comitia tributa quoniam CS. XLIV.

Comitia petentes ubi egros suos recreant FRS. XI.

— *petentium equi, si crepitaculo trepidantur FRS. XI.*

— *vernalia quinam instituant JOS. XXXVII.*

— *quando habenda et quam longa JOS. XXXVII.*

— *nomina habeant propria JOS. XXXVII.*

— *modus ibi procedendi ad generalium componatur JOS. XXXVII. XXXVIII.*

— *si turbantur quomodo puniendum JOS. XXXVIII.*

— *quando solvenda JOS. XXXIX.*

— *combinari possunt JOS. XXXIX.*

— *cedunt generalibus dignitate JOS. XL.*

Commodatum se cepisse, si quis falso denegaverit CS. VI.

— *navis commodatae prohibetur JN. I.*

Commodatarius rei commodatae sustineat periculum JN. I.

Communio in genere tollenda CS. XXXV. FRS. VIII.

— *navis mercatoriae tollenda JN. II.*

— *bonorum inter conjuges quomodo oritur et instituitur FCS. XXII. XXIII.*

Compascua aestiva, vide: tesqua compascua.

— *hyemalia, pecora in ea quomodo dinumeranda FRS. XLII.*

Comprobatores saepe adhibendi JOS. XXVII. XXVIII.

— *de morte peregrinantis IIS. VII. XVI.*

— *de alendorum cognatione cum iis, qui eos sustentent AS. VII.*

— *de dominio jaculi in balana ejectitia inventi FRS. LVIII.*

Computus cognitionis ad judices rejiciendos faciat JCS. VI.

— *asseveratione comprobetur JOS. VI.*

Computum semestrium nomophylax ad soluta comitia proclamat NS.

Compromissio causarum CS. LXXV. LXXVI. LXXVII. LXXVIII. LXXIX. LXXX.

Condemnati non semper bona sua committunt JOS. XXXV.

— *quibus bona sua committunt JOS. XLII.*

- Condemnati, eorum liberi quomodo sustentandi* AS. III.
 — *eorum bona quomodo occupanda* JOS. XXX.
 — *eorum alendis quomodo prospiciendum* JOS. XXXI. AS. XXII.
 — *eorum bona tenens quid faciat* JOS. XXXV.
 — *eorum creditores quid faciant* JOS. XXXY.
Conceptio partus ad stuprum constituendum haud requiritur FCS. XXXIV.
Condemnatio propria stipulatur JOS. XL. CS. LXX.
 — *per mandatum stipulatur* JOS. XL.
 — *per arbitros qualis constituenda* JOS. L.
 — *nisi expressis verbis stipulata necui per arbitros injungenda* CS. LXXXV.
 — *in ea constituenda stipulata haud transgrediantur* CS. LXXXV.
Condemnationes legales quot et quanam JOS. XL.
Conjuges cohabitent JOS. LVI. LVII.
 — *eorum unus alterum sustentet* AS. XXIX. XXXIV.
 — *eorum peregre demortuorum bona quomodo tractanda* IIS. XV.
 — *pro rata bonorum suorum parte et alendis sustentent et impensa sustineant* FCS. XXIII.
Constitutiones paganarum quae et quanti faciundae CS. XLVII.
 — *eorum novellae* CS. XLVII.
Consilia caedis committenda JCS. LXXXV.
 — *incendii nefarii* JCS. LXXXVI.
 — *caedis vel lesionum quanam* JCS. LXXV. LXXXV.
 — *peregre facta* JCS. CL.
 — *sin in Grönlandia* JCS. CII.
 — *data et consummata non eadem pena coercentur* JCS. LXXV. LXXXV.
Contorsio violenta quomodo puniatur JCS. XCIII.
Contractus sponsalitiis inter conjuges quoad bonorum communionem quamdiu valeat FCS. XXII.
 — *palulatiarius* CS. XXX. XXXI.
 — *alimoniam, eum qui facere possunt* IIS. XII. XXII. AS. XXIII.
 — *quomodo instituitur* IIS. XII.
Contractus ad serius delatas hereditates haud extendatur IIS. XII.
 — *eum haeres ratihabeat* IIS. XII.
 — *ejus aequitas comprobetur* IIS. XII. XIX. AS. XIV.
 — *quando rescindatur* IIS. XII. XIX. XXII.
 — *pignoraticius quomodo faciendus* FRs. XII:
Contentiones forenses minuere intenditur JCS. XX. XVI in v.
Contractatio rei alienae dolosa, ejus notio JCS. CXV. FRs. XI. LXV.
 — *dolosa portionis facultatiarum* FRs. LXV.
Conventus promulgatoriis ubi habeatur JOS. XLI.
 — *quando et quamdiu habeatur* JOS. XLI.
 — *in eo quid agendum* JOS. XLI. FRs. XLII.
Conventus paganus, ibi causae de alendis proferenda AS. XXXI.
 — *eum omnes pagani frequentent* CS. XL. XLVII.
Corpus delicti, si in caso non invenitur JCS. XX.
Cornu bovem denotat JCS. LXXVIII.
Creditori pignoratitio in debitorum exigendorum judicio nihil detrahitur CS. IX.
 — *quando ultra debitum suum non habeat* FRs. XII.
Crucem jurantes teneant judices JOS. XXII.
 — *in sententias discedentes adhibeant* JOS. XXIII.
 — *servos in municipium recipientes teneant* FCS. XLIII.
Crucem accolae adhibeant, pecora in pascua dimmerantes FRs. XXI.
Crimen manus expilatae quid, et ejus notio JCS. III.
 — *aggressionibus violentis amumerandum* JCS. III.
 — *manus expilatae quomodo puniendam* JCS. III.
Crux ut conventus pagani habendi indicium adhibetur CS. XL.
 — *ad homines convocandos in genere inservit* FRs. LXXXI.
Culpa pnam luat FRs. XLV.
Cumulatio pnae JOS. XL.
Curia, de ea sciscitandum JOS. III.
 — *ei rustici sese addicant* JOS. LVIII.
 — *ei quando quis sese addicit* JOS. IX. CS. LXVI.

Curia piscantium ubinam JOS. LVIII.
— *non prædicatorum* JOS. LVIII.
— *prætorum* JOS. LVIII.
— *operatorum* JOS. LVIII.
— *ei solemniter quis sese abdicet* CS. LXIII.
Curialium quot prætorem ad comitia generalia sequantur JOS. XXXIX.

Custodes judiciorum constituendi, ne alii judicia nimis urgeant JOS. XXII.
— *prætores suppeditent* JOS. XXII.
— *quid ad judicia pacanda faciant* JOS. XXII.
Cymba oneraria in anni habenda FR. XVI.
— *de ea constitutio* FR. XVI.
— *pecuniis constitutis fundata semper servetur* FR. XVI.

D.

Damni illati quantitas ad pœnam definiendam operatur JOS. XLIV. JCS. LV. LXIX. FR. IX. XLII.
Dammum injuria datum JCS. LXXXIX. FR. X. XLII.
— *jurata inter navigantes quomodo dividendum* JN. II.
Debita communiter facta conjuges solvant, in cuiusvis rem prout versum est JOS. XLII.
— *legalia subeunda alendorum causa* AS. I. XXVII.
— *quando in debitoris domicilio solvenda* CS. VII.
— *eorum solutio* FCS. LIX.
— *aliena, si quis mandatum non habens exigerit* CS. VI.
— *eorum exigendorum iudicium, vide: iud. debitor. exigend.*
Debitor addictus, si cœditur JCS. XXXVI.
— *pignoratitius, si moritur* FR. XII.
Decimæ faciundæ pro cuiusvis labitu IIS. XI.
— *maiores semel tantum faciundæ, nisi concesserit hæres decimantis* IIS. XI.
— *si non fiunt, pro animæ salutæ donationes faciundæ* IIS. XI.
— *fiant, ad nuptias illicitas contrahendas* FCS. III. LV.
Decimarum legalium defraudatio quomodo punienda FCS. LV.
Decisio causæ per arbitros, si turbatur CS. LXXXIII.
Defensio causæ in iudicio quadrantis quomodo instituenda JOS. XII.

Defensio in quinquonis iudicio qualis JOS. XXVIII.
Defraudatio hereditatis, si libertus in patronum eam commiserit IIS. XI.
— *ab hereditibus, si committitur* IIS. XXII. AS. XIII.
Delationes peregre factæ, de iis quomodo agendum JCS. LX.
Denuntiatio causæ in iudicio quadrantis ubi et quomodo instituenda JOS. II.
— *aggressionum violentarum et ictus quomodo instituatur* JCS. XXI.
— *vulnere quomodo faciunda* JCS. XVI. XXI. LXII.
— *etiam per mandatum peragitur* JCS. XVI.
— *quando et ubi peragatur* JCS. XVII. XVIII. XIX. XXI. XLIII.
— *homicidii quomodo instituatur in se ipsum* JCS. XIX. XX. XXI. LXII.
— *homicidii calumniosa* JCS. L.
— *proscripti casu* JCS. CXI.
Denuntiatione vulnerum nondum facta, si læsus cum vulnerante conversatus fuerit JCS. XX.
— *denuntiatio juris et contractus pignoratitii quomodo et quoties faciunda* FR. XII.
Depositum si quis se recepisse falso denegaverit CS. VI.
— *si unacum depositarii bonis abripiuntur* CS. VI.
Deposito dolosa et intentata fundi alieni FR. VI. IX.
Desertio localis FCS. XXXVI.
— *non localis* FCS. XVI. LI.

Desertio localis malitiosa IIS. IV.

Desertor malitiosus, si ad secunda vota transierit
IIS. IV.

Desponsator faminae justus quinam FCS. I.

— *viduae quinam* FCS. II.

— *puellae, si a pactis recedere voluerit* FCS. VI.

Dextrae fides data in contractibus FCS. LIX.

— *fide etiam non data contractus valeant* FCS. LIX.

Dicasterium ubinam habendum DS.

— *quomodo instructum sit* DS.

— *quando habeatur* DS. vide *Assessores*.

Dicta quae plena cum factis, quae dimidia juris personalis violati multa expiantur, comparanda JCS. CVIII.

— *ambigua* JCS. CIV.

— *atrociora caede vindicanda* JCS. CV.

Dies quot, quibus navim vel subducere vel educere non licet JN. IV.

— *migrationum quot et quinam* JOS. LVI. CS. LIII.

Denumeratio pecoris pascuis communibus immittendi
FRS. XLI.

— *quando et quomodo suscipiatur* FRS. XLI.

Disceptationes juridicae quomodo componendae DS.

Discessio in sententia quomodo a iudicibus fiat JOS. XXIII.

— *in comitiis vernalibus* JOS. XXXVIII.

— *in iudiciis tesquorum compascuorum* FRS. XLI.

— *in iudicio patensi* FRS. XVII.

Dispensationes in re matrimoniali pecuniis in dicasterium ferendis emendae FCS. IX.

Divortium non admittendum nisi episcopi venia FCS. XIV.

— *inopiae causa* FCS. XIV.

— *inopiae causa serius non admittitur* FCS. LIII novella.

— *cognationis et affinitatis causa* FCS. XIV.

Divortio voluntario episcopi venia etiam adhibeatur
FCS. XIV. XX.

Divorum mentio facta JCS. CXII.

Dividentes (accolae) iuramenta semper praestent FRS. XLVI.

Doctorum dignitas JCS. CXII.

Dodecadis veridici alii auctoritatibus deficientibus adhibeantur IIS. XV.

— *adhibeantur causis alimoniae* AS. XV. XVIII. XIX. XXII. XXVIII.

— *causis matrimonii* FCS. VI.

— *causis de caede peregre commissa* JCS. CI.

— *causis de injuriis verbalibus* JCS. CIV.

— *causis de probris* JCS. CV.

— *ad effectum ferendum quomodo provocandi* JOS. VII. XVII.

— *veridicorum cum praetor in causa propria indiget* JOS. VII. XVII.

Dolus in causa suscipienda JCS. LXXVI.

Domicilium justum ubi habendum JOS. LV. LVII.

— *peregrinantium ubi* JOS. LVI. CS. LV.

— *si quis sibi non sumserit* JOS. LVI.

— *quando quis adeat stipulatum* JOS. LVI.

— *citandi, si citans ignoraverit* JOS. LVI. LVII.

— *sacerdotium ubinam* JOS. LVII. CS. LVIII.

— *piscaturae operam dantis ubinam* JOS. LVI. CS. LVII.

— *mercenariorum cottidianorum ubinam* JOS. LVII. CS. LIX.

— *si quis dereliquerit* JOS. LVII.

— *tria exulibus assignanda* JOS. XXXIII.

— *unicum proscriptus vehendus habeat* JOS. XXXVI.

Dominus materiam rem specificatam habeat FRS. I.

— *fundi, quoniam fundi conducti proventus copia* FRS. LIV.

— *vel domini plenipotentarius, si servum occiderit* JCS. CVIII.

— *servum suum occisum in loco rei gestae caede vindicare potest* JCS. CVIII.

Dumrudning, vide: reprobatio iudicium.

Domus quomodo dividenda FRS. XIV.

— *quoniam, si incendio consumuntur resarcienda* CS. XLIX.

Domus in fundo alieno quomodo conservanda FR.S. I.
— *ad proscriptos capiendos quando concremanda*
JCS. CXI.
Donationes pro animæ suæ salutæ quid IIS. XI.
— *inter vivos* IIS. XI.
— *factas donans ne revocet* HS. XI.
— *remuneranda, si hoc stipulatur* IIS. XI.
— *ad pia corpora privilegiata* IIS. XVIII.

Dos adventitia, si uxor in prole moritur, ad dato-
rem, juxta stipulata revertat IIS. II.
— *uxoris, cujus maritus egenus moritur, quomodo*
tractanda CS. IX.
Drep, vide: ictus.
Duodecem annorum natus vir est testis idoneus JCS.
XV.
Duplicaciones et replicationes JOS. XIX.

E.

E*ffatum veridicorum quomodo ferendum* JOS. XVI.
— *si de eo inter veridicos non convenerit* JOS. XVI.
— *quando persolutum sit* JOS. XVI.
— *auxiliare distinguitur a principali* JOS. XV. XVI.
— *irritationis quid* JOS. XVI.
— *auxiliare de alendis peregrinis* AS. XIX. XX.
— *falsum in comitiis vernalibus quomodo puniatur*
JOS. XXXIX.
— *in judicio pratensi prolatum quam pœnam luat*
FRS. XXVII.
— *auxiliare de damno injuria dato* FR.S. X.
Egenus quis et bona ejus quomodo tractanda CS.
VIII.
Einkunn, vide: nota disjunctiva.
Einvirki, vide: colonus famulitii expers.
Ejectamenta, in litus pupilli, hæreditatis capiti ad-
juvantur HS. IX.
Eindagi, vide: terminus solvendi peremptorius,
Emtio-ventidioni fundi testes adhibeantur FR.S. II.
XIII. JN. IV.
— *navis mercatoricæ testes adsint* JN. IV.
— *prætoræ testes adhibendi* JN. IV.
Emtio-ventidioni fundi quando necessaria FR.S. VIII.
Entor fundi quando ejus proventus capere incipit
FRS. II.
— *si ad terminos fundi emti regundos non appa-*
ruerit FR.S. IV.
Enarratio causarum quando instituitur JOS. XII.

Enarratio quando peracta sit JOS. XVI.
Epibatæ vecturam peregre sibi stipulantes, si stato
tempore non apparent JN. II.
Episcopi auctoritas in re nuptiali FCS. XIII. XIV. XV.
XX. XXXII. XLIV. LI. LIII. LIV.
— *in causis decidendis* AS. XXXI.
— *in causis alendorum* CS. XLVI.
— *circa sepulturas* JCS. XXXI.
Equi per tempus comitorum generalium custodiendi
quomodo habeantur JOS. LIV.
Equos signare non necessarium CS. XI.
Equitatus major et minor quid FCS. LVII. CS. XXXII.
Equi alieni, si male tractantur FCS. LVIII. CS.
XXXIV.
— *si commodantur* CS. XXXIII.
— *depositi et alendi quomodo tractandi* CS. XXX.
XXXI.
— *commodati quomodo tractandi* CS. XXXIII.
— *palantes quomodo tractandi* CS. XXXIV. XXXVI.
— *palantes quomodo proclamandi* CS. XXXIV. XXXVI.
— *communes quomodo habeantur* CS. XXXV.
Equo admisso si cauda præscinditur CS. XXXVII.
Equum, cui inedit alter, si quis verberaverit JCS.
LV. LXIX. XCII.
Equitatus illicitus, de eo quomodo agendum CS.
XXXVIII.
Error circa cognitionem HS. IX.
Exceptio ignorantie et bonæ fidei CS. XLVI.

Exceptio enarrationis intempestivæ JOS. XVI.
 — *adhibenda cum fundus avitus reluitur* FR. I.
Excusationes legitimæ quænam CS. LXIX. JCS. XXVI.
 — *morbi* JOS. XIII. CS. IX.
 — *navigationis instantis* JOS. XIII. JCS. XXX.
Excessus in narrando quid JCS. XV.
Excusatio ad comitia agenda quæmittat JCS. XXVII.
Exul a peregrinatione haud impediatur JOS. XI.
 — *ad navim peregrinaturus versans in quantum securus agit* JOS. XXXIV.
 — *tria sibi designata habeat domicilia* JOS. XXXIII. XLVI.

Exul si exilii dignum delictum commiserit JOS. XXXIII.
 — *ad navim ferendus* JOS. XXXIV.
 — *ei in tribus navibus peregrinandi occasio expetatur* JOS. XXXIV.
 — *si navigaturus tempestatibus repellitur* JOS. XXXIV.
 — *per tres hyemes sese peregre contineat* JOS. XXXIV.
Exuvii bubulis Islandi navigantes mercem tegebant JN. II.
Eviratio hominis soluti AS. XXXVII.
 — *mendici* AS. XXXV.
 — *hominis quomodo puniendi* JCS. VII.
Evocans accolæ, librum sacramentalem suppeditet FR. XIV.

F.

Fabri quantum capiant mercedem CS. LV. JOS. LVI.
 — *justum habeant domicilium* CS. LV. JOS. LVI.
Facta periculosa nequis suscipiat JCS. XXXIV.
 — *injuriantia cum dietis comparantur* JCS. CVI.
Falsum personale, vide: suppositio personæ.
Fångakvidr, vide: veridici hinc et illinc quæsitæ.
Fastnandi, vide: desponsator.
Fatius, si uxorem duxerit, hæredis sui consensu non adhibito HS. IV.
Fautores pugnantium, reconciliationi etiam adsint JCS. XV.
 — *homicidii, vide: consilia cædis.*
 — *prædationis* JCS. XCVI.
 — *furti et causæ morales quomodo puniendi* JCS. CXV.
Fèlag, vide: commuio.
Fèrúnsdómur, vide: judicium bonorum occupandorum.
Ferrum candens in causis adulterii adhibetur FCS. XXXIII.
 — *in causis stupri adhibendum* FCS. LV.
 — *erat viris destinatum* FCS. LV.
Fictio juris JCS. CXIV.

Fidem invicem dantes unicum simul tenere librum JCS. CXIII.
Fides christiana in Islandiam translata memoratur CS. LXXXIV.
Figuræ famosæ quid JCS. CV.
Filius naturalis nondum legitimatus, si cæditur quænam agat JCS. LXXI.
Filio naturali quantum donare fas est HS. XI.
Filicæ suæ quantum donare liceat HS. XI.
Fimtarðómur, vide: judicium quæstionis.
Fimtarðómseigr, vide: juramentum.
Finium regundorum circumitio quomodo suscipienda FR. III.
Fines fundorum naturales, oculata inspectione lastrare non necessarium est FR. III.
Fjörbaugr, vide: annulus vitalis.
Fjörbaugsmadr, vide: exul.
Fjörbaugsgarðr, vide: exilium.
Fjórðungsdómur, vide: judicia quadrantis.
Foedifragus maxime infamis JCS. CXIII.
Fœminæ quænam antiquitus hæreditatum capaces non fuisse HS. XXIII.
 — *stupratae multam quæ capiat* AS. XXIII. XXV.

Femina stuprata, si despondetur FCS. VIII. LL

— *desponsata, si stupratur* FCS. VIII.

Femina, quæ non, nisi cum tutoris consensu vendere potest FCS. XXI.

— *si vestimenta virilia induerit* FCS. XXIV.

— *libera, si stupratur* FCS. XXV.

— *serva, si stupratur* FCS. XXV.

— *addicta, si stupratur* FCS. XXV.

— *mendica, si stupratur* FCS. XXVI.

Femina stuprata et gravida quæstio quomodo habenda FCS. XXXIII.

Feminam raptam, si quis uxorem duxerit FCS. XI.

— *si quis peregre detulerit* FCS. XII.

— *gravidam nemo cædat* JCS. XXXV.

Femina gravida quamvis condemnata vitali securitate non destituitur JCS. XXXV.

— *gravida etiam condemnata, donec partum enixa est, immunis erit et auxilio protegenda* FCS. XLVIII.

— *si pariens moritur quid obtineat* FCS. LII.

— *cædis commissæ actor competens nequaquam erit* JCS. XXXV.

— *quando mansionem domesticam sibi ipsa subministrare potest* CS. LIII.

Feminas quasnam cæde commissa vindicare fas est JCS. XXXI.

Femina ne fundum prædium dimidio majorem sine tutoris consilio vendat, nisi in casibus exceptis FRS. II.

Proven casu congestum quomodo dividendum FRS. XXVIII.

— *in fundo alieno quomodo munientum* FRS. XXVI.

— *in proprio fundo etiam legali sepimento munientum* FRS. XXVIII.

Fenile in proprio fundo prope ad alienum quomodo struatur FRS. XXX.

— *de eo deficiente quomodo agendum* FRS. XXX.

Fontes domesticos a domiciliis nemo abducatur FRS. XXXII.

Foripetæ justi quinam JOS. IV.

— *quando in comitiis appareant* JOS. IV.

Foripetæ tabernam prætoris, quæ sequuntur, inhabitent JOS. IV.

— *si prætoris sui tabernam non adierint* JOS. IV.

— *in quantum temporis forum derelinquant* JOS. IV.

Formula processuales a nomophylace quotannis proclamande DS.

Formula ad iudicium bonorum occupationis provocandi JOS. XLVIII.

— *antestandi de dicasterio ordinato* DS.

— *antestandi de iudice denominato in iudicio quadrantis* JOS. I.

— *causam demittendi* JOS. II.

— *sciscitandi de curia* JOS. III.

— *sciscitandi de domicilio justo* JOS. III.

— *juramenti quod præstet iudices in iudicio quadrantis rejiciens* JOS. VI.

— *provocandi ad iuramenta exaudienda* JOS. XI.

— *causam enarrandi* JOS. XII.

— *juramenti quod iudices in iudicio quadrantis præstent* JOS. XXII.

— *in sententias discedendi* JOS. XXIII.

— *juramenti quod prætor in iudicio quinionis præstet* JOS. XXVI.

— *juramenti quod agentis et defendentis comprobatores in iudicio quinionis præstent* JOS. XXVII. XXVIII.

— *iudices in iudicio quinionis eximendi* JOS. XXVII. XXVIII.

— *juramenti quod iudices in iudicio quinionis præstent* JOS. XXVII. XXVIII.

— *ad iudicium bonorum occupandorum provocandi* JOS. XXIX. XLVIII.

— *juramenti in bonorum occupandorum iudicio agentis* JOS. XXX. XLVIII.

— *bonorum occupandorum iudicii assessores denominandi* JOS. XXXVII.

— *interdicti circa causas dijudicandas in comitiis vernalibus* JOS. XXVIII.

— *alendos injungendi* AS. VII.

— *puellam despondendi* FCS. VII.

- Formula in municipium recipiendi manumissum* FCS. XLIII.
- *in jus vocandi de bigamia* FCS. XLIX.
 - *accolas evocandi de stupris* FCS. XLIX.
 - *stupri causam denuntiandi* FCS. XLIX.
 - *exigendi debita in terminis solvendi peremptorius* CS. V.
 - *provocandi ad iudicium debitorum exigendorum* CS. VIII.
 - *ad iudicium pagannm provocandi* CS. XLI.
 - *de domicilio justo qværendi* JOS. III.
 - *arbitros ad decidendum provocandi* CS. LXXIX.
 - *condemnationem constituendi* CS. LXX.
 - *pacem postulandi* JCS. XV.
 - *de vulneribus lethalibus testes antestandi* JCS. XVIII.
 - *denuntiandi eadem, vulnera, ictus vel aggressiones* JCS. XXI. LXII.
 - *testes ad testimonia ferenda provocandi* JCS. XXVIII.
 - *quam adhibeanti evocati victum et equum ab evocanti reposcentes* JCS. XXVIII.
 - *actionem demandandi* JCS. XLI.
 - *pacem et securitatem constituendi* JCS. CXII.
 - *fidem faciendi* JCS. CXIII.
 - *fundum avitum reluendi* FRS. I.
 - *ad auctoritatem præbendam provocandi* FRS. I.
 - *interdicti circa fundum vendendum* FRS. IV.
 - *fundum ab interdicto liberandi* FRS. IV.
 - *fundum venditum revocandi* FRS. XIII.
 - *provocandi ad fundum communem dividendum* FRS. XIV.
 - *accolas ad divisionem fundi peragenda provocandi* FRS. XIV.
 - *citationis ad iudicium pratense* FRS. XVII.

- Formula ad sylvam communem dividendam provocandi* FRS. XXXIV.
- *provocandi ad diminutionem pecoris in pascua communia* FRS. XLI.
 - Forum delicti commissi adhibendum* JCS. XLII.
 - Frumlaup, vide: aggressio violenta.*
 - Fundi venditi terminos oculata inspectione contrahentes desiniant* FRS. II.
 - *communis divisio quibus ex regulis fiat* FRS. XIV.
 - *dividendi tractus, si diversæ fuerint bonitatis* FRS. XIV.
 - *vel litoris, dominus portionem jaculatoriam balnearæ ejectionis conservet* FRS. LXII.
 - Fundum venditum vel emens vel vendens ab interdicto liberet* FRS. IV.
 - *emens quando accolarum fundos interdicto claudere potest* FRS. IV.
 - Fundus quomodo oppignoratur* FRS. XIII.
 - *in alendum sustentandum datur* FRS. XIII.
 - *oppignoratus a tertio etiam reluendus* FRS. XIII.
 - *jure protineseos obstructus quomodo observendus* FRS. XIII.
 - *jure protineseos obstructus quomodo reluendus* FRS. XIII.
 - *cum venditur testes semper adhibendi* JN. IV.
 - Fur ad servitutem revocandus* JCS. CXVII.
 - Furti, si unus alterum insimulaverit* JCS. CXV.
 - Furtivam rem, si quis justo titulo possidere incipit* JCS. CXV.
 - Furtum manifestum, ejus notio* JCS. XCVII.
 - *caede vindicandum* JCS. XCVII.
 - *de eo transactionem facere ñne liceat* JCS. CXI var.
 - *oblatum* JCS. CXV. CXVIII.
 - *usus* JCS. CXV.

G.

Godi, *vide: prætor.*
 Godord, *vide: prætura.*

Gradus ad matrimonium contrahendum prohibiti FCS. III.

Cyanen aridum, si quis adurere voluerit FRs. XXII.
Gridmadr, vide: operarius.
Grönlandia memoratur JCS. CII. CIII. IIS. XIV.

Gudmundi leges commemorantur AS. XXIX. JCS. LXXV.
Görtöki, vide: contractatio dolosa.

H.

Hæreditatis capaces, qui non sunt IIS. III. IV.
 FCS. XX.

Hæreditas quando illegitime natis defertur IIS. XXV.

— *delata quomodo tractanda* IIS. IV.

— *caduca quomodo tractanda* IIS. VI.

— *sperata vendi potest* IIS. X.

— *peregre delata quomodo tractanda* IIS. XIII.

— *peregre delata ab æstimatoribus inspiciatur* IIS. XIII.

— *in Islandia sperata vel delata sed non occupata in Norvegia haud vendatur* IIS. XIV.

— *in Grönlandia delata* IIS. XIV.

Hæreditaria bona, qui in Islandiam transfert, quid faciat IIS. XV.

— *transferens, in Islandia, si non persolverit* IIS. XV.

— *huc translata, si dolose contractantur* IIS. XV.

Hæres in demortui obligationes quoad operarios et alendos transit JOS. LVII. CS. VI. LX. LXXVIII.

— *demortui jura suscipit* JOS. LVII. CS. VI. LXXIX.

Hæres quando de defraudatione hæreditatis actionem instituat IIS. XXI.

— *in obligationem pignoratitiam transit* FRs. XII.

— *si ex propria libidine hæreditati sese immiscuerit* CS. VIII.

Handsalsslit, vide: multa ob dextræ fidem violatam.

Hobomas sancta, si comitia vernalia in eam inciderint JOS. XXXVIII.

Höcilund, vide: subhus.

Hömilisfaug, vide: domicilium justum.

Hæres operariorum facta in quantum in se suscipiat CS. XLIX.

Hæres, si operariis, mercedis nomine, ultra quod præscriptum est dederit CS. LIV.

Hirci, ne capras salient, quomodo conservandi CS. XVI.

Hircus palans, si ovibus alicujus sese immiscuerit FRs. XXXVIII.

Hirdis-rismál, vide: pastoris surgendi momentum.

Illutföll, vide: sortitiones.

Hölund, vide: subhus.

Homicidii voluntarii pæna JCS. VII. XLIX.

— *qualificati pæna* JCS. CXI.

Homicidium impie JCS. XXXI.

— *quod committit duodecim annis minor, quomodo puniendum* JCS. XXXII.

— *a mente capto admissum* JCS. XXXIII.

— *certo auctori imputandum* JCS. XLVIII.

— *in comitiis admissum* JCS. LII.

— *pugna quando committitur* JCS. LXXII.

— *intentatum et attentatum* JCS. LXXV. LXXXIX. XC.

— *si inter navigandum admittitur* JCS. XCVIII.

— *cum peregre austrum versus a Dania committitur* JCS. XCIX.

— *non juste denuitatum pro furtivo habeatur* JCS. XX.

— *furtivum et in comitiis generalibus commissum æqui parantur* JCS. XLVII.

— *proscripti ad nefariam transire potest* JCS. CXI.

— *proscriptus committere potest ad immunitatem acquirendam* JCS. CXI.

— *servitii quid* JCS. CVIII.

Homicidii causam transigere sine dicasterii veni nemini liceat JCS. XXXVIII.

Homicidii causam alteri agendam tradere fas est JCS. XLI.

— *multam quinam solvant et quomodo in cæsi familiarum distribuenda* JCS. CXIV.

Homicida in cæsi hæreditatem nequaquam mittitur JCS. LXXI.

Homicida, si protegitur JCS. LXXIII.

— *si protegitur in loco rei gestæ* JCS. IX.

Ilreppaðómr, vide: iudicium paganum.

Ilreppr, vide: pagus.

Ilreppsóðkarmenn, vide: moderatores pagi.

Hývíg, vide: homicidium servitii.

I.

Jactus telii quantum contineat spatium JCS. LI. LXVIII.

Jactura a navigantibus quomodo facienda JN. II.

Jaculum, si in balæna ejectione invenitur FRS. LIX.

— *quomodo in balæna ejectione querendum* FRS. LIX.

— *nota disjunctiva signetur* FRS. LIX. LXV.

— *in comitiis exhibendum* FRS. LX. LXV.

— *in balæna inventum proclametur* FRS. LXIII.

Jaculator balæne quomodo portionem sibi debitam requirat FRS. LIX.

— *balæne portiones suas jaculatorias exigere alteri commendare potest* FRS. I, XVI.

Ictus, ad eum quænam referenda JCS. X. XI. XII.

— *a vulneribus distinguitur* JCS. VI.

— *cum ossa franguntur, ad vulnera graviora referendus* JCS. X.

— *ab aggressionem distinguitur* JCS. XI.

— *quinam ad lésiones injustas referendi* JCS. XI.

— *in penem* JCS. XII.

— *infra sternum ad deliquium usque* JCS. XII.

— *quomodo puniendus* JCS. LXXIV.

— *attentatus* JCS. LV. LXIX.

Ignavia quid AS. XXXV.

Ignem, si quis in alium projecerit JCS. LXXXVI. LXXXVII.

Ignorantia facti prodest JCS. XL.

Illegitime nati quos sustentare debeant AS. XXIX.

— *natorum successio* HS. XXV.

Illegitime nati de filiis suis cæsis actionem instituant JCS. LXXXIV.

Inædificatio in fundo alieno propria materia FRS. XLV.

Incendium nefarium attentatum JCS. LXXXVI.

— *quando inchoatum est* JCS. LXXXVI.

— *quævis homines non conficiat, puniendum* JCS. LXXXVI.

— *ejus auctor quomodo puniendus* JCS. XLVII.

Inclusio violenta in domo quomodo punienda JCS. LXVIII.

Infans lactans matrem sequatur AS. III.

Injuria reales cum dolore et sine dolore JCS. XCI. XCII.

— *symbolicæ* JCS. CV.

— *verbales graviores et leviores, plena et dimidia juris personalis violati multa expianda* JCS. XCIV.

Inquisitio tormentosa JCS. CXI.

— *de re furtiva quomodo instituitur* JCS. CXVII.

— *ei quot adhibeantur viri* JCS. CXVII.

Inquilini tabernarum ne tolerandi, nisi pagani concesserint AS. XXXI.

— *eos, si quis nulla venia receperit* AS. XXXI.

Insidie quid JCS. LXXXV.

Insimulatio maleficii in citatione non sit definita JCS. CXV.

Inspectores oculati bonis solvendis et stipulatis adhibeantur CS. III.

Instantiæ ordinariæ quot et quænam JOS. XXXVIII.

Intentio dolosa damnum inferendi FRs. VI.
Intersessio justa inter pugnantes JCS. IX. XIV.
LXXII.
Intercessores justi quinam JCS. LXXII.
*Interdicto prætoriano causarum in comitiis vernali-
bus dijudicatio quando inhiibenda* JOS. XXXVIII.
XXXIX.
*Interdictum de eo peregre vehendo, qui alendos ha-
bet quibus non prospexit* AS. IX. XXX.
— *dolosum quomodo puniendum* FRs. IV.
— *de fundo cum de terminis inter accolos non con-
venit* FRs. IV.
— *de pascuis quamdiu valeat* FRs. VI. VII.
— *de pratis quamdiu viget* FRs. VI. VII.
— *de fundo intertatio* FRs. VI. VII.
— *quomodo servandum* FRs. V.
— *die festo prolatum nihil valeat* FRs. VI. et in var.
Invasio quomodo punienda FRs. XIII.
Inventio rei in alieno fundo FRs. LI. CS. VI.
— *in proprio fundo* FRs. LI.
Invitatio ad exaudiendam enarrationem causæ JOS.
XI.
— *ad causas in quinionis iudicio sortiendas* JOS.
XXVII.
Islandi in Norvegia quanti estimandi Privil. Isl.
— *in Norvegia hæreditatem capiant* Pr. Isl.
— *tributa ibi ne solvant præter portoria* Pr. Isl.
— *in sylva regia materiem cædant* Pr. Isl.
— *ad expeditiones militares in quantum ibi obligati*
Pr. Isl.
— *in Islandiam quando non libere remeant* Pr. Isl.
— *quocunque voluerint ex Islandia navigent* Pr. Isl.
— *ignotas terras quæsitum euntes portoria, in Nor-
vegiam delati, haud solvant* Pr. Isl.
*Judex denominatus, si ipse alibi causam agendam
habuerit* JOS. XXI.
— *si in eodem iudicio causam habuerit agendam*
JOS. XXI.
— *si ægrotaverit, emoriatur vel insania laboraverit*
JOS. XXII.

*Judices juramento fungantur sententiam priusquam
ferant* JOS. XXII.
— *in quinionis iudicio quot* JOS. XXIV.
— *eorum sex agens et alios sex defendens eximat*
JOS. XXVIII.
— *causas partium recitent* JOS. XXI. XXVIII.
— *si causas recitare noluerint* JOS. XXI.
— *eorum dissensus quomodo tollendus* JOS. XXVIII.
— *si sententiam ferre noluerint* JOS. XXII.
— *si aliorum violentiæ ergo sententiam ferre non
potuerint* JOS. XXII.
— *quot sententiam ferant* JOS. XXII.
— *dissentientes ad consensum unus alterum provo-
cet* JOS. XXIII.
— *rejiciendi quando educantur* JOS. V. IX.
Judicium quadrantis quomodo ordinandum JOS. I.
— *ejus assessores quomodo denominandi et quinam*
JOS. I.
— *quinionis quomodo instruat* JOS. XXIX.
— *quando et ubi habendum* JOS. XXIX.
— *in eo quænam causæ decidendæ* JOS. XXV. LIII.
— *ejus assessores quomodo denominandi* JOS. XXVI.
LIII.
— *in eo modus procedendi* JOS. XXIV. XXV. XXVI.
XXVII. XXVIII.
— *bonorum occupandorum quando habendum et ubi*
JOS. XXIX. XLII. LV.
— *in eo quænam causæ dijudicandæ* JOS. XXX.
XLII.
— *ejus assessores quot* JOS. XXIX.
— *bonorum occupandorum quamdiu sedeat* JOS. LV.
— *ad id habendum prætor competens provocetur*
JOS. XLVIII.
— *si non habetur* JOS. XXXV.
— *in eo coudemnati bona quomodo distribuenda*
JOS. XXX.
— *tributum quomodo et quando habendum* CS. XLIV.
— *paganum quomodo instituendum* CS. XLI.
— *in eo quænam causæ tractandæ* CS. XLI.

Judicium debitorum exigendorum, ad id quomodo provocandum CS. VIII.

— *quando habendum* CS. VIII.

— *ad id habendum, egeno mortuo, si haeres non provocat* CS. VIII.

— *quando peractum sit* CS. IX.

— *ibi si quis creditorum non apparuerit* CS. IX.

— *pratense quando et quomodo habendum* FRs. XVII.

— *in eo partes quot adhibeant viros* FRs. XVII.

— *ejus turbatio quomodo punienda* FRs. XVII.

— *causæ inde quorsum ferendæ* FRs. XVII.

— *tesq̄uorum compassuorum ubi et quomodo instituendum* FRs. XLI.

— *quot habeat adessores* FRs. XLI.

— *ejus turbatio quomodo punienda* FRs. XLI.

— *causæ ibi non peractæ quorsum deferendæ* FRs. XLI.

Jura demortui ad heredes transferantur CS. VI.

Juramentum nuptiale circa prohibitos gradus cognationis FCS. IX.

— *causæ enarrandæ adhibeatur* JOS. XII.

— *testimoniis proferendis adhibeatur* JOS. XII.

— *credulitatis* JOS. XVI.

— *in quivionis judicio præstandum, ejus formula* JOS. XXVI. XXVII.

— *calumniæ* JOS. XXVI. XXVII. XXX. JCS. XV. FRs. XLI. JN. III.

Juramentum in comitiis vernalibus falsum quomodo puniendum JOS. XXXIX.

— *semper præsent accollæ estimatores vel divisores* FRs. XLVI.

Jure protimeseos obstructum fundum vendere cupiens quid faciat FRs. XII.

— *gaudens eligit fundum habere an non habere voluerit* FRs. XIII.

— *gaudens quando et quomodo fundi pretium reddat* FRs. XIII.

Jus succedendi justis hæredibus nunquam præscribitur IIS. XII. XVIII.

— *immoxia utilitatis* FRs. XVIII. XIX. XXXIV. XLVII. LI. JN. II.

— *venandi dominum fundi ex regula sequatur* FRs. XLVII.

— *piscandi itidem* FRs. XLIX.

— *litoris itidem* FRs. LI.

— *piscandi in anne dividendum per accollas* FRs. XLIX.

— *litoris quan late in mare extendendum* FRs. LI.

— *litoris, si ad tuam, fundus ad alium pertinerit* FRs. LVII.

— *litoris, si pluribus commne fuerit* FRs. LVIII.

— *protimeseos, ejus notio* FRs. XII.

— *pignoraticium, ejus notio* FRs. XII.

— *pignoraticium vendi vel dari potest* FRs. XII.

— *protimeseos habens, si peregre abierit* FRs. XII.

L.

Læsis injusta idem ac ictus permanens JCS. XI.

Læsiones attentatæ JCS. LXXV.

— *in projectione comitiis cum accidunt* JCS. XLIV.

— *in ipsis comitiis, si eveniunt* JCS. XLV.

— *quomodo denuntiandæ* JCS. XLVI.

— *earum magnitudo ad pænam definiendam inseruit* JOS. XLIV. JCS. LV. LXIX.

Læsis navis mercatoricæ violenta quomodo puniatur JN. II.

Leges sint literis mandatæ DS.

— *quomodo promulgandæ* DS.

— *Islandorum antiquæ memorantur* JCS. XV. LXXX. AS. XXIX. JOS. LI.

Legislator in prima persona loquitur JOS. XXVIII. AS. XXIII. XXXI. FRs. I.

Legitimandi modi quatuor FCS. XLV.

Leid, vide: conventus promulgatorius.

Lex commissoria contractu pignoratitio adhibebatur
FRS. XII.

— *commissoria in tertii damnum non efficax* FRS.
XII.

Libertas manumissi rescindenda, si ille patronum
hereditate defraudat HS. XI.

Libertinus in libertum suum patroni jure gaudet HS. V.

Liberi a servis et liberi procreati, quid juris ha-
beant HS. IV.

Liberos suos peregre ferendos nemo alteri committat
AS. XXI.

Liberi condemnatorum quadrantem sustentandi cir-
cumeant AS. XXII.

— *mendicorum quomodo habendi* AS. XXXV.

— *naturales matris suae stupratae multam capiant*
FCS. LVI.

— *naturales, eorum bona quis custodiet* FCS. LVI.

Liberos naturales patris familia sustinere debet AS.
III. XXII. XXXIV.

— *nutricandos, si quis ab alteri susceperit* AS. XXI.

Liberatio fundi venditi ab interdicto cui incumbit
FRS. IV.

Liberum hominem si quis ligaverit JCS. LXXXVII.

Librum sanctum, libro collari majorem, jurans te-
neat JOS. XXVII. XXVIII. et passim.

— *adhibeant accolae, pecora in pascua dinumeran-*
tes FRS. XIV. XI. XLVI.

Libertum suum patronus sustentare tenetur AS. XI.
Libertus, si patronum hereditate defraudaverit HS.
XI.

— *patrono sustentandus quomodo injungatur* AS.
XVII.

— *filiam suam despondeat* FCS. VIII.

Libertinis de filiis suis causis agere competit JCS.
LXXXIV.

Libertus, si caeditur, qui agat JCS. XXXVI.

Libertum, si patronus ceciderit JCS. XXXVI.

— *suum praetor si occiderit* JCS. XXXVI.

Libertus communis JOS. XXXVI.

Licitatio dolosa ad fundi vendendi pretium adangen-
dum FRS. XIII.

Licitatorem quando adhibeat fundum vendens ad
pretium ejus definiendum FRS. XII. XIII.

Ligna ejectitia quomodo signanda FRS. LII.

— *signata, si in aliud litus transferuntur* FRS. LII.

— *signum legale vindicat* FRS. LII.

Lingua nostra (Islandica) in Dania, Svecia et Nor-
vegia adhibebatur JCS. XXXVII. JOS. I.

— *nostra pluribus terris communis* HS. XVI. JCS.
XXXVII.

— *nostra ab Anglorum diversa* HS. XVIII.

— *nostra et danica eadem* HS. VI. XVII. JCS.
XXXVII.

— *danica utilites aliis praeferendi* HS. VI. JCS.
XXXVII.

Lintea et panni quomodo mensurandi CS. LXXXII.

Lis pendens, cum agens moritur, ad haeredes de-
volvitur JOS. LV.

Litoris communis notio FRS. LXII.

— *eo quomodo utendum* FRS. LXII.

— *in eo, si balena ejicitur* FRS. LXII.

— *jure possessor fundi retinendi quomodo utatur*
FRS. I.

— *dominus portionem jaculatoriam balenae ejectitiae*
quomodo servet FRS. LXII.

— *dominus jaculum signatum in balena ejectitiae*
inventum proclamet FRS. LXIII.

— *dominus portionem balenae ejectitiae jaculatoriam*
in comitia generatim transferat FRS. LXIII.

Ijógvitni, vide: testimonium falsum.

Locaria quanta capere fas est CS. I.

— *legalia quamvis exigere fas est* CS. VI.

Locatio-conductio praediorum non semper manu junctia
stipulatur FRS. XLV.

Locus rei gestae quid et quam latus JCS. XIV. LI.

Lucta, si navium corporis mortemve attulerit pro
ludo non habenda JCS. XXXIV. in var.

Luctantium quisque sibi prospiciat JCS. XXXIV. in var.

Ludi pecuniis suppositis prohibiti JCS. CXXI.
Lupus, si in Islandiam transfertur JCS. LXXXVII.
Lýrittr, vide: interdictum.
Lýsingar, vide: denuntiationes causæ.
Lögaurar, vide: merx legalis.
Lögleigur, vide: locaria legalia.
Lögrétta, vide: dicasterium.

Lögréttomadr, vide: assessor dicasterii.
Lögsjáendr, vide: inspectores oculati.
Lögskuld, vide: addictio in debitum.
Lögspurning, vide: quæstio legalis.
Lögsgömagadr, vide: nomophylax.
Lögvilla, vide: tricæ forenses.

M.

Maleficium majus quid FRs. XLII.
Mancipatio liberorum AS. I.
Mandatarium causæ, si dolose egerit JCS. LXVI.
 — *peregrinantis jura ejus protimeseos quomodo exer-*
ceat FRs. XII.
Mandatam transgressum quando rescindatur HS.
 XXI.
 — *causarum quamtū valeat* JOS. LV.
 — *generale et judiciale* JOS. LV. HS. VII.
Manvilla, vide: suppositio personæ.
Manumissus, si caditur JCS. XXXVI.
Manus in fide faciunda jungantur JCS. CXIII.
 — *in contractu pignoraticio necessario jungendæ*
 FRs. XII.
 — *expilatæ crimen* JCS. CXVI.
Maritus uxoris æs alienum solvendum curet AS.
 XXXV.
 — *si divorcium facere voluerit* FCS. XVII.
 — *uxoris curiam destinat* JOS. LVIII. CS. LIII.
 — *si bona uxoris suæ peregre auferre voluerit* FCS.
 XVIII.
 — *si uxorem suam invitam peregre deferre intende-*
rit FCS. XIX.
 — *ejus jura in causis uxoris* FCS. L.
 — *uxori suæ fixum domicilium subministret* CS. LIII.
 — *de uxore cæsa quando actor est competens* JCS.
 XXXV.
 — *de uxore sua læsa agere debet* JCS. LXX.
Materiæ dominus rem specificatam habeat FRs. I.

Materiem ejectitiam colonus conductitius quomodo
tractet FRs. XLV.
Mater in liberos suos collata bona iis improbilis
emortuis repetere potest HS. II. XI.
 — *manumissa prolem liberam quando parit* HS. IV.
Matrem suam primarie quisque sustentare tenetur
 AS. I. XXXIV.
 — *ne quis peregre ferendam alteri tradat* AS. XXI.
Matris suæ alendæ causa alteri debitorem sese ad-
dicere debet AS. I.
Matrimonium semel dissolutum festivitatibus adhi-
bitis denuo contrahitur FCS. II.
 — *in quinto et sexto gradu cum dispensatione lici-*
tum FCS. III.
 — *in sexto et septimo gradu omnino licitum* FCS. III.
 — *contrahentium opes quantæ sint* FCS. XII.
Mater filio caso cadis multæ quantam capiat par-
tem JCS. LIV.
Medicorum sit mentio JCS. LXXVI. XCIV.
Mendicus quinam JOS. LIX. CS. LXV.
 — *quomodo paniendus* JOS. LIX.
Mendici hæreditatem quis capiat HS. VIII.
Mendicus sit laborandum idoneus sed otiosus jura
destituitur HS. VIII. etiam hæreditario HS. XVIII.
Mendicus adversæ valetudinis vel decrepitis jure
non destituitur HS. XX.
 — *si in comitiis generalibus tabernas intraverint*
mendicantes quomodo tractandi AS. VIII.

- Mendicorum tabernæ in comitiis generalibus destructioni impuni expositæ sint* AS. VIII.
- *bona, quæ secum ferunt commissa, etiam aliena, nisi ab iis furata vel domino invito contractata* AS. VIII.
- *liberi quomodo tractandi* AS. XXXV.
- *uxores, si vitiantur* FCS. XXVII.
- Mendicos ad alienum pagum pertinentes nequis aliat* AS. XXX. *casus excepti* AS. XXX. CS. XLV.
- Mendici flagellandi* CS. XLVI.
- Mendicatione (in) natus quæ lege hæreditatem capiat* HS. XX.
- Mensuratio falsa* CS. LI. LXXXII. LXXXIII. JCS. CXX.
- Mente captus, si homicidium commiserit* JCS. XXXIII.
- Mercenarii cottidiani ne sint, præter fabros melioris notæ* JOS. LVI.
- Merces operariorum legibus definita* JOS. LVI. CS. LIV. LV.
- *major quam legalis, si vel datur vel postulatur* JOS. LVI. CS. LIV. LV.
- Morgund, vide: vultus medullare.*
- Merx legalis, ad eam quæ res referendæ* CS. III.
- Minorenes cædis commissæ actores competentes esse possunt* JCS. XXXV.
- *si lesionibus afficiuntur quinam agat* JCS. LXX.
- *si partem tesquorum compascuorum habuerint* FRS. XII.
- Modus veterum Islandorum salmone capiundi* FRS. XLIX.
- Moderatores pagi quid faciant* AS. XXXI.
- Morbo lethali afflictus nec fundum suum nec præturam nisi ære alieno detentam vendat* HS. X.
- Mores incastri et protervi quomodo coercendi* FCS. XXIV.
- Morsio hominis quomodo punienda* JCS. XCIII.
- Mortuorum existimatio vindicatur* JCS. CVI.
- Mortuus citatur quæ jure casus* JCS. XXXI.
- Motio terminorum* FRS. IV.
- Multa testis contumacis* FRS. XLI.
- *trium marcarum in casibus non definitis adhibenda* FRS. XLVI.
- *cædis quando exigenda* JCS. CXIV.
- Multam cædis actor ejus competens non semper habebit* JCS. LIV.
- *cædis quinam capiat* JCS. LIV. CXIV. AS. XXV.
- Multa cædis inter familiam quomodo distribuenda* JCS. CXIV.
- Multa quæ solvuntur libro sacramentali imponenda* JCS. CXIII.
- *in judicio pagano alicui irrogatæ quando et quomodo solvendæ* CS. XLIII.
- *in genere ubi et quando solvendæ* JOS. XLV.
- Multa ob difficultatem in exigendo quanta* FCS. LIX.
- *ob dextræ fidem violatam quanta* FCS. LIX. FRS. XIII. XLV.
- *juris personalis violati* FCS. VI. VII.
- *quanta* FCS. XXXVI. XLIX. LII. JCS. XX.
- *ea stuprum expiandum* FCS. VI. VII. XXV. XXVI. XXXIII. XXXIV.
- Multam de fæmina stuprata quis capiat* AS. XXXII. XXV.

N.

- Naufragos vel alio communi fato defunctos simul et in eodem momento perisse præsumendum* HS. IV. XVI. XVIII.
- Naufragorum funera quis curet* FRS. LXXI.
- *bona quomodo tractanda* FRS. LXXI,

- Nauclerus, si plures ceperit epibatas quam navis ferre sustinet* JN. II.
- *quomodo navem suam struat* JN. II.
- *quandò tabernarum locaria capiat* JN. II.

Navim, si quis in mare subverterit vel fregerit JCS. XC.

— *perisse quando præsumendum* HS. XVI.

— *commodatam nemo eorumdet* JN. I.

Navis commodata comodatarius sustineat periculum JN. I.

— *dicitur abies natans* JCS. XXX. JOS. XIII.

— *mercatoria cum venditur testes semper adhibendi* JN. IV.

— *educendæ et subducendæ convocatio* JN. II. IV.

Navim non semper subducere fas est JN. IV.

— *mercatoriam communem, si unus ad peregrinandum parare vult, alter vero non* JN. II.

Navis mercatoria communis est estimanda et dividenda JN. II.

Navis aliena, si quis nulla venia utitur JN. I.

Navigantes ubi citandi CS. VI. LII. LVI. JOS. LVI.

— *ne feminas alant in tutoriis mercatorii* CS. LII.

— *si enim avererint, qui alentos habet sustentandos, qui in litore relinquuntur* AS. IX.

— *si alentos cognatis desitulos in Islandiam transporterint* AS. XIX. XX.

Navigaturus quomodo ferat testimonium JCS. XXX.

Negotia ruralia quot et quænam FRS. XV.

Negotii bona fide gesti remuneratio JOS. LV.

Nomophylax qualis; quando, quomodo et ubi eligendus NS.

— *de eo eligendo, si oritur dissensio* NS.

— *munere quamdiu fungatur ex regula* NS.

— *ad ejus partes quæ pertineant* NS.

— *emolumenta ei concessa* NS.

— *si injuria afficitur* DS.

— *ad respondendum de jure tenetur* DS.

— *certam habuit sedem ad rupem jurisdictioni* JOS. V. X. XI.

Nomophylax definiat quando judices ad sententias ferendas exeant et ubi resedeant JOS. V.

Norvegi, Dani et Sveci æquis juribus in Islandia gaudent quasi danica lingua utentes HS. VI.

Norvegi ne portoria solvant in Islandia JN. II.

— *idem juris habeant in Islandia ac ipsi indigentur* Pr. Isl.

Nostrates (Islandi), si peregre occiduntur JCS. LIX.

Nota disjunctiva cuique colonorum unica sit CS. XI.

FRS. XXXVII.

— *quando pecoribus imponenda* CS. XI. FRS. XXXVII.

— *Notam suam disjunctivam, si quis alienis pecoribus imposuerit* CS. XII. FRS. XXXVII.

— *si duo eandem habuerint* CS. XX. FRS. XXXVII.

Nota disjunctiva auribus tantum imponenda CS. XII.

— *commodari potest* CS. XXII. FRS. XXXVII.

— *aurium abscissarum prohibita* CS. XXIII. FRS. XXXVIII.

— *ligna ejectionis vindicant* FRS. LII.

— *jaculis cetarii imponenda et in comitiis generalibus proclamanda* FRS. LIX. LX. LXV.

Novellæ constitutiones ubi faciendæ DS.

Nundina, de iis constitutio legitur CS. LII.

Nuptiæ quando legales HS. III. FRS. LIV.

— *quando habendæ* FCS. XIII.

— *ad eas tendentes idem juris habent ac soripetæ* FCS. XI.

Nuptias potentium equi, si crepitaculo trepidantur FCS. XI.

Nutricandos liberos si quis ab alteri susceperit AS. XXI.

Nutricationis præmia nutricandis rependant, si bona ei postea deferuntur AS. XXIV. XXVI.

Nymelli, vide: Novellæ.

O.

Obligatio pignoratitia in hæredes transit FRS. XII.

Obligatio justa ab usuris tantum solvendis liberat FRS. LXIII.

Occursus alendorum quid AS. XXX.
Octogenarius non testis idoneus JCS. XV.
 — *si uxorem duxerit* IIS. IV.
 — *ne fundum vendat nisi concesserint heredes* IIS. X.
 — *ne praetura vendat nisi obarata* IIS. XVIII.
Örskotshelgi, vide: spatium teli jactu definitum.
Olaus sanctus Islandis privilegia dederat Pr. Isl.
Omagi, vide: alendus.
Omagamót, vide: occursus alendorum.
Operarii, rusticis deficientibus, aestimationi vel divisioni legali jure adhibentur FR. XIV. XLVI.
 — *veridicis jure adhibentur* FR. XVII.
 — *si balenam natantem invenerint* FR. LXXIX.
 — *cum ad comitia evocantur, equum et cibum ab evocante reposcant* JOS. XIV.
 — *quantam capiant mercedem* JOS. LVI. CS. LIV.
 — *quid operentur* JOS. LVI. CS. LIY.
 — *si ultra mercedem legalem poposcerint* JOS. LVI. CS. LIV.
 — *si agrotaverint* JOS. LVII. CS. LXI. LXII.
 — *si horum heramve injuria affecerint* JOS. LVII. JCS. CIV.
 — *si rusticatum emerint* JOS. LVIII.
 — *eorum curia ubinam* JOS. LVIII.

Oputationes homicidii praestita JCS. XL.
 — *proscriptis praestita, ad eas quid referendum* JCS. CXI.
Oppignoratio fmdii FR. XIII.
 — *si non legali modo constituta, nullius habeatur* FR. XIII.
Ordalia adhibentur FCS. XXXIII. XLV.
 — *ferri candentis* FCS. LV.
 — *aqvæ ferventis* FCS. LV.
Ordo successorius HS. I. XVIII.
 — *quo quis propinquos suos sustentare tenetur* AS. I.
 — *in rebus immobilibus vendendis* FR. I.
Ostium sepiis legalis quale FR. XV. XLIII.
 — *quomodo instructum sit* FR. XV. XLIII.
 — *si quis frugerit* FR. XV. XLIII.
Ossa fracta revera ictus JCS. XII.
 — *quoad panam ad vulnera graviora referuntur* JCS. VII. LXXIV.
Oværateige, vide: tractus pascuorum inqvæti.
Ovisfundii avibus parcendum FR. XLVII.
Ovisfundium, si in prato alicujus in alieno fundo esenerit FR. XXXI.
Ovium expensarum notam disjunctivam recipiens quando immutet FR. XXXVII.

P.

Pacem expetendi formula JCS. CXII.
 — *ei expetendæ testes adhibeantur jurati* JCS. XV.
Pacta successoria acquisitiva ne valeant, nisi hæres justus concesserit IIS. X.
 — *dispositiva itidem* IIS. X.
 — *renunciativa itidem* IIS. XXIV.
 — *protimeseos* FR. XII.
Pagus legalis quid CS. XXXIX.
 — *legalis quoad sustentationem ubi* CS. XLV.
Pagi alieni alendos nequis sustentet CS. XL.
Pagani, si actoribus pagi morem non gerunt CS. XL. XLVI.

Pagani novos paganos suscipiant CS. XLVII.
Panni et lintea quomodo mensuranda CS. LXXXII.
 — *vulgares quomodo conditionati* CS. LXXXII.
Parricidium quomodo puniendum JCS. XLVII. CXI:
Participatio rei furtivæ JCS. CXV.
Partus sequitur ventrem CS. XIV. FCS. XXXVII.
 FR. XXXVII.
 — *vitam nactus jura fœminæ gravide intendit* JCS. XXXV.
Pastoris surgendi momentum quid FR. V.
Pastor qualis FR. V.

- Pasturæ jus ad unum, fœnisecii jus ad alterum pertinere potest* FRS. XXX.
- Pater et filius, ab uno ad testimonium ferendum provocati, pro unico teste habeantur* JOS. LV.
- *est quem justæ nuptiæ indicant* FCS. XLV.
- Paternitas filii naturalis quomodo probanda* AS. XXXIV. FCS. XXVI. XXVIII.
- *ejus comprobandæ actio* FCS. XXXV.
- *ejus comprobandæ mediâ* FCS. XLV.
- Patrem matremque alere sui instar quisque tenetur* IIS. X. XXXIV.
- *sum, peregre ferendum, nemo alteri committat* AS. XXI.
- Patroui ejusdem liberti plures esse possunt* IIS. V.
- Patronus, si libertum suum occiderit, qui agat* JCS. XXXVI.
- *libertis suis in quantum succedat* IIS. V.
- Puuperiem, si canis fecerit* JCS. LXXXV.
- *si pecora fecerint in genere* JCS. LXXIX.
- *si servi invicem fecerint* JCS. GVIII.
- Punsandi loca in itinere ubi eligenda* FRS. XI.
- Pecora solvenda quando recipiantur* CS. V.
- *sterilia in tempore autumnali congreganda* CS. XIII. FRS. XXXVIII.
- *palantia quid* CS. XVII. FRS. XXXVII.
- *quomodo aestimanda et proclamanda* CS. XVII. XVIII. XIX.
- *elocata quomodo habenda* CS. XXV. XXVI. XXVII. FRS. XXXVII.
- *aliena, si quis sibi habuerit* CS. XXIX.
- *alenda vel deposita* CS. XXX.
- *colonorum, peste abrepta, in quantum iis resarcienda* CS. XLVIII.
- *aliena, si quis propria nota disjunctiva signaverit* FRS. XXXVIII.
- *palantia quando signare fas est* FRS. XL.
- *claustris famelicis quomodo includenda et emitenda* FRS. XLIII.
- Pecorum diversi generis pascuis immittendorum reciproca relatio* FRS. XIV.
- Pecorum pascuis immittendorum dînumeratio quomodo faciendâ* FRS. XLI.
- Pecora, si ad fœnum irruerint* FRS. XXIX.
- *cum in alienum territorium vel prata palantur* FRS. IX.
- *aliena cum injuste tractantur* FRS. X.
- Pecuniâ dicasterio infereudæ* FCS. IX. X. XI.
- Peculium servi* JCS. CVIII.
- Peregrinanti, si hæreditas defertur* IIS. IV. VI.
- Peregrinans, si de eo demortuo disceptatur* IIS. VII.
- *si per tres ætates de eo nihil comperitur* IIS. IV.
- *si hæreditate a remotioribus occupata revertit* IIS. IV.
- *si occisus fuerit* JCS. XXXVII.
- *ei si relictio fundi comperitur* FRS. I.
- *si ei tesqva compascua fuerint* FRS. XLI.
- Personam in judicio standi, qui non habent* JCS. XXXIX.
- *non habentes, si in judiciis apparerint* JCS. XXXIX. I.
- Perturbatio judicii exilio puniendâ* DS. NS. et passim.
- Pertica executionis quid* JCS. CV.
- Pestis, si pecora colonorum abripuerit* CS. XI. VIII.
- Pignorîs jura, si invicem colliderint* JOS. XLII.
- Pignorî debitum excedenti in judiciis bonorum occupandorum aliquod detrahitur* JOS. XLII.
- Pignus in judicio debitorum exigendorum quomodo tractandum* CS. IX.
- *legali modo constitutum præferatur* CS. IX.
- *legaliter quomodo constituitur* CS. X.
- *quando committitur* FRS. XII.
- *quanti pretii sit ex jure in relatione ad debitum* FRS. XII.
- Pilei violenta detractio* JCS. XCII.
- *violenta detractio quando pro strangulatione habenda* JCS. XCII.
- Piscandi jus fundi dominum ex regula sequitur* FRS. XLIX.
- Piscatura illicita, de ea actio* FRS. XLIX.
- *ei operam dantes ubi citandi* CS. LVIII.

Plaustra Islandi antiquitus adhibebant FRs. XXXV.
Pluvima valeant vota JOS. XIII. XVI. XVII. CS.
LXXV. FRs. XLII.
Pœma contumeliosum ne quis pangat JCS. CVI.
Pœna ex quantitate damni illati moderanda FRs.
IX. JOS. XLIV. LXIX. JCS. LV. FRs. XLIII.
— et *resarcitio damni semper conjunctæ* FRs. IX.
pass.
Ponderatio injusta quomodo puniendâ CS. LI.
Pons fluvialis, de eo faciendâ constitutio FRs. XVI.
— *eum quis facere jus habet* FRs. XVI.
— *ejus habendæ leges in clivo comitiales promul-*
gandæ FRs. XVI.
— *eum faciens inde enatum damnun resarciat* FRs.
XVI.
Portio inventoria quanta FRs. LXIX.
— *jaculatoria quanta* FRs. LIX.
— *eam dominus fundi quomodo servet* FRs. LIX.
IX. LXI.
— *in comitiis generalibus proclamandâ* FRs. LXIII.
— *si dolose contractatur* FRs. LXV.
— *si injuste tractatur* FRs. LXIV.
Portorium quinam solvant JN. II.
Portus ubi capiant navigantes JN. II.
Posthumus quomodo hereditatem patris capiat IIS. IV.
XVIII.
Prata quomodo dividenda FRs. XIV.
Pravitas usuraria CS. VII.
Prædatio quid JCS. XCV.
Prædones quomodo tractandi JCS. XCV.
— *eorum bona publicata damnis resarciendis adhi-*
beantur JCS. XCVI.
Præmia proscriptorum capiti imponuntur JCS. XLVII.
XCV.
— *ea obtinere volens quid faciat* JCS. CXI.
Prædium suum nemo torpescere faciat FRs. XIX.
— *si quis non elocare potuerit, accola id conducere*
tenentur FRs. XIX.

Prædium torpescens, si dominus accolis conducen-
dum non obtulerit FRs. XIX.
Prætores quando in comitiis generalibus appareant
JOS. IV. LXI.
— *judicum reprobatorum loco alios novos denomi-*
neut JOS. VI.
— *judices quando educent* JOS. IX.
— *cum dodecadis veridicorum effati postulantur*
JOS. XVII.
— *suppeditent custodes judicii* JOS. XXII.
— *deuoniment assessores in judicio quoniam* JOS.
XXVI.
— *instituant judicium bonorum occupandorum* JOS.
XXIX.
— *bonorum occ. judic. denominare aliis demandare*
possunt JOS. XXXV.
— *comitia vernalia instituant et agant* JOS. XXXVII.
— *uentum promulgatorium habeant* JOS. XI.
— *si in stato tempore non apparent* JOS. XLIV.
— *si cum propriæ præturæ iucola mansionem ha-*
buerint JOS. LVIII. CS. LXIV.
— *si curiales suos e curia removere voluerint* JOS.
LX. CS. LXVIII.
— *peregrinaturus alios sui loco constituent* JOS. LXI.
— *si ægrotaverint vel emoriuntur* JOS. LXI.
— *injuste ad dodecadis veridicorum effatum seren-*
dum provocati quomodo sese excusent JOS. LXII.
Prætores servos in municipium recipiant FCS. XLIII.
Præsumtio in ejus favorem, qui testes producti JOS.
XIII.
Præturæ plene et prisca quænam JOS. I.
— *cum venduntur testes semper adhibendi* JN. IV.
Primogenituræ jus valet FCS. II. CS. VI. JCS. XXVII.
Prior tempore potior jure IIS. IV. FRs. LXVI. JN. II.
Privilegia Islandorum in Norvegia, vide: Islandi.
Probris, si unus alterum laccesserit JCS. CV.
Prodigalitatæ juridicæ decretum HS. XI.
Profiscientium æqui, si crepitaculo trepidantur FRs.
XI.
Proscriptus, ei si quis opem tulerit JOS. XXXVI. LII.

Proscriptus, ei vehendo unicum domicilium assignetur JOS. XXXVI.
 — *peregre securus agit* JOS. XXXVI.
 — *non alendus non vehendus peregre vitali securitate destitutus* JOS. XXXVI. LII.
 — *si eadem, qua condemnabatur, ætate huc defertur* JOS. XLIX.
 — *si bona fide huc defertur* JOS. LV.
 — *si bona fide et pia intentione alitur* JOS. I.V.
 — *si feminam stupraverit* FCS. XXXVI.
 — *ejus capiti præmium imponitur* JCS. XLVII.
 — *eum in via videntes non capere tenentur* JCS. CXI.
 — *quomodo occidendus* JCS. CIX.
 — *ejus cadaver tegendum* JCS. CIX.
 — *prehensus quomodo tractandus* JCS. CIX.
 — *eum quando alere fas est* JCS. CIX.
 — *ejus capiti inposita præmia quinam capiat* JCS. CIX.
 — *si in domos solitarias vel habitatas profugerit* JCS. CX.
 — *si proscriptum occiderit* JCS. CXI.
 — *quot proscriptos occidat ad immunitatem acquirendam* JCS. CXI.

Protectio occisori præstita in loco rei gestæ JCS. LXXXIII.
Protrusio violenta in aquam vel liquorem JCS. XCI.
Provocatio ad fundum communem dividendum FRs. XIV.
 — *ad sepem communem struendam* FRs. XV.
Puella interdum seipsam despondere potest FCS. VI.
 — *ejus, nubi volentis, votum maximi habendum* FCS. II.
Puer homicidium committens quomodo castigandus JCS. XXXII.
 — *ejus cognati homicidii ultam expendant* JCS. XXXII.
Pupillaria bona, qui curanda suscipiat HS. IX.
 — *bona quomodo æstimanda* HS. IX.
 — *in unum conferenda ubi eorum maxima pars, vel ubi fundus positus est* HS. IX.
 — *iis effectamenta adjiciantur et hereditates serius delatæ* HS. IX.
 — *si justo remotior suscipit, quomodo ab eo repetenda* HS. X.
Pugna quid JCS. LXXXII.
Pugnantes quando juste separati JCS. IX. XIV.

Q.

Quadrantis incolis injungatur alendus cognatis destitutus AS. XVIII.
Quæstio legalis adhibeatur JOS. III.
 — *per torturam* JCS. CXI.
Quadarvottar, vide: testes evocationis.

Qvidburdr, vide: effectum veridicorum.
Qvidrudnng, vide: veridici.
Qvidr, vide: veridici.
Qvöd, vide: veridici.

R.

Rapina rei alienæ JCS. CXV.
 — *usus* JCS. CXVI.
 — *peregre commissa, de ea quomodo in Islandia agendum* JCS. LIX.

Raptores feminae, si qui peregre detulerint FCS. XXXIX.
Raptus feminae quomodo puniendus FCS. XXXVIII.
 — *sponsæ* FCS. XL.

- Receptio in municipium plenæ libertatis indicium* FCS. XLIII.
- Recitatio causæ, eam tam actor quam defensor adhibeat* JOS. XXI.
- *eam iudices si facere noluerint* JOS. XXI.
- Recitator iudicium aliquis* JOS. XXI.
- *eius officium* JOS. XXII.
- *sententiam proclamet, etiam si in sententias disceditur* JOS. XXII. XXIII.
- Reclamatio bonorum naufragorum* FRs. LXXI.
- *ab Islandis facienda, a peregrinis, a peregrinantibus, a minorænnibus* FRs. LXXI.
- Regem Danorum, Suecorum, Norvegorum si quis famoso carmine laceraverit* JCS. CVI.
- Regis Norvegorum jura in Islandia* Pr. Isl.
- Regna Gallicæ, Anglicæ, Britannicæ, Scoticæ, Hibernicæ, Hebridum et Saxonicæ memorantur* JCS. CI. IIS. XIII.
- Reifing, vide: recitatio causæ.*
- Reifingarmadr, vide: recitator.*
- Reluctio fundi, jure protimescos obstricti et venditi sine prævia oblatione* FRs. XIII.
- *eam juvenis quando instituat et peragat* FRs. I.
- *eam alteri mandare fas est* FRs. I.
- Replicationes et duplicationes* JOS. XIX.
- Reprobatio iudicium quomodo instituitur* JOS. VI.
- *necessitudinum respectu faciunda* JOS. VI. LV.
- Reprobatio in iudicio tesq̄uorum compascuorum* FRs. XLI.
- Rerum naufragarum notio* FRs. LXXI.
- Res oppignorata æstimetur* FRs. XII.
- *mobiles assecuratæ* CS. XLIX.
- *inventa in fundo proprio quomodo tractanda* CS. VI. FRs. LI.
- *inventa in propria terra abscondita quomodo habenda* CS. VI.
- *inventa proclamanda* FRs. LI.
- *specificata materiæ dominum sequatur* FRs. XLV. IIS. X.
- Resarcitio damni casualis inter paganos* CS. XLVIII. XLIX.
- *semper adhibenda ubi pœna adest* FRs. IX. et pass.
- *damni violenti, si non expenditur, quid efficit* JOS. XXXII. XLIII.
- Reservatio mentalis quomodo puniendi* FCS. XLVI.
- Retinacula balneam ejectionem vindicant* FRs. LI.
- Retium ponendorum locus in mare quam late sese tendit* FRs. LIII.
- Rèttir, vide: multa juris personalis violati.*
- Rhedas Islandi antiquitus adhibebant* FRs. XXXV.
- Rusticatus quid* JOS. LVIII.
- *cum consociantur* JOS. LVIII.
- *si in diversis quadrantibus habentur* JOS. LVIII.

S.

- Samþingismenn, vide: toparchia incolæ.*
- Sanctitas comitialis certos habuit terminos* JCS. LVII.
- *campus comitialeme excedebat* JCS. LVII.
- Sanctorum mentio fit* JCS. CXII.
- Sannuadarmenn, vide: comprobatores.*
- Sátt, vide: arbitrii proprii facultas.*
- Skapþing, vide: comitia ordinaria.*
- Skógarmadr, vide: proscriptus et proscriptionis.*
- Skuldadómir, vide: iudicium debitorum exigendorum.*
- Sectio senæ memoratur* JCS. XCIII.
- Securitate vitali destituti cum occiduntur, homicidii multa non resarciendi* JCS. CXIV.
- Sedecem aunorum natus vir fit sui juris* FRs. XII.
- Sententia pleno iudicio coram proclametur, si possibile* JOS. XXII.
- *juxta acta et probata ferenda est* JOS. XXII. IIS. XV.
- *decisiva sit non ambigua* JOS. XXII.

Sententia, eam sex iudices ferant, si non plures JOS.

XXII.

— *quomodo proclametur* JOS. XXII.

Separatores justi quinam JCS. LXXII.

Separatio pugnantium iusta JCS. IX. XIV. LXXII.

Sepimento signis pratium suum in fundo alieno nunire voluerit FRs. XXV.

— *hoc numiens quando claudat, quando aperiat* FRs. XXV.

Sepis struenda negotium FRs. XV. XLIV.

— *legalis qualis* FRs. XV. XLIV.

— *quomodo struenda* FRs. XV.

— *terminalis reficienda* FRs. XV.

— *ad eam struendam quomodo provocandum* FRs. XV.

Sepia ad oves recuperandas quando habenda FRs. XXXVIII.

Servitii homicidium, vide: homicidium servitii.

Servi diversorum, si invicem pugnant JCS. CVI.

— *eiusdem domini, si pugnant* JCS. CVI.

— *dominum suum tuentes, si occiduntur* JCS. CVIII.

— *si verberibus afficiuntur* JCS. CVIII.

— *injuriati vel laesi aliquam partem capiant* JCS. CVIII.

— *uno respectu plus juris iis competit quam ingenuis* JCS. CVIII.

— *si ingenuum injuraverint* JCS. CIV.

— *communes* IIS. V.

— *libertatem sibi emere possunt* FCS. XLIII.

— *dimidia lytri parte soluta liberi evadunt* FCS. XLIII.

— *in municipium recepti quid pratori eos recipientes expendant* FCS. XLIII.

— *eorum manumissorum sed non in municipium receptorum conditio* FCS. XLIII.

Servitus ex are alieno et stupro duplici oriunda FCS. XLVII.

— *sylva in fundo alieno* FCS. XXXI. XXXIV.

— *agveductus* FCS. XXIV. XXXII.

— *fanisecii* FRs. XXIII. XXV.

Servitus pasturae FRs. XXVII. XXX. XXXV.

— *lignandi* FRs. XXXV.

— *carbones adurandi* FRs. XXXV.

Servitutes praediorum rusticorum FRs. II.

Sicarius quomodo puniendus JCS. XLVII.

Signum ligna ejectitia vindicari FRs. LII.

Sinus arietum (Rutaefördr) quadrantem occidentalem et borealem distingerebat CS. LXVII.

Skrá, vide: codex legum.

Societas navigantium IIS. VI. XIV.

— *conjugum* FCS. XVII.

— *quandiu duret inter peregrinantes et remanentem, qui moritur* IIS. XIV.

— *legalis quomodo instituenda* JCS. XXXVII.

Socius socio succedat IIS. VI.

— *alienigenae de eo caeso agat* JCS. XXXVII.

Sóknarmenn, vide: actores pagi.

Sol ad tempora diei definita adhibebatur JOS. X.

Soutes cum insontibus, si incendio nefario conficiuntur, pro insontibus habendi JCS. LXXXVI.

Sors signata sit et quomodo duenda JOS. X.

Sortitiones de causis enarrandis quomodo instituenda JOS. X.

Spatium teli jactu definitum quantum JCS. II.

Speciei stipulatae alia quando substitui potest FCS. LIX.

Specificatio rei alienae IIS. X. FRs. XLV.

Sponsalia quandiu valeant FCS. LIV.

Sponsa, si morbo laboraverit FCS. VI.

— *eam si desponsator retinere voluerit* FCS. VI.

Sponsus si in morbum inciderit FCS. V.

— *si a pactis recedere voluerit* FCS. VI.

Statera quales et quantae CS. LXXXIII. JCS. CXX.

Stefnuvottar, vide: testes citationis manifestatae.

Stipulatio de certo rerum genere cum aliarum exceptione CS. III.

— *sine exceptione* CS. III.

— *coacta quid, et nequid valeat* CS. LXXXV.

Strangulatio aggressionibus violentis annumeranda JCS. III.

- Strangulatio, de ea quomodo agendum* JCS. IV. XC.
Stuprum per juris personalis violati multam expiatur FCS. VIII. LII.
— *atteniatum quomodo puniendum* FCS. XXIV.
— *feminae ingenuae quomodo puniendum* FCS. XXIV.
— *ancilla quomodo puniendum* FCS. XXV.
— *libertae* FCS. XXV.
— *feminae addictae* FCS. XXV.
— *mendicæ* FCS. XXVI.
— *ejus reatus, si mortuo intenditur* FCS. XXVIII.
— *peregre commissum* FCS. XXX. LV.
Subductio navis mercatoriae quomodo instituenda JN. II.
— *ad eam omnes juste provocati obligantur* JN. II.
Sublocatio prædii quomodo punienda FRS. XLV.
Submandatum causæ demandatæ in genere prohibitum JCS. XLI. JOS. LV.
— *quando licitum* JCS. XLI. JOS. LV.
Subsellia dicasterii quomodo instructa DS.
Successor legitimus, si eum occiderit cui succedat HS. VI. JCS. LXXI.
- Suppositio personæ dolosa* FCS. XXXVII.
Sues quando securitate vitali destitutæ FRS. XI.
— *alienas, si quis occiderit in fundo tertii* FRS. XI.
— *in pratis domesticis aiebant Islandi veteres* FRS. XI.
Surreptio inculpata quid JCS. CXIX.
— *res surrepta quomodo tractanda* JCS. CXIX.
Svavia clandestina quomodo punienda FCS. XXIV.
Syknoleyfi, vide: venia immunitatis.
Sylva cædua quid FRS. XV. XXXI.
— *incædua quid* FRS. XV. XXXI.
— *cædua quomodo utatur possessor fundi reluendi* FRS. I.
— *cædua eveniens prati non fundi dominum sequatur* FRS. XXXI.
— *cædua colonus conductitius in fundo conducto quomodo utatur* FRS. XLV.
— *communis dividenda* FRS. XXXIV.
— *communi quomodo utendum* FRS. XXXIV.
— *eam, si unus condoninorum commodaverit cateris insciis* FRS. XXXIV.

T.

- Tavernas prætores habeant in comitiis generalibus* JOS. IV.
— *quibus toparchiæ incolæ in foro vernali sibi faciat* JOS. XLI.
— *illa, si corruerint et per tres ætates jacuerint* JOS. XLI.
Taurus aratorios Islandi antiquitus habuere CS. LXXXV.
Taurus petulans si damna intulerit, dominus ea præset JCS. LXXXVIII.
Taxa vulgaris tam pecorum quam mercis CS. LXXXV.
Taxatores tres mercem peregrinam æstiment JN. III.
— *iis certæ demandantur provinciæ* JN. III.
Taxatorum officia JN. III.
- Taxa variebatur, si plures in eandem provinciam venerint naves* JN. III.
— *ed nondum constituta emtiones haud fiant* JN. III.
— *eam a taxatoribus constitutam, si quis nullius habuerit* JN. III.
Tentoria in comitiis generalibus iis solutis auferebantur JCS. LII.
Ternuni fori vernalis definiendi JOS. XXXVII.
— *comitorum sancti* JCS. LVII.
— *comitorum campum comitalem excedebant* JCS. LVII.
Terminorum motio quomodo punienda FRS. IV. XXXIV.
Terminos fundi venditi definiant contrahentes oculata inspectione FRS. II.

- Terminus citationis ad comitia vernalia* JOS. XXXVII.
 — *solvendi peremptorias quid et quando* FCS. LIX.
 CS. II.
 — *ille si in dies festos inciderit* CS. V.
 — *in eo, si debitor, non creditor, apparuerit* CS. V.
 VI.
Terra bituminosa ignis fomentis adhibita FRs. XLV.
Terræ occidentales quænam JCS. CI.
Tesqva compascua, de iis constitutio FRs. XXXVI.
Tesseræ ad lucrum captandam ne jactandæ JCS.
 CXXI.
Testibus deficientibus adhibeantur veridici FRs. XIII.
 XLI. JOS. XIV.
Testimonia falsa, in judicio pratensi prolata, quam
penam luant FRs. XVII.
Testimonium contrarium quid JOS. XVIII.
 — *falsum quando puniendum* JOS. XVIII.
 — *falsum quando admittitur* JOS. XIII.
 — *ægrotantium quomodo suscipiendum* JCS. XXX.
Testes contractu pignoratitio necessario adhibendi
 FRs. XII.
 — *duo ejusdem fidei ac decem* FRs. II.
 — *quibus emtionibus venditionibus necessario adhi-*
bendi JN. IV.
 — *de vulnerum lethalium qualitate et numero testi-*
ficentur JCS. XVIII.
 — *domo evocentur* JCS. XXIX.
 — *prius producendi quam veridici* JOS. XIV.
 — *ad testimonia proferenda quando provocentur* JOS.
 VII. JCS. LXXXII.
 — *citationis manifestata, si domi remanserint* JOS.
 XIII. XV.
 — *citationis manifestata quando producendi* JOS.
 XIII.
 — *citationis manifestata quænam esse non possunt*
 JOS. LV.
 — *fiducia quid* JOS. XIII.
 — *evocationis, si domi remanserint* JOS. XIII.
 — *primum juramento fangantur et testimonia deinde*
proferant JOS. XIII.
- Testes cædis oculati quænam* JCS. XX.
 — *si dissentiant* JOS. XIII.
 — *quam prope ad comitia evocentur* JOS. XIII. JCS.
 XXVII. LXXXII.
Testibus citationis demortuis vel deventibus qui sub-
stituendi JOS. XIV.
Testis idoneus quoad ætatem quænam JCS. XV.
 — *evocatus quando victum et equum repescere po-*
test JOS. XIV. JCS. XXIX. LXVII.
 — *injuste provocatus quomodo sese excuset* JCS.
 XXXIX.
 — *contumacis multa* FRs. XLI.
Tintinnabulo ad iudices educendos signum detur
 JOS. V.
Titulus justus quid JCS. CXVI.
Tólfstarkvidr, vide: dodecadis veridici.
Toparchie ejusdem incolæ eadem comitia vernalia
 simul agant JOS. XXXVII.
Tortura quando adhibenda JCS. CXL.
Tractus pascuorum iniqui quid FRs. VIII.
 — *eos emere et vendere necessarium* FRs. VIII.
 — *eos offerre ei, qui jure protimeseos gaudet, non*
necessarium FRs. XIII.
 — *eos quamvis lege sine oblatione vendere fas est*
 FRs. XIII.
Tributum profectionis comitalis quænam solvant et
quomodo JOS. IV. JCS. XXV.
Tricæ forenses quid JOS. III.
Trichechi rosmari FRs. LIV. LXX.
Trium marcarum multa in casu non definito irro-
ganda FRs. XLVI.
Tutela inculcata quando concessa JCS. III.
 — *etiam pro aliis adhibenda* JCS. IX. XXXI. LXXXIII.
 — *quomodo moderanda* JCS. XIII.
 — *etiam pro rebus suis adhibenda* JCS. XV.
Tutor legitimus puellam despondeat FCS. VI.
Tutores legitimi quænam HS. IX.
 — *et pupilli personam et bona curet* HS. IX.
 — *pupilli debita exigant* CS. IX.
 — *pupilli alienos curare tenentur* AS. XXIX.

Tutor feminæ fundum ejus quando emere potest
FRS. II.

Tutoris circa jura minorennis pignoratitia vel protimeseos officia FRS. XII.

— *jura in fundum pupilli* IIS. IX.

U.

Ulfhedini constitutio legitur JOS. LII.

Ulnæ sint justificatæ et ubi CS. LXXXII.

— *quantam habeant longitudinem* CS. LXXXII.

Ungula equum denotat JCS. LXXVIII.

Ursus cicur, si alicui immittitur JCS. I. LXXV.

— *cicur ab urso compede vincto distinguitur* JCS. LXXXVII.

— *quæ damna facit, dominus ejus rependat* JCS. LXXXVII.

— *si injuria læditur* JCS. LXXXVII.

Uxorem sibi spondens testes semper adhibeat JN. IV.

Uxor, ejus bona ei adjudicanda sunt in judicio bonorum occupandorum JOS. XLII.

— *maritum sequatur* JOS. LVI. LVII. CS. LVI. LXII.

— *sedecem annorum minor in hæreditatem mittitur* IIS. IV.

Uxor, eam peregre ferendam nemo alteri committat
AS. XXI.

— *ei quotannis quantum emere liceat* FCS. XXI.

— *cui ipsa prospiciat* FCS. XXI.

— *si mariti sui loco pacta interit* FCS. XXI.

— *mendici, si vitiatur* FCS. XXVII.

— *peregre versantis, si stupratur* FCS. XXXVI.

— *si maritum suum dereliquerit* FCS. XXXVI.

— *bona sua a marito repetere potest* FCS. LI.

— *si equum marito non concedente commodaverit*
FCS. LVII.

— *ejus cæsa multam maritus capiat* JCS. XXXV. XLIX.

— *de ea cæsa marito non semper agere competit*
JCS. XXXV. XLIX.

V.

Valles quomodo dividendi FRS. XIV.

Vattord, vide: testimonium.

Vattr, vide: testis.

Vætti, vide: testimonium.

Vectura notio FRS. LXX.

— *materiei natantis quomodo instituat* FRS. LIII.

— *balanæ natantis quomodo faciendæ* FRS. XLVIII. LXIX. LXX.

Vectura balanæ natantis e locis communibus FRS. LXIX.

Veföng, vide: discussio in sententias.

Vehicula Islandi antiquitus adhibebant FRS. XXXV.

Venatio in fundo alieno quatenus licita FRS. XLVII.

Venditor fundi ejus periculum sustineat et proventus capiat ad dies migrationum usque, nisi aliter sit stipulatum FRS. II.

— *sylvam tantum quæ colonus conductitius cædat*
FRS. II.

— *si ad fundi venditi fines regundos non appareat*
FRS. IV.

— *fundum venditum sibi oppignorare potest* FRS. XII.

Venandi jus dominum fundi ex regula sequitur FRS. XLVII.

Veniæ immunitatis ubi et a quibus sancienda DS. JOS. XXXVI.

Veridici causis decidendis adhibentur JOS. XVI.
 — *quomodo et quo respectu reprobandi* JOS. XVI.
 — *agrotantes, inopes et nimis remoti haud idonei* JOS. XVI.
 — *non sint homines fixam mansionem non habentes* JOS. XVI.
 — *juramenta, ante latum effatum, praesent* JOS. XVI.
 — *auxiliares unde sumendi* JOS. XVI. XIX. JCS. LXXXIV.
 — *auxiliares, auctoritate praeferrunt dodecadis veridicis* FRs. LXXI.
 — *testibus deficientibus adhibeantur* FRs. XIII. XII. JOS. XIV.
 — *hinc et illinc quaesiti quando adhibendi* JCS. C. CL.
 — *eos evocantes, si vi impediuntur* JOS. LV.
 — *de facto non de jure dispiciant* JOS. LXII.
 — *eos et agentes et defendentes adhibeant* JOS. XVI.
 — *si vel agrotaverint vel moriuntur* JOS. XIX.
 — *ubi et quando evocandi* JOS. LI. LV. LXXXI. LXXXIV. JCS. LXIV. LXXXI. LXXXIV.
 — *dispiciant de vulnere lethali auctoribus* JCS. XVIII.
 — *eorum evocatio contraria* JCS. XXVII. LXXXIII.
 Vettvágr, *vide: locus rei geste.*
Vir duodecem annorum et nondum octogenarius, testis idoneus JCS. XV.
 — *si vestimenta muliebria induerit* FCS. XXIV.
 — *sedecem annorum natus sui juris* FRs. XII.
Via publica sepimento haud obstruenda FRs. XV.
Vidua sedecem annorum minor in hereditatem mittitur HS. IV.
 — *eam qui desponset* FCS. II.

Vidua et virgines vicennariae, aggressionibus laesae causis inde natis ipsae prospiciant JCS. LXVI.
Vidáttó skáldskapr, vide: carmen capacitatis famosum.
Vindex faminae stupratae ab actore stupri competente diversus JCS. XXXI.
Virgo sacra, si vitiat FCS. XXXIII.
 Vopnatak, *vide: arma sunta.*
Vota plurima valeant JOS. XIII. XVI. XVII. CS. LXXV. FRs. XII.
Vulnus quid JCS. VI. LI. LXXIII.
 — *ab ictu distinguitur* JCS. VI.
Vulnera graviora quamnam JCS. VII.
Vulnus cerebri, cavitatis, medullare quid JCS. VII. LI.
 — *lethale quod mors subsequitur* JCS. XIII. *var.*
 — *denuntietur etiam diebus festis* JCS. XVI.
 — *si deliquium animae attulerit* JCS. XVII.
Vulnera lethalia quot, tot homicidium injungatur JCS. XVIII.
 — *testibus exhibenda* JCS. XVIII.
 — *majora tantum denuntientur, nisi minora mortem attulerint* JCS. XIX.
 — *absolute lethalia a relative lethalibus distinguuntur* JCS. XIX.
 — *lethalia denuntiet quicumque voluerit* JCS. XIX.
Vulnerum graviorum causas sine dicasterii venia transigere neci fas est JCS. XXXVIII.
Vulnera in protectione comitali illata JCS. XLIV.
 — *in ipsi comitis illata* JCS. XLV.
Vulneratio manifesta JCS. XIII.
 — *sui ipsius* JCS. XIII. LIII.
Vulpes, si in Islandiam transfertur JCS. LXXVII.

Y.

Yki, *vide: excessus in narrando.*

P.

Pegnskaparlagnug, *vide: asseveratio per civilem estimationem.*
 Þingfesti, *vide: curia.*
 Þingfarkaup, *vide: tributum protectionis comitalis.*

Þingamadr, *vide: foripeta just.*
 Þingheyendr, *vide: foripeta.*
 Þingskóp, *vide: formula processuales.*

Addenda et corrigenda.

Pars secunda.

pag. 4	lin. 17.	heradsleygjar l. heradfleygjar
— 8	— 15.	persingveretur sed etc. l. perstringeretur. Sed etc.
—	— 7.	cohibetur l. cohibetur
— 14	— 3.	alascendi l. ulciscendi
—	— 1.	var tint. Ef etc. l. var tint, ef etc.
— 16	— 26.	alterutrum neutrum l. alterutrum vel neutrum
— 18	— 15.	sár lýsa en ben etc. l. sár lýsa, en ben etc.
— 31	— 13.	post: coram accolis loci, adde: grónque
— 39	— 22.	hökkorr l. nokkorir
— 42	— 14.	retis respondit l. rete respondet
— 43	— 18.	in uno eodemque l. in una eademque
— 45	— 13.	eorum l. eorum
— 62	— 8.	occisori l. occisore
— 69	— 22.	puniendas l. punianda
— 84	— 20.	configaverint l. confixerint
— 89	— 10.	non habens l. habens
— 90	— 24.	plagæ l. plagas
— 92	— 7.	capit l. capit
—	— 25.	destituitur vir adultus l. destituitur; vir adultus
— 96	— 8.	tum l. tamen
—	— 9-10.	causas — ortas — denuntietur, l. causas — ortas — denuntientur
— 98	— 24.	volverint l. noluerint
— 99	— 20.	repudiandæ l. repudianda
— 100	— 3.	reliqueas l. relinquens
—	— 21.	filium l. filio
— 102	— 15.	septimum l. septimam
—	— 23.	easdem l. eosdem
— 112	— 23.	aliquo l. aliquid
— 113	—	Ti. LXII l. Ti. LXXII
— 119	— 16.	post: ipse sibi prospiciat, adde: item pecoribus catenam ingredientibus canis dominus ne prospiciat
— 123	— 4.	post: quod alterum conficiebat, adde: istæ causæ eodem modo agentæ acsi armis occidisset
— 129	— 18.	torquerit l. torserit
—	— 20.	adurevit l. adusserit
— 137	— 13.	cæso l. casus
—	—	si modo res furtivæ proscRIPTIONIS habiles fuerint l. si modo furtum proscRIPTIONE puniendum fuisset
— 139	— 8.	judicium l. iudicio
—	— 11.	ok eigi or l. ok eigi ero or
— 144	— 13.	excipi l. accipi
— 145	— 8.	nilominus l. nihilominus
— 149	— 23.	foventibus l. foventibus
— 152	— 22.	cæde l. cædi
— 175	— 12.	patre l. matre

pag. 177	lin. 15.	tacea l. taca
—	—	penult. systrongom l. systrongar
— 189	— 16.	sama sumar þess l. sama sumar; þess
— 192	— 26.	nema l. nemna
— 194	— 6.	ok l. or
— 202	— 10.	post: hæreditate, adde: sive dono
— 208	ad ult.	lineam hæc adde: Quodsi fundum vel maximi quam potuit non vendiderit, vel non obcuratus sit, ut jam allatum est, vel si fundi conductitii vel servitutis præsto fuerint, quorum venditio ad debita solvenda et in alendorum sustentationem sufficeret, tum fundus juste retrahatur et reluenti adjudicetur.
— 210	— 11.	leiglinging l. leiglingingr
— 214	— 14.	post: dimidium nempe, adde: vel
—	— 27.	ef hann si vill l. ef hann vill
— 216	— 6.	alendos, sustentandos l. alendos sustentandos
— 220	— 28.	clausam l. clausum
— 221	— 18.	indicatur l. vindicatur
— 227	— 10.	manopl l. manopi
— 230	— 9.	paravime l. pratimve
— 236	— 26.	pignus legata l. pignora legata
— 238	— 18.	selt l. scylt
— 252	— 16.	solvit l. solvit
— 258	— 20.	ratione l. ratio ne
— 274	— 14.	þar verdr eigi vefengt l. þar verdr vefengt
— 275	— 25.	hevi l. heyvi
— 277	— 13.	dua l. duo
— 278	— 7.	post: domicilium, adde: eorum
— 284	— 10.	pala egerat l. pala agat
— 288	— 1.	post: evellat [as est, adde: sylvæ [si virgultis evellendis constat] prati dominum sequatur
— 294	— 8.	com l. coma
—	— 20.	illis l. illic
— 295	— 14.	proximos l. proximas
— 300	— 25.	adjudicentur l. adjudicentur
— 316	— 23.	duos accolas prædiatos l. duos accolas non prædiatos
— 317	— 8.	sint l. sit
— 319	l. ult.	dominium l. dominiun
— 326	— 28.	unius anni equi l. unius anni duo equi
— 331	— 29.	constituat l. constituatur
— 336	— 9.	extruxerat l. extruxerit
— 338	— 18.	ignis l. ignes
— 340	— 10.	necessitatis l. necessitates
— 360	— 9.	post: capiuntur fundo, adde: vel in plagarium punendarum locis
— 377	— 32.	id vindicet l. id exhibeat
— 393	— 16.	e mare l. e mari

Homicidii multæ ordinariæ distributio inter cognatos, tam solvendæ quam accipiendæ,
juxta Vsl. 114 sev BAUGATAL sic dictum.

I. *Annuli ordinarij:*

- a. annulus trimarcalis sev primarius.
- b. annulus viginti unciarum.
- c. annulus bimarcalis.
- d. annulus duodecim unciarum.

II. *Annuli extraordinarij, sev sequiores:*

- e. unica marca.
- f. quinque uncia, ortuga una.
- g. tres uncia cum dimidia.
- h. duæ uncia.
- i. unica uncia cum dimidia.
- k. unica uncia.

				b. avus 20 uncia 4 unc. 32 numm.					
				a. pater 3 marca 6 unc. 48 numm.	c. patruus 2 marca 3 unc. 24 numm.	e. 2 et 3 gradu 1 marca	g. 3 et 4 gradu 3½ uncia	i. 4 et 5 gr. 1½ uncia	
		occisor et occisus		a. frater 3 marca 6 unc. 48 numm.	d. patruj filius 12 uncias 2 unc. 16 numm.	f. 3 gradu 5 uncia	h. 4 gradu 2 uncia	k. 5 gradu 1 uncia	
	a. filius 3 marca 6 unc. 48 numm.	a. filius 3 marca 6 unc. 48 numm.		c. fratruelis 3 unc. 24 numm.	e. 2 et 3 gradu 1 marca	g. 3 et 4 gradu 3½ uncia	i. 4 et 5 gradu 1½ uncia		
b. nepos 20 uncia 4 unc. 32 numm.	b. nepos 20 uncia 4 unc. 32 numm.	b. nepos 20 uncia 4 unc. 32 numm.							

- I. Festaþátr Cap. 32, þat er et meira frændsemis spell ef maþr liggr með næsta bröþro sinni eþr nanare kono. Sifaspell et meira oc frændsemis spell et meira varþar seoggang. Cfr. Cap. XLIX.
- II. Ibidem Cap. LV: Ef frændsemi er firnari með karlmanni oc kono enn at þriþja manni, oc nanare enn at VIta manne, oc varþar þat fiörbaugsgard. Cfr. Cap. XLIX.
- III. Ibidem Cap. III: En ef at VIa manne er hvartveggia at frændsemi þa scolo þau raþa raþom ef þau vilia. Enn þau scolo gera tiund ena meiri af fe sino öillo saman. — Enn ef hann giörir eigi tiundina, þa varþar fiörbaugsgarþ. Cfr. Cap. XI. et Cap. XIV.
- IV. Ibidem Cap. III: Enn ef frændsemi er at VIa manne oc VIIta þa seul bera C alna i lögretto.
- V. Ibidem: Enn ef VIIta manne er hvartveggia þa scal X aura. (o: bera i lögretto).
- VI. Kristinretr þorl. ok Ket. þa liggr ekki feigiald a þadan fra þout hiuscapar raþom se raþit.

	I. Skóggánger	Frændsemis spell meira	I. Skóggánger	Frændsemis spell meira	II. Fjörbaugsgardr	Frændsemis spell minna	II. Fjörbaugsgardr	Frændsemis spell minna	IV. 100 álnir i lögretto	leyfilegt hjónaband
Sá sem giptast skal	I. Skóggánger	Frændsemis spell meira	I. Frændsemis et meira Skóggánger	spell næsta brödra	II. Fjörbaugsgardr	Frændsemis spell minna annara brödra	III. Meiri Tiund hjónaband	leyfilegt hjónaband	V. 40 aurar til lögrétta	leyfilegt hjónaband
	I. Skóggánger	Frændsemis spell meira	II. Skóggánger	Frændsemis spell minna	II. Fjörbaugsgardr	Frændsemis spell minna	IV. 100 álnir i lögretto	leyfilegt hjónaband	VI. leyfilegt	hjóaband

